

Thus Spake Zarathustra

by Friedrich Nietzsche,

translated by Thomas Common, proofed by Sanmayce

Тъй рече Заратустра

от Фридрих НИЦШЕ,

превод на Мара Белчева, редактиран от Санмайце

Thus Spake Zarathustra

by

Friedrich Nietzsche

Translated by Thomas Common

A BOOK FOR ALL AND NONE

Тъй рече Заратустра

от

Фридрих НИЦШЕ

книга за всички и никого

Този превод е завет на Пенчо Славейков, под чието око е почнат и завършен — 1904-1906 година. Първите две части са отпечатани преди смъртта му. Последните са прегледани от Боян Пенев. Нему и на д-р Кръстев благодаря за труда и съветите.

Мара Белчева, 1915

Contents**СЪДЪРЖАНИЕ****ZARATHUSTRA'S PROLOGUE****ПРЕДГОВОРЪТ НА ЗАРАТУСТРА**

01 Тъй рече Заратустра за
Сврхчовека и последния човек

FIRST PART**ПЪРВА ЧАСТ****02 THE THREE METAMORPHOSES**

02 За трите преображения

03 THE ACADEMIC CHAIRS OF VIRTUE

03 За катедрите на добродетелта

04 BACKWORLDSMEN

04 За отвъдсветовниците

05 THE DESPISERS OF THE BODY

05 За презрителите на плътта

06 JOYS AND PASSIONS

06 За радостите и страстите

07 THE PALE CRIMINAL

07 За бледния престъпник

08 READING AND WRITING

08 За четенето и писането

09 THE TREE ON THE HILL

09 За дървото на планината

10 THE PREACHERS OF DEATH

10 За проповедниците на смъртта

11 WAR AND WARRIORS

11 За войната и военните

12 THE NEW IDOL

12 За новия кумир

13 THE FLIES IN THE MARKET-PLACE

13 За мухите на пазарището

14 CHASTITY

14 За целомъдрието

15 THE FRIEND

15 За приятеля

16 THE THOUSAND AND ONE GOALS

16 За хилядата цели и едната цел

17 NEIGHBOUR-LOVE

17 За обичта към ближния

18 THE WAY OF THE CREATING ONE

18 За пътя на онзи, който твори

19 OLD AND YOUNG WOMEN

19 За стари и млади женици

20 THE BITE OF THE ADDER

20 За ухапването от ехидната

21 CHILD AND MARRIAGE

21 За детето и брака

22 VOLUNTARY DEATH

22 За волната смърт

23 THE BESTOWING VIRTUE

23 За дарящата добродетел

SECOND PART**ВТОРА ЧАСТ****24 THE CHILD WITH THE MIRROR**

24 Детето с огледалото

25 IN THE HAPPY ISLES

25 На блажените острови

26 THE PITIFUL

26 За състрадателните

27 THE PRIESTS

27 За свещенослужителите

28 THE VIRTUOUS

28 За добродетелните

29 THE RABBLE

29 За сганта

30 THE TARANTULAS

30 За тарантулите

31 THE FAMOUS WISE ONES

31 За славните мъдреци

32 THE NIGHT-SONG

32 Нощната песен

33 THE DANCE-SONG

33 Танцувалната песен

34 THE GRAVE-SONG

34 Надгробната песен

35 SELF-SURPASSING

35 За самопревъзможването

36 THE SUBLIME ONES

36 За възвишените

37 THE LAND OF CULTURE

37 За страната на образоваността

38 IMMACULATE PERCEPTION

38 За непорочното познание

39 SCHOLARS

39 За учените

40 POETS

40 За поетите

41 GREAT EVENTS

41 За великите събития

42 THE SOOTHSAYER

42 Прорицателят

43 REDEMPTION

43 За изкуплението

44 MANLY PRUDENCE

44 За човешката мъдрост

45 THE STILLEST HOUR

45 Най-тихият час

THIRD PART**ТРЕТА ЧАСТ****46 THE WANDERER**

46 Странникът

47 THE VISION AND THE ENIGMA

47 За привидението и гатанката

48 INVOLUNTARY BLISS

48 За блаженството против волята

49 BEFORE SUNRISE

49 Пред изгрев слънце

50 THE BEDWARFING VIRTUE50 За добродетелта, която
вдребнява**51 ON THE OLIVE-MOUNT****51 На Елеонската планина****52 ON PASSING-BY**

52 За отминаването

53 THE APOSTATES

53 За отстъпниците

54 THE RETURN HOME

54 Завръщане дома

55 THE THREE EVIL THINGS

55 За трите злини

56 THE SPIRIT OF GRAVITY

56 За духа на тежестта

57 OLD AND NEW TABLES

57 За вехти и нови скрижали

58 THE CONVALESCENT

58 Оздравяващият

59 THE GREAT LONGING

59 За великия копнеж

60 THE SECOND DANCE-SONG

60 Другата танцувална песен

**61 THE SEVEN SEALS, OR THE YEA
AND AMEN LAY**61 Седемте печата (Или песента за
началото и края)**FOURTH AND LAST PART****ЧЕТВЪРТА И ПОСЛЕДНА ЧАСТ****62 THE HONEY SACRIFICE**

62 Жертвоприношение с мед

63 THE CRY OF DISTRESS**63 Вик за помощ****64 TALK WITH THE KINGS**

64 Разговор с царете

65 THE LEECH

65 Пиявицата

66 THE MAGICIAN

66 Магьосникът

67 OUT OF SERVICE

67 Извън служба

68 THE UGLIEST MAN

68 Най-грозният човек

69 THE VOLUNTARY BEGGAR

69 Доброволният просяк

70 THE SHADOW

70 Сянката

71 NOONTIDE

71 Пладня

72 THE GREETING

72 Приветствие

73 THE SUPPER

73 Тайната вечеря

74 THE HIGHER MAN

74 За висшия човек

75 THE SONG OF MELANCHOLY

75 Песен на тъгата

76 SCIENCE

76 За науката

**77 AMONG DAUGHTERS OF THE
DESERT****77 Между дъщерите на пустинята****78 THE AWAKENING**

78 Пробуждане

79 THE ASS-FESTIVAL

79 Празникът на осела

80 THE DRUNKEN SONG

80 Песен на опиянението

81 THE SIGN

81 Поличба

**HOW ZARATHUSTRA CAME INTO
BEING****ЗАРАЖДАНЕТО НА “ТЪЙ РЕЧЕ
ЗАРАТУСТРА”**

Индекс на бележките

Няколко думи от ре-редакторчето

All English Words with number of
encounters

Frequently asked questions on

Zoroastrianism and the Avesta

Centre Bouddhiste de l'Ile de France

2005: Friedrich Nietzsche, Buddhism

and the Superman

DARYOUSH ASHOURI: NIETZSCHE

AND PERSIA

Daryoush Ashouri: Zarathustra's

Homecoming. Nietzsche in Iran

ZARATHUSTRA'S PROLOGUE ПРЕДГОВОРЪТ НА ЗАРАТУСТРА

01

Тъй рече Заратустра за Сврѣхчовека и последния човек

1.

When Zarathustra was thirty years old, he left his home and the lake of his home, and went into the mountains. There he enjoyed his spirit and his solitude, and for ten years did not weary of it.

But at last his heart changed, --and rising one morning with the rosy dawn, he went before the sun, and spake thus unto it: Thou great star!

What would be thy happiness if thou hadst not those for whom thou shinest!

For ten years hast thou climbed hither unto my cave: thou wouldst have wearied of thy light and of the journey, had it not been for me, mine eagle, and my serpent.

But we awaited thee every morning, took from thee thine overflow and blessed thee for it.

Lo!

I am weary of my wisdom, like the bee that hath gathered too much honey; I need hands outstretched to take it.

I would fain bestow and distribute, until the wise have once more become joyous in their folly, and the poor happy in their riches.

Therefore must I descend into the deep: as thou doest in the evening, when thou goest behind the sea, and givest light also to the nether-world, thou exuberant star!

Like thee must I GO DOWN, as men say, to whom I shall descend.

Bless me, then, thou tranquil eye, that canst behold even the greatest happiness without envy!

Bless the cup that is about to overflow, that the water may flow golden out of it, and carry everywhere the reflection of thy bliss!

Lo!

This cup is again going to empty itself, and Zarathustra is again going to be a man.

Thus began Zarathustra's down-going.

1.

Когато Заратустра навърши тридесет години, напусна той своя роден край и езерото на своя роден край и отиде в планината. Там се наслаждава на своя дух и на своята самотност и десет години не му омръзна това. Но най-сетне се преобърна сърцето му — и една сутрин стана той от зори, изстъпи пред слънцето и му рече тъй:

— Ти, велико светило! Какво би било твоето щастие, да нямаше ония, на които светиш! Десет години наред възлязва ти пред моята пещера — дотегнала би ти и твоята светлина, и тоя път, без мен, моя орел и моята змия. Но ние те чакахме всяка сутрин, ползвахме се от твоето обилие и благославяхме те за това. Виж! Мен ми омръзна моята мъдрост, като пчела, която е набрала премного мед, аз се нуждая от ръце, които да посягат. Аз бих желал да даря и раздавам, докато мъдрите между хората се възраждат още веднъж на своето безумие и бедните още веднъж на своето богатство. Затова трябва аз да сляза в дълбината — както ти правиш вечер, когато отхождаш зад морето, отнасяйки светлина още и на долния свят, ти, обилно светило! Като тебе, и аз трябва да заляза, както казват хората, при които искам да сляза. И тъй благослови ме, ти, спокойно око, което без завист може да гледа дори едно преголямо щастие! Благослови чашата, която иска да прелее, тъй че водата от нея да потече златна и вредом отнесе отражението на твоята отрада. Ето! Тая чаша иска пак да се изпразни, и Заратустра иска пак човек да стане.

Тъй почна залязването на Заратустра.

2.

Zarathustra went down the mountain alone, no one meeting him.

When he entered the forest, however, there suddenly stood before him an old man, who had left his holy cot to seek

roots.

And thus spake the old man to Zarathustra: "No stranger to me is this wanderer: many years ago passed he by.

Zarathustra he was called; but he hath altered.

Then thou carriedst thine ashes into the mountains: wilt thou now carry thy fire into the valleys?

Fearst thou not the incendiary's doom?

Yea, I recognise Zarathustra.

Pure is his eye, and no loathing lurketh about his mouth.

Goeth he not along like a dancer?

Altered is Zarathustra; a child hath Zarathustra become; an awakened one is Zarathustra: what wilt thou do in the land of the sleepers?

As in the sea hast thou lived in solitude, and it hath borne thee up.

Alas, wilt thou now go ashore?

Alas, wilt thou again drag thy body thyself?"

Zarathustra answered: "I love mankind."

"Why," said the saint, "did I go into the forest and the desert?

Was it not because I loved men far too well?

Now I love God: men, I do not love.

Man is a thing too imperfect for me.

Love to man would be fatal to me."

Zarathustra answered: "What spake I of love!

I am bringing gifts unto men."

"Give them nothing," said the saint.

"Take rather part of their load, and carry it along with them-- that will be most agreeable unto them: if only it be agreeable unto thee!

If, however, thou wilt give unto them, give them no more than an alms, and let them also beg for it!"

"No," replied Zarathustra, "I give no alms.

I am not poor enough for that."

The saint laughed at Zarathustra, and spake thus: "Then see to it that they accept thy treasures!

They are distrustful of anchorites, and do not believe that we come with gifts.

The fall of our footsteps ringeth too hollow through their streets.

And just as at night, when they are in bed and hear a man abroad long before sunrise, so they ask themselves concerning us: Where goeth the thief?

Go not to men, but stay in the forest!

Go rather to the animals!

Why not be like me--a bear amongst bears, a bird amongst birds?"

"And what doeth the saint in the forest?"

asked Zarathustra.

The saint answered: "I make hymns and sing them; and in making hymns I laugh and weep and mumble: thus do I praise God.

With singing, weeping, laughing, and mumbling do I praise the God who is my God.

But what dost thou bring us as a gift?"

When Zarathustra had heard these words, he bowed to the saint and said: "What should I have to give thee!

Let me rather hurry hence lest I take aught away from thee!"

--And thus they parted from one another, the old man and Zarathustra, laughing like schoolboys.

When Zarathustra was alone, however, he said to his heart:

"Could it be possible!

This old saint in the forest hath not yet heard of it, that GOD IS DEAD!"

2.

Заратустра слезе сам от планината и никой не го среща. Но когато стигна в горите, изведнъж предстана старец отпреде му, който беше напуснал своята света хижа, тръгнал да дири корени в гората. И тъй рече старецът на Заратустра:

— Не ми е чужд тоя странник — преди много години той мина отук. Заратустра се зовеше той, но той се е изменил. Тогава ти отнасяше своята пепел в планината: да не искаш днес в долините да занесеш своя огън? Не се ли боиш, че ще те накажат като подпалвач? Да, аз познах Заратустра. Чисто е неговото око, и на неговите уста не се таи никаква гнусота. Не върви ли той като танчар001? Преобразен е Заратустра, дете е станал

Заратустра, пробуден е Заратустра: що дириш сега при спящите? Като в море живееше ти в самотността и морето те лелеше. Тежко ти, ти искаш да излезеш на суша? Тежко ти, ти искаш пак да помъкнеш сам своето тяло?

Заратустра отговори:

— Аз обичам хората.

— Защо — каза светецът, — се отдалечих сам аз в гората и пустошта? Не за това ли, че обичах премного хората? Сега обичам Бог: не обичам хората. Човек е за мен едно твърде несвършено нещо. Обич към човека би ме погубила.

Заратустра отговори:

— Какво казвам обич! Аз нося дар за хората.

— Не им давай нищо — каза светецът. — По-добре отнеми им нещо и носи го заедно с тях — с това най-ще им угодиш: стига само теб да е угодно. А искаш ли да им дадеш, не им давай повече от една милостиня, но нека и за нея просят.

— Не — отговори Заратустра, — аз не давам никаква милостиня. За това не съм беден достатъчно.

Светецът се изсмя на Заратустра и рече тъй:

— Гледай тогава дано те приемат твоите съкровища! Те са подозрителни към пустинниците и не вярват, че ние идем, за да даряваме. Нашите стъпки им звучат твърде самотно из улиците. И както нощем, когато в своите легла чуват да върви някой мъж, дълго преди слънце да изгрей, те се питат: къде ли дебне крадецът? Не отивай при хората и остани в гората! По-добре иди пак при животните! Защо не искаш да си като мен — мечка между мечките, птица между птиците?

— А какво прави светецът в гората? — попита Заратустра.

Светецът отговори:

— Аз правя песни и ги пея, и като правя песни, смея се, плача и мъмра: тъй величая Бога. С песни, плач, смях и мъмър величая Бога, който е мой Бог. Но ти какво ни носиш дар?

Когато Заратустра чу тия думи, поклони се пред светеца и рече:

— Сякаш има какво да ви дам! Но оставете да си вървя, докато не съм отнел нещо от вас!

И тъй се разделиха те, старецът и мъжът, смеещи се, както се смеят две деца.

Но когато Заратустра остана сам, тъй рече той на сърцето си: "Възможно ли е! Тоя свят старец още не е чул во своята гора, че Бог умря!"

3.

When Zarathustra arrived at the nearest town which adjoineth the forest, he found many people assembled in the market-place; for it had been announced that a rope-dancer would give a performance.

And Zarathustra spake thus unto the people: I TEACH YOU THE SUPERMAN.

Man is something that is to be surpassed.

What have ye done to surpass man?

All beings hitherto have created something beyond themselves: and ye want to be the ebb of that great tide, and would rather go back to the beast than surpass man?

What is the ape to man?

A laughing-stock, a thing of shame.

And just the same shall man be to the Superman: a laughing-stock, a thing of shame.

Ye have made your way from the worm to man, and much within you is still worm.

Once were ye apes, and even yet man is more of an ape than any of the apes.

Even the wisest among you is only a disharmony and hybrid of plant and phantom.

But do I bid you become phantoms or plants?

Lo, I teach you the Superman!

The Superman is the meaning of the earth.

Let your will say: The Superman SHALL BE the meaning of the earth!

I conjure you, my brethren, REMAIN TRUE TO THE EARTH, and believe not those who speak unto you of superearthly hopes!

Poisoners are they, whether they know it or not.

Despisers of life are they, decaying ones and poisoned ones themselves, of whom the earth is weary: so away with them! Once blasphemy against God was the greatest blasphemy; but God died, and therewith also those blasphemers. To blaspheme the earth is now the dreadfulest sin, and to rate the heart of the unknowable higher than the meaning of the earth!

Once the soul looked contemptuously on the body, and then that contempt was the supreme thing:--the soul wished the body meagre, ghastly, and famished. Thus it thought to escape from the body and the earth. Oh, that soul was itself meagre, ghastly, and famished; and cruelty was the delight of that soul!

But ye, also, my brethren, tell me: What doth your body say about your soul?

Is your soul not poverty and pollution and wretched self-complacency?

Verily, a polluted stream is man.

One must be a sea, to receive a polluted stream without becoming impure.

Lo, I teach you the Superman: he is that sea; in him can your great contempt be submerged.

What is the greatest thing ye can experience?

It is the hour of great contempt.

The hour in which even your happiness becometh loathsome unto you, and so also your reason and virtue.

The hour when ye say: "What good is my happiness! It is poverty and pollution and wretched self-complacency. But my happiness should justify existence itself!"

The hour when ye say: "What good is my reason! Doth it long for knowledge as the lion for his food? It is poverty and pollution and wretched self-complacency!"

The hour when ye say: "What good is my virtue! As yet it hath not made me passionate. How weary I am of my good and my bad! It is all poverty and pollution and wretched self-complacency!"

The hour when ye say: "What good is my justice! I do not see that I am fervour and fuel.

The just, however, are fervour and fuel!"

The hour when we say: "What good is my pity! Is not pity the cross on which he is nailed who loveth man? But my pity is not a crucifixion."

Have ye ever spoken thus?

Have ye ever cried thus?

Ah!

would that I had heard you crying thus!

It is not your sin--it is your self-satisfaction that crieth unto heaven; your very sparingness in sin crieth unto heaven! Where is the lightning to lick you with its tongue? Where is the frenzy with which ye should be inoculated? Lo, I teach you the Superman: he is that lightning, he is that frenzy!

-- When Zarathustra had thus spoken, one of the people called out: "We have now heard enough of the rope-dancer; it is time now for us to see him!"

And all the people laughed at Zarathustra.

But the rope-dancer, who thought the words applied to him, began his performance.

3.

Когато Заратустра стигна в ближния град, който лежеше край горите, завари там на пазарището събран много народ: защото бе прогласено, че ще дойде един въжеиграч. И тъй почна да говори Заратустра към народа:

— Аз ви уча за Свръхчовека. Човек е нещо, което трябва да бъде превъзможнато. Какво сте направили вие, за да го превъзможнете? Всички същества досега са създали нещо свръх себе си: а вие искате да бъдете отлив от тоя велик прилив и предпочитате да се върнете пак към животното, нежели да превъзможнете човека? Що е маймуната за човека? Едно посмешие или един болезнен срам. И тъкмо това трябва да бъде човек за Свръхчовека: едно посмешие или един болезнен срам. Вие изминахте пътя от червей до човек, и много още във вас е червей. Някога сте били маймуни, но и сега още човек е по маймуна от всяка маймуна. Но и най-мъдрият

от вас, и той е само една двойственост и смешение от злак002 и призрак. Но казвам ли ви аз да ставате призраци или злакове? Ето, аз ви уча за Свръхчовека! Свръхчовекът е смисъл на земята. Волята ви да рече: Свръхчовекът да бъде смисълът на земята! Заклинам ви, братя мои, останете верни на земята и недейте вярва на ония, които ви говорят за свръхземни упования! Съзнават ли или не, туй са отровосмесители.

Презрители на живота са те, умиращи и сами отровени, омръзнали на земята: и нека вървят поврага! Някога да хулиш Бога бе най-голямото светотатство, но Бог умря, а с това умряха и тия светотатци. Сега да хулиш земята е най-ужасното, и утробата на неизповедното да цениш по-високо, отколкото смисълът на земята. Някога душата гледаше презрително плътта: и тогаз това презрение бе най-висше: тя искаше да бъде плътта мършава, грозна, изтощена от глад. Тъй мислеше тя да се отърве от нея и от земята. О, тая душа сама беше мършава, грозна, изтощена от глад: и жестокост бе сладострастието на тая душа! Но кажете ми и вие, братя мои: какво ви говори вашата плът за душата ви? Не е ли душата ви нищета и мръсота, и една нищожна наслада? Истина, мръсен поток е човек. Трябва да си море, за да можеш погълна един мръсен поток, и да не се омърсиш. Ето, аз ви уча за Свръхчовека: той е това море, в него може да потъне вашето велико презрение. Що е най-висшето, което вие би могли да преживеете? То е часът на великото презрение. Часът, в който сами вие ще се погнусите от своето щастие, също и от разума си и от добродетелта си. Часът, в който ще речете: "Що значи моето щастие! То е нищета и мръсота, и една нищожна наслада. А моето щастие би трябвало да оправдава самия живот." Часът, в който ще речете: "Що значи моят разум! Алчен ли е той за знание, както лъвът за своята храна? Той е нищета и мръсота, и една нищожна наслада." Часът, в който ще речете: "Що значи моята добродетел! Тя още не ме е правила да беснея. Как ми омръзна моето добро и моето зло! Всичко това е нищета и мръсота, и една нищожна наслада!" Часът, в който ще

речете: "Що значи моята справедливост! Аз не виждам да съм пламък и жив въглен, а праведният е пламък и жив въглен!" Часът, в който ще речете: "Що значи моето състрадание! Не е ли състрадание кръстът, на който ще бъде прикован онзи, който обича хората? А моето състрадание не е разпятие." Казвали ли сте вече тъй? Викали ли сте вече тъй? Ах, да бих ви чул вече тъй да викате! Не вашият грях — вашето задоволение крещи към небесата, скудостта во самия ви грях крещи към небесата! Де е мълнията, която ще ви лизне с езика си? Де е безумието, с което вие трябва да бъдете присадени? Ето, аз ви уча за Свръхчовека: той е тая мълния, той е туй безумие!

Когато Заратустра говореше тъй, един от народа извика: "Стига вече въжеиграчът ни е говорил, нека сега да го видим!"

И целият народ се изсмя на Заратустра. А въжеиграчът, който вярваше, че за него е дума, почна да се приготвя да играе.

4.

Zarathustra, however, looked at the people and wondered. Then he spake thus: Man is a rope stretched between the animal and the Superman--a rope over an abyss.

A dangerous crossing, a dangerous wayfaring, a dangerous looking-back, a dangerous trembling and halting.

What is great in man is that he is a bridge and not a goal: what is lovable in man is that he is an OVER-GOING and a DOWN-GOING.

I love those that know not how to live except as down-goers, for they are the over-goers.

I love the great despisers, because they are the great adorers, and arrows of longing for the other shore.

I love those who do not first seek a reason beyond the stars for going down and being sacrifices, but sacrifice themselves to the earth, that the earth of the Superman may hereafter arrive.

I love him who liveth in order to know, and seeketh to know in order that the Superman may hereafter live.

Thus seeketh he his own down-going.

I love him who laboureth and inventeth, that he may build the house for the Superman, and prepare for him earth, animal, and plant: for thus seeketh he his own down-going.

I love him who loveth his virtue: for virtue is the will to down-going, and an arrow of longing.

I love him who reserveth no share of spirit for himself, but wanteth to be wholly the spirit of his virtue: thus walketh he as spirit over the bridge.

I love him who maketh his virtue his inclination and destiny: thus, for the sake of his virtue, he is willing to live on, or live no more.

I love him who desireth not too many virtues.

One virtue is more of a virtue than two, because it is more of a knot for one's destiny to cling to.

I love him whose soul is lavish, who wanteth no thanks and doth not give back: for he always bestoweth, and desireth not to keep for himself.

I love him who is ashamed when the dice fall in his favour, and who then asketh: "Am I a dishonest player?" --for he is willing to succumb.

I love him who scattereth golden words in advance of his deeds, and always doeth more than he promiseth: for he seeketh his own down-going.

I love him who justifieth the future ones, and redeemeth the past ones: for he is willing to succumb through the present ones.

I love him who chasteneth his God, because he loveth his God: for he must succumb through the wrath of his God.

I love him whose soul is deep even in the wounding, and may succumb through a small matter: thus goeth he willingly over the bridge.

I love him whose soul is so overfull that he forgetteth himself, and all things are in him: thus all things become his down-going.

I love him who is of a free spirit and a free heart: thus is his head only the bowels of his heart; his heart, however, causeth his down-going.

I love all who are like heavy drops falling one by one out of the

dark cloud that lowereth over man: they herald the coming of the lightning, and succumb as heralds.

Lo, I am a herald of the lightning, and a heavy drop out of the cloud: the lightning, however, is the SUPERMAN. --

4.

А Заратустра изгледа народа и се почуди. Сетне рече тъй: — Човек е едно въже, вързано между животно и Свръхчовек — въже над бездна. Едно опасно отвъд, едно опасно на път, едно опасно озъртане, един опасен трепет и възпиране. Онова, що е велико у човека, то е, че той е мост, а не цел: което е за обичане у човека, то е, че той е преход и гибел. Аз обичам ония, които не знаят да живеят, освен като гинещи, че те са, които отиват отвъд. Аз обичам великите презрителите, защото те са великите обожатели и стрели на копнеж към другия бряг. Аз обичам ония, които не дирят чак отвъд звездите причина да загинат и да станат жертва. Но ония, които се жертват за земята, за да стане земята някога на Свръхчовека. Аз обичам оногова, който живее, за да познае, и който иска да познае, за да може все някога Свръхчовекът да живее. Тъй желае той своята гибел. Аз обичам оногова, който работи и изобретява, за да съгради дом на Свръхчовека и приготви земя, животни и растения за него: че тъй желае той своята гибел. Аз обичам оногова, който обича своята добродетел: че добродетел е воля за гибел и стрела на копнеж. Аз обичам оногова, който не задържа нито капка дух за себе си, но иска да бъде цял духът на своята добродетел: тъй крачи той като дух през моста. Аз обичам оногова, който от своята добродетел прави своя тегоба и своя съдба: тъй желае той заради своята добродетел все още да живее и да не живее повече. Аз обичам оногова, който не иска да има много добродетели. Една добродетел е повече добродетел нежели две, защото тя е повече възел, на който виси съдбата. Аз обичам оногова, чиято душа се прахосва, който не желае благодарност и не отдава: че той винаги дарява и не желае да се съхранява. Аз обичам оногова, който се срамува, когато

жребият падне на негов късмет и който при това пита:
 “Да не съм аз нечестен играч?” — че той желае да загине.
 Аз обичам оногова, който хвърля златни думи преди
 своите дела и винаги устоява на повече, отколкото
 обещава: че той желае своята гибел. Аз обичам оногова,
 който оправдава бъдещите и миналите изкупува: че той
 желае от настоящите да загине. Аз обичам оногова,
 който наказва своя бог, защото обича своя бог: че той
 трябва от гнева на своя бог да загине. Аз обичам
 оногова, чиято душа е дълбока и в ранимостта, и който
 при едно малко изпитание в живота може да загине: тъй
 върви той на драго сърце през моста. Аз обичам оногова,
 чиято душа е препълнена, тъй че той сам себе си
 забравя, и всички неща са в него: тъй всички неща ще
 бъдат негова гибел. Аз обичам оногова, който е със
 свободен дух и свободно сърце: тъй главата му сама е
 утроба на неговото сърце, а сърцето му го тласка към
 гибел. Аз обичам всички ония, които са като тежки
 капки, всяка отделно падаща от черния облак, който
 виси над човека: те предвестяват, че мълния иде и гинат
 като предвестници. Ето, аз съм предвестник на
 мълнията и една тежка капка от облака: а тази мълния
 се зове Сврѣхчовек.

5.

When Zarathustra had spoken these words, he again looked at
 the people, and was silent.

"There they stand," said he to his heart; "there they laugh:
 they understand me not; I am not the mouth for these ears.
 Must one first batter their ears, that they may learn to hear
 with their eyes?

Must one clatter like kettledrums and penitential preachers?
 Or do they only believe the stammerer?

They have something whereof they are proud.

What do they call it, that which maketh them proud?

Culture, they call it; it distinguisheth them from the
 goatherds.

They dislike, therefore, to hear of 'contempt' of themselves.

So I will appeal to their pride.

I will speak unto them of the most contemptible thing: that,
 however, is THE LAST MAN!"

And thus spake Zarathustra unto the people: It is time for
 man to fix his goal.

It is time for man to plant the germ of his highest hope.

Still is his soil rich enough for it.

But that soil will one day be poor and exhausted, and no lofty
 tree will any longer be able to grow thereon.

Alas!

there cometh the time when man will no longer launch the
 arrow of his longing beyond man--and the string of his bow
 will have unlearned to whizz!

I tell you: one must still have chaos in one, to give birth to a
 dancing star.

I tell you: ye have still chaos in you.

Alas!

There cometh the time when man will no longer give birth to
 any star.

Alas!

There cometh the time of the most despicable man, who can
 no longer despise himself.

Lo!

I show you THE LAST MAN.

"What is love?

What is creation?

What is longing?

What is a star?"

--so asketh the last man and blinketh.

The earth hath then become small, and on it there hoppeth
 the last man who maketh everything small.

His species is ineradicable like that of the ground-flea; the last
 man liveth longest.

"We have discovered happiness"--say the last men, and blink
 thereby.

They have left the regions where it is hard to live; for they
 need warmth.

One still loveth one's neighbour and rubbeth against him; for
 one needeth warmth.

Turning ill and being distrustful, they consider sinful: they

walk warily.

He is a fool who still stumbleth over stones or men!

A little poison now and then: that maketh pleasant dreams.

And much poison at last for a pleasant death.

One still worketh, for work is a pastime.

But one is careful lest the pastime should hurt one.

One no longer becometh poor or rich; both are too
 burdensome.

Who still wanteth to rule?

Who still wanteth to obey?

Both are too burdensome.

No shepherd, and one herd!

Every one wanteth the same; every one is equal: he who hath
 other sentiments goeth voluntarily into the madhouse.

"Formerly all the world was insane,"--say the subtlest of them,
 and blink thereby.

They are clever and know all that hath happened: so there is
 no end to their raillery.

People still fall out, but are soon reconciled--otherwise it
 spoileth their stomachs.

They have their little pleasures for the day, and their little
 pleasures for the night, but they have a regard for health.

"We have discovered happiness,"--say the last men, and blink
 thereby.

-- And here ended the first discourse of Zarathustra, which is
 also called "The Prologue": for at this point the shouting and
 mirth of the multitude interrupted him.

"Give us this last man, O Zarathustra,"--they called out--
 "make us into these last men!

Then will we make thee a present of the Superman!"

And all the people exulted and smacked their lips.

Zarathustra, however, turned sad, and said to his heart: "They
 understand me not: I am not the mouth for these ears.

Too long, perhaps, have I lived in the mountains; too much
 have I hearkened unto the brooks and trees: now do I speak
 unto them as unto the goatherds.

Calm is my soul, and clear, like the mountains in the morning.
 But they think me cold, and a mocker with terrible jests.

And now do they look at me and laugh: and while they laugh

they hate me too.
There is ice in their laughter."

5.

Когато Заратустра изрече тия думи, изгледа той пак народа и мълкна.

"Ето ги" — каза той на сърцето си, — "и те се смеят: не ме разбират те, аз не съм уста за тия уши. Трябва ли по-напред човек да порази ушите им, за да се научат да слушат с очи? Трябва ли човек да гърми като литаври и проповедници за разкаяние? Или те вярват само на ония, които се щурат? Те имат нещо, с което са горди. Как наричат те онова, което ги прави горди? Образование го наричат те, то ги отличава от козарите. Затова им е неприятно, когато се говори за тях, да чуват думата "презрение". Тогава ще говоря на тяхната гордост. Тогаз ще им говоря за най-презрителното: а то е последния човек."

И така се обърна Заратустра към народа:

— Вече е време човек да си побие своя цел. Вече е време човек да посади кълна на своята висша наслада. Неговата почва е още доста богата за това. Но някога тази почва ще стане бедна и укротена, и няма високо дърво да може да израсне от нея. Уви! Иде времето, когато човек няма вече да хвърля стрелата на копнежа си високо над човека, и тетивата на лъка му ще е отвикнала да отстрелва! Казвам ви: човек трябва да има хаос в себе си, за да може роди танцуваща звезда. Казвам ви: вие имате още хаос в себе си. Уви! Иде времето, когато човек не ще роди вече никаква звезда. Уви! Иде времето на най-презиралия човек, който и сам себе си не може вече да презира. Ето! Аз ви показвам последния човек.

"Що е обич? Що е творение? Що е копнеж? Що е звезда?" — тъй пита последният човек и мига.

Тогава земята вече ще е малка, и на нея подрипва последният човек, който всичко вдребнява. Неговият род е неизстребим, като земната бълха, последният човек живее най-дълго.

"Ние открихме щастието" — казват последните хора и мигат. Те напуснаха страните, дето бе тежко да се живее. Защото човеку трябва топлина. Те все още обичат своя съсед и търкат се о него: защото човеку трябва топлина. Да заболееш, и подозрителен да си, за тях е грехота: те ходят предпазливо. Безумец, който още се пъне о камъни или хора!

Малко отрова сегиз-тогиз: това докарва приятни сънища.

И много отрова най-сетне, приятно умиране.

Те още работят, защото с работата се прекарва времето.

Но пазят да прекалят, че вреди.

Не ще има вече беден и богат: едното и другото е отегчително. Кой ще иска да властва още? Кой да се подчинява? Едното и другото е преотегчително.

Никакъв пастир, и едно стадо. Всякой еднакво желае, всякой е еднакъв: който иначе чувства, отива по своя воля в лудницата.

"Изпреди цял свят беше луд" — казват изтънчените и мигат. Хората са хитри и знаят всичко, що е ставало: и присмехите нямат край. Карат се още, но се помиряват лесно — иначе не понася на стомаха.

Те си имат радостчица за през деня, радостчица и за през нощта: но почитат здравето.

"Ние открихме щастието" — казват последните хора и мигат.

И тук се свърши първата реч на Заратустра, която наричат още и "Предговор": защото на това място го прекъсна врявата и радостта на тълпата.

"Дай ни тоя последен човек, о, Заратустра — тъй викаха те, — направи да бъдем ние тези последни хора! А ние ти харизваме Сврѣхчовека!" И всички ликуваха и мляскаха с език.

А Заратустра се наскърби и рече на сърцето си: "Те не ме разбират: аз не съм уста за тия уши. Твърде дълго живях в планините, твърде много се вслушвах в потоци и дървеса: и ето че им говоря като на козари. Спокойна е душата ми и ведра като планина пред пладнe. Но те мислят, аз съм студен и присмехульник с грозни глуми. И ето гледат ме и ми се смеят: и като се смеят, мразят ме

при това. Мраз е в смеха им."

6.

Then, however, something happened which made every mouth mute and every eye fixed.

In the meantime, of course, the rope-dancer had commenced his performance: he had come out at a little door, and was going along the rope which was stretched between two towers, so that it hung above the market-place and the people.

When he was just midway across, the little door opened once more, and a gaudily-dressed fellow like a buffoon sprang out, and went rapidly after the first one.

"Go on, halt-foot," cried his frightful voice, "go on, lazy-bones, interloper, sallow-face!

--lest I tickle thee with my heel!

What dost thou here between the towers?

In the tower is the place for thee, thou shouldst be locked up; to one better than thyself thou blockest the way!"

--And with every word he came nearer and nearer the first one.

When, however, he was but a step behind, there happened the frightful thing which made every mouth mute and every eye fixed--he uttered a yell like a devil, and jumped over the other who was in his way.

The latter, however, when he thus saw his rival triumph, lost at the same time his head and his footing on the rope; he threw his pole away, and shot downwards faster than it, like an eddy of arms and legs, into the depth.

The market-place and the people were like the sea when the storm cometh on: they all flew apart and in disorder, especially where the body was about to fall.

Zarathustra, however, remained standing, and just beside him fell the body, badly injured and disfigured, but not yet dead. After a while consciousness returned to the shattered man, and he saw Zarathustra kneeling beside him.

"What art thou doing there?"

said he at last, "I knew long ago that the devil would trip me up.

Now he draggeth me to hell: wilt thou prevent him?"

"On mine honour, my friend," answered Zarathustra, "there is nothing of all that whereof thou speakest: there is no devil and no hell.

Thy soul will be dead even sooner than thy body: fear, therefore, nothing any more!"

The man looked up distrustfully.

"If thou speakest the truth," said he, "I lose nothing when I lose my life.

I am not much more than an animal which hath been taught to dance by blows and scanty fare."

"Not at all," said Zarathustra, "thou hast made danger thy calling; therein there is nothing contemptible.

Now thou perishest by thy calling: therefore will I bury thee with mine own hands."

When Zarathustra had said this the dying one did not reply further; but he moved his hand as if he sought the hand of Zarathustra in gratitude.

6.

Но тук се случи нещо, което направи да занемее всяка уста и да се вцепени всяко око. В това време тъкмо въжеиграчът почна: той бе излязъл през малка вратичка и тръгна по въжето, което бе обтегнато между две кули, тъй че висеше над пазарището и народа. И когато той бе насред пътя си, отвори се вратичката още веднъж и един пъстро облечен хлапак, подобен на палячо, изскочи и литна подир първия.

"Напред, сакателнико — зачу се страшният му глас, — напред, хайлазино, бандитин, папуняк! Да не те погъделичкам с петата си! Що дириш тука между кулите? В кулата е твойто място, там трябва да те запрат. Ти запречваш свободния път на един по-добър от тебе!"

И с всяка дума той се приближаваше все повече и повече към него: и когато бе само на един разкрач отдире му, тогава стана ужасното, което направи да занемее всички уста и да се вцепени всяко око: той нададе вик, като някой дявол, и прескочи оногова, който бе се изпречил на пътя му. А тоя, като видя съперника си да

побеждава, изгуби и глава, и въже, запокити пръта си и полетя надолу по-бърже от него, като някаква въртележка от ръце и крака. Пазарището и народът заприличаха на море, налетяло от буря: всички се разбягаха един през друг, и най-напред ония там, дето тялото щеше да падне.

А Заратустра остана неподвижен, и тъкмо до него падна тялото, изкълчено и смачкано, но все още не мъртво. След малко разнебитият се съвзе и видя Заратустра коленичил до себе си.

"Какво правиш тук? — каза той най-сетне, — аз отдавна знаех, че дяволът ще ми тури крак. И ето че той ме повлече в пъкъл: да не искаш да му попречиш?"

— Честна дума, приятелю — отговори Заратустра, — нищо такова няма, за каквото ти казваш, няма никакъв дявол и никакъв пъкъл. Твоята душа ще умре по-скоро от твоето тяло: не бой се вече от нищо!

Човекът погледна подозрително.

"Ако ти казваш истината — рече той, — тогава не губя нищо, като губя живот. Аз не съм нещо повече от едно животно, което с бой и скудна храна са научили да играе."

— Остави — рече Заратустра, — ти си направил опасността свое призвание, в това няма нищо за презиране. Но ето че в призванието си ти намери своята гибел: за това сам аз със своите ръце ще те погребя.

На тия думи на Заратустра умирацията не отговори вече, но той движеше ръка, като да търси ръката на Заратустра, за да му благодари.

7.

Meanwhile the evening came on, and the market-place veiled itself in gloom.

Then the people dispersed, for even curiosity and terror become fatigued.

Zarathustra, however, still sat beside the dead man on the ground, absorbed in thought: so he forgot the time.

But at last it became night, and a cold wind blew upon the lonely one.

Then arose Zarathustra and said to his heart: Verily, a fine catch of fish hath Zarathustra made to-day!

It is not a man he hath caught, but a corpse.

Sombre is human life, and as yet without meaning: a buffoon may be fateful to it.

I want to teach men the sense of their existence, which is the Superman, the lightning out of the dark cloud--man.

But still am I far from them, and my sense speaketh not unto their sense.

To men I am still something between a fool and a corpse.

Gloomy is the night, gloomy are the ways of Zarathustra.

Come, thou cold and stiff companion!

I carry thee to the place where I shall bury thee with mine own hands.

7.

Между това падна вечер и пазарището се скри в тъма: тогава народът се разотиде, че самото любопитство и страх — и те се уморяват. Но Заратустра седеше при мъртвеца на земята, потънал в мисли: тъй забрави той времето. Най-сетне настана нощ и студен вятър повя върху самотния. Тогава Заратустра се вдигна и рече на сърцето си:

"Истина, хубава ловитба се падна днес на Заратустра! Не улови той човек, но затова пък един труп. Неприветен е човешкият живот и все още без смисъл: един палячо може да му бъде съдбоносен. Аз искам да науча хората в смисъла на тяхното битие: който е Сврѣхчовекът — мълнията от черния облак човек. Но аз съм все още далеч от тях, и моят разум не говори на техните разуми. За хората аз още съм една средина между глумец и труп. Тъмна е нощта, тъмни са пътищата на Заратустра. Ела ти, студен и вкочанен другарю! Аз ще те отнеса там, дето сам с ръцете си ще те погребя."

8.

When Zarathustra had said this to his heart, he put the corpse upon his shoulders and set out on his way.

Yet had he not gone a hundred steps, when there stole a man

up to him and whispered in his ear--and lo!
 he that spake was the buffoon from the tower.
 "Leave this town, O Zarathustra," said he, "there are too many
 here who hate thee.
 The good and just hate thee, and call thee their enemy and
 despiser; the believers in the orthodox belief hate thee, and
 call thee a danger to the multitude.
 It was thy good fortune to be laughed at: and verily thou
 spakest like a buffoon.
 It was thy good fortune to associate with the dead dog; by so
 humiliating thyself thou hast saved thy life to-day.
 Depart, however, from this town,--or tomorrow I shall jump
 over thee, a living man over a dead one."
 And when he had said this, the buffoon vanished; Zarathustra,
 however, went on through the dark streets.
 At the gate of the town the grave-diggers met him: they shone
 their torch on his face, and, recognising Zarathustra, they
 sorely derided him.
 "Zarathustra is carrying away the dead dog: a fine thing that
 Zarathustra hath turned a grave-digger!
 For our hands are too cleanly for that roast.
 Will Zarathustra steal the bite from the devil?
 Well then, good luck to the repast!
 If only the devil is not a better thief than Zarathustra!
 --he will steal them both, he will eat them both!"
 And they laughed among themselves, and put their heads
 together.
 Zarathustra made no answer thereto, but went on his way.
 When he had gone on for two hours, past forests and swamps,
 he had heard too much of the hungry howling of the wolves,
 and he himself became hungry.
 So he halted at a lonely house in which a light was burning.
 "Hunger attacketh me," said Zarathustra, "like a robber.
 Among forests and swamps my hunger attacketh me, and late
 in the night.
 "Strange humours hath my hunger.
 Often it cometh to me only after a repast, and all day it hath
 failed to come: where hath it been?"
 And thereupon Zarathustra knocked at the door of the house.

An old man appeared, who carried a light, and asked: "Who
 cometh unto me and my bad sleep?"
 "A living man and a dead one," said Zarathustra.
 "Give me something to eat and drink, I forgot it during the
 day.
 He that feedeth the hungry refresheth his own soul, saith
 wisdom."
 The old man withdrew, but came back immediately and
 offered Zarathustra bread and wine.
 "A bad country for the hungry," said he; "that is why I live
 here.
 Animal and man come unto me, the anchorite.
 But bid thy companion eat and drink also, he is wearier than
 thou."
 Zarathustra answered: "My companion is dead; I shall hardly
 be able to persuade him to eat."
 "That doth not concern me," said the old man sullenly; "he
 that knocketh at my door must take what I offer him.
 Eat, and fare ye well!"
 -- Thereafter Zarathustra again went on for two hours,
 trusting to the path and the light of the stars: for he was an
 experienced night-walker, and liked to look into the face of
 all that slept.
 When the morning dawned, however, Zarathustra found
 himself in a thick forest, and no path was any longer visible.
 He then put the dead man in a hollow tree at his head--for he
 wanted to protect him from the wolves--and laid himself
 down on the ground and moss.
 And immediately he fell asleep, tired in body, but with a
 tranquil soul.

8.
 Това като рече Заратустра на сърцето си, вдигна трупа на
 гръб и тръгна. И още не беше отминал стотина крачки,
 ето един човек се примъкна до него и му зашепна на
 ухото — и виж! Тоя, който говореше, бе същият палячо
 от кулата.
 "Махай се от тоя град, о, Заратустра — думаше той, — тука
 мнозина те ненавиждат. Мразят те добрите и

праведните и теб зоват техен враг и презрител, мразят те
 благоверните, и теб зоват опасност за тълпата. Честит
 беше, че само ти се смяха: и наистина, ти говореше като
 същ палячо. Честит беше, че прибра мъртвото псе, като
 се унизи тъй, ти се избави за днес. Но бягай от тоя град
 — или утре ще прескоча и през теб, един жив през
 мъртвеца."
 И като каза това, човекът изчезна, а Заратустра отмина
 татък из тъмните улици.
 През градските порти го присрещнаха гробари: те
 осветлиха лицето му с факел, познаха Заратустра и
 почнаха да се гаврят с него: "Заратустра отнася мъртвото
 псе: браво, и Заратустра стана гробар! Нашите ръце са
 май твърде чисти за тая мръвка. Да не иска Заратустра
 да отмъкне залька на дявола? На добър час! И да ти е
 сладко! Дано не е дяволът по-добър крадец от
 Заратустра! — той ще отмъкне и двамина ви, ще излапа
 и двамина ви!"
 И те се смееха из един глас и тулеха глави. Заратустра не
 отвърна ни дума и отмина по пътя си. Два часа вървя
 той, покрай гори и блата, и чува толкова гладен вой на
 вълци, че и сам изгладня. И той спря пред една самотна
 къща, в която гореше свещ.
 — Гладът ме напада — рече Заратустра, — като влѣхва. В
 гори и блата ме напада моят глад и в дълбока нощ.
 Чудни прищевки има моят глад. Често ми идва той чак
 следобед, а днес го нема никакъв цял ден: къде ли се
 бави?"
 И при това похлопа Заратустра на вратните на къщата.
 Излезе един старец, той носеше свещ и попита:
 — Кой иде при мен и при моя лош сын?
 — Един жив и един мъртвец — отвърна Заратустра. —
 Дайте ми да ям и да пия, че забравих през деня. Онзи,
 който нахрани гладния, услаждава своята собствена
 душа: тъй казва мъдростта.
 Старецът влезе въщи, но веднага се върна и подаде хляб
 и вино на Заратустра:
 — Тъдява е лошо за гладните — каза той, — затова живея
 тук. И животно, и човек се отбиват при мене,

пустинника. Но покани и другаря си да яде и пие, той е по-уморен от тебе.

Заратустра отговори:

— Мъртъв е моят другар, мъчно бих го придумал.

— Това не е моя работа — отговори старецът сърдито, — който хлопа на моята врата, трябва да приеме, каквото му поднасям. Яжте и да ви е наздраве!

Два часа пак вървя Заратустра след това, където го пътят води и светлината на звездите: той бе навикнал да ходи нощем и обичаше да гледа в лице на всичко спящо. А когато се съзори, Заратустра се намери сред затънтена гора, и никакъв път не се видеше вече. Тогава сложи той мъртвеца в едно кухо дърво до главата си — защото искаше да го предпази от вълци — а сам легна на земята и мъха. И тутакси заспа той, морен телом, но със спокойна душа.

9.

Long slept Zarathustra; and not only the rosy dawn passed over his head, but also the morning.

At last, however, his eyes opened, and amazedly he gazed into the forest and the stillness, amazedly he gazed into himself. Then he arose quickly, like a seafarer who all at once seeth the land; and he shouted for joy: for he saw a new truth.

And he spake thus to his heart: A light hath dawned upon me: I need companions--living ones; not dead companions and corpses, which I carry with me where I will.

But I need living companions, who will follow me because they want to follow themselves--and to the place where I will.

A light hath dawned upon me.

Not to the people is Zarathustra to speak, but to companions! Zarathustra shall not be the herd's herdsman and hound! To allure many from the herd--for that purpose have I come. The people and the herd must be angry with me: a robber shall Zarathustra be called by the herdsmen.

Herdsmen, I say, but they call themselves the good and just.

Herdsmen, I say, but they call themselves the believers in the orthodox belief.

Behold the good and just!

Whom do they hate most?

Him who breaketh up their tables of values, the breaker, the lawbreaker:--he, however, is the creator.

Behold the believers of all beliefs!

Whom do they hate most?

Him who breaketh up their tables of values, the breaker, the law-breaker--he, however, is the creator.

Companions, the creator seeketh, not corpses--and not herds or believers either.

Fellow-creators the creator seeketh--those who grave new values on new tables.

Companions, the creator seeketh, and fellow-reapers: for everything is ripe for the harvest with him.

But he lacketh the hundred sickles: so he plucketh the ears of corn and is vexed.

Companions, the creator seeketh, and such as know how to whet their sickles.

Destroyers, will they be called, and despisers of good and evil.

But they are the reapers and rejoicers.

Fellow-creators, Zarathustra seeketh; fellow-reapers and fellow-rejoicers, Zarathustra seeketh: what hath he to do with herds and herdsmen and corpses!

And thou, my first companion, rest in peace!

Well have I buried thee in thy hollow tree; well have I hid thee from the wolves.

But I part from thee; the time hath arrived.

'Twixt rosy dawn and rosy dawn there came unto me a new truth.

I am not to be a herdsman, I am not to be a grave-digger.

Not any more will I discourse unto the people; for the last time have I spoken unto the dead.

With the creators, the reapers, and the rejoicers will I associate: the rainbow will I show them, and all the stairs to the Superman.

To the lone-dwellers will I sing my song, and to the twain-dwellers; and unto him who hath still ears for the unheard, will I make the heart heavy with my happiness.

I make for my goal, I follow my course; over the loitering and

tardy will I leap.

Thus let my on-going be their down-going!

9.

Дълго спа Заратустра, и не само зора мина над лицето му, но и предпладне. Най-сетне се отвориха очите му: възчудено огледа Заратустра гората и тишината, възчудено се вгледа в себе си. И стана бързо, като някой пътник по море, който отведнъж съзира земя, и радостно възкликна: защото той видя една нова истина. И каза тогава той на сърцето си:

“Сега познах: другари ми трябва, и то живи — не мъртви спътници и трупове — да ги нося със себе си, където искам. Живи другари ми трябва, които да следват подир мен, защото искат да следват себе си — и то там, дето искам аз. Сега познах: не трябва на народ да говори Заратустра, а на другари! Заратустра не трябва да става пастир и пес на стадо! Мнозина да отмамя от стадото — затова дойдох аз. Нека ми се гневи народ и стадо: за пастирите Заратустра иска да бъде влъхва. Пастири, казвам, но те себе си зоват добри и праведни. Пастири, казвам: но те се зоват упование на правата вяра. Ето добрите и праведните! Кого те ненавиждат най-вече? Оногова, който разтрошава техните скрижали на ценности, разрушителя, престъпника — а това е творецът. Другари дири творецът, а не трупове, не и стада и упованици. Сътворци дири творецът, такива, които пишат нови ценности върху нови скрижали. Другари дири творецът, и съжетвари: че у него всичко е зряло за жетва. Но нему липсват стоте сърпа: и той скубе само класове и се ядосва. Другари дири творецът, и такива, които знаят да точат сърповете си. Разрушители ще ги нарекат и презрители на доброто и злото. А те са жетварите и тържествуващите. Сътворци дири Заратустра, съжетвари и такива, с които заедно да тържествува: какво ще прави той със стада, пастири и трупове! А ти, мой първи другарю, сбогом! Зарових те аз в твоето кухо дърво, и добре те укрех от вълците. Но аз се разделям с теб, мина време. Между зора и зора познах

една нова истина. Не трябва да бъда ни пастир, ни гробар. Не искам да говоря вече с народа, за сетен път говорих на мъртвец. Искам да се сдружа с творците, жетварите, тържествуващите: тям искам да покажа аз дъгата и всичките лестници на Свръхчовека. На пустинниците ще пея аз своята песен и на двоиците люде в пустинята, и който още има уши за нечувано, нему искам аз да отегча сърцето с моето щастие. Към своя цел отивам, вървя свой ход, отвъд колебливите и нерадивите ще прескоча аз. Тъй моят ход да бъде тяхна гибел!"

10.

This had Zarathustra said to his heart when the sun stood at noontide.

Then he looked inquiringly aloft,--for he heard above him the sharp call of a bird.

And behold!

An eagle swept through the air in wide circles, and on it hung a serpent, not like a prey, but like a friend: for it kept itself coiled round the eagle's neck.

"They are mine animals," said Zarathustra, and rejoiced in his heart.

"The proudest animal under the sun, and the wisest animal under the sun,-- they have come out to reconnoitre.

They want to know whether Zarathustra still liveth.

Verily, do I still live?

More dangerous have I found it among men than among animals; in dangerous paths goeth Zarathustra.

Let mine animals lead me!

When Zarathustra had said this, he remembered the words of the saint in the forest.

Then he sighed and spake thus to his heart: "Would that I were wiser!

Would that I were wise from the very heart, like my serpent!

But I am asking the impossible.

Therefore do I ask my pride to go always with my wisdom!

And if my wisdom should some day forsake me:--alas!

it loveth to fly away!

--may my pride then fly with my folly!"

Thus began Zarathustra's down-going.

10.

Това Заратустра каза на сърцето си, когато слънцето стоеше на пладне и погледна той въпросително на висини — защото чу над себе си острия зов на птица. И ето! Един орел широко закръжи във въздуха и на него обвиснала змия, не като плячка, а другарка: че тя се държеше обвита около шията му.

— Ето моите животни! — рече Заратустра и се зарадва от сърце. — Най-гордото животно под слънцето и най-мъдрото животно под слънцето — те са излезли на оглед. Да узнаят искат, дали Заратустра още живее. Наистина, живее ли още аз? Намерих, че е по-опасно между хората, нежели между животни, опасни пътища върви Заратустра. Нека моите животни ме водят!

Това като рече Заратустра, науми си думите на светеца в гората, въздъхна и каза тъй на сърцето си:

“Желал бих да бъда по-мъдър! Да можех да бъда съвършено мъдър, както моята змия! Но аз желая невъзможно: тогаз поне ти, моя гордост, върви винаги заедно с моята мъдрост! И ако някога ме напусне мъдростта ми — ах, тя обича да отлита — дано тогава моята гордост лети с безумието ми!”

Тъй почна залязването на Заратустра.

FIRST PART

ПЪРВА ЧАСТ

I.

THE THREE METAMORPHOSES.

02

За трите преображения

Three metamorphoses of the spirit do I designate to you: how the spirit becometh a camel, the camel a lion, and the lion at last a child.

Many heavy things are there for the spirit, the strong load-

bearing spirit in which reverence dwelleth: for the heavy and the heaviest longeth its strength.

What is heavy?

so asketh the load-bearing spirit; then kneeleth it down like the camel, and wanteth to be well laden.

What is the heaviest thing, ye heroes?

asketh the load-bearing spirit, that I may take it upon me and rejoice in my strength.

Is it not this: To humiliate oneself in order to mortify one's pride?

To exhibit one's folly in order to mock at one's wisdom?

Or is it this: To desert our cause when it celebrateth its triumph?

To ascend high mountains to tempt the tempter?

Or is it this: To feed on the acorns and grass of knowledge, and for the sake of truth to suffer hunger of soul?

Or is it this: To be sick and dismiss comforters, and make friends of the deaf, who never hear thy requests?

Or is it this: To go into foul water when it is the water of truth, and not disclaim cold frogs and hot toads?

Or is it this: To love those who despise us, and give one's hand to the phantom when it is going to frighten us?

All these heaviest things the load-bearing spirit taketh upon itself: and like the camel, which, when laden, hasteneth into the wilderness, so hasteneth the spirit into its wilderness.

But in the loneliest wilderness happeneth the second metamorphosis: here the spirit becometh a lion; freedom will it capture, and lordship in its own wilderness.

Its last Lord it here seeketh: hostile will it be to him, and to its last God; for victory will it struggle with the great dragon.

What is the great dragon which the spirit is no longer inclined to call Lord and God?

"Thou-shalt," is the great dragon called.

But the spirit of the lion saith, "I will."

"Thou-shalt," lieth in its path, sparkling with gold--a scale-covered beast; and on every scale glittereth golden, "Thou shalt!"

The values of a thousand years glitter on those scales, and thus speaketh the mightiest of all dragons: "All the values of

things--glitter on me.
 All values have already been created, and all created values--
 do I represent.
 Verily, there shall be no 'I will' any more.
 Thus speaketh the dragon.
 My brethren, wherefore is there need of the lion in the spirit?
 Why sufficeth not the beast of burden, which renounceth and
 is reverent?
 To create new values--that, even the lion cannot yet
 accomplish: but to create itself freedom for new creating--
 that can the might of the lion do.
 To create itself freedom, and give a holy Nay even unto duty:
 for that, my brethren, there is need of the lion.
 To assume the right to new values--that is the most
 formidable assumption for a load-bearing and reverent
 spirit.
 Verily, unto such a spirit it is preying, and the work of a beast
 of prey.
 As its holiest, it once loved "Thou-shalt": now is it forced to
 find illusion and arbitrariness even in the holiest things, that
 it may capture freedom from its love: the lion is needed for
 this capture.
 But tell me, my brethren, what the child can do, which even
 the lion could not do?
 Why hath the preying lion still to become a child?
 Innocence is the child, and forgetfulness, a new beginning, a
 game, a self-rolling wheel, a first movement, a holy Yea.
 Aye, for the game of creating, my brethren, there is needed a
 holy Yea unto life: ITS OWN will, willeth now the spirit; HIS
 OWN world winneth the world's outcast.
 Three metamorphoses of the spirit have I designated to you:
 how the spirit became a camel, the camel a lion, and the lion
 at last a child.
 -- Thus spake Zarathustra.
 And at that time he abode in the town which is called The Pied
 Cow.

Три преобразования на духа ще ви назова: как духът става
 камила, лъв — камилата, и най-сетне дете — лъвът.

Има много тежки неща за духа, за силния, издръжливия
 дух, в който живее благоговение: неговата сила желае
 тежкото и най-тежкото.
 Що е тежко? Тъй пита издръжливият дух, и коленичи той
 подобно камила, и иска да бъде добре натоварен.
 Що е най-тежко, вие, херои? Тъй пита издръжливият дух,
 та да го взема върху си и да се възрадвам на своята сила.
 Не е ли то да се унизиш, за да причиниш мъка на своето
 високомерие? Да блеснеш с безумието си и се погавриш
 със своята мъдрост?
 Или е то да напуснеш делото си, кога вече то тържествува
 своята победа? Да се изкачиш на високи планини, за да
 изкусиш изкусителя?
 Или е то да се храниш с жълди и трева на познанието и
 заради истината своята душа да се мъчи от глад?
 Или е то да си болен, а да отпращаш дома утешителите и
 да се сприятелиш с глухи, които никога не чуват какво
 искаш?
 Или е то да се спуснеш в мръсна вода, ако това е водата на
 истината, и да не отпъждаш от себе си студени жаби и
 топли кекерици?
 Или е то да обикнем ония, които ни презират, и да
 подаваме ръка на призрака, когато той иска да ни
 сплаши?
 Всички тия тежини взема върху си издръжливият дух:
 подобно камила, която натоварена бърза в пустинята,
 така бърза той в своята пустиня.
 Но в най-самотната пустиня се извършва второто
 преображение: лъв става тук духът, свобода иска той да
 овладее и да бъде господар в неговата си пустиня.
 Своя последен господар дири той тук: него иска да
 възненавиди и своя последен бог, да се бори иска той и
 да сломи великата ламя.
 Коя е великата ламя, която духът не ще вече да признае за
 господар и бог?
 "Ти си дължен" се зове великата ламя. А духът на лъва
 казва "аз искам".
 "Ти си дължен" лежи на пътя му, златосияйно, люспесто
 животно, и на всяка люспа блести в злато "ти си

дължен"! Хилядогодишни ценности блестят върху тия
 люспи, и тъй говори най-мощната от всички ламя:
 "Всяка ценност на нещата — тя блести върху мен. Всяка
 ценност е вече създадена и всяка създадена ценност —
 това съм аз. Истина, "аз искам" не трябва вече да има!"
 — тъй говори ламята.
 Братя мои, защо е нужно в духа лъв? Нима не е доста
 товарното животно, нали то се отрича и благоговее?
 Нови ценности да твори — това лъвът не може още: но
 свобода да добие той за ново творчество — тук силен е
 лъвът.
 Свобода да си добие — свята не дори и пред дълга: за това,
 братя мои, потребен е лъвът!
 Право да си извоюва за нови ценности — това е най-
 ужасното завоевание за един издръжлив и благоговееен
 дух. Истина, това за него е похищение и работа на
 хищно животно.
 Като свое най-свято нещо обичаше той преди това "ти си
 дължен": сега и в най-святото е принуден да види
 заблудение и произвол, за да може да си похити
 свобода от своята обич: лъв трябва за това похищение.
 Но кажете, братя мои, що може още детето, което не е по
 сила и на лъва? Защо трябва хищният лъв да става още
 и дете?
 Невинност е детето и забрава, едно ново начинание, една
 игра, едно от самосебе въртящо се колело, едно пръвно
 движение, едно свято "Да бъде".
 Да, при играта на създаването, братя мои, има нужда от
 едно свято "Да бъде": своя воля иска сега духът, свой
 свят придобива заблуденият.
 Три преобразования на духа ви назовах: как духът става
 камила, лъв — камилата, а най-сетне дете — лъвът.
 Тъй рече Заратустра. И тогава пребиваваше той в града,
 наричан "Пъстрата крава".

II.
 THE ACADEMIC CHAIRS OF VIRTUE.
 03
 За катедрите на добродетелта

People commended unto Zarathustra a wise man, as one who could discourse well about sleep and virtue: greatly was he honoured and rewarded for it, and all the youths sat before his chair.

To him went Zarathustra, and sat among the youths before his chair.

And thus spake the wise man: Respect and modesty in presence of sleep!

That is the first thing!

And to go out of the way of all who sleep badly and keep awake at night!

Modest is even the thief in presence of sleep: he always stealeth softly through the night.

Immodest, however, is the night-watchman; immodestly he carrieth his horn.

No small art is it to sleep: it is necessary for that purpose to keep awake all day.

Ten times a day must thou overcome thyself: that causeth wholesome weariness, and is poppy to the soul.

Ten times must thou reconcile again with thyself; for overcoming is bitterness, and badly sleep the unreconciled.

Ten truths must thou find during the day; otherwise wilt thou seek truth during the night, and thy soul will have been hungry.

Ten times must thou laugh during the day, and be cheerful; otherwise thy stomach, the father of affliction, will disturb thee in the night.

Few people know it, but one must have all the virtues in order to sleep well.

Shall I bear false witness?

Shall I commit adultery?

Shall I covet my neighbour's maidservant?

All that would ill accord with good sleep.

And even if one have all the virtues, there is still one thing needful: to send the virtues themselves to sleep at the right time.

That they may not quarrel with one another, the good females! And about thee, thou unhappy one!

Peace with God and thy neighbour: so desireth good sleep.

And peace also with thy neighbour's devil!

Otherwise it will haunt thee in the night.

Honour to the government, and obedience, and also to the crooked government!

So desireth good sleep.

How can I help it, if power like to walk on crooked legs?

He who leadeth his sheep to the greenest pasture, shall always be for me the best shepherd: so doth it accord with good sleep.

Many honours I want not, nor great treasures: they excite the spleen.

But it is bad sleeping without a good name and a little treasure.

A small company is more welcome to me than a bad one: but they must come and go at the right time.

So doth it accord with good sleep.

Well, also, do the poor in spirit please me: they promote sleep.

Blessed are they, especially if one always give in to them.

Thus passeth the day unto the virtuous.

When night cometh, then take I good care not to summon sleep.

It disliketh to be summoned--sleep, the lord of the virtues!

But I think of what I have done and thought during the day.

Thus ruminating, patient as a cow, I ask myself: What were thy ten overcomings?

And what were the ten reconciliations, and the ten truths, and the ten laughs with which my heart enjoyed itself?

Thus pondering, and cradled by forty thoughts, it overtaketh me all at once--sleep, the unsummoned, the lord of the virtues.

Sleep tappeth on mine eye, and it turneth heavy.

Sleep toucheth my mouth, and it remaineth open.

Verily, on soft soles doth it come to me, the dearest of thieves, and stealeth from me my thoughts: stupid do I then stand, like this academic chair.

But not much longer do I then stand: I already lie.

-- When Zarathustra heard the wise man thus speak, he laughed in his heart: for thereby had a light dawned upon

him.

And thus spake he to his heart: A fool seemeth this wise man with his forty thoughts: but I believe he knoweth well how to sleep.

Happy even is he who liveth near this wise man!

Such sleep is contagious-- even through a thick wall it is contagious.

A magic resideth even in his academic chair.

And not in vain did the youths sit before the preacher of virtue.

His wisdom is to keep awake in order to sleep well.

And verily, if life had no sense, and had I to choose nonsense, this would be the desirablest nonsense for me also.

Now know I well what people sought formerly above all else when they sought teachers of virtue.

Good sleep they sought for themselves, and poppy-head virtues to promote it!

To all those belauded sages of the academic chairs, wisdom was sleep without dreams: they knew no higher significance of life.

Even at present, to be sure, there are some like this preacher of virtue, and not always so honourable: but their time is past.

And not much longer do they stand: there they already lie.

Blessed are those drowsy ones: for they shall soon nod to sleep.

-- Thus spake Zarathustra.

На Заратустра хвалеха един мъдрец, който знаел добре да говори за съня и за добродетелта: твърде уважаван бил той и възнаграждаван за това, и юношите се стичали пред неговата катедра. При него отиде Заратустра, и наедно с всички юноши седна пред неговата катедра. А мъдрецът рече тъй:

“На чест и почит имайте съня! Това най-първо! И да страните от всички, които спят лошо и нощем бдят! Дори и крадецът е свенлив пред съня: той винаги дебне тихо през нощта, а безочлив е стражът на нощта, безочливо носи той своя рог.

Не е малко изкуство да спиш: зарад това нали цял ден трябва да се бди.

Десет пъти трябва на ден да превъзмогваш сам себе си: това докарва добра умора и е мак(опиум) за душата.

Десет пъти трябва сам със себе си да се сдобряваш, че превъзмогването е горчивина, а лошо спи несдобреният.

Десет истини трябва да намериш на деня: инак ще дириш истината нощем, и твоята душа би остана гладна.

Десет пъти трябва да се смееш на ден и весел да бъдеш: инак ще те безпокои стомахът през нощта, бащицата на помрачението.

Малцина знаят това: но човек трябва да има всички добродетели, за да спи добре. Нима ще си кривя душата? Нима ще прелюбодея?

Ще падна ли в съблазн от слугинята на ближния си? Всичко това не се годи с добрия сън.

И дори когато човек има всички добродетели, трябва още едно да знае: сам навреме да прати добродетелите си да спят.

За да не се препират помежду си тия благопристойни женици! И то заради тебе, клетнико!

Мир с Бога и съседа: тъй го иска добрият сън. Мир също и с дявола на съседа! Инак той няма да те остави на мира през нощта.

Чест на началството и послушание, също и на кривото началство! Тъй го иска добрият сън. Аз ли съм крив, че властта обича да ходи на криви нозе?

Тогова ще нарека аз най-добър пастир, който води своето стадо по най-зелената поляна: тъй е на сгода на добрия сън.

Много почести не искам, нито големи съкровища: това ума помрачнява.

Но мъчно се спи без едно добро име и едно малко съкровище.

Едно малко общество ми е по-приятно от едно лошо: но то трябва да си отива и дохожда навреме. Тъй е на сгода на добрия сън.

Твърде ми се допадат и нищите духом: те предизвикват съня. Блажени са те, и най-вече когато винаги им се дава

право.

Тъй минава денят на добродетелния. А дойде ли нощта, аз се пазя да викам съня! Не иска да бъде викан той, сънят, който е властителят на добродетелите!

Но аз мисля, какво добро съм през деня сторил и мислил. Аз преживям и се питам, търпелив като крава: кои ли бяха твоите десет преживявания?

И кои бяха десетте примирения и десетте истини, и десетте смяха, в които сърцето ми се задоволи?

В размисли за това и лелеял от четиридесет мисли, напада ме веднага сънят, неканеният, властителят на добродетелите.

Сънят похлопва на очите ми: и те натегват. Сънят досегва устата ми: и те се разтварят. Истина, лекостъпен идва той при мен, най-обичният от крадците, и ми открадва мислите: глупав стоя аз тогава като тая катедра. Но не дълго тъй стоя: и ето ме вече прострян."

Когато Заратустра чу мъдреца да говори тъй, засмя се в сърцето си: защото сега му стана ясно. И тъй рече той на сърцето си:

"Глумец е тоя мъдрец там с неговите четиридесет мисли: но вярвам, че той добре разбира какво нещо е спане. Щастлив дори, който живее близо до тоя мъдрец! Такъв един сън прихваща, и през дебела стена отвъд прихваща той. Някакво вълшебство живее дори и в неговата катедра. И не напусто са се стекли юношите пред проповедника на добродетелта. Неговата мъдрост заповядва: бди, за да спиш добре. И наистина, да нямаше животът смисъл и би трябвало да избирам безсмислица, то и за мене това щеше да бъде достойната за избор безсмислица. Сега разбирам ясно какво се е дирило едно време, когато са дирили учител на добродетел. Дирило се е добър сън и макоцветни добродетели отгоре. За всички тия възславяни мъдречи на катедрите сънят без сънища беше мъдрост: те не знаеха по-добър смисъл на живота. Дори и днес има още неколцина като тоя проповедник на добродетелта, макар и невинаги тъй съвестни: но тяхното време мина. Те няма да траят още за много: и ето ги вече

прострени. Блажени са тия сънливци: защото те ще клюмнат скоро."

Тъй рече Заратустра.

III. BACKWORLDSMEN. 04

За отвъдсветовниците

Once on a time, Zarathustra also cast his fancy beyond man, like all backworldsmen.

The work of a suffering and tortured God, did the world then seem to me.

The dream--and diction--of a God, did the world then seem to me; coloured vapours before the eyes of a divinely dissatisfied one.

Good and evil, and joy and woe, and I and thou--coloured vapours did they seem to me before creative eyes.

The creator wished to look away from himself,--thereupon he created the world.

Intoxicating joy is it for the sufferer to look away from his suffering and forget himself.

Intoxicating joy and self-forgetting, did the world once seem to me.

This world, the eternally imperfect, an eternal contradiction's image and imperfect image--an intoxicating joy to its imperfect creator:--thus did the world once seem to me.

Thus, once on a time, did I also cast my fancy beyond man, like all backworldsmen.

Beyond man, forsooth?

Ah, ye brethren, that God whom I created was human work and human madness, like all the Gods!

A man was he, and only a poor fragment of a man and ego.

Out of mine own ashes and glow it came unto me, that phantom.

And verily, it came not unto me from the beyond!

What happened, my brethren?

I surpassed myself, the suffering one; I carried mine own ashes to the mountain; a brighter flame I contrived for

myself.
 And lo!
 Thereupon the phantom WITHDREW from me!
 To me the convalescent would it now be suffering and torment
 to believe in such phantoms: suffering would it now be to
 me, and humiliation.
 Thus speak I to backworldsmen.
 Suffering was it, and impotence--that created all backworlds;
 and the short madness of happiness, which only the greatest
 sufferer experienceth.
 Weariness, which seeketh to get to the ultimate with one leap,
 with a death-leap; a poor ignorant weariness, unwilling even
 to will any longer: that created all Gods and backworlds.
 Believe me, my brethren!
 It was the body which despaired of the body--it groped with
 the fingers of the infatuated spirit at the ultimate walls.
 Believe me, my brethren!
 It was the body which despaired of the earth--it heard the
 bowels of existence speaking unto it.
 And then it sought to get through the ultimate walls with its
 head--and not with its head only--into "the other world."
 But that "other world" is well concealed from man, that
 dehumanised, inhuman world, which is a celestial naught;
 and the bowels of existence do not speak unto man, except
 as man.
 Verily, it is difficult to prove all being, and hard to make it
 speak.
 Tell me, ye brethren, is not the strangest of all things best
 proved?
 Yea, this ego, with its contradiction and perplexity, speaketh
 most uprightly of its being--this creating, willing, evaluating
 ego, which is the measure and value of things.
 And this most upright existence, the ego--it speaketh of the
 body, and still implieth the body, even when it museth and
 raveth and fluttereth with broken wings.
 Always more uprightly learneth it to speak, the ego; and the
 more it learneth, the more doth it find titles and honours for
 the body and the earth.
 A new pride taught me mine ego, and that teach I unto men:

no longer to thrust one's head into the sand of celestial
 things, but to carry it freely, a terrestrial head, which giveth
 meaning to the earth!
 A new will teach I unto men: to choose that path which man
 hath followed blindly, and to approve of it--and no longer to
 slink aside from it, like the sick and perishing!
 The sick and perishing--it was they who despised the body
 and the earth, and invented the heavenly world, and the
 redeeming blood-drops; but even those sweet and sad
 poisons they borrowed from the body and the earth!
 From their misery they sought escape, and the stars were too
 remote for them.
 Then they sighed: "O that there were heavenly paths by which
 to steal into another existence and into happiness!"
 Then they contrived for themselves their by-paths and bloody
 draughts!
 Beyond the sphere of their body and this earth they now
 fancied themselves transported, these ungrateful ones.
 But to what did they owe the convulsion and rapture of their
 transport?
 To their body and this earth.
 Gentle is Zarathustra to the sickly.
 Verily, he is not indignant at their modes of consolation and
 ingratitude.
 May they become convalescents and overcomers, and create
 higher bodies for themselves!
 Neither is Zarathustra indignant at a convalescent who
 looketh tenderly on his delusions, and at midnight stealeth
 round the grave of his God; but sickness and a sick frame
 remain even in his tears.
 Many sickly ones have there always been among those who
 muse, and languish for God; violently they hate the
 discerning ones, and the latest of virtues, which is
 uprightness.
 Backward they always gaze toward dark ages: then, indeed,
 were delusion and faith something different.
 Raving of the reason was likeness to God, and doubt was sin.
 Too well do I know those godlike ones: they insist on being
 believed in, and that doubt is sin.

Too well, also, do I know what they themselves most believe
 in.
 Verily, not in backworlds and redeeming blood-drops: but in
 the body do they also believe most; and their own body is for
 them the thing-in-itself.
 But it is a sickly thing to them, and gladly would they get out
 of their skin.
 Therefore hearken they to the preachers of death, and
 themselves preach backworlds.
 Harken rather, my brethren, to the voice of the healthy body;
 it is a more upright and pure voice.
 More uprightly and purely speaketh the healthy body, perfect
 and square-built; and it speaketh of the meaning of the
 earth.
 -- Thus spake Zarathustra.

Някога и Заратустра мяташе своя блян отвъд човека,
 както всички отвъдсветовници. Светът ми се виждаше
 тогава дело на един страдащ и измъчен бог.
 Тогава светът ми се виждаше сън и измислица на някой
 бог: цветен дим пред очите на някой божествен
 недоволник.
 Добро и зло, и радост, и скръб, и аз, и ти — цветен дим ми
 се стори то пред творящите очи.
 Да отведе поглед от себе си искаше творецът — и сътвори
 той света.
 Шеметна радост е за онзи, който страда, да отведе поглед
 от своето страдание и да се унесе. Шеметна радост и
 самоунасяне ми се струваше някога светът.
 Тоя свят, вечно несъвършеният, на вечно противоречие
 образ и несъвършен образ — шеметна радост на своя
 несъвършен творец — тъй ми се струваше някога светът.
 Тъй мяха и аз някога своя блян отвъд човека, подобно
 всички отвъдсветовници. Но има ли отвъд човека?
 Ах, братя, тоя бог, когото аз сътворих, беше човешко
 творение и безумие, подобно всички богове!
 Човек бе той, и само един беден къс от човек и аз: от
 моята собствена пепел и жарава възстана той пред мене
 тоя призрак.

И наистина! Той не дойде при мен от отвъд.

Какво стана, братя мои? Аз превъзмогнах себе си, страдащия, отнесох собствената си пепел в планината, един по-ясен пламък създадох. И ето! Изчезна призрактът от мен!

Страдание би било сега за мен и мъка на оздравелия в такива призрази да вярвам: страдание би било за мен сега и унижение. Тъй казвам аз на отвъдсветовниците.

Страдание и немощ — това създаде всички отвъдсветове, и онова кратко безумие на щастието, което познава само най-страдащият.

Умора, която с един скок иска да стигне до края, с един скок на смърт и живот, една клета неопитна умора, на която се е отпъляло и да желае вече: тя създаде всички богове и отвъдсветове.

Вярвайте ми, братя мои! Плътта беше, която се отчая от плътта — тя пипаше с пръстите на заблудения дух по последните стени.

Вярвайте ми, братя мои! Плътта беше, която се отчая от земята — тя чу утробата на битието да говори на себе си. И тогава поиска тя да пробие с глава последните стени, и не само с глава — отвъд за към "онзи свят".

Но "онзи свят" е добре скрит от човека, онзи обезчовечен нечовешки свят, който е едно небесно Нищо, а утробата на битието не говори никак на човека, освен като човек.

Истина, мъчно е да се докаже всяко битие и мъчно се накарва да проговори. Кажете ми, братя, не е ли най-невероятното от всички неща най-добре доказано?

Да, това аз, и противоречието, и заплетеността на това аз пак най-искрено говорят за своето битие, за битието на аза, което твори, желае, оценява, което е мерилото и ценността на нещата.

И това най-искрено битие, това аз — говори за плътта, и все пак желае плътта, дори и когато бленува и мечтае, и пърха с преломени крила.

Все по-искрено се учи да говори то, това аз: и колкото по-учи, толкова повече намира слова и почести за плът и земя.

Нова гордост ме научи моето аз, на нея уча хората: да не

завират вече глава в пясъка на небесните неща, а с гордост да я носят, тая земна глава, която създава смисъла на земята.

На нова воля уча аз хората: тоя път да следват, по който човек е вървял слепешком, и добър да го намират и не се отбиват вече настрана от него, като болни и умиращи. Болни и умиращи бяха ония, които възневидяха плът и земя и измислиха небесното и изкупителните кървави капки: но и тия сладки и чемерни отрови те ги взеха пак от плът и земя!

Те искаха да се отърват от своята нищета, а звездите бяха твърде далеч за тях. И въздъхнаха те: "О, да имаше небесни пътища, да се примъкнем в друго битие и щастие!"

Тогава си изнамериха своите хитрости и кървави напитки! От своята плът и от тази земя отвърнати се мислеха те, неблагодарниците. Но кому дължаха гърченето и блаженството на своето отвращение? На своята плът и на тая земя.

Снизходителен е Заратустра към болните. Истина, него не гневят техните начини за утеха и неблагодарност. Дано оздравеят и се превъзмогнат, и си създадат една по-висша плът!

Не се гневи Заратустра и на онзи, който оздравява от недъга си, когато с нежност той поглежда към своя блян и в полунощ дебне около гроба на своя бог: но и сълзите му са за мен все пак болест и болна плът.

Много недъгави хора е имало винаги между ония, които боравят с измислици и линеят за бог, бясно ненавиждат те ония, които дирят познанието и оная най-млада добродетел, която се зове искреност.

Те винаги се озъртат назад към тъмните времена: тогава, то се знае, блян и вяра бе друго нещо, беснуване на разума беше богоподобие, и съмнението — грях.

Твърде добре познавам аз тия богоподобници: те искат да се вярва на тях, и съмнението е грях. Твърде добре зная също в какво те сами най-вече вярват.

Истина не на отвъдни светове и изкупителни кървави капки: а в плътта вярват и те най-вече, и тяхната

собствена плът за тях е нещо само по себе.

Но недъгаво нещо е тя за тях: и те на драго сърце биха желали да изскочат из кожата си. За това се вслушват те към проповедниците на смъртта, и сами проповядват отвъдни светове.

По-добре слушайте, братя мои, гласа на здравата плът: по-искрен и по-чист е нейният глас.

По-искрено говори и по-чисто здравата плът, съвършената и правилната: и тя говори за смисъла на земята.

Тъй рече Заратустра.

IV.

THE DESPISERS OF THE BODY.

05

За презрителите на плътта

To the despisers of the body will I speak my word.

I wish them neither to learn afresh, nor teach anew, but only to bid farewell to their own bodies,--and thus be dumb.

"Body am I, and soul"--so saith the child.

And why should one not speak like children?

But the awakened one, the knowing one, saith: "Body am I entirely, and nothing more; and soul is only the name of something in the body."

The body is a big sagacity, a plurality with one sense, a war and a peace, a flock and a shepherd.

An instrument of thy body is also thy little sagacity, my brother, which thou callest "spirit"--a little instrument and plaything of thy big sagacity.

"Ego," sayest thou, and art proud of that word.

But the greater thing--in which thou art unwilling to believe--is thy body with its big sagacity; it saith not "ego," but doeth it.

What the sense feeleth, what the spirit discerneth, hath never its end in itself.

But sense and spirit would fain persuade thee that they are the end of all things: so vain are they.

Instruments and playthings are sense and spirit: behind them

there is still the Self.
 The Self seeketh with the eyes of the senses, it hearkeneth also with the ears of the spirit.
 Ever hearkeneth the Self, and seeketh; it compareth, mastereth, conquereth, and destroyeth.
 It ruleth, and is also the ego's ruler.
 Behind thy thoughts and feelings, my brother, there is a mighty lord, an unknown sage--it is called Self; it dwelleth in thy body, it is thy body.
 There is more sagacity in thy body than in thy best wisdom.
 And who then knoweth why thy body requireth just thy best wisdom?
 Thy Self laugheth at thine ego, and its proud prancings.
 "What are these prancings and flights of thought unto me?" it saith to itself.
 "A by-way to my purpose.
 I am the leading-string of the ego, and the prompter of its notions."
 The Self saith unto the ego: "Feel pain!"
 And thereupon it suffereth, and thinketh how it may put an end thereto--and for that very purpose it IS MEANT to think.
 The Self saith unto the ego: "Feel pleasure!"
 Thereupon it rejoiceth, and thinketh how it may oftentimes rejoice--and for that very purpose it IS MEANT to think.
 To the despisers of the body will I speak a word.
 That they despise is caused by their esteem.
 What is it that created esteeming and despising and worth and will?
 The creating Self created for itself esteeming and despising, it created for itself joy and woe.
 The creating body created for itself spirit, as a hand to its will.
 Even in your folly and despising ye each serve your Self, ye despisers of the body.
 I tell you, your very Self wanteth to die, and turneth away from life.
 No longer can your Self do that which it desireth most:--create beyond itself.
 That is what it desireth most; that is all its fervour.

But it is now too late to do so:--so your Self wisheth to succumb, ye despisers of the body.
 To succumb--so wisheth your Self; and therefore have ye become despisers of the body.
 For ye can no longer create beyond yourselves.
 And therefore are ye now angry with life and with the earth.
 And unconscious envy is in the sidelong look of your contempt.
 I go not your way, ye despisers of the body!
 Ye are no bridges for me to the Superman!
 -- Thus spake Zarathustra.

На презрителите на плътта искам да кажа думата си. Те няма защо ни да се учат отново, ни да учат, а само да кажат сбогом на своята собствена плът — и тъй да занемаят.
 “Плът съм аз и душа” — тъй говори детето. А защо да не говорим като децата?
 Но събуденият, знаещият казва: плът съм аз цял — целеничък, и нищо освен това, и душа е само една дума за нещо при плътта.
 Плътта е велик разум, множество с един смисъл, война и мир, стадо и пастир.
 Оръдие на своята плът е и своя малък разум, брате мой, когото ти наричаш “дух”, едно малко оръдие и играчка на своя велик разум.
 “Аз” — казваш ти и си горд с тая дума. Но по-великото — в което не искаш да вярваш — е своята плът и нейният велик разум: тя не казва аз, но върши аз.
 Което чувството усеща, което духът познава, никога то няма в себе си своя край. Но и чувство, и дух биха желали да те убедят, че те са край на всички неща: тъй суетни са те.
 Оръдия и играчки са чувство и дух: зад тях лежи още същината. И същината сама дири с очите на чувствата, тя сама се вслушва с ушите на духа. Винаги се вслушва същината и дири: тя сравнява, принуждава, завоюва, руши. Тя властва и е властител и на аза.
 Зад твоите мисли и чувства, брате мой, стои един могъщ

повелител, един незнаен мъдрец — той се нарича същина.
 В своята плът живее той, своя плът е той.
 Повече разум има в своята плът, нежели в своята най-добра мъдрост?
 Своята същина се смее на своето аз и неговите горди скокове.
 “Що значат тия скокове и полети на мисълта?” — си казва то. Околен път към своята цел. Аз съм колцата, с които аз се учи да ходи и внушителят на неговите понятия.”
 Същината казва на аза: “Тук чувствай!” И тогава то страда и мисли как да страда повече — и то трябва тъкмо за това да мисли.
 Същината казва на аза: “Тук чувствай наслада!” Тогава то се радва и мисли как често пъти още да се радва, и то трябва тъкмо за това да мисли.
 На презрителите на плътта искам да кажа една дума. Че те презират — почит намират. Що е това, което създаде почит и презрение, и ценност, и воля?
 Същината, която твори, сътвори за себе си почит и презрение, сътвори си радост и мъка. Творящата плът си сътвори духът, като ръка на своята воля.
 Дори и във вашето безумие и презрение, вий, презрители на плътта, служители на своята същина. Казвам ви: вашата същина сама иска да умре и се отвръща от живота.
 Не може тя вече онова, което най-желае — да създава свръх себе си. Това тя най-желае, за това е всичката ѝ жажда.
 Но твърде късно е сега за нея да стори това — и вашата същина иска да загине, вие, презрители на плътта.
 Да загине иска вашата същина, поради това сте станали вие презрители на плътта! Че не можете да създавате вече свръх себе си.
 И за това се гневите вие на живота и на земята. Незнайна завист има сърдитият поглед на вашето презрение.
 Аз не вървя вашия път, вие, презрители на плътта! За мене вие не сте мостове към Свръхчовека!
 Тъй рече Заратустра.

V.
JOYS AND PASSIONS.

06

За радостите и страстите

My brother, when thou hast a virtue, and it is thine own virtue, thou hast it in common with no one.
To be sure, thou wouldst call it by name and caress it; thou wouldst pull its ears and amuse thyself with it.
And lo!
Then hast thou its name in common with the people, and hast become one of the people and the herd with thy virtue!
Better for thee to say: "Ineffable is it, and nameless, that which is pain and sweetness to my soul, and also the hunger of my bowels."
Let thy virtue be too high for the familiarity of names, and if thou must speak of it, be not ashamed to stammer about it.
Thus speak and stammer: "That is MY good, that do I love, thus doth it please me entirely, thus only do I desire the good."
Not as the law of a God do I desire it, not as a human law or a human need do I desire it; it is not to be a guide-post for me to superearths and paradises.
An earthly virtue is it which I love: little prudence is therein, and the least everyday wisdom.
But that bird built its nest beside me: therefore, I love and cherish it-- now sitteth it beside me on its golden eggs."
Thus shouldst thou stammer, and praise thy virtue.
Once hadst thou passions and calledst them evil.
But now hast thou only thy virtues: they grew out of thy passions.
Thou implantedst thy highest aim into the heart of those passions: then became they thy virtues and joys.
And though thou wert of the race of the hot-tempered, or of the voluptuous, or of the fanatical, or the vindictive; All thy passions in the end became virtues, and all thy devils angels.
Once hadst thou wild dogs in thy cellar: but they changed at last into birds and charming songstresses.

Out of thy poisons brewedst thou balsam for thyself; thy cow, affliction, milkedst thou--now drinketh thou the sweet milk of her udder.
And nothing evil groweth in thee any longer, unless it be the evil that groweth out of the conflict of thy virtues.
My brother, if thou be fortunate, then wilt thou have one virtue and no more: thus goest thou easier over the bridge.
Illustrious is it to have many virtues, but a hard lot; and many a one hath gone into the wilderness and killed himself, because he was weary of being the battle and battlefield of virtues.
My brother, are war and battle evil?
Necessary, however, is the evil; necessary are the envy and the distrust and the back-biting among the virtues.
Lo!
how each of thy virtues is covetous of the highest place; it wanteth thy whole spirit to be ITS herald, it wanteth thy whole power, in wrath, hatred, and love.
Jealous is every virtue of the others, and a dreadful thing is jealousy.
Even virtues may succumb by jealousy.
He whom the flame of jealousy encompasseth, turneth at last, like the scorpion, the poisoned sting against himself.
Ah!
my brother, hast thou never seen a virtue backbite and stab itself?
Man is something that hath to be surpassed: and therefore shalt thou love thy virtues,--for thou wilt succumb by them.
-- Thus spake Zarathustra.

Брате мой, ако имаш една добродетел, и тя е твоя добродетел, то ти не я споделяш с никого.
Разбира се, ти би желал да я зовеш по име и да я милваш, ти би желал да я щипнеш за ухо и да се забавляваш с нея.
И ето! С името, с което ти я зовеш, зове я и народът: ти стана сам народ и стадо с добродетелта си.
По-добре би сторил да кажеше: "Неизразимо е и безименно, което причинява мъка и сладост на моята

душа, а при това е и гладът на моята утроба."
Нека твоята добродетел бъде твърде висока за всякакво име: и ако трябва да говориш за нея, то не свени се, че заекваш. Тъй говори и заеквай:
"Това е мое добро, него обичам аз, така ми най харесва то, само тъй искам аз доброто. Не го искам като закон на бог, не го искам като човешко постановление и необходимост: да не ми бъде указател за към свръх-земи и райове. Земна добродетел е тая, която аз обичам: малко благоразумие има в нея — и най-малко общ разум. Но тая птица сви гнездо при мен: затова я обичам и галя — и при мен тя сега мъти своите златни яйца."
Тъй заеквай и възхвалявай добродетелта си.
Някога имаше ти страсти и ги наричаше зли. Но сега имаш само добродетели: те израснаха от твоите страсти. Ти положи висшата си цел на сърце на тия страсти: и те станаха твои добродетели и радости.
Че си от рода на сприхавите, или на сладострастните, или на веробесуващите, или отмъстителните:
Най-сетне всички твои страсти станаха добродетели и всички твои дяволи — ангели.
Някога ти имаше диви псета в своята изба: но най-сетне те се превърнаха на птички и мили певици.
От своите отрови ти свари балсам за себе си; от своята крава скръб доиш — сега пиеш сладкото мляко от нейното виме.
И занапред никакво зло вече не ще израсне от тебе, освен злото, което израства от борбата на твоите добродетели.
Брате мой, ако си честит, то имаш една добродетел и не повече: тъй минаваш по-лесно през моста.
Отлика е да имаш много добродетели, но е тежък дял; и не един отиде в пустиня и се погуби, защото му омръзна да бъде битка и бойно поле на добродетели.
Брате мой, зло ли е война и битка? Но необходимо е това зло, необходими са завистта и подозрението и злословието между твоите добродетели.
Виж как всяка една от твоите добродетели жадува за висшето: тя иска целият твой дух да е неин глашатай, тя иска всичката твоя мощ в гняв, омраза и обич.

Ревнива е всяка добродетел към друга, и ужасно нещо е ревнивост. И добродетелите загиват от ревнивостта. Когато обземе пламъкът на ревнивостта, той обръща най-сетне като скорпиона, сам против себе отровното си жило.

Ах, брате мой, никога ли не си виждал още добродетел да злослови и жили сама себе си?

Човек е нещо, което трябва да бъде превъзмогнато: и за това трябва ти да обичаш добродетелите си — защото от тях ще загинеш.

Тъй рече Заратустра.

VI.

THE PALE CRIMINAL.

07

За бледния престъпник

Ye do not mean to slay, ye judges and sacrificers, until the animal hath bowed its head?

Lo!

the pale criminal hath bowed his head: out of his eye speaketh the great contempt.

"Mine ego is something which is to be surpassed: mine ego is to me the great contempt of man": so speaketh it out of that eye.

When he judged himself--that was his supreme moment; let not the exalted one relapse again into his low estate!

There is no salvation for him who thus suffereth from himself, unless it be speedy death.

Your slaying, ye judges, shall be pity, and not revenge; and in that ye slay, see to it that ye yourselves justify life!

It is not enough that ye should reconcile with him whom ye slay.

Let your sorrow be love to the Superman: thus will ye justify your own survival!

"Enemy" shall ye say but not "villain," "invalid" shall ye say but not "wretch," "fool" shall ye say but not "sinner."

And thou, red judge, if thou would say audibly all thou hast done in thought, then would every one cry: "Away with the

nastiness and the virulent reptile!"

But one thing is the thought, another thing is the deed, and another thing is the idea of the deed.

The wheel of causality doth not roll between them.

An idea made this pale man pale.

Adequate was he for his deed when he did it, but the idea of it, he could not endure when it was done.

Evermore did he now see himself as the doer of one deed.

Madness, I call this: the exception reversed itself to the rule in him.

The streak of chalk bewitcheth the hen; the stroke he struck bewitched his weak reason.

Madness AFTER the deed, I call this.

Hearken, ye judges!

There is another madness besides, and it is BEFORE the deed. Ah!

ye have not gone deep enough into this soul!

Thus speaketh the red judge: "Why did this criminal commit murder?

He meant to rob."

I tell you, however, that his soul wanted blood, not booty: he thirsted for the happiness of the knife!

But his weak reason understood not this madness, and it persuaded him.

"What matter about blood!"

it said; "wishest thou not, at least, to make booty thereby?

Or take revenge?"

And he hearkened unto his weak reason: like lead lay its words upon him-- thereupon he robbed when he murdered.

He did not mean to be ashamed of his madness.

And now once more lieth the lead of his guilt upon him, and once more is his weak reason so benumbed, so paralysed, and so dull.

Could he only shake his head, then would his burden roll off; but who shaketh that head?

What is this man?

A mass of diseases that reach out into the world through the spirit; there they want to get their prey.

What is this man?

A coil of wild serpents that are seldom at peace among themselves--so they go forth apart and seek prey in the world.

Look at that poor body!

What it suffered and craved, the poor soul interpreted to itself--it interpreted it as murderous desire, and eagerness for the happiness of the knife.

Him who now turneth sick, the evil overtaketh which is now the evil: he seeketh to cause pain with that which causeth him pain.

But there have been other ages, and another evil and good. Once was doubt evil, and the will to Self.

Then the invalid became a heretic or sorcerer; as heretic or sorcerer he suffered, and sought to cause suffering.

But this will not enter your ears; it hurteth your good people, ye tell me.

But what doth it matter to me about your good people!

Many things in your good people cause me disgust, and verily, not their evil.

I would that they had a madness by which they succumbed, like this pale criminal!

Verily, I would that their madness were called truth, or fidelity, or justice: but they have their virtue in order to live long, and in wretched self-complacency.

I am a railing alongside the torrent; whoever is able to grasp me may grasp me!

Your crutch, however, I am not.

-- Thus spake Zarathustra.

Вие не искате да убивате, съдии и жертвоприносители, преди животното да е преклонило глава?

Ето, бледният престъпник преклони глава: из неговия поглед говори великото презрение.

“Моето аз е нещо, което трябва да бъде превъзмогнато: моето аз е великото ми презрение към човека.” — тъй говори неговият поглед.

Че той сам себе си осъди, беше висшият миг, който той достигна: не оставяйте възвишения да се върне изново в своето унижение.

Няма спасение за оногова, който тъй страда в себе си,
освен бързата смърт.

Вашето убийство, съдии, трябва да е съжаление, а не
отмъщение.

И като убивате, имайте пред очи, че сами оправдавате
живота!

Не е достатъчно, че се помирявате с оногова, когото
убивате.

Вашата печал да бъде обич към Сврѣхчовека: тъй ще
оправдаете, че още живеете!

“Враг” трябва да казвате, а не “злодей”; “болен” трябва да
казвате, а не “негодник”; “безумец” трябва да казвате, а
не “грешник”.

А ти, червени съдия, ако би казал на глас всичко, каквото
си сторил вече в помишлението си, всякой би извикал:
“Да се маха тоя мръсник и червей отровен!”

Но друго е мисълта, друго делото, друго образът на
делото. Колелото на причинността не се върти между
тях.

Един образ направи тоя блед човек бледен. Той бе
навръстил делото: но той не понесе образа му, когато
биде извършено то.

Той вред се виждаше като причинител на едно
престъпление. Това наричам аз безумие: изключението
се превърна за него в същественост.

Чертата омагьосва кокошката; престъплението, което
извърши той, замая бедния му разум — безумие след
деянието наричам аз това.

Чуйте, вие, съдии! Има още друго безумие: и то е преди
деянието.

Ах, вие не се промъкнахте достатъчно дълбоко в тая душа.
Тъй говори червеният съдия: “Защо уби тоя престъпник?
Той искаше да обира.” Но аз ви казвам: душата му
искаше кръв, не обир: той жаждаше за щастieto на
ножа.

Но бедният му разум не разбра това безумие и го
придума. “Защо ти е кръв! — рече той. — Не искаш ли
при това поне един обир да направиш? Да си
отмъстиш?”

И той послуша бедния си разум: като олово легна върху
му неговата реч — и той обра, като убиваше. Той не
искаше да се засрами от безумието си.

И ето че пак легна оловото на вината му върху него, и пак
бедният му разум стана тъй вцепенен, тъй схванат, тъй
тежък.

Да можеше поне главата си да отърси, неговата тежест би
се отвалила: но кой ще разтърси тая глава?

Що е тоя човек? Куп от болести, които през духа посягат
навън в света: там искат те да ловят своята плячка.

Що е тоя човек? Вързоп от диви змии, които рядко имат
мира една до друга — тогава те тръгват всяка за себе си
сама да си дири плячка по света.

Виждале това бедно тяло! Каквото страдаше и желалаше то,
това си обясняваше бедната му душа — тя си го
обясняваше като кръвнишка радост и жад за щастieto
на ножа.

Който сега се разболе, него сполита злото, което сега е
зло: и той иска да мъчи, с онова, което измъчва него. Но
бяха други времена и друго зло и добро.

Някога съмнението беше зло и волята към себе си. Тогава
болният ставаше еретик и вещица: като еретик и вещица
той бе измъчван и другите да мъчи искаше.

Но това не прониква в ушите ви: то покваряло добрите
между вас, казвате ми вие. Но що ме е мен грижа за
вашите добри!

Много неща у вашите добри ме погнусяват, но не и
тяхното зло.

Желал бих аз да имаха те някое безумие, от което да
погинат, подобно на тоя бледен престъпник.

А и желал бих аз безумието ми да се зовеше истина или
вярност, или справедливост: но тяхната добродетел е в
това да живеят дълго и в една нищожна наслада.

Аз съм стобор край реката: нека се хване о мен, който
може ме хвана! Но ваш кокил не съм.

Тъй рече Заратустра.

08

За четенето и писането

Of all that is written, I love only what a person hath written
with his blood.

Write with blood, and thou wilt find that blood is spirit.

It is no easy task to understand unfamiliar blood; I hate the
reading idlers.

He who knoweth the reader, doeth nothing more for the
reader.

Another century of readers--and spirit itself will stink.

Every one being allowed to learn to read, ruineth in the long
run not only writing but also thinking.

Once spirit was God, then it became man, and now it even
becometh populace.

He that writeth in blood and proverbs doth not want to be
read, but learnt by heart.

In the mountains the shortest way is from peak to peak, but
for that route thou must have long legs.

Proverbs should be peaks, and those spoken to should be big
and tall.

The atmosphere rare and pure, danger near and the spirit full
of a joyful wickedness: thus are things well matched.

I want to have goblins about me, for I am courageous.

The courage which scareth away ghosts, createth for itself
goblins--it wanteth to laugh.

I no longer feel in common with you; the very cloud which I
see beneath me, the blackness and heaviness at which I
laugh--that is your thunder-cloud.

Ye look aloft when ye long for exaltation; and I look
downward because I am exalted.

Who among you can at the same time laugh and be exalted?

He who climbeth on the highest mountains, laugheth at all
tragic plays and tragic realities.

Courageous, unconcerned, scornful, coercive--so wisdom
wisheth us; she is a woman, and ever loveth only a warrior.
Ye tell me, "Life is hard to bear."

But for what purpose should ye have your pride in the
morning and your resignation in the evening?

VII. READING AND WRITING.

Life is hard to bear: but do not affect to be so delicate!
 We are all of us fine sumpter asses and assesses.
 What have we in common with the rose-bud, which trembleth
 because a drop of dew hath formed upon it?
 It is true we love life; not because we are wont to live, but
 because we are wont to love.
 There is always some madness in love.
 But there is always, also, some method in madness.
 And to me also, who appreciate life, the butterflies, and soap-
 bubbles, and whatever is like them amongst us, seem most
 to enjoy happiness.
 To see these light, foolish, pretty, lively little sprites flit about-
 -that moveth Zarathustra to tears and songs.
 I should only believe in a God that would know how to dance.
 And when I saw my devil, I found him serious, thorough,
 profound, solemn: he was the spirit of gravity--through him
 all things fall.
 Not by wrath, but by laughter, do we slay.
 Come, let us slay the spirit of gravity!
 I learned to walk; since then have I let myself run.
 I learned to fly; since then I do not need pushing in order to
 move from a spot.
 Now am I light, now do I fly; now do I see myself under
 myself.
 Now there danceth a God in me.
 -- Thus spake Zarathustra.

От всичко писано обичам само онова, което човек пише с
 кръвта си. Пиши с кръв: и ще познаеш, че кръвта е дух.
 Не е тъй лесно да разбереш чужда кръв: аз мразя
 четящите безделници. Който познава читателя, нищо
 вече не прави за читателя. Още едно столетие читатели
 — и духът сам ще се въвони.
 Че всякому е позволено да се учи да чете, разваля с време
 не само четенето, но и мисленето.
 Някога духът беше бог, сетне стана човек, а ето, че става
 сега вече сган.
 Който с кръв и притчи пише, той не иска да бъде четен, но
 изучаван наизуст.

В планините най-близкият път е от връх до връх: но
 затова трябва да имаш дълги нозе. Притчите да бъдат
 върхове: и ония, на които се говори, великани и
 израстни.
 Въздухът — лек и чист, опасността — близо, а духът —
 изпълнен с весела злоба: тъй приляга то едно на друго.
 Аз искам таласъми около си, защото съм дръзновен.
 Дръзновеност, която прокужда призраци, сама си
 създава таласъми — дръзновеността иска да се смее.
 Аз не чувствам вече заедно с вас: тоя облак, който виждам
 под мен, тая чернота и тежест, на които се смея — тъкмо
 туй е вашият бурен облак.
 Вие гледате нагоре, когато желаете възвишение. А надолу
 гледам аз, защото съм възвишен.
 Кой от вас може в също време да се смее и да бъде
 възвишен?
 Който се възмогне на най-високите планини, той се смее
 на всички трагически игри и истински трагедии в
 живота.
 Безгрижни, насмешливи, насилствени — тъй ни иска нас
 мъдростта: тя е жена и обича само воина.
 Вие ми казвате: "Тежко се носи животът." Но за какво би
 ви били преди пладне вашата гордост и вечер вашето
 смирение?
 Тежко се носи животът: но недейте се глези! Всички ние
 сме хубави осли и ослици за товар.
 Какво имаме общо ние с розовата гъпка, която трепти, че
 росна капка е легнала на тялото ѝ?
 Вярно е: ние обичаме живота, не защото сме привикнали
 на живота, а на обичта.
 В обичта всякога има малко безумие. Но всякога и в
 безумието има малко разум.
 Но и мен, който обичам живота, ми се струва, че пеперуди
 и сапунени мехурчета и каквото между хората е тям
 подобно, най-добре разбират щастиято.
 Тия леки палави напети кръшни душички да гледам как
 припкат — на Заратустра идва да плаче и да пее.
 Аз бих вярвал само в онзи бог, който би разбирал от
 танец.

И като погледнах моя дявол, намерих го замислен, строг,
 дълбок, тържествен: той бе духът на тежестта — той
 низвъргва всички неща.
 Не с гняв, а със смях се убива. Напред! Да убием духа на
 тежестта!
 Научих се да вървя: оттогава почнах да тичам. Научих се
 да летя: оттогава не чакам вече да ме тласнат, за да се
 мръдна от мястото си.
 Сега съм лек, сега летя, сега виждам мен под мене си, сега
 танцува един бог чрез мен.
 Тъй рече Заратустра.

VIII. THE TREE ON THE HILL. 09 За дървото на планината

Zarathustra's eye had perceived that a certain youth avoided
 him.
 And as he walked alone one evening over the hills
 surrounding the town called "The Pied Cow," behold, there
 found he the youth sitting leaning against a tree, and gazing
 with wearied look into the valley.
 Zarathustra thereupon laid hold of the tree beside which the
 youth sat, and spake thus: "If I wished to shake this tree
 with my hands, I should not be able to do so.
 But the wind, which we see not, troubleth and bendeth it as it
 listeth.
 We are sorest bent and troubled by invisible hands."
 Thereupon the youth arose disconcerted, and said: "I hear
 Zarathustra, and just now was I thinking of him!"
 Zarathustra answered: "Why art thou frightened on that
 account?
 --But it is the same with man as with the tree.
 The more he seeketh to rise into the height and light, the more
 vigorously do his roots struggle earthward, downward, into
 the dark and deep--into the evil."
 "Yea, into the evil!"
 cried the youth.

"How is it possible that thou hast discovered my soul?"
 Zarathustra smiled, and said: "Many a soul one will never discover, unless one first invent it."
 "Yea, into the evil!"
 cried the youth once more.
 "Thou saidst the truth, Zarathustra.
 I trust myself no longer since I sought to rise into the height, and nobody trusteth me any longer; how doth that happen? I change too quickly: my to-day refuteth my yesterday. I often overleap the steps when I clamber; for so doing, none of the steps pardons me.
 When aloft, I find myself always alone.
 No one speaketh unto me; the frost of solitude maketh me tremble.
 What do I seek on the height?
 My contempt and my longing increase together; the higher I clamber, the more do I despise him who clambereth.
 What doth he seek on the height?
 How ashamed I am of my clambering and stumbling!
 How I mock at my violent panting!
 How I hate him who flieth!
 How tired I am on the height!"
 Here the youth was silent.
 And Zarathustra contemplated the tree beside which they stood, and spake thus: "This tree standeth lonely here on the hills; it hath grown up high above man and beast.
 And if it wanted to speak, it would have none who could understand it: so high hath it grown.
 Now it waiteth and waiteth,--for what doth it wait?
 It dwelleth too close to the seat of the clouds; it waiteth perhaps for the first lightning?"
 When Zarathustra had said this, the youth called out with violent gestures: "Yea, Zarathustra, thou speakest the truth.
 My destruction I longed for, when I desired to be on the height, and thou art the lightning for which I waited!
 Lo!
 what have I been since thou hast appeared amongst us?
 It is mine envy of thee that hath destroyed me!"
 --Thus spake the youth, and wept bitterly.

Zarathustra, however, put his arm about him, and led the youth away with him.
 And when they had walked a while together, Zarathustra began to speak thus: It rendeth my heart.
 Better than thy words express it, thine eyes tell me all thy danger.
 As yet thou art not free; thou still SEEKEST freedom.
 Too unslept hath thy seeking made thee, and too wakeful.
 On the open height wouldst thou be; for the stars thirsteth thy soul.
 But thy bad impulses also thirst for freedom.
 Thy wild dogs want liberty; they bark for joy in their cellar when thy spirit endeavoureth to open all prison doors.
 Still art thou a prisoner--it seemeth to me--who deviseth liberty for himself: ah!
 sharp becometh the soul of such prisoners, but also deceitful and wicked.
 To purify himself, is still necessary for the freedman of the spirit.
 Much of the prison and the mould still remaineth in him: pure hath his eye still to become.
 Yea, I know thy danger.
 But by my love and hope I conjure thee: cast not thy love and hope away!
 Noble thou feelest thyself still, and noble others also feel thee still, though they bear thee a grudge and cast evil looks.
 Know this, that to everybody a noble one standeth in the way.
 Also to the good, a noble one standeth in the way: and even when they call him a good man, they want thereby to put him aside.
 The new, would the noble man create, and a new virtue.
 The old, wanteth the good man, and that the old should be conserved.
 But it is not the danger of the noble man to turn a good man, but lest he should become a blusterer, a scoffer, or a destroyer.
 Ah!
 I have known noble ones who lost their highest hope.
 And then they disparaged all high hopes.

Then lived they shamelessly in temporary pleasures, and beyond the day had hardly an aim.
 "Spirit is also voluptuousness,"--said they.
 Then broke the wings of their spirit; and now it creepeth about, and defileth where it gnaweth.
 Once they thought of becoming heroes; but sensualists are they now.
 A trouble and a terror is the hero to them.
 But by my love and hope I conjure thee: cast not away the hero in thy soul!
 Maintain holy thy highest hope!
 -- Thus spake Zarathustra.

Окоето на Заратустра съзря, че един юноша страни от него.
 И когато една вечер той вървеше сам през планините, които окръжаваха града, именуван "Пъстрата крава", ето че намери пътем този юноша, както седеше облегнат на едно дърво и гледаше с морен поглед в долината.
 Заратустра хвана дървото, при което седеше юношата, и рече тъй:
 — И да бих искал да разклатя това дърво с ръцете си, не бих могъл стори това. Но вятърът, който ние не виждаме, той го мъчи и превива накъдето ще. Най-зле бивае ние превивани и мъчени от невидими ръце.
 Тогава юношата се изправи изненадан и каза:
 — Аз чувам Заратустра и тъкмо що мислех за него.
 Заратустра отвърна:
 — Защо те плаши това? — И с човека е тъй като с дървото.
 Колкото повече се възмогва то към висина и ясност, толкова по-силно неговите корени се стремят към земята, надолу, в тъмата, глъбината — в злото.
 — Да, в злото! — извика юношата. — Как е възможно ти да откриеш моята душа?
 Заратустра се усмихна и рече:
 — Не малко души има, които човек не ще открие никога, освен ако не ги изнамери по-напред.
 — Да, в злото! — извика юношата още веднъж.
 "Ти каза истината, Заратустра. Аз сам не си доверявам вече, откакто се домогвам на висината, и никой не ми

вярва вече — как става това тъй? Аз се преобразявам твърде бързо: моето Днес опровергава моето Вчера. Често прескачам стъпалата, кога възлизам, — никое стъпало не ми прощава това. Горест ли съм, винаги се чувствам сам. Никой не говори с мен, мразят на самотността ме прави да треперя. Какво ли дири аз на висини? Моето презрение и моят копнеж растат наедно; колкото по-високо възлизам, толкова повече презирам оновога, който възлиза. Какво ли дири той на висини? Как се срамувам аз от моето възлизане и препъване! Как се присмивам на силното си запъхтяване! Как мразя хвърчащия! Как съм уморен на висината!"

Тук юношата млъкна. А Заратустра разглеждаше дървото, при което те стояха, и рече тъй:

— Това дърво стои самотно тук на планината; то израсте високо над хора и животни. И ако би поискало да проговори, не ще се намери кой да го разбере: тъй високо е израсло то. И ето, чака и чака то сега — за какво ли чака то? То живее твърде близо до престола на облаците: да не би да чака първата мълния?

Когато Заратустра каза това, юношата извика разпалено: "Да, ти говориш истината, Заратустра. Аз желях своята гибел, като поисках да възляза на висини, и ти си мълнията, която чаках! Виж на какво станах, откак се ти при нас яви? Завистта към теб ме съкруши!"

Тъй рече юношата и заплака горчиво. А Заратустра обви ръка около му и го отведе със себе си.

И като вървяха донейде така един до друг, почна Заратустра тъй да говори:

— Сърцето ми се къса. Твоят поглед ми говори по-добре от твоите думи, за опасността ти.

Ти още не си свободен, ти дириш още свобода. Изнури те твоето дирене и преумори.

На свободна висина искаш да се възмogneш ти, за звезди жаднее твоята душа. Но и твоите лоши побуждения жаднеят за свобода.

Твоите диви псета се рват на свобода; те лаят от радост в своята изба, когато твоят дух се старае да разтвори всички тъмници.

За мене ти си още затворник, който мечтае за свобода: ах, разумна става душата на такива затворници, но и лукава, и лоша.

И свободният духом, и той още трябва да се пречисти.

Много тъмници и плесен остави са още в него: чисто трябва да стане и окото му.

Да, аз зная твоята опасност. Но заклевам те в обичта и надеждата си: не захвърляй своята обич и надежда!

Благороден се чувстваш ти още, благороден те чувстват още и другите, които се гневят на теб и те изглеждат накриво.

Знай, че на пътя на всички все се изпречва един по-благороден.

И на добрите на пътя се изпречва един по-благороден: и дори когато го наричат добър, те искат с това да го отмахнат настрана.

Ново иска благородният да създаде и една нова добродетел. Старо иска добрият и старото да остане спазено.

Но опасността за благородния не е, че той ще стане добър, а безочлив, подигравач и разрушител.

Ах, аз познавах благородни, които изгубиха своята най-висша надежда.

И оттогава почнаха да хулят всички високи надежди.

И тъй заживяха те нагло в късовременни удоволствия, и отвъд денят едва ли вече хвърляха никакви цели.

"Духът е също сладострастие" — тъй казваха те. Тогава се преломиха крилата на духа им, и ето, пыпли той и мърси, като гризе.

Някога те мислеха да станат херои: сластолюбци са сега. Чемер и ужас е за тях хероят.

Но заклевам те в обичта и надеждата си: не захвърляй хероя, който е в твоята душа! Свята пази най-висшата си надежда!

Тъй рече Заратустра.

За проповедниците на смъртта

There are preachers of death: and the earth is full of those to whom desistance from life must be preached.

Full is the earth of the superfluous; marred is life by the many-too-many.

May they be decoyed out of this life by the "life eternal"! "The yellow ones": so are called the preachers of death, or "the black ones."

But I will show them unto you in other colours besides.

There are the terrible ones who carry about in themselves the beast of prey, and have no choice except lusts or self-laceration.

And even their lusts are self-laceration.

They have not yet become men, those terrible ones: may they preach desistance from life, and pass away themselves!

There are the spiritually consumptive ones: hardly are they born when they begin to die, and long for doctrines of lassitude and renunciation.

They would fain be dead, and we should approve of their wish! Let us beware of awakening those dead ones, and of damaging those living coffins!

They meet an invalid, or an old man, or a corpse--and immediately they say: "Life is refuted!"

But they only are refuted, and their eye, which seeth only one aspect of existence.

Shrouded in thick melancholy, and eager for the little casualties that bring death: thus do they wait, and clench their teeth.

Or else, they grasp at sweetmeats, and mock at their childishness thereby: they cling to their straw of life, and mock at their still clinging to it.

Their wisdom speaketh thus: "A fool, he who remaineth alive; but so far are we fools!"

And that is the foolishness in life!"

"Life is only suffering": so say others, and lie not.

Then see to it that YE cease!

See to it that the life ceaseth which is only suffering!

And let this be the teaching of your virtue: "Thou shalt slay

IX.

THE PREACHERS OF DEATH.

thyself!
 Thou shalt steal away from thyself!"
 -- "Lust is sin," --so say some who preach death-- "let us go
 apart and beget no children!"
 "Giving birth is troublesome," --say others-- "why still give
 birth?"
 One beareth only the unfortunate!"
 And they also are preachers of death.
 "Pity is necessary," --so saith a third party.
 "Take what I have!"
 Take what I am!
 So much less doth life bind me!"
 Were they consistently pitiful, then would they make their
 neighbours sick of life.
 To be wicked--that would be their true goodness.
 But they want to be rid of life; what care they if they bind
 others still faster with their chains and gifts!
 -- And ye also, to whom life is rough labour and disquiet, are
 ye not very tired of life?
 Are ye not very ripe for the sermon of death?
 All ye to whom rough labour is dear, and the rapid, new, and
 strange--ye put up with yourselves badly; your diligence is
 flight, and the will to self-forgetfulness.
 If ye believed more in life, then would ye devote yourselves
 less to the momentary.
 But for waiting, ye have not enough of capacity in you--nor
 even for idling!
 Everywhere resoundeth the voices of those who preach death;
 and the earth is full of those to whom death hath to be
 preached.
 Or "life eternal"; it is all the same to me--if only they pass
 away quickly!
 -- Thus spake Zarathustra.

Има проповедници на смъртта: и земята е пълна с такива,
 на които трябва да се проповядва отвръщане от живота.
 Пълна е земята с излишници, развален е животът от
 много-и-премногого. Нека с "вечния живот" ги отмамят
 от тоя живот.

“Жълти”: тъй наричат проповедниците на смъртта, или
 “черни”.
 Но аз ще ви ги покажа и в други цветове.
 Това са ужасните, които мъкнат със себе си хищното
 животно и не дирят нищо друго освен похот или
 самотерзание на плътта. Но и самите им похоти са пак
 самотерзание.
 Те не са станали още хора, тия, ужасните: нека
 проповядват отвръщане от живота и сами те да се
 пръждосат!
 Това са охтичавите на душата: едва—що родени, те почват
 вече да умират и копнеят за учения за умора и
 отрицание.
 Те желаят да са мъртви и ние би трябвало да не пречим на
 тяхната воля! Нека се пазим да будим тия мъртъвци и да
 повредим тия живи ковчези!
 Срещнат ли някой болен, или старец, или пък труп, и
 веднага казват: “Животът е опровергнат!”
 А опровергнати са само те и техният поглед, който вижда
 само единия лик на битието.
 Обвити в гъста меланхолия и жадни за дребни
 приключения, които докарват смърт: тъй очакват те и
 стискат зъби.
 Или пък: те посягат за конфети и при това се присмиват
 на своята детинщина: те висят на своята сламка—живот
 и се подсмиват, че все още висят на една сламка.
 Тяхната мъдрост гласи: “Безумец, който продължава да
 живее, но ние сме тъй безумни! И това именно е най-
 безумното в живота!”
 “Животът е само страдание” — тъй казват други и не
 лъжат: погрижете се тогаз вас да ви няма! Погрижете се
 тогаз, да го няма тоя живот, който е само страдание!
 И нека тъй гласи учението на вашата добродетел: “Ти
 трябва сам да се убиеш! Ти трябва сам да се премахнеш!”
 “Сладострастието е грях, — тъй казват едни, които
 проповядват смъртта, — оставете ни да се отстраним и
 не раждаме деца!”
 “Раждането е тягост, — казват други, — защо да раждаме
 още? Раждаме само нещастници!”

Също и те са проповедници на смъртта.
 “Състраданието е необходимо — казват трети. — Вземете
 каквото имам! Вземете каквото съм! Толкоз по-малко
 животът ще ме обвързва!”
 Да бяха съвсем състрадателни, биха влошили живота на
 своите ближни. Зли да бъдат — това би било тяхна
 същинска добрина.
 Но те искат да се отгърват от живота: грижа ли ги е, че със
 своите вериги и дарове те още по-яко обвързват!
 Също и вие, на които животът е необуздан труд и
 неспокойство: не сте ли вие твърде уморени от живота?
 Не сте ли твърде зрели за проповедта на смъртта?
 Всички вие, на които е свиден необузданият труд и всичко
 скоролетно, бързо, ново, странно — непоносими сте
 сами за себе си вий, вашето усърдие е бягство и воля,
 сами да се забравите.
 Да вярвахте повече в живота, по-малко бихте се отдавали
 на минутата.
 Но за чакане вие нямате достатъчно съдържание у себе си
 — нямате дори и за мързел!
 Вредом гърми гласът на ония, които проповядват
 смъртта: и земята е пълна с такива, на които трябва да
 бъде проповядвана смъртта.
 Или “вечният живот”: за мен е все едно — стига само те
 по-скоро да се пръждосат!
 Тъй рече Заратустра.

X. WAR AND WARRIORS.

11 За войната и военните

By our best enemies we do not want to be spared, nor by those
 either whom we love from the very heart.
 So let me tell you the truth!
 My brethren in war!
 I love you from the very heart.
 I am, and was ever, your counterpart.
 And I am also your best enemy.

So let me tell you the truth!
 I know the hatred and envy of your hearts.
 Ye are not great enough not to know of hatred and envy.
 Then be great enough not to be ashamed of them!
 And if ye cannot be saints of knowledge, then, I pray you, be at least its warriors.
 They are the companions and forerunners of such saintship.
 I see many soldiers; could I but see many warriors!
 "Uniform" one calleth what they wear; may it not be uniform what they therewith hide!
 Ye shall be those whose eyes ever seek for an enemy--for YOUR enemy.
 And with some of you there is hatred at first sight.
 Your enemy shall ye seek; your war shall ye wage, and for the sake of your thoughts!
 And if your thoughts succumb, your uprightness shall still shout triumph thereby!
 Ye shall love peace as a means to new wars--and the short peace more than the long.
 You I advise not to work, but to fight.
 You I advise not to peace, but to victory.
 Let your work be a fight, let your peace be a victory!
 One can only be silent and sit peacefully when one hath arrow and bow; otherwise one prateth and quarrelleth.
 Let your peace be a victory!
 Ye say it is the good cause which halloweth even war?
 I say unto you: it is the good war which halloweth every cause.
 War and courage have done more great things than charity.
 Not your sympathy, but your bravery hath hitherto saved the victims.
 "What is good?"
 ye ask.
 To be brave is good.
 Let the little girls say: "To be good is what is pretty, and at the same time touching."
 They call you heartless: but your heart is true, and I love the bashfulness of your goodwill.
 Ye are ashamed of your flow, and others are ashamed of their ebb.

Ye are ugly?
 Well then, my brethren, take the sublime about you, the mantle of the ugly!
 And when your soul becometh great, then doth it become haughty, and in your sublimity there is wickedness.
 I know you.
 In wickedness the haughty man and the weakling meet.
 But they misunderstand one another.
 I know you.
 Ye shall only have enemies to be hated, but not enemies to be despised.
 Ye must be proud of your enemies; then, the successes of your enemies are also your successes.
 Resistance--that is the distinction of the slave.
 Let your distinction be obedience.
 Let your commanding itself be obeying!
 To the good warrior soundeth "thou shalt" pleasanter than "I will."
 And all that is dear unto you, ye shall first have it commanded unto you.
 Let your love to life be love to your highest hope; and let your highest hope be the highest thought of life!
 Your highest thought, however, ye shall have it commanded unto you by me-- and it is this: man is something that is to be surpassed.
 So live your life of obedience and of war!
 What matter about long life!
 What warrior wisheth to be spared!
 I spare you not, I love you from my very heart, my brethren in war!
 -- Thus spake Zarathustra.

От нашите най-добри врагове ние не искаме да бъдем щадени, а също не и от ония, които от душа обичаме. И нека ви кажа истината!
 Братя мои във войната! Обичам ви от душа, аз съм и бях вам подобен. А съм и ваш най-добър враг. И нека ви кажа истината!
 Знам омразата и завистта на вашето сърце. Вие не сте

толкоз велики, за да не познавате омраза и завист.
 Тогава бъдете тъй велики да се не срамувате от себе си!
 И ако не можете да бъдете светци на познанието, бъдете поне негови во̀ини. Те са спътниците и предтечите на подобна святост.
 Аз виждам много войници: желал бих да видя много во̀ини! "Едноформа" се нарича онова, което те носят: дано не бъде едноформа, което с нея те прикриват!
 Трябва да бъдете такива, чието око всякога дири враг — своя враг. А някои от вас ги обзема омраза при пръв поглед.
 Своя враг трябва да дирите вие, своя война да водите, и за своите мисли!
 И ако бъде победена мисълта ви, то вашата искреност трябва пак и за туй да триумфира!
 Вие трябва да обичате мира като средство за нови войни.
 И кратковременния мир повече от продължителния.
 Не работа ви съветвам аз, а борба. Не мир ви съветвам, а победа. Вашата работа да е борба, вашият мир да е победа!
 Човек може да мълчи и мирно да стои, ако има готова стрела и лък: иначе се пустослови и води разпра. Вашият мир да е победа!
 Вие казвате, доброто дело е, което осветява дори и войната? Аз ви казвам: добрата война е, която осветява всяко нещо.
 Войната и смелостта са извършили повече велики неща, отколкото обичта към ближния. Не вашето състрадание, а вашата храброст е спасявала досега сполетените от нещастие.
 Що е добро? — питате вие. Храбър да си е добро. Оставете на малките момичета да казват: "Добър да си, е, което същевременно е хубаво и трогателно."
 Вас наричат безсърдечни: но вашето сърце е каквото трябва да бъде, и аз обичам свенливостта на вашата сърдечност. Вие се срамувате от вашия прилив, а други се срамуват от своя отлив.
 Вие сте грозни? Тъй да бъде, братя мои! Загърнете се с възвишеното, мантията на грозното!

И когато вашата душа се възвиси, тя става дръзка, а вашата възвишеност изпълва злоба. Знам ви аз. В злобата се срещат дръзкият с немощния. Но те криво се разбират един друг. Знам ви аз. Вие трябва да имате врагове, но врагове, които да мразите, а не за презиране. Вие трябва да се гордеете със своя враг: тогава успехите на вашия враг са и ваши успехи. Възмущение — това е доблестта на раба. Вашата доблест да бъде повиновение! Самата ви заповед да е повиновение! На добрия воин по-приятно звучи “ти трябва”, отколкото “аз искам”. И всичко, което ви е драго, трябва по-напред да ви бъде заповядано. Вашата обич към живота да бъде обич към най-висшата ви надежда: и вашата най-висша надежда да е най-висшата мисъл в живота! А вашата най-висша мисъл трябва от мен да ви бъде заповядана — и тя гласи: “Човек е нещо, което трябва да бъде превъзможнато.” Тъй живеете живота на повиновението и на войната! Що значи дълъг живот! Кой воин иска да бъде пощаден! Аз не ви щада, аз ви обичам от душа, мои братя във войната! Тъй рече Заратустра.

XI. THE NEW IDOL. 12 За новия кумир

Somewhere there are still peoples and herds, but not with us, my brethren: here there are states.
A state?
What is that?
Well!
open now your ears unto me, for now will I say unto you my

word concerning the death of peoples.
A state, is called the coldest of all cold monsters.
Coldly lieth it also; and this lie creepeth from its mouth: "I, the state, am the people."
It is a lie!
Creators were they who created peoples, and hung a faith and a love over them: thus they served life.
Destroyers, are they who lay snares for many, and call it the state: they hang a sword and a hundred cravings over them.
Where there is still a people, there the state is not understood, but hated as the evil eye, and as sin against laws and customs.
This sign I give unto you: every people speaketh its language of good and evil: this its neighbour understandeth not.
Its language hath it devised for itself in laws and customs.
But the state lieth in all languages of good and evil; and whatever it saith it lieth; and whatever it hath it hath stolen.
False is everything in it; with stolen teeth it biteth, the biting one.
False are even its bowels.
Confusion of language of good and evil; this sign I give unto you as the sign of the state.
Verily, the will to death, indicateth this sign!
Verily, it beckoneth unto the preachers of death!
Many too many are born: for the superfluous ones was the state devised!
See just how it enticeth them to it, the many-too-many!
How it swalloweth and cheweth and recheweth them!
"On earth there is nothing greater than I: it is I who am the regulating finger of God"--thus roareth the monster.
And not only the long-eared and short-sighted fall upon their knees!
Ah!
even in your ears, ye great souls, it whispereth its gloomy lies!
Ah!
it findeth out the rich hearts which willingly lavish themselves!
Yea, it findeth you out too, ye conquerors of the old God!
Weary ye became of the conflict, and now your weariness

serveth the new idol!
Heroes and honourable ones, it would fain set up around it, the new idol!
Gladly it basketh in the sunshine of good consciences,--the cold monster!
Everything will it give YOU, if YE worship it, the new idol: thus it purchaseth the lustre of your virtue, and the glance of your proud eyes.
It seeketh to allure by means of you, the many-too-many!
Yea, a hellish artifice hath here been devised, a death-horse jingling with the trappings of divine honours!
Yea, a dying for many hath here been devised, which glorifieth itself as life: verily, a hearty service unto all preachers of death!
The state, I call it, where all are poison-drinkers, the good and the bad: the state, where all lose themselves, the good and the bad: the state, where the slow suicide of all--is called "life."
Just see these superfluous ones!
They steal the works of the inventors and the treasures of the wise.
Culture, they call their theft--and everything becometh sickness and trouble unto them!
Just see these superfluous ones!
Sick are they always; they vomit their bile and call it a newspaper.
They devour one another, and cannot even digest themselves.
Just see these superfluous ones!
Wealth they acquire and become poorer thereby.
Power they seek for, and above all, the lever of power, much money--these impotent ones!
See them clamber, these nimble apes!
They clamber over one another, and thus scuffle into the mud and the abyss.
Towards the throne they all strive: it is their madness--as if happiness sat on the throne!
Ofttimes sitteth filth on the throne.
--and ofttimes also the throne on filth.
Madmen they all seem to me, and clambering apes, and too

eager.
 Badly smelleth their idol to me, the cold monster: badly they
 all smell to me, these idolaters.
 My brethren, will ye suffocate in the fumes of their maws and
 appetites!
 Better break the windows and jump into the open air!
 Do go out of the way of the bad odour!
 Withdraw from the idolatry of the superfluous!
 Do go out of the way of the bad odour!
 Withdraw from the steam of these human sacrifices!
 Open still remaineth the earth for great souls.
 Empty are still many sites for lone ones and twain ones,
 around which floateth the odour of tranquil seas.
 Open still remaineth a free life for great souls.
 Verily, he who possesseth little is so much the less possessed:
 blessed be moderate poverty!
 There, where the state ceaseth--there only commenceth the
 man who is not superfluous: there commenceth the song of
 the necessary ones, the single and irreplaceable melody.
 There, where the state CEASETH--pray look thither, my
 brethren!
 Do ye not see it, the rainbow and the bridges of the
 Superman?
 -- Thus spake Zarathustra.

Някъде още има народи и стада, но не по нас, братя мои;
 тук има държави.
 Държава? Що е това? Ето! Отворете уши, защото сега ще
 ви кажа своето слово за смъртта на народите.
 Държава се зове най-студеното от всички студени
 чудовища. Студено лъже то, и тая лъжа изпълзва из
 устата му: "Аз, държавата, съм народът."
 Лъжа е! Създатели бяха ония, които създадоха народите и
 поставиха над тях вяра и обич: тъй служиха те на
 живота.
 Разрушители са тия, които поставят примки за мнозина и
 ги наричат държава: те поставят над тях един меч и
 стотина възжеления.
 Дето има още народ, той не разбира държавата и я мрази

като зловещ поглед и прегрешение против нрави и
 правдини.
 Тая поличба ви давам аз: всякой говори свой език на
 добро и зло: но съседът не го разбира. Свой език си
 изнамери той в нрави и правдини.
 А държавата лъже на всички езици на доброто и злото; и
 каквото да каже тя, лъже — и каквото и да има,
 откраднала го е.
 Фалшиво е всичко у нея; с крадени зъби тя хапе,
 зъбестата.
 Фалшива е дори утробата ѝ.
 Езикосмешение на добро и зло: тая поличба ви давам аз
 като поличба на държавата. Истина, тая поличба
 показва волята за смърт! Истина, тя дава знак на
 проповедниците на смъртта!
 Много и премного се раждат: за излишните бе измислена
 държавата.
 Вижте как тя ги примамя, много-и-премного! Как тя
 жадно ги лапа и дъвче, и предъвква!
 "На земята няма нищо по-велико от мен:
 разпоредителният пръст божий съм аз" — тъй въпие
 чудовището. И не само дългоухи и късооки падат на
 колене!
 Ах, и във вас, велики души, ромони тя своите мрачни
 лъжи! Ах, тя отгатва богатите сърца, що се радо
 разточават.
 Да, и вас отгатва тя, победители на стария бог! Уморихте
 се вие в борбата, но ето че дори вашата умора служи пак
 на новия кумир.
 С херои и почтени хора желае да се обкръжи новият
 кумир! Обича да се грее той на слънчевите лъчи на
 чистите в съвестта си, това студено чудовище!
 Той всичко ще ви даде, ако вие му се покланяте, новият
 кумир: тъй купува той блясъка на вашата добродетел и
 погледа на вашите горди очи.
 Той иска да му послужите вие като стръв за много-и-
 премного! Да, адски фокус биде измислен, вихрен кон
 на смъртта, звънящ в наката на божествени почести!
 Да, смърт за мнозинството биде измислена с това, смърт,

що се величае сама като живот: истина, една услуга по
 сърце на всички проповедници на смъртта.
 Държава го наричам, дето всички са отровопийци, добри
 и лоши: държава, дето всички сами се изгубват, добри и
 лоши: държава, дето бавното самоубийство на всички се
 нарича "живот".
 Вижте тия излишници! Те окраждат делата на
 изобретателите и съкровищата на мъдреците:
 образование наричат те своята кражба — и всичко за тях
 се превръща в недъг или бедствие!
 Вижте тия излишници! Недъгави са те винаги, те
 избълват злъчката си и наричат това вестник. Те гълтат
 един другото, и не могат поне да се смелят. Вижте тия
 излишници! Богатства печелят те, и стават по-бедни с
 това. Власт желаят, и най-първо лоста на властта, много
 пари — тия оскъдници! Гледайте как се катерят, тия
 чевръсти маймуни! Те се катерят една през друга и се
 дърпат и блъскат надолу в тинята и пропастта.
 Към трона се домогват всички те: това е тяхното безумие:
 това е тяхното безумие — като че ли щастieto е на
 трона! Често пъти седи тиня на трона — а често и тронът
 на тиня.
 Безумни са те всички и катерещи се маймуни, и
 преусърдни. Вони техният кумир, туй студено чудовище:
 вонят всички заедно, тия кумирслужители. Братя мои,
 искате ли да се задушите в изпарението на техните уста
 и на техните възжеления! По-добре строшете
 прозорците и изсочете на чист въздух!
 Бягайте от вонята! Бягайте от кумирслужението на
 излишниците!
 Бягайте от вонята! Махнете се от парата на тия човешки
 жертвоприношения.
 За великите души е свободна и сега дори земята. Празни
 има още много места за самотни и по двоица самотните,
 които облъхва дъхът на тихи морета!
 За великите души е все още достъпен свободен живот!
 Наистина, който владее малко, ще бъде по-малко
 владян: благословена да бъде малката бедност!
 Там, дето престава държавата, едва там почва човекът,

който не е излишен: там почва песента на необходимия,
единствената и незаменима мелодия.
Там, дето престава държавата — там обърнете погледи,
братя мои!
Не виждате ли дъгата и мостовете на Свръхчовека?
Тъй рече Заратустра.

XII. THE FLIES IN THE MARKET-PLACE.

13

За мухите на пазарището

Flee, my friend, into thy solitude!
I see thee deafened with the noise of the great men, and stung
all over with the stings of the little ones.
Admirably do forest and rock know how to be silent with thee.
Resemble again the tree which thou lovest, the broad-
branched one--silently and attentively it o'erhangeth the sea.
Where solitude endeth, there beginneth the market-place; and
where the market-place beginneth, there beginneth also the
noise of the great actors, and the buzzing of the poison-flies.
In the world even the best things are worthless without those
who represent them: those representers, the people call
great men.
Little do the people understand what is great--that is to say,
the creating agency.
But they have a taste for all representers and actors of great
things.
Around the devisers of new values revolveth the world:--
invisibly it revolveth.
But around the actors revolve the people and the glory: such is
the course of things.
Spirit, hath the actor, but little conscience of the spirit.
He believeth always in that wherewith he maketh believe most
strongly--in HIMSELF!
Tomorrow he hath a new belief, and the day after, one still
newer.
Sharp perceptions hath he, like the people, and changeable
humours.

To upset--that meaneth with him to prove.
To drive mad--that meaneth with him to convince.
And blood is counted by him as the best of all arguments.
A truth which only glideth into fine ears, he calleth falsehood
and trumpery.
Verily, he believeth only in Gods that make a great noise in the
world!
Full of clattering buffoons is the market-place,--and the
people glory in their great men!
These are for them the masters of the hour.
But the hour presseth them; so they press thee.
And also from thee they want Yea or Nay.
Alas!
thou wouldst set thy chair betwixt For and Against?
On account of those absolute and impatient ones, be not
jealous, thou lover of truth!
Never yet did truth cling to the arm of an absolute one.
On account of those abrupt ones, return into thy security: only
in the market-place is one assailed by Yea?
or Nay?
Slow is the experience of all deep fountains: long have they to
wait until they know WHAT hath fallen into their depths.
Away from the market-place and from fame taketh place all
that is great: away from the market-Place and from fame
have ever dwelt the devisers of new values.
Flee, my friend, into thy solitude: I see thee stung all over by
the poisonous flies.
Flee thither, where a rough, strong breeze bloweth!
Flee into thy solitude!
Thou hast lived too closely to the small and the pitiable.
Flee from their invisible vengeance!
Towards thee they have nothing but vengeance.
Raise no longer an arm against them!
Innumerable are they, and it is not thy lot to be a fly-flap.
Innumerable are the small and pitiable ones; and of many a
proud structure, rain-drops and weeds have been the ruin.
Thou art not stone; but already hast thou become hollow by
the numerous drops.
Thou wilt yet break and burst by the numerous drops.

Exhausted I see thee, by poisonous flies; bleeding I see thee,
and torn at a hundred spots; and thy pride will not even
upbraid.
Blood they would have from thee in all innocence; blood their
bloodless souls crave for--and they sting, therefore, in all
innocence.
But thou, profound one, thou sufferest too profoundly even
from small wounds; and ere thou hadst recovered, the same
poison-worm crawled over thy hand.
Too proud art thou to kill these sweet-tooths.
But take care lest it be thy fate to suffer all their poisonous
injustice!
They buzz around thee also with their praise: obtrusiveness, is
their praise.
They want to be close to thy skin and thy blood.
They flatter thee, as one flattereth a God or devil; they
whimper before thee, as before a God or devil.
What doth it come to!
Flatterers are they, and whimperers, and nothing more.
Often, also, do they show themselves to thee as amiable ones.
But that hath ever been the prudence of the cowardly.
Yea!
the cowardly are wise!
They think much about thee with their circumscribed souls--
thou art always suspected by them!
Whatever is much thought about is at last thought suspicious.
They punish thee for all thy virtues.
They pardon thee in their inmost hearts only--for thine errors.
Because thou art gentle and of upright character, thou sayest:
"Blameless are they for their small existence."
But their circumscribed souls think: "Blamable is all great
existence."
Even when thou art gentle towards them, they still feel
themselves despised by thee; and they repay thy beneficence
with secret maleficence.
Thy silent pride is always counter to their taste; they rejoice if
once thou be humble enough to be frivolous.
What we recognise in a man, we also irritate in him.
Therefore be on your guard against the small ones!

In thy presence they feel themselves small, and their baseness gleameth and gloweth against thee in invisible vengeance. Sawest thou not how often they became dumb when thou approachedst them, and how their energy left them like the smoke of an extinguishing fire?

Yea, my friend, the bad conscience art thou of thy neighbours; for they are unworthy of thee.

Therefore they hate thee, and would fain suck thy blood.

Thy neighbours will always be poisonous flies; what is great in thee--that itself must make them more poisonous, and always more fly-like.

Flee, my friend, into thy solitude--and thither, where a rough strong breeze bloweth.

It is not thy lot to be a fly-flap.

-- Thus spake Zarathustra.

Бягай, друже мой, в своята самотност! Аз те виждам зашеметен от врявата на великите мъже и изпожилен от бодлите на малките.

Достойно знаят да мълчат заедно с тебе и гора, и скала.

Бъди пак като дървото, което ти обичаш, ширококлонното: спокойно се вслушва то, надвесено над морето.

Дето престава самотността, там почва пазарището; и дето почва пазарището, там почва и врявата на великите актьори и бръмченето на отровните мухи.

На света и най-добрите неща все пак не струват нищо без едного, който да ги представи: ония, които представляват нещата, народът зове велики мъже.

Малко разбира народът великото, тоест: онова, което твори. Но той има чувство за всички представители и актьори на велики неща.

Около изобретателите на нови ценности се върти светът — невидимо се върти той. А около актьорите се върти народът и славата: тъй върви светът.

Дух има актьорът, но малко съвест на духа. Винаги вярва той в онова, което му е тъй отръпки — да прави в него да вярват!

Утре има нова вяра той, а в другиден — още по-нова.

Скоропреходни чувства има той, като народа, и променливи настроения.

Събарям — значи за него: доказвам. Изваждам из търпение — значи за него: убеждавам. А кръвта за него е от всички основи най-добрата.

Истината, която се промъква само в нежни уши, той я зове лъжа и нищожество. Наистина, той вярва само в богове, които вдигат врява по света!

Пазарището е пълно с надути палячовци — и народът се хвали със своите велики мъже! Това за него са властителите на часа.

Но часът ги назорва: и те назорват теб. И те искат също и от тебе Да или Не. Тежко ти, ти искаш да сложиш стола си между За и Против?

Поради тия безусловници и назорници не бъди и ти ревнив, ти, любителю на истината! Никога досега истината не се е улавяла под ръка с някой безусловник.

Поради тия мигновеници върни се назад в своята безопасност: само на пазарището бива човек върхлитан с “Да?” или “Не?”.

Всичко, що преживяват дълбоките извори, преживяват го бавно: дълго трябва да чакат те, докато познаят що е паднало в тяхната глъбина.

Настрана от пазарище и слава се извършва всичко велико: настрана от пазарище и слава са живели от паметивека изобретателите на нови ценности.

Бягай, друже мой, в своята самотност: аз те виждам изпожилен от отровни мухи. Бягай там, дето остър, крепък въздух вей! Бягай в своята самотност! Ти живя твърде близо до дребнавите и нищожните. Бягай от тяхната невидима мъст! Те за тебе не са друго освен мъст.

Не вдигай вече ръка против тях. Безбройни са те, а твоят дял не е да бъдеш бръскалка за мухи.

Безбройни са тия дребни и нищожни, а за срутването на не една горда страда бяха доста само дъждовни капки и бурен.

Ти не си камък, но вече си прояден от много капки. И ще се разпукнеш и разпръснеш от многото капки.

Изморен те виждам от отровни мухи, на стотина места кръвно издраскан те виждам; и твоята гордост не възнегодува дори.

Кръв от тебе искат те с всичката наивност, за кръв жаднеят техните безкръвни души — и ето защо те жилият с всичката си наивност.

Но ти, дълбоки, ти страдаш тъй дълбоко и от малки рани; и преди да се изцелиш, пропълзява същият отровен червей по ръката ти.

Твърде горд си ти, за да تريбиш тия лакомници. Но пази се да не ти бъде орисано да понасяш всичката им отровна несправедливост!

Те бръмчат около ти и с похвалата си: безочливост е тяхното възхваление. Те искат да са близо до твоята кожа и твоята кръв.

Ласкаят те като някой бог или дявол; те скимтят пред теб, като пред някой бог или дявол. Що от това! Лъстци са те и скимтящи и нищо повече.

А често се преструват те пред тебе твърде любезни. Но това е винаги било хитростта на подлите. Да, подлите са хитри.

Те мислят много за теб със своите тесни души — за тях си ти винаги подозрителен! В което човек се дълго вира, почва да го подозира.

Наказват те за всички твои добродетели. Прощават ти от душа само твоите погрешки.

Защото си благ и справедлив, ти казваш: “Невинни са те за своето дребно съществуване.” Но тяхната тясна душа мисли: “Всяко велико съществуване е престъпление.”

А и когато си благ към тях, те все пак се чувстват презиращи от тебе; и връщат ти твоего благодеение с потаени обиди.

Твоята безмълвна гордост е всякога против техния вкус; те ликуват, когато скромността ти пожелае да се покажеш и ти тщеславен.

Което познаем у някой човек, това и поджегваме в него. Тъй че пази се от дребнавите!

Пред тебе те се чувстват дребни, и тяхната низост тлее и пламти против теб с невидима мъст.

Не си ли забелязвал как често те млъкват кога се
приближиш до тях и как силата им изчезва като дим от
гаснещ огън?
Да, друже мой, зла съвест си ти за своите близни: че те са
недостойни за теб. И ненавиждат те те и на драго сърце
би засмукали кръвта ти.
Винаги ще бъдат твоите близни отровни мухи; онова що е
велико у теб — то само трябва да ги прави по-отровни,
по-подобни на мухи.
Бягай, друже мой, в своята самотност; и там, дето остър,
крепък въздух вей.
Не е твоят дял да бъдеш бръскалка за мухите.
Тъй рече Заратустра.

XIII. CHASTITY.

14

За целомъдрието

I love the forest.
It is bad to live in cities: there, there are too many of the
lustful.
Is it not better to fall into the hands of a murderer, than into
the dreams of a lustful woman?
And just look at these men: their eye saith it--they know
nothing better on earth than to lie with a woman.
Filth is at the bottom of their souls; and alas!
if their filth hath still spirit in it!
Would that ye were perfect--at least as animals!
But to animals belongeth innocence.
Do I counsel you to slay your instincts?
I counsel you to innocence in your instincts.
Do I counsel you to chastity?
Chastity is a virtue with some, but with many almost a vice.
These are continent, to be sure: but doggish lust looketh
enviously out of all that they do.
Even into the heights of their virtue and into their cold spirit
doth this creature follow them, with its discord.
And how nicely can doggish lust beg for a piece of spirit, when

a piece of flesh is denied it!
Ye love tragedies and all that breaketh the heart?
But I am distrustful of your doggish lust.
Ye have too cruel eyes, and ye look wantonly towards the
sufferers.
Hath not your lust just disguised itself and taken the name of
fellow-suffering?
And also this parable give I unto you: Not a few who meant to
cast out their devil, went thereby into the swine themselves.
To whom chastity is difficult, it is to be dissuaded: lest it
become the road to hell--to filth and lust of soul.
Do I speak of filthy things?
That is not the worst thing for me to do.
Not when the truth is filthy, but when it is shallow, doth the
discerning one go unwillingly into its waters.
Verily, there are chaste ones from their very nature; they are
gentler of heart, and laugh better and oftener than you.
They laugh also at chastity, and ask: "What is chastity?
Is chastity not folly?
But the folly came unto us, and not we unto it.
We offered that guest harbour and heart: now it dwelleth with
us--let it stay as long as it will!"
-- Thus spake Zarathustra.

Аз обичам гората. В градовете лошо се живее: там има
премного похотливи.
Не е ли по-добре да паднеш в ръцете на убиец, отколкото
в бляновете на похотлива жена?
А погледнете тия мъже, самото им око свидетелства — те
не знаят нищо по-добро на земята, освен да лежат при
жена.
Тиня е на дъното на тяхната душа; и тежко, ако тяхната
тиня при това има и дух.
Да бяхте поне като животни свършени! Но да бъдеш
животно трябва невинност.
Нима ви съветвам да убивате чувствата си? Съветвам ви за
невинност в чувствата.
Нима ви съветвам целомъдрие? У някои целомъдрието е
добродетел, но у мнозина почти порок.

Тия се въздържат, да: но кучата чувственост занича със
завист от всичко, що вършат те.
Дори при висините на тяхната добродетел и чак вътре в
студения дух ги последва това животно и неговото
безпокойство.
И как мило знае да проси късче дух кучата
чувствителност, когато ѝ откажете къс месо!
Вие обичате трагедии и всичко що разкъсва сърцето? Но
аз съм подозрителен към вашата псица.
Вие имате прежестокости очи и сладострастно поглеждате
към страдащите. Не се ли е само преоблякло вашето
сладострастие и се нарича състрадание?
Ето ви и тази притча от мен: немалцина, които поискаха
да пропъдят своя дявол, сами при това влязоха в
свинете.
Комуто целомъдрието тежко пада, нека не се захваща — за
да не стане то пътят за преизподнята, тоест тиня и похот
на душата.
Нима говоря за мръсни неща? Не това според мен е най-
лошото.
Не когато истината е мръсна, но когато е плитка, не се ще
на онагова, който дири познанието, да влезе в нейната
вода.
Наистина има непорочни от душа: те са по-благихи по
сърце, те обичат да се смеят и смеят се повече от вас.
Те се смеят и на целомъдрието и питат: "Що е
целомъдрие!"
"Не е ли целомъдрието безумие? Но това безумие дойде
при нас, а не ние при него."
"Ние дадохме прибежище и сърце на тоя гост: и заживя
той у нас — нека остане, докогато ще."
Тъй рече Заратустра.

XIV. THE FRIEND.

15

За приятеля

"One, is always too many about me"--thinketh the anchorite.

"Always once one--that maketh two in the long run!"

I and me are always too earnestly in conversation: how could it be endured, if there were not a friend?

The friend of the anchorite is always the third one: the third one is the cork which preventeth the conversation of the two sinking into the depth.

Ah!

there are too many depths for all anchorites.

Therefore, do they long so much for a friend, and for his elevation.

Our faith in others betrayeth wherein we would fain have faith in ourselves.

Our longing for a friend is our betrayer.

And often with our love we want merely to overleap envy.

And often we attack and make ourselves enemies, to conceal that we are vulnerable.

"Be at least mine enemy!"

--thus speaketh the true reverence, which doth not venture to solicit friendship.

If one would have a friend, then must one also be willing to wage war for him: and in order to wage war, one must be CAPABLE of being an enemy.

One ought still to honour the enemy in one's friend.

Canst thou go nigh unto thy friend, and not go over to him?

In one's friend one shall have one's best enemy.

Thou shalt be closest unto him with thy heart when thou withstandest him.

Thou wouldst wear no raiment before thy friend?

It is in honour of thy friend that thou showest thyself to him as thou art?

But he wisheth thee to the devil on that account!

He who maketh no secret of himself shocketh: so much reason have ye to fear nakedness!

Aye, if ye were Gods, ye could then be ashamed of clothing!

Thou canst not adorn thyself fine enough for thy friend; for thou shalt be unto him an arrow and a longing for the Superman.

Sawest thou ever thy friend asleep--to know how he looketh?

What is usually the countenance of thy friend?

It is thine own countenance, in a coarse and imperfect mirror.

Sawest thou ever thy friend asleep?

Wert thou not dismayed at thy friend looking so?

O my friend, man is something that hath to be surpassed.

In divining and keeping silence shall the friend be a master: not everything must thou wish to see.

Thy dream shall disclose unto thee what thy friend doeth when awake.

Let thy pity be a divining: to know first if thy friend wanteth pity.

Perhaps he loveth in thee the unmoved eye, and the look of eternity.

Let thy pity for thy friend be hid under a hard shell; thou shalt bite out a tooth upon it.

Thus will it have delicacy and sweetness.

Art thou pure air and solitude and bread and medicine to thy friend?

Many a one cannot loosen his own fetters, but is nevertheless his friend's emancipator.

Art thou a slave?

Then thou canst not be a friend.

Art thou a tyrant?

Then thou canst not have friends.

Far too long hath there been a slave and a tyrant concealed in woman.

On that account woman is not yet capable of friendship: she knoweth only love.

In woman's love there is injustice and blindness to all she doth not love.

And even in woman's conscious love, there is still always surprise and lightning and night, along with the light.

As yet woman is not capable of friendship: women are still cats, and birds.

Or at the best, cows.

As yet woman is not capable of friendship.

But tell me, ye men, who of you is capable of friendship?

Oh!

your poverty, ye men, and your sordidness of soul!

As much as ye give to your friend, will I give even to my foe,

and will not have become poorer thereby.

There is comradeship: may there be friendship!

Thus spake Zarathustra.

“Винаги един се навърта все около ми” — тъй мисли пустинникът. “А винаги едно по едно с време стават две!”

Аз и Мен са винаги твърде усърдни на разговор: как ли би се изтърпяло, да нямаше един приятел?

Винаги за пустинника приятелят е трети; третият е гъбка, която пречи, щото разговорът на двамината да потъне в глъбината.

Ах, глъбини има премного за всички пустинници. Затова те тъй копнеят за приятел и за неговата висота.

Нашата вяра в другите издава в какво сами ние за себе си бихме желали да вярваме. Нашият копнеж за приятел е наш предател.

И често с обичта си ние искаме само да предварим завистта. И често човек напада, като си създава враг, за да прикрие, че сам е уязвим.

“Бъди ми поне враг!” — тъй говори истинската почит, която не смее да моли за приятелство.

Иска ли човек да има приятел, то трябва и за него също да желае да води война: а война за да води, трябва сам да може да бъде враг.

Човек трябва в своя приятел да почита врага. Можеш ли се приближи до своя приятел, без да минеш на негова страна?

В своя приятел трябва човек да вижда своя най-добър враг. Ти трябва да бъдеш най-близо със сърцето си, когато му противодействаш.

Ти не искаш да носиш дреха пред своя приятел? За чест ли е на приятеля ти това, че му се явяваш какъвто си? Но за това те праща той по дявола!

Който не знае да се преструва, възмущава: тъй много причини имате вие да се боите от наготата003! Да, да бяхте богове, имало би защо да се срамувате от своите облека.

За приятеля си ти не можеш достатъчно хубаво да се

нагиздиш: че ти трябва да му бъдеш стрела и копнеж за към Свръхчовека.

Виждал ли си досега своя приятел да спи — за да узнаеш как той изглежда? Какво е иначе лицето на твоя приятел? То е твоето собствено лице в едно грапаво и несъвършено огледало.

Виждал ли си досега своя приятел да спи? Не се ли уплаши, че твоят приятел изглежда тъй? О, друже мой, човек е нещо, което трябва да бъде превъзмогнато.

В отгатване и премълчаване приятелят трябва да бъде майстор: не трябва да искаш всичко да виждаш. Твоят сън трябва да ти открие, какво прави приятелят ти буден.

Отгатване нека бъде твоето състрадание: за да знаеш по-напред дали приятелят ти иска състрадание. Може би той обича у теб твоето несломено око и погледа на вечността.

Състраданието към приятеля да бъде скрито под корава черупка, с нея би трябвало ти да си изкъртиш зъба. Тъй ще му познаеш нежността и сладостта му.

Чист въздух и самотност, и хляб, и лек ли си ти за своя приятел?

Мнозина не могат да строят собствените си вериги, а все пак за своя приятел са спасители.

Раб ли си? Тогава не можеш да бъдеш приятел. Тиранин ли си? Тогава не можеш да имаш приятели.

Твърде дълго се е крил в жената раб и тиранин. Затова жената още не е способна за приятелство; тя знае само любовта.

В любовта на жената има несправедливост и заслепление към всичко, което тя не обича. Също и в съзнатата любов на жената все още има изненада и мълния, и нощ при светлината.

Още не е способна жената за приятелство. Котки са все още жените, и птици. Или, в най-добър случай, крави.

Още не е способна жената за приятелство. Но кажете ми вие, мъже, кой пък от вас е способен за приятелство?

О, тази ваша нищета, мъже, и ваша скудост на душата! Колкото вие давате на приятел, толкова бих дал аз на

врага си, и пак от това не щях да осиромашея.

Има другарство: но нека приятелство има!

Тъй рече Заратустра.

XV.

THE THOUSAND AND ONE GOALS.

16

За хилядата цели и едната цел

Many lands saw Zarathustra, and many peoples: thus he discovered the good and bad of many peoples.

No greater power did Zarathustra find on earth than good and bad.

No people could live without first valuing; if a people will maintain itself, however, it must not value as its neighbour valueth.

Much that passed for good with one people was regarded with scorn and contempt by another: thus I found it.

Much found I here called bad, which was there decked with purple honours.

Never did the one neighbour understand the other: ever did his soul marvel at his neighbour's delusion and wickedness.

A table of excellencies hangeth over every people.

Lo!

it is the table of their triumphs; lo!

it is the voice of their Will to Power.

It is laudable, what they think hard; what is indispensable and hard they call good; and what relieveth in the direst distress, the unique and hardest of all,--they extol as holy.

Whatever maketh them rule and conquer and shine, to the dismay and envy of their neighbours, they regard as the high and foremost thing, the test and the meaning of all else.

Verily, my brother, if thou knewest but a people's need, its land, its sky, and its neighbour, then wouldst thou divine the law of its surmountings, and why it climbeth up that ladder to its hope.

"Always shalt thou be the foremost and prominent above others: no one shall thy jealous soul love, except a friend"--that made the soul of a Greek thrill: thereby went he his way

to greatness.

"To speak truth, and be skilful with bow and arrow"--so seemed it alike pleasing and hard to the people from whom cometh my name--the name which is alike pleasing and hard to me.

"To honour father and mother, and from the root of the soul to do their will"--this table of surmounting hung another people over them, and became powerful and permanent thereby.

"To have fidelity, and for the sake of fidelity to risk honour and blood, even in evil and dangerous courses"--teaching itself so, another people mastered itself, and thus mastering itself, became pregnant and heavy with great hopes.

Verily, men have given unto themselves all their good and bad.

Verily, they took it not, they found it not, it came not unto them as a voice from heaven.

Values did man only assign to things in order to maintain himself--he created only the significance of things, a human significance!

Therefore, calleth he himself "man," that is, the valuator.

Valuing is creating: hear it, ye creating ones!

Valuation itself is the treasure and jewel of the valued things. Through valuation only is there value; and without valuation the nut of existence would be hollow.

Hear it, ye creating ones!

Change of values--that is, change of the creating ones.

Always doth he destroy who hath to be a creator.

Creating ones were first of all peoples, and only in late times individuals; verily, the individual himself is still the latest creation.

Peoples once hung over them tables of the good.

Love which would rule and love which would obey, created for themselves such tables.

Older is the pleasure in the herd than the pleasure in the ego: and as long as the good conscience is for the herd, the bad conscience only saith: ego.

Verily, the crafty ego, the loveless one, that seeketh its advantage in the advantage of many--it is not the origin of

the herd, but its ruin.
 Loving ones, was it always, and creating ones, that created
 good and bad.
 Fire of love gloweth in the names of all the virtues, and fire of
 wrath.
 Many lands saw Zarathustra, and many peoples: no greater
 power did Zarathustra find on earth than the creations of
 the loving ones-- "good" and "bad" are they called.
 Verily, a prodigy is this power of praising and blaming.
 Tell me, ye brethren, who will master it for me?
 Who will put a fetter upon the thousand necks of this animal?
 A thousand goals have there been hitherto, for a thousand
 peoples have there been.
 Only the fetter for the thousand necks is still lacking; there is
 lacking the one goal.
 As yet humanity hath not a goal.
 But pray tell me, my brethren, if the goal of humanity be still
 lacking, is there not also still lacking--humanity itself?
 -- Thus spake Zarathustra.

Много земи видя Заратустра и много народи: тъй откри
 той доброто и злото на много народи. Не намери
 Заратустра по-велика сила на земята от добро и зло.
 Не би могъл да живее никой народ, що е нямал ценности
 преди; но иска ли да се съхрани, той не трябва да цени,
 както цени съседът му.
 Много, което бе добро за тоя народ, за друг беше присмех
 и позор: тъй намерих аз. Тук много неща наричаха
 лоши, а там те бяха обкичени с пурпурна слава.
 Никога един съсед не разбра другия: винаги душата му се
 е удивлявала на заблуждението и злобата на съседа.
 Скрижали на блага поставени са над всеки народ. Ето,
 това са скрижалите на неговите превъзможвания; ето,
 това е гласът на неговата воля за власт.
 Що е тежко за него, то е похвално; необходимото и
 тежкото е добро; и още онова, което избавя от най-
 тежката неволя, необикновеното, най-тежкото — това
 слави той свято.
 Коего помага той да владее, побеждава, сияе — за ужас и

завист на своя съсед: това за него е най-висшето,
 първото, меродавното, смисълът на всички неща.
 Истина, брате мой, познаеш ли веднъж неволята, земята,
 небето и съседа на един народ: ще отгатнеш и закона на
 неговите превъзможвания, и защо той по тая стълба се
 въззема към своята надежда.
 “Винаги трябва да бъдеш пръв и да превишаваш другите:
 твоята ревнива душа не трябва да обича никого, освен
 приятеля” — това правеше да трепери душата на един
 грък: и той възлезе по своята пътека на величие.
 “Да казваш истина, да ти е подръка лък и стрела” — това
 се струваше същевременно мило и тежко на онзи народ,
 от който произхожда моето име — името, що в същото
 време е и мило, и тежко за мен.
 “Почитай баща и майка и до корен на душата си бъди тям
 по воля”: тия скрижали на превъзможване друг един
 народ постави над себе си и стана могъщ и вечен с това.
 “Предан бъди и за предаността положи чест и кръв дори
 за лоши и опасни неща”: тъй като се наставяше друг
 един народ, преодоля се и, преодолявайки се тъй, зачена
 и стана чреват с големи надежди.
 Истина, хората сами си дадоха всяко добро и зло. Истина,
 не го отнеха те от никого, не го намериха те нийде, то не
 им падна като глас от небото.
 Ценности вложи изпърво човек в нещата, за да уварди
 себе си — той създаде най-изпърво смисъл на нещата,
 човешки смисъл! За това се нарича той “човек”, тоест:
 ценител.
 Да цениш, е да твориш: чуйте това, вий, творци!
 Ценението само е съкровище и драгоценност на всички
 ценени неща.
 Само чрез ценение се добива ценност: а без ценение
 орехът на битието би бил кух. Чуйте, вий, творци!
 Промяна на ценностите — това е промяна на творците.
 Винаги унищожава, който трябва да бъде творец.
 Изпърво народите бяха творци, а сетне вече единият;
 истина, че единият сам е най-ново творение.
 Някога народи поставиха над себе си скрижали на
 доброто. Обич, която иска да властва, и обич, която иска

да се подчинява, си създадоха съвместно такива
 скрижали.
 По-отколешна е радостта от стадото, отколкото радостта
 от аз: и докато добрата съвест се нарича стадо, само
 лошата съвест казва: аз.
 Истина, лукавото аз, лишено от обич, което търси
 своята изгода в изгодата на мнозинството: то не е
 начало на стадото, а негова гибел.
 Обичащи бяха винаги те и творци, които създадоха добро
 и зло. Огън на обич гори в името на всички добродетели
 и огън на гняв.
 Много земи видя Заратустра и много народи: не намери
 Заратустра по-велика сила на земята от делата на ония,
 които обичат — “добро” и “зло” е тяхното име.
 Истина, едно чудовище е силата на тая хвала и укор.
 Кажете, кой ще го обуздае, братя мои?
 Кажете, кой ще хвърли вериги върху хилядата вратове на
 това животно?
 Хиляда цели имаше досега, че имаше хиляда народи.
 Само вериги за хиляда вратове липсват още, липсва
 едната цел.
 Още няма човечеството цел.
 Но кажете ми, братя мои, ако на човечеството липсва още
 цел, не липсва ли и то самото още?
 Тъй рече Заратустра.

XVI. NEIGHBOUR-LOVE.

17 За обичта към ближния

Ye crowd around your neighbour, and have fine words for it.
 But I say unto you: your neighbour-love is your bad love of
 yourselves.
 Ye flee unto your neighbour from yourselves, and would fain
 make a virtue thereof: but I fathom your "unselfishness."
 The THOU is older than the _I_; the THOU hath been
 consecrated, but not yet the _I_: so man presseth nigh unto
 his neighbour.

Do I advise you to neighbour-love?
 Rather do I advise you to neighbour-flight and to furthest love!
 Higher than love to your neighbour is love to the furthest and future ones; higher still than love to men, is love to things and phantoms.
 The phantom that runneth on before thee, my brother, is fairer than thou; why dost thou not give unto it thy flesh and thy bones?
 But thou fearest, and runnest unto thy neighbour.
 Ye cannot endure it with yourselves, and do not love yourselves sufficiently: so ye seek to mislead your neighbour into love, and would fain gild yourselves with his error.
 Would that ye could not endure it with any kind of near ones, or their neighbours; then would ye have to create your friend and his overflowing heart out of yourselves.
 Ye call in a witness when ye want to speak well of yourselves; and when ye have misled him to think well of you, ye also think well of yourselves.
 Not only doth he lie, who speaketh contrary to his knowledge, but more so, he who speaketh contrary to his ignorance.
 And thus speak ye of yourselves in your intercourse, and belie your neighbour with yourselves.
 Thus saith the fool: "Association with men spoileth the character, especially when one hath none."
 The one goeth to his neighbour because he seeketh himself, and the other because he would fain lose himself.
 Your bad love to yourselves maketh solitude a prison to you.
 The furthest ones are they who pay for your love to the near ones; and when there are but five of you together, a sixth must always die.
 I love not your festivals either: too many actors found I there, and even the spectators often behaved like actors.
 Not the neighbour do I teach you, but the friend.
 Let the friend be the festival of the earth to you, and a foretaste of the Superman.
 I teach you the friend and his overflowing heart.
 But one must know how to be a sponge, if one would be loved by overflowing hearts.

I teach you the friend in whom the world standeth complete, a capsule of the good, -- the creating friend, who hath always a complete world to bestow.
 And as the world unrolled itself for him, so rolleth it together again for him in rings, as the growth of good through evil, as the growth of purpose out of chance.
 Let the future and the furthest be the motive of thy to-day; in thy friend shalt thou love the Superman as thy motive.
 My brethren, I advise you not to neighbour-love -- I advise you to furthest love!
 -- Thus spake Zarathustra.

Все за ближния е вашата грижа и хубави думи имате за него. Но аз ви казвам: вашата обич към ближния е ваша лоша обич към самите вас.
 Вие бягате при ближния от сами вас и ще ви се това да смятате добродетел: но аз прозирам вашето "самоотрицание".
 "Ти" е по-старо от "аз"; "ти" е осветено, но "аз" още не: затова човек тегне към ближния.
 Съветвам ли ви на обич към ближния? По-скоро бих ви съветвал на бягство от ближния и обич към най-далечния!
 По-високо от обич към ближния стои обичта към най-далечния и бъдния; още по-високо от обичта към човека важи за мен обичта към неща и призраци.
 Тоя призрак, що се мярка пред тебе, брате мой, е по-хубав от тебе; защо не му дадеш своята плът и своите кости?
 Но ти се боиш и бягаши при своя ближен.
 Вие сами себе си не можете да изтърпите и не се обичате достатъчно: и ето, искате да съблазните ближния си за обич и да се позлатите с неговото заблуждение.
 Желал бих вие да не можехте изтрая с разни близни и техни съседи; тогава би създали сами от себе си свой приятел и неговото щедро сърце.
 Вие призовавате свидетел, кога искате да говорите добро за себе си; и като го съблазните да мисли добро за вас, сами почвате да мислите добро за себе си.
 Не само онзи лъже, който говори въпреки своето знание,

но тъкмо онзи, който говори въпреки своето незнание. И тъй говорите вие за себе си при сношение с други и лъжете за вас съседа си.
 Тъй говори глумецът: "Общение с хората покваря характера, особено у оногова, който го няма."
 Един отива при своя ближен, защото дири себе си, а друг — защото би желал да се избави от себе си. Вашата лоша обич към себе си прави от самотността ви тъмница.
 По-далечните са, които ще изплащат вашата обич към ближния; и ако вие сте вече петима, все някой шести трябва да умре.
 Аз не обичам и вашите празненства: премного актьори намерих там, а и зрителите се пъчеха често като актьори.
 Моята реч е не за ближния, а за приятеля. Нека приятелят да ви бъде празненството на земята и предчувствие за Свръхчовека.
 Моята реч е за приятеля и неговото обилно сърце. Но човек трябва да умее гъба да бъде, ако иска да е обичан от обилни сърца.
 Моята реч е за приятеля, в когото светът се намира завършен, една чаша на доброто — приятелят творец, който всякога има един завършен свят за даряване.
 И както светът се е развил пред него, тъй ще се навие той отново в кръгове, както се развива доброто от злото, както се развиват целите от случая.
 Бъдещето и най-далечното нека бъдат причина на твоето днес: в твоя приятел трябва да обичаш ти Свръхчовека като твоя причина.
 Братя мои, не ви съветвам аз обич към ближния: съветвам ви обич към най-далечния.
 Тъй рече Заратустра.

XVII.
 THE WAY OF THE CREATING ONE.
 18
 За пътя на онзи, който твори

Wouldst thou go into isolation, my brother?

Wouldst thou seek the way unto thyself?
 Tarry yet a little and hearken unto me.
 "He who seeketh may easily get lost himself.
 All isolation is wrong": so say the herd.
 And long didst thou belong to the herd.
 The voice of the herd will still echo in thee.
 And when thou sayest, "I have no longer a conscience in
 common with you," then will it be a plaint and a pain.
 Lo, that pain itself did the same conscience produce; and the
 last gleam of that conscience still gloweth on thine affliction.
 But thou wouldst go the way of thine affliction, which is the
 way unto thyself?
 Then show me thine authority and thy strength to do so!
 Art thou a new strength and a new authority?
 A first motion?
 A self-rolling wheel?
 Canst thou also compel stars to revolve around thee?
 Alas!
 there is so much lusting for loftiness!
 There are so many convulsions of the ambitions!
 Show me that thou art not a lusting and ambitious one!
 Alas!
 there are so many great thoughts that do nothing more than
 the bellows: they inflate, and make emptier than ever.
 Free, dost thou call thyself?
 Thy ruling thought would I hear of, and not that thou hast
 escaped from a yoke.
 Art thou one ENTITLED to escape from a yoke?
 Many a one hath cast away his final worth when he hath cast
 away his servitude.
 Free from what?
 What doth that matter to Zarathustra!
 Clearly, however, shall thine eye show unto me: free FOR
 WHAT?
 Canst thou give unto thyself thy bad and thy good, and set up
 thy will as a law over thee?
 Canst thou be judge for thyself, and avenger of thy law?
 Terrible is aloneness with the judge and avenger of one's own
 law.

Thus is a star projected into desert space, and into the icy
 breath of aloneness.
 To-day sufferest thou still from the multitude, thou
 individual; to-day hast thou still thy courage unabated, and
 thy hopes.
 But one day will the solitude weary thee; one day will thy
 pride yield, and thy courage quail.
 Thou wilt one day cry: "I am alone!"
 One day wilt thou see no longer thy loftiness, and see too
 closely thy lowliness; thy sublimity itself will frighten thee as
 a phantom.
 Thou wilt one day cry: "All is false!"
 There are feelings which seek to slay the lonesome one; if they
 do not succeed, then must they themselves die!
 But art thou capable of it--to be a murderer?
 Hast thou ever known, my brother, the word "disdain"?
 And the anguish of thy justice in being just to those that
 disdain thee?
 Thou forcest many to think differently about thee; that, charge
 they heavily to thine account.
 Thou camest nigh unto them, and yet wentest past: for that
 they never forgive thee.
 Thou goest beyond them: but the higher thou risest, the
 smaller doth the eye of envy see thee.
 Most of all, however, is the flying one hated.
 "How could ye be just unto me!"
 --must thou say--"I choose your injustice as my allotted
 portion."
 Injustice and filth cast they at the lonesome one: but, my
 brother, if thou wouldst be a star, thou must shine for them
 none the less on that account!
 And be on thy guard against the good and just!
 They would fain crucify those who devise their own virtue--
 they hate the lonesome ones.
 Be on thy guard, also, against holy simplicity!
 All is unholy to it that is not simple; fain, likewise, would it
 play with the fire--of the fagot and stake.
 And be on thy guard, also, against the assaults of thy love!
 Too readily doth the recluse reach his hand to any one who

meeteth him.
 To many a one mayest thou not give thy hand, but only thy
 paw; and I wish thy paw also to have claws.
 But the worst enemy thou canst meet, wilt thou thyself always
 be; thou waylayest thyself in caverns and forests.
 Thou lonesome one, thou goest the way to thyself!
 And past thyself and thy seven devils leadeth thy way!
 A heretic wilt thou be to thyself, and a wizard and a
 soothsayer, and a fool, and a doubter, and a reprobate, and a
 villain.
 Ready must thou be to burn thyself in thine own flame; how
 couldst thou become new if thou have not first become
 ashes!
 Thou lonesome one, thou goest the way of the creating one: a
 God wilt thou create for thyself out of thy seven devils!
 Thou lonesome one, thou goest the way of the loving one: thou
 lovest thyself, and on that account despisest thou thyself, as
 only the loving ones despise.
 To create, desireth the loving one, because he despiseth!
 What knoweth he of love who hath not been obliged to despise
 just what he loved!
 With thy love, go into thine isolation, my brother, and with
 thy creating; and late only will justice limp after thee.
 With my tears, go into thine isolation, my brother.
 I love him who seeketh to create beyond himself, and thus
 succumbeth.
 -- Thus spake Zarathustra.

Искаш ли, брате мой, да отидеш в усамотението! Искаш
 ли да подириш пътя към себе си? Забави крачка и чуй
 ме.
 "Който дири, лесно се изгубя сам. Всяко усамотение е
 престъпление": Тъй говори стадото. А ти принадлежеше
 дълго към стадото.
 Гласът на стадото още и в тебе отеква. И когато ще кажеш:
 "Аз нямам една съвест с вашата", то ще бъде вопъл и
 мъка.
 Ето, и тая мъка сама е рожба на общата съвест: и на тая
 съвест последното отражение грее още върху твоята

горест. Ти искаш да вървиш пътя на своята горест, който е път към самия теб? Покажи ми тогава твоето право и твоята сила за това!

Нова сила ли си, ново право ли си ти? Или първодвижение? Едно само от себе въртящо се колело? Можеш ли накара и звезди да се завъртят около теб? Ах, толкова молитви има за към висини! Има толкова гърчения на честолюбиви! Покажи ми, че не си алчен и честолюбив!

Ах, има толкова велики мисли, които не вършат нищо повече от един мях: те се надуват, но още повече се изпразват.

Ти се зовеш свободен? Твоята властна мисъл искам аз да чуя, а не че си изтръгнат от хомот.

Такъв ли си ти, който има право да се изтръгне от хомот? Мнозина има, които захвърлиха последното си достойнство, като отхвърлиха своята подчиненост.

Свободен от какво? Малко ще да знае Заратустра за това! Но ясно трябва твоето око да ми яви: свободен за какво? Можеш ли си даде сам свое зло и свое добро и да поставиш над себе си своята воля като закон? Можеш ли сам да бъдеш на себе си съдия и мъстител на своя закон?

Ужасно е да останеш насаме със съдията и мъстителя на своя собствен закон. Тъй бива изхвърлена една звезда в празното пространство и в ледения дъх на самотността.

И днес още ти страдаш от мнозинството, ти едничък: и днес все още са непокътнати твоята смелост и твоите надежди.

Но някога самотността ще те измори, все някога гордостта ще се преломи и твоята смелост ще скръцне зъби. И ще извикаш ти тогаз: "Сам съм!"

И ти не ще виждаш вече своята висота, но своята низост твърде близо; твоята възвишеност сама ще те плаши като призрак. Ще извикаш ти някога: "Всичко е лъжовно!"

Има чувства, които искат да погубят самотния; не им ли се вдаде, то ще трябва сами да умрат! Но можеш ли ти да бъдеш убиец?

Знаеш ли вече, брате мой, думата "презрение"? И мъката

на своята справедливост, справедлив да бъдеш към такива, които те презират?

Ти караш мнозина да си менят мнението за тебе; и горчиво ще отплащаш това. Ти се приближи до тях и пак ги отмина: това те никога няма да ти простят.

Ти се възприемаш високо над тях: но колкото по-нагоре възлизаш, толкова по-малък те вижда окото на завистта. Летящият е най-мразен.

"Бихте желали да бъдете справедливи към мен! — тъй трябва да кажеш, — аз предпочитам вашата несправедливост като за мен определен дял!"

Несправедливост и мръсотия хвърлят те към самотния: но, брате мой, ако ти искаш да си звезда, не трябва за туй по-малко да им светиш!

И пази се от добрите и праведните! Те разпъват на кръст ония, които си изнамерят своя добродетел — те мразят самотния.

Пази се и от свещената простота! За нея нищо не е свято, което не е просто; тя обича да си играе и с огъня на кладите.

Пази се също и от прищевките на своята обич! Твърде бързо подава самотният ръка към оногова, що иде насреща му.

На мнозина не подавай ръка, само лапа: и аз искам, щото твоята лапа да има и нокти.

Но най-злия враг, който можеш срещна, ще си бъдеш винаги сам ти; ти сам себе си дебнеш в гори и пещери.

Самотнико, ти вървиш пътя към себе си! И твоят път минава сам покрай теб самия и покрай твоите седем дявола!

Еретик сам ти на себе си ще станеш и вещица, и гадател, и глумец, и съмнител, и нечестивец, и злодей.

Трябва да пожелаеш сам в своя собствен пламък да се изгориш: как искаш да се обновиш, ако по-напред не си станал пепел!

Самотнико, ти вървиш пътя на твореца: искаш да си създадеш ти един бог от твоите седем дявола!

Самотнико, ти вървиш пътя на онзи, който люби: сам себе си обичаш, затова се презираш, както презира само

онзи, който обича.

Който обича, иска да твори, защото презира! Какво разбира от обич онзи, който не може да презира тъкмо онова, що е обичал!

С обичта си иди в своето усамотение и със своето творчество, брате мой; и късно отпосле ще закуца да те настигне справедливостта.

С моите сълзи иди в своето усамотение, брате мой. Аз обичам оногова, който иска да твори свръх себе си и така гине.

Тъй рече Заратустра.

XVIII. OLD AND YOUNG WOMEN. 19 За стари и млади женици

"Why stealest thou along so furtively in the twilight,
Zarathustra?

And what hidest thou so carefully under thy mantle?

Is it a treasure that hath been given thee?

Or a child that hath been born thee?

Or goest thou thyself on a thief's errand, thou friend of the evil?"

-- Verily, my brother, said Zarathustra, it is a treasure that hath been given me: it is a little truth which I carry.

But it is naughty, like a young child; and if I hold not its mouth, it screameth too loudly.

As I went on my way alone to-day, at the hour when the sun declineth, there met me an old woman, and she spake thus unto my soul: "Much hath Zarathustra spoken also to us women, but never spake he unto us concerning woman." And I answered her: "Concerning woman, one should only talk unto men."

"Talk also unto me of woman," said she; "I am old enough to forget it presently."

And I obliged the old woman and spake thus unto her:

Everything in woman is a riddle, and everything in woman hath one solution --it is called pregnancy.

Man is for woman a means: the purpose is always the child.
 But what is woman for man?
 Two different things wanteth the true man: danger and diversion.
 Therefore wanteth he woman, as the most dangerous plaything.
 Man shall be trained for war, and woman for the recreation of the warrior: all else is folly.
 Too sweet fruits--these the warrior liketh not.
 Therefore liketh he woman;--bitter is even the sweetest woman.
 Better than man doth woman understand children, but man is more childish than woman.
 In the true man there is a child hidden: it wanteth to play.
 Up then, ye women, and discover the child in man!
 A plaything let woman be, pure and fine like the precious stone, illumined with the virtues of a world not yet come.
 Let the beam of a star shine in your love!
 Let your hope say: "May I bear the Superman!"
 In your love let there be valour!
 With your love shall ye assail him who inspireth you with fear!
 In your love be your honour!
 Little doth woman understand otherwise about honour.
 But let this be your honour: always to love more than ye are loved, and never be the second.
 Let man fear woman when she loveth: then maketh she every sacrifice, and everything else she regardeth as worthless.
 Let man fear woman when she hateth: for man in his innermost soul is merely evil; woman, however, is mean.
 Whom hateth woman most?
 --Thus spake the iron to the loadstone: "I hate thee most, because thou attractest, but art too weak to draw unto thee."
 The happiness of man is, "I will."
 The happiness of woman is, "He will."
 "Lo!
 now hath the world become perfect!"
 --thus thinketh every woman when she obeyeth with all her love.
 Obey, must the woman, and find a depth for her surface.

Surface, is woman's soul, a mobile, stormy film on shallow water.
 Man's soul, however, is deep, its current gusheth in subterranean caverns: woman surmiseth its force, but comprehendeth it not.
 -- Then answered me the old woman: "Many fine things hath Zarathustra said, especially for those who are young enough for them.
 Strange!
 Zarathustra knoweth little about woman, and yet he is right about them!
 Doth this happen, because with women nothing is impossible?
 And now accept a little truth by way of thanks!
 I am old enough for it!
 Swaddle it up and hold its mouth: otherwise it will scream too loudly, the little truth."
 "Give me, woman, thy little truth!"
 said I.
 And thus spake the old woman: "Thou goest to women?
 Do not forget thy whip!"
 -- Thus spake Zarathustra.

“Какво дебнеш тъй плахо през дрезгавината, Заратустра?
 И какво криеш предпазливо под своя плащ? Съкровище ли, теб дарено? Или рожба, теб родена? Или си тръгнал сам сега по пътищата на крадците, ти, приятелю на злите?”
 — Истина, брате, мой! — рече Заратустра, — то е съкровище, мен дарено: една млада истина е, дето нося.
 Но тя е палава като малко дете; и ако не ѝ държи устата, тя вика що ѝ глас държи.
 Като вървах днес сам по пътя си, в часа, когато слънцето захожда, срещна ме една стара женица и каза тъй на душата ми: “Много неща говори Заратустра и нам, на жените, но никога не ни е говорил за жената.”
 И аз ѝ отвърнах: “За жената трябва човек да говори само на мъже.”
 “Говори и на мен за жената — рече тя, — аз съм доста стара и ще го забравя тозчас.”

И за да угодя на старата женица, рекох ѝ тъй:
 — Всичко у жената е загадка, и всичко у жената има едно разрешение: то се казва бременност.
 Мъжът за жената е средство: целта е винаги детето. Но що е жената за мъжа?
 Две неща иска истинският мъж: опасност и игра. Затова иска той жената като най-опасна играчка.
 Мъжът трябва да бъде отгледан за война, а жената — за отдих на войника: всичко друго е безумие.
 Пресладки плодове — тях войникът не обича. Затова обича той жената; горчива е дори най-сладката жена.
 По-добре от всеки мъж жената разбира децата, но мъжът е по дете от жената.
 В истинския мъж е скрито дете: то иска да играе. Смело, жени, открийте детето в мъжа!
 Играчка нека е жената, чиста и нежна, като камък драгоценен, осиян от добродетелите на свят, който още не е дошъл.
 Лъчът на звезда да грее в любовта ви! Нека вашата надежда е: “Дано аз родя Свърхчовека!”
 Във вашата любов да има храброст! С любовта си вие се впуснете върху оногова, който ви внушава страх.
 Във вашата любов да бъде вашата чест! Иначе жената малко разбира от чест. Но нека това бъде ваша чест, винаги да обичате повече, отколкото сте обичани, и никога да не сте втори.
 Мъжът да се бои от жената, когато тя обича: тогава тя принася всяка жертва, и всяко друго е за нея без значение.
 Мъжът да се бои от жената, когато тя мрази: че мъжът в глъбината на душата си е само зъл, но жената там е низка.
 Кого най-вече мрази жената? — Тъй рече желязото на магнита: “Тебе мразя най-вече, защото привличаш, а не си достатъчно силен да привържеш о себе си.”
 Щастieto на мъжа е: аз искам. Щастieto на жената: той иска.
 “Ето, сега тъкмо стана светът свършен!” — Така мисли всяка жена, когато се подчинява с всичката си любов.

И трябва да се подчини жената и да намери глъбина за своята повърхност.
 Повърхност е душата на жената, подвижност, бурност, но над плитка вода. А душата на мъжа е дълбока, нейният поток клокочи в подземни пещери: жената чувства неговата сила, но не я разбира.
 Тогава ми отвърна старата женица: "Много приятни неща каза Заратустра и особено за ония, които са още доста млади за такива неща."
 "Чудно е, Заратустра малко познава жените, а все пак право казва за тях! Не затова ли, защото у жената нищо не е невъзможно?"
 "А сега ето и на теб, за благодарност, една малка истина. Доста стара съм, за да мога да ти я кажа."
 "Повий я, и запуши ѝ устата: иначе тя ще крещи, колкото ѝ глас държи, тая малка истина."
 "Дай ми, жено, твоята малка истина" — казах аз. И тъй рече старата женица:
 "Отиваш при жени? Камшика не забравяй!"
 Тъй рече Заратустра.

XIX. THE BITE OF THE ADDER.

20

За ухапването от ехидната

One day had Zarathustra fallen asleep under a fig-tree, owing to the heat, with his arms over his face.
 And there came an adder and bit him in the neck, so that Zarathustra screamed with pain.
 When he had taken his arm from his face he looked at the serpent; and then did it recognise the eyes of Zarathustra, wriggled awkwardly, and tried to get away.
 "Not at all," said Zarathustra, "as yet hast thou not received my thanks!
 Thou hast awakened me in time; my journey is yet long."
 "Thy journey is short," said the adder sadly; "my poison is fatal."
 Zarathustra smiled.

"When did ever a dragon die of a serpent's poison?"
 --said he.
 "But take thy poison back!
 Thou art not rich enough to present it to me."
 Then fell the adder again on his neck, and licked his wound.
 When Zarathustra once told this to his disciples they asked him: "And what, O Zarathustra, is the moral of thy story?"
 And Zarathustra answered them thus: The destroyer of morality, the good and just call me: my story is immoral.
 When, however, ye have an enemy, then return him not good for evil: for that would abash him.
 But prove that he hath done something good to you.
 And rather be angry than abash any one!
 And when ye are cursed, it pleaseth me not that ye should then desire to bless.
 Rather curse a little also!
 And should a great injustice befall you, then do quickly five small ones besides.
 Hideous to behold is he on whom injustice presseth alone.
 Did ye ever know this?
 Shared injustice is half justice.
 And he who can bear it, shall take the injustice upon himself!
 A small revenge is humaner than no revenge at all.
 And if the punishment be not also a right and an honour to the transgressor, I do not like your punishing.
 Nobler is it to own oneself in the wrong than to establish one's right, especially if one be in the right.
 Only, one must be rich enough to do so.
 I do not like your cold justice; out of the eye of your judges there always glanceth the executioner and his cold steel.
 Tell me: where find we justice, which is love with seeing eyes?
 Devise me, then, the love which not only beareth all punishment, but also all guilt!
 Devise me, then, the justice which acquitteth every one except the judge!
 And would ye hear this likewise?
 To him who seeketh to be just from the heart, even the lie becometh philanthropy.
 But how could I be just from the heart!

How can I give every one his own!
 Let this be enough for me: I give unto every one mine own.
 Finally, my brethren, guard against doing wrong to any anchorite.
 How could an anchorite forget!
 How could he requite!
 Like a deep well is an anchorite.
 Easy is it to throw in a stone: if it should sink to the bottom, however, tell me, who will bring it out again?
 Guard against injuring the anchorite!
 If ye have done so, however, well then, kill him also!
 -- Thus spake Zarathustra.

Един ден Заратустра бе заспал под една смоковница, че беше горещо, и сложил бе ръце върху лицето си. И дойде една ехидна, ухапа го по шията, тъй че Заратустра извика от болка.
 Като махна ръка от лицето си, той погледна змията: и тя позна очите на Заратустра, несръчно се изви и искаше да избяга. "Чакай — рече Заратустра, — не съм ти още отблагодарил! Ти ме събуди навреме, дълг е още моят път." "Твоят път е вече къс — рече нажалено ехидната, — моята отрова умъртвява."
 Заратустра се усмихна. "кога е умирал змей от отрова на змия? — каза той. — Но вземи си назад отровата! Ти не си тъй богата, за да ми я даряваш." Тогава ехидната се обви наново около шията му и облиза неговата рана.
 Когато Заратустра веднъж разправяше това на своите ученици, те запитаха:
 "И какъв е моралът на твоя разказ, о, Заратустра?" На това Заратустра отговори тъй:
 — Разрушител на морала ме зоват добрите и справедливите: моят разказ е неморален.
 Но ако вие имате враг, не му въздавайте добро за зло: че това засрамя. А докажете, че той ви е направил нещо добро.
 И по-добре гневете, отколкото да засрамяте. И когато ви проклинат, не ми е по воля тогава да благославяте. По-добре проклиняйте и вие с тях!

И сторят ли ви някоя голяма неправда, тозчас прибавете пет малки към нея! Отвратително е да се гледа онзи, когото единствено само неправдата притиска.

Знаете ли вече вий това? Споделена неправда е половин право. И неправдата трябва да вземе върху си онзи, който може да я понесе.

По-човешки е едно малко отмъщение, отколкото никакво отмъщение. И ако наказанието не е право и чест за престъпника, тогава не ща ви и наказанията.

По-достолепно е да се обвиниш сам, отколкото да отстоиш своето право, особено когато имаш право. Само че трябва да си достатъчно богат за това.

Не обичам вашата студена справедливост; и от погледа на вашите съдии всякога гледа палачът и неговото студено желязо.

Кажете де се намира справедливостта, която е обич с ясновидни очи?

Открийте ми обичта, която претърпява не само всяко наказание, а тъй също и всяка вина!

Открийте ми справедливостта, която всякого оправдава, освен оногова, който съди!

Искате ли още и това да чуете? Онзи, който от душа желае да е справедлив, за него и лъжата е човеколюбие.

А как бих могъл аз да бъда от душа справедлив! Как бих могъл да въздам всякому неговото. Доста ми е и това: аз давам всякому моето.

Най-сетне, братя мои, пазете се да сторите неправда на пустинниците!

Нима би могъл пустинникът да забрави! Нима би могъл той да въздаде!

Като дълбок кладенец е пустинникът. Лесно е да хвърлиш камък в него; но падне ли на дъното, кажете кой ще го извади оттам?

Пазете се да оскърбите пустинника. Но сторите ли това, тогаз и убийте го!

Тъй рече Заратустра.

XX. CHILD AND MARRIAGE.

21 За детето и брака

I have a question for thee alone, my brother: like a sounding-lead, cast I this question into thy soul, that I may know its depth.

Thou art young, and desirest child and marriage.

But I ask thee: Art thou a man ENTITLED to desire a child? Art thou the victorious one, the self-conqueror, the ruler of thy passions, the master of thy virtues?

Thus do I ask thee.

Or doth the animal speak in thy wish, and necessity? Or isolation?

Or discord in thee?

I would have thy victory and freedom long for a child.

Living monuments shalt thou build to thy victory and emancipation.

Beyond thyself shalt thou build.

But first of all must thou be built thyself, rectangular in body and soul.

Not only onward shalt thou propagate thyself, but upward! For that purpose may the garden of marriage help thee!

A higher body shalt thou create, a first movement, a spontaneously rolling wheel--a creating one shalt thou create.

Marriage: so call I the will of the twain to create the one that is more than those who created it.

The reverence for one another, as those exercising such a will, call I marriage.

Let this be the significance and the truth of thy marriage.

But that which the many-too-many call marriage, those superfluous ones--ah, what shall I call it?

Ah, the poverty of soul in the twain!

Ah, the filth of soul in the twain!

Ah, the pitiable self-complacency in the twain!

Marriage they call it all; and they say their marriages are made in heaven.

Well, I do not like it, that heaven of the superfluous!

No, I do not like them, those animals tangled in the heavenly

toils!

Far from me also be the God who limpeth thither to bless what he hath not matched!

Laugh not at such marriages!

What child hath not had reason to weep over its parents? Worthy did this man seem, and ripe for the meaning of the earth: but when I saw his wife, the earth seemed to me a home for madcaps.

Yea, I would that the earth shook with convulsions when a saint and a goose mate with one another.

This one went forth in quest of truth as a hero, and at last got for himself a small decked-up lie: his marriage he calleth it.

That one was reserved in intercourse and chose choicely.

But one time he spoilt his company for all time: his marriage he calleth it.

Another sought a handmaid with the virtues of an angel.

But all at once he became the handmaid of a woman, and now would he need also to become an angel.

Careful, have I found all buyers, and all of them have astute eyes.

But even the astutest of them buyeth his wife in a sack.

Many short follies--that is called love by you.

And your marriage putteth an end to many short follies, with one long stupidity.

Your love to woman, and woman's love to man--ah, would that it were sympathy for suffering and veiled deities!

But generally two animals alight on one another.

But even your best love is only an enraptured simile and a painful ardour.

It is a torch to light you to loftier paths.

Beyond yourselves shall ye love some day!

Then LEARN first of all to love.

And on that account ye had to drink the bitter cup of your love.

Bitterness is in the cup even of the best love: thus doth it cause longing for the Superman; thus doth it cause thirst in thee, the creating one!

Thirst in the creating one, arrow and longing for the Superman: tell me, my brother, is this thy will to marriage?

Holy call I such a will, and such a marriage.

-- Thus spake Zarathustra.

Имам един въпрос за теб само, брате мой: като изпитание хвърлям аз тоя въпрос в твоята душа, за да видя колко е дълбока тя.

Ти си млад и теб се иска дете и брак. Но аз те питам: човек ли си, който смее да иска дете?

Победоносец ли си, самоукротител, властител на чувствата, господар на своите добродетели? Тъй те питам аз.

Или през твоето желание говори животното и нуждата? Или усамотение? Или недоволство от себе си?

Аз искам твоята победа и свобода да копнеят за дете.

Живи паметници трябва да създаш ти на своята победа и освобождение.

Свръх себе си трябва ти да зидаш. Но изпърво трябва сам да си иззидан, с прав тъгъл телом и духом.

Не трябва само да се разплодяваш, а и възвисяваш!

Затова нека ти помогне градината на брака!

Една висша плът трябва ти да създадеш, едно първо движение, едно от само себе въртящо се колело — един творец трябва ти да сътвориш.

Брак: тъй наричам аз волята на двама да сътворят едно, което е повече от тия, които са го сътворили. Брак наричам аз благоговение един към други като към желаещ една такава воля.

Това да е смисълът и истината на твоя брак. А онова, което многото, и премногото наричат брак, тия излишни — ах, как да нарека аз това?

Ах, тая нищета в душата на двоица! Ах, тая мръсота в душата на двоица! Ах, тая нищожна наслада на двоица! Брак наричат те всичко това; и казват, че браковете им са сключени в небето.

Не им ща аз небето на тия излишници! Не мога аз да ги търпя, тия в небесна мрежа омотани животни!

Далеч от мен и бога, който куца и мъкне се да благославя, което не е съчетал.

Не се смейте на подобни бракове! Кое дете не би имало

причина да плаче за своите родители?

Достоен ми се стори тоя мъж и зрял за смисъла на земята: но като видях жена му, земята ми се стори жилище на безразсъдници.

Да, аз бих желал земята да тръпне в конвулсии, когато светец се съешва с патка.

Този тръгна като херой да дири истина и най-сетне си пляккоса една малка натруфена лъжа. Свой брак нарича той това.

Онзи беше недостъпен в общенията си и придиричлив да избира. Но от един път развали за всеки път своето общество: свой брак нарича той това.

Онзи диреше слугиня с добродетели на ангел. Но изведнъж стана сам той слугиня на една жена, и ще не ще трябва сега на туй отгоре и ангел да стане.

Грижни виждах аз сега всички купувачи, и всички имат хитри очи. Но и най-хитрият мъж купува жена си в торба.

Много кратки безумства — това наричат вие любов. И вашият брак туря край на многото кратки безумства, като една дълга глупост.

Вашата любов към жената и любовта на жената към мъжа; ах, да можеше да бъде тя състрадание към страдащи и притулени богове!

Но най-често се подушват едно друго две говеда.

Но и най-добрата ваша любов е само възторжен символ и болежен плам. Тя е факел, който трябва да ви свети към висши пътища.

Някога вие трябва свръх себе си да любите! А сега научете се първо как се любите! Затова трябва вие да изпиете горчивата чаша на вашата любов.

Горчивина има в чашата и на най-добрата любов: тъй възбужда тя копнеж за Свръхчовека, тъй възбужда тя жад в теб, твореца!

Жад в твореца, стрела и копнеж за Свръхчовека: кажи, брате мой, това ли е твоята воля за брак?

Свята е такава воля и такъв брак.

Тъй рече Заратустра.

XXI.

VOLUNTARY DEATH.

22

За волната смърт

Many die too late, and some die too early.

Yet strange soundeth the precept: "Die at the right time!

Die at the right time: so teacheth Zarathustra.

To be sure, he who never liveth at the right time, how could he ever die at the right time?

Would that he might never be born!

--Thus do I advise the superfluous ones.

But even the superfluous ones make much ado about their death, and even the hollowest nut wanteth to be cracked.

Every one regardeth dying as a great matter: but as yet death is not a festival.

Not yet have people learned to inaugurate the finest festivals. The consummating death I show unto you, which becometh a stimulus and promise to the living.

His death, dieth the consummating one triumphantly, surrounded by hoping and promising ones.

Thus should one learn to die; and there should be no festival at which such a dying one doth not consecrate the oaths of the living!

Thus to die is best; the next best, however, is to die in battle, and sacrifice a great soul.

But to the fighter equally hateful as to the victor, is your grinning death which stealeth nigh like a thief,--and yet cometh as master.

My death, praise I unto you, the voluntary death, which cometh unto me because I want it.

And when shall I want it?

--He that hath a goal and an heir, wanteth death at the right time for the goal and the heir.

And out of reverence for the goal and the heir, he will hang up no more withered wreaths in the sanctuary of life.

Verily, not the rope-makers will I resemble: they lengthen out their cord, and thereby go ever backward.

Many a one, also, waxeth too old for his truths and triumphs;

a toothless mouth hath no longer the right to every truth.
 And whoever wanteth to have fame, must take leave of honour
 betimes, and practise the difficult art of--going at the right
 time.
 One must discontinue being feasted upon when one tasteth
 best: that is known by those who want to be long loved.
 Sour apples are there, no doubt, whose lot is to wait until the
 last day of autumn: and at the same time they become ripe,
 yellow, and shrivelled.
 In some ageth the heart first, and in others the spirit.
 And some are hoary in youth, but the late young keep long
 young.
 To many men life is a failure; a poison-worm gnaweth at their
 heart.
 Then let them see to it that their dying is all the more a
 success.
 Many never become sweet; they rot even in the summer.
 It is cowardice that holdeth them fast to their branches.
 Far too many live, and far too long hang they on their
 branches.
 Would that a storm came and shook all this rottenness and
 worm-eatenness from the tree!
 Would that there came preachers of SPEEDY death!
 Those would be the appropriate storms and agitators of the
 trees of life!
 But I hear only slow death preached, and patience with all that
 is "earthly."
 Ah!
 ye preach patience with what is earthly?
 This earthly is it that hath too much patience with you, ye
 blasphemers!
 Verily, too early died that Hebrew whom the preachers of slow
 death honour: and to many hath it proved a calamity that he
 died too early.
 As yet had he known only tears, and the melancholy of the
 Hebrews, together with the hatred of the good and just--the
 Hebrew Jesus: then was he seized with the longing for
 death.
 Had he but remained in the wilderness, and far from the good

and just!
 Then, perhaps, would he have learned to live, and love the
 earth--and laughter also!
 Believe it, my brethren!
 He died too early; he himself would have disavowed his
 doctrine had he attained to my age!
 Noble enough was he to disavow!
 But he was still immature.
 Immaturely loveth the youth, and immaturely also hateth he
 man and earth.
 Confined and awkward are still his soul and the wings of his
 spirit.
 But in man there is more of the child than in the youth, and
 less of melancholy: better understandeth he about life and
 death.
 Free for death, and free in death; a holy Naysayer, when there
 is no longer time for Yea: thus understandeth he about
 death and life.
 That your dying may not be a reproach to man and the earth,
 my friends: that do I solicit from the honey of your soul.
 In your dying shall your spirit and your virtue still shine like
 an evening after-glow around the earth: otherwise your
 dying hath been unsatisfactory.
 Thus will I die myself, that ye friends may love the earth more
 for my sake; and earth will I again become, to have rest in
 her that bore me.
 Verily, a goal had Zarathustra; he threw his ball.
 Now be ye friends the heirs of my goal; to you throw I the
 golden ball.
 Best of all, do I see you, my friends, throw the golden ball!
 And so tarry I still a little while on the earth--pardon me for it!
 Thus spake Zarathustra.

Мнозина умират твърде късно, а някои умират твърде
 рано. Още звучи странно учението: "Навреме умри!"
 Навреме умри: тъй учи Заратустра. Разбира се, който не е
 живял навреме, как навреме би умрял? По-добре никога
 да не се е раждал! — тъй пожелавам аз на лишните.
 Но и лишните придават важност на своята смърт; и на

най-кухия орех — и нему се ще да бъде строшен.
 Всички дават важност на смъртта: но смъртта все още не е
 празненство. Още не са се научили хората, как се
 освещават най-хубавите празници.
 Смъртта изпълнителка ви показвам аз, която за живите е
 остен и обет.
 Своя смърт умира изпълнителят, победоносен, обкръжен
 от ония, които се надяват и дават обет.
 Тъй би трябвало да се научим да мрем; и да няма
 празненство, в което такъв един умирац да не освещава
 клетвите на живите!
 Тъй да умреш е най-добре; а второто е: в борба да умреш и
 да прахосаш една велика душа.
 Но за бореца, както и за победителя, еднакво ненавистна е
 вашата ухилена смърт, която се примъква като крадец —
 а дохожда като господар.
 Своята смърт ви възхвалявам аз, волната смърт, която ми
 идва, защото аз искам.
 А кога ще поискам аз? Който има цел и приемник, той
 желае смъртта навреме за целта и приемника си.
 И от почит към цел и приемник той вече не ще окача
 увехнали венци в свещилището на живота.
 Наистина, не искам аз да приличам на въжари: те опъват
 надлъж своите нишки и при това сами вървят все назад.
 Мнозина остаряват и за своите истини и победи —
 беззъби уста нямат вече право за всяка истина.
 И всеки, който иска да има слава, трябва навреме да се
 прости с почестта и да изпита мъчното изкуство навреме
 да си върви.
 Спри ония, що те ядат, тъкмо когато си най-вкусен: това
 знаят ония, които искат да бъдат дълго време обичани.
 Има, то се знае, кисели ябълки, чиято съдба иска те да
 дочакат последния ден на есента. И едновременно
 стават те зрели, жълти и сбръчкани.
 На други остарява по-рано сърцето, на други — умът. А
 някои са стари в младост: но късномладият трае дълго
 млад.
 На мнозина животът е несполучлив: отровен червей им
 подяжда сърцето. Нека гледат — дано със смъртта си по

да сполучат.
 Мнозина никога не стават сладки, те сгиват още през лятото.
 Страх само ги удържа на техния клон.
 Много и премного живеят и предълго висят на своите клони. Дано дойде буря, да отресе от дървото всичката тая гнилоч и червивост.
 Дано дойдат проповедници на бързата смърт! Те би били истинските бури и разтърсвачи на дървесата на живота! Но аз слушам да проповядват само бавна смърт и търпение към всичко "земно".
 Ах, вие проповядвате търпение към земното? Това земно — то е премного търпеливо към вас, вие, хулители!
 Истина, твърде рано умря онзи израилтянин, когото почитат проповедниците на бавната смърт: и за мнозина биде оттогава съдбоносно, че тъй рано той умря.
 Той знаеше само сълзите и скръбта на Израила, заедно с омразата на добрите и праведните — израилтянинът Исус — и обзе го копнеж за смърт.
 Да беше той в пустинята останал, далеко от добри и праведни! Може би научил би се той да живее и земята да обича — а и смеха при туй!
 Вярвайте ми, братя мои, твърде рано той умря; отрекъл би той сам учението свое, да беше доживял до моите години! Благороден достатъчно беше той, за да отрече! Но незрял беше той още. А младежът обича незряло и незряло той мрази човек и земя. Обвързани и тежки са нему душата и крилата на духа.
 Но в мъжа има повече дете, негли в младежа, и по-малко скръб: той по-добре разбира смъртта и живота.
 Свободен за смъртта и свободен в смъртта, един свят отрицател, когато вече не е време за утвърждение: тъй разбира той смъртта и живота.
 Вашата смърт да не бъде похула за човека и земята, приятели мои: това изисквам аз от меда на душата ви.
 При смъртта трябва вашият дух и вашата добродетел все още да сияят, подобно вечерна заря около земята: инак смъртта ви не ще да е както трябва да бъде.

Тъй искам сам аз да умра, щото вие, приятели, да можете поради мен повече да обикнете земята; и на земя искам пак да стана, да намеря покой в нея, която ме роди.
 Истина, една цел имаше Заратустра, той хвърли своята топка. Сега вие, приятели, сте приемници на моята цел, вам хвърлям аз златната топка. От всичко най ми е драго да гледам вас, приятели мои, да хвърляте златната топка! Затова ще остана още малко на земята аз: простете ми това!
 Тъй рече Заратустра.

XXII.

THE BESTOWING VIRTUE.

23

За дарящата добродетел

1.
 When Zarathustra had taken leave of the town to which his heart was attached, the name of which is "The Pied Cow," there followed him many people who called themselves his disciples, and kept him company.
 Thus came they to a crossroad.
 Then Zarathustra told them that he now wanted to go alone; for he was fond of going alone.
 His disciples, however, presented him at his departure with a staff, on the golden handle of which a serpent twined round the sun.
 Zarathustra rejoiced on account of the staff, and supported himself thereon; then spake he thus to his disciples: Tell me, pray: how came gold to the highest value?
 Because it is uncommon, and unprofiting, and beaming, and soft in lustre; it always bestoweth itself.
 Only as image of the highest virtue came gold to the highest value.
 Goldlike, beameth the glance of the bestower.
 Gold-lustre maketh peace between moon and sun.
 Uncommon is the highest virtue, and unprofiting, beaming is it, and soft of lustre: a bestowing virtue is the highest virtue.
 Verily, I divine you well, my disciples: ye strive like me for the

bestowing virtue.
 What should ye have in common with cats and wolves?
 It is your thirst to become sacrifices and gifts yourselves: and therefore have ye the thirst to accumulate all riches in your soul.
 Insatiably striveth your soul for treasures and jewels, because your virtue is insatiable in desiring to bestow.
 Ye constrain all things to flow towards you and into you, so that they shall flow back again out of your fountain as the gifts of your love.
 Verily, an appropriator of all values must such bestowing love become; but healthy and holy, call I this selfishness.
 -- Another selfishness is there, an all-too-poor and hungry kind, which would always steal--the selfishness of the sick, the sickly selfishness.
 With the eye of the thief it looketh upon all that is lustrous; with the craving of hunger it measureth him who hath abundance; and ever doth it prowl round the tables of bestowers.
 Sickness speaketh in such craving, and invisible degeneration; of a sickly body, speaketh the larcenous craving of this selfishness.
 Tell me, my brother, what do we think bad, and worst of all? Is it not DEGENERATION?
 --And we always suspect degeneration when the bestowing soul is lacking.
 Upward goeth our course from genera on to super-genera. But a horror to us is the degenerating sense, which saith: "All for myself."
 Upward soareth our sense: thus is it a simile of our body, a simile of an elevation.
 Such similes of elevations are the names of the virtues.
 Thus goeth the body through history, a becomer and fighter. And the spirit--what is it to the body?
 Its fights' and victories' herald, its companion and echo.
 Similes, are all names of good and evil; they do not speak out, they only hint.
 A fool who seeketh knowledge from them!
 Give heed, my brethren, to every hour when your spirit would

speak in similes: there is the origin of your virtue.
 Elevated is then your body, and raised up; with its delight,
 enraptureth it the spirit; so that it becometh creator, and
 valuer, and lover, and everything's benefactor.
 When your heart overfloweth broad and full like the river, a
 blessing and a danger to the lowlanders: there is the origin
 of your virtue.
 When ye are exalted above praise and blame, and your will
 would command all things, as a loving one's will: there is the
 origin of your virtue.
 When ye despise pleasant things, and the effeminate couch,
 and cannot couch far enough from the effeminate: there is
 the origin of your virtue.
 When ye are willers of one will, and when that change of every
 need is needful to you: there is the origin of your virtue.
 Verily, a new good and evil is it!
 Verily, a new deep murmuring, and the voice of a new
 fountain!
 Power is it, this new virtue; a ruling thought is it, and around
 it a subtle soul: a golden sun, with the serpent of knowledge
 around it.

1.

Когато Заратустра се прости с града, нему обичен от сърце
 и който се зовеше "Пъстрата крава" — последваха го
 мнозина, които се наричаха негови ученици, и го
 съпроводиша. Тъй дойдоха те до един кръстопът: тогава
 Заратустра им каза, че би желал сам нататък да върви;
 защото обичаше самотното пътуване. А на прощаване
 неговите ученици му поднесоха един шап004, в чиято
 златна дръжка се обвиваше змия около слънце.
 Заратустра се зарадва на шапа и се подпря на него;
 тогава рече тъй на учениците си:
 — Кажете ми вие: защо златото достигна до висша
 ценност? Затова, че е необикновено и безполезно, и
 сийно, и с кротък блясък, то винаги се дари. Само като
 символ на висша добродетел достигна златото висша
 ценност.
 Подобно злато сияе в погледа на онзи, който дарява.

Златосияние ключва мир между луната и слънцето.
 Необикновена е висшата добродетел и безполезна, сийна
 е тя и кротка в блясъка си: добродетел, която дари, е
 висша добродетел.
 Истина, аз добре ви познавам, мои ученици: вие се
 домогвате, като мен, към дарящата добродетел. Що
 общо бихте имали с котки и вълци?
 Вашата жажда е сами да станете жертви и дарове: и затова
 жаднеете всички богатства да натрупате в своята душа.
 Ненаситно ламти вашата душа за съкровища и
 скъпоценности, защото добродетелта ви е ненаситна в
 желанието да дарява.
 Вие насила привличате всички неща към себе си и в себе
 си, за да избликнат те обратно от ваш извор, вече като
 дарове на вашата обич.
 Наистина, грабител за всяка ценност трябва да стане
 такава една даряща обич; но здраво и свято наричам аз
 това себелюбие.
 Има друго едно себелюбие, твърде бедно, гладно, което
 винаги иска да краде, себелюбието на болните, болното
 себелюбие.
 С око на крадец изглежда то всичко, що блести; с
 алчността на глада мери то оногова, който има богато да
 яде; и винаги се примъква около трапезата на ония,
 които даряват.
 Болест говори из такава алчност и невидима изрода; за
 недъгаво тяло говори крадливата алчност на това
 себелюбие.
 Кажете ми, братя мои: кое смятаме ние за лошо, и най-
 лошо? Не е ли изродата? — и ние всякога подозираме
 изрода там, дето липсва даряща душа.
 Нагоре води нашият път, през рода отвъд към свръхрода.
 Но ужас е за нас изроденото чувство, което казва:
 "Всичко за мен."
 Нагоре лети нашият дух: тъй е той символ на нашата
 плът, символ на възвишеност. Символите на подобни
 възвисения са имена на добродетелите.
 Тъй минава плътта през историята и усъвършенства се, и
 се бори. А духът — що е за нея той? Глашатай на нейните

борби и победи, съратник и отзив.
 Символи са всички имена на добро и зло: те не изказват
 нещо, а само подсещат. Безумец, който иска от тях
 познание.
 Внимавайте, братя мои, всеки час, когато вашият дух иска
 да говори в символи — тогава е началото на вашата
 добродетел.
 Възвисена е тогаз вашата плът и възкресена; с
 блаженството си възхищава тя духа, тъй че той става
 творец и ценител, и любещ, и на всички неща
 благодетел.
 Когато вашето сърце се вълнува широко и пълно, подобно
 река, благодат и опасност за ония, които живеят до нея
 — тогава е началото на вашата добродетел.
 Когато се възвисите над похвала и укор, и вашата воля
 поиска да заповядва на всички неща, като воля на
 любещ — тогава е началото на вашата добродетел.
 Когато презрете приятното и меката постеля, и все ви се
 види, че още сте малко настрана от мекушавите — тогава
 е началото на вашата добродетел.
 Когато бъдете желатели на една само воля, и тоя поврат
 на всяка потребност наречете необходимост — тогава е
 началото на вашата добродетел.
 Истина, ново добро и зло е тя! Истина, един дълбок ромон
 и глас на един нов извор!
 Мощ е тя, тая нова добродетел; властна мисъл е тя и около
 нея една мъдра душа: едно златно слънце и около него
 змията на познанието.

2.

Here paused Zarathustra awhile, and looked lovingly on his
 disciples.
 Then he continued to speak thus--and his voice had changed:
 Remain true to the earth, my brethren, with the power of
 your virtue!
 Let your bestowing love and your knowledge be devoted to be
 the meaning of the earth!
 Thus do I pray and conjure you.
 Let it not fly away from the earthly and beat against eternal

walls with its wings!
 Ah, there hath always been so much flown-away virtue!
 Lead, like me, the flown-away virtue back to the earth--yea,
 back to body and life: that it may give to the earth its
 meaning, a human meaning!
 A hundred times hitherto hath spirit as well as virtue flown
 away and blundered.
 Alas!
 in our body dwelleth still all this delusion and blundering:
 body and will hath it there become.
 A hundred times hitherto hath spirit as well as virtue
 attempted and erred.
 Yea, an attempt hath man been.
 Alas, much ignorance and error hath become embodied in us!
 Not only the rationality of millenniums--also their madness,
 breaketh out in us.
 Dangerous is it to be an heir.
 Still fight we step by step with the giant Chance, and over all
 mankind hath hitherto ruled nonsense, the lack-of-sense.
 Let your spirit and your virtue be devoted to the sense of the
 earth, my brethren: let the value of everything be
 determined anew by you!
 Therefore shall ye be fighters!
 Therefore shall ye be creators!
 Intelligently doth the body purify itself; attempting with
 intelligence it exalteth itself; to the discerners all impulses
 sanctify themselves; to the exalted the soul becometh joyful.
 Physician, heal thyself: then wilt thou also heal thy patient.
 Let it be his best cure to see with his eyes him who maketh
 himself whole.
 A thousand paths are there which have never yet been
 trodden; a thousand salubrities and hidden islands of life.
 Unexhausted and undiscovered is still man and man's world.
 Awake and hearken, ye lonesome ones!
 From the future come winds with stealthy pinions, and to fine
 ears good tidings are proclaimed.
 Ye lonesome ones of to-day, ye seceding ones, ye shall one day
 be a people: out of you who have chosen yourselves, shall a
 chosen people arise:--and out of it the Superman.

Verily, a place of healing shall the earth become!
 And already is a new odour diffused around it, a salvation-
 bringing odour--and a new hope!

2.

Тук Заратустра замлъкна и с обич погледна своите
 ученици. И продължи да говори така — и гласът му се
 промени:
 — Останете верни на земята, братя мои, със силата на
 вашата добродетел!
 Вашата даряща обич и вашето познание да служи на
 смисъла на земята! Тъй ви моля и заклинам аз.
 Не я оставяйте да отлети от земното и да бърхти крила
 срещу вечни стени!
 Ах, винаги е имало толкова заблудена добродетел!
 Върнете, като мен, пак на земята заблудената добродетел
 — да, пак към плътта и живота: за да може тя да даде на
 земята нейния смисъл, един човешки смисъл!
 По стотици начини досега са се заблуждавали и мамели
 както дух, тъй добродетел. Ах, в нашето тяло живее още
 и сега това безумие и измама: те на плът и воля са
 станали там.
 По стотици начини са опитвали и се мамели както дух,
 тъй добродетел. Да, и човекът бе един опит. Ах, много
 невежество и заблудение са станали плът в нас!
 Не само разумът на хилядолетия — и тяхното безумие
 блика от нас. Опасно е да си наследник.
 Още се борим ние стъпка по стъпка с великана Случай, и
 над цялото човечество още доскоро властваше
 несмислицата, безмислица.
 Вашият дух и вашата добродетел да служат на смисъла на
 земята, братя мои: и ценността на всички неща да бъде
 наново от вас положена! Затова трябва вие да бъдете
 борци! Затова трябва вие да бъдете творци!
 Познаваща, пречиства се плътта; със знанието опитвайки
 тя се възвисява; за който дири познание, всички
 инстинкти стават светни; на възвисения бива душата
 възраждана.
 Лекарю, помогни си сам: тъй ще помогнеш и на своя

болен. Това нека му е най-добрата помощ, че той вижда
 с очите си оновова, който сам себе си излекува.
 Хиляди пътища има, които още не са ходени, хиляди
 здравия и скрити острови на живота. Неизчерпани,
 неоткрити са все още човекът и земята човешка.
 Бъдете будни и вслушвайте се, вие самотни! Откъм
 бъдещето идат веяния с тайнствен размах на крила; и
 който има тънък слух, долавя блага вест.
 Вие, самотни днес, отстранени, вие ще станете някога цял
 народ: от вас, които сами се избрахте, ще възстане един
 избран народ — и от него Свръхчовекът.
 Истина, място за укрепване трябва да стане още земята! И
 нея вече облъхва нов дъх благотворен — и една нова
 надежда!

3.

When Zarathustra had spoken these words, he paused, like
 one who had not said his last word; and long did he balance
 the staff doubtfully in his hand.
 At last he spake thus--and his voice had changed: I now go
 alone, my disciples!
 Ye also now go away, and alone!
 So will I have it.
 Verily, I advise you: depart from me, and guard yourselves
 against Zarathustra!
 And better still: be ashamed of him!
 Perhaps he hath deceived you.
 The man of knowledge must be able not only to love his
 enemies, but also to hate his friends.
 One requiteth a teacher badly if one remain merely a scholar.
 And why will ye not pluck at my wreath?
 Ye venerate me; but what if your veneration should some day
 collapse?
 Take heed lest a statue crush you!
 Ye say, ye believe in Zarathustra?
 But of what account is Zarathustra!
 Ye are my believers: but of what account are all believers!
 Ye had not yet sought yourselves: then did ye find me.
 So do all believers; therefore all belief is of so little account.

Now do I bid you lose me and find yourselves; and only when ye have all denied me, will I return unto you.
 Verily, with other eyes, my brethren, shall I then seek my lost ones; with another love shall I then love you.
 And once again shall ye have become friends unto me, and children of one hope: then will I be with you for the third time, to celebrate the great noontide with you.
 And it is the great noontide, when man is in the middle of his course between animal and Superman, and celebrateth his advance to the evening as his highest hope: for it is the advance to a new morning.
 At such time will the down-goer bless himself, that he should be an over-goer; and the sun of his knowledge will be at noontide.
 "DEAD ARE ALL THE GODS: NOW DO WE DESIRE THE SUPERMAN TO LIVE."
 --Let this be our final will at the great noontide!
 -- Thus spake Zarathustra.

3.

Когато Заратустра каза тия думи, замлъкна, като някой, който не е изрекъл последната дума; и дълго помахва той в двоумение щапа в ръката си. Най-сетне рече тъй — и неговият глас се промени:
 — Сам ще вървя аз отсега, мои ученици! И вие също идете си оттук, и сами! Тъй искам аз.
 Истина, съветвам ви: махнете се от мен и пазете се от Заратустра!
 А още по-добре: срамувайте се от него! Може би той ви е мамил.
 Човекът на познанието не трябва да обича само своите врагове, той и приятелите си знае да мрази.
 Лошо отплаща на учителя си онзи, който остава все ученик. И защо не искате вие да обезлиствите моя венец? Вие ме почитате; но ако един ден вашата почит рухне? Пазете се да не би премаже някой стълп!
 Вие казвате, вярвате в Заратустра? Но що ли значи Заратустра! Вие сте вярващи в мен: но що значат всички вярващи! Вие още не бяхте подирили себе си: и ето,

намерихте мен. Тъй правят всички вярващи; затова и толкова струва всяка вяра.
 И ето, аз ви заповядвам, загубете ме, а намерете себе си; и само когато всички се отречете от мен, тогава аз ще се възвърна при вас.
 Истина, с други очи, братя мои, ще подиря аз тогава моите изгубени; с друга обич ще ви обикна тогава.
 И някога ще станете вие мои приятели и чеда на една надежда: тогава аз ще бъда за трети път пак при вас, за да празнувам с вас заедно великата пладня.
 А велика пладня е тогава, когато човек застане сред пътя си, между животно и Свръхчовек и своя път към вечерта възслави като своя най-висша надежда: че той е пътят към ново утро.
 Тогава онзи, който загива, сам себе си ще благослови, че е един отиващ отвъд; и слънцето на неговото познание ще се спре за него на пладня.
 "Мъртви са всички богове: сега ние искаме Свръхчовека да живее" — нека това бъде някога на великата пладня нашата последна воля!
 Тъй рече Заратустра.

SECOND PART ВТОРА ЧАСТ

"-and only when ye have all denied me, will I return unto you.
 Verily, with other eyes, my brethren, shall I then seek my lost ones; with another love shall I then love you."
 --ZARATHUSTRA, I.
 , "The Bestowing Virtue."

— И само когато всички се отречете от мен, тогава аз ще се възвърна при вас.
 Истина, с други очи, братя мои, ще подиря аз тогава моите изгубени; с друга обич ще ви обикна тогава."
 Заратустра: За дарящата добродетел

XXIII. THE CHILD WITH THE MIRROR.

24

Детето с огледалото

After this Zarathustra returned again into the mountains to the solitude of his cave, and withdrew himself from men, waiting like a sower who hath scattered his seed.
 His soul, however, became impatient and full of longing for those whom he loved: because he had still much to give them.
 For this is hardest of all: to close the open hand out of love, and keep modest as a giver.
 Thus passed with the lonesome one months and years; his wisdom meanwhile increased, and caused him pain by its abundance.
 One morning, however, he awoke ere the rosy dawn, and having meditated long on his couch, at last spake thus to his heart: Why did I startle in my dream, so that I awoke?
 Did not a child come to me, carrying a mirror?
 "O Zarathustra"--said the child unto me--"look at thyself in the mirror!"
 But when I looked into the mirror, I shrieked, and my heart throbbed: for not myself did I see therein, but a devil's grimace and derision.
 Verily, all too well do I understand the dream's portent and monition: my DOCTRINE is in danger; tares want to be called wheat!
 Mine enemies have grown powerful and have disfigured the likeness of my doctrine, so that my dearest ones have to blush for the gifts that I gave them.
 Lost are my friends; the hour hath come for me to seek my lost ones!
 -- With these words Zarathustra started up, not however like a person in anguish seeking relief, but rather like a seer and a singer whom the spirit inspireth.
 With amazement did his eagle and serpent gaze upon him: for a coming bliss overspread his countenance like the rosy dawn.
 What hath happened unto me, mine animals?
 --said Zarathustra.

Am I not transformed?
 Hath not bliss come unto me like a whirlwind?
 Foolish is my happiness, and foolish things will it speak: it is still too young--so have patience with it!
 Wounded am I by my happiness: all sufferers shall be physicians unto me!
 To my friends can I again go down, and also to mine enemies! Zarathustra can again speak and bestow, and show his best love to his loved ones!
 My impatient love overfloweth in streams,--down towards sunrise and sunset.
 Out of silent mountains and storms of affliction, rusheth my soul into the valleys.
 Too long have I longed and looked into the distance.
 Too long hath solitude possessed me: thus have I unlearned to keep silence.
 Utterance have I become altogether, and the brawling of a brook from high rocks: downward into the valleys will I hurl my speech.
 And let the stream of my love sweep into unfrequented channels!
 How should a stream not finally find its way to the sea!
 Forsooth, there is a lake in me, sequestered and self-sufficing; but the stream of my love beareth this along with it, down--to the sea!
 New paths do I tread, a new speech cometh unto me; tired have I become--like all creators--of the old tongues.
 No longer will my spirit walk on worn-out soles.
 Too slowly runneth all speaking for me:--into thy chariot, O storm, do I leap!
 And even thee will I whip with my spite!
 Like a cry and an huzza will I traverse wide seas, till I find the Happy Isles where my friends sojourn;- And mine enemies amongst them!
 How I now love every one unto whom I may but speak!
 Even mine enemies pertain to my bliss.
 And when I want to mount my wildest horse, then doth my spear always help me up best: it is my foot's ever ready servant:-- The spear which I hurl at mine enemies!

How grateful am I to mine enemies that I may at last hurl it!
 Too great hath been the tension of my cloud: 'twixt laughter of lightnings will I cast hail-showers into the depths.
 Violently will my breast then heave; violently will it blow its storm over the mountains: thus cometh its assuagement.
 Verily, like a storm cometh my happiness, and my freedom!
 But mine enemies shall think that THE EVIL ONE roareth over their heads.
 Yea, ye also, my friends, will be alarmed by my wild wisdom; and perhaps ye will flee therefrom, along with mine enemies.
 Ah, that I knew how to lure you back with shepherds' flutes!
 Ah, that my lioness wisdom would learn to roar softly!
 And much have we already learned with one another!
 My wild wisdom became pregnant on the lonesome mountains; on the rough stones did she bear the youngest of her young.
 Now runneth she foolishly in the arid wilderness, and seeketh and seeketh the soft sward--mine old, wild wisdom!
 On the soft sward of your hearts, my friends!
 --on your love, would she fain couch her dearest one!
 -- Thus spake Zarathustra.

След това Заратустра се върна пак в планината и в самотността на своята пещера и се отстрани от хората: чакащ подобно сеятел, разсял своите семена. Но душата му се изпълни с нетърпение и страстно желание за ония, които обичаше: че той имаше още много да им даде.
 А това именно е най-тежкото: от обич да свиеш разтворената си ръка и като дарящ да спазии свенливост.
 Тъй минаваха месеци и години за самотния; а неговата мъдрост растеше и му причиняваше болки със своето обилие.
 Но една сутрин събуди се той преди зори, дълго мисли в своето легло и най-сетне рече на сърцето си:
 "Какво се стреснах тъй в съня си, че се събудих? Не дете ли дойде при мен, което носеше огледало?"
 "О, Заратустра — рече ми детето, — погледни се в

огледалото!"
 А като погледнах в огледалото, извиках, и сърцето ми се покърти: че не себе си видях в него, а изюден образ и язвителен смях на дявол.
 Истина, твърде добре разбирам аз поличбата и предупреждението на съня: в опасност е моето учение — буренът иска да мине за пшеница!
 Враговете ми станали силни и поквариха образа на моето учение тъй, че моите най-възлюбени трябва да се срамуват от даровете, които им дадох.
 Изгубиха се приятелите ми; дойде часът да подиря изгубените!"
 С тия думи скокна Заратустра, но не като уплашен, който дири въздух, а по-скоро като проникател и певец, върху когото е низпаднал дух.
 Учудено го гледаха орелът и змията му: че подобно утринна зора бързо щастие озаряваше лицето му.
 — Какво стана с мен, мои животни? — рече Заратустра. — Не съм ли преобразен? Не дойде ли ми блаженството като вихър?
 Безумно е моето щастие и безумство ще говори то: още твърде младо е то — и бъдете търпеливи към него!
 Ранен съм аз от моето щастие: всички страдащи нека станат мои лекари!
 При моите приятели долу ще се върна аз, а също при моите врагове!
 Заратустра пак ще може да говори и дарява и за обичните си ще прави, което тям е най-драго!
 Моята нетърпелива обич прелива на порои, надолу, към възход и заход. От безмълвните планини и бури на болката ромоли моята душа и в долините.
 Твърде дълго копнях и се вирах в далнината. Твърде дълго принадлежах на самотността: тъй се отучих от мълчанието.
 Цял—целеничък станах уста и бучение на поток от високи скали: искам да низвъргна моята реч в долините.
 И нека моят порой на обич се низвъргне в безпътието! Нима един порой не ще намери най-сетне пътя към морето!
 Езеро има в мен, пустинническо, себезадоволено; но моят

порой на обич го отвлича със себе си долу — към морето!
Нови пътища вървя аз, нова реч ме обзема; омръзнаха ми,
подобно на всички творци, стари речи. Не иска вече
моят дух да ходи с изтрити ходила.

Твърде мудно върви всяка реч — в твоята колесница
скачам аз, буря! А и тебе ще шибам с моята злоба!

Като вик и ликуване искам аз да премина през далечни
моря, докато намеря блажените острови, дето
пребивават моите приятели — и моите врагове между
тях! Как обичам аз сега всякого, комуто смея да говоря!
И моите врагове са за мое блаженство.

И когато искам да се покача на моя най-вихрен кон,
всякога моето копие ми най-добре помага: всяко време е
то готов служител на моя крак — копие, което
хвърлям срещу моите врагове! Как благодаря на
враговете си, че мога най-сетне да го хвърля!

Твърде голямо беше напрежението на моя облак: между
смеха на мълините искам да хвърля ужас на градушка в
глубината.

Могъщо ще се подемат тогава моите гърди, могъщо ще
изригнат те своята буря през планините: тъй ще им
олекне.

Наистина, подобно буря иде моето щастие и моята
свобода! Но нека враговете ми вярват, злият дух вилнее
над техните глави.

Да, и вие ще бъдете изплашени, приятели мои, от моята
необузdana мъдрост; и може би ще избягате наедно с
моите врагове.

Ах, да знаех как да ви примамя назад с пастирски
свирила. Ах, да можеше моята лъвица мъдрост да се
научи нежно да реве! И много неща научихме ние
заедно!

Моята необузdana мъдрост стана бременна в самотните
планини; на остри камъни роди тя своята рожба, най-
новородена.

И ето, тича тя сега лудо през жестоката пустиня и дири, и
дири мека морава — моята стара необузdana мъдрост!

Върху меката морава на вашите сърца, приятели мои! —
върху вашата обич би искала тя да положи своята най-

обична рожба!
Тъй рече Заратустра.

XXIV. IN THE HAPPY ISLES.

25

На блажените острови

The figs fall from the trees, they are good and sweet; and in
falling the red skins of them break.

A north wind am I to ripe figs.

Thus, like figs, do these doctrines fall for you, my friends:
imbibe now their juice and their sweet substance!

It is autumn all around, and clear sky, and afternoon.

Lo, what fullness is around us!

And out of the midst of superabundance, it is delightful to
look out upon distant seas.

Once did people say God, when they looked out upon distant
seas; now, however, have I taught you to say, Superman.

God is a conjecture: but I do not wish your conjecturing to
reach beyond your creating will.

Could ye CREATE a God?

--Then, I pray you, be silent about all Gods!

But ye could well create the Superman.

Not perhaps ye yourselves, my brethren!

But into fathers and forefathers of the Superman could ye
transform yourselves: and let that be your best creating!

-- God is a conjecture: but I should like your conjecturing
restricted to the conceivable.

Could ye CONCEIVE a God?

--But let this mean Will to Truth unto you, that everything be
transformed into the humanly conceivable, the humanly
visible, the humanly sensible!

Your own discernment shall ye follow out to the end!

And what ye have called the world shall but be created by you:
your reason, your likeness, your will, your love, shall it itself
become!

And verily, for your bliss, ye discerning ones!

And how would ye endure life without that hope, ye

discerning ones?

Neither in the inconceivable could ye have been born, nor in
the irrational.

But that I may reveal my heart entirely unto you, my friends:

IF there were gods, how could I endure it to be no God!

THEREFORE there are no Gods.

Yea, I have drawn the conclusion; now, however, doth it draw
me.

-- God is a conjecture: but who could drink all the bitterness
of this conjecture without dying?

Shall his faith be taken from the creating one, and from the
eagle his flights into eagle-heights?

God is a thought--it maketh all the straight crooked, and all
that standeth reel.

What?

Time would be gone, and all the perishable would be but a lie?

To think this is giddiness and vertigo to human limbs, and
even vomiting to the stomach: verily, the reeling sickness do
I call it, to conjecture such a thing.

Evil do I call it and misanthropic: all that teaching about the
one, and the plenum, and the unmoved, and the sufficient,
and the imperishable!

All the imperishable--that's but a simile, and the poets lie too
much.

-- But of time and of becoming shall the best similes speak: a
praise shall they be, and a justification of all perishableness!

Creating--that is the great salvation from suffering, and life's
alleviation.

But for the creator to appear, suffering itself is needed, and
much transformation.

Yea, much bitter dying must there be in your life, ye creators!

Thus are ye advocates and justifiers of all perishableness.

For the creator himself to be the new-born child, he must also
be willing to be the child-bearer, and endure the pangs of
the child-bearer.

Verily, through a hundred souls went I my way, and through a
hundred cradles and birth-throes.

Many a farewell have I taken; I know the heart-breaking last
hours.

But so willeth it my creating Will, my fate.
 Or, to tell you it more candidly: just such a fate--willeth my Will.
 All FEELING suffereth in me, and is in prison: but my WILLING ever cometh to me as mine emancipator and comforter.
 Willing emancipateth: that is the true doctrine of will and emancipation-- so teacheth you Zarathustra.
 No longer willing, and no longer valuing, and no longer creating!
 Ah, that that great debility may ever be far from me!
 And also in discerning do I feel only my will's procreating and evolving delight; and if there be innocence in my knowledge, it is because there is will to procreation in it.
 Away from God and Gods did this will allure me; what would there be to create if there were--Gods!
 But to man doth it ever impel me anew, my fervent creative will; thus impelleth it the hammer to the stone.
 Ah, ye men, within the stone slumbereth an image for me, the image of my visions!
 Ah, that it should slumber in the hardest, ugliest stone!
 Now rageth my hammer ruthlessly against its prison.
 From the stone fly the fragments: what's that to me?
 I will complete it: for a shadow came unto me--the stillest and lightest of all things once came unto me!
 The beauty of the Superman came unto me as a shadow.
 Ah, my brethren!
 Of what account now are--the Gods to me!
 -- Thus spake Zarathustra.

Смокините падат от дървесата, те са хубави и сладки; и като падат, бели се червената им кора. Северен вятър съм аз за зрели смокини.
 Тъй, подобно смокини, падат вам тия учения, приятели мои: вкусете техния сок и сладката им средина! Есен е около и чисто небе, и следпладне.
 Вижте какво е обилие около нас! И хубаво е из това обилие да се гледат далечните моря.
 Някога казваха бог, когато гледаха далечни моря; но сега

аз ви учих да казвате: Сврхчовек.
 Бог е едно предположение: но аз искам щото вашето предпологане да не отива по-далеч от вашата творческа воля.
 Можете ли създаде един бог? Мълчете тогава и за каквито и да било богове! А Сврхчовека вие бихте могли да създадете.
 Не може би вие самите, братя мои! Но вие бихте могли да се пресъздадете в бащи и деди на Сврхчовека: и това да бъде най-доброто ви създание!
 Бог е едно предположение: но аз искам щото вашето предпологане да бъде ограничено в мислимостта.
 Можете ли помисли един бог? Но нека за вас това означава воля за истината, че всичко ще бъде превърнато в нещо човешки мислимо, човешки видимо, човешки чувствано! Вашите собствени чувства трябва докрай да домислите!
 И което вие наричахте свят, то трябва изпърво от вас да бъде създадено: ваш разум, ваш образ, ваша воля, ваша обич трябва то да стане!
 И наистина, за ваше спасение, вий, които дирите познанието!
 И как бихте понесли живота без тая надежда, вий, които дирите познанието? Вие не трябва да се сродявате ни с непонятното, ни с неразумното.
 Но за да открия съвсем сърцето си пред вас, приятели мои: ако имаше богове, как бих изтърпял аз да не бъда бог! И тъй няма богове. Извлякох аз заключението; но сега то пък ме влече.
 Бог е едно предположение: но кой би изпил всичката мъка на това предположение, без да умре? Трябва ли да се отнеме вратата на твореца и на орела полетът в орлови далнини?
 Бог е една мисъл, която всичко право криви и всичко, което стои, извърта. Как? Времето да се премахне, и всичко преходно да е лъжа?
 Това да мислиш е вихър и шемет на тленния прах човешки, и при това рвота на стомаха: истина, въртоглавост го наричам аз — да предполагаш това.

Зло го наричам аз и враждебно за човека: всичко това учение за един и съвършен, и неподвижен, и сит, и непреходен.
 Всичко непреходно — то е само символ! И поетите лъжат твърде много.
 Но най-добрите символи трябва да говорят за време и сбъдане: хвала трябва да бъдат те и оправдание на всяка преходност!
 Да твориш — това е великото освобождение от мъка и облекчение на живота. Но да стане творец, и за това е необходимо мъка и много превращения.
 Да, много горчиви умирения трябва да има във вашия живот, вий, творци!
 Тъй ще бъдете вие защитници и оправдатели на всяка преходност.
 За да е творецът сам дете, родено изново, той трябва да пожелае и родилка да бъде, и болката на родилката.
 Наистина, минах аз по пътя си чрез стотина души и чрез стотина люлки и родилни болки. Неведнъж сбогом вземах вече, знам сърцераздирателните последни часове.
 Но тъй иска моята творческа воля, моята съдба. Или, по-искрено да ви го кажа: тъкмо такава съдба иска моята воля.
 Всичко чувстващо страда в мен и е в тъмница: но моята воля ми идва винаги като освободител и носител на радост.
 Желанието освобождава: това е истинското учение за воля и свобода — а на тях ви учи Заратустра.
 Да не желаш повече и да не цениш повече, и да не твориш повече! Ах, дано тая велика умора бъде винаги далеч от мен!
 Също и в познанието чувствам аз само радостта на моята воля за зачеване и сбъдане; и ако има невинност в моето познание, то е, защото в него има воля за зачатие.
 Далеч от бог и богове ме отвлича тази воля; какво би имало за създаване, ако имаше вече богове!
 Но винаги все към човека ме тласка моята страстна воля на творец; тъй нещо тласка младта към камъка.

Ах, вий, хора, в камъка спи образ, образът на моите
 образи!
 Ах, трябваше ли да спи той в най-твърдия, най-грозния
 камък!
 И ето буйства моят млат жестоко против своята тъмница.
 От камъка летят отломки: що ме е грижа за това?
 Да го завърша искам аз: че една сянка дойде при мен —
 най-тихото и най-лекото на всички неща дойде веднъж
 при мен!
 Хубостта на Свръхчовека дойде при мен като сянка. Ах,
 братя мои! Що ме е грижа вече за боговете!
 Тъй рече Заратустра.

XXV.
 THE PITIFUL.

26

За състрадателните

My friends, there hath arisen a satire on your friend: "Behold
 Zarathustra!
 Walketh he not amongst us as if amongst animals?"
 But it is better said in this wise: "The discerning one walketh
 amongst men AS amongst animals."
 Man himself is to the discerning one: the animal with red
 cheeks.
 How hath that happened unto him?
 Is it not because he hath had to be ashamed too oft?
 O my friends!
 Thus speaketh the discerning one: shame, shame, shame--that
 is the history of man!
 And on that account doth the noble one enjoin upon himself
 not to abash: bashfulness doth he enjoin on himself in
 presence of all sufferers.
 Verily, I like them not, the merciful ones, whose bliss is in
 their pity: too destitute are they of bashfulness.
 If I must be pitiful, I dislike to be called so; and if I be so, it is
 preferably at a distance.
 Preferably also do I shroud my head, and flee, before being
 recognised: and thus do I bid you do, my friends!

May my destiny ever lead unafflicted ones like you across my
 path, and those with whom I MAY have hope and repast and
 honey in common!
 Verily, I have done this and that for the afflicted: but
 something better did I always seem to do when I had
 learned to enjoy myself better.
 Since humanity came into being, man hath enjoyed himself
 too little: that alone, my brethren, is our original sin!
 And when we learn better to enjoy ourselves, then do we
 unlearn best to give pain unto others, and to contrive pain.
 Therefore do I wash the hand that hath helped the sufferer;
 therefore do I wipe also my soul.
 For in seeing the sufferer suffering--thereof was I ashamed on
 account of his shame; and in helping him, sorely did I
 wound his pride.
 Great obligations do not make grateful, but revengeful; and
 when a small kindness is not forgotten, it becometh a
 gnawing worm.
 "Be shy in accepting!"
 Distinguish by accepting!"
 --thus do I advise those who have naught to bestow.
 I, however, am a bestower: willingly do I bestow as friend to
 friends.
 Strangers, however, and the poor, may pluck for themselves
 the fruit from my tree: thus doth it cause less shame.
 Beggars, however, one should entirely do away with!
 Verily, it annoyeth one to give unto them, and it annoyeth one
 not to give unto them.
 And likewise sinners and bad consciences!
 Believe me, my friends: the sting of conscience teacheth one to
 sting.
 The worst things, however, are the petty thoughts.
 Verily, better to have done evilly than to have thought pettily!
 To be sure, ye say: "The delight in petty evils spareth one
 many a great evil deed."
 But here one should not wish to be sparing.
 Like a boil is the evil deed: it itcheth and irritateth and
 breaketh forth--it speaketh honourably.
 "Behold, I am disease," saith the evil deed: that is its

honourableness.
 But like infection is the petty thought: it creepeth and hideth,
 and wanteth to be nowhere--until the whole body is decayed
 and withered by the petty infection.
 To him however, who is possessed of a devil, I would whisper
 this word in the ear: "Better for thee to rear up thy devil!
 Even for thee there is still a path to greatness!"
 -- Ah, my brethren!
 One knoweth a little too much about every one!
 And many a one becometh transparent to us, but still we can
 by no means penetrate him.
 It is difficult to live among men because silence is so difficult.
 And not to him who is offensive to us are we most unfair, but
 to him who doth not concern us at all.
 If, however, thou hast a suffering friend, then be a resting-
 place for his suffering; like a hard bed, however, a camp-
 bed: thus wilt thou serve him best.
 And if a friend doeth thee wrong, then say: "I forgive thee
 what thou hast done unto me; that thou hast done it unto
 THYSELF, however--how could I forgive that!"
 Thus speaketh all great love: it surpasseth even forgiveness
 and pity.
 One should hold fast one's heart; for when one letteth it go,
 how quickly doth one's head run away!
 Ah, where in the world have there been greater follies than
 with the pitiful?
 And what in the world hath caused more suffering than the
 follies of the pitiful?
 Woe unto all loving ones who have not an elevation which is
 above their pity!
 Thus spake the devil unto me, once on a time: "Even God hath
 his hell: it is his love for man."
 And lately, did I hear him say these words: "God is dead: of
 his pity for man hath God died."
 -- So be ye warned against pity: FROM THENCE there yet
 cometh unto men a heavy cloud!
 Verily, I understand weather-signs!
 But attend also to this word: All great love is above all its pity:
 for it seeketh--to create what is loved!

"Myself do I offer unto my love, AND MY NEIGHBOUR AS MYSELF"--such is the language of all creators.

All creators, however, are hard.

-- Thus spake Zarathustra.

Приятелите мои, думи на присмех достигнаха до вашия приятел: "Вижте Заратустра! Не върви ли той между нас като между животни?"

Но тъй е по-добре казано: "Човекът на познанието върви между хората като между животни."

Но сам човекът за онзи, които дири познанието, е животното, което има червени бузи.

От какво му е това? Дали не защото той е трябвало често да се срамува?

О, приятели мои! Тъй говори човекът на познанието: срам, срам, срам — това е историята на човека!

И затова благородният се въздържа да засрамя: срам си налага той пред всичко, що страда.

Истина, аз не ги обичам, милосърдните, които са блажени в своето състрадание: тям твърде много липсва срам.

Ако трябва да бъде състрадателен, то поне не искам такъв да се наричам; но ако съм такъв, по-добре отдалеч да е.

Обичам също да забулям глава и да бягам, преди още да ме познаят: същото съветвам и вас да правите, приятели мои!

Дано по моя път съдбата ми изпраща винаги такива, които като вас никога не страдат, и такива, с които смея да делия надежда, обяд и мед!

Истина, аз правих и това, и онова — за ония, които страдат: но винаги по-добро ми се струваше, че правя, когато се учих по-добре да се радвам.

Откакто има хора, човек твърде малко се е радвал: само това, братя мои, е нашият наследствен грях!

И научим ли по-добре да се радваме, ще се отучим най-добре да не наскърбяваме другите и да не измисляме скръб.

Затова умивам ръката си, която е помагала на онзи, който страда, затова избърсвам и душата си.

Че като видях страдащия да страда, засрахих се поради

неговия срам; и като му помогнах, жестоко накърних неговата гордост.

Големи задължения не правят благодарен, а мнителен; и ако малката добрина не бъде забравена, тя ще стане гризещ червей.

"Бъдете придирчиви, когато приемате! Покажете благоволение с това, че приемате!" — тъй съветвам аз ония, които нямат нищо за даряване.

Но аз съм дарител: обичам да дарявам като приятел — приятели. А чужди и бедни нека сами си късат плода от моето дърво: тъй по-малко засрамя.

А просящите би трябвало съвсем да се премахнат! Истина, яд е човекът да им даде, и яд го е да не им даде.

А наедно с тях и грешниците, и лошите съвести! Вярвайте ми, приятели мои, когото хапе съвестта — учи се да хапе.

Но най-лошо е дребнави мисли. Истина, по-добре стори зло, но не мисли дребнаво.

Макар да казвате: "Удоволствието от дребни злочи предпазва от големи зли дела." Но тук няма защо да пестим.

Като цирей е злото деяние: то сърби и подлютва се, и се пръска — то говори откровено.

"Виж, аз съм болест" — тъй говори злото деяние; това е неговата почтеност.

Но подобно лишей е дребнавата мисъл: тя пълзи и се спотаява и не иска нийде да е — докато цялото тяло залинее и увехне от дребни лишей.

А на онзи, който е обзет от дявола, казвам аз тия думи на ухото: "По-добре отгледай дявола си голям! И за тебе има още един път на величие!"

Ах, братя мои! За всякого се знае нещо повече! През мнозина ние прозираме, и при все това пак не можем да минем през тях.

Тежко е с хора да живееш, защото мълчанието е тъй тежко.

И не към оногова, който ни е противен, сме най-несправедливи ние, а към оногова, към когото сме равнодушни.

Но имаш ли и приятел, който страда, стани място на

отдых за неговите страдания, а при това и кораво легло, едно походно легло: така ще му бъдеш най-полезен.

И стори ли ти приятел пакост, то речи: "Прощавам ти това, що ми стори; но че ти на себе си го стори — как бих могъл да ти простя това!"

Тъй говори всяка велика обич: тя надделява дори и прошка, и състрадание.

Човек трябва да държи твърдо сърцето си; че отпусне ли го, как скоро изгубва глава!

Ах, де по света са ставали по-големи безумства, ако не между състрадателните? И кое на света е причинявало повече скръб от безумствата на състрадателните?

Тежко на всички любещи, не достигнали още висина, която превишава тяхното състрадание!

Тъй ми рече веднъж дяволът: "Бог също има свой ад: това е неговата обич към хората."

И недавна го чух да казва тая дума: "Бог умря; от своето състрадание към хората умря бог."

И тъй пазете се от състраданието: оттам идва за хората тежък облак! Истина, аз разбирам поличбите на времето!

Но запомнете и тая дума: всяка велика обич превишава всяко състрадание: че тя иска онова, което обича, и да го създаде!

"Сам себе си принасям аз жертва на своята обич, и своя ближен като себе си" — такава е речта на всички творци.

А всички творци са жестоки.

Тъй рече Заратустра.

XXVI. THE PRIESTS.

27

За свещенослужителите

And one day Zarathustra made a sign to his disciples, and spake these words unto them: "Here are priests: but although they are mine enemies, pass them quietly and with sleeping swords!

Even among them there are heroes; many of them have

suffered too much--: so they want to make others suffer.
 Bad enemies are they: nothing is more revengeful than their meekness.
 And readily doth he soil himself who toucheth them.
 But my blood is related to theirs; and I want withal to see my blood honoured in theirs."
 -- And when they had passed, a pain attacked Zarathustra; but not long had he struggled with the pain, when he began to speak thus: It moveth my heart for those priests.
 They also go against my taste; but that is the smallest matter unto me, since I am among men.
 But I suffer and have suffered with them: prisoners are they unto me, and stigmatised ones.
 He whom they call Saviour put them in fetters:-- In fetters of false values and fatuous words!
 Oh, that some one would save them from their Saviour!
 On an isle they once thought they had landed, when the sea tossed them about; but behold, it was a slumbering monster!
 False values and fatuous words: these are the worst monsters for mortals-- long slumbereth and waiteth the fate that is in them.
 But at last it cometh and awaketh and devoureth and engulfeth whatever hath built tabernacles upon it.
 Oh, just look at those tabernacles which those priests have built themselves!
 Churches, they call their sweet-smelling caves!
 Oh, that falsified light, that mustified air!
 Where the soul--may not fly aloft to its height!
 But so enjoine their belief: "On your knees, up the stair, ye sinners!"
 Verily, rather would I see a shameless one than the distorted eyes of their shame and devotion!
 Who created for themselves such caves and penitence-stairs?
 Was it not those who sought to conceal themselves, and were ashamed under the clear sky?
 And only when the clear sky looketh again through ruined roofs, and down upon grass and red poppies on ruined walls--will I again turn my heart to the seats of this God.
 They called God that which opposed and afflicted them: and

verily, there was much hero-spirit in their worship!
 And they knew not how to love their God otherwise than by nailing men to the cross!
 As corpses they thought to live; in black draped they their corpses; even in their talk do I still feel the evil flavour of charnel-houses.
 And he who liveth nigh unto them liveth nigh unto black pools, wherein the toad singeth his song with sweet gravity.
 Better songs would they have to sing, for me to believe in their Saviour: more like saved ones would his disciples have to appear unto me!
 Naked, would I like to see them: for beauty alone should preach penitence.
 But whom would that disguised affliction convince!
 Verily, their Saviours themselves came not from freedom and freedom's seventh heaven!
 Verily, they themselves never trod the carpets of knowledge!
 Of defects did the spirit of those Saviours consist; but into every defect had they put their illusion, their stop-gap, which they called God.
 In their pity was their spirit drowned; and when they swelled and o'erswelled with pity, there always floated to the surface a great folly.
 Eagerly and with shouts drove they their flock over their foot-bridge; as if there were but one foot-bridge to the future!
 Verily, those shepherds also were still of the flock!
 Small spirits and spacious souls had those shepherds: but, my brethren, what small domains have even the most spacious souls hitherto been!
 Characters of blood did they write on the way they went, and their folly taught that truth is proved by blood.
 But blood is the very worst witness to truth; blood tainteth the purest teaching, and turneth it into delusion and hatred of heart.
 And when a person goeth through fire for his teaching--what doth that prove!
 It is more, verily, when out of one's own burning cometh one's own teaching!
 Sultry heart and cold head; where these meet, there ariseth

the blusterer, the "Saviour."
 Greater ones, verily, have there been, and higher-born ones, than those whom the people call Saviours, those rapturous blusterers!
 And by still greater ones than any of the Saviours must ye be saved, my brethren, if ye would find the way to freedom!
 Never yet hath there been a Superman.
 Naked have I seen both of them, the greatest man and the smallest man:-- All-too-similar are they still to each other.
 Verily, even the greatest found I--all-too-human!
 -- Thus spake Zarathustra.

И веднъж Заратустра даде на своите ученици знак, и рече им тия думи:
 — Ето свещенослужители: ако и да са мои врагове, минете тихо покрай тях и с отпуснат меч!
 И между тях има херои; мнозина от тях са страдали твърде много — затова искат те да накарат и други да страдат.
 Зли врагове са те: нищо не е по-отмъстително от тяхното смирение. И лесно се осквернява онзи, който посегне на тях.
 Но моята кръв е родна с тяхната; и аз искам моята кръв да бъде зачитана дори и в тяхната.
 И когато те отминаха, мъката нападна Заратустра; но не дълго се бори той с мъката си и подзе да говори тъй:
 — Жал ми е за тия свещенослужители. Те ми са противни; но това е най-малкото за мен, откакто съм между хората.
 Но аз страдам и страдах с тях: пленници са те за мен и белязани. Онзи, когото те наричат спасител, ги окова във вериги:
 Във вериги на фалшиви ценности и безумни думи! Ах, да можеше някой да ги спаси и от техния спасител!
 Че на остров ще излязат някога вярваха те, когато морето ги мятеше; но виж, то беше едно спящо чудовище!
 Фалшиви ценности и безумни думи: това са най-лошите чудовища за смъртните — дълго спи и варди в тях злата съдба.
 Но най-сетне идва тя и пробужда се, и налага, и

поглъща, което си е зидало хижи върху й.
 О, вижте ги тия хижи, които тия свещенослужители са си съзидали! Църкви наричат те своите благоуханни подземия.
 О, тая фалшива светлина, тоя спарен въздух! Тук, дето душата на своята висина не смее да излети!
 Че тъй заповядва тяхната вяра: "По колене из стълбата нагоре, вий, грешници!"
 Истина, аз предпочитам да видя безсрамника, отколкото извърнатите очи на техния срам и благоговение!
 Кой си създаде такива подземия и такива стълби на покаяние? Не бяха ли те такива, които искаха да се скрият и се срамуваха от ясното небе?
 И едва когато ясното небе погледне пак, през прокъртени покриви; върху тревата и червения мак, израсли по срутените стени — ще обърна отново сърце към обиталищата на тоя бог.
 Те нарекоха бог онова, което им противоречеше и ги измъчваше: и наистина, в тяхното обожаване имаше много хероизъм!
 И те не знаеха инак да обичат своя бог, освен като разпнаха на кръст човека!
 Като трупове мислеха те да живеят, с черно обвиха своя труп; а също и от речите им усещам аз още зловонието на склеп005.
 И който живее близо до тях, живее близо до черни блата, от които се чува слепокът да пее своята песен със сладко дълбокомислие.
 По-хубави песни би трябвало да ми пеят те, за да повярвам в техния спасител: по-спасени би трябвало да изглеждат неговите ученици.
 Наги бих желал аз да ги видя: че само хубостта би трябвало да проповядва покаяние. Но кого ли ще убеди тая забулена скръб!
 Истина, техните спасители сами не произлизат от свободата и от седмото небе на свободата! Истина, сами те никога не са вървели по килимите на познанието!
 От разтрози006 състоеше духът на тия спасители; но във всяка разтрога бяха настанили те своето безумие, своя

заместник, когото нарекоха бог.
 В тяхното състрадание беше удавен духът им, и когато се подуваха и надуваха от състрадание; винаги на повърхността плуваше едно велико безумие.
 Усърдно подкарваха те и с вик своето стадо по своя път: като че ли към бъдещето има само една пътека! Истина, и тия пастири сами принадлежаха още към овцете!
 Дребни умове и обширни души имаха тия пастири: но, братя мои, какви малки земи бяха досега и най-обширните души!
 Кървави знаци пишеха те по пътя, който вървяха, и тяхното безумие учеше, че с кръв се доказва истината.
 Но кръвта е най-лошият свидетел на истината; кръв отравя и най-чистото учение и превръща го в безумие и омраза на сърцата.
 И ако някой през огън мине за своето учение — доказва ли нещо това!
 Друго е наистина, когато от свой пожар излиза свое учение! Знойно сърце и студена глава: дето тия двете се срещнат, заражда се вихърът — "спасител".
 Имало е истина по-велики и по-високородени от ония, които народът зове спасители, тия бурни вихри!
 А от още по-велики, отколкото бяха ония спасители, братя мои, вие трябва да бъдете спасени, ако искате да намерите пътя към свободата!
 Никога не е още имало Свърхчовек. Наги видях; аз двамината, най-великия и най-малкия човек:
 Твърде много си приличат те още. Истина, аз намерих и най-великия — пре-човешки!
 Тъй рече Заратустра.

XXVII. THE VIRTUOUS. 28

За добродетелните

With thunder and heavenly fireworks must one speak to indolent and somnolent senses.
 But beauty's voice speaketh gently: it appealeth only to the

most awakened souls.
 Gently vibrated and laughed unto me to-day my buckler; it was beauty's holy laughing and thrilling.
 At you, ye virtuous ones, laughed my beauty to-day.
 And thus came its voice unto me: "They want--to be paid besides!"
 Ye want to be paid besides, ye virtuous ones!
 Ye want reward for virtue, and heaven for earth, and eternity for your to-day?
 And now ye upbraid me for teaching that there is no reward-giver, nor paymaster?
 And verily, I do not even teach that virtue is its own reward.
 Ah!
 this is my sorrow: into the basis of things have reward and punishment been insinuated--and now even into the basis of your souls, ye virtuous ones!
 But like the snout of the boar shall my word grub up the basis of your souls; a ploughshare will I be called by you.
 All the secrets of your heart shall be brought to light; and when ye lie in the sun, grubbed up and broken, then will also your falsehood be separated from your truth.
 For this is your truth: ye are TOO PURE for the filth of the words: vengeance, punishment, recompense, retribution.
 Ye love your virtue as a mother loveth her child; but when did one hear of a mother wanting to be paid for her love?
 It is your dearest Self, your virtue.
 The ring's thirst is in you: to reach itself again struggleth every ring, and turneth itself.
 And like the star that goeth out, so is every work of your virtue: ever is its light on its way and travelling--and when will it cease to be on its way?
 Thus is the light of your virtue still on its way, even when its work is done.
 Be it forgotten and dead, still its ray of light liveth and travelleth.
 That your virtue is your Self, and not an outward thing, a skin, or a cloak: that is the truth from the basis of your souls, ye virtuous ones!
 -- But sure enough there are those to whom virtue meaneth

writhing under the lash: and ye have hearkened too much unto their crying!

And others are there who call virtue the slothfulness of their vices; and when once their hatred and jealousy relax the limbs, their "justice" becometh lively and rubbeth its sleepy eyes.

And others are there who are drawn downwards: their devils draw them.

But the more they sink, the more ardently gloweth their eye, and the longing for their God.

Ah!

their crying also hath reached your ears, ye virtuous ones: "What I am NOT, that, that is God to me, and virtue!"

And others are there who go along heavily and creakingly, like carts taking stones downhill: they talk much of dignity and virtue--their drag they call virtue!

And others are there who are like eight-day clocks when wound up; they tick, and want people to call ticking--virtue. Verily, in those have I mine amusement: wherever I find such clocks I shall wind them up with my mockery, and they shall even whirr thereby!

And others are proud of their modicum of righteousness, and for the sake of it do violence to all things: so that the world is drowned in their unrighteousness.

Ah!

how ineptly cometh the word "virtue" out of their mouth!

And when they say: "I am just," it always soundeth like: "I am just--revenged!"

With their virtues they want to scratch out the eyes of their enemies; and they elevate themselves only that they may lower others.

And again there are those who sit in their swamp, and speak thus from among the bulrushes: "Virtue--that is to sit quietly in the swamp.

We bite no one, and go out of the way of him who would bite; and in all matters we have the opinion that is given us."

And again there are those who love attitudes, and think that virtue is a sort of attitude.

Their knees continually adore, and their hands are eulogies of

virtue, but their heart knoweth naught thereof.

And again there are those who regard it as virtue to say: "Virtue is necessary"; but after all they believe only that policemen are necessary.

And many a one who cannot see men's loftiness, calleth it virtue to see their baseness far too well: thus calleth he his evil eye virtue.

-- And some want to be edified and raised up, and call it virtue: and others want to be cast down,--and likewise call it virtue.

And thus do almost all think that they participate in virtue; and at least every one claimeth to be an authority on "good" and "evil."

But Zarathustra came not to say unto all those liars and fools: "What do YE know of virtue!"

What COULD ye know of virtue!"

-- But that ye, my friends, might become weary of the old words which ye have learned from the fools and liars: That ye might become weary of the words "reward," "retribution," "punishment," "righteous vengeance."

-- That ye might become weary of saying: "That an action is good is because it is unselfish."

Ah!

my friends!

That YOUR very Self be in your action, as the mother is in the child: let that be YOUR formula of virtue!

Verily, I have taken from you a hundred formulae and your virtue's favourite playthings; and now ye upbraid me, as children upbraid.

They played by the sea--then came there a wave and swept their playthings into the deep: and now do they cry.

But the same wave shall bring them new playthings, and spread before them new speckled shells!

Thus will they be comforted; and like them shall ye also, my friends, have your comforting--and new speckled shells!

-- Thus spake Zarathustra.

С гръм и небесни огньове трябва да се говори на изтръпнали и спящи чувства. Но гласът на хубостта

говори тихо: той прониква само в най-будните души. Тихо трепна и се засмя днес моят щит; туй е на хубостта най-светият смях и трепет.

Вам, добродетелни, се смя днес моята хубост. И тъй дойде до мен нейният глас: "Те искат и да им се плати!"

Вие искате и да ви се плати, вий, добродетелни! Искате възнаграда за добродетел и небе за земя, и вечност за вашето днес? И ето, гневите се на мен, че аз уча — няма кой да ви възнагради и въздаде? А истина, аз не уча, че добродетелта сама си е награда.

Ах, това е мойта скръб: в основата на нещата измамнически са вмъкнати награда и наказание — а още и в основата на вашите души, вий, добродетелни! Като глига на вепър моята реч ще разпори основата на вашите души; палешник искам да бъда за вас.

Всички съкровениости на основата ви трябва да излязат на свят; и когато тъй разровени и сломени легнете на слънце, и вашата лъжа ще бъде отлъчена от вашата истина.

Че това е вашата истина: вие сте твърде чисти за калта на думите: мъст, наказание, награда и възмездие.

Вие обичате добродетелта си като майка своята рожба; но де се е чувало майка да иска да й се плати за нейната обич?

Тя е най-обичната ви рожба, вашата добродетел. Жаждата на пръстена е във вас: сам себе си да достигне, затова се кръжи и върти всякой пръстен.

И като звезда, която гасне, е всяко дело на вашата добродетел: светлината ѝ е все още на път и блуждае — и кога няма да е вече на път?

Тъй светлината на вашата добродетел е още на път, дори и когато делото е извършено. Нека е забравено и мъртво: лъчът на светлината му живее още и блуждае.

Вашата добродетел да бъде ваша същина, а не нещо чуждо, кожа, плащ: това е истината из основата на вашата душа, вий, добродетелни!

Има истина и такива, за които добродетел значи гърченето под удар на бич: и вие твърде много сте се вслушвали в техните вопли!

И други има, които наричат добродетел гниенето на своите пороци; и когато тяхната омраза и тяхната завист се просънят, "справедливостта" им се събужда и потрива сънливи очи.

И други има, които ги тегли надолу: дяволите им ги теглят. Но колкото повече потъват, толкова по-пламенно свети погледът им и жаждата за техния бог.

Ах, и техните вопли достигнаха до вашите уши, вий, добродетелни: "Което аз не съм, то това за мен е бог и добродетел!"

И други има, които идат тежко и скрибуцат като кола, що возят камъни надолу: те говорят много за достойнство и добродетел — своята стъпка наричат те добродетел.

И други има, те са като обикновени часовници, които навиват; те правят своето тик-так и искат това тик-так да се нарича добродетел.

Истина, те ми правят удоволствие: дето да намеря такива часовници, ще ги навия с присмеха си; и те трябва при това още да ми дзъркат!

И други се гордеят със своя шепа справедливост и в нейно име вършат светотатство с всички неща: тъй че светът бива удавен в тяхната несправедливост.

Ах, как отвратително тече из устата им думата добродетел! И когато казват: "Аз съм справедлив", всякога звучи като: "Аз съм отмъстен!"

С добродетелта си те искат да издращат очите на своите врази; и те се възвисяват само за да унижат другите.

А има пък и такива, които седят в своето бласто и се обаждат тъй из тръстиката: "Добродетел — то е да седиш мирно в блатото.

Ние не хапем никого и страним от оногова, който иска да хапе; и за всичко имаме мнение, каквото ни дадат другите."

А има пък и такива, които обичат жестове и мислят: добродетел е един вид жест.

Коленете им са винаги на молба, а ръцете им са възвеличения на добродетелта, но сърцето им не знае нищо за това.

А има пък и такива, които считат за добродетел да кажат:

"Добродетел е необходима", но всъщност те вярват само, че полиция е необходима.

И не един, който не може да види високото у човека, нарича добродетел низкото, това което вижда най-отблизо: тъй нарича той добродетел своя лош поглед.

И някои искат да бъдат назидавани и изправяни и наричат това добродетел; а други искат да бъдат низвъргнати — и наричат това също добродетел.

И тъй почти всички вярват, че участват в добродетелта; и най-малко поне всякой иска да бъде познавач на "добро" и "зло".

Но не затова дойде Заратустра, за да каже на всички тия лъжци и глумци: "Какво знаете вие от добродетел! Що бихте могли вие да знаете за добродетел!"

А за да ви омръзнат, приятели мои, вехтите думи, които вие сте научили от глумци и лъжци:

Да ви омръзнат думите: "награда", "възмездие", "наказание", "отмъщение в справедливостта".

Да ви омръзне да казвате: "че една постъпка е добра, защото е безкористна".

Ах, приятели мои! Нека в постъпката ви да бъде вашата същина, както майката е в детето: това да бъде вашата дума за добродетел!

Наистина, аз ви отнех стотина думи и най-обичните играчки на добродетелта ви; и ето, вие ми се сърдите, както деца се сърдят.

Те играеха край морето — и дойде вълната и отвлече играчките им в дълбината: и те плачат.

Но същата вълна трябва да им донесе нови играчки и да изсипе пред тях нови пъстри раковини.

Тъй ще бъдат утешени те; и подобно тям вие също, приятели мои, ще получите свои утехи — и нови пъстри раковини.

Тъй рече Заратустра.

XXVIII. THE RABBLE.

29

За сганта

Life is a well of delight; but where the rabble also drink, there all fountains are poisoned.

To everything cleanly am I well disposed; but I hate to see the grinning mouths and the thirst of the unclean.

They cast their eye down into the fountain: and now glanceth up to me their odious smile out of the fountain.

The holy water have they poisoned with their lustfulness; and when they called their filthy dreams delight, then poisoned they also the words.

Indignant becometh the flame when they put their damp hearts to the fire; the spirit itself bubbleth and smoketh when the rabble approach the fire.

Mawkish and over-mellow becometh the fruit in their hands: unsteady, and withered at the top, doth their look make the fruit-tree.

And many a one who hath turned away from life, hath only turned away from the rabble: he hated to share with them fountain, flame, and fruit.

And many a one who hath gone into the wilderness and suffered thirst with beasts of prey, disliked only to sit at the cistern with filthy camel-drivers.

And many a one who hath come along as a destroyer, and as a hailstorm to all cornfields, wanted merely to put his foot into the jaws of the rabble, and thus stop their throat.

And it is not the mouthful which hath most choked me, to know that life itself requireth enmity and death and torture-crosses:-- But I asked once, and suffocated almost with my question: What?

is the rabble also NECESSARY for life?

Are poisoned fountains necessary, and stinking fires, and filthy dreams, and maggots in the bread of life?

Not my hatred, but my loathing, gnawed hungrily at my life!

Ah, oftentimes became I weary of spirit, when I found even the rabble spiritual!

And on the rulers turned I my back, when I saw what they now call ruling: to traffic and bargain for power--with the rabble!

Amongst peoples of a strange language did I dwell, with

stopped ears: so that the language of their trafficking might remain strange unto me, and their bargaining for power.
And holding my nose, I went morosely through all yesterdays and to-days: verily, badly smell all yesterdays and to-days of the scribbling rabble!

Like a cripple become deaf, and blind, and dumb--thus have I lived long; that I might not live with the power-rabble, the scribe-rabble, and the pleasure-rabble.

Toilsomely did my spirit mount stairs, and cautiously; alms of delight were its refreshment; on the staff did life creep along with the blind one.

What hath happened unto me?

How have I freed myself from loathing?

Who hath rejuvenated mine eye?

How have I flown to the height where no rabble any longer sit at the wells?

Did my loathing itself create for me wings and fountain-divining powers?

Verily, to the loftiest height had I to fly, to find again the well of delight!

Oh, I have found it, my brethren!

Here on the loftiest height bubbleth up for me the well of delight!

And there is a life at whose waters none of the rabble drink with me!

Almost too violently dost thou flow for me, thou fountain of delight!

And often emptiest thou the goblet again, in wanting to fill it!

And yet must I learn to approach thee more modestly: far too violently doth my heart still flow towards thee:-- My heart on which my summer burneth, my short, hot, melancholy, over-happy summer: how my summer heart longeth for thy coolness!

Past, the lingering distress of my spring!

Past, the wickedness of my snowflakes in June!

Summer have I become entirely, and summer-noon tide!

A summer on the loftiest height, with cold fountains and blissful stillness: oh, come, my friends, that the stillness may become more blissful!

For this is OUR height and our home: too high and steep do we here dwell for all uncleanly ones and their thirst.

Cast but your pure eyes into the well of my delight, my friends!

How could it become turbid thereby!

It shall laugh back to you with ITS purity.

On the tree of the future build we our nest; eagles shall bring us lone ones food in their beaks!

Verily, no food of which the impure could be fellow-partakers!

Fire, would they think they devoured, and burn their mouths!

Verily, no abodes do we here keep ready for the impure!

An ice-cave to their bodies would our happiness be, and to their spirits!

And as strong winds will we live above them, neighbours to the eagles, neighbours to the snow, neighbours to the sun: thus live the strong winds.

And like a wind will I one day blow amongst them, and with my spirit, take the breath from their spirit: thus willeth my future.

Verily, a strong wind is Zarathustra to all low places; and this counsel counselleth he to his enemies, and to whatever spitteth and speweth: "Take care not to spit AGAINST the wind!"

-- Thus spake Zarathustra.

Животът е извор на наслада; но дето пие и сганта, там всички извори са отровени.

Свидно ми е всичко чисто; но не мога да гледам озъбени муцуни и жада на нечистите.

Те хвърлиха поглед в извора: и ето, блести ми от извора тяхната противна усмивка.

Светата вода отровиха те със своята похот; и като зовяха наслада своите мръсни блянове, отровиха още и думите. Пламъкът негодува, кога сложат те своите влажни сърца в огъня; духът сам кипва и дига пара, дето сганта пристъпи при огъня.

Сладнив и гнил става плодът в тяхната ръка: погледът им поваля и суши върховете на плодното дърво.

И мнозина, които се отвърнаха от живота, се отвърнаха

само от сганта: те не искаха да делят със сганта извор и пламък, и плод.

И мнозина, които отидоха в пустинята и с хищните животни търпяха жажда, бе само да не седят около цистерната с мръсни камили.

И мнозина, които дойдоха като изстребители и като градушка за плодните поля, искаха само да турят крак в зева на сганта и тъй да затъпчат нейната паст.

И не това е залъкът, който най-вече ми присяда; да позная, че животът сам се нуждае от вражда, смърт и мъченишки кръстове:

Но аз се питах веднъж и без малко да се задавя със своя въпрос: Как? Нима животът има нужда и от сганта?

Нужни ли са отровни извори и зловонни огньове, и омърсени блянове, и червеи в хляба на живота?

Не моята омраза, а погнусението ми подяде алчно живота! Ах, често ми омръзваше духът, когато виждах и сганта духовита!

И на властниците обърнах аз гръб, като видях какво наричат те да владееш: да базиргянстваш⁰⁰⁷ и се пазариш за власт — със сганта!

Между народи чуждоезични живях със затулени уши: за да остане чужд за мен техният език на базиргянство и пазаренето им за власт.

И като запушвах нос, вървах боязливо през всяко вчера и днес: наистина, всяко вчера и днес вони на пишеща сган!

Като сакатник, който е оглушал, ослепял и онемял: тъй живях аз дълго, за да не живея с властваща и пишеща, и веселяща се сган.

Мудно се възвземаше моят дух по стълби и предпазливо; милостини на радостта бяха негова услада; животът на слепаца премина, подпиран на щап.

Какво стана с мен? Как се избавих аз от гнусота? Кой подмлади моя поглед? Как възлетях до висината, дето никаква сган не седи при извора?

Не моето ли погнусение само ми създаде крила и сили, предчувстващи извора? Истина, в най-висшето трябваше аз да летя; за да намеря отново извора на

насладата!
 О, аз го намерих, братя мои! Тук, в най-висшето, блика за мен изворът на насладата! Има един живот, от който не пие никаква сган!
 Ти бликаш тъй бурно, извор на наслада! И често изпразняш чашата наново с това, че искаш да я напълниш!
 И трябва още да се науча по-скромно да се приближавам до теб: твърде буйно се рве насреща ти моето сърце: Сърцето ми, дето гори моето лято, краткото, знойно, тъжно, преблагено — как копнее моето лято-сърце за твоята прохлада!
 Мина мудната горест на моята пролет! Премина злобата на моите снежинки през юни! Лято станах цял и лятно пладне!
 Едно лято, най-висшето, със студени извори и блажена тишина: о, елате, приятели мои, за да стане тишината още по-блажена!
 Че това е нашата висина и нашата родина: твърде на високо и стръмно живеем ние тук за всички нечисти и техния жад.
 Хвърлете вашия чист поглед в извора на моята наслада, приятели мои!
 Нима би се размътил той от това! Той ще ви се усмихне със своята чистота.
 На дървото бъдеще ще свием ние нашето гнездо; орли нам, на самотните, ще носят храна в своя клъвъ008!
 Истина, не храна, от която и мръсни биха яли с нас! Огън ще мислят те че лапат и ще изпогорят муцуните си!
 Истина, ние не приготвяме прибежища за мръсни!
 Ледена пещера за тяхната плът би значило нашето щастие и за техния дух!
 И като силни вихри ще живеем ние над тях, съседни на орлите, съседни на снега, съседни на слънцето: тъй живеят силните вихри.
 И на вихър подобен ще свия някога аз между им и с духа си ще отнема диханието на духа им: тъй го иска моето бъдеще.
 Истина, вихър е Заратустра за всички низини; и такъв

съвет дава той на своите врагове и на всичко, що храчи и бълва: "Пазете се да храчите срещу вихъра!"
 Тъй рече Заратустра.

XXIX. THE TARANTULAS. 30 За тарантулите

Lo, this is the tarantula's den!
 Would'st thou see the tarantula itself?
 Here hangeth its web: touch this, so that it may tremble.
 There cometh the tarantula willingly: Welcome, tarantula!
 Black on thy back is thy triangle and symbol; and I know also what is in thy soul.
 Revenge is in thy soul: wherever thou bitest, there ariseth black scab; with revenge, thy poison maketh the soul giddy!
 Thus do I speak unto you in parable, ye who make the soul giddy, ye preachers of EQUALITY!
 Tarantulas are ye unto me, and secretly revengeful ones!
 But I will soon bring your hiding-places to the light: therefore do I laugh in your face my laughter of the height.
 Therefore do I tear at your web, that your rage may lure you out of your den of lies, and that your revenge may leap forth from behind your word "justice."
 Because, FOR MAN TO BE REDEEMED FROM REVENGE--that is for me the bridge to the highest hope, and a rainbow after long storms.
 Otherwise, however, would the tarantulas have it.
 "Let it be very justice for the world to become full of the storms of our vengeance"--thus do they talk to one another.
 "Vengeance will we use, and insult, against all who are not like us"--thus do the tarantula-hearts pledge themselves.
 "And 'Will to Equality'--that itself shall henceforth be the name of virtue; and against all that hath power will we raise an outcry!"
 Ye preachers of equality, the tyrant-frenzy of impotence crieth thus in you for "equality": your most secret tyrant-longings disguise themselves thus in virtue-words!

Fretted conceit and suppressed envy--perhaps your fathers' conceit and envy: in you break they forth as flame and frenzy of vengeance.
 What the father hath hid cometh out in the son; and oft have I found in the son the father's revealed secret.
 Inspired ones they resemble: but it is not the heart that inspireth them-- but vengeance.
 And when they become subtle and cold, it is not spirit, but envy, that maketh them so.
 Their jealousy leadeth them also into thinkers' paths; and this is the sign of their jealousy--they always go too far: so that their fatigue hath at last to go to sleep on the snow.
 In all their lamentations soundeth vengeance, in all their eulogies is maleficence; and being judge seemeth to them bliss.
 But thus do I counsel you, my friends: distrust all in whom the impulse to punish is powerful!
 They are people of bad race and lineage; out of their countenances peer the hangman and the sleuth-hound.
 Distrust all those who talk much of their justice!
 Verily, in their souls not only honey is lacking.
 And when they call themselves "the good and just," forget not, that for them to be Pharisees, nothing is lacking but--power!
 My friends, I will not be mixed up and confounded with others.
 There are those who preach my doctrine of life, and are at the same time preachers of equality, and tarantulas.
 That they speak in favour of life, though they sit in their den, these poison-spiders, and withdrawn from life--is because they would thereby do injury.
 To those would they thereby do injury who have power at present: for with those the preaching of death is still most at home.
 Were it otherwise, then would the tarantulas teach otherwise: and they themselves were formerly the best world-maligners and heretic-burners.
 With these preachers of equality will I not be mixed up and confounded.
 For thus speaketh justice UNTO ME: "Men are not equal."

And neither shall they become so!
 What would be my love to the Superman, if I spake otherwise?
 On a thousand bridges and piers shall they throng to the
 future, and always shall there be more war and inequality
 among them: thus doth my great love make me speak!
 Inventors of figures and phantoms shall they be in their
 hostilities; and with those figures and phantoms shall they
 yet fight with each other the supreme fight!
 Good and evil, and rich and poor, and high and low, and all
 names of values: weapons shall they be, and sounding signs,
 that life must again and again surpass itself!
 Aloft will it build itself with columns and stairs--life itself: into
 remote distances would it gaze, and out towards blissful
 beauties-- THEREFORE doth it require elevation!
 And because it requireth elevation, therefore doth it require
 steps, and variance of steps and climbers!
 To rise striveth life, and in rising to surpass itself.
 And just behold, my friends!
 Here where the tarantula's den is, riseth aloft an ancient
 temple's ruins--just behold it with enlightened eyes!
 Verily, he who here towered aloft his thoughts in stone, knew
 as well as the wisest ones about the secret of life!
 That there is struggle and inequality even in beauty, and war
 for power and supremacy: that doth he here teach us in the
 plainest parable.
 How divinely do vault and arch here contrast in the struggle:
 how with light and shade they strive against each other, the
 divinely striving ones.
 -- Thus, steadfast and beautiful, let us also be enemies, my
 friends!
 Divinely will we strive AGAINST one another!
 -- Alas!
 There hath the tarantula bit me myself, mine old enemy!
 Divinely steadfast and beautiful, it hath bit me on the finger!
 "Punishment must there be, and justice"--so thinketh it: "not
 gratuitously shall he here sing songs in honour of enmity!"
 Yea, it hath revenged itself!
 And alas!
 now will it make my soul also dizzy with revenge!

That I may NOT turn dizzy, however, bind me fast, my
 friends, to this pillar!
 Rather will I be a pillar-saint than a whirl of vengeance!
 Verily, no cyclone or whirlwind is Zarathustra: and if he be a
 dancer, he is not at all a tarantula-dancer!
 -- Thus spake Zarathustra.

Виж, това е ямата на тарантула! Искаш ли нея самата да
 видиш?
 Тук виси мрежата ѝ: докосни се до нея — тя ще потрепне.
 Ето че иде сама тя: добре дошла, тарантула! Чернее се на
 гърба ти твоят триъгълник — личба; а аз зная и какво е
 на твоята душа.
 Мъст лежи на твоята душа: дето ухаеш, там израстват
 черни струеи; с отмъщение извървява твоята отрова
 душата.
 Тъй ви говоря аз със символ, вам, които карате душите да
 се въртят, вий, проповедници на равенството! Тарантули
 сте вие и скрити мъстители!
 Но аз ще извадя на свят вашите скривалища: затова ви се
 смея в лицето с моя смях на висотата.
 Затова дърпам мрежата ви, дано вашата ярост ви
 подмами да излезете из своите пещери на лъжата, и
 дано отмъщението ви изскокне иззад вашата дума
 "справедливост".
 Че да бъде освободен човек от отмъщението: за мен това е
 мост към висшата надежда и една дъга след дълги бури.
 Но иначе искат, то се знае, тарантулите: "Това именно
 значи за нас справедливост, когато светът се напълни с
 бурите от нашето отмъщение" — тъй говорят те един на
 друг.
 "Ние искаме да отмъстим на всички, които не са нам
 подобни и да ги поругаем" — тъй дават обет сърцата на
 тарантулите.
 "И "воля за равенство" — дори и това трябва занапред да
 бъде име за добродетелта; и против всичко, което има
 власт, искаме ние да вдигнем вик!"
 Вие, проповедници на равенството, тиранското безумие
 на немоцта вика тъй за "равенство": вашите най-тайни

тирански похоти се тулят в думи за добродетелта!
 Огорчено високомерие, въздържана завист! Може би
 високомерието и завистта на бащите ви — от вас
 избухват те като пламък и безумие на отмъщението.
 Кое то бащата е премълчавал, това заговорва у сина; и
 често виждах аз сина като обнажена тайна на бащата.
 Те приличат на въодушевени: но не сърцето е, което ги
 въодушевява — а отмъщението. И ако станат нежни и
 студени, то не е духът, а завистта, която ги прави нежни
 и студени.
 Тяхната ревност ги води също по пътя на мислителите; и
 това е знак на тяхната ревност — винаги отиват те
 твърде далеч: че тяхната умора най-сетне трябва да
 легне да спи и върху сняг.
 От всяка тяхна жалба звучи отмъщение, във всяка тяхна
 похвала има оскърбление; и тям се струва блаженство да
 бъдеш съдия.
 Но тъй ви съветвам аз, приятели мои: не доверявайте се
 на всички ония, в които инстинктът за наказване е
 силен.
 Това е народ — лоша пасмина и с лошо потекло; от лицата
 им изнича палачът и ловджийското псе.
 Не доверявайте на всички ония, които говорят твърде
 много за своята справедливост! Истина, не е само мед,
 що липсва на душите им.
 И ако те сами наричат себе си "добри и праведни", то не
 забравяйте, че за да бъдат фарисеи не им липсва друго
 освен власт!
 Приятели мои, аз не искам да бъда размесван и смесван.
 Има такива, които проповядват моето учение за живота: а
 в същото време са те проповедници на равенството и
 тарантули.
 Че те говорят в угода на живота, макар да стоят в своите
 свърталища, тия отровни паяци, отвърнати от живота: с
 това те искат да причинят болка.
 На ония искат те да причинят болка, които сега имат
 властта: защото за тях проповедта за смърт е най на
 място.
 Да беше иначе, тарантулите щяха да учат другояче:

именно те бяха едно време, които най-добре клеветяха света и горяха еретиците.

С тия проповедници на равенството не искам да бъда аз смесван и размесван. Че тъй ми говори справедливостта: "Хората не са равни."

А те и не трябва да бъдат! Какво би била моята обич към Свръхчовека, ако аз говорех иначе?

През хиляди мостове и пътеки трябва те да се стремят към бъдещето, и между тях трябва да бъде все повече и повече война и неравенство: тъй ме кара да говоря моята велика обич!

Изобретатели на образи и призраци трябва да станат те във враждите си, и със своите образи и призраци трябва те да водят един срещу друг висшата борба.

Добро и зло, и богат, и беден, и висш, и нищожен, и всички имена на ценностите: оръжия трябва да бъдат те и звънящи знаци на това, че животът трябва винаги сам да се превъзмогва!

На висини иска да се въззидат той със стълпове и стълби, сам животът: той иска да гледа далеч в далнини и там към блажените хубости — затова му трябва висина!

И защото му трябва висина, трябва му стълби и противоречие на стълбите и на ония, които се изкачват! Животът иска да се възземе и като се въззема, да се превъзмогне.

И вижте, приятели мои! Тук, дето е пещерата на тарантула, се издигат нагоре развалините на един стар храм — погледнете с просветлени очи там!

Истина, който някога е трупал тук нагоре в камък своите мисли, за тайната на живота той е знаел подобно най-мъдрия!

Че борба и неравенство има дори и в хубостта, и война за мощ, и надмощие: това ни учи той тук в най-ясен символ.

Както божествено тук се пречупват кади и сводове, едни други в борба: както със светлина и сенки те се стремят една против друга, божествено-стремителните.

Нека тъй уверено и хубаво бъдем ние врагове, приятели мои! Нека божествено се стремим един против друг?

Уви! Ето мен самия ухапа тарантулата, моят стар враг!

Божествено уверена и хубава, ухапа ми тя пръста! "Наказание трябва да има и справедливост — тъй мисли тя: не напусто трябва тя да пее тук песни за чест на враждата!"

Да, тя си отмъсти! И уви! Ето с отмъщение тя ще извърти още и моята душа!

Но за да не се въртя, приятели мои, вържете ме яко о тоя стълп!

По-добре да стана стълпник, отколкото вихрушка на отмъщението!

Истина, Заратустра не е ни променлив, ни вихрушен вятър; и ако е танчар, никога не танчар на тарантула!

Тъй рече Заратустра.

XXX.

THE FAMOUS WISE ONES.

31

За славните мъдреци

The people have ye served and the people's superstition--NOT the truth!

-- all ye famous wise ones!

And just on that account did they pay you reverence.

And on that account also did they tolerate your unbelief, because it was a pleasantry and a by-path for the people.

Thus doth the master give free scope to his slaves, and even enjoyeth their presumptuousness.

But he who is hated by the people, as the wolf by the dogs--is the free spirit, the enemy of fetters, the non-adorer, the dweller in the woods.

To hunt him out of his lair--that was always called "sense of right" by the people: on him do they still hound their sharpest-toothed dogs.

"For there the truth is, where the people are!

Woe, woe to the seeking ones!"

--thus hath it echoed through all time.

Your people would ye justify in their reverence: that called ye "Will to Truth," ye famous wise ones!

And your heart hath always said to itself: "From the people have I come: from thence came to me also the voice of God." Stiff-necked and artful, like the ass, have ye always been, as the advocates of the people.

And many a powerful one who wanted to run well with the people, hath harnessed in front of his horses--a donkey, a famous wise man.

And now, ye famous wise ones, I would have you finally throw off entirely the skin of the lion!

The skin of the beast of prey, the speckled skin, and the dishevelled locks of the investigator, the searcher, and the conqueror!

Ah!

for me to learn to believe in your "conscientiousness," ye would first have to break your venerating will.

Conscientious--so call I him who goeth into God-forsaken wildernesses, and hath broken his venerating heart.

In the yellow sands and burnt by the sun, he doubtless peereth thirstily at the isles rich in fountains, where life reposes under shady trees.

But his thirst doth not persuade him to become like those comfortable ones: for where there are oases, there are also idols.

Hungry, fierce, lonesome, God-forsaken: so doth the lion-will wish itself.

Free from the happiness of slaves, redeemed from Deities and adorations, fearless and fear-inspiring, grand and lonesome: so is the will of the conscientious.

In the wilderness have ever dwelt the conscientious, the free spirits, as lords of the wilderness; but in the cities dwell the well-foddered, famous wise ones--the draught-beasts.

For, always, do they draw, as asses--the PEOPLE'S carts!

Not that I on that account upbraid them: but serving ones do they remain, and harnessed ones, even though they glitter in golden harness.

And often have they been good servants and worthy of their hire.

For thus saith virtue: "If thou must be a servant, seek him unto whom thy service is most useful!

The spirit and virtue of thy master shall advance by thou being his servant: thus wilt thou thyself advance with his spirit and virtue!"

And verily, ye famous wise ones, ye servants of the people! Ye yourselves have advanced with the people's spirit and virtue--and the people by you!

To your honour do I say it!

But the people ye remain for me, even with your virtues, the people with purblind eyes--the people who know not what SPIRIT is!

Spirit is life which itself cutteth into life: by its own torture doth it increase its own knowledge,--did ye know that before?

And the spirit's happiness is this: to be anointed and consecrated with tears as a sacrificial victim,--did ye know that before?

And the blindness of the blind one, and his seeking and groping, shall yet testify to the power of the sun into which he hath gazed,--did ye know that before?

And with mountains shall the discerning one learn to BUILD! It is a small thing for the spirit to remove mountains,--did ye know that before?

Ye know only the sparks of the spirit: but ye do not see the anvil which it is, and the cruelty of its hammer!

Verily, ye know not the spirit's pride!

But still less could ye endure the spirit's humility, should it ever want to speak!

And never yet could ye cast your spirit into a pit of snow: ye are not hot enough for that!

Thus are ye unaware, also, of the delight of its coldness.

In all respects, however, ye make too familiar with the spirit; and out of wisdom have ye often made an almshouse and a hospital for bad poets.

Ye are not eagles: thus have ye never experienced the happiness of the alarm of the spirit.

And he who is not a bird should not camp above abysses. Ye seem to me lukewarm ones: but coldly floweth all deep knowledge.

Ice-cold are the innermost wells of the spirit: a refreshment to

hot hands and handlers.

Respectable do ye there stand, and stiff, and with straight backs, ye famous wise ones!

--no strong wind or will impelleth you.

Have ye ne'er seen a sail crossing the sea, rounded and inflated, and trembling with the violence of the wind?

Like the sail trembling with the violence of the spirit, doth my wisdom cross the sea--my wild wisdom!

But ye servants of the people, ye famous wise ones--how COULD ye go with me!

-- Thus spake Zarathustra.

На народа служихте вие и на суеверието народно, всички вий, славни мъдреци! — а не на истината! И тъкмо затова ви въздавах почит.

И затова също търпяха вашето неверие, защото беше едно остроумие и околел път към народа. Тъй господарят дава воля на своите раби и се забавлява с тяхното своеволие.

Но който е омразен на народа като вълк на псета: това е свободният дух, врагът на оковите, необожателят, обитателят на горите.

Да го прогонят из скривалището му — това значеше винаги за народа “чувство за правото” — против него насъсква той винаги своите най-острозъбести псета.

“Че истината е там: нали народът е там! Тежко и горко на онзи, който дири!” — тъй се повтаря от памтивека.

На своя народ вие искахте да създадете право в онова, което той обожаваше: това наричахте вие “воля за истината”, вий, славни мъдреци!

И вашето сърце винаги говореше на себе си: “От народа изхождам, оттам изиде за мен и гласът божий.”

Твърдоглави и хитри, подобно магаре, бяхте вие винаги като ходатаи народни.

И мнозина могъщи, които искаха да им е добре с народа, впрягах пред конете си и едно магаре, един славен мъдрец.

И ето, желал бих, вие славни мъдреци, да хвърлехте най-сетне съвсем от себе си кожата на лъва!

Кожата на хищното животно, пъстропетниста, и козината на изследвателя, разследвателя, завоевателя.

Ах, за да се науча да вярвам във вашата “истинност”, за това би трябвало вие изпърво да сломите своята благоговейна воля. Истинен — тъй наричам аз оногова, който отива в безбожни пустини и сломи своето благоговейно сърце.

На жълтия пясък и изгорен от слънцето, жадно поглежда той към островите, обилни с извори, дето всичко живо почива под тъмни дървеса.

Но жаждата му не го придумва да стане като тия доволници: че дето има оазиси, там има и идоли.

Гладна, насилствена, самотна, безбожна: тъй се иска сама лъвската воля.

Свободна от щастieto на рабите, отървана от богове и обожавания, безстрашна и страшна, велика и самотна: така е волята на истинния.

В пустиня са винаги живели истинните, свободните духом, като господари на пустинята; а в градовете живеят охранените, славните мъдреци — впрегатните животни.

Те именно винаги теглят, като магарета — народната кола!

Не че им се гневя за това: но те си остават слуги и оглавени дори и когато оглавниците им са отънали в злато.

И често са бивали те добри служители и достойни за похвала. Че тъй казва добродетелта: “Трябва ли да бъдеш слуга, търси оногова, комуто твоята служба ще бъде най-полезна!”

“Духът и добродетелта на твоя господар трябва да нарастват чрез това, че ти си негов слуга: тъй сам ти ще растеш с духа му и неговата добродетел!”

И наистина, вий, славни мъдреци, вий, служители народни! Сами вие раснахте с народния дух и добродетел — и народът чрез вас! За ваша чест казвам това!

Но вие оставате народ и в самите си добродетели, народ с тъпи очи — народ, който не знае що е дух!

Дух е животът, който сам разсича живота: в своята мъка увеличава своето знание — знаехте ли вече това?
 И слепостта на слепеца, и неговото дирене, и пипане трябва да свидетелстват още за могъществото на слънцето, в което е гледал той — знаехте ли вече това?
 И с планини трябва да се учи да зида онзи, който дири познанието!
 Малко е, дето духът премества планини — знаехте ли вече това?
 Вие знаете само искрите на духа: но не виждате нито наковалнята, която е той, нито жестокостта на неговия млат!
 Истина, вие не познавате гордостта на духа! Но още по-малко бихте понесли скромността на духа, ако тя би поискала да говори!
 И никога още не сте посмейвали да хвърлите своя дух в снежна пряспа: не сте достатъчно горещи за това! И не знаете също възторга от неговата студенина.
 Във всичко се отнасяте вие много свойски с духа; и от мъдростта често правехте приюти и болници за лоши поети.
 Вие не сте орли: тъй че не сте познали също и щастието в ужаса на духа. А който не е птица, не трябва да се настанява над бездни.
 Вие сте топли: а студено тече всяко дълбоко познание. Ледени са най-вътрешните извори на духа: улада за горещи ръце и дейци.
 Почетно сте се изправили вие тук, недвижни и с прави гърбове, вий, славни мъдреци! — вас не тласка силен вятър и воля.
 Не сте ли виждали някога ветрило да плува през море, кръгло и издуто, и трептящо от бурния вятър?
 Като ветрило, трептящо пред бурността на духа, плува моята мъдрост по морето — моята необуздана мъдрост!
 Но вие, служители народни, вий, славни мъдреци — как бихте могли вие да вървите с мен!
 Тъй рече Заратустра.

XXXI.

THE NIGHT-SONG.

32

Нощната песен

'Tis night: now do all gushing fountains speak louder.
 And my soul also is a gushing fountain.
 'Tis night: now only do all songs of the loving ones awake.
 And my soul also is the song of a loving one.
 Something unappeased, unappeasable, is within me; it longeth to find expression.
 A craving for love is within me, which speaketh itself the language of love.
 Light am I: ah, that I were night!
 But it is my lonesomeness to be begirt with light!
 Ah, that I were dark and nightly!
 How would I suck at the breasts of light!
 And you yourselves would I bless, ye twinkling starlets and glow-worms aloft!
 --and would rejoice in the gifts of your light.
 But I live in mine own light, I drink again into myself the flames that break forth from me.
 I know not the happiness of the receiver; and oft have I dreamt that stealing must be more blessed than receiving.
 It is my poverty that my hand never ceaseth bestowing; it is mine envy that I see waiting eyes and the brightened nights of longing.
 Oh, the misery of all bestowers!
 Oh, the darkening of my sun!
 Oh, the craving to crave!
 Oh, the violent hunger in satiety!
 They take from me: but do I yet touch their soul?
 There is a gap 'twixt giving and receiving; and the smallest gap hath finally to be bridged over.
 A hunger ariseth out of my beauty: I should like to injure those I illumine; I should like to rob those I have gifted:-- thus do I hunger for wickedness.
 Withdrawing my hand when another hand already stretcheth out to it; hesitating like the cascade, which hesitateth even in its leap:--thus do I hunger for wickedness!

Such revenge doth mine abundance think of: such mischief welleteth out of my lonesomeness.
 My happiness in bestowing died in bestowing; my virtue became weary of itself by its abundance!
 He who ever bestoweth is in danger of losing his shame; to him who ever dispenseth, the hand and heart become callous by very dispensing.
 Mine eye no longer overfloweth for the shame of suppliants; my hand hath become too hard for the trembling of filled hands.
 Whence have gone the tears of mine eye, and the down of my heart?
 Oh, the lonesomeness of all bestowers!
 Oh, the silence of all shining ones!
 Many suns circle in desert space: to all that is dark do they speak with their light--but to me they are silent.
 Oh, this is the hostility of light to the shining one: unpitiously doth it pursue its course.
 Unfair to the shining one in its innermost heart, cold to the suns:--thus travelleteth every sun.
 Like a storm do the suns pursue their courses: that is their travelling.
 Their inexorable will do they follow: that is their coldness.
 Oh, ye only is it, ye dark, nightly ones, that extract warmth from the shining ones!
 Oh, ye only drink milk and refreshment from the light's udders!
 Ah, there is ice around me; my hand burneth with the iciness!
 Ah, there is thirst in me; it panteth after your thirst!
 'Tis night: alas, that I have to be light!
 And thirst for the nightly!
 And lonesomeness!
 'Tis night: now doth my longing break forth in me as a fountain,--for speech do I long.
 'Tis night: now do all gushing fountains speak louder.
 And my soul also is a gushing fountain.
 'Tis night: now do all songs of loving ones awake.
 And my soul also is the song of a loving one.
 -- Thus sang Zarathustra.

Нощ е: и по-високо заговориха всички бликащи извори.

Също и моята душа е извор, който блика.

Нощ е: и ето събуждат се всички песни на любещите.

Също и моята душа е песента на един, който люби.

Нещо неутолено, неутолимо е в мен — то иска да проговори. Жажда за обич има в мен, която сама говори езика на обичта.

Светлина съм аз: ах, да бих бил нощ! Но това е моята самотност, че аз съм опасан от светлина.

Ах, да бих могъл тъмен да бъда и нощен! Как щях да суча от гърдите на светлината!

И вас самите щях при това да благославям, вас, малки искрящи звезди и светулки там горе! — и блажен да бъда от вашия дар светлина.

Но аз живея в своята собствена светлина, аз вглъщам назад пламъците, които избиват из мен.

Аз не познавам щастieto на оногова, който взема; и често съм си мислил, че крадене ще е още по-блажено от вземане.

Това е моята нищета, че ръката ми никога не почива от даряване; това е моята завист, че аз виждам томителни погледи и осветлените нощи на копнежа.

О, нещастие на всички, които даряват! О, помрачение на моето слънце! О, жажда за възделение! О, алчност в насита!

Те вземат от мен: но засягам ли аз тяхната душа? Цяла пропаст е между даване и вземане; а над най-малката пропаст най-подир бива съзидаан мост.

Глад расте от моята красота: аз бих желал да причиня болки на ония, на които светя, бих желал да ограбя надарените от мен — тъй съм гладен за зло.

Ръката си да отдръпнеш, когато вече насреща ѝ се простира ръка; да чакаш подобно водопад, който при срина си все още не бърза — тъй съм гладен за зло.

Такова отмъщение възнамерява моето обилие: такова коварство блика из моята самотност.

Моето щастие да дарявам замря, когато дарявах, моята добродетел сама си омръзна с изобилието си.

Който винаги дарява, за него опасно е да не изгуби срам; който винаги раздава, ръката и сърцето му се покриват със слинове от раздаване само.

Моите очи не препълнят вече сълзи от срама на ония, които се молят; моята ръка закоравя за трепета на пълни ръце.

Къде се дяна сълзата на моето око и невинността на моето сърце? О, самотност на всички, които даряват! О, безмълвие на всички, които светят!

Много слънца кръжат в пустото пространство: към всичко, що е тъмно, говорят те със светлината си — за мен мълчат.

О, туй е враждата на светлината против онова, което свети: безжалостно следва тя своите пътища.

Несправедливо в глъбината на сърцето си към светещото, студено към слънцата — тъй върви всяко слънце.

Подобно буря летят слънцата по свои пътища, това е техният ход. Своята неумолима воля следват те, това е тяхната студенина.

О, това сте вие, вий, тъмни, вий, нощни, които създавате топлина от онова, що свети! О, вие само пиете мляко и отрада от вимето на светлината!

Ах, лед е около мен, моята ръка изгоря на ледното! Ах, жад има в мен, той чезне за вашата жажда!

Нощ е: ах, защо да съм светлина! И жад за нощното! И самотност!

Нощ е: ето блика из мен като извор моят копнеж — за реч копнея аз.

Нощ е: и по-високо заговориха всички бликащи извори. Също и моята душа е извор, който блика.

Нощ е: и ето събуждат се всички песни на любещите.

Също и моята душа е песента на един, който люби.

Така пееше Заратустра.

XXXII.

THE DANCE-SONG.

33

Танцувалната песен

One evening went Zarathustra and his disciples through the forest; and when he sought for a well, lo, he lighted upon a green meadow peacefully surrounded by trees and bushes, where maidens were dancing together.

As soon as the maidens recognised Zarathustra, they ceased dancing; Zarathustra, however, approached them with friendly mien and spake these words: Cease not your dancing, ye lovely maidens!

No game-spoiler hath come to you with evil eye, no enemy of maidens.

God's advocate am I with the devil: he, however, is the spirit of gravity.

How could I, ye light-footed ones, be hostile to divine dances? Or to maidens' feet with fine ankles?

To be sure, I am a forest, and a night of dark trees: but he who is not afraid of my darkness, will find banks full of roses under my cypresses.

And even the little God may he find, who is dearest to maidens: beside the well lieth he quietly, with closed eyes.

Verily, in broad daylight did he fall asleep, the sluggard!

Had he perhaps chased butterflies too much?

Upbraid me not, ye beautiful dancers, when I chasten the little God somewhat!

He will cry, certainly, and weep--but he is laughable even when weeping!

And with tears in his eyes shall he ask you for a dance; and I myself will sing a song to his dance: A dance-song and satire on the spirit of gravity my supremest, powerfulest devil, who is said to be "lord of the world."

-- And this is the song that Zarathustra sang when Cupid and the maidens danced together: Of late did I gaze into thine eye, O Life!

And into the unfathomable did I there seem to sink.

But thou pulledst me out with a golden angle; derisively didst thou laugh when I called thee unfathomable.

"Such is the language of all fish," saidst thou; "what THEY do not fathom is unfathomable.

But changeable am I only, and wild, and altogether a woman, and no virtuous one: Though I be called by you men the

'profound one,' or the 'faithful one,' 'the eternal one,' 'the mysterious one.'

But ye men endow us always with your own virtues--alas, ye virtuous ones!"

Thus did she laugh, the unbelievable one; but never do I believe her and her laughter, when she speaketh evil of herself.

And when I talked face to face with my wild Wisdom, she said to me angrily: "Thou willest, thou cravest, thou lovest; on that account alone dost thou PRAISE Life!"

Then had I almost answered indignantly and told the truth to the angry one; and one cannot answer more indignantly than when one "tellethe the truth" to one's Wisdom.

For thus do things stand with us three.

In my heart do I love only Life-- and verily, most when I hate her!

But that I am fond of Wisdom, and often too fond, is because she remindeth me very strongly of Life!

She hath her eye, her laugh, and even her golden angle-rod: am I responsible for it that both are so alike?

And when once Life asked me: "Who is she then, this Wisdom?"

--then said I eagerly: "Ah, yes! Wisdom!"

One thirsteth for her and is not satisfied, one looketh through veils, one graspeth through nets.

Is she beautiful?

What do I know!

But the oldest carps are still lured by her.

Changeable is she, and wayward; often have I seen her bite her lip, and pass the comb against the grain of her hair.

Perhaps she is wicked and false, and altogether a woman; but when she speaketh ill of herself, just then doth she seduce most."

When I had said this unto Life, then laughed she maliciously, and shut her eyes.

"Of whom dost thou speak?"

said she.

"Perhaps of me?"

And if thou wert right--is it proper to say THAT in such wise to my face!

But now, pray, speak also of thy Wisdom!"

Ah, and now hast thou again opened thine eyes, O beloved Life!

And into the unfathomable have I again seemed to sink.

-- Thus sang Zarathustra.

But when the dance was over and the maidens had departed, he became sad.

"The sun hath been long set," said he at last, "the meadow is damp, and from the forest cometh coolness.

An unknown presence is about me, and gazeth thoughtfully. What!

Thou livest still, Zarathustra?

Why?

Wherefore?

Whereby?

Whither?

Where?

How?

Is it not folly still to live?

-- Ah, my friends; the evening is it which thus interrogateth in me.

Forgive me my sadness!

Evening hath come on: forgive me that evening hath come on!"

Thus sang Zarathustra.

Една вечер вървеше Заратустра със своите ученици през гората; и като диреше някой извор, ето че излезе на тиха зелена поляна, обиколена с дървеса и храсти: на нея танцуваха девойки, заловени една за друга. Щом познаха Заратустра, те оставиха играта; но Заратустра пристъпи приветно към тях и каза тия думи:

— Недейте оставя танеца си, вий, обични девойки! Ни пакостник иде при вас да ви развали играта с лош поглед, нито враг на девойки.

Божии ходатай съм аз пред дявола: а той е духът на тежестта. Как мога аз, лекостъпни, да бъда враг на

божествени танци? Или на момински нозе с хубави глезени?

Гора съм аз и нощ от тъмни дървеса: но който се от моя мрак не плаши, той ще намери и рози да висят под моите кипариси.

И малкия бог той там ще намери, най-милиа на девойките: край извора той лежи тихо, със затворени очи.

Истина, сред бял ден заспа той, крадецът на дните! Да не е тичал премного подир пеперудите?

Недейте ми се сърди, хубави девойки, че ще накажа малкия бог! Ще вика той и ще плаче — но размива той и когато плаче!

И със сълзи на очи трябва той да ви моли за един танец; и сам аз ще изпея една песен за неговия танец.

Песен за танец и присмех над духа на тежестта, над моя най-висш и всемогъщ дявол, за когото казват, че бил "господар на света".

И ето песента, която Заратустра пях, когато Купидон и девойките танцуваха заедно:

В околото ти погледнах аз недавна, о, живот! И в непостижна дълбина ми се стори, че потънах.

Но ти ме извади с въдица златна; и усмихна се на подбив, когато те нарекох непостижен.

"Тъй говорят всички риби — каза ти, — което те не могат да постигнат, е непостижимо.

Но променлив съм аз и необуздан и във всичко жена, и то недобротелна:

Макар за вас, мъже, да съм "дълбока" или "вярна", "вечна" и "тайнствена".

Но, вие, мъже, ни надарявате все с вашите добродетели — ах, вий, добродетелни!"

Тъй се изсмя, невярната; но аз никога не вярвам на нея и нейния смях, когато тя сама за себе си говори зле.

И когато на четири очи говорих с необузданата си добродетел, гневливо тя рече: "Ти желаш, ти жаднееш, ти обичаш, затуй само хвалиш живота!"

Без малко щях зло да й отвърна и на разгневената да кажа истината; а по-зло не може се отговори от туй "да кажеш

истината" на своята мъдрост. Тъй е именно между нас трима ни. От все сърце аз обичам само живота — и то най-вече тогаз, когато го мразя!

А че обичам мъдростта, и често твърде силно: то е защото тя ми тъй много напомня живота!

Тя има неговите очи, смеха му и неговата златна въдична пръчица: що съм крив аз, че двете тъй много си приличат?

И когато животът ме попита веднъж: "Коя е тя, мъдростта?" — Аз отвърнах с жар: "Ах, да! Мъдростта! Жаднеем за нея и ненаситни сме, поглеждаме я през було, с мрежа я ловим.

Дали е хубава? Знам ли аз! Но тя е стръв и за най-старите шарани.

Променлива е тя и упорита; често я виждах аз да хапе устни и с гребен навъзкос да се реши.

Може би да е зла и във всичко жена; но тъкмо когато зле говори за себе си, тогаз най-привлича."

Като казах това на живота, той злобно се изсмя и затвори очи. "За кого говориш? — каза той. — Да не е за мен? И да имаше право — нима ми се казва това тъй в лице? Говори сега и за твоята мъдрост тъй също!"

Ах, и ето отвори пак своето око, ти, обичен живот! И мислех, че отново потъвам в непостижното.

Тъй пъ заратустра. Но щом се свърши танецът и девойките се разотидоха, той се натъжи.

"Отдавна вече слънцето залезе, — каза той най-сетне, — поляната е влажна, от горите иде хлад.

Нещо незнайно е около ми и гледа замислено. Как! Ти си жив още, Заратустра?

За какво? Защо? От що? Де? Къде? Как? Не е ли безумие, още да живееш? —

Ах, приятели мои, то е вечерта, която тъй пита из мен. Простете ми тъгата!

Вечер настана: простете ми, че настана вечер!"

Тъй рече Заратустра.

XXXIII. THE GRAVE-SONG.

34

Надгробната песен

"Yonder is the grave-island, the silent isle; yonder also are the graves of my youth.

Thither will I carry an evergreen wreath of life."

Resolving thus in my heart, did I sail o'er the sea.

-- Oh, ye sights and scenes of my youth!

Oh, all ye gleams of love, ye divine fleeting gleams!

How could ye perish so soon for me!

I think of you today as my dead ones.

From you, my dearest dead ones, cometh unto me a sweet savour, heart-opening and melting.

Verily, it convulseth and openeth the heart of the lone seafarer.

Still am I the richest and most to be envied--I, the loneliest one!

For I HAVE POSSESSED you, and ye possess me still.

Tell me: to whom hath there ever fallen such rosy apples from the tree as have fallen unto me?

Still am I your love's heir and heritage, blooming to your memory with many-hued, wild-growing virtues, O ye dearest ones!

Ah, we were made to remain nigh unto each other, ye kindly strange marvels; and not like timid birds did ye come to me and my longing--nay, but as trusting ones to a trusting one!

Yea, made for faithfulness, like me, and for fond eternities,

must I now name you by your faithlessness, ye divine glances and fleeting gleams: no other name have I yet learnt.

Verily, too early did ye die for me, ye fugitives.

Yet did ye not flee from me, nor did I flee from you: innocent are we to each other in our faithlessness.

To kill ME, did they strangle you, ye singing birds of my hopes!

Yea, at you, ye dearest ones, did malice ever shoot its arrows--to hit my heart!

And they hit it!

Because ye were always my dearest, my possession and my possessedness: ON THAT ACCOUNT had ye to die young,

and far too early!

At my most vulnerable point did they shoot the arrow--namely, at you, whose skin is like down--or more like the smile that dieth at a glance!

But this word will I say unto mine enemies: What is all manslaughter in comparison with what ye have done unto me!

Worse evil did ye do unto me than all manslaughter; the irretrievable did ye take from me:--thus do I speak unto you, mine enemies!

Slew ye not my youth's visions and dearest marvels!

My playmates took ye from me, the blessed spirits!

To their memory do I deposit this wreath and this curse.

This curse upon you, mine enemies!

Have ye not made mine eternal short, as a tone dieth away in a cold night!

Scarcely, as the twinkle of divine eyes, did it come to me--as a fleeting gleam!

Thus spake once in a happy hour my purity: "Divine shall everything be unto me."

Then did ye haunt me with foul phantoms; ah, whither hath that happy hour now fled!

"All days shall be holy unto me"--so spake once the wisdom of my youth: verily, the language of a joyous wisdom!

But then did ye enemies steal my nights, and sold them to sleepless torture: ah, whither hath that joyous wisdom now fled?

Once did I long for happy auspices: then did ye lead an owl-monster across my path, an adverse sign.

Ah, whither did my tender longing then flee?

All loathing did I once vow to renounce: then did ye change my nigh ones and nearest ones into ulcerations.

Ah, whither did my noblest vow then flee?

As a blind one did I once walk in blessed ways: then did ye cast filth on the blind one's course: and now is he disgusted with the old footpath.

And when I performed my hardest task, and celebrated the triumph of my victories, then did ye make those who loved me call out that I then grieved them most.

Verily, it was always your doing: ye embittered to me my best honey, and the diligence of my best bees.
 To my charity have ye ever sent the most impudent beggars; around my sympathy have ye ever crowded the incurably shameless.
 Thus have ye wounded the faith of my virtue.
 And when I offered my holiest as a sacrifice, immediately did your "piety" put its fatter gifts beside it: so that my holiest suffocated in the fumes of your fat.
 And once did I want to dance as I had never yet danced: beyond all heavens did I want to dance.
 Then did ye seduce my favourite minstrel.
 And now hath he struck up an awful, melancholy air; alas, he tooted as a mournful horn to mine ear!
 Murderous minstrel, instrument of evil, most innocent instrument!
 Already did I stand prepared for the best dance: then didst thou slay my rapture with thy tones!
 Only in the dance do I know how to speak the parable of the highest things:--and now hath my grandest parable remained unspoken in my limbs!
 Unspoken and unrealised hath my highest hope remained! And there have perished for me all the visions and consolations of my youth!
 How did I ever bear it?
 How did I survive and surmount such wounds?
 How did my soul rise again out of those sepulchres?
 Yea, something invulnerable, unburiable is with me, something that would rend rocks asunder: it is called MY WILL.
 Silently doth it proceed, and unchanged throughout the years. Its course will it go upon my feet, mine old Will; hard of heart is its nature and invulnerable.
 Invulnerable am I only in my heel.
 Ever livest thou there, and art like thyself, thou most patient one!
 Ever hast thou burst all shackles of the tomb!
 In thee still liveth also the unrealisedness of my youth; and as life and youth sittest thou here hopeful on the yellow ruins

of graves.
 Yea, thou art still for me the demolisher of all graves: Hail to thee, my Will!
 And only where there are graves are there resurrections.
 -- Thus sang Zarathustra.

“Там е островът на гробовете, мълчаливият; там са и гробовете на моята младост. Там искам аз да отнеса вечно зеления венец на живота.”
 Тъй в сърце решен тръгнах по морето.
 О, вие, образи и видения на моята младост! О, вие, погледи на обичта, вие, божествени минути! Как бързо умряхте вие за мен! Спомням си днес за вас като за мои мъртъвци.
 От вас ми идва, мои най-мили мъртъвци, сладък мирис, който облекчава сърцето и сълзите. Истина, той покъртва и облекчава сърцето на самотния плувец.
 Все пак аз съм най-богатият и най-завиден — аз, най-самотният! Че аз ви имах, а вие ме още имате: кажете, кому се отрониха, като мене, такива розови ябълки от дървото?
 Все още съм аз наследник и имот за обичта ви, за ваш спомен, цъфтящ с пъстрите си саморасли добродетели, о, възлюбени мои!
 Ах, ние бяхме създадени да сме един до други, вие, свидни чужди очарования; и не като плахи птици дойдохте вие при мен и моето желание — не, като доверени при доверения!
 Да, за вярност създадени, като мен, и за нежни вечности: трябва сега да ви назова според неверността ви, вие, божествени погледи и минути: никакво друго име не научих още.
 Истина, твърде скоро умряхте за мен, вие, бегълци. Но ни вие ме отбягнахте; ни аз — вас: невинни сме ние един други за нашата невярност.
 Душиха ви, мен да убият, вие, пойни птици на моите надежди! Да, все към вас, възлюбени мои, мяташе винаги злобата стрели — моето сърце да улучи.
 И тя улучи! Нали вие ми бяхте винаги най на сърце, вие,

които владях и които ме владяхте: затова вие трябваше млади да умрете и тъй рано!
 В най-уязвимото, което притежавах, мяха те стрела: туй бяхте вие, чиято кожа е подобна на мъшец и още повече на усмивка, която умира от един поглед!
 Но тая дума искам аз да кажа на моите врагове: Що значи човекоубийство в сравнение с това, което ми сторихте вий!
 По-зло ми сторихте вие от всяко човекоубийство; невъзвратното ми отнехте — тъй ви казвам аз, мои врагове!
 Вие убихте виденията на моята младост и най-обичните й очарования!
 Моите другари от детинство ми отнехте вие, блажените духове! За тяхна памет полагам аз тоя венец и това проклятие.
 Това проклятие вам, мои врагове! Не вие ли скъсихте моята вечност, както скъсва се звук в студената нощ!
 Едвам като поглед на божествени очи дойде тя при мене само, като миг.
 Тъй веднъж в сгоден час ми каза моята чистота: “Божествени трябва да бъдат за мен всички същества.”
 Тогаз ме нападнахте вие с мръсни призраци; ах, и къде се дяна онзи сгоден час!
 “Всички дни трябва свети да ми бъдат” — тъй говореше веднъж мъдростта на моята младост: наистина, реч на весела мъдрост!
 Но тогава, мои врагове, вие откраднахте моите нощи и продадохте ги на безсънни мъчения: ах, къде се дяна оная весела мъдрост?
 Някога пожелах щастливи предсказания от птички: вие ми пратихте чудовище-бухал да препречи пътя ми, отвратителен. Ах, къде се дяна тогава моят най-благороден обет?
 Като слепец вървах аз някога блажени пътища: а вие хвърлихте смет по пътя на слепеца: и гнус го е сега от старата пътека на слепеца.
 И когато извърших онова, което ми беше най-мъчно и тържествувах победата на своите превъзможвания: вие

накарахте ония, които ме най-обичаха, да викат, че им причинявам най-тежка болка.

Истина, вие все тъй постъпвате: вгорчихте ми и най-добрия мед и труда на моите най-добри пчели.

При моето благотворение вие пряхте винаги най-безочливите просяци; при състрадание все струпвахте непоправими безсрамници. Тъй наранихте вие моите добродетели в тяхната вяра.

И принасях ли жертва онова, което имах най-свято — тозчас вашата "набожност" прилагаше своите по-тлъсти дарове: тъй че в изпаренията на тлъстината ви се задушаваше най-свящото ми.

И веднъж поисках да танцувам, както никога не бях танцувал: през небесата отвъд исках да танцувам. Тогаз вие придумайте моя най-обичан певец.

И ето че той запя една грозна глуха песен; ах, той тръбеше в ушите ми като злокобен рог.

Убийствен певец, оръдие на злоба, най-невинният! Бях вече готов за най-добрия танец: и уби ти със своите звукове моя възторг.

Само в танеца мога аз да изразя символа на най-висшите неща: и ето че остана моят най-висш символ неизразен в членовете ми.

Неизразена и неразрешена ми остана най-висшата надежда! Умряха и всички образи и утехи на моята младост!

Как понесох аз това? Как изтърпях и превъзмогнах такива рани?

Как възкръсна душата ми пак из тия гробове?

Да, нещо неуязвимо, непогребимо има в мен, нещо което пръска скалите: то е моята воля. Безмълвно то върви и непроменно през годините.

Свой ход тя иска да върви с моите нозе, моята стара воля; жестокосърдечна е ней помисълта и неуязвима.

Неуязвим съм аз само в моята пета. Все още там живееш ти и все пак съща, ти, най-търпелива! Все още си пробиваш път през всички гробове!

Живее в тебе още и всичко нерешено на моята младост; и като живот и младост седиш ти в надежда тук върху

жълти гробовни останки.

Да, ти още си на всички гробове разрушител: слава на тебе, воля моя!

И само дето има гробове, възкресение има.

Тъй пееше Заратустра.

XXXIV. SELF-SURPASSING.

35

За самопревъзмогването

"Will to Truth" do ye call it, ye wisest ones, that which impelleth you and maketh you ardent?

Will for the thinkableness of all being: thus do _I_ call your will!

All being would ye MAKE thinkable: for ye doubt with good reason whether it be already thinkable.

But it shall accommodate and bend itself to you!

So willeth your will.

Smooth shall it become and subject to the spirit, as its mirror and reflection.

That is your entire will, ye wisest ones, as a Will to Power; and even when ye speak of good and evil, and of estimates of value.

Ye would still create a world before which ye can bow the knee: such is your ultimate hope and ecstasy.

The ignorant, to be sure, the people--they are like a river on which a boat floateth along: and in the boat sit the estimates of value, solemn and disguised.

Your will and your valuations have ye put on the river of becoming; it betrayeth unto me an old Will to Power, what is believed by the people as good and evil.

It was ye, ye wisest ones, who put such guests in this boat, and gave them pomp and proud names--ye and your ruling Will!

Onward the river now carrieth your boat: it MUST carry it.

A small matter if the rough wave foameth and angrily resisteth its keel!

It is not the river that is your danger and the end of your good and evil, ye wisest ones: but that Will itself, the Will to

Power--the unexhausted, procreating life--will.

But that ye may understand my gospel of good and evil, for that purpose will I tell you my gospel of life, and of the nature of all living things.

The living thing did I follow; I walked in the broadest and narrowest paths to learn its nature.

With a hundred-faced mirror did I catch its glance when its mouth was shut, so that its eye might speak unto me.

And its eye spake unto me.

But wherever I found living things, there heard I also the language of obedience.

All living things are obeying things.

And this heard I secondly: Whatever cannot obey itself, is commanded.

Such is the nature of living things.

This, however, is the third thing which I heard--namely, that commanding is more difficult than obeying.

And not only because the commander beareth the burden of all obeyers, and because this burden readily crusheth him:-- An attempt and a risk seemed all commanding unto me; and whenever it commandeth, the living thing risketh itself thereby.

Yea, even when it commandeth itself, then also must it atone for its commanding.

Of its own law must it become the judge and avenger and victim.

How doth this happen!

so did I ask myself.

What persuadeth the living thing to obey, and command, and even be obedient in commanding?

Hearken now unto my word, ye wisest ones!

Test it seriously, whether I have crept into the heart of life itself, and into the roots of its heart!

Wherever I found a living thing, there found I Will to Power; and even in the will of the servant found I the will to be master.

That to the stronger the weaker shall serve--thereto persuadeth he his will who would be master over a still weaker one.

That delight alone he is unwilling to forego.

And as the lesser surrendereth himself to the greater that he may have delight and power over the least of all, so doth even the greatest surrender himself, and staketh--life, for the sake of power.

It is the surrender of the greatest to run risk and danger, and play dice for death.

And where there is sacrifice and service and love-glances, there also is the will to be master.

By by-ways doth the weaker then slink into the fortress, and into the heart of the mightier one--and there stealeth power.

And this secret spake Life herself unto me.

"Behold," said she, "I am that WHICH MUST EVER SURPASS ITSELF.

To be sure, ye call it will to procreation, or impulse towards a goal, towards the higher, remoter, more manifold: but all that is one and the same secret.

Rather would I succumb than disown this one thing; and verily, where there is succumbing and leaf-falling, lo, there doth Life sacrifice itself--for power!

That I have to be struggle, and becoming, and purpose, and cross-purpose-- ah, he who divineth my will, divineth well also on what CROOKED paths it hath to tread!

Whatever I create, and however much I love it,--soon must I be adverse to it, and to my love: so willeth my will.

And even thou, discerning one, art only a path and footstep of my will: verily, my Will to Power walketh even on the feet of thy Will to Truth!

He certainly did not hit the truth who shot at it the formula: 'Will to existence': that will--doth not exist!

For what is not, cannot will; that, however, which is in existence--how could it still strive for existence!

Only where there is life, is there also will: not, however, Will to Life, but--so teach I thee--Will to Power!

Much is reckoned higher than life itself by the living one; but out of the very reckoning speaketh--the Will to Power!"

-- Thus did Life once teach me: and thereby, ye wisest ones, do I solve you the riddle of your hearts.

Verily, I say unto you: good and evil which would be

everlasting--it doth not exist!

Of its own accord must it ever surpass itself anew.

With your values and formulae of good and evil, ye exercise power, ye valuing ones: and that is your secret love, and the sparkling, trembling, and overflowing of your souls.

But a stronger power groweth out of your values, and a new surpassing: by it breaketh egg and egg-shell.

And he who hath to be a creator in good and evil--verily, he hath first to be a destroyer, and break values in pieces.

Thus doth the greatest evil pertain to the greatest good: that, however, is the creating good.

-- Let us SPEAK thereof, ye wisest ones, even though it be bad.

To be silent is worse; all suppressed truths become poisonous. And let everything break up which--can break up by our truths!

Many a house is still to be built!

-- Thus spake Zarathustra.

“Воля за истина” зове те вие, вий, най-мъдри, което ви тласка и прави тъй страстни?

Воля за мислимост на всичко, що съществува: тъй наричам аз вашата воля!

Вие искате всичко, що съществува, да направите изпърво мислимо: че вие се съмнявате със справедливо недоверие дали вече то е мислимо.

А то трябва да се подчини и превие пред вас! Тъй го иска вашата воля.

Гладко трябва то да стане и подвластно на духа, като негово огледало и отражение.

Това е всичката ви воля, вие, най-мъдри, като воля за власт; дори и когато говорите за добро и зло, и за оценка на ценности.

Вие искате още да създадете свят, пред който бихте могли да коленичите: това ви е последна надежда и опиянение.

А немъдрите, народът — те са подобни на река, по която плува нататък лодка: и в лодката тържествено и забулени седят ония, що ценят ценностите.

Вашата воля и вашите ценности; поставихте вие върху

реката на онова, което се събдва; стара воля за власт ми открива онова, което от народа се мисли за добро и зло. Вие бяхте, най-мъдри, които поставихте такива гости в тая лодка и им дадохте блясък и горди имена — вий и вашата властна воля!

Далеч отнася сега реката вашата лодка: тя трябва да я носи. Малко значи дали разбита вълна се пени и гневно противи на кила.

Не реката е ваша опасност и краят на вашето добро и зло, вие, най-мъдри: а онази зла воля сама, волята за власт — неизтощимата плодотворна воля за живот.

Но за да разберете моето слово за доброто и злото: искам да ви кажа още словото си за живота и за природата на всичко живо.

Всичко живо проследих, ходих по най-велики и най-малки пътища, за да позная неговата природа.

Със стогранно огледало лових погледа му, когато неговите уста биваха сключени: за да ми говори неговото око. И неговото око ми говори.

Но, дето да намерех живо същество, чувах и реч за покорност. Всичко живо е покорно.

А ето и второто: на оновова се заповядва, който на себе си сам не може да се покори. Тази е природата на всичко, що живее.

А това е третото, що чух: че да заповядваш е по-мъчно от да се покоряваш. И не само че който заповядва носи товара на всички, които се подчиняват, а че товар лесно може да го смаже.

Опит и риск ми се видя във всяка заповед, и винаги, когато заповядва, живият рискува с това и сам себе си.

А още когато на себе си заповядва: и тогава дори той трябва да изкупи своята заповед. На своя собствен закон трябва да стане той съдия и отмъстител, и жертва.

Но как става това! — тъй се питах аз. — Какво придумва всяко живо същество, че то се покорява и заповядва, а и, заповядвайки, върши покорност?

Чуйте моето слово, вий, най-мъдри! Изпитайте истинно дали аз се промъкнах в сърцето на самия живот, та чак в корените на неговото сърце!

Дето намерих живо същество, намерих и воля за власт; а и във волята на онзи, който служи, намерих още воля да бъде господар.

Че на по-силния по-слаб да служи, това го придумва волята му, която иска да бъде господар на още по-слабия: само това удоволствие не може си той отказа. И както по-малкото се отдава на по-голямото, за да добие то пък удоволствие и власт над най-малкото, тъй също се отдава и най-голямото и заради власт живота си полага.

Това е отдаването на най-голямото, че то е риск и опасност, и хвърля жребий за смърт.

И дете има пожертвование и служение, и любовни погледи: и там има воля господар да бъдеш. По тайни пътища се промъква по-слабият в замъка и чак в сърцето на властния — и похищава там власт.

И тази тайна ми повери сам животът: “Ето — каза той, — аз съм онова, което трябва винаги само да се превъзмогва.”

“Разбира се, вие наричате това воля за създаване или влечение към целта, към по-висшето, по-далечното, по-сложното: но всичко това е едно и една тайна.”

“По-добре ще загина, нежели да се откажа от това едничко нещо; и наистина, там дете има гибел и листата капят, виж, там се жертва живот — заради власт!”

“Че трябва да съм борба и сбъдване, и цел, и противоречие на целите: ах, който отгатне моята воля, отгатнал би също по какви криви пътища трябва тя да върви!”

“Каквото и да създавам и както да го обичам — скоро трябва да му стана противник, нему и на обичта си: тъй го иска моята воля.”

“А също и ти, който дириш познанието, ти си само една пътека и следа от стъпката на моята воля: истина, моята воля за власт върви тъй също с нозете на твоята воля за истината!”

“Онзи, разбира се, не улучи истината, който гърмя подире й със словото за “Воля за битие: таз воля — няма я!”

“Че: онова що го няма, не може да желае; а това що има

вече битие, как би могло то отново да се домогва за битие!”

“Само дете има живот, има и воля: но не воля за живот, а — тъй те уча аз, — воля за власт!”

“Много неща живеят цени по-високо от самия живот: но от самата оценка говори волята за власт!”

Тъй ме учи някогаж животът: и чрез това ви решавам аз, вий, най-мъдри, още и гатанката на вашето сърце.

Истина, казвам ви: добро и зло, което да бъде непреходно — няма такова! Само себе си трябва то винаги отново да превъзмогва.

С вашите ценности и думи за добро и зло вие вършите насилие, вий, ценители на ценностите: и това е вашата скрита обич и блясъкът, трепетът и избликът на вашата душа.

Но една по-могъща сила расте из вашите ценности и едно ново превъзможване: на него ще се строши яйцето и черупката на яйцето.

И който трябва да бъде творец на добро и зло: истина, той трябва изпърво да бъде разрушител и да троши ценности.

Така най-висшето зло трябва за най-висшето добро: а това е, което твори. Нека говорим само за това, вий, най-мъдри, макар и да е лошо. Мълчанието е по-лошо; всички премълчани истини стават отровни. И нека всичко се троши, което от нашите истини — може да се троши!

Не малко къщи има още да се зидат!

Тъй рече Заратустра.

XXXV.

THE SUBLIME ONES.

36

За възвишените

Calm is the bottom of my sea: who would guess that it hideth droll monsters!

Unmoved is my depth: but it sparkleth with swimming enigmas and laughters.

A sublime one saw I to-day, a solemn one, a penitent of the spirit: Oh, how my soul laughed at his ugliness!

With upraised breast, and like those who draw in their breath: thus did he stand, the sublime one, and in silence: O'erhung with ugly truths, the spoil of his hunting, and rich in torn raiment; many thorns also hung on him--but I saw no rose. Not yet had he learned laughing and beauty.

Gloomy did this hunter return from the forest of knowledge. From the fight with wild beasts returned he home: but even yet a wild beast gazeth out of his seriousness--an unconquered wild beast!

As a tiger doth he ever stand, on the point of springing; but I do not like those strained souls; ungracious is my taste towards all those self-engrossed ones.

And ye tell me, friends, that there is to be no dispute about taste and tasting?

But all life is a dispute about taste and tasting!

Taste: that is weight at the same time, and scales and weigher; and alas for every living thing that would live without dispute about weight and scales and weigher!

Should he become weary of his sublimeness, this sublime one, then only will his beauty begin--and then only will I taste him and find him savoury.

And only when he turneth away from himself will he o'erleap his own shadow --and verily!

into HIS sun.

Far too long did he sit in the shade; the cheeks of the penitent of the spirit became pale; he almost starved on his expectations.

Contempt is still in his eye, and loathing hideth in his mouth. To be sure, he now resteth, but he hath not yet taken rest in the sunshine.

As the ox ought he to do; and his happiness should smell of the earth, and not of contempt for the earth.

As a white ox would I like to see him, which, snorting and lowing, walketh before the plough-share: and his lowing should also laud all that is earthly!

Dark is still his countenance; the shadow of his hand danceth upon it.

O'ershadowed is still the sense of his eye.
 His deed itself is still the shadow upon him: his doing
 obscureth the doer.
 Not yet hath he overcome his deed.
 To be sure, I love in him the shoulders of the ox: but now do I
 want to see also the eye of the angel.
 Also his hero-will hath he still to unlearn: an exalted one shall
 he be, and not only a sublime one:--the ether itself should
 raise him, the willless one!
 He hath subdued monsters, he hath solved enigmas.
 But he should also redeem his monsters and enigmas; into
 heavenly children should he transform them.
 As yet hath his knowledge not learned to smile, and to be
 without jealousy; as yet hath his gushing passion not
 become calm in beauty.
 Verily, not in satiety shall his longing cease and disappear, but
 in beauty!
 Gracefulness belongeth to the munificence of the
 magnanimous.
 His arm across his head: thus should the hero repose; thus
 should he also surmount his repose.
 But precisely to the hero is BEAUTY the hardest thing of all.
 Unattainable is beauty by all ardent wills.
 A little more, a little less: precisely this is much here, it is the
 most here.
 To stand with relaxed muscles and with unharnessed will: that
 is the hardest for all of you, ye sublime ones!
 When power becometh gracious and descendeth into the
 visible--I call such condescension, beauty.
 And from no one do I want beauty so much as from thee, thou
 powerful one: let thy goodness be thy last self-conquest.
 All evil do I accredit to thee: therefore do I desire of thee the
 good.
 Verily, I have often laughed at the weaklings, who think
 themselves good because they have crippled paws!
 The virtue of the pillar shalt thou strive after: more beautiful
 doth it ever become, and more graceful--but internally
 harder and more sustaining-- the higher it riseth.
 Yea, thou sublime one, one day shalt thou also be beautiful,

and hold up the mirror to thine own beauty.
 Then will thy soul thrill with divine desires; and there will be
 adoration even in thy vanity!
 For this is the secret of the soul: when the hero hath
 abandoned it, then only approacheth it in dreams--the
 super-hero.
 -- Thus spake Zarathustra.

Тиха е гълбината на моето море: кой би могъл да отгатне,
 че тя крие шеговити чудовища! Непокоебима е моята
 гълбина: но тя блести от плуващи гатанки и смехове.
 Един възвишен видях днес, един тържествен, един
 разкаяник на духа: о, как се смя душата ми на неговата
 грозота!
 С изпъчени гърди и подобен на ония, които поемат дъх:
 тъй стоеше той, възвишеният, и мълчалив!
 Окачен с грозни истини, плячка от лова му, и навлечен с
 оръфани дрехи; много и тръне висяха по него — но не
 видях още никаква роза.
 Не изучи още той смеха и хубостта. Мрачен се върна той
 ловец от гората на познанието.
 От борбата с диви зверове се върна той дома: но от
 неговата важност изглежда все още дивото животното
 непревъзможното!
 Той все още стои като тигър, който иска да скокне; но аз
 не обичам тия напрегнати души, не ми са по вкуса
 всички тия отстранени.
 А вие ми казвате, приятели, че за вкус и вкуване разпра
 няма? Но целият живот е разпра за вкус и вкуване!
 Вкус: то е същевременно тегло и везна, и теглител: и
 тежко на всичко живо, което би поискало да живее без
 разпра за тегло и везна, и теглител!
 Когато му омръзне неговата възвишеност на тоя
 възвишен: тогава само ще почне хубостта му — и тогава
 само ще иска да го вкуса и намеря вкусен.
 И само когато се отвърне сам от себе си, ще скокне той
 през своята собствена сянка — и, наистина, вътре в
 своето слънце. Предълго стоя той на сянка, бузите на
 разкаяника на духа побледняха; почти изнемоющ от

глад при своите очаквания. Презрение се вижда още в
 неговия поглед; и на устата му се таи отвращение.
 Макар да почива сега, но неговото спокойствие не се е
 още настанило на слънце.
 Той би трябвало да прави като бик; и неговото щастие би
 трябвало да мирише на земя, а не на презрение към
 земята.
 Като бял бик бих желал аз да го видя как той пръхти, реве
 и върви пред плуга, и ревът му би трябвало при това да
 възхваля всичко земно!
 Мрачно е още лицето му; сянката на ръката играе върху
 него. Засенен е още смисълът на окото му.
 Самото негово дело е още сянка върху му: ръката
 затъмнява тогава, който действа. Не надделя той още
 своето дело.
 Тила на бика обичам аз у него: но искам да видя още и
 окото на ангела.
 Също и от своята херойска воля ще трябва той да се отучи:
 аз бих желал да бъде той възнесен, а не само
 възвишен — етерът сам би трябвало да го възнесе,
 безволника!
 Той надви чудовища, той разреши гатанки, но трябвало
 би да разреши своите чудовища и гатанки, в небесни
 чада би трябвало той да ги превърне.
 Още неговото познание не е научило да се усмихва и да
 бъде без завист; още неговата бушуваща страст не
 утихва в хубостта.
 Истина, не в насита трябва желанието му да млъкне и
 потъне, а в хубостта! Без хубост не може великодушието
 на възвишено настроение.
 Сложил ръка над глава: тъй би трябвало хероят да почива,
 а и тъй би трябвало да превъзмogne своята почивка.
 А тъкмо за хероя хубавото е най-мъчно от всички неща.
 Всяка сила воля не отвоюва хубавото.
 Малко повече, малко по-малко: тъкмо в това е многото,
 това е най-вечето.
 Да стоиш с отпуснати мускули и с отпрегната воля: това е
 най-мъчно за всинца ви, вий, възвишени!
 Когато властта стане милостива и снизхожда до видимото:

хубост наричам аз такова снизхождане.
 И от никого не искам аз хубост колкото от теб, ти,
 могъщи: твоята добрина да бъде последно твое
 самонадделяване.
 За всяко зло те смятат способен: затова искам добро от
 теб.
 Истина, често съм се смял на слабите, които се мислят
 добри, защото лапите им са немошни.
 Прави и ти като стълпа на добродетелта: все по-хубав и
 по-нежен става той, а отвътре — по-твърд и по-
 издръжлив, колкото по-нагоре се издига.
 Да, ти, възвишени, някога ти ще станеш още по-хубав и
 ще държиш огледалото пред своята собствена хубост.
 Тогава твоята душа ще потрепери от божествени
 пожелания; и поклонение ще има в твоето тщеславие!
 Това именно е тайната на душата: само когато я напусне
 хероят, приближава се към нея в блян — свръх-хероят.
 Тъй рече Заратустра.

XXXVI.

THE LAND OF CULTURE.

37

За страната на образоваността

Too far did I fly into the future: a horror seized upon me.
 And when I looked around me, lo!
 there time was my sole contemporary.
 Then did I fly backwards, homewards--and always faster.
 Thus did I come unto you, ye present-day men, and into the
 land of culture.
 For the first time brought I an eye to see you, and good desire:
 verily, with longing in my heart did I come.
 But how did it turn out with me?
 Although so alarmed--I had yet to laugh!
 Never did mine eye see anything so motley-coloured!
 I laughed and laughed, while my foot still trembled, and my
 heart as well.
 "Here forsooth, is the home of all the paintpots," --said I.
 With fifty patches painted on faces and limbs--so sat ye there

to mine astonishment, ye present-day men!
 And with fifty mirrors around you, which flattered your play
 of colours, and repeated it!
 Verily, ye could wear no better masks, ye present-day men,
 than your own faces!
 Who could--RECOGNISE you!
 Written all over with the characters of the past, and these
 characters also pencilled over with new characters--thus
 have ye concealed yourselves well from all decipherers!
 And though one be a trier of the reins, who still believeth that
 ye have reins!
 Out of colours ye seem to be baked, and out of glued scraps.
 All times and peoples gaze divers-coloured out of your veils;
 all customs and beliefs speak divers-coloured out of your
 gestures.
 He who would strip you of veils and wrappers, and paints and
 gestures, would just have enough left to scare the crows.
 Verily, I myself am the scared crow that once saw you naked,
 and without paint; and I flew away when the skeleton ogled
 at me.
 Rather would I be a day-labourer in the nether-world, and
 among the shades of the by-gone!
 --Fatter and fuller than ye, are forsooth the nether-worldlings!
 This, yea this, is bitterness to my bowels, that I can neither
 endure you naked nor clothed, ye present-day men!
 All that is unhomelike in the future, and whatever maketh
 strayed birds shiver, is verily more homelike and familiar
 than your "reality."
 For thus speak ye: "Real are we wholly, and without faith and
 superstition": thus do ye plume yourselves--alas!
 even without plumes!
 Indeed, how would ye be ABLE to believe, ye divers-coloured
 ones!
 --ye who are pictures of all that hath ever been believed!
 Perambulating refutations are ye, of belief itself, and a
 dislocation of all thought.
 UNTRUSTWORTHY ONES: thus do I call you, ye real ones!
 All periods prate against one another in your spirits; and the
 dreams and pratings of all periods were even realer than

your awakesness!
 Unfruitful are ye: THEREFORE do ye lack belief.
 But he who had to create, had always his presaging dreams
 and astral premonitions--and believed in believing!
 -- Half-open doors are ye, at which grave-diggers wait.
 And this is YOUR reality: "Everything deserveth to perish."
 Alas, how ye stand there before me, ye unfruitful ones; how
 lean your ribs!
 And many of you surely have had knowledge thereof.
 Many a one hath said: "There hath surely a God filched
 something from me secretly whilst I slept?"
 Verily, enough to make a girl for himself therefrom!
 "Amazing is the poverty of my ribs!"
 thus hath spoken many a present-day man.
 Yea, ye are laughable unto me, ye present-day men!
 And especially when ye marvel at yourselves!
 And woe unto me if I could not laugh at your marvelling, and
 had to swallow all that is repugnant in your platters!
 As it is, however, I will make lighter of you, since I have to
 carry what is heavy; and what matter if beetles and May-
 bugs also alight on my load!
 Verily, it shall not on that account become heavier to me!
 And not from you, ye present-day men, shall my great
 weariness arise.
 -- Ah, whither shall I now ascend with my longing!
 From all mountains do I look out for fatherlands and
 motherlands.
 But a home have I found nowhere: unsettled am I in all cities,
 and decamping at all gates.
 Alien to me, and a mockery, are the present-day men, to
 whom of late my heart impelled me; and exiled am I from
 fatherlands and motherlands.
 Thus do I love only my CHILDREN'S LAND, the undiscovered
 in the remotest sea: for it do I bid my sails search and
 search.
 Unto my children will I make amends for being the child of
 my fathers: and unto all the future--for THIS present-day!
 -- Thus spake Zarathustra.

Твърде далеч залетях в бъдещето: ужас ме нападна.
И когато се озърнах около си, виж! Времето бе единичък мой съвременник.
Тогава полетях назад към дома — и все по-бързо: така дойдох при вас, и вий, днешни хора, и в страната на образоваността.
За пръв път донесох поглед и за вас, и добро желание: истина, с копнеж в сърцето дойдох аз.
Но що ме сполетя? Колкото и да ме беше страх — трябваше да се смея! Никога погледът ми не бе виждал нещо тъй пъстро-нашарено!
Аз смях се и смях, и когато нозете ми още трепереха и сърцето при това: "Та тук е родината на всички гърнета за бои!" — казах аз.
Нацапани са петдесет дамги по образа и членовете: тъй седяхте вие за мое учудване, вий, днешни хора!
И с петдесет огледала около вас, които ласкаеха пъстротата на боите ви и подражаваха на вас!
Истина, вие не бихте могли да носите по-добра маска от вашето собствено лице, вий, днешни хора! Кой би могъл да ви познае?
Цели надраскани със знаците на миналото, а и тия знаци минати отгоре с нови знаци: тъй се скрихте вие добре от всички знакотълкуватели!
А и да би бил човек изследовател на бърбреци: кой вярва още, че вие имате бърбреци! Вие сякаш сте стъкмени от бои и от слепени хартишки.
Всички времена и народи изглеждат едно през друго под вашите була; всички нрави и вери говорят една през друга из вашите жестове.
Който би смъкнал из вас була и труфила, и бои, и жестове: останало би му тъкмо това, с което да плаши птиците.
Истина, сам аз съм подплашена птица, която ви видя веднъж наги и без боя; и аз побягнах, когато тоя скелет ми направи знак за любов.
По бих предпочел да бъда аз ратай на долния свят и при сенките на някогашното! Все пак по-глъсти и по-угоени от вас са дори жителите на долния свят!
Това, да, това е огорчението на моите недра, че не мога да

ви търпя ни наги, ни облечени, вий, днешни хора!
Всичко неприветно в бъдещето, и що някога е плашило залутани птици е наистина по-приветно и по-за доверие от вашата "действителност".
Че тъй говорите вие: "Действителни сме ние напълно, и без вяра и суеверие": тъй се гордеете вие — ах, дори и безгръди да сте!
Да, как бихте могли да вярвате, вий, пъстро-нашарени! — които сте изображения на всичко, което е вярвано някога!
Блуждаещи опровержения сте вие на самата вяра, и хърбели на всяка мисъл. Недостойни за вяра: тъй ви наричам аз, вий, действителни!
Всички времена брътвят едно против друго във вашите духове; а бляновете и брътвежите на всички времена бяха по-действителни, отколкото е вашето бодърстване!
Безплодни сте вие: затова ви липсва вяра. А който трябва да твори, винаги е имал и свои вещи блянове и звездни знамения — и е вярвал на вярвания!
Полуотворени порти сте вие, на които чакат гробари. И ето вашата действителност: "Всичко е достойно да загине."
Ах, как сте се изправили пред мен, вий, безплодни, как постали в ребрата! И мнозина от вас сами са дошли до съзнание на това.
И те казваха: "Дали като спях, някой бог скришно не ми е отнел нещо? Разбира се, достатъчно, за да си направи женица от него!"
Чудна е мършавостта на нашите ребра!" — тъй казваха мнозина днешни хора.
Да, за смях сте вий, днешни! И особено когато се вие сами на себе чудите!
И тежко ми, ако не бих могъл да се смея на вашето учудване, а би трябвало да пия всичко отвратително от вашите чаши.
А тъй по-леко ще ви понеса, като имам тежко да нося; малко искам да знам, че бръмбари и хвъркати червейчета са накацали при това върху товара ми!
Истина, от това той не ще стане по-тежък! И не от вас,

днешни хора, ще ме налегне великата умора.
Ах, къде да се въззема още с моя копнеж! От всички планински висини гледам аз за бащин и майчин край.
Но родина не наидох нийде: в никой град не се спрях и на тръгване съм при всяка порта.
Чужди ми са и за присмех днешните, към които недавна ме влечеше сърце; и прокуден съм от бащин и майчин край.
Тъй че само теб обичам аз, земя на моите деца, неоткрита още, в най-далечното море: към нея насочвам аз кораба си да дири и дири.
С децата си искам да изкупя аз, че съм дете на моите бащи: и във всяко бъдеще — това настояще!
Тъй рече Заратустра.

XXXVII.

IMMACULATE PERCEPTION.

38

За непорочното познание

When yester-eve the moon arose, then did I fancy it about to bear a sun: so broad and teeming did it lie on the horizon. But it was a liar with its pregnancy; and sooner will I believe in the man in the moon than in the woman.
To be sure, little of a man is he also, that timid night-reveller. Verily, with a bad conscience doth he stalk over the roofs. For he is covetous and jealous, the monk in the moon; covetous of the earth, and all the joys of lovers.
Nay, I like him not, that tom-cat on the roofs! Hateful unto me are all that slink around half-closed windows!
Piously and silently doth he stalk along on the star-carpet:-- but I like no light-treading human feet, on which not even a spur jingleth.
Every honest one's step speaketh; the cat however, stealeth along over the ground.
Lo!
cat-like doth the moon come along, and dishonestly.
-- This parable speak I unto you sentimental dissemblers,

unto you, the "pure discerners!"
 You do _I_ call--covetous ones!
 Also ye love the earth, and the earthly: I have divined you well!
 --but shame is in your love, and a bad conscience--ye are like the moon!
 To despise the earthly hath your spirit been persuaded, but not your bowels: these, however, are the strongest in you!
 And now is your spirit ashamed to be at the service of your bowels, and goeth in by-ways and lying ways to escape its own shame.
 "That would be the highest thing for me"--so saith your lying spirit unto itself--"to gaze upon life without desire, and not like the dog, with hanging-out tongue: To be happy in gazing: with dead will, free from the grip and greed of selfishness--cold and ashy-grey all over, but with intoxicated moon-eyes!
 That would be the dearest thing to me"--thus doth the seduced one seduce himself,--"to love the earth as the moon loveth it, and with the eye only to feel its beauty.
 And this do I call IMMACULATE perception of all things: to want nothing else from them, but to be allowed to lie before them as a mirror with a hundred facets."
 -- Oh, ye sentimental dissemblers, ye covetous ones!
 Ye lack innocence in your desire: and now do ye defame desiring on that account!
 Verily, not as creators, as procreators, or as jubilators do ye love the earth!
 Where is innocence?
 Where there is will to procreation.
 And he who seeketh to create beyond himself, hath for me the purest will.
 Where is beauty?
 Where I MUST WILL with my whole Will; where I will love and perish, that an image may not remain merely an image.
 Loving and perishing: these have rhymed from eternity.
 Will to love: that is to be ready also for death.
 Thus do I speak unto you cowards!
 But now doth your emasculated ogling profess to be

"contemplation!"
 And that which can be examined with cowardly eyes is to be christened "beautiful!"
 Oh, ye violators of noble names!
 But it shall be your curse, ye immaculate ones, ye pure discerners, that ye shall never bring forth, even though ye lie broad and teeming on the horizon!
 Verily, ye fill your mouth with noble words: and we are to believe that your heart overfloweth, ye cozeners?
 But MY words are poor, contemptible, stammering words: gladly do I pick up what falleth from the table at your repasts.
 Yet still can I say therewith the truth--to dissemblers!
 Yea, my fish bones, shells, and prickly leaves shall tickle the noses of dissemblers!
 Bad air is always about you and your repasts: your lascivious thoughts, your lies, and secrets are indeed in the air!
 Dare only to believe in yourselves--in yourselves and in your inward parts!
 He who doth not believe in himself always lieth.
 A God's mask have ye hung in front of you, ye "pure ones": into a God's mask hath your execrable coiling snake crawled.
 Verily ye deceive, ye "contemplative ones!"
 Even Zarathustra was once the dupe of your godlike exterior; he did not divine the serpent's coil with which it was stuffed.
 A God's soul, I once thought I saw playing in your games, ye pure discerners!
 No better arts did I once dream of than your arts!
 Serpents' filth and evil odour, the distance concealed from me: and that a lizard's craft prowled thereabouts lasciviously.
 But I came NIGH unto you: then came to me the day,--and now cometh it to you,--at an end is the moon's love affair!
 See there!
 Surprised and pale doth it stand--before the rosy dawn!
 For already she cometh, the glowing one,--HER love to the earth cometh!
 Innocence and creative desire, is all solar love!
 See there, how she cometh impatiently over the sea!
 Do ye not feel the thirst and the hot breath of her love?

At the sea would she suck, and drink its depths to her height: now riseth the desire of the sea with its thousand breasts.
 Kissed and sucked WOULD it be by the thirst of the sun; vapour WOULD it become, and height, and path of light, and light itself!
 Verily, like the sun do I love life, and all deep seas.
 And this meaneth TO ME knowledge: all that is deep shall ascend--to my height!
 -- Thus spake Zarathustra.

Когато вчера изгряваше месецът, стори ми се, че той иска да роди слънце: тъй широк и непразен лежеше той на хоризонта.
 Но с бременността си той ме излъга; и аз по ще вярвам на мъжа в месеца, отколкото на жената.
 То се знае, малко прилича на мъж и той, тоя плах нощен мечтател.
 Истина, с нечиста съвест броди той над покривите.
 Че той е похотлив и ревнив, монахът на месеца, похотлив за земята и за всички радости на любещите.
 Не, аз не го обичам, тоя котарак на покривите! Противни ми са всички, що дебнат около непритворени прозорци!
 Смирен и мълчалив броди той по звездни килими — но аз не обичам тихостъпните мъжки нозе, на които и шпора не звънти.
 Стъпката на всеки честен говори; а котката се промъква крадешком през потона010. Виж, като котка стъпя месецът и нечестно.
 Вам давам аз тая притча, чувствителни лицемери, вам, "хора на чистото познание"! Вас наричам аз сластолюбци!
 И вие също обичате земята и земното: познах ви аз! — но срам има в обичта ви и лоша съвест — на месеца подобни сте вий!
 Да презирате земното придумаха вашия дух, но не вашата утроба: а тя е най-крепката у нас!
 И ето, срамува се вашият дух, че угажда на утробата ви, и от своя собствен срам върви по скрити и лъжовни пътища.

“Това би било най-висше за мен — тъй говори на себе си вашият измамен дух, — да гледам на живота без пожелание и не, като псе, с изплезен език.”

“Щастлив да бъда в съзерцанието, с умъртвена воля, без грабливостта и алчността на егоизма — студен и пепеляв по цялото тяло, но с опиянени месечни очи!”

“Това би било най-драго за мен — тъй се блазни съблазненият, — земята да обичам, както я месецът обича, и само с поглед да докосвам нейната хубост.”

“И това наричам аз непорочно познание на всички неща, че нищо не искам от нещата: освен да смея да лежа пред тях като стогледо огледало.”

О, вий, чувствителни лицемери, вий, сластолюбци! На пожеланието ви липсва невинност: ето защо вие клеветите пожелаването!

Истина, не обичате вие земята като творци, родители и радостни от това, що се твори!

Де е невинността? Дето има воля за раждане. И който иска да твори свръх себе си, той има най-чистата воля.

Де е хубостта? Дето от вся воля трябва да искам; дето искам да обичам и загина, за да не остане образът само образ.

Обичай и загина: това върви тъй от памтивека. Воля за обич: то е да бъдеш също готов за смърт. Тъй ви казвам аз, страхливци!

Но ето че вашето скопено кривогледство иска да се нарича “съзерцание”!

И което се оставя да го докосват боязливи очи, трябва да бъде кръстено “хубаво”! О, вий, осквернители на благородни имена!

Но това да бъде ваше проклятие, вий, непорочни, които дирите чистото познание, никога да не раждате: дори и когато лежите широко и непразни на хоризонта.

Истина, вие тъпчете устата си с благородни думи: и ние трябва да вярваме, че сърцето ви прелива, лъжливци?

А моите думи са нищожни, презрени и тромави: аз на драго сърце прибирам това, що падне под трапезата при вашите обеда.

Все пак мога с тях на лицемерите да кажа истината! Да,

нека моите кости, раковини и листи бодливи гъделичкат носовете на лицемерите! Развален е въздухът винаги около вас и вашите обеда: че сластолюбивите ви мисли, лъжите ви и преструвките ви пълнят въздуха!

Дръзнете изпърво да повярвате на себе си — на себе си и на своята утроба! Който сам не си вярва, винаги лъже.

Маска на бог турихте отпреди си, вий, “чисти”: в маската на бог се вмъкна вашият отвратителен нагърчен червей.

Истина, вие лъжете, вий, “съзерцатели”! И Заратустра някога вие заблудихте с божествената си външност; не позна той змийските ви гърчове, с които тя бе натъпкана.

Душата на бог мислех, че виждам да играе във вашите игри, вий, хора на чистото познание! Струваше ми се, че няма друго по-добро изкуство от вашите изкуства!

Змийската нечистота и лошата воня, тях криеше от мен отдалечеността и хитростта на гущер сластолюбиво пълзеше тъдява.

Но аз дойдох близо до вас: и настана ден за мене — и ето за вас дойде той — свърши се любуването на месеца!

И ето, погледнете! Изненадан и блед стои той пред зората!

Че иде вече слънцето, огненото — неговата любов към земята иде!

Нevinност и творческа жажда е всяка слънчева любов! Погледнете, как нетърпеливо иде то през морето! Не сещате ли жаждата и горещия дъх на неговата любов?

От морето иска то да смуче и да привлече към себе си на висини дълбината му; и подема се страстта на морето с хиляди гърди.

Целувано и смукано иска то да бъде от жаждата на слънцето; въздух иска то да стане и висина, и пътека на светлината, и само светлина!

Истина, подобно слънцето обичам аз живота и всички дълбоки морета.

И това значи за мен познание: всичко дълбоко трябва да се въземе — към моята висина!

Тъй рече Заратустра.

XXXVIII.
SCHOLARS.
39

За учените

When I lay asleep, then did a sheep eat at the ivy-wreath on my head,—it ate, and said thereby: "Zarathustra is no longer a scholar."

It said this, and went away clumsily and proudly.

A child told it to me.

I like to lie here where the children play, beside the ruined wall, among thistles and red poppies.

A scholar am I still to the children, and also to the thistles and red poppies.

Innocent are they, even in their wickedness.

But to the sheep I am no longer a scholar: so willeth my lot-- blessings upon it!

For this is the truth: I have departed from the house of the scholars, and the door have I also slammed behind me.

Too long did my soul sit hungry at their table: not like them have I got the knack of investigating, as the knack of nut-cracking.

Freedom do I love, and the air over fresh soil; rather would I sleep on ox skins than on their honours and dignities.

I am too hot and scorched with mine own thought: often is it ready to take away my breath.

Then have I to go into the open air, and away from all dusty rooms.

But they sit cool in the cool shade: they want in everything to be merely spectators, and they avoid sitting where the sun burneth on the steps.

Like those who stand in the street and gape at the passers-by: thus do they also wait, and gape at the thoughts which others have thought.

Should one lay hold of them, then do they raise a dust like flour-sacks, and involuntarily: but who would divine that their dust came from corn, and from the yellow delight of the summer fields?

When they give themselves out as wise, then do their petty

sayings and truths chill me: in their wisdom there is often an odour as if it came from the swamp; and verily, I have even heard the frog croak in it!

Clever are they--they have dexterous fingers: what doth MY simplicity pretend to beside their multiplicity!

All threading and knitting and weaving do their fingers understand: thus do they make the hose of the spirit!

Good clockworks are they: only be careful to wind them up properly!

Then do they indicate the hour without mistake, and make a modest noise thereby.

Like millstones do they work, and like pestles: throw only seed-corn unto them!

--they know well how to grind corn small, and make white dust out of it.

They keep a sharp eye on one another, and do not trust each other the best.

Ingenious in little artifices, they wait for those whose knowledge walketh on lame feet,--like spiders do they wait.

I saw them always prepare their poison with precaution; and always did they put glass gloves on their fingers in doing so.

They also know how to play with false dice; and so eagerly did I find them playing, that they perspired thereby.

We are alien to each other, and their virtues are even more repugnant to my taste than their falsehoods and false dice.

And when I lived with them, then did I live above them.

Therefore did they take a dislike to me.

They want to hear nothing of any one walking above their heads; and so they put wood and earth and rubbish betwixt me and their heads.

Thus did they deafen the sound of my tread: and least have I hitherto been heard by the most learned.

All mankind's faults and weaknesses did they put betwixt themselves and me:--they call it "false ceiling" in their houses.

But nevertheless I walk with my thoughts ABOVE their heads; and even should I walk on mine own errors, still would I be above them and their heads.

For men are NOT equal: so speaketh justice.

And what I will, THEY may not will!

-- Thus spake Zarathustra.

Както лежах заспал, една овца заръфала бръшляновия венец на главата ми — ръфала и рекла: "Заратустра вече не е учен".

Рекла и отминала надутото и гордо. Едно дете ми го разправи.

Обичам да лежа тук, дето децата играят, край порутената стена, между тръновици и червени макове.

Аз все още съм учен за децата и за тръновиците, и червените макове. Невинни са те, дори и в своята злоба.

Но за овцете не съм вече: такъв ми бил късметът — благословен да бъде!

Защото истина е: изселих се аз от дома на учените и тръгнах тогаз зад себе си вратата.

Твърде дълго седя гладна душата ми на тяхната трапеза; не съм, подобно тям, свикнал на познанието, като да троша орехи.

Свобода обичам аз и въздух над прясна земя; по-добре да спя на волска кожа, отколкото върху техните достойнства и почести.

Аз съм твърде горещ и изгорен от собствени мисли: често се задушавам. Тогаз трябва да бягам на свободен въздух и далеч от прашни стаи.

А те седят хладни на хладна сянка: във всичко искат да бъдат само зрители и пазят се да седнат там, дето слънцето пече на стъпалата.

Подобно ония, които стоят по улиците и зяпат хората, които минуват: тъй и те чакат и зяпат мислите, намислени от други.

Хванеш ли ги с ръце, те дигат прах като брашнени чували, и то неволно: но кому би дошло наум, че прахът им е от жито и от жълтата отрада на летните ниви?

Показват ли се мъдри, хладни тръпки ме побиват от техните дребни изречения и истини: често тяхната мъдрост е с миризмата на блато: и наистина аз дори жаба чух да кряка из нея!

Чевръсти са те, имат умни пръсти: що е моята простота

при тяхното многообразие! Всяко вдяване и везане, и плетене разбират техните пръсти: тъй плетат те чорапите на духа!

Добри часовници са те: само трябва човек да се грижи, както трябва, да ги навива! Тогава те показват часа безпогрешно и правят скромнен шум при това.

Подобно мелници работят те и черясла: само житни зърна им сипи! — и те вече знаят зърното ситно да мелят и да правят от него бял прах. Те се взират един друг в пръстите и се боят от най-добрия. Изобретателни в дребните хитрости, те вардят ония, на които знанието върви на хроми нозе — подобно паяци вардят те. Аз ги виждах винаги с предпазливост да приготвят отрова; и винаги при това туряха те стъквени ръкавици на своите пръсти.

Също и калпави зарове знаят те да хвърлят; и аз ги сварих да играят със зарове тъй усърдно, че се потяха при това. Ние сме чужди един на други, и техните добродетели са още повече против вкуса ми, отколкото техните хитрости и калпави зарове.

И когато живях при тях, живеях над тях. Затова те ме намразиха. Те не щат да чуят, че някой върви над техните глави; и тъй наслагах дървета и пръст, и смет между мен и главите си.

Тъй заглушиха те шума от моите стъпки: и най-зле бях чул досега от най-учените.

Заблужденията и слабостта на всички хора поставиха те между себе си и мен — "лъжлив под" наричат те това в своите къщи.

Но при все това аз вървя със своите мисли над техните глави; а да бих искал да вървя дори по собствените си грешки, пак щях да съм над тях и главите им.

Че хората не са еднакви: тъй говори справедливостта. И което аз искам, те не смеят да искат!

Тъй рече Заратустра.

XXXIX.

POETS.

40

За поетите

"Since I have known the body better"--said Zarathustra to one of his disciples--"the spirit hath only been to me symbolically spirit; and all the 'imperishable'--that is also but a simile."

"So have I heard thee say once before," answered the disciple, "and then thou addedst: 'But the poets lie too much.'"

Why didst thou say that the poets lie too much?"

"Why?"

said Zarathustra.

"Thou askest why?"

I do not belong to those who may be asked after their Why.

Is my experience but of yesterday?

It is long ago that I experienced the reasons for mine opinions.

Should I not have to be a cask of memory, if I also wanted to have my reasons with me?

It is already too much for me even to retain mine opinions; and many a bird flieth away.

And sometimes, also, do I find a fugitive creature in my dovecote, which is alien to me, and trembleth when I lay my hand upon it.

But what did Zarathustra once say unto thee?

That the poets lie too much?

--But Zarathustra also is a poet.

Believest thou that he there spake the truth?

Why dost thou believe it?"

The disciple answered: "I believe in Zarathustra."

But Zarathustra shook his head and smiled.

-- Belief doth not sanctify me, said he, least of all the belief in myself.

But granting that some one did say in all seriousness that the poets lie too much: he was right--WE do lie too much.

We also know too little, and are bad learners: so we are obliged to lie.

And which of us poets hath not adulterated his wine?

Many a poisonous hotchpotch hath evolved in our cellars: many an indescribable thing hath there been done.

And because we know little, therefore are we pleased from the

heart with the poor in spirit, especially when they are young women!

And even of those things are we desirous, which old women tell one another in the evening.

This do we call the eternally feminine in us.

And as if there were a special secret access to knowledge, which CHOKETH UP for those who learn anything, so do we believe in the people and in their "wisdom."

This, however, do all poets believe: that whoever pricketh up his ears when lying in the grass or on lonely slopes, learneth something of the things that are betwixt heaven and earth.

And if there come unto them tender emotions, then do the poets always think that nature herself is in love with them: And that she stealeth to their ear to whisper secrets into it, and amorous flatteries: of this do they plume and pride themselves, before all mortals!

Ah, there are so many things betwixt heaven and earth of which only the poets have dreamed!

And especially ABOVE the heavens: for all Gods are poet-symbolisations, poet-sophistications!

Verily, ever are we drawn aloft--that is, to the realm of the clouds: on these do we set our gaudy puppets, and then call them Gods and Supermen:-- Are not they light enough for those chairs!

--all these Gods and Supermen?

-- Ah, how I am weary of all the inadequate that is insisted on as actual!

Ah, how I am weary of the poets!

When Zarathustra so spake, his disciple resented it, but was silent.

And Zarathustra also was silent; and his eye directed itself inwardly, as if it gazed into the far distance.

At last he sighed and drew breath.

-- I am of to-day and heretofore, said he thereupon; but something is in me that is of the morrow, and the day following, and the hereafter.

I became weary of the poets, of the old and of the new: superficial are they all unto me, and shallow seas.

They did not think sufficiently into the depth; therefore their

feeling did not reach to the bottom.

Some sensation of voluptuousness and some sensation of tedium: these have as yet been their best contemplation. Ghost-breathing and ghost-whisking, seemeth to me all the jingle-jangling of their harps; what have they known hitherto of the fervour of tones!

-- They are also not pure enough for me: they all muddle their water that it may seem deep.

And fain would they thereby prove themselves reconcilers: but mediaries and mixers are they unto me, and half-and-half, and impure!

-- Ah, I cast indeed my net into their sea, and meant to catch good fish; but always did I draw up the head of some ancient God.

Thus did the sea give a stone to the hungry one.

And they themselves may well originate from the sea.

Certainly, one findeth pearls in them: thereby they are the more like hard molluscs.

And instead of a soul, I have often found in them salt slime.

They have learned from the sea also its vanity: is not the sea the peacock of peacocks?

Even before the ugliest of all buffaloes doth it spread out its tail; never doth it tire of its lace-fan of silver and silk.

Disdainfully doth the buffalo glance thereat, nigh to the sand with its soul, nigher still to the thicket, nighest, however, to the swamp.

What is beauty and sea and peacock-splendour to it!

This parable I speak unto the poets.

Verily, their spirit itself is the peacock of peacocks, and a sea of vanity!

Spectators, seeketh the spirit of the poet--should they even be buffaloes!

-- But of this spirit became I weary; and I see the time coming when it will become weary of itself.

Yea, changed have I seen the poets, and their glance turned towards themselves.

Penitents of the spirit have I seen appearing; they grew out of the poets.

-- Thus spake Zarathustra.

— Откакто познавам по-добре плътта — рече Заратустра на един от своите ученици, — духът за мен е вече само уподобение на дух; и всичко “непреходно” — и то също е само символ.

“Чух те вече веднъж да казваш тъй — отговори ученикът, — и тогаз ти прибави: “но поетите лъжат твърде много.” Защо каза, че поетите лъжат твърде много?”

— Защо? — рече Заратустра. — Ти питаш защо? аз не съм от ония, които човек смее да пита за тяхното защо. Нима от вчера аз живея? аз вече отдавна преживях основанията на своите мнения.

Нямаше ли да се обърна на бъчва за спомени, ако исках да удържа при себе си и своите основания?

Много ми е и това, да спазя само мненията си; и не една птица изхвъркна вече.

И между тях също намирам аз някое прилетяло животно в моя гълъбарник, което е чуждо за мен, и което трепери, ако сложа ръка върху му. Но какво ти каза веднъж, Заратустра? Че поетите лъжат твърде много?

— Но и Заратустра е поет.

Вярваш ли сега, че той с това казва истината? Защо вярваш това?

Ученикът отговори: “аз вярвам в Заратустра.” Но Заратустра поклати глава и се усмихна.

— Вярата не ме прави блажен, — рече той, — особено вярата в мен.

Но да приемем, че някой съвсем сериозно кажеше — поетите твърде много лъжат: той има право — ние твърде много лъжем.

И твърде малко знаем ние и сме лоши ученици: тъй че трябва да лъжем.

И кой от нас, поетите, не е подправял виното си? Не една отровна бърканица е вършена в нашите зимници, не малко неща са ставали там, които не могат се описа.

И защото малко знаем, то ни харесват от сърце нищите духом, най-вече когато са те млади женици!

Ние сме петимни дори и за такива неща, които бабичките си разправят вечер. Това сами ние наричаме вечно

женственото у нас.

И като да има особен таен достъп към знанието, който се зарива за ония, що нещо учат: и вярваме ние в народа и неговата “мъдрост”. Но това вярват всички поети: че който лежи на тревата или нейде по уединени склонове, наострил уши, узнава много за нещата, които са между земята и небото.

И обземат ли ги нежни вълнения, поетите винаги мислят, че самата природа е влюбена в тях.

И се примъква до техните уши, да им пришепне тайни и влюбени ласкави думи: с това се пъчат и надуват те пред всички смъртни!

Ах, има толкова неща между земята и небото, за които само поетите са се отпуснали да бленуват нещо!

И още повече над небето: че всички богове са символи на поета, измислица на поета!

Истина, нас винаги все нагоре ни дърпа — именно към царството на облаците: върху тия слагаме ние нашите пъстри блянове и наричаме ги тогава богове и свръхчовеци.

Че доста леки са те и тъкмо за там са! — всички тия богове и свръхчовеци.

Ах, как ми омръзна всичко това недостижимо, което иска без друго да стане събитие. Ах, как ми омръзнаха тия поети!

Когато Заратустра рече тъй, разгневи се ученикът му, но мълчеше. Също и Заратустра мълчеше; и погледът му се бе обърнал навътре, като да гледаше далеч в далнини. Най-сетне той въздъхна и дойде на себе си.

— аз съм от днес и отколе — каза той тогава, — но в мене има нещо, което е от утре и вдругиден и от всякога.

Омръзнаха ми поетите старите и новите: повърхностни са те всички и плитки моря. Те не са мислили достатъчно надълбоко: затова тяхното чувство не потъна до основата.

Малко похот и малко скука: това са били техните най-добри размисли.

Лъх и бяг на призраци е за мен всичкото им дрънчене на арфа; нима знаеха те досега що е страстен порив на

звуките!

Те не са и чисти достатъчно: те размътят всяка своя вода, за да се вижда дълбока.

И с това обичат те да се показват придобрители: но посредници и смесители си остават те, и посредствени, и нечисти!

Ах, аз хвърлих мрежата си в техните морета, като исках да уловя добра риба: но все глава на някой стар бог издърпвах.

Тъй морето даде на гладния един камък. И те сами невям от море произхождат.

Разбира се, намират се и перли в тях: толкова повече приличат те на твърди мидни животни. И вместо душа намирах често у тях тиня всолена. От морето се научиха те още и на суетност: не е ли морето паунът на пауните? И пред най-грозния бивол разперя то опашка, никога не му омръзва неговото везано ветрило от сребро и коприна.

Упорито гледа го биволът, в душата си близо до пясъка, още по-близо до хрусталака, но най-близо до блатото. Що му е нему хубост и море, и пауново труфило! Тая притча казвам аз на поетите.

Истина, самият техен дух е паун на пауните и море от суета!

Зрители иска духът на поета: че ако ще би да са и биволи!

Но тоя дух ми омръзна: и аз виждам да иде време, когато сам той на себе си ще омръзне.

— Променени видях аз вече поетите и с поглед насочен към себе си.

Видях да идат покаяници на духа: те израстоха от тях.

Тъй рече Заратустра.

XL.
GREAT EVENTS.

41

За великите събития

There is an isle in the sea--not far from the Happy Isles of Zarathustra-- on which a volcano ever smoketh; of which

isle the people, and especially the old women amongst them, say that it is placed as a rock before the gate of the nether-world; but that through the volcano itself the narrow way leadeth downwards which conducteth to this gate.

Now about the time that Zarathustra sojourned on the Happy Isles, it happened that a ship anchored at the isle on which standeth the smoking mountain, and the crew went ashore to shoot rabbits.

About the noontide hour, however, when the captain and his men were together again, they saw suddenly a man coming towards them through the air, and a voice said distinctly: "It is time!

It is the highest time!"

But when the figure was nearest to them (it flew past quickly, however, like a shadow, in the direction of the volcano), then did they recognise with the greatest surprise that it was Zarathustra; for they had all seen him before except the captain himself, and they loved him as the people love: in such wise that love and awe were combined in equal degree.

"Behold!"

said the old helmsman, "there goeth Zarathustra to hell!"

About the same time that these sailors landed on the fire-isle, there was a rumour that Zarathustra had disappeared; and when his friends were asked about it, they said that he had gone on board a ship by night, without saying whither he was going.

Thus there arose some uneasiness.

After three days, however, there came the story of the ship's crew in addition to this uneasiness--and then did all the people say that the devil had taken Zarathustra.

His disciples laughed, sure enough, at this talk; and one of them said even: "Sooner would I believe that Zarathustra hath taken the devil."

But at the bottom of their hearts they were all full of anxiety and longing: so their joy was great when on the fifth day Zarathustra appeared amongst them.

And this is the account of Zarathustra's interview with the fire-dog: The earth, said he, hath a skin; and this skin hath diseases.

One of these diseases, for example, is called "man."

And another of these diseases is called "the fire-dog":

concerning HIM men have greatly deceived themselves, and let themselves be deceived.

To fathom this mystery did I go o'er the sea; and I have seen the truth naked, verily!

barefooted up to the neck.

Now do I know how it is concerning the fire-dog; and likewise concerning all the spouting and subversive devils, of which not only old women are afraid.

"Up with thee, fire-dog, out of thy depth!"

cried I, "and confess how deep that depth is!

Whence cometh that which thou snorest up?

Thou drinkest copiously at the sea: that doth thine embittered eloquence betray!

In sooth, for a dog of the depth, thou takest thy nourishment too much from the surface!

At the most, I regard thee as the ventriloquist of the earth: and ever, when I have heard subversive and spouting devils speak, I have found them like thee: embittered, mendacious, and shallow.

Ye understand how to roar and obscure with ashes!

Ye are the best braggarts, and have sufficiently learned the art of making dregs boil.

Where ye are, there must always be dregs at hand, and much that is spongy, hollow, and compressed: it wanteth to have freedom.

'Freedom' ye all roar most eagerly: but I have unlearned the belief in 'great events,' when there is much roaring and smoke about them.

And believe me, friend Hullabaloo!

The greatest events--are not our noisiest, but our stillest hours.

Not around the inventors of new noise, but around the inventors of new values, doth the world revolve; INAUDIBLY it revolveth.

And just own to it!

Little had ever taken place when thy noise and smoke passed away.

What, if a city did become a mummy, and a statue lay in the mud!

And this do I say also to the o'erthrowers of statues: It is certainly the greatest folly to throw salt into the sea, and statues into the mud.

In the mud of your contempt lay the statue: but it is just its law, that out of contempt, its life and living beauty grow again!

With diviner features doth it now arise, seducing by its suffering; and verily!

it will yet thank you for o'erthrowing it, ye subverters!

This counsel, however, do I counsel to kings and churches, and to all that is weak with age or virtue--let yourselves be o'erthrown!

That ye may again come to life, and that virtue--may come to you!

--" Thus spake I before the fire-dog: then did he interrupt me sullenly, and asked: "Church?

What is that?"

"Church?"

answered I, "that is a kind of state, and indeed the most mendacious.

But remain quiet, thou dissembling dog!

Thou surely knowest thine own species best!

Like thyself the state is a dissembling dog; like thee doth it like to speak with smoke and roaring--to make believe, like thee, that it speaketh out of the heart of things.

For it seeketh by all means to be the most important creature on earth, the state; and people think it so."

When I had said this, the fire-dog acted as if mad with envy. "What!"

cried he, "the most important creature on earth?

And people think it so?"

And so much vapour and terrible voices came out of his throat, that I thought he would choke with vexation and envy.

At last he became calmer and his panting subsided; as soon, however, as he was quiet, I said laughingly: "Thou art angry, fire-dog: so I am in the right about thee!

And that I may also maintain the right, hear the story of another fire-dog; he speaketh actually out of the heart of the earth.

Gold doth his breath exhale, and golden rain: so doth his heart desire.

What are ashes and smoke and hot dregs to him!

Laughter flitteth from him like a variegated cloud; adverse is he to thy gargling and spewing and grips in the bowels!

The gold, however, and the laughter--these doth he take out of the heart of the earth: for, that thou mayst know it,--THE HEART OF THE EARTH IS OF GOLD."

When the fire-dog heard this, he could no longer endure to listen to me.

Abashed did he draw in his tail, said "bow-wow!"

in a cowed voice, and crept down into his cave.

-- Thus told Zarathustra.

His disciples, however, hardly listened to him: so great was their eagerness to tell him about the sailors, the rabbits, and the flying man.

"What am I to think of it!"

said Zarathustra.

"Am I indeed a ghost?"

But it may have been my shadow.

Ye have surely heard something of the Wanderer and his Shadow?

One thing, however, is certain: I must keep a tighter hold of it; otherwise it will spoil my reputation."

And once more Zarathustra shook his head and wondered.

"What am I to think of it!"

said he once more.

"Why did the ghost cry: 'It is time!'"

It is the highest time!"

For WHAT is it then--the highest time?"

-- Thus spake Zarathustra.

Има остров в морето — недалеч от блажените острови на Заратустра — на който една огнена планина непрекъснато дими; за него казва народът, а особено старите бабички, че бил поставен като канара пред

вратата на долния свят: а през самата огнена планина слизала надолу тясна пътека, която водела към тая врата на долния свят.

И тъкмо по онова време, когато Заратустра се намираше на блажените острови, случи се — един кораб хвърли котва на острова, на който се издига димящата планина; и екипажът на кораба излезе на суша да лови зайци. Но към пладне, когато капитанът и хората му се сбяха пак заедно, видяха ненадейно един човек да иде по въздуха към тях, и чу се глас ясно да казва: "Време е! Дойде вече време!" А когато видението наближи съвсем до тях — подобно сянка мина то бързо нататък, по направление, дето се издигаше огнената планина — те познаха с голяма изненада, че то е Заратустра; защото всички вече бяха го виждали, освен самия капитан, и го обичаха, както народът обича: еднакво и обич, и страх, когато са примесени заедно.

"Вижте! — рече старият кърмчия. — Ето Заратустра отива за Ада!" — В същото време, когато тия моряци излязоха на огнения остров, бе се разчуло, че Заратустра изчезнал; и когато запитваха приятелите му, те разправяха, че той нощем заминал с кораб, без да каже къде отива. Тъй настана смущение; след три дни към това смущение се притури още и историята на моряците — и заразпраща цял народ тогава, че дяволът отвлякъл Заратустра.

Неговите ученици се смяха на тая мълва; и един от тях каза дори: "По-скоро вярвам, че Заратустра е отвлякъл дявола." Но в дълбината на душата си всички бяха загрижени и обзети от копнеж, тъй че радостта им бе голяма, когато на петия ден Заратустра се яви при тях. И ето разказа за разговора на Заратустра с огнено псе: — Земята — каза той, — има кожа; и по тая кожа има болести. Една от тия болести се нарича например: "човек".

А друга една от болестите се нарича "огнено псе": много са лъгали хората за него и са слушали други да ги лъжат.

Тая тайна да изпитам ходих аз през морето: и видях истината гола, наистина! — боса чак до врата.

И зная сега какво е това огнено псе; а също тъй и всички извъргнати и низвъргнати дяволи, от които не само старите бабички се плашат.

— Навън, огнено псе, из твоята дълбина! — извиках аз. —

И признай колко дълбока е тая дълбина! Отде е това, което ти изригваш там нагоре? Ти пиеш обилно от морето: това издава твоето солено витийство. Истина, за един пес на дълбината ти вземаш храната си твърде от повърхността! Най-много те мисля за чревовещател на земята: и винаги, когато чувах да говорят извъргнати и низвъргнати дяволи, намирах ги подобни на тебе: солени, лъжливи и плиткни.

Вие знаете да ревете и с пепел да затъмнявате! Вие сте най-отбор хвалипръчковци и научили, както трябва, изкуството да възвръщате тинята.

Дето и да сте, трябва винаги наблизко да има тиня и много гъбаво, шупливо, приклещено, и него го тегли свобода. "Свобода" е най-обичайният ви рев: но аз отвикнах да вярвам на "велики събития", щом има много рев и дим наоколо.

И вярвай ми, приятелю, адски шум! Най-великите събития — те не са нашите най-шумни, а нашите най-тихи часове.

Не около изобретателите на нов шум: около изобретателите на нови ценности се върти светът, нечуто се върти той.

И признай си! Винаги малко нещо е излизало, когато минеха твоят шум и дим. Много ли нещо значи, че някой град се е превърнал на мумия, и че някакъв стълп лежи в тинята!

И тая дума още казвам аз на низвържителите на стълпове. Навярно е най-голямо безумие да хвърляш сол в морето и стълпове в тинята.

В тинята на вашето презрение лежеше стълпът: но тоя именно е неговия закон, че от презрението израства за него живот и жива хубост! Божествен наглед се изправя той сега пред нас и привлекателен в скръбта си; и наистина! — той ще ви благодари още, задето го низвъргнахте, вий, низвържители!

Но тоя съвет давам аз на царе и църкви и на всичко, що е недъгаво от старост или добродетел — оставете да ви низвъргнат!

За да можете пак да се върнете към живота, а към вас — добродетелта!

Тъй говорих аз пред огненото псе: тогава то ме прекъсна сърдито и попита: "Църква? Що е пък това?"

— Църква? — отговорих аз. — То е един вид държава, и то най-лъжливата. Но млъкни, ти, лицемерно псе! Ти най-добре познаваш своята пасмина!

Като теб е държавата, лицемерно псе; като теб обича тя да говори с дим и рев — за да накара да повярват, като тебе, че тя говори из корема на нещата.

Че тя непременно иска да бъде най-важното животно на земята, държавата; а хората му вярват.

Щом казах това, загърчи се огненото псе като бясно от завист.

"Как? — извика то. — Най-важното животно на земята? А хората му и вярват?" И толкова пара и грозни гласове изскочиха из неговата паст, че аз помислих, то ще се задуши от гняв и завист.

Най-сетне стана то по-спокойно и пгътенето му взе да поспира; а щом млъкна, казах засмяно:

— Ти се ядосваш, огнено псе: значи прав съм, като казвам тъй за тебе! А и за да устоя на правото си, чуи за друго едно огнено псе: то говори наистина от сърцето на земята.

Злато диша неговият дъх и златен дъжд: тъй го иска сърцето му. Що му е пепел и дим, та и гореща тиня!

Смях извира от него като пгътер облак: противно му е твоето гълголене и храчене, и яд на утробата!

Но злато и смях — взема ги то из сърцето на земята: че добре е да го знаеш — сърцето на земята е от злато.

Щом чу това, огненото псе не изтрая вече да ме слуша.

Засрамено сви опашка, каза някак изниско: "Бау! Бау!" и се вмъкна в ямата си.

Тъй разказваше Заратустра. А неговите ученици едва го слушаха: тъй голямо бе желанието им да му разправят за моряците, зайците и за хвъркатия човек.

— Що да мисля за това! — рече Заратустра. — Нима съм аз призрак?

Но то ще е била сянката ми. Вие ще да сте чували нещо за странника и сянката му!

Едно е несъмнено: ще трябва да я държа по-накъсо — инак ще ми зачерни името.

И още веднъж поклати глава Заратустра и чудеше се:

— Що да мисля за това! — каза той повторно.

Защо викаше призракът: "Време е! Дойде вече време!"

За какво е време вече?

Тъй рече Заратустра.

XLI.

THE SOOTHSAYER.

42

Прорицателят

"-And I saw a great sadness come over mankind.

The best turned weary of their works.

A doctrine appeared, a faith ran beside it: 'All is empty, all is alike, all hath been!'

And from all hills there re-echoed: 'All is empty, all is alike, all hath been!'

To be sure we have harvested: but why have all our fruits become rotten and brown?

What was it fell last night from the evil moon?

In vain was all our labour, poison hath our wine become, the evil eye hath singed yellow our fields and hearts.

Arid have we all become; and fire falling upon us, then do we turn dust like ashes:--yea, the fire itself have we made aweary.

All our fountains have dried up, even the sea hath receded.

All the ground trieth to gape, but the depth will not swallow! 'Alas!

where is there still a sea in which one could be drowned?'

so soundeth our plaint--across shallow swamps.

Verily, even for dying have we become too weary; now do we keep awake and live on--in sepulchres."

Thus did Zarathustra hear a soothsayer speak; and the

foreboding touched his heart and transformed him.

Sorrowfully did he go about and wearily; and he became like unto those of whom the soothsayer had spoken.

-- Verily, said he unto his disciples, a little while, and there cometh the long twilight.

Alas, how shall I preserve my light through it!

That it may not smother in this sorrowfulness!

To remoter worlds shall it be a light, and also to remotest nights!

Thus did Zarathustra go about grieved in his heart, and for three days he did not take any meat or drink: he had no rest, and lost his speech.

At last it came to pass that he fell into a deep sleep.

His disciples, however, sat around him in long night-watches, and waited anxiously to see if he would awake, and speak again, and recover from his affliction.

And this is the discourse that Zarathustra spake when he awoke; his voice, however, came unto his disciples as from afar: Hear, I pray you, the dream that I dreamed, my friends, and help me to divine its meaning!

A riddle is it still unto me, this dream; the meaning is hidden in it and encaged, and doth not yet fly above it on free pinions.

All life had I renounced, so I dreamed.

Night-watchman and grave-guardian had I become, aloft, in the lone mountain-fortress of Death.

There did I guard his coffins: full stood the musty vaults of those trophies of victory.

Out of glass coffins did vanquished life gaze upon me.

The odour of dust-covered eternities did I breathe: sultry and dust covered lay my soul.

And who could have aired his soul there!

Brightness of midnight was ever around me; lonesomeness cowered beside her; and as a third, death-rattle stillness, the worst of my female friends.

Keys did I carry, the rustiest of all keys; and I knew how to open with them the most creaking of all gates.

Like a bitterly angry croaking ran the sound through the long corridors when the leaves of the gate opened: ungraciously

did this bird cry, unwillingly was it awakened.
 But more frightful even, and more heart-strangling was it,
 when it again became silent and still all around, and I alone
 sat in that malignant silence.
 Thus did time pass with me, and slip by, if time there still was:
 what do I know thereof!
 But at last there happened that which awoke me.
 Thrice did there peal peals at the gate like thunders, thrice did
 the vaults resound and howl again: then did I go to the gate.
 Alpa!
 cried I, who carrieth his ashes unto the mountain?
 Alpa!
 Alpa!
 who carrieth his ashes unto the mountain?
 And I pressed the key, and pulled at the gate, and exerted
 myself.
 But not a finger's-breadth was it yet open: Then did a roaring
 wind tear the folds apart: whistling, whizzing, and piercing,
 it threw unto me a black coffin.
 And in the roaring, and whistling, and whizzing the coffin
 burst open, and spouted out a thousand peals of laughter.
 And a thousand caricatures of children, angels, owls, fools,
 and child-sized butterflies laughed and mocked, and roared
 at me.
 Fearfully was I terrified thereby: it prostrated me.
 And I cried with horror as I ne'er cried before.
 But mine own crying awoke me:--and I came to myself.
 -- Thus did Zarathustra relate his dream, and then was silent:
 for as yet he knew not the interpretation thereof.
 But the disciple whom he loved most arose quickly, seized
 Zarathustra's hand, and said: "Thy life itself interpreteth
 unto us this dream, O Zarathustra!
 Art thou not thyself the wind with shrill whistling, which
 bursteth open the gates of the fortress of Death?
 Art thou not thyself the coffin full of many-hued malices and
 angel caricatures of life?
 Verily, like a thousand peals of children's laughter cometh
 Zarathustra into all sepulchres, laughing at those night-
 watchmen and grave-guardians, and whoever else rattleth

with sinister keys.
 With thy laughter wilt thou frighten and prostrate them:
 fainting and recovering will demonstrate thy power over
 them.
 And when the long twilight cometh and the mortal weariness,
 even then wilt thou not disappear from our firmament, thou
 advocate of life!
 New stars hast thou made us see, and new nocturnal glories:
 verily, laughter itself hast thou spread out over us like a
 many-hued canopy.
 Now will children's laughter ever from coffins flow; now will a
 strong wind ever come victoriously unto all mortal
 weariness: of this thou art thyself the pledge and the
 prophet!
 Verily, THEY THEMSELVES DIDST THOU DREAM, thine
 enemies: that was thy sorest dream.
 But as thou awokest from them and camest to thyself, so shall
 they awaken from themselves--and come unto thee!"
 Thus spake the disciple; and all the others then thronged
 around Zarathustra, grasped him by the hands, and tried to
 persuade him to leave his bed and his sadness, and return
 unto them.
 Zarathustra, however, sat upright on his couch, with an absent
 look.
 Like one returning from long foreign sojourn did he look on
 his disciples, and examined their features; but still he knew
 them not.
 When, however, they raised him, and set him upon his feet,
 behold, all on a sudden his eye changed; he understood
 everything that had happened, stroked his beard, and said
 with a strong voice: "Well!
 this hath just its time; but see to it, my disciples, that we have
 a good repast; and without delay!
 Thus do I mean to make amends for bad dreams!
 The soothsayer, however, shall eat and drink at my side: and
 verily, I will yet show him a sea in which he can drown
 himself!"
 -- Thus spake Zarathustra.
 Then did he gaze long into the face of the disciple who had

been the dream-interpreter, and shook his head.

--

“— И видях аз велика скръб да сполетява хората. На най-
 добрите омръзнаха делата им.
 Едно учение се появи, една вяра тръгна покрай него:
 “Всичко е пусто, всичко е все то, всичко е било!”
 И от всички хълмове отекуна: “Всичко е пусто, всичко е все
 то, всичко е било!”
 Жънахме ние: но защо всички наши плодове изгниха и
 потъмняха? Какво падна от лошия месец през тая
 последна нощ?
 Напуста беше всяка работа, отрова стана нашето вино,
 лош поглед ослани полята и сърцата ни.
 Изсъхнахме всички и падне ли огън върху ни, ще се
 разпилеем като пепел: и на самия огън дори
 омръзнахме.
 Пресекнаха всички извори за нас и морето се отдръпна.
 Да се разтръгне иска земята, но дълбината не ще да
 гълта!
 “Ах, де има още море, в което човек би могъл да се удави”
 — тъй ечи нашият вопъл, — чак през равните блата.
 Истина, и за умиране сме твърде уморени; и бдим още и
 все живеем в гробници!”
 Тъй Заратустра чу да говори един прорицател; и неговото
 прорицание засегна сърцето му и преобрази го. Печален
 се луташе той и уморен; и заприлича на ония, за които
 говореше прорицателят.
 — Истина — тъй каза той на своите ученици, — малко
 остава и ще дойдат тия дълги дрезгавини. Ах, как да
 спася моята светлина отвъд тях!
 Да не се задуша в тая печал! Че на по-далечни светове
 трябва да бъде тя светлина, и на най-далечни нощи!
 Тъй в сърцето утрижен се луташе Заратустра; и три дни
 наред не яде и не пи, нямаше мира и загуби дума. Най-
 сетне случи се, че падна в дълбок сън. А неговите
 ученици седяха наоколо му дълго да бдят нощем и
 чакаха загрижени дали ще се пробуди и пак заговори, и
 оздравее от своята скръб.

А ето речта, която Заратустра каза, когато се събуди;
 гласът му идеше до неговите ученици като от далнини:
 — Чуйте съня, който сънувах, приятели, и помогнете ми
 да отгатна неговия смисъл!
 Той ми е още гатанка, тоя сън; смисълът му е в него скрит
 и привързан и още не може да възлети над него със
 свободни криле.
 Отрекъл бях всякакъв живот, тъй ми се присъни. Нощен и
 гробен пазач бях станал, там, на самотния планински
 замък на смъртта.
 Там горе пазех аз нейните ковчези: пълни бяха задушните
 сводове с такива победни трофеи. Из стъклени ковчези
 ме гледаше превъзможнат живот.
 Мирият на опрашени вечности дишах аз: знойна и
 прашна лежеше там моята душа. И кой би могъл да
 проветри там душата си!
 Ведрина на полунощ беше все около ми, самотността бе
 приклепнала до нея; и, трета при тях, хриптящата
 мъртва тишина, най-лошата от моите другарки.
 Ключове носех аз, най-ръждиви от всички ключове; и аз
 знаех с тях да отварям най-скрибуцащи порти.
 Като зловец грак се понесе звукът през дългите коридори,
 когато се подемаха вратите на портата: злокобно
 грачеше тая птица, не искаше тя да я будят.
 Но още по-ужасно и свиващо сърцето беше кога всичко
 замлъкнеше пак и утихнеше наоколо, и аз седях сам в
 това коварно мълчание.
 Тъй минаваше и се мъкнеше времето, ако още имаше
 време: отде да узнаех това! Но най-сетне се случи онова,
 което ме събуди.
 Три пъти удариха удари по портата, подобно гръм,
 отекнаха се и ревнаха сводовете три пъти пак: тогава
 отидох към портата.
 — Мора011! — викнах аз. — кой носи своята пепел на
 планината? Мора! Мора! Кой носи своята пепел на
 планината?
 И аз натиснах ключа и повдигнах портата, и мъчих се. Но
 тя ни на пръст се откряна.
 И ето че буен вихър джасна вратните й: писна, трясна,

профуча и захвърли той отпреде ми един чер ковчег.
 И в еката и писъка, и трясъка разпръсна се ковчегът и
 изригна хилядообразен смях.
 И безчет деца, ангели, бухали, глумци и големи като деца
 пеперуди се изсмяха и загавриха, и забушуваха срещу
 ми.
 Грозно се уплаших от това — то ме повали. И викнах аз от
 ужас, както никога не съм викал.
 Но моят собствен вик ме събуди: и аз дойдох на себе си.
 Тъй разправи Заратустра своя сън и млъкна: че не знаеше
 той още тълкуването на своя сън. Но ученикът, когото
 той най-обичаше, стана бързо, улови ръката на
 Заратустра и рече:
 — Твоят живот сам ни тълкува тоя сън, о, Заратустра! Не
 си ли сам ти вихърът с острия писък, който кърти
 портите на кулите на смъртта?
 Не си ли сам ти ковчегът, пълен с пъстри злоби и
 ангелски сили на живота?
 Истина, подобен на хилядообразен детински смях влиза
 Заратустра във всички гробници, смеещ се на тия нощни
 и гробовни пазачи, и на всички, що дрънчат с мрачни
 ключове.
 Ще го стреснеш и низвъргнеш ти с твоя присмех;
 припадъкът и пробуждането ще докажат твоята мощ над
 тях.
 А дори да би настанала дълга дрезгавина и смъртна
 умора, ти не ще залезеш на нашето небе, ти, застъпник
 на живота!
 Нови звезди ни даде ти да видим и нови нощни
 велелепия; истина, и самия смях разпъна ти като пъстър
 шатър върху ни.
 И винаги из ковчези детински смях ще блика; и винаги
 победоносен ще иде силен вихър за всяка смъртна
 умора: за това ти сам си ни залог и прорицател!
 Истина, тях самите сънува ти, вразите си: това бе твоят
 най-тежък сън!
 Но както ти се пробуди от тях и дойде на себе си, тъй и те
 трябва да се пробудят от себе си — и дойдат при теб!
 Тъй рече ученикът и всички други навалиха около

Заратустра и хващаха го за ръце и искаха да го придумат
 да остави леглото си и своята скръб и да се върне при
 тях. А Заратустра седеше изправен на одъра си и с
 отчужден поглед. Подобно някой, който се връща след
 дълго скитане по чужбина, гледаше той своите ученици
 и взираше се в лицата им; и все още не ги познаваше. Но
 когато го вдигнаха и изправиха на нозе, ето, погледът му
 изведнъж се промени, той разбра всичко, що се бе
 случило, поглади си брадата и рече със силен глас:
 — Тъй да бъде! Има време за това; а сега се погрижете,
 ученици мои, за един добър обяд и скоро! Тъй мисля аз
 да изкупя лошите сънища! А прорицателят трябва да
 яде и пие до мен: и наистина, аз ще му покажа и едно
 море, в което може да се удави!
 Тъй рече Заратустра. А след това гледа ученика, който му
 стана тълкувател на съня, дълго в лицето и поклати
 глава при това.

XLII. REDEMPTION. 43 За изкуплението

When Zarathustra went one day over the great bridge, then
 did the cripples and beggars surround him, and a hunchback
 spake thus unto him: "Behold, Zarathustra!
 Even the people learn from thee, and acquire faith in thy
 teaching: but for them to believe fully in thee, one thing is
 still needful--thou must first of all convince us cripples!
 Here hast thou now a fine selection, and verily, an opportunity
 with more than one forelock!
 The blind canst thou heal, and make the lame run; and from
 him who hath too much behind, couldst thou well, also, take
 away a little;--that, I think, would be the right method to
 make the cripples believe in Zarathustra!"
 Zarathustra, however, answered thus unto him who so spake:
 When one taketh his hump from the hunchback, then doth
 one take from him his spirit--so do the people teach.
 And when one giveth the blind man eyes, then doth he see too

many bad things on the earth: so that he curseth him who healed him.

He, however, who maketh the lame man run, inflicteth upon him the greatest injury; for hardly can he run, when his vices run away with him--so do the people teach concerning cripples.

And why should not Zarathustra also learn from the people, when the people learn from Zarathustra?

It is, however, the smallest thing unto me since I have been amongst men, to see one person lacking an eye, another an ear, and a third a leg, and that others have lost the tongue, or the nose, or the head.

I see and have seen worse things, and divers things so hideous, that I should neither like to speak of all matters, nor even keep silent about some of them: namely, men who lack everything, except that they have too much of one thing--men who are nothing more than a big eye, or a big mouth, or a big belly, or something else big,--reversed cripples, I call such men.

And when I came out of my solitude, and for the first time passed over this bridge, then I could not trust mine eyes, but looked again and again, and said at last: "That is an ear!

An ear as big as a man!"

I looked still more attentively--and actually there did move under the ear something that was pitiably small and poor and slim.

And in truth this immense ear was perched on a small thin stalk--the stalk, however, was a man!

A person putting a glass to his eyes, could even recognise further a small envious countenance, and also that a bloated soullet dangled at the stalk.

The people told me, however, that the big ear was not only a man, but a great man, a genius.

But I never believed in the people when they spake of great men--and I hold to my belief that it was a reversed cripple, who had too little of everything, and too much of one thing.

When Zarathustra had spoken thus unto the hunchback, and unto those of whom the hunchback was the mouthpiece and advocate, then did he turn to his disciples in profound

dejection, and said: Verily, my friends, I walk amongst men as amongst the fragments and limbs of human beings!

This is the terrible thing to mine eye, that I find man broken up, and scattered about, as on a battle- and butcher-ground. And when mine eye fleeth from the present to the bygone, it findeth ever the same: fragments and limbs and fearful chances--but no men!

The present and the bygone upon earth--ah!

my friends--that is MY most unbearable trouble; and I should not know how to live, if I were not a seer of what is to come. A seer, a purposer, a creator, a future itself, and a bridge to the future --and alas!

also as it were a cripple on this bridge: all that is Zarathustra.

And ye also asked yourselves often: "Who is Zarathustra to us?

What shall he be called by us?"

And like me, did ye give yourselves questions for answers.

Is he a promiser?

Or a fulfiller?

A conqueror?

Or an inheritor?

A harvest?

Or a ploughshare?

A physician?

Or a healed one?

Is he a poet?

Or a genuine one?

An emancipator?

Or a subjugator?

A good one?

Or an evil one?

I walk amongst men as the fragments of the future: that future which I contemplate.

And it is all my poetisation and aspiration to compose and collect into unity what is fragment and riddle and fearful chance.

And how could I endure to be a man, if man were not also the composer, and riddle-reader, and redeemer of chance!

To redeem what is past, and to transform every "It was" into

"Thus would I have it!"

--that only do I call redemption!

Will--so is the emancipator and joy-bringer called: thus have I taught you, my friends!

But now learn this likewise: the Will itself is still a prisoner.

Willing emancipateth: but what is that called which still putteth the emancipator in chains?

"It was": thus is the Will's teeth-gnashing and lonesomest tribulation called.

Impotent towards what hath been done--it is a malicious spectator of all that is past.

Not backward can the Will will; that it cannot break time and time's desire--that is the Will's lonesomest tribulation.

Willing emancipateth: what doth Willing itself devise in order to get free from its tribulation and mock at its prison?

Ah, a fool becometh every prisoner!

Foolishly delivereth itself also the imprisoned Will.

That time doth not run backward--that is its animosity: "That which was": so is the stone which it cannot roll called.

And thus doth it roll stones out of animosity and ill-humour, and taketh revenge on whatever doth not, like it, feel rage and ill-humour.

Thus did the Will, the emancipator, become a torturer; and on all that is capable of suffering it taketh revenge, because it cannot go backward.

This, yea, this alone is REVENGE itself: the Will's antipathy to time, and its "It was."

Verily, a great folly dwelleth in our Will; and it became a curse unto all humanity, that this folly acquired spirit!

THE SPIRIT OF REVENGE: my friends, that hath hitherto been man's best contemplation; and where there was suffering, it was claimed there was always penalty.

"Penalty," so calleth itself revenge.

With a lying word it feigneth a good conscience.

And because in the willer himself there is suffering, because he cannot will backwards--thus was Willing itself, and all life, claimed--to be penalty!

And then did cloud after cloud roll over the spirit, until at last madness preached: "Everything perisheth, therefore

everything deserveth to perish!"

"And this itself is justice, the law of time--that he must devour his children:" thus did madness preach.

"Morally are things ordered according to justice and penalty. Oh, where is there deliverance from the flux of things and from the 'existence' of penalty?"

Thus did madness preach.

"Can there be deliverance when there is eternal justice?"

Alas, unrollable is the stone, 'It was': eternal must also be all penalties!"

Thus did madness preach.

"No deed can be annihilated: how could it be undone by the penalty!"

This, this is what is eternal in the 'existence' of penalty, that existence also must be eternally recurring deed and guilt! Unless the Will should at last deliver itself, and Willing become non Willing --:" but ye know, my brethren, this fabulous song of madness!

Away from those fabulous songs did I lead you when I taught you: "The Will is a creator."

All "It was" is a fragment, a riddle, a fearful chance--until the creating Will saith thereto: "But thus would I have it."

-- Until the creating Will saith thereto: "But thus do I will it! Thus shall I will it!"

But did it ever speak thus?

And when doth this take place?

Hath the Will been unharnessed from its own folly?

Hath the Will become its own deliverer and joy-bringer?

Hath it unlearned the spirit of revenge and all teeth-gnashing?

And who hath taught it reconciliation with time, and something higher than all reconciliation?

Something higher than all reconciliation must the Will will which is the Will to Power--: but how doth that take place?

Who hath taught it also to will backwards?

--But at this point in his discourse it chanced that Zarathustra suddenly paused, and looked like a person in the greatest alarm.

With terror in his eyes did he gaze on his disciples; his glances pierced as with arrows their thoughts and arrear-thoughts.

But after a brief space he again laughed, and said soothedly:

"It is difficult to live amongst men, because silence is so difficult-- especially for a babblers."

-- Thus spake Zarathustra.

The hunchback, however, had listened to the conversation and had covered his face during the time; but when he heard Zarathustra laugh, he looked up with curiosity, and said slowly: "But why doth Zarathustra speak otherwise unto us than unto his disciples?"

Zarathustra answered: "What is there to be wondered at! With hunchbacks one may well speak in a hunchbacked way!"

"Very good," said the hunchback; "and with pupils one may well tell tales out of school."

But why doth Zarathustra speak otherwise unto his pupils-- than unto himself?"

--

Когато един ден Заратустра минуваше големия мост, заобиколиха го недъгави и просяци, и един гърбав му заговори тъй:

— Виж, Заратустра! И народът се учи от теб и почва да вярва в твоето учение: но за да ти повярва съвсем, трябва още едно нещо — трябва да убедиш още и нас, недъгавите! Тук ето имаш хубав избор и наистина, случай да хванеш не одного за перчема! Слепи можеш да излекуваш и хроми да направиш да провървят; и на онзи, който има повечко отзаде си, ти би могъл да му отнемеш колко-годе — това, мисля аз, би било най-добрият начин да накараш недъгавите да повярват в Заратустра!

Но Заратустра отвърна на тогава, който говореше, тъй:

— Ако се вземе на гърбавия гърбицата, взема му се умът — тъй учи народът. И ако се върнат очите на слепия, той вижда твърде много лоши неща на земята: тъй че той проклана оногова, който го е изцелил. Но тоя, който направи хромя да провърви, той му докарва най-голяма вреда: че щом тръгне, дава се път и на неговите пороци — тъй учи народът за недъгавите. А защо Заратустра да не научи и от народа, щом народът учи от

Заратустра?

Но за мен това е най-малкото нещо, откак живея между хората, да виждам: "На тогава липсва око, на оногова ухо, на трети крак, а други има, които са изгубили език или нос, или глава."

Аз виждам и виждах по-лоши и разни тъй отвратителни неща, че не бих желал да говоря за всяко от тях, а за някои нито дори да замълча: хора именно, на които липсва всичко, освен че имат едно повече — хора, които не са друго нищо освен едно голямо око или една голяма уста, или един голям корем, или друго някакво голямо нещо — изопачени недъгавци наричам аз такива.

И когато идех от моята самотност и за пръв път минах тоя мост, не повярвах на очите си и гледах татък, и гледах пак, и казах най-сетне: "Това е едно ухо! Ухо, голямо като човек!"

Взрях се още по-добре: и наистина, под ухото се движеше още нещо, което беше за оплакване малко и бедно, и немошно. И действително, чудовищното ухо седеше на едно малко тънко стъбло — а стъблото беше човек! Който вземеше стъкло пред очите си, можеше дори да разпознае и едно малко завистливо листенце; а тъй също, че една подута душичка се клатушка на стъблото. А народът ми каза, че голямото ухо не било само човек, а един велик човек, един гений. Но аз никога не вярвах на народа, когато говори за велики хора — и си останах на вярата, че това е един изопачен недъгавец, който има от всичко твърде малко и само едно твърде много.

Когато Заратустра говореше тъй на гърбавия и на ония, на които той беше тълкувател и застъпник, обърна се той с дълбоко недоволство към своите ученици и каза:

— Истина, приятели мои, аз ходя между хората като между отломки и отделни части от хора!

Това е за окото ми най-страшното, че аз намирам човека разрушен и разхвърлен като на бойно и скотобойно поле.

И отбегне ли окото ми отсега към отколе, то все същото намира: отломки и отделни части и грозни случки — но не хора!

Сега и отколе на земята — ах! приятели мои — това е за мене най-непоносимото; и аз не бих могъл да живея, да не бях ясновидец за онова, което трябва да дойде. Ясновидец, желател, творец, сам бъдеще и мост към бъдещето — и ах, също при това и недъгавец на тоя мост: всичко това е Заратустра. А и вие също се питахте често: “Кой е за нас Заратустра? Как да го наречем?” И подобно мене отговаряхте си с въпроси.

Дали е той обещаващ? Или изпълнител? Завоевател? Или наследник? Есен? Или палешник? Лекар? Или оздравял?

Поет ли е? Или истинен? Освободител? Или укротител? Добър?

Или зъл?

Аз ходя между хора като между отломки на бъдещето: онова бъдеще, което аз виждам.

И всички мои помисли и стремежи са да намисля и сбера в едно, което е отломка и гатанка, и грозна случка.

И как бих изгърпял човек да бъда, ако човек не беше и поет, и гадател, и изкупител на случая!

Да изкупиш миналите и да претвориш всяко “беше” в “тъй го исках аз!” — това само бих нарекъл аз изкупление.

Воля — тъй се нарича освободителят и вестителят на радост: тъй ви учих аз, приятели мои! Но научете и това: самата воля е още пленница.

Да искаш, освобождава: но как се нарича това, което и освободителя още туря в окови?

“Беше”: тъй се нарича скърцането на зъбите на волята и най-самотната ѝ скръб. Безсилна против онова, което вече е направено — тя гледа лошо на всяко минало.

Волята не може да иска назад; че тя не може да сломи времето и възжелението на времето — това е най-самотната скръб на волята.

Да искаш — това освобождава: какво измисля самото искане, за да се освободи от своята скръб и да се присмее на своята тъмница?

Ах, безумец е всеки пленник! С безумство се изкупува и пленената воля. Че времето не върви назад, това е гневът ѝ: “това, което беше” — тъй се нарича камъкът,

който тя не може да отвали.

И тъй отваля тя камъни от гняв и досада и отмъщава на оня, който подобно ней не чувства гняв и досада.

Тъй стана волята, освободителката, мъчител: и на всичко, що може да страда, мъсти за това, че тя не може да се върне назад.

Това, да, само това е самата мъст: отвращението на волята против времето и неговото “беше”.

Истина, голямо безумие е присъщо на волята ни; и стана проклятие за всичко човешко, че това безумие възприе дух!

Духът на отмъщението: приятели мои, досега това беше най-добрата мисъл на хората; и дето имаше страдание, там трябваше винаги да има наказание.

“Наказание” — именно тъй се нарича мъстта: с лъжовна реч тя се преструва, че има добра съвест.

И защото в самия желаещ има страдание, задето не може да поиска назад, то трябвало самото искане и всеки живот да бъде наказание! И тъй се трупа облак връз облак върху духа: докато най-сетне лудостта запровяжда: “Всичко предхожда, затова е всичко достойно да изчезне!” “И справедливост е сам той, оня закон на времето, че то трябва да изяде своите деца”: тъй проповядваше лудостта.

“Нравствено са разпоредени нещата според право и наказание.

О, де е спасението от течението на нещата и от наказанието “битие”?” Тъй проповядваше лудостта.

“Може ли да има спасение, когато има едно вечно право? Ах, неотвалим е камъкът “беше”: вечни трябва да бъдат и всички наказания!” Тъй проповядваше лудостта.

“Никое дело не може да бъде унищожено: как би могло то чрез наказанието да стане неизвършено! Това, това е вечно в наказанието “битие”, че и битието трябва да бъде вечно все дело и престъпление!”

“Освен ако волята най-сетне сама се освободи и искането стане неискане”: но вие познавате, братя мои, тая баснена песен на лудостта!

Отведох ви аз от тия баснени песни, като ви учих: “Волята

е творец.”

Всяко “беше” е останка, гатанка, жестока случка — докато творещата воля каже при това: “Но аз го исках тъй!”

— Докато творещата воля каже при това: “Но аз тъй го исках! Тъй ще го исках!”

Но рече ли тя вече тъй? И кога ще стане това? Отърси ли се волята от своето собствено безумие?

Стана ли волята сама на себе си спасител и носител на радост?

Отучи ли се от духа на мъстта и от всяко скърцане зъби?

И кой я научи да се придобри с времето, и с по-висшето от всяко одобряване?

По-висше от всяко одобряване трябва да иска волята, която е воля за власт — но как ще постигне тя това? Кой би я научил и да иска назад?

Но на това място от своята реч случи се, че Заратустра внезапно спря и съвсем изглеждаше на премного уплашен. С уплах в очи погледна той своите ученици: очите му пронизаха като стрели техните мисли и помисли. Но след малко той пак се усмихна и каза добродушен:

— Мъчно е с хора да живееш, защото мълчанието е тъй тежко. Особено за приказливия.

Тъй рече Заратустра. А гърбавият слушаше разговора и затулил беше лицето си при това; но когато чу Заратустра да се смее, погледна любопитно и каза полека:

— Но защо говори Заратустра иначе нам, не като на своите ученици?

Заратустра отговори:

Какво има тук за чудене! С гърбави може гърбаво да се говори!

Добре — каза гърбавият, — и с ученици може да се бърбе, както понася на школата.

Но защо говори Заратустра другояче на своите ученици — не като на себе си?

44

За човешката мъдрост

Not the height, it is the declivity that is terrible!
 The declivity, where the gaze shooteth DOWNWARDS, and
 the hand graspeth UPWARDS.
 There doth the heart become giddy through its double will.
 Ah, friends, do ye divine also my heart's double will?
 This, this is MY declivity and my danger, that my gaze
 shooteth towards the summit, and my hand would fain
 clutch and lean--on the depth!
 To man clingeth my will; with chains do I bind myself to man,
 because I am pulled upwards to the Superman: for thither
 doth mine other will tend.
 And THEREFORE do I live blindly among men, as if I knew
 them not: that my hand may not entirely lose belief in
 firmness.
 I know not you men: this gloom and consolation is often
 spread around me.
 I sit at the gateway for every rogue, and ask: Who wisheth to
 deceive me?
 This is my first manly prudence, that I allow myself to be
 deceived, so as not to be on my guard against deceivers.
 Ah, if I were on my guard against man, how could man be an
 anchor to my ball!
 Too easily would I be pulled upwards and away!
 This providence is over my fate, that I have to be without
 foresight.
 And he who would not languish amongst men, must learn to
 drink out of all glasses; and he who would keep clean
 amongst men, must know how to wash himself even with
 dirty water.
 And thus spake I often to myself for consolation: "Courage!
 Cheer up!
 old heart!
 An unhappiness hath failed to befall thee: enjoy that as thy--
 happiness!"
 This, however, is mine other manly prudence: I am more
 forbearing to the VAIN than to the proud.

Is not wounded vanity the mother of all tragedies?
 Where, however, pride is wounded, there there groweth up
 something better than pride.
 That life may be fair to behold, its game must be well played;
 for that purpose, however, it needeth good actors.
 Good actors have I found all the vain ones: they play, and wish
 people to be fond of beholding them--all their spirit is in this
 wish.
 They represent themselves, they invent themselves; in their
 neighbourhood I like to look upon life--it cureth of
 melancholy.
 Therefore am I forbearing to the vain, because they are the
 physicians of my melancholy, and keep me attached to man
 as to a drama.
 And further, who conceiveth the full depth of the modesty of
 the vain man!
 I am favourable to him, and sympathetic on account of his
 modesty.
 From you would he learn his belief in himself; he feedeth
 upon your glances, he eateth praise out of your hands.
 Your lies doth he even believe when you lie favourably about
 him: for in its depths sigheth his heart: "What am I?"
 And if that be the true virtue which is unconscious of itself--
 well, the vain man is unconscious of his modesty!
 -- This is, however, my third manly prudence: I am not put
 out of conceit with the WICKED by your timorousness.
 I am happy to see the marvels the warm sun hatcheth: tigers
 and palms and rattle-snakes.
 Also amongst men there is a beautiful brood of the warm sun,
 and much that is marvellous in the wicked.
 In truth, as your wisest did not seem to me so very wise, so
 found I also human wickedness below the fame of it.
 And oft did I ask with a shake of the head: Why still rattle, ye
 rattle-snakes?
 Verily, there is still a future even for evil!
 And the warmest south is still undiscovered by man.
 How many things are now called the worst wickedness, which
 are only twelve feet broad and three months long!
 Some day, however, will greater dragons come into the world.

For that the Superman may not lack his dragon, the super-
 dragon that is worthy of him, there must still much warm
 sun glow on moist virgin forests!
 Out of your wild cats must tigers have evolved, and out of your
 poison toads, crocodiles: for the good hunter shall have a
 good hunt!
 And verily, ye good and just!
 In you there is much to be laughed at, and especially your fear
 of what hath hitherto been called "the devil!"
 So alien are ye in your souls to what is great, that to you the
 Superman would be FRIGHTFUL in his goodness!
 And ye wise and knowing ones, ye would flee from the solar-
 glow of the wisdom in which the Superman joyfully batheth
 his nakedness!
 Ye highest men who have come within my ken!
 this is my doubt of you, and my secret laughter: I suspect ye
 would call my Superman--a devil!
 Ah, I became tired of those highest and best ones: from their
 "height" did I long to be up, out, and away to the Superman!
 A horror came over me when I saw those best ones naked:
 then there grew for me the pinions to soar away into distant
 futures.
 Into more distant futures, into more southern souths than
 ever artist dreamed of: thither, where Gods are ashamed of
 all clothes!
 But disguised do I want to see YOU, ye neighbours and
 fellowmen, and well attired and vain and estimable, as "the
 good and just;" -- And disguised will I myself sit amongst
 you--that I may MISTAKE you and myself: for that is my
 last manly prudence.
 -- Thus spake Zarathustra.

Не висината: стръмнината е страшното!
 Стръмнината, отдето погледът пада надолу, а ръката
 посяга нагоре.
 Тогава сърцето се зашеметява от своята двойна воля.
 Ах, приятели, сещате ли двойната воля и на моето сърце?
 Това, това е моята стръмнина и моята опасност, че
 погледът ми се хвърля към висината, и че ръката ми би

желала да се хване и опре — на гълбината!
 О човека се лови моята воля, с вериги се вържа аз о човека, защото ме тегли нагоре към Свръхчовека: че там иска другата ми воля.
 И затова живея сляп между хората, като да не ги познавам: да не би ръката ми да изгуби съвсем вяра в твърдото.
 Аз не ви познавам, хора: тоя мрак и утеха често ме окръжават.
 Стоя на пътната врата за всякой нехранимайко и питам: кой ще ме излъже?
 Това е моята първа човешка мъдрост, че се оставам да ме лъжат, за да не бъда все нащрек пред лъжците.
 Ах, ако бях все нащрек пред човека: как би могло човек да бъде котва за моя балон! Твърде лесно би ме отвлякъл той нагоре и далеч!
 Такова провидение бди над моята съдба, че аз трябва да бъда без предпазливост.
 И който не иска да изнемогне между хората, трябва да се научи да пие от всички чаши; и който иска чист да остане между хората, трябва да знае и с мръсна вода да се мие.
 И тъй си говорих често за утеха: “Добре! На добър час! Старо сърце! Едно нещастие не ти се удаде: радвай се на това като на твое щастие!” А таз е моята друга човешка мъдрост: аз щадя суетните повече от гордите.
 Не е ли накърнена суетност майката на всички трагедии? А дето гордостта бъде накърнена, там израства нещо по-добро, отколкото е гордостта. За да бъде животът хубав за гледане, трябва неговата игра да бъде добре играна: а за това са нужни добри актьори.
 Добри актьори намерих аз всички суетни — те играят и искат да са по сърце на които ги гледат — целият им дух е в тая воля.
 Те представляват себе си, измислят себе си; близо до тях обичам аз да гледам живота — това лекува от меланхолия.
 Затова щадя аз суетните, защото са те лекари на моята меланхолия и ме привързват о човека като о зрелище.

И сетне: кой би измерил цялата гълбина на скромността у суетния! Аз го обичам и съчувствам му за неговата скромност.
 От вас иска да научи той вярата в себе си; той се храни от вашите погледи, той жадно лапа похвалата от вашите ръце.
 И вашите лъжи вярва той, стига добре да го лъжете; че в гълбини въздиша сърцето му: “Що съм аз!”
 И ако истината добродетел е, която нищо не знае за себе си: то суетният не знае за своята скромност!
 Но това е моята трета човешка мъдрост, че не оставам вашата боязливост да ми опротиви изгледа на злите.
 Блажен съм да виждам чудесата, измътени от горещото слънце: тигри и палми, и дрънчащи змии.
 И между хората има хубави рожби на горещото слънце, и у злите много за учудване.
 Ала както вашите най-мъдри не ми се видяха толкова мъдри: тъй също намерих, че и злобата на хората стои по-долу от това, що се разправя за нея.
 И често клатех глава, и питах: защо още дрънкате, вий, дрънчащи змии?
 Истина, и за злото бъдеще има! И най-горещият юг не е още изнамерен за хората.
 Колко неща сега вече наричат най-люта злоба, които са само дванадесет стъпки и три месеца дълги! Но някога ще се явят на свят по-големи змейове.
 Че за да не липсва на Свръхчовека змея, свръхзмеят, който да е достоен за него: затова трябва още много горещо слънце да грее върху влажните дебри!
 Вашите диви котки трябва да станат по-напред тигри и вашите отровни жаби — крокодили: че добрият ловец трябва да има добър лов!
 И наистина, вий, добри и справедливи! У вас има много за смях, а особено страхът ви пред онова, що досега се наричаше “дявол!”
 Тъй чужди сте вие с душата си за всичко, що е велико, че Свръхчовека би ви се видял страшен в своята доброта!
 И вий, мъдри и учени, вие бихте избягали от слънчевия зной на мъдростта, в който Свръхчовекът с радост къпе

своята нагота!
 Вие, най-висши човеци, които срещна моя поглед! Това е моето съмнение във вас и моят таен смях: аз отгатвам, вие бихте назвали моя Свръхчовек дявол!
 Ах, омръзнаха ми тия най-висши и най-добри: от тяхната “висина” ме теглеше нагоре, навън, далеч към Свръхчовека!
 Ужас ме обзе, когато видях наги тия най-добри: тогава ми израстоха криле да отлети в далечни бъднини.
 В по-далечни бъднини, в по-южни югове, отколкото някога художник е бленувал: там, дето боговете се срамят от всяка дреха!
 Но преоблечени искам вас да видя, вий, близки и събратя, и добре натруфени, и суетни, и достойни, като “добрите и справедливите”.
 И преоблечен, искам сам аз между вас да седя — че да не позная вас и себе си: това именно е моята последна човешка мъдрост.
 Тъй рече Заратустра.

XLIV. THE STILLEST HOUR. 45 Най-тихият час

What hath happened unto me, my friends?
 Ye see me troubled, driven forth, unwillingly obedient, ready to go--alas, to go away from YOU!
 Yea, once more must Zarathustra retire to his solitude: but unjoyously this time doth the bear go back to his cave!
 What hath happened unto me?
 Who ordereth this?
 --Ah, mine angry mistress wisheth it so; she spake unto me. Have I ever named her name to you?
 Yesterday towards evening there spake unto me MY STILLEST HOUR: that is the name of my terrible mistress. And thus did it happen--for everything must I tell you, that your heart may not harden against the suddenly departing one!

Do ye know the terror of him who falleth asleep?
 -- To the very toes he is terrified, because the ground giveth way under him, and the dream beginneth.
 This do I speak unto you in parable.
 Yesterday at the stillest hour did the ground give way under me: the dream began.
 The hour-hand moved on, the timepiece of my life drew breath--never did I hear such stillness around me, so that my heart was terrified.
 Then was there spoken unto me without voice: "THOU KNOWEST IT, ZARATHUSTRA?"
 -- And I cried in terror at this whispering, and the blood left my face: but I was silent.
 Then was there once more spoken unto me without voice: "Thou knowest it, Zarathustra, but thou dost not speak it!"
 -- And at last I answered, like one defiant: "Yea, I know it, but I will not speak it!"
 Then was there again spoken unto me without voice: "Thou WILT not, Zarathustra?"
 Is this true?
 Conceal thyself not behind thy defiance!"
 -- And I wept and trembled like a child, and said: "Ah, I would indeed, but how can I do it!
 Exempt me only from this!
 It is beyond my power!"
 Then was there again spoken unto me without voice: "What matter about thyself, Zarathustra!
 Speak thy word, and succumb!"
 And I answered: "Ah, is it MY word?
 Who am _I_?
 I await the worthier one; I am not worthy even to succumb by it."
 Then was there again spoken unto me without voice: "What matter about thyself?
 Thou art not yet humble enough for me.
 Humility hath the hardest skin."
 -- And I answered: "What hath not the skin of my humility endured!
 At the foot of my height do I dwell: how high are my summits,

no one hath yet told me.
 But well do I know my valleys."
 Then was there again spoken unto me without voice: "O Zarathustra, he who hath to remove mountains removeth also valleys and plains."
 -- And I answered: "As yet hath my word not removed mountains, and what I have spoken hath not reached man. I went, indeed, unto men, but not yet have I attained unto them."
 Then was there again spoken unto me without voice: "What knowest thou THEREOF!"
 The dew falleth on the grass when the night is most silent."
 -- And I answered: "They mocked me when I found and walked in mine own path; and certainly did my feet then tremble.
 And thus did they speak unto me: Thou forgottest the path before, now dost thou also forget how to walk!"
 Then was there again spoken unto me without voice: "What matter about their mockery!
 Thou art one who hast unlearned to obey: now shalt thou command!
 Knowest thou not who is most needed by all?
 He who commandeth great things.
 To execute great things is difficult: but the more difficult task is to command great things.
 This is thy most unpardonable obstinacy: thou hast the power, and thou wilt not rule."
 -- And I answered: "I lack the lion's voice for all commanding."
 Then was there again spoken unto me as a whispering: "It is the stillest words which bring the storm.
 Thoughts that come with doves' footsteps guide the world.
 O Zarathustra, thou shalt go as a shadow of that which is to come: thus wilt thou command, and in commanding go foremost."
 -- And I answered: "I am ashamed."
 Then was there again spoken unto me without voice: "Thou must yet become a child, and be without shame.
 The pride of youth is still upon thee; late hast thou become

young: but he who would become a child must surmount even his youth."
 -- And I considered a long while, and trembled.
 At last, however, did I say what I had said at first.
 "I will not."
 Then did a laughing take place all around me.
 Alas, how that laughing lacerated my bowels and cut into my heart!
 And there was spoken unto me for the last time: "O Zarathustra, thy fruits are ripe, but thou art not ripe for thy fruits!
 So must thou go again into solitude: for thou shalt yet become mellow."
 -- And again was there a laughing, and it fled: then did it become still around me, as with a double stillness.
 I lay, however, on the ground, and the sweat flowed from my limbs.
 --Now have ye heard all, and why I have to return into my solitude.
 Nothing have I kept hidden from you, my friends.
 But even this have ye heard from me, WHO is still the most reserved of men --and will be so!
 Ah, my friends!
 I should have something more to say unto you!
 I should have something more to give unto you!
 Why do I not give it?
 Am I then a niggard?
 -- When, however, Zarathustra had spoken these words, the violence of his pain, and a sense of the nearness of his departure from his friends came over him, so that he wept aloud; and no one knew how to console him.
 In the night, however, he went away alone and left his friends.

Що стана с мен, приятели мои? Вие ме виждате смутен, унесен, неохотно послушен, готов да се махна — ах, от вас далеч да се махна!
 Да, още веднъж трябва Заратустра да се оттегли в своята самотност: но тоя път нерадо се връща мечката в своето леговище!

Що стана с мен! Кой заповядва това? Ах, моят гневен господар иска така, той ми рече; произнесох ли аз някога името му пред вас?

Вчера привечер ми рече моят най-тих час: това е името на моя страшен господар.

И тъй стана — защото всичко трябва да ви кажа, за да не би сърцето ви да се ожесточи против внезапно разделящия се!

Знаете ли сепването на тоя, що заспива?

До пръстите на нозете се сепва той от това, че земята се дръпва и започва сънят.

Това ви казвам като притча. Снощи в най-тихия час земята под мен се дръпна: започна сънят.

Стрелката се отмести, часовникът на моя живот пое дъх — никога не съм чувал такава тишина около си: тъй че сърцето ми се сепна.

Тогава рече ми то без глас: "Ти го знаеш, Заратустра?" И аз извиках от страх при тоя шепот, и кръвта се дръпна от лицето ми: но аз мълчах.

И повторно ми рече то без глас: "Ти го знаеш, Заратустра, но не го казваш!"

И аз отвърнах най-сетне като някой упорит: — Да, аз го зная, но не искам да го кажа!

И то наново ми рече без глас: "Ти не искаш, Заратустра? Истина ли е това? Не се крий в упорството си!" И аз плаках и треперах като дете и рекох:

— Ах, искам бих, но мога ли! Остави ме! Това е свръх силата ми!

И то наново ми рече без глас: "Що значиш ти, Заратустра! Кажи своята дума и умри!" И аз отвърнах:

— Ах, моя дума ли е това? Кой съм аз? Аз чакам по-достойния; не съм достоен дори да умра за него.

И то наново ми рече без глас: "Що значиш ти? Ти още не си доста смирен. Смирението има най-твърда кожа." И аз отвърнах:

— Какво не изгърпя вече кожата на моето смирение! При подножието живея на моята висина: колко са високи моите върхове? Никой не ми е казал още. Но добре познавам аз моите долини.

И то наново ми рече без глас: "О, Заратустра, който има да преместя планини, той мести също долини и низини." И аз отвърнах:

— Моята дума не е още преместяла гори и което говорих, не стигна до хората. Аз тръгнах при хората, но още не съм стигнал до тях.

И то наново ми рече без глас: "Що знаеш ти за това? Роса пада върху тревата, когато нощта е най-замлъкнала." И аз отвърнах:

— Присмиваха ми се, когато намерих и тръгнах своя собствен път; и наистина, тогава трепереха моите нозе.

И тъй ми казваха те: Ти се отучи от пътя, ще се отучиш сега и да ходиш!

И то отново ми рече без глас: "Що значи техният присмех! Ти си, който се е отучил да слуша: сега трябва да заповядваш!"

Не знаеш ли кой е на всички най-необходимият? Който заповядва великото. Велико да изпълниш е мъчно: но още по-мъчното е да заповядаш велико.

Това е най-непростимото у теб: ти имаш силата, а не щеш да властваш."

И аз отвърнах:

— Мен ми липсва лъвски глас за заповядване.

И то наново ми рече като шепот: "Най-тихите думи са, които докарват буря. Мисли, които идват на гълъбови нозе, управляват света.

О, Заратустра, ти трябва да вървиш като сянка на онова, което трябва да дойде: тъй ще заповядваш ти и, заповядвайки, ще вървиш отпред."

И аз отвърнах:

— Свян ме е.

И то наново ми рече без глас: "Ти трябва още да станеш дете и без свян.

Гордостта на младините личи още върху ти, късно стана ти млад: а който иска да стане дете, трябва още и младостта си да превъзмогне."

И аз дълго време мислих и треперах. Но най-сетне казах, което изпърво казах:

— Не искам.

Тогава се вдигна смях около ми. Уви, как тоя смях ми раздира недрата и разкъса сърцето!

И то ми рече за сетен път: "О, Заратустра, твоите плодове са зрели, но ти не си узрял за своите плодове!

Тъй че трябва да се върнеш пак в самотността: че ти трябва още да дозрееш."

И пак се изсмя то и отлетя: тогава стана тихо около ми като от двойна тишина. Но аз лежах на земята и пот ручеше от мен.

— Сега чухте всичко, и защо трябва да се върна в моята самотност.

Нищо не премълчах от вас, приятели мои.

А и това чухте вие от мен — който е от всички хора най-мълчаливият — и иска да бъде такъв!

Ах, приятели мои! Аз бих имал още нещо да ви кажа, бих имал още нещо да ви дам! Защо не ви го давам? Нима съм скъперник?

Но когато Заратустра изрече тия думи, преодоля го силата на скръбта и близостта на раздялата с приятелите си, тъй че заплака високо; и никой не знаеше да го утеши. А през нощта замина той сам и остави приятелите си.

THIRD PART. ТРЕТА ЧАСТ

"Ye look aloft when ye long for exaltation, and I look downward because I am exalted.
"Who among you can at the same time laugh and be exalted?
"He who climbeth on the highest mountains, laugheth at all tragic plays and tragic realities."
--ZARATHUSTRA, I,
, "Reading and Writing."

“Вие гледате нагоре, когато желаете възвишение. А надолу гледам аз, защото съм възвишен.
Кой от вас може в също време да се смее и да бъде възвишен?
Който се възмогне на най-високите планини, той се смее на всички трагически игри и истински трагедии в

живота.”
Заратустра: За четенето и писането

XLV.
THE WANDERER.
46
Страницът

Then, when it was about midnight, Zarathustra went his way over the ridge of the isle, that he might arrive early in the morning at the other coast; because there he meant to embark.

For there was a good roadstead there, in which foreign ships also liked to anchor: those ships took many people with them, who wished to cross over from the Happy Isles.

So when Zarathustra thus ascended the mountain, he thought on the way of his many solitary wanderings from youth onwards, and how many mountains and ridges and summits he had already climbed.

I am a wanderer and mountain-climber, said he to his heart, I love not the plains, and it seemeth I cannot long sit still.

And whatever may still overtake me as fate and experience--a wandering will be therein, and a mountain-climbing: in the end one experienceth only oneself.

The time is now past when accidents could befall me; and what COULD now fall to my lot which would not already be mine own!

It returneth only, it cometh home to me at last--mine own Self, and such of it as hath been long abroad, and scattered among things and accidents.

And one thing more do I know: I stand now before my last summit, and before that which hath been longest reserved for me.

Ah, my hardest path must I ascend!

Ah, I have begun my lonesomest wandering!

He, however, who is of my nature doth not avoid such an hour: the hour that saith unto him: Now only dost thou go the way to thy greatness!

Summit and abyss--these are now comprised together!

Thou goest the way to thy greatness: now hath it become thy last refuge, what was hitherto thy last danger!

Thou goest the way to thy greatness: it must now be thy best courage that there is no longer any path behind thee!

Thou goest the way to thy greatness: here shall no one steal after thee!

Thy foot itself hath effaced the path behind thee, and over it standeth written: Impossibility.

And if all ladders henceforth fail thee, then must thou learn to mount upon thine own head: how couldst thou mount upward otherwise?

Upon thine own head, and beyond thine own heart!

Now must the gentlest in thee become the hardest.

He who hath always much indulged himself, sickeneth at last by his much indulgence.

Praises on what maketh hardy!

I do not praise the land where butter and honey--flow!

To learn TO LOOK AWAY FROM oneself, is necessary in order to see MANY THINGS:--this hardness is needed by every mountain-climber.

He, however, who is obtrusive with his eyes as a discernor, how can he ever see more of anything than its foreground!

But thou, O Zarathustra, wouldst view the ground of everything, and its background: thus must thou mount even above thyself--up, upwards, until thou hast even thy stars UNDER thee!

Yea!

To look down upon myself, and even upon my stars: that only would I call my SUMMIT, that hath remained for me as my LAST summit!

-- Thus spake Zarathustra to himself while ascending, comforting his heart with harsh maxims: for he was sore at heart as he had never been before.

And when he had reached the top of the mountain-ridge, behold, there lay the other sea spread out before him: and he stood still and was long silent.

The night, however, was cold at this height, and clear and starry.

I recognise my destiny, said he at last, sadly.

Well!

I am ready.

Now hath my last lonesomeness begun.

Ah, this sombre, sad sea, below me!

Ah, this sombre nocturnal vexation!

Ah, fate and sea!

To you must I now GO DOWN!

Before my highest mountain do I stand, and before my longest wandering: therefore must I first go deeper down than I ever ascended: --Deeper down into pain than I ever ascended, even into its darkest flood!

So willeth my fate.

Well!

I am ready.

Whence come the highest mountains?

so did I once ask.

Then did I learn that they come out of the sea.

That testimony is inscribed on their stones, and on the walls of their summits.

Out of the deepest must the highest come to its height.

-- Thus spake Zarathustra on the ridge of the mountain where it was cold: when, however, he came into the vicinity of the sea, and at last stood alone amongst the cliffs, then had he become weary on his way, and eagerer than ever before.

Everything as yet sleepeth, said he; even the sea sleepeth.

Drowsily and strangely doth its eye gaze upon me.

But it breatheth warmly--I feel it.

And I feel also that it dreameth.

It tosseth about dreamily on hard pillows.

Hark!

Hark!

How it groaneth with evil recollections!

Or evil expectations?

Ah, I am sad along with thee, thou dusky monster, and angry with myself even for thy sake.

Ah, that my hand hath not strength enough!

Gladly, indeed, would I free thee from evil dreams!

-- And while Zarathustra thus spake, he laughed at himself with melancholy and bitterness.

What!
Zarathustra, said he, wilt thou even sing consolation to the sea?
Ah, thou amiable fool, Zarathustra, thou too-blindly confiding one!
But thus hast thou ever been: ever hast thou approached confidently all that is terrible.
Every monster wouldst thou caress.
A whiff of warm breath, a little soft tuft on its paw--: and immediately wert thou ready to love and lure it.
LOVE is the danger of the loneliest one, love to anything, IF IT ONLY LIVE!
Laughable, verily, is my folly and my modesty in love!
-- Thus spake Zarathustra, and laughed thereby a second time.
Then, however, he thought of his abandoned friends--and as if he had done them a wrong with his thoughts, he upbraided himself because of his thoughts.
And forthwith it came to pass that the laughter wept--with anger and longing wept Zarathustra bitterly.

Беше сред нощ, когато Заратустра взе пътя през хребета на острова, за да стигне рано сутринта на другия бряг: че от там искаше да се качи на кораба. На оня бряг имаше едно добро пристанище, дето и чужди кораби често хвърляха котва; те вземаха със себе си мнозина, които искаха да минат от блажените острови през море. И когато Заратустра възлизаваше нагоре по планината, спомни си по пътя за многото свои самотни скитания още от младини, и на колко планини и хребети и върхове се е възземал вече.

“Аз съм странник и възлезвач по планини — каза той на сърцето си, — не обичам равнините и, види се, не мога дълго да стоя спокойно.

И отсега каквато вече съдба и преживяване да ме стигне — ще е едно странстване и възлизане по планини; човек най-сетне преживява само себе си.

Мина времето, когато смееха да ми се изпречват случаи; и какво би могло още да ме сполети, което да не е било вече мое собствено!

Той се връща само назад, то си иде най-сетне дома — моето собствено аз, и онова от него, което беше дълго време на чужбина и пръснато между всички неща и случаи.

И още едно зная аз: сега стоя пред своя последен връх и пред онова, що отдавна бе отредено за мен. Ах, по своя най-мъчен път трябва аз да тръгна нагоре! Ах, аз почнах най-самотното си скитане!

Но подобният на мене, той не ще избегне един такъв час: часът, който ми казва: “Сега тръгваш ти своя път на величие! Връх и бездна — сега в едно са слени!

Ти вървиш своя път на величие: ето че твое последно прибежище стана онуй, което досега се зовеше твоя последна опасност!

Ти вървиш своя път на величие: това сега трябва да ти дава най-много смелост, че зад теб няма вече друг път!

Ти вървиш своя път на величие: тук никой не трябва да се мъкне подире ти! Твоят крак сам изличи пътя зад тебе, и над тоя път стои написано: невъзможност.

И ако отсега нататък ти липсват стълби, трябва да се научиш и на своя собствена глава да се възвемаш: как иначе би желал да се възвемеш нагоре?

Върху своята собствена глава и отвъд своето сърце! Сега и най-кроткото у теб трябва да стане най-жестоко!

Който винаги се е пазил, най-сетне пазенето му става болест.

Благословено да бъде, което калява! Аз не възхвалявам страната, дето мед и масло тече.

Трябва да отведеш поглед от себе си, за да видиш много — тая жестокост е необходима за всеки, който възлиза по планини.

Но който е безочлив, когато дири познанието, как би могъл той да види в нещата повече от външните им причини!

Но ти, Заратустра, искаше да видиш основата на нещата и което е зад нея: тогава трябва сам над себе си да се възвемеш — нагоре, на върха, додето своите звезди видиш под себе си!

Да! Долу да гледам сам на себе си, а още и на моите

звезди: ето това би нарекъл мой връх, това ми остава още като последен връх!”

Тъй говореше Заратустра на себе си при възлизане, като утешаваше с жестоки изречения сърцето си: че сърцето му беше наранено тъй, както никога преди. И когато стигна върха на планинския хребет, ето, пред него лежеше простряно другото море: и той застана тихо и дълго мълча. А нощта бе студена на тая висина и ведро и яснозвездна.

“Аз познах съдбата си — каза той най-сетне печално. — Добре! Аз съм готов. Тъкмо що почва моята последна самотност.

Ах, това черно печално море под мен! Ах, тази бремна нощна досада! Ах, съдба и море! При вас трябва аз да се спусна!

Пред своята най-висока планина стоя аз и пред своето най-дълго пътешествие: затова трябва сега да се спусна по-надолу, отколкото кога и да е — по-дълбоко в мъката, както никога не съм слизал, чак до нейните най-черни вълни! Тъй го иска моята съдба. Добре! Готов съм.

Отде са най-високите планини? — тъй питах аз някога. И научих, че те идат от морето.

Това свидетелство е написано върху нейните камъни и върху стените на нейните вършини. Из най-дълбокото трябва най-висшето да се издигне до своята висина.”

Тъй рече Заратустра на върха на планината, дето беше студено; но когато дойде близо до морето и застана най-сетне сам между скалите, той се почувства уморен от пътя и обзет от копнеж повече отпреди.

“Още всичко спи сега — рече той, — и морето спи. От сън упоено и странно поглежда окоето му към мен.

Но то дъха топло, аз сещам това. И сещам аз също, че то сънува. То се мята насън върху корави възглавници.

Чуй! Чуй! Как то стене от лоши спомени! Или лоши очаквания?

Ах, печален съм с теб, ти черно чудовище, и заради тебе ме е гняв на себе си.

Ах, защо няма достатъчно сила ръката ми! На драго сърце, наистина, бих те избавил от лоши сънища!”

Тъй като рече Заратустра, изсмя се с тъга и горчивина сам на себе си.

“Как! Заратустра! — каза той. — Ти искаш да пееш утеха на морето?”

Ах, любвеобилни глупак Заратустра, ти от доверие преблажен! Но винаги си бил такъв ти: винаги си отивал доверчиво към всичко страшно. Всяко чудовище искаше ти да милваш. Един лъх от топло дихание, малко мека козина на лапата — и веднага си бивал готов да го обикнеш и привлечеш към себе си.

Обичта е опасност за най-самотния, обичта към всичко, стига само да е живо! За смях наистина е моята лудост и моята скромност в обичта!”

Тъй рече Заратустра и се изсмя при това за втори път: но тогава си спомни своите оставени другари — и като че ли в мислите си провинен пред тях, той се ядоса на себе си за своите мисли. И стана скоро тъй, че смеещият се заплака — от яд и копнеж горчиво плака Заратустра.

XLVI.

THE VISION AND THE ENIGMA.

47

За привидението и гатанката

1.

When it got abroad among the sailors that Zarathustra was on board the ship--for a man who came from the Happy Isles had gone on board along with him,--there was great curiosity and expectation.

But Zarathustra kept silent for two days, and was cold and deaf with sadness; so that he neither answered looks nor questions.

On the evening of the second day, however, he again opened his ears, though he still kept silent: for there were many curious and dangerous things to be heard on board the ship, which came from afar, and was to go still further.

Zarathustra, however, was fond of all those who make distant voyages, and dislike to live without danger.

And behold!

when listening, his own tongue was at last loosened, and the ice of his heart broke.

Then did he begin to speak thus: To you, the daring venturers and adventurers, and whoever hath embarked with cunning sails upon frightful seas,-- To you the enigma-intoxicated, the twilight-enjoyers, whose souls are allured by flutes to every treacherous gulf: --For ye dislike to grope at a thread with cowardly hand; and where ye can DIVINE, there do ye hate to CALCULATE-- To you only do I tell the enigma that I SAW--the vision of the loneliest one.

-- Gloomily walked I lately in corpse-coloured twilight--gloomily and sternly, with compressed lips.

Not only one sun had set for me.

A path which ascended daringly among boulders, an evil, lonesome path, which neither herb nor shrub any longer cheered, a mountain-path, crunched under the daring of my foot.

Mutely marching over the scornful clinking of pebbles, trampling the stone that let it slip: thus did my foot force its way upwards.

Upwards:--in spite of the spirit that drew it downwards, towards the abyss, the spirit of gravity, my devil and arch-enemy.

Upwards:--although it sat upon me, half-dwarf, half-mole; paralysed, paralysing; dripping lead in mine ear, and thoughts like drops of lead into my brain.

"O Zarathustra," it whispered scornfully, syllable by syllable, "thou stone of wisdom!

Thou threwest thyself high, but every thrown stone must--fall! O Zarathustra, thou stone of wisdom, thou sling-stone, thou star-destroyer!

Thyself threwest thou so high,--but every thrown stone--must fall!

Condemned of thyself, and to thine own stoning: O Zarathustra, far indeed threwest thou thy stone--but upon THYSELF will it recoil!"

Then was the dwarf silent; and it lasted long.

The silence, however, oppressed me; and to be thus in pairs, one is verily lonelier than when alone!

I ascended, I ascended, I dreamt, I thought,--but everything oppressed me.

A sick one did I resemble, whom bad torture wearyeth, and a worse dream reawakeneth out of his first sleep.

-- But there is something in me which I call courage: it hath hitherto slain for me every dejection.

This courage at last bade me stand still and say: "Dwarf! Thou!

Or I!"

-- For courage is the best slayer,--courage which

ATTACKETH: for in every attack there is sound of triumph. Man, however, is the most courageous animal: thereby hath he overcome every animal.

With sound of triumph hath he overcome every pain; human pain, however, is the sorest pain.

Courage slayeth also giddiness at abysses: and where doth man not stand at abysses!

Is not seeing itself--seeing abysses?

Courage is the best slayer: courage slayeth also fellow-suffering.

Fellow-suffering, however, is the deepest abyss: as deeply as man looketh into life, so deeply also doth he look into suffering.

Courage, however, is the best slayer, courage which attacketh: it slayeth even death itself; for it saith: "WAS THAT life?

Well!

Once more!"

In such speech, however, there is much sound of triumph.

He who hath ears to hear, let him hear.

--

1.

Когато между моряците се разчу, че Заратустра се намира на кораба — защото наедно с него се беше качил и един мъж, който идеше от блажените острови — тогава обзе всички голямо любопитство и очакване. Но Заратустра мълча два дни и беше студен и глух от тъга тъй, че не отговаряше ни на погледи, ни на въпроси. Но вечерта на втория ден изново откри той ушите си, макар все още да

мълчеше: защото се разправяше за много чудни и опасни неща на тоя кораб, който идеше отдалеч и отиваше по-далеч. А Заратустра беше приятел на всички ония, които пътуват далеч и не могат да живеят без опасност. И виж! Най-сетне при слушането се развърза и нему езикът, и ледът на неговото сърце се разтроши — и почна той така да говори:

— Вам, на смелите търсачи, изпитатели, и томува, който кога и да било се е впускал на коварни ветрила по ужасни моря, — вам, опиянените от гатанки, радостните от полусветлина, чиято душа бива примамвана с цевници към всеки безизходен провал: че вие не искате с разтреперана ръка да посягате за ръководна нишка; и дето можеше да отгатвате, там мразите да заключавате — вам само ще разкажа аз гатанката, която видях — привидението на най-самотния.

Мрачен вървах неотдавна през мъртвобледна дрезгавина — мрачен и строг, със стиснати устни. Не едно слънце бе залязло за мене.

Една пътека, която упорито се възземаше по сипея, една зла, самотна, на която не бе вече по угода ни трева, ни храст: една планинска пътека скриптеше под упоритостта на моя крак.

Безмълвно минаващ над насмешливия крясък на чакала, като примачкваше всякой камък, който го подхлъзваше: тъй си прокарваше път моят крак нагоре.

Нагоре — напук на духа, който го теглеше надолу, в пропастта надолу го теглеше духът на тежестта, моят дявол и архивраг.

Нагоре — макар той да седеше върху ми, полу-джудже, полу-кърт; хром; правещ и мен да хромя; вливащ олово в моето ухо и капка по капка оловни мисли в мозъка ми.

“О, Заратустра — шепнеше той на подбив слог в слог, — ти, камък на мъдростта! Ти се хвърли нависоко, но всеки хвърлен камък трябва да падне!

О, Заратустра, ти камък на мъдростта, пращен камък, звездосъкрушител! Сам себе си ти хвърли тъй високо — всякой хвърлен камък, трябва да падне!

Самоосъдник и осъден на самоубиване с камъни: о,

Заратустра, ти хвърли тъй далеко камъка — но върху тебе ще падне той обратно!

При това джуджето млъкна; и дълго трая тъй. Но неговото мълчание ме гнетеше; тъй, двамина, човек истина е по-самотен, отколкото сам!

Аз се възземах, възземах се, бленувах, мислех — но всичко ме гнетеше. Приличах на болен, когото изнурява тежко страдание, и когото някой по-тежък сън събужда отново от дрямката.

Но има нещо в мен, което аз наричам смелост: това ми убиваше досега всяка нерешителност. Тая смелост ме накара най-сетне да се спра и кажа:

— Джудже! Ти! Или аз!

Че смелост е най-добрият убиец — смелост, която напада: защото във всяко нападение се отчаткват мечове.

Но човек е най-смелото животно: с това надделя той всяко животно.

С чаткане на мечове надделя той и всяка болка; а човешката болка е най-дълбока болка.

Смелостта убива и шемета пред пропастите: а де ли човек не е стоял пред пропасти — самото гледане не е ли да гледаш в пропасти?

Смелост е най-добрият убиец: смелостта убива и състраданието. А състраданието е най-дълбока пропаст: колкото дълбоко човек се вглежда в живота, толкова дълбоко прониква той и в страданието.

А смелостта е най-добрият убиец, смелост, която напада: тя убива дори и смъртта, че тя казва: “Това ли е то животът? Добре тогава! Още веднъж!” Но в такъв израз има много отчаткване на мечове. Който има уши, нека чуе.

2.

"Halt, dwarf!"

said I.

"Either I--or thou!

I, however, am the stronger of the two:--thou knowest not mine abysmal thought!

IT--couldst thou not endure!"

Then happened that which made me lighter: for the dwarf sprang from my shoulder, the prying sprite!

And it squatted on a stone in front of me.

There was however a gateway just where we halted.

"Look at this gateway!

Dwarf!"

I continued, "it hath two faces.

Two roads come together here: these hath no one yet gone to the end of.

This long lane backwards: it continueth for an eternity.

And that long lane forward--that is another eternity.

They are antithetical to one another, these roads; they directly abut on one another:--and it is here, at this gateway, that they come together.

The name of the gateway is inscribed above: 'This Moment.'

But should one follow them further--and ever further and further on, thinkest thou, dwarf, that these roads would be eternally antithetical?"

-- "Everything straight lieth," murmured the dwarf, contemptuously.

"All truth is crooked; time itself is a circle."

"Thou spirit of gravity!"

said I wrathfully, "do not take it too lightly!

Or I shall let thee squat where thou squattest, Haltfoot,--and I carried thee HIGH!"

"Observe," continued I, "This Moment!

From the gateway, This Moment, there runneth a long eternal lane BACKWARDS: behind us lieth an eternity.

Must not whatever CAN run its course of all things, have already run along that lane?

Must not whatever CAN happen of all things have already happened, resulted, and gone by?

And if everything has already existed, what thinkest thou, dwarf, of This Moment?

Must not this gateway also--have already existed?

And are not all things closely bound together in such wise that This Moment draweth all coming things after it?

CONSEQUENTLY--itself also?

For whatever CAN run its course of all things, also in this long

lane OUTWARD--MUST it once more run!
 -- And this slow spider which creepeth in the moonlight, and this moonlight itself, and thou and I in this gateway whispering together, whispering of eternal things--must we not all have already existed?
 --And must we not return and run in that other lane out before us, that long weird lane--must we not eternally return?"
 -- Thus did I speak, and always more softly: for I was afraid of mine own thoughts, and arrear-thoughts.
 Then, suddenly did I hear a dog HOWL near me.
 Had I ever heard a dog howl thus?
 My thoughts ran back.
 Yes!
 When I was a child, in my most distant childhood: --Then did I hear a dog howl thus.
 And saw it also, with hair bristling, its head upwards, trembling in the stillest midnight, when even dogs believe in ghosts: --So that it excited my commiseration.
 For just then went the full moon, silent as death, over the house; just then did it stand still, a glowing globe--at rest on the flat roof, as if on some one's property:-- Thereby had the dog been terrified: for dogs believe in thieves and ghosts.
 And when I again heard such howling, then did it excite my commiseration once more.
 Where was now the dwarf?
 And the gateway?
 And the spider?
 And all the whispering?
 Had I dreamt?
 Had I awakened?
 "Twixt rugged rocks did I suddenly stand alone, dreary in the dreariest moonlight.
 BUT THERE LAY A MAN!
 And there!
 The dog leaping, bristling, whining--now did it see me coming--then did it howl again, then did it CRY:--had I ever heard a dog cry so for help?
 And verily, what I saw, the like had I never seen.

A young shepherd did I see, writhing, choking, quivering, with distorted countenance, and with a heavy black serpent hanging out of his mouth.
 Had I ever seen so much loathing and pale horror on one countenance?
 He had perhaps gone to sleep?
 Then had the serpent crawled into his throat-- there had it bitten itself fast.
 My hand pulled at the serpent, and pulled:--in vain!
 I failed to pull the serpent out of his throat.
 Then there cried out of me: "Bite!
 Bite!
 Its head off!
 Bite!"
 --so cried it out of me; my horror, my hatred, my loathing, my pity, all my good and my bad cried with one voice out of me.
 -- Ye daring ones around me!
 Ye venturers and adventurers, and whoever of you have embarked with cunning sails on unexplored seas!
 Ye enigma-enjoyers!
 Solve unto me the enigma that I then beheld, interpret unto me the vision of the loneliest one!
 For it was a vision and a foresight:--WHAT did I then behold in parable?
 And WHO is it that must come some day?
 WHO is the shepherd into whose throat the serpent thus crawled?
 WHO is the man into whose throat all the heaviest and blackest will thus crawl?
 --The shepherd however bit as my cry had admonished him; he bit with a strong bite!
 Far away did he spit the head of the serpent--: and sprang up.
 -- No longer shepherd, no longer man--a transfigured being, a light-surrounded being, that LAUGHED!
 Never on earth laughed a man as HE laughed!
 O my brethren, I heard a laughter which was no human laughter,--and now gnaweth a thirst at me, a longing that is never allayed.
 My longing for that laughter gnaweth at me: oh, how can I still

endure to live!
 And how could I endure to die at present!
 -- Thus spake Zarathustra.

2.

— Стой! Джудже! — казах аз. — Аз! Или ти! Но аз съм по-силният от двама ни — ти не знаеш моята пропадна мисъл? Нея не би могъл ти понесе!
 Тогава се случи нещо, което ме облекчи: защото джуджето скочи от плещите ми, любопитното! И клекна то на един камък там, отпреде ми. А то беше тъкмо на пътя под една порта, дето бяхме се спрели.
 — Виж тая порта! Джудже! — продължих аз. — Тя е с две лица. Два пътя се срещат тук: тях никои не е извървявал докрай.
 Тая дълга улица назад: тя трае цяла вечност. А онази дълга улица татък — тя е друга една вечност.
 Те си противоречат, тия пътища; сблъскват главите си: и тук, пред тая порта, е дето те се срещат. Името на портата стои написано горе: "Миг".
 Но ако някой би поел единия само — и все по-нататък, и все по-далеч: вярваш ли, джудже, че тия пътища биха си вечно противоречили?
 "Всичко пряко лъже — презрително промърморва джуджето. — Всяка истина е крива, самото време е крив." — Ти, дух на тежестта! — казах аз гневно — Недей клинчи! Или ще те оставя да клечиш, дето си клекнал, сакателнико — а пък аз те изнесох високо!
 Виж — продължих аз — тоя миг! От тая порта миг върви една дълга вечна улица назад: зад нас лежи цяла вечност.
 Възможно ли е, щото всяко нещо, което може да върви, да не е минало вече един път тая улица? Възможно ли е, щото всяко нещо, което може да се сбъдне, вече един път сбъднато, станало, да не е минало оттук?
 И ако всичко е бивало вече: какво мислиш, джудже, за тоя миг?
 Сама тая порта не е ли вече и тя била?
 И не са ли по такъв начин твърдо обвързани всички неща,

че тоя миг привлича към себе си всички идещи неща?
 Значи — и само себе си?
 Че всяко нещо, което може да върви: и през тая дълга улица нататък — трябва още веднъж да мине!
 И тоя муден паяк, който пълзи на месечината, и самата тая месечина, и аз, и ти на портата, що заедно си шепнем, за вечни неща шепнем — не сме ли ний всички били?
 И ще дойдем пак, и ще минем по оная, другата улица, нататък, пред нас, през тая дълга ужасна улица — не ще ли трябва ние вечно да се възвръщаме?
 Тъй говорих аз и все по-тихо: че се боях от своите собствени мисли и помисли. И внезапно чух близо пес да вие.
 Чувал ли съм някога пес тъй да вие? Мисълта ми се унесе назад.
 Да! Когато бях дете, в най-далечното детинство: тогава чух един пес тъй да вие. А и видях го, настръхнал, с глава нагоре, треперещ, в най-тихата полунощ, когато и псетата вярват в призраци:
 че и мен ми дожаля. А тъкмо и пълният месец изгря, мъртво-безмълвен, над къщата, тъкмо застана той, кълбо огнено тихо над плоския покрив, като на чужда собственост: и песът се уплаши тогава от него: че псетата вярват в призраци и крадци. И когато пак чух да вие тъй, отново ми дожаля.
 Къде се дяна джуджето сега? И портата? И паякът? И всичкият шепот? Да не сънувах? Събудих ли се?
 Изведнъж се видях между диви скали, сам, чужд за всичко, огрян от пустинната месечина.
 Но там лежеше човек! И ето! Песът, скачащ, настръхнал, скимтящ — сега ме съзря, че ида — и пак зави, завика: чувал ли съм някога пес тъй да вика за помощ?
 И наистина, това, що виждах, не бях виждал никога. Млад пастир видях да се гърчи, дави, трепти, с изюдено лице, от устата на когото висеше черна тежка змия.
 Виждал ли съм някога на едно лице толкова отвращение и бледен ужас? Навярно той е спал? И в зева му се е примъкнала змията — и яко се е впила в него.

Ръката ми сграбчи змията и задърпа — напусто! Не можа да издърпа змията из зева му. И аз виках без да ща: — Хапи! Отхапи я!
 Главата й! Хапи! — тъй виках аз, без да ща, тъй викаше из мен моят ужас, моята омраза, моето отвращение, всичко, що имаше в мене добро и зло, викаше с един вик.
 Вий, храбреци около ми! Вий търсачи, изпитатели, и всеки от вас, що се е впускар да плува на коварни ветрила по неизследвани морета! Вий, любители на гатанки!
 Отгатнете ми гатанката, която видях тогава, изтълкувайте ми привидението на най-самотния!
 Защото едно привидение беше то и едно предвидение: какво видях тогава аз в символа? И кой е, който някога трябва да дойде?
 Кой е пастирът, в чий зев тъй се примъкна змията? Кой е човекът, комуто всичко най-тежко, най-черно, ще се примъкне в зева?
 А пастирът стисна със зъби, тъй както му виках аз; добре стисна зъби той! Изплю далеч главата на змията — и скочи прав.
 Нито пастир вече, ни човек — един преобразен, един просветлен, който се смееше! Никога на земята не се е смял човек, както се смееше той!
 О, братя мои, аз чух смях, който не беше смях на човек — и ето, мъчи ме жад, един копнеж, който никога не ще бъде утолен.
 Копнеж за тоя смях ме измъчва: о, как понасям още аз да живея!
 А как бих понесъл сега да умра!
 Тъй рече Заратустра.

XLVII. INVOLUNTARY BLISS.

48

За блаженството против волята

With such enigmas and bitterness in his heart did Zarathustra

sail o'er the sea.
 When, however, he was four day-journeys from the Happy Isles and from his friends, then had he surmounted all his pain--: triumphantly and with firm foot did he again accept his fate.
 And then talked Zarathustra in this wise to his exulting conscience: Alone am I again, and like to be so, alone with the pure heaven, and the open sea; and again is the afternoon around me.
 On an afternoon did I find my friends for the first time; on an afternoon, also, did I find them a second time:--at the hour when all light becometh stiller.
 For whatever happiness is still on its way 'twixt heaven and earth, now seeketh for lodging a luminous soul: WITH HAPPINESS hath all light now become stiller.
 O afternoon of my life!
 Once did my happiness also descend to the valley that it might seek a lodging: then did it find those open hospitable souls.
 O afternoon of my life!
 What did I not surrender that I might have one thing: this living plantation of my thoughts, and this dawn of my highest hope!
 Companions did the creating one once seek, and children of HIS hope: and lo, it turned out that he could not find them, except he himself should first create them.
 Thus am I in the midst of my work, to my children going, and from them returning: for the sake of his children must Zarathustra perfect himself.
 For in one's heart one loveth only one's child and one's work; and where there is great love to oneself, then is it the sign of pregnancy: so have I found it.
 Still are my children verdant in their first spring, standing nigh one another, and shaken in common by the winds, the trees of my garden and of my best soil.
 And verily, where such trees stand beside one another, there ARE Happy Isles!
 But one day will I take them up, and put each by itself alone: that it may learn lonesomeness and defiance and prudence.
 Gnarled and crooked and with flexible hardness shall it then

stand by the sea, a living lighthouse of unconquerable life.
Yonder where the storms rush down into the sea, and the
snout of the mountain drinketh water, shall each on a time
have his day and night watches, for HIS testing and
recognition.

Recognised and tested shall each be, to see if he be of my type
and lineage:--if he be master of a long will, silent even when
he speaketh, and giving in such wise that he TAKETH in
giving:-- --So that he may one day become my companion, a
fellow-creator and fellow-enjoyer with Zarathustra:--such a
one as writeth my will on my tables, for the fuller perfection
of all things.

And for his sake and for those like him, must I perfect
MYSELF: therefore do I now avoid my happiness, and
present myself to every misfortune--for MY final testing and
recognition.

And verily, it were time that I went away; and the wanderer's
shadow and the longest tedium and the stillest hour--have
all said unto me: "It is the highest time!"

The word blew to me through the keyhole and said "Come!"
The door sprang subtly open unto me, and said "Go!"

But I lay enchained to my love for my children: desire spread
this snare for me--the desire for love--that I should become
the prey of my children, and lose myself in them.

Desiring--that is now for me to have lost myself.

I POSSESS YOU, MY CHILDREN!

In this possessing shall everything be assurance and nothing
desire.

But brooding lay the sun of my love upon me, in his own juice
stewed Zarathustra,--then did shadows and doubts fly past
me.

For frost and winter I now longed: "Oh, that frost and winter
would again make me crack and crunch!"

sighed I:--then arose icy mist out of me.

My past burst its tomb, many pains buried alive woke up--:
fully slept had they merely, concealed in corpse-clothes.

So called everything unto me in signs: "It is time!"

But I--heard not, until at last mine abyss moved, and my
thought bit me.

Ah, abysmal thought, which art MY thought!

When shall I find strength to hear thee burrowing, and no
longer tremble?

To my very throat throbbed my heart when I hear thee
burrowing!

Thy muteness even is like to strangle me, thou abysmal mute
one!

As yet have I never ventured to call thee UP; it hath been
enough that I-- have carried thee about with me!

As yet have I not been strong enough for my final lion-
wantonness and playfulness.

Sufficiently formidable unto me hath thy weight ever been:
but one day shall I yet find the strength and the lion's voice
which will call thee up!

When I shall have surmounted myself therein, then will I
surmount myself also in that which is greater; and a
VICTORY shall be the seal of my perfection!

-- Meanwhile do I sail along on uncertain seas; chance
flattereth me, smooth tongued chance; forward and
backward do I gaze-- , still see I no end.

As yet hath the hour of my final struggle not come to me--or
doth it come to me perhaps just now?

Verily, with insidious beauty do sea and life gaze upon me
round about: O afternoon of my life!

O happiness before eventide!

O haven upon high seas!

O peace in uncertainty!

How I distrust all of you!

Verily, distrustful am I of your insidious beauty!

Like the lover am I, who distrusteth too sleek smiling.

As he pusheth the best-beloved before him--tender even in
severity, the jealous one--, so do I push this blissful hour
before me.

Away with thee, thou blissful hour!

With thee hath there come to me an involuntary bliss!

Ready for my severest pain do I here stand:--at the wrong
time hast thou come!

Away with thee, thou blissful hour!

Rather harbour there--with my children!

Hasten!

and bless them before eventide with MY happiness!

There, already approacheth eventide: the sun sinketh.

Away--my happiness!

-- Thus spake Zarathustra.

And he waited for his misfortune the whole night; but he
waited in vain.

The night remained clear and calm, and happiness itself came
nigher and nigher unto him.

Towards morning, however, Zarathustra laughed to his heart,
and said mockingly: "Happiness runneth after me.

That is because I do not run after women.

Happiness, however, is a woman."

С такива гатанки и огорчения в сърцето отплува
Заратустра по морето. Но когато беше четири дена път
далеко от блажените острови и от своите другари,
преодоля той всичката си мъка — победоносно и с
твърди нозе стъпи той отново на своята съдба. И тъй
говореше тогаз Заратустра на своята ликуваща съвест:
"Самичък съм пак и искам тъй да бъда, самичък с ведрото
небе и свободното море; и пак е после-пладне около ми.
На пладне аз първи път намерих своите другари, после-
пладне и втори път в часа, когато всяка светлина утихва.
Че каквото щастие е още на път между земята и небето, то
дири за подслон една светла душа: от щастие всяка
светлина сега е утихнала.

О, после-пладне на моя живот! Някога слезе и моето
щастие в долината, подслон да дири: и намери то тия
открити гостоприемни души.

О, после-пладне на моя живот! Какво не бих дал да добия
едно: живото разсаждане на моите мисли и утринната
светлина на моята най-висша надежда!

Спътници търсеше някога творецът и деца на своята
надежда: и ето, излезе наяве, че той не би могъл да ги
намери, освен ако сам отсега не си ги създаде.

И аз съм сред своето дело — отиващ при своите деца и
връщащ се от тях: заради своите деца Заратустра трябва
сам себе си да усъвършенства.

Защото човек обича от сърце само своето дете и дело: и дето има велика обич към себе си, там е признак на бременност: това познах аз.

Още се зеленеят моите деца в своята права пролет, близо стоящи едно до друго и заедно люлени от ветрове, дървесата на моята градина и най-хубавите на земята. И наистина! Дето такива дървеса стоят едно до друго, там са блажени острови!

Но някога аз ще ги изтръгна и разсадя всяко поотделно: за да се учи на самотност и упоритост, и предпазливост. Чепато и криво, и с жилава твърдост трябва всяко после да стои край морето, жив фар на непобедим живот.

Там, дето бури се хвърлят в морето и планинският хобот пие вода, там трябва всяко веднъж да стои, денонощно на стража, за да изпита и познае себе си.

Познато и изпитано трябва то да бъде, да се види от моя род и произход ли е то — господар ли е на трайна воля, мълчаливо, и когато говори, и тъй отстъпчив, че при даване да взема: да стане някога спътник мой и сътворец, и тържествуващ със Заратустра — такъв, който да пише на моите скрижали моята воля: за най-пълното съвършенство на всички неща.

И заради него и подобните нему трябва аз сам себе си да усъвършенствам, затова отбягвам сега своето щастие и се оставям на всяко нещастие — за мое последно изпитание и познание.

И наистина, време беше да си вървя и сянката на странника, и най-дългото бавене, и най-тихият час — всички ме увещаваха:

“Време е вече!” Вятър духна през ключалката и думаше: “Ела!” Вратата се разтвори коварно и каза: “Върви!”

Но аз лежах прикован с обичта към моите деца: жаждата ми наложи тая примка, жаждата за обич, да стана плячка на моите деца и да се погубя за тях.

Да жаднея — за мен това значи: да се погубя. Аз ви имам, мои деца! В това обладание всичко трябва да е увереност и нищо да не е жажда.

Но слънцето на моята обич гореше над мен, Заратустра вреше в собствения си сок — тогава пролетяха сенки и

съмнения над мен.

Аз желях вече мраз и зима: “О, дано мразът и зимата ме накарат отново да скърцам и тракам със зъби!” — въздъхнах аз, — тогава из мен се подигнаха студени мъгли.

Моето минало разтвори своите гробове, събуди се не една жива заровена болка: те си бяха само отспали, скрити в смъртни одежди.

И тъй всичко ми викаше със знакове: “Време е!” Но аз не чувах: докато най-сетне бездната ми се раздвижи и моята мисъл ме ухапа.

Ах, безднена мисъл, ти моя мисъл! Кога ще придобия сила да слушам, когато ти ровиш, без да треперя вече?

Сърцето ми бие чак в гърлото, когато те слушам да ровиш! Души ме дори твоето мълчание, ти, безднено мълчалива!

Никога не съм посмявал да те извикам на свят: доста и това, че те носих в себе си! Още не бях аз силен, колкото трябва, за последната смелост и дързост на лъва!

Доста ми е била вече ужасна и твоята тежина: но донякога ще трябва да намеря силата на лъва и гласа, който да те извика на свят!

Когато се надделея в това, тогава искам аз да надделея и нещо по-голямо; и победата ще бъде печат на моето съвършенство!

Между това скитам се аз все още по незнайни моря; случаят ме гали, лъстоезичният, напред и назад се вирам аз — все не виждам никой край.

Още не е ударил часът на моята последна борба — да не би да иде тъкмо пък сега? Истина, с коварна хубост ме гледат наоколо и море, и живот!

О, после-пладне на моя живот! О, щастие пред-вечер! О, пристан в открито море! О, мир в неизвестното! Как подозирам аз всички ви!

Истина, подозрителен съм аз към вашата коварна хубост! Аз приличам на любещия, който не доверява на твърде кадифена усмивка.

Както той оттласква от себе си оная, която най-обича, все пак нежен и в своята жестокост ревнивец — тъй

оттласквам и аз от себе си тоя блажен час.

Махни се от мен, ти, блажен час! С теб наедно ми дойде блаженство против моята воля! Ето ме, стоя готов за своята най-дълбока скръб — ти дойде ненавреме!

Махни се от мен, ти, блажен час! По-добре иди на подслон там — при децата ми! Бързай! И благослови ги още преди вечерта с моето щастие!

Ето, приближава вечерта — слънцето захожда. Изчезна моето щастие!”

Тъй рече Заратустра. И той чака своето нещастие цяла нощ: но чака напусто. Нощта бе все тъй ясна и тиха, и щастиято само идеше все по-близо и по-близо до него. Но призори се засмя Заратустра в сърцето си и каза на подбив:

— Щастиято тича подире ми. То е, защото аз не тичам подир жените. А щастиято е жена.

XLVIII. BEFORE SUNRISE.

49

Пред изгрев слънце

O heaven above me, thou pure, thou deep heaven!
Thou abyss of light!

Gazing on thee, I tremble with divine desires.
Up to thy height to toss myself--that is MY depth!
In thy purity to hide myself--that is MINE innocence!
The God veileth his beauty: thus hidest thou thy stars.
Thou speakest not: THUS proclaimest thou thy wisdom unto me.

Mute o'er the raging sea hast thou risen for me to-day; thy love and thy modesty make a revelation unto my raging soul.
In that thou camest unto me beautiful, veiled in thy beauty, in that thou spakest unto me mutely, obvious in thy wisdom:
Oh, how could I fail to divine all the modesty of thy soul!
BEFORE the sun didst thou come unto me--the loneliest one.

We have been friends from the beginning: to us are grief, gruesomeness, and ground common; even the sun is

common to us.
 We do not speak to each other, because we know too much--:
 we keep silent to each other, we smile our knowledge to each other.
 Art thou not the light of my fire?
 Hast thou not the sister-soul of mine insight?
 Together did we learn everything; together did we learn to ascend beyond ourselves to ourselves, and to smile uncloudedly:-- --Uncloudedly to smile down out of luminous eyes and out of miles of distance, when under us constraint and purpose and guilt stream like rain.
 And wandered I alone, for WHAT did my soul hunger by night and in labyrinthine paths?
 And climbed I mountains, WHOM did I ever seek, if not thee, upon mountains?
 And all my wandering and mountain-climbing: a necessity was it merely, and a makeshift of the unhandy one:--to FLY only, wanteth mine entire will, to fly into THEE!
 And what have I hated more than passing clouds, and whatever tainteth thee?
 And mine own hatred have I even hated, because it tainted thee!
 The passing clouds I detest--those stealthy cats of prey: they take from thee and me what is common to us--the vast unbounded Yea- and Amen-saying.
 These mediators and mixers we detest--the passing clouds: those half-and-half ones, that have neither learned to bless nor to curse from the heart.
 Rather will I sit in a tub under a closed heaven, rather will I sit in the abyss without heaven, than see thee, thou luminous heaven, tainted with passing clouds!
 And oft have I longed to pin them fast with the jagged gold-wires of lightning, that I might, like the thunder, beat the drum upon their kettle bellies: -- --An angry drummer, because they rob me of thy Yea and Amen!
 --thou heaven above me, thou pure, thou luminous heaven!
 Thou abyss of light!
 --because they rob thee of MY Yea and Amen.
 For rather will I have noise and thunders and tempest-blasts,

than this discreet, doubting cat-repose; and also amongst men do I hate most of all the soft-treaders, and half-and-half ones, and the doubting, hesitating, passing clouds.
 And "he who cannot bless shall LEARN to curse!"
 --this clear teaching dropt unto me from the clear heaven; this star standeth in my heaven even in dark nights.
 I, however, am a blesser and a Yea-sayer, if thou be but around me, thou pure, thou luminous heaven!
 Thou abyss of light!
 --into all abysses do I then carry my beneficent Yea-saying.
 A blesser have I become and a Yea-sayer: and therefore strove I long and was a striver, that I might one day get my hands free for blessing.
 This, however, is my blessing: to stand above everything as its own heaven, its round roof, its azure bell and eternal security: and blessed is he who thus blesseth!
 For all things are baptized at the font of eternity, and beyond good and evil; good and evil themselves, however, are but fugitive shadows and damp afflictions and passing clouds.
 Verily, it is a blessing and not a blasphemy when I teach that "above all things there standeth the heaven of chance, the heaven of innocence, the heaven of hazard, the heaven of wantonness."
 "Of Hazard"--that is the oldest nobility in the world; that gave I back to all things; I emancipated them from bondage under purpose.
 This freedom and celestial serenity did I put like an azure bell above all things, when I taught that over them and through them, no "eternal Will"--willeth.
 This wantonness and folly did I put in place of that Will, when I taught that "In everything there is one thing impossible--rationality!"
 A LITTLE reason, to be sure, a germ of wisdom scattered from star to star-- this leaven is mixed in all things: for the sake of folly, wisdom is mixed in all things!
 A little wisdom is indeed possible; but this blessed security have I found in all things, that they prefer--to DANCE on the feet of chance.
 O heaven above me!

thou pure, thou lofty heaven!
 This is now thy purity unto me, that there is no eternal reason-spider and reason-cobweb:-- --That thou art to me a dancing-floor for divine chances, that thou art to me a table of the Gods, for divine dice and dice-players!
 -- But thou blushest?
 Have I spoken unspeakable things?
 Have I abused, when I meant to bless thee?
 Or is it the shame of being two of us that maketh thee blush!
 --Dost thou bid me go and be silent, because now--DAY cometh?
 The world is deep:--and deeper than e'er the day could read.
 Not everything may be uttered in presence of day.
 But day cometh: so let us part!
 O heaven above me, thou modest one!
 thou glowing one!
 O thou, my happiness before sunrise!
 The day cometh: so let us part!
 -- Thus spake Zarathustra.

О, небе над мене, ти ведро! Дълбоко! Ти, бездна от светлина!
 Като те гледам, треперя от божествени пожелания.
 В твоята висина да се хвърля — това е моята глъбина! В твоята ведрина да се скрия — това е моята невинност!
 Бога закрива неговата хубост: тъй криеш ти своите звезди.
 Ти не говориш — тъй ми възвестяваш своята мъдрост.
 Безмълвно върху кипящото море възлезе ти днес, твоята обич и твоята свенливост говори откровение на моята кипяща душа.
 Че ти се яви хубаво пред мен, закрито в своята хубост, че ти мълчаливо ми говориш, откровено в своята мъдрост.
 О, как не бих отгатнал аз всичката свенливост на твоята душа!
 Преди слънцето дойде ти при мен, най-самотния.
 Ние сме другари от паметивека: нам са взаимни чемер и ужас, и дълбочина; а и слънцето ни е взаимно.
 Ние не говорим един другиму, защото твърде много знаем: ние безмълстваме един срещу друг, с усмивка

предаваме един другиму нашето знание.
 Не си ли ти светлината на моя огън? Не е ли в теб сестрата-душа на моето проникновение?
 Наедно учихме ний всичко; наедно учихме да се издигаме над себе за към сами себе си и безоблачно да се усмихваме: безоблачно да се усмихваме надолу с ясни очи и от далечни пространства, когато под нас насилие и цел, и вина речат като дъжд.
 И пътувах ли сам — за кого гладуваше моята душа през нощите и по залутани пътища? И възнемах ли планини, кого дирех винаги, ако не теб в планините?
 И всички мои лутания и качвания по планини: то беше една необходимост само и помощ на безпомощния — да лети само иска цялата моя воля, да влети в теб!
 И кого ненавиждах аз повече от скитниците облаци и всичко, що те опетнява? И своята собствена омраза намразих дори, защото тя те опетняваше!
 На скитниците облаци ме е гняв, на тия дебнещи хищни котки: те отнемат от теб и мен това, което ни е общо — нечуваното безгранично утвърждение на нещата от начало до конец.
 На тия посредници и смесители ни е гняв нас, на скитниците облаци: ни таквиз, ни онаквиз, които не са научили нито да благославят, нито да проклинат, както трябва.
 По-добре бих желал да седя в бъчва под закрито небе, да седя без небе в бездната, отколкото да гледам небе, светло небе, осеяно със скитници облаци!
 И често ми се е прищявало да ги привържа с жилави светкавични златни струни, за да мога, подобно гръм, да тряскам тъпана по техния издут корем:
 гневен тънанджия, защото те ми отнемат твоето първо и последно утвърждение, ти, небе над мене, ясно, ведро небе! Ти, бездна от светлина! — защото те отнемат от теб моето първо и последно утвърждение! Че аз предпочитам шума и гърма и проклятията на вихрите, нежели това предпазливо нерешително спокойствие на котките; а и между хората най-ненавиждам аз всички излеко стъпващи и ни таквиз, ни онаквиз и

неопределени, и нерешителни скитници облаци.
 И "Който не знае да благославя, нек се научи да проклина!" — това светло учение ми падна из ясното небе, тая звезда блести и в черните нощи на моето небе.
 Но аз съм един, който благославя и утвърждава, когато само ти си около мен, ти, ведро, ясно небе! Ти, бездна от светлина! — във всички бездни нося аз още моето благославящо утвърждение.
 Благославящ станах аз и утвърдител: и затова дълго се борих и борец бях, за да усетя някога ръцете си свободни за благословия.
 И ето моята благословия: над всяко нещо да застана като негово собствено небе, негов кръгъл покрив, негова лазурна камбана и вечна увереност: и блажен е, който тъй благославя!
 Че всички неща са кръстени на извора на вечността и отвъд доброто и злото; а самите добро и зло са междинни сенки само и влажни помрачения, и скитници облаци.
 Наистина благослов е, а не хула, когато аз уча: "Над всички неща стои небето случай, небето невинност, небето безбоязненост, небето дръзновение."
 "От безбоязнеността" иде най-старото благородство на света, него аз възвърнах на всички неща, аз ги освободих от робството на целта. Тая свобода и небесна веселост поставих аз подобно лазурна камбана над всички неща, като учех, че над тях и чрез тях никаква "вечна воля" не налага своята воля.
 Това дръзновение и това безумие поставих на мястото на оная воля, като учех: "При всяко нещо едно е невъзможно — разумност!"
 Но мъничко разум, едно зърно мъдрост, пръснатото от звезда на звезда — тоя квас е замесен във всички неща: заради безумието е мъдрост, замесена във всички неща! Мъничко мъдрост е още възможно; но таз блажена увереност намерих аз във всички неща: че те предпочитат да танцуват — на нозете на случая.
 О, небе над мен, ти, ведро! Високо! За мен твоята ведрина значи, че няма никакъв вечен разум-паяк и паяжина:

че ти си за мен един под за танцуване на божествени случаи, че ти за мен си една маса и на боговете за божествени зарове и играчи на зарове!
 Но ти се червиш? Казах ли нещо не за изказване? Хуля ли, като исках да те благословя?
 Или се изчерви от срам, че сме двамина? Пъдиш ли ме да си вървя и мълча, защото вече денят иде?
 Светът е дълбок — и по-дълбок, отколкото е мислил някога денят. Не всеки смей да има думи пред деня. Но денят иде: и нека се разделим!
 О, небе над мен, ти, свенливо! Пламенно! О, ти, мое щастие пред изгрев слънце! Денят иде: и нека се разделим!
 Тъй рече Заратустра.

XLIX. THE BEDWARFING VIRTUE. 50 За добродетелта, която вдребнява

1.
 When Zarathustra was again on the continent, he did not go straightway to his mountains and his cave, but made many wanderings and questionings, and ascertained this and that; so that he said of himself jestingly: "Lo, a river that floweth back unto its source in many windings!"
 For he wanted to learn what had taken place AMONG MEN during the interval: whether they had become greater or smaller.
 And once, when he saw a row of new houses, he marvelled, and said: "What do these houses mean?
 Verily, no great soul put them up as its simile!
 Did perhaps a silly child take them out of its toy-box?
 Would that another child put them again into the box!
 And these rooms and chambers--can MEN go out and in there?
 They seem to be made for silk dolls; or for dainty-eaters, who perhaps let others eat with them."
 And Zarathustra stood still and meditated.

At last he said sorrowfully: "There hath EVERYTHING become smaller!

Everywhere do I see lower doorways: he who is of MY type can still go therethrough, but--he must stoop!

Oh, when shall I arrive again at my home, where I shall no longer have to stoop--shall no longer have to stoop BEFORE THE SMALL ONES!"

--And Zarathustra sighed, and gazed into the distance.

-- The same day, however, he gave his discourse on the bedwarfing virtue.

1.

Когато Заратустра излезе пак на брега, не се упъти той за планината и своята пещера, а мина много пътища, като разпитваше за това и онова, тъй че сам за себе си рече на смях: "Ето една река, която след много криволичене се връща пак към своя извор!" Че той искаше да изпита какво е станал през това време човекът: дали той е пораснал, или се е смалил. Изведнъж видя той цял ред нови къщи, и почуди се, и каза:

— Що ли значат тия къщи? Наистина, велика душа не ги е зидала тях като символ на себе си!

Да не ги е извадило някое глупаво дете от кутията си за играчки? Дано някое друго дете пак ги прибере в своята кутия!

А тия стаи и прустове: могат ли мъже да излизат и влизат в тях? Те ми се виждат направени за свилени кукли; или за лакомни котки, които позволяват и от тях да се похапва.

И Заратустра се спря и замисли. Най-сетне рече той печално:

— Всичко се е вдребнило!

Навред виждам низки порти: който е като мен, все пак може да мине през тях, но — трябва да се приведе!

О, кога ще се върна пак в своя роден край, дете не трябва вече да се привеждам — не трябва вече да се привеждам пред малките!

И Заратустра въздъхна, и погледна в далнината.

Същия ден говори той своята реч за добродетелта, която

вдребнява.

2.

I pass through this people and keep mine eyes open: they do not forgive me for not envying their virtues.

They bite at me, because I say unto them that for small people, small virtues are necessary--and because it is hard for me to understand that small people are NECESSARY!

Here am I still like a cock in a strange farm-yard, at which even the hens peck: but on that account I am not unfriendly to the hens.

I am courteous towards them, as towards all small annoyances; to be prickly towards what is small, seemeth to me wisdom for hedgehogs.

They all speak of me when they sit around their fire in the evening--they speak of me, but no one thinketh--of me!

This is the new stillness which I have experienced: their noise around me spreadeth a mantle over my thoughts.

They shout to one another: "What is this gloomy cloud about to do to us?"

Let us see that it doth not bring a plague upon us!"

And recently did a woman seize upon her child that was coming unto me: "Take the children away," cried she, "such eyes scorch children's souls."

They cough when I speak: they think coughing an objection to strong winds --they divine nothing of the boisterousness of my happiness!

"We have not yet time for Zarathustra"--so they object; but what matter about a time that "hath no time" for Zarathustra?

And if they should altogether praise me, how could I go to sleep on THEIR praise?

A girdle of spines is their praise unto me: it scratcheth me even when I take it off.

And this also did I learn among them: the praiser doeth as if he gave back; in truth, however, he wanteth more to be given him!

Ask my foot if their lauding and luring strains please it!

Verily, to such measure and ticktack, it liketh neither to dance

nor to stand still.

To small virtues would they fain lure and laud me; to the ticktack of small happiness would they fain persuade my foot.

I pass through this people and keep mine eyes open; they have become SMALLER, and ever become smaller:--THE REASON THEREOF IS THEIR DOCTRINE OF HAPPINESS AND VIRTUE.

For they are moderate also in virtue,--because they want comfort.

With comfort, however, moderate virtue only is compatible.

To be sure, they also learn in their way to stride on and stride forward: that, I call their HOBBLING.

--Thereby they become a hindrance to all who are in haste.

And many of them go forward, and look backwards thereby, with stiffened necks: those do I like to run up against.

Foot and eye shall not lie, nor give the lie to each other.

But there is much lying among small people.

Some of them WILL, but most of them are WILLED.

Some of them are genuine, but most of them are bad actors.

There are actors without knowing it amongst them, and actors without intending it--, the genuine ones are always rare, especially the genuine actors.

Of man there is little here: therefore do their women masculinise themselves.

For only he who is man enough, will--SAVE THE WOMAN in woman.

And this hypocrisy found I worst amongst them, that even those who command feign the virtues of those who serve.

"I serve, thou servest, we serve"--so chanteth here even the hypocrisy of the rulers--and alas!

if the first lord be ONLY the first servant!

Ah, even upon their hypocrisy did mine eyes' curiosity alight; and well did I divine all their fly-happiness, and their

buzzing around sunny window panes.

So much kindness, so much weakness do I see.

So much justice and pity, so much weakness.

Round, fair, and considerate are they to one another, as grains of sand are round, fair, and considerate to grains of sand.

Modestly to embrace a small happiness--that do they call "submission"! and at the same time they peer modestly after a new small happiness. In their hearts they want simply one thing most of all: that no one hurt them. Thus do they anticipate every one's wishes and do well unto every one. That, however, is COWARDICE, though it be called "virtue." -- And when they chance to speak harshly, those small people, then do I hear therein only their hoarseness--every draught of air maketh them hoarse. Shrewd indeed are they, their virtues have shrewd fingers. But they lack fists: their fingers do not know how to creep behind fists. Virtue for them is what maketh modest and tame: therewith have they made the wolf a dog, and man himself man's best domestic animal. "We set our chair in the MIDST"--so saith their smirking unto me--"and as far from dying gladiators as from satisfied swine." That, however, is--MEDIOCRITY, though it be called moderation.

2.

Аз вървя между тоя народ и държа очите си отворени: те не ми прощават, че аз не завиждам на техните добродетели. Те посягат да ме хапят, защото им казвам: за дребни хора са нужни дребни добродетели и защото близко ме засяга, че са нужни дребни хора! Аз все още приличам тук на петел в чужд двор, когото и кокошките кълват, но за това не се сърдя на тия кокошки. Вежлив съм към тях както към всяка малка досада; да се ежиш срещу нищожното, струва ми се е мъдрост на таралеж. Те всички говорят за мен, когато вечер седят около огъня — те говорят за мен, но никой не мисли за мене!

Тази е новата тишина, която познах: шумът им около мен разстила плащ над мислите ми. Те вдигат врява между си: "Какво значи тоя тъмен облак? Дано не ни довлече някоя чума!" И неотдавна една жена сдърпа детето си, което искаше да дойде при мен: "Приберете децата! — викаше тя. — Такива очи урочасват на децата душите!" Те кашлят, когато говоря: мислят, че кашлицата е възражение срещу силния вятър — те не предчувстват нищо от вихъра на моето щастие! "Нямаме още време за Заратустра" — тъй възразяват те; но що значи онова време, което "няма време" за Заратустра? И когато дори ме възхвалят: нима бих могъл да се отпусна на тяхното възхваление? Трънлив колан е за мен тяхната похвала: все още ме сърби и след като го сменя. А и това научих аз между тях: възхвалителят се представя, като че възвръща, а всъщност той иска да бъде още повече възнаграден! Питайте крака ми дали му харесва вашият начин на похвала и примамване! Наистина, по такъв такт и тик-так не му е по воля да танцува, ни да стои спокойно. За малка добродетел биха желали те да ме привлекат и възхвалят: да придумат биха желали те моя крак за тик-така на дребното щастие. Аз вървя сред тоя народ и държа отворени очите си: те са станали по-дребни и ще стават все по-дребни: а това го прави тяхното учение за щастие и добродетел. А те и в добродетелта са скромни — защото искат удобство. Но с удобство се примирява само скромна добродетел. Наистина, те и по свой начин се учат да вървят и да крачат напред: това наричам аз тяхно подкуцване. С това те пречат всекиму, който бърза. И не един от тях върви напред и при това се озърта назад, с вцепенен врат: него бих хласнал аз охотно. Нозе и очи не трябва ни да лъжат, ни един друг да се изобличават. Но малките хора много лъготят. Някои от тях имат воля, но повечето са за воля на други. Някои от тях са истински, но повечето са лоши актьори.

Има безсъзнателни актьори между тях и актьори против воля — истинските всякога са рядко, особено истинските актьори. Мъже тук има малко: затова жените им се вмъжават. Че само който е мъж, както трябва, ще освободи жената — в жената. И това лицемерие намерих аз най-лошо между тях: че и тия, що заповядват, лицемерят с добродетелите на ония, що им служат. "Аз служа, ти служиш, ние служим" — тъй се моли тук лицемерието на властващите — и тежко, ако първият господар е само пръв слуга! Ах, и в тяхното лицемерие залетя любопитството на моя поглед; и добре разбрах тяхното мухощастие и тяхното бръмчене около огрените от слънце прозорци. Толкова добрина, толкова слабост виждам аз. Толкова справедливост и състрадание, толкова слабост. Кръгли, справедливи и благи са те един към друг, като песьчинки кръгли, безупречни и благи към песьчинките. Скромно да прегърнеш едно малко щастие — това наричат те "покорност към провидението!" А при това скромно се озъртат отде ще им падне някое ново малко щастие. Всъщност те наивно искат най-вече едно нещо: да не им причини никой болка. И с готовност са всякому на услуга и правят му добро. Но това е малодушие: макар и да го наричат "добродетел". И ако някога грубо говорят тия малки хорица: аз чувам в това само тяхната пресипналост — защото всяко лъхане на вятъра ги прави да пресипнат. Хитри са те, техните добродетели имат хитри пръсти. Но на тях липсват пестници: пръстите им не умеят да се скътат зад пестниците. Добродетел за тях е това, що прави скромен и кротък: с това превръщат те вълка в псе, а самия човек — в най-добро домашно животно на човека. "Ние настанихме стола си напред — това ми говори тяхната усмихнатост, — еднакво далеч от умиращи

борци, както и от доволни свине." Но това е посредственост: та макар и да се нарича умереност.

3.

I pass through this people and let fall many words: but they know neither how to take nor how to retain them.

They wonder why I came not to revile venery and vice; and verily, I came not to warn against pickpockets either!

They wonder why I am not ready to abet and whet their wisdom: as if they had not yet enough of wiseacres, whose voices grate on mine ear like slate pencils!

And when I call out: "Curse all the cowardly devils in you, that would fain whimper and fold the hands and adore"--then do they shout: "Zarathustra is godless."

And especially do their teachers of submission shout this;--but precisely in their ears do I love to cry: "Yea!

I AM Zarathustra, the godless!"

Those teachers of submission!

Wherever there is aught puny, or sickly, or scabby, there do they creep like lice; and only my disgust preventeth me from cracking them.

Well!

This is my sermon for THEIR ears: I am Zarathustra the godless, who saith: "Who is more godless than I, that I may enjoy his teaching?"

I am Zarathustra the godless: where do I find mine equal?

And all those are mine equals who give unto themselves their Will, and divest themselves of all submission.

I am Zarathustra the godless!

I cook every chance in MY pot.

And only when it hath been quite cooked do I welcome it as MY food.

And verily, many a chance came imperiously unto me: but still more imperiously did my WILL speak unto it,--then did it lie imploringly upon its knees-- --Imploring that it might find home and heart with me, and saying flatteringly: "See, O Zarathustra, how friend only cometh unto friend!"

-- But why talk I, when no one hath MINE ears!

And so will I shout it out unto all the winds: Ye ever become

smaller, ye small people!

Ye crumble away, ye comfortable ones!

Ye will yet perish-- --By your many small virtues, by your many small omissions, and by your many small submissions!

Too tender, too yielding: so is your soil!

But for a tree to become GREAT, it seeketh to twine hard roots around hard rocks!

Also what ye omit weaveth at the web of all the human future; even your naught is a cobweb, and a spider that liveth on the blood of the future.

And when ye take, then is it like stealing, ye small virtuous ones; but even among knaves HONOUR saith that "one shall only steal when one cannot rob."

"It giveth itself"--that is also a doctrine of submission.

But I say unto you, ye comfortable ones, that IT TAKETH TO ITSELF, and will ever take more and more from you!

Ah, that ye would renounce all HALF-willing, and would decide for idleness as ye decide for action!

Ah, that ye understood my word: "Do ever what ye will--but first be such as CAN WILL.

Love ever your neighbour as yourselves--but first be such as LOVE THEMSELVES-- --Such as love with great love, such as love with great contempt!"

Thus speaketh Zarathustra the godless.

-- But why talk I, when no one hath MINE ears!

It is still an hour too early for me here.

Mine own forerunner am I among this people, mine own cockcrow in dark lanes.

But THEIR hour cometh!

And there cometh also mine!

Hourly do they become smaller, poorer, unfruitfuller,--poor herbs!

poor earth!

And SOON shall they stand before me like dry grass and prairie, and verily, weary of themselves--and panting for FIRE, more than for water!

O blessed hour of the lightning!

O mystery before noontide!

--Running fires will I one day make of them, and heralds with flaming tongues:-- --Herald shall they one day with flaming tongues: It cometh, it is nigh, THE GREAT NOONTIDE!
Thus spake Zarathustra.

3.

Аз вървя сред тоя народ и немалко думи се ронят от мен: но те не знаят нито да вземат, нито да спазят.

Те се чудят, че аз не съм дошъл да изобличавам похоти и пороци; и наистина, аз не дойдох да предпазвам от джебчий!

Те се чудят, че аз не се заемам да изтънчавам и изострям тяхната мъдрина: като че ли те вече нямат и без това доста мъдрители, чийто глас дращи като калени по плоча!

И когато аз викам:

— Прокълнете всички малодушни дяволи във вас, които са винаги готови да скимтят и сгърнат ръце, и струват метани: те се провикват: "Заратустра е безбожник."

И това го викат особено техните учители на покорност: но именно тям обичам аз да кресна в ухото:

— Да! Аз съм Заратустра, безбожникът!

Тия учители на покорност! Навред, дето има дребно и болно, и гнусно, пригъплят те като въшки; и само моето отвращение ме възпира да ги не чукна.

Добре! Това е моята проповед за техните уши: Аз съм Заратустра, безбожникът, който казва "Кой е по-безбожен от мен, за да се възрадвам на неговото упътване?"

Аз съм Заратустра, безбожникът: де ще намеря мене-подобен?

И всички ония са мене-подобни, които сами си дават своя воля и отърсват от себе си всяка покорност.

Аз съм Заратустра, безбожникът: всеки един случай аз варя в моето гърне! И чак когато уври съвсем, допада ми като моя гозба.

И наистина, не един случай дойде властно при мен: но още по-властно излизаше насреща му моята воля — и тозчас падаше той на колене с молба — с молба да

намери подслон и сърце в мен, и с подмилкване казваше: "Виж, о, Заратустра, ето как идва приятел при приятеля!"

Но защо ли говоря, дето никой няма моите уши! И тъй ще извикам аз далеч по ветровете:

Вий ставате все по-дребнави, вий, дребни хора! Вие се роните, вий, удобници! И вий ще загинете — от многото ваши дребни добродетели, от многото ваши малки нехайства, от многото ваши малки покорности!

Премного щадения, премного отстъпчивост: такова е вашето земно царство! Но едно дърво, за да израсне, трябва яки корени да пусне около яки скали!

Също и каквото вий пренебрегвате, то тъче на тъканта на човешкото бъдеще; и вашето нищо е паяжина и паяк, който живее от кръвта на бъдещето.

И когато вие вземате, то е като крадене, вий, дребни добродетелници; но и у нехранимайковците дори говори честта: "Кради, дето не можеш да грабиш."

"Дава се" — това е едно учение на покорността. Но аз ви казвам, вам, удобници: взема се и все още повече ще се взема от вас!

Ах, да можехте да се отървете от всяко полужелание и да се решите на мързел като на дело!

Ах, да би разбрали моето слово: "Правете винаги, каквото желаете — но бъдете по-напред такива, които могат да желаят!"

"Обичайте винаги своите ближни като себе си — но бъдете по-напред такива, които сами себе си обичат — обичат с великата любов, с великото презрение обичат! Тъй говори Заратустра, безбожникът.

Но какво говоря аз, дето никой няма моите уши! Тука още с цял час е рано за мен.

Свой собствен предтеча съм аз между тоя народ, свой собствен зов на петел през тъмни улици.

Но вашият час иде! Иде и моят също! От час на час стават те по-дребни, по-бедни, по-безплодни — нещастен бурен! Нещастна земя!

И скоро ще станат те като суха трева и степ, и наистина! Омръзнали сами на себе си — и повече жаждущи за

огън, отколкото за вода!

О, благословен час на мънанията! О, тайна пред пладнe!

Ще ги превърна аз някога на блуждаещ огън и предвестник с огнени езици:

— някога те да предвестят с огнени езици: Иде, близко е великата пладнe!

Тъй рече Заратустра.

L.

ON THE OLIVE-MOUNT.

51

На Елеонската планина

Winter, a bad guest, sitteth with me at home; blue are my hands with his friendly hand-shaking.

I honour him, that bad guest, but gladly leave him alone.

Gladly do I run away from him; and when one runneth WELL, then one escapeth him!

With warm feet and warm thoughts do I run where the wind is calm--to the sunny corner of mine olive-mount.

There do I laugh at my stern guest, and am still fond of him; because he cleareth my house of flies, and quieteth many little noises.

For he suffereth it not if a gnat wanteth to buzz, or even two of them; also the lanes maketh he lonesome, so that the moonlight is afraid there at night.

A hard guest is he,--but I honour him, and do not worship, like the tenderlings, the pot-bellied fire-idol.

Better even a little teeth-chattering than idol-adoration! --so willeth my nature.

And especially have I a grudge against all ardent, steaming, steamy fire-idols.

Him whom I love, I love better in winter than in summer; better do I now mock at mine enemies, and more heartily, when winter sitteth in my house.

Heartily, verily, even when I CREEP into bed--: there, still laugheth and wantoneth my hidden happiness; even my deceptive dream laugheth.

I, a--creeper?

Never in my life did I creep before the powerful; and if ever I lied, then did I lie out of love.

Therefore am I glad even in my winter-bed.

A poor bed warmeth me more than a rich one, for I am jealous of my poverty.

And in winter she is most faithful unto me.

With a wickedness do I begin every day: I mock at the winter with a cold bath: on that account grumbleth my stern house-mate.

Also do I like to tickle him with a wax-taper, that he may finally let the heavens emerge from ashy-grey twilight.

For especially wicked am I in the morning: at the early hour when the pail rattleth at the well, and horses neigh warmly in grey lanes:-- Impatiently do I then wait, that the clear sky may finally dawn for me, the snow-bearded winter-sky, the hoary one, the white-head,-- --The winter-sky, the silent winter-sky, which often stiflenth even its sun!

Did I perhaps learn from it the long clear silence?

Or did it learn it from me?

Or hath each of us devised it himself?

Of all good things the origin is a thousandfold,--all good roguish things spring into existence for joy: how could they always do so--for once only!

A good roguish thing is also the long silence, and to look, like the winter-sky, out of a clear, round-eyed countenance:-- --

Like it to stifle one's sun, and one's inflexible solar will: verily, this art and this winter-roguishness have I learnt WELL!

My best-loved wickedness and art is it, that my silence hath learned not to betray itself by silence.

Clattering with diction and dice, I outwit the solemn assistants: all those stern watchers, shall my will and purpose elude.

That no one might see down into my depth and into mine ultimate will--for that purpose did I devise the long clear silence.

Many a shrewd one did I find: he veiled his countenance and made his water muddy, that no one might see therethrough and thereunder.

But precisely unto him came the shrewder distrusters and nut-crackers: precisely from him did they fish his best-concealed fish!

But the clear, the honest, the transparent--these are for me the wisest silent ones: in them, so PROFOUND is the depth that even the clearest water doth not--betray it.

-- Thou snow-bearded, silent, winter-sky, thou round-eyed whitehead above me!

Oh, thou heavenly simile of my soul and its wantonness!

And MUST I not conceal myself like one who hath swallowed gold--lest my soul should be ripped up?

MUST I not wear stilts, that they may OVERLOOK my long legs--all those enviers and injurers around me?

Those dingy, fire-warmed, used-up, green-tinted, ill-natured souls--how COULD their envy endure my happiness!

Thus do I show them only the ice and winter of my peaks--and NOT that my mountain windeth all the solar girdles around it!

They hear only the whistling of my winter-storms: and know NOT that I also travel over warm seas, like longing, heavy, hot south-winds.

They commiserate also my accidents and chances:--but MY word saith: "Suffer the chance to come unto me: innocent is it as a little child!"

How COULD they endure my happiness, if I did not put around it accidents, and winter-privations, and bear-skin caps, and enmantling snowflakes!

--If I did not myself commiserate their PITY, the pity of those enviers and injurers!

--If I did not myself sigh before them, and chatter with cold, and patiently LET myself be swathed in their pity!

This is the wise waggish-will and good-will of my soul, that it CONCEALED NOT its winters and glacial storms; it concealeth not its chilblains either.

To one man, lonesomeness is the flight of the sick one; to another, it is the flight FROM the sick ones.

Let them HEAR me chattering and sighing with winter-cold, all those poor squinting knaves around me!

With such sighing and chattering do I flee from their heated

rooms.

Let them sympathise with me and sigh with me on account of my chilblains: "At the ice of knowledge will he yet FREEZE TO DEATH!"

--so they mourn.

Meanwhile do I run with warm feet hither and thither on mine olive-mountain: in the sunny corner of mine olive-mountain do I sing, and mock at all pity.

-- Thus sang Zarathustra.

Зимата, зла гостенка, седи до мен у дома; посиняха ми ръцете от нейното приятелско ръкуване.

Аз я почитам, тая зла гостенка, но на драго сърце я оставям сама. На драго сърце се махвам аз от нея; и който знае да бяга добре, ще убегне от нея!

С топли нозе и топли мисли бягам аз там, дето вятърът стои утихнал в слънчевия кът на моята Елеонска планина.

Там се смее аз на моята строга гостенка и благодарен съм ѝ, че изстребва мухите у дома и прави да утихне не един малък шум.

Че тя не обича, когато някой комар иска да пее, камо ли два; тя опустява улиците тъй, че и месечината нощем там се бои.

Тя е строга гостенка — но аз я почитам и не се моля като изнежените на кореместите огнени кумири.

По-добре е малко да позъзнеш, отколкото да се молиш на кумири! — тъй го иска моят нрав. И особено ненавиждам аз всички страстни димящи задушни огнени кумири.

Когато аз обичам, обичам го зиме повече от лете; по-добре се глумя аз сега на моите врагове и по от сърце, откак зимата седи в моя дом.

По от сърце наистина, дори и тогава, когато пълзя към леглото си — тогава се глуми и шегува още и моето потулено щастие; глуми се също и моят лъжовен сън.

Аз — пълзач? Нивга в живота си не съм пълзял пред силни; и ако съм лъгал някога, лъгах от обич. Затова съм радостен и в зимното легло.

Скромно легло по ме топли от богато, защото аз съм ревнив към моята бедност. И зиме тя ми е най-вярна. Със злота почвам аз всеки ден, глумя се на зимата с една студена баня: затова ръмжи моята строга гостенка дома. И гъделичкам я аз охотно с восъчна свещ; тъй че тя най-сетне пуска нощта навън от пепеливата дрезгавина. Особено злобен бивам аз сутрин: на ранина, кога дрънкат менци на кладенеца и конете топло цвилят през тъмните улици:

нетърпеливо чакам тогава, дано се открие най-сетне ясно небето, снежнобродото зимно небе, белоглавият старец, — зимното небе, мълчаливото, което често премълчава и слънцето си!

Не научих ли аз от него дългото ясно мълчание? Или то го научи от мен? Или всеки от нас сам си го е измислил?

На всичките добри неща началото е хилядообразно — всичките добри неща бодрят скачат от радост в битието на живота: как е възможно винаги да са само един път правили това!

Едно добро бодро нещо е също и дългото мълчание и като зимното небе поглежда из ясното кръгло око лице; като него премълчава своето слънце и своята непоколебима слънчева воля: наистина, това изкуство и тая зимна бодрост научих аз добре!

Моята най-обична злота и изкуство е, че моето мълчание се научи да не се издава чрез мълчание.

Със звънливи думи и зарове надхитрих аз своите тържествени стражи: от всички тия строги вардаци трябва да избегне моята воля и цел.

За да не надникне никой в моята основа и последна воля — за това си измислих аз дългото ясно мълчание.

Мнозина умни намерих аз: те забуляха лицето си, размътяха своята вода, за да не види никой в нея и през нея.

Но тъкмо при тях идваха по-хитри недоверници и крушители: тъкмо в тях уловиха те най-скритата им риба!

А бистрите, смелите, прозрачните — те са най-умните мълчаливци: у които дъното е тъй дълбоко, че и най-

бистрата вода не го издава.
 Ти, снежнобрадо мълчаливо зимно небе, ти, кръглоок
 беловлас старец над мен! О, ти, небесен символ на моята
 душа и бодростта ѝ!
 И не трябва ли да се крия аз като онзи, който е глътнал
 злато — за да не ми разпорят душата?
 Не трябва ли да тръгна на кокили, за да не съгледат моите
 дълги нозе всички тия завистници и злорадници, които
 са около ми?
 Тия опушени, непроветрени, изхабени, прецъфтели,
 изтощени от скръб души — как би могла тяхната завист
 да изтърпи моето щастие!
 И аз им показвам само леда и зимата на моите върхове, а
 не че моята планина опасват с всички слънчеви пояси!
 Те чуват да пицят само моите зимни бури: а не, че аз
 плувам също и през топли морета, подобно копнеещите,
 тежки, горещи южни ветрове.
 Те съжالياват и моите слуки, и несполуки — но моята реч
 гласи: "Оставете слуката да дойде при мен: тя е невинна
 като детенце!"
 Как биха могли те да понесат моето щастие, ако не
 загръщах аз с несполуки и зимни неволи, и мечи
 калпаци, и снежнонебесни покривки моето щастие!
 Ако аз сам не се смилях над тяхното състрадание:
 състраданието на тия завистници и злорадници!
 Ако сам не въздишах пред тях и не възнех от студ и
 търпеливо оставях да ме повият в тяхното състрадание!
 Това е мъдрата бодрост и благоволие на моята душа, че тя
 не скрива своята зима и своите мразовити бури; тя не
 скрива също и своите дребности.
 За одного самотността е бягство на болен; за другото
 самотността — бягство от болен.
 Нека ме слушат как възна и въздишам от зимния студ,
 всички тия бедни нехранимайковци, които ме гледат
 накриво! С такива въздишания и възнения бягам аз и от
 техните затоплени соби.
 Нека ме съжالياват те и въздишат ведно с мен: "На леда
 на познанието ще замръзне той!" — тъй желаят те.
 Между това бродя аз с топли нозе надлъж и напреко по

моята Елеонска планина: в слънчевия кът на моята
 Елеонска планина пея и се надсмивам аз на всяко
 състрадание.
 Тъй пъ Заратустра.

LI. ON PASSING-BY.

52

За отминаването

Thus slowly wandering through many peoples and divers
 cities, did Zarathustra return by round-about roads to his
 mountains and his cave.
 And behold, thereby came he unawares also to the gate of the
 GREAT CITY.
 Here, however, a foaming fool, with extended hands, sprang
 forward to him and stood in his way.
 It was the same fool whom the people called "the ape of
 Zarathustra:" for he had learned from him something of the
 expression and modulation of language, and perhaps liked
 also to borrow from the store of his wisdom.
 And the fool talked thus to Zarathustra: O Zarathustra, here is
 the great city: here hast thou nothing to seek and everything
 to lose.
 Why wouldst thou wade through this mire?
 Have pity upon thy foot!
 Spit rather on the gate of the city, and--turn back!
 Here is the hell for anchorites' thoughts: here are great
 thoughts seethed alive and boiled small.
 Here do all great sentiments decay: here may only rattle-
 boned sensations rattle!
 Smellest thou not already the shambles and cookshops of the
 spirit?
 Steameth not this city with the fumes of slaughtered spirit?
 Seest thou not the souls hanging like limp dirty rags?
 --And they make newspapers also out of these rags!
 Hearest thou not how spirit hath here become a verbal game?
 Loathsome verbal swill doth it vomit forth!
 --And they make newspapers also out of this verbal swill.

They hound one another, and know not whither!
 They inflame one another, and know not why!
 They tinkle with their pinchbeck, they jingle with their gold.
 They are cold, and seek warmth from distilled waters: they are
 inflamed, and seek coolness from frozen spirits; they are all
 sick and sore through public opinion.
 All lusts and vices are here at home; but here there are also
 the virtuous; there is much appointable appointed virtue:--
 Much appointable virtue with scribe-fingers, and hardy
 sitting-flesh and waiting-flesh, blessed with small breast-
 stars, and padded, haunchless daughters.
 There is here also much piety, and much faithful spittle-
 licking and spittle-backing, before the God of Hosts.
 "From on high," drippeth the star, and the gracious spittle; for
 the high, longeth every starless bosom.
 The moon hath its court, and the court hath its moon-calves:
 unto all, however, that cometh from the court do the
 mendicant people pray, and all appointable mendicant
 virtues.
 "I serve, thou servest, we serve"--so prayeth all appointable
 virtue to the prince: that the merited star may at last stick on
 the slender breast!
 But the moon still revolveth around all that is earthly: so
 revolveth also the prince around what is earthliest of all--
 that, however, is the gold of the shopman.
 The God of the Hosts of war is not the God of the golden bar;
 the prince proposeth, but the shopman--disposeth!
 By all that is luminous and strong and good in thee, O
 Zarathustra!
 Spit on this city of shopmen and return back!
 Here floweth all blood putridly and tepidly and frothily
 through all veins: spit on the great city, which is the great
 slum where all the scum frotheth together!
 Spit on the city of compressed souls and slender breasts, of
 pointed eyes and sticky fingers-- --On the city of the
 obtrusive, the brazen-faced, the pen-demagogues and
 tongue-demagogues, the overheated ambitious:-- Where
 everything maimed, ill-famed, lustful, untrustful, over-
 mellow, sickly-yellow and seditious, festereth perniciously:--

--Spit on the great city and turn back!
 -- Here, however, did Zarathustra interrupt the foaming fool,
 and shut his mouth.
 -- Stop this at once!
 called out Zarathustra, long have thy speech and thy species
 disgusted me!
 Why didst thou live so long by the swamp, that thou thyself
 hadst to become a frog and a toad?
 Floweth there not a tainted, frothy, swamp-blood in thine own
 veins, when thou hast thus learned to croak and revile?
 Why wentest thou not into the forest?
 Or why didst thou not till the ground?
 Is the sea not full of green islands?
 I despise thy contempt; and when thou warnedst me--why
 didst thou not warn thyself?
 Out of love alone shall my contempt and my warning bird take
 wing; but not out of the swamp!
 -- They call thee mine ape, thou foaming fool: but I call thee
 my grunting pig, --by thy grunting, thou spoilest even my
 praise of folly.
 What was it that first made thee grunt?
 Because no one sufficiently FLATTERED thee:--therefore
 didst thou seat thyself beside this filth, that thou mightest
 have cause for much grunting,-- --That thou mightest have
 cause for much VENGEANCE!
 For vengeance, thou vain fool, is all thy foaming; I have
 divined thee well!
 But thy fools'-word injureth ME, even when thou art right!
 And even if Zarathustra's word WERE a hundred times
 justified, thou wouldst ever--DO wrong with my word!
 Thus spake Zarathustra.
 Then did he look on the great city and sighed, and was long
 silent.
 At last he spake thus: I loathe also this great city, and not only
 this fool.
 Here and there-- there is nothing to better, nothing to worsen.
 Woe to this great city!
 --And I would that I already saw the pillar of fire in which it
 will be consumed!

For such pillars of fire must precede the great noontide.
 But this hath its time and its own fate.
 -- This precept, however, give I unto thee, in parting, thou
 fool: Where one can no longer love, there should one--PASS
 BY!
 -- Thus spake Zarathustra, and passed by the fool and the
 great city.

Тъй, минаващ полека из множество народ и разни
 градове, Заратустра се връщаше по околни пътища на
 своята планина и в своята пещера. И ето, тъй
 незабелязано стига той и пред градските порти на
 големия град: но тук изскочи един запенен глумец с
 разперени ръце срещу него и му запречи пътя. А това
 беше същият глумец, когото народът зовеше "маймуната
 на Заратустра": защото той беше подловил нещо от
 строя и тона на неговата реч и обичаше също да заема от
 съкровището на неговата мъдрост. И глумецът заговори
 тъй на Заратустра:

— О, Заратустра, тук е големият град: няма какво да
 дириш тук и всичко ще изгубиш.
 Защо искаше ти да прегaziш тая тиня? Съжали поне
 нозете си!
 По-добре плюй на градските порти и върни се!
 Тук е адът за мислите на усамотения: тук възваряват живи
 великите мисли и ги варят на дребно.
 Тук глеят всички велики чувства: тук могат да хлопат
 само сухи, увехнали дребни чувства!
 Не надушваш ли вече кланиците и кръчмите на духа? Не
 вдига ли пара смрадът на умъртвения дух?
 Не виждаш ли душите да висят като отпуснати мръсни
 дрипи? И от тия дрипи те правят вестници!
 Не чуваш ли как тука духът се е превърнал в игра на
 думи? Отвратителна словопомия изригва той! И те
 правят вестници от тая словопомия.
 Те се насъскват един други и не знаят къде? Те се
 поджегват един други и не знаят защо? Те дрънчат със
 своите тенекета, те звънтят със своето злато.
 Те са студени и търсят топлина при ракията; те са

разгорещени и търсят прохлада при замръзнали духове;
 те всички са хилави и болнави от обществени мнения.
 Всички похоти и пороци са тук у дома си; но тук има и
 добродетелни, има много сръчно натъкмена добродетел:
 много натъкмена добродетел с писарски пръсти и корави
 меса за седене и очакване, благословени с малки звезди
 на гръд и с натъпкани със слама безгъзи дъщери.
 Има тук и много благочестие и много верующи
 храчкоблизания, лъстоизлияния пред бога на
 войнствата.
 Нали "от горе" ваят звезди и благосклонни храчки;
 нагоре се стреми всяка беззвездна гръд.
 Месецът има свой дворец и дворецът има своя свита
 говеда: а пред всичко, що излиза от двореца, се моли
 просякът народ и всяка сръчна просяшка добродетел.
 "Служа, служиш, служим" — тъй се моли всяка сръчна
 добродетел, обърната към княза: за да се прикачи най-
 сетне заслужената звезда на тясната гръд!
 Но месецът се върти все около всичко земно: тъй се върти
 и князът също около това, що е от всичко най-земно — а
 то е златото на базиргяните.
 Богът на войнствата не е бог на златните рудници; князът
 предполага, а базиргянинът — разполага!
 В името на всичко светло и силно, и добро в теб, о,
 Заратустра! Плюй на този голям град на базиргяните и
 върни се назад!
 Тук кръвта тече покварена и хладка, и пенеста през
 всички жили: плюй на този голям град, който е
 голямата помийна яма, дето всяка пяна се стича и пени!
 Плюй на града на потиснатите души и тесни гърди, на
 дебнещи очи, на лепкави пръсти —
 на града на безочливите, на безсрамните, на писарите и
 които вдигат врява, на разпалените честолюбци:
 дето всичко гнойно, смрадно, порочно, намръщено,
 прогнило, циресто, заговорнишко гъмжи:
 плюй на този голям град и върни се!
 Но тука Заратустра прекъсна запенения глумец и му
 запуши устата.
 — Стига най-сетне! — извика Заратустра. — Отдавна вече

ме е гнус от твоята реч и твоя нрав!
 Защо живя ти тъй дълго при блатото, че сам се превърна
 на жаба и крекетуша?
 Не тече ли и в теб вече през жилите ти покварена,
 пенлива, блатна кръв, че се научи тъй да крякаш и
 хулиш?
 Защо не отиде ти в гората? Или не се залови да ореш
 земята?
 Не е ли морето пълно със зелени острови?
 Аз презирам твоето презрение; и ако ти ме предвардваш,
 защо не предвари сам себе си?
 От любовта само трябва да изхвърква моето презрение и
 моята предварваща птица: но не из блатото!
 Наричат те моя маймуна, ти, запенен глумец: но аз те
 наричам моя грухаща свиня — с грухтене разваляш дори
 моята похвала на глуменето. Какво беше това, което
 пръв път те накара да загрухтиш? Че никой не те е
 достатъчно лъстил: затова ти седна при тази смет, за да
 имаш основание повече да грухтиш; за да имаш
 основание за повече мъст! Именно мъст, суетни
 глумец, е всичката твоя пяна, добре те познах аз!
 Но твоята глумешка реч ми вреди дори там, дето ти имаш
 право! И когато речта на Заратустра би имала сто пъти
 дори право: ти винаги ще вредиш на моето слово!
 Тъй рече Заратустра; и той погледна големия град,
 въздъхна и дълго мълча. Най-сетне той рече тъй:
 — Гнус ме е и от тоя голям град, а не само от тоя глумец. И
 тук, и там нищо не може се направи, нищо не може се
 развали.
 Тежко на тоя голям град! И желал бих да видя вече
 огнени стълпове, които биха го опожарили!
 Защото такива огнени стълпове трябва да предшестват
 великата пладния. Но това има свое време и своя
 собствена съдба.
 А такава поука ти давам аз, глумец, при раздяла: дето
 човек не може да обича — да отминава!
 Тъй рече Заратустра и отмина глумеца, и големия град.

LII.

THE APOSTATES.

53

За отстъпниците

1.
 Ah, lieth everything already withered and grey which but
 lately stood green and many-hued on this meadow!
 And how much honey of hope did I carry hence into my
 beehives!
 Those young hearts have already all become old--and not old
 even!
 only weary, ordinary, comfortable:--they declare it: "We have
 again become pious."
 Of late did I see them run forth at early morn with valorous
 steps: but the feet of their knowledge became weary, and
 now do they malign even their morning valour!
 Verily, many of them once lifted their legs like the dancer; to
 them winked the laughter of my wisdom:--then did they
 bethink themselves.
 Just now have I seen them bent down--to creep to the cross.
 Around light and liberty did they once flutter like gnats and
 young poets.
 A little older, a little colder: and already are they mystifiers,
 and mumblers and mollycoddles.
 Did perhaps their hearts despond, because lonesomeness had
 swallowed me like a whale?
 Did their ear perhaps hearken yearningly-long for me IN
 VAIN, and for my trumpet-notes and herald-calls?
 --Ah!
 Ever are there but few of those whose hearts have persistent
 courage and exuberance; and in such remaineth also the
 spirit patient.
 The rest, however, are COWARDLY.
 The rest: these are always the great majority, the common-
 place, the superfluous, the far-too many--those all are
 cowardly!
 -- Him who is of my type, will also the experiences of my type
 meet on the way: so that his first companions must be
 corpses and buffoons.

His second companions, however--they will call themselves
 his BELIEVERS,-- will be a living host, with much love,
 much folly, much unbearded veneration.
 To those believers shall he who is of my type among men not
 bind his heart; in those spring-times and many-hued
 meadows shall he not believe, who knoweth the fickle faint-
 hearted human species!
 COULD they do otherwise, then would they also WILL
 otherwise.
 The half-and-half spoil every whole.
 That leaves become withered,--what is there to lament about
 that!
 Let them go and fall away, O Zarathustra, and do not lament!
 Better even to blow amongst them with rustling winds,-- --
 Blow amongst those leaves, O Zarathustra, that everything
 WITHERED may run away from thee the faster!
 --

1.
 Ах, всичко вече убехна и побледня, което още недавна на
 тая поляна беше зелено и пъстро! И колко мед на
 надежда отнесох аз оттук в моята тръвна012.
 Тия млади сърца всички са вече остарели — и не остарели
 дори! Само уморени са, опростачени, отпуснати — те
 наричат това “Ние станаме пак благочестиви”.
 Още недавна ги гледах аз на ранина храбро да вървят: но
 техните нозе на познанието се умориха, и ето че хулят
 дори и своята сутрешна храброст!
 Наистина, мнозина от тях вдигаха някога нозе като
 танчари, тям кимаше смехът на моята мъдрост — но те
 се сепнаха. И ето че ги видях прегърбени да пълзят към
 кръста.
 Около светлина и свобода трепкаха те преди като комари
 и млади поети. Малко позастаряха, малко позастинаха:
 и ето ги вече намръщени и мъмриви, и прибрани при
 огнището.
 Дали сърцето им не клюмна затова, че самотността ме
 погълна като някой кит? Дали ухото им не се вслуша
 дългокопнеещо — напусто в мен и в моя тръбен и

глашатайски зов?

— Ах! Винаги малцина са те, чието сърце има трайна смелост и дързост; а на такива и духът остава търпелив. Останалите са малодушни. Останалите: те са винаги мнозинството, всекидневието, излишъкът, много-и-премного — тия всички са малодушни!

Който е на мен подобен, нему ще препречат път и преживявания, подобно на моите: тъй че неговите първи спътници трябва да бъдат трупът и въжеиграчът. Но вторите негови спътници — те ще се наричат негови верующи: един жив рой, много обич, много безумие, много голобrado обожание.

Към тия верующи не трябва да привързва сърцето си онзи, който между човеците е подобен на мен; на тая пролет и пъстри полени не трябва да вярва онзи, който познава непостоянно малодушния човешки род!

Да можеха инак, щяха инак и да искат. Ония, които са ни таквиз, ни онаквиз, развалят устремните натури. Че листата увяхват — има ли защо да се тъжи!

Остави ги да падат и се отмитат, о, Заратустра, и не тъжи! По-добре духни с шумливи ветрове на тях, духни на тия листа, о, Заратустра: че всички увехнали още по-бързо да се отметат от тебе!

2.

"We have again become pious"--so do those apostates confess; and some of them are still too pusillanimous thus to confess. Unto them I look into the eye,--before them I say it unto their face and unto the blush on their cheeks: Ye are those who again PRAY!

It is however a shame to pray!

Not for all, but for thee, and me, and whoever hath his conscience in his head.

For THEE it is a shame to pray!

Thou knowest it well: the faint-hearted devil in thee, which would fain fold its arms, and place its hands in its bosom, and take it easier:--this faint-hearted devil persuadeth thee that "there IS a God!"

THEREBY, however, dost thou belong to the light-dreading

type, to whom light never permitteth repose: now must thou daily thrust thy head deeper into obscurity and vapour!

And verily, thou chooseth the hour well: for just now do the nocturnal birds again fly abroad.

The hour hath come for all light-dreading people, the vesper hour and leisure hour, when they do not--"take leisure."

I hear it and smell it: it hath come--their hour for hunt and procession, not indeed for a wild hunt, but for a tame, lame, snuffling, soft-treaders', soft-prayers' hunt,-- --For a hunt after susceptible simpletons: all mouse-traps for the heart have again been set!

And whenever I lift a curtain, a night-moth rusheth out of it. Did it perhaps squat there along with another night-moth?

For everywhere do I smell small concealed communities; and wherever there are closets there are new devotees therein, and the atmosphere of devotees.

They sit for long evenings beside one another, and say: "Let us again become like little children and say, 'good God!'

--ruined in mouths and stomachs by the pious confectioners. Or they look for long evenings at a crafty, lurking cross-spider, that preacheth prudence to the spiders themselves, and teacheth that "under crosses it is good for cobweb-spinning!"

Or they sit all day at swamps with angle-rods, and on that account think themselves PROFOUND; but whoever fisheth where there are no fish, I do not even call him superficial!

Or they learn in godly-gay style to play the harp with a hymn-poet, who would fain harp himself into the heart of young girls:--for he hath tired of old girls and their praises.

Or they learn to shudder with a learned semi-madcap, who waiteth in darkened rooms for spirits to come to him--and the spirit runneth away entirely!

Or they listen to an old roving howl--and growl-piper, who hath learnt from the sad winds the sadness of sounds; now pipeth he as the wind, and preacheth sadness in sad strains.

And some of them have even become night-watchmen: they know now how to blow horns, and go about at night and awaken old things which have long fallen asleep.

Five words about old things did I hear yester-night at the

garden-wall: they came from such old, sorrowful, arid night-watchmen.

"For a father he careth not sufficiently for his children: human fathers do this better!"

-- "He is too old!"

He now careth no more for his children,"--answered the other night-watchman.

"HATH he then children?"

No one can prove it unless he himself prove it!

I have long wished that he would for once prove it thoroughly."

"Prove?"

As if HE had ever proved anything!

Proving is difficult to him; he layeth great stress on one's BELIEVING him."

"Ay!"

Ay!

Belief saveth him; belief in him.

That is the way with old people!

So it is with us also!"

-- --Thus spake to each other the two old night-watchmen and light-scarers, and tooted thereupon sorrowfully on their horns: so did it happen yester-night at the garden-wall. To me, however, did the heart writhe with laughter, and was like to break; it knew not where to go, and sunk into the midriff.

Verily, it will be my death yet--to choke with laughter when I see asses drunken, and hear night-watchmen thus doubt about God.

Hath the time not LONG since passed for all such doubts?

Who may nowadays awaken such old slumbering, light-shunning things!

With the old Deities hath it long since come to an end:--and verily, a good joyful Deity-end had they!

They did not "begloom" themselves to death--that do people fabricate!

On the contrary, they--LAUGHED themselves to death once on a time!

That took place when the unGodliest utterance came from a

God himself--the utterance: "There is but one God! Thou shalt have no other Gods before me!"
 -- --An old grim-beard of a God, a jealous one, forgot himself in such wise:-- And all the Gods then laughed, and shook upon their thrones, and exclaimed: "Is it not just divinity that there are Gods, but no God?"
 He that hath an ear let him hear.
 -- Thus talked Zarathustra in the city he loved, which is surnamed "The Pied Cow."
 For from here he had but two days to travel to reach once more his cave and his animals; his soul, however, rejoiced unceasingly on account of the nighness of his return home.

2.

“Ние станахме пак благочестиви” — така изповядват тия отстъпници; и мнозина от тях са малодушни все да изповядват това.
 Тях гледам аз в окоето — тям казвам аз в лицето и в червенината на техните бузи: вие сте такива, които пак се молите!
 Но позор е да се молиш! Не за всички, но за теб и мен, и за оногова, който има в главата си съвест. За теб е позор да се молиш!
 Ти знаеш добре: малодушният дявол в теб, който на драго сърце би кръстосал ръце и молитвено би ги сложил на скути — тоя малодушен дявол ти подсказва: “Има бог!”
 Но затова принадлежиш ти към ония, които се боят от светлината, които светлината не оставя на мира; и ето, ти трябва всекидневно да възвиращ глава по-дълбоко в мрак и смрад!
 И наистина, ти избра добре часа: че тъкмо—що отлетяха пак нощните птици. Часът дойде за всички светобоязливи, вечерният тържествен час, когато не се тържествува.
 Аз предусещам и подушвам — дойде техният час за лов и поход, макар не за вихрен лов, а за кротък и хром придебен, тихостъпен и тихомолен лов; за лов на душеболни хитреци: всички капани за сърца са сега пак натъкмени! И дето аз дигна някоя завеса, там изпръпва

нощна пеперудка. Да не е вардила тя там наедно с друга нощна пеперудка? Защото вред подушвам аз малки потайни общини; и дето има килии, там има нови богомолци-братя и смрад от богомолци-братя.
 Те седят дълги вечери наедно и говорят: “Нека пак станем като дечицата и кажем “Благий Боже!”” — с уста и стомах, развалени от благочестивите шекерджии.
 Или дълги вечери те гледат как дебне някой хитър кръстоносец паяк, който проповядва на самите паяци благоразумие и учи тъй: “Под кръстове добре се плетат мрежи!”
 Или по цели дни седят те с въдица край блатата и поради това се мислят за дълбоки; но който лови риба там, дето няма риба, него аз дори и плитък не наричам!
 Или те се учат богочестиво радостни да свирят на арфа при някой песнопоец—поет, комуто със свирнята си на арфа се ще да се промъкне в сърцето на млади женици — че старите женици са му омръзнали със своите похвали.
 Или те се учат на трепет у някой велеучен полулуд, който чака в тъмни стаи, да го споходят духовете — а духът му съвсем изфиряса!
 Или те подслушват някой стар скитник мегдански свирач, който от тъмните ветрове е учил скръбта на звуковете; та сега той свири по вятъра и със скръбни звуци проповядва скръб.
 А някои от тях са станали дори нощни пазачи: те разбират сега да свирят с рогове и да бродят нощем, и да будят старите неща, които вече отдавна са заспали.
 Пет думи за стари неща чух аз вчера през нощта до градинския зид — те идеха от такива стари опечалени сухи нощни пазачи.
 “Дори и като баща не се грижи той достатъчно за своите чедя: човечите бащи постъпват по-добре!”
 “Той е твърде стар! Той не се грижи вече съвсем за своите чедя” — тъй отвърна другият нощен пазач.
 “Та има ли той чедя? Никой не може го доказа, когато сам той не го доказва! Отдавна вече искам аз най-сетне той туй да докаже основно.”

“Да го докаже? Като че ли Той някога нещо е доказвал! Да доказва нему е тъй лесно; той набляга особено на това да му вярваш.”
 “Да! Да! Вярата го прави блажен, вярата в него. Това е по права на стари хора! Такава е и нашата!”
 Тъй говореха помежду си двамата стари нощни пазачи и светобоязливи и тютюкаха при това опечалени със своите рогове: то беше вчера през нощта до градинския зид.
 А мен ми се превиваше сърцето от смях и искаше да се пръсне и не знаеше къде да се дене, и падна в булото.
 Наистина, от това ще ми бъде някога смъртта — ще се задуша от смях, когато видя пияно магаре и нощен пазач чуя да се съмнява тъй в Господа.
 Не е ли отдавна минало време и за всякакви такива съмнения?
 Кой смее още да събужда такива стари заспали светобоязливи неща!
 Със старите богове се свърши отдавна вече — и наистина, хубав весел край беше техният!
 Тяхното “здрачаване” не се продължи до смъртта — лъжат се в това! По-право: те сами себе си умъртвиха някога — със смях!
 То се случи, когато сам един от боговете каза най-безбожната реч — речта: “Един е Бог! И да нямат друг Бог освен мене!” — един стар четинестобрад бог, един завистливец, се забрави дотам.
 И всичките богове се изсмяха тогава и се заклатиха на своите столове, викащи: “Не е ли тъкмо това божественост, че има богове и няма никакъв бог?”
 Който има уши, да слуша.
 Тъй говореше Заратустра в града, който обичаше и който се наричаше “Пъстрата крава”. Оттук именно той имаше да върви още два дни, за да стигне пак в своята пещера при животните си; а душата му непрекъснато се радваше поради близостта на своето завръщане дома.

54

Завръщане дома

O lonesomeness!

My HOME, lonesomeness!

Too long have I lived wildly in wild remoteness, to return to thee without tears!

Now threaten me with the finger as mothers threaten; now smile upon me as mothers smile; now say just: "Who was it that like a whirlwind once rushed away from me?"

-- --Who when departing called out: "Too long have I sat with lonesomeness; there have I unlearned silence!"

THAT hast thou learned now--surely?

O Zarathustra, everything do I know; and that thou wert MORE FORSAKEN amongst the many, thou unique one, than thou ever wert with me!

One thing is forsakenness, another matter is lonesomeness: THAT hast thou now learned!

And that amongst men thou wilt ever be wild and strange: -- Wild and strange even when they love thee: for above all they want to be TREATED INDULGENTLY!

Here, however, art thou at home and house with thyself; here canst thou utter everything, and unbosom all motives; nothing is here ashamed of concealed, congealed feelings.

Here do all things come caressingly to thy talk and flatter thee: for they want to ride upon thy back.

On every simile dost thou here ride to every truth.

Uprightly and openly mayest thou here talk to all things: and verily, it soundeth as praise in their ears, for one to talk to all things--directly!

Another matter, however, is forsakenness.

For, dost thou remember, O Zarathustra?

When thy bird screamed overhead, when thou stoodest in the forest, irresolute, ignorant where to go, beside a corpse:-- -- When thou spakest: 'Let mine animals lead me!

More dangerous have I found it among men than among animals:--THAT was forsakenness!

And dost thou remember, O Zarathustra?

When thou sattest in thine isle, a well of wine giving and

granting amongst empty buckets, bestowing and distributing amongst the thirsty: --Until at last thou alone sattest thirsty amongst the drunken ones, and wailedst nightly: 'Is taking not more blessed than giving?

And stealing yet more blessed than taking?'

--THAT was forsakenness!

And dost thou remember, O Zarathustra?

When thy stillest hour came and drove thee forth from thyself, when with wicked whispering it said: 'Speak and succumb!'

- --When it disgusted thee with all thy waiting and silence, and discouraged thy humble courage: THAT was forsakenness!"

-- O lonesomeness!

My home, lonesomeness!

How blessedly and tenderly speaketh thy voice unto me!

We do not question each other, we do not complain to each other; we go together openly through open doors.

For all is open with thee and clear; and even the hours run here on lighter feet.

For in the dark, time weigheth heavier upon one than in the light.

Here fly open unto me all being's words and word-cabinets: here all being wanteth to become words, here all becoming wanteth to learn of me how to talk.

Down there, however--all talking is in vain!

There, forgetting and passing-by are the best wisdom: THAT have I learned now!

He who would understand everything in man must handle everything.

But for that I have too clean hands.

I do not like even to inhale their breath; alas!

that I have lived so long among their noise and bad breaths!

O blessed stillness around me!

O pure odours around me!

How from a deep breast this stillness fetcheth pure breath!

How it hearkeneth, this blessed stillness!

But down there--there speaketh everything, there is everything misheard.

If one announce one's wisdom with bells, the shopmen in the market-place will out-jingle it with pennies!

Everything among them talketh; no one knoweth any longer how to understand.

Everything falleth into the water; nothing falleth any longer into deep wells.

Everything among them talketh, nothing succeedeth any longer and accomplisheth itself.

Everything cackleth, but who will still sit quietly on the nest and hatch eggs?

Everything among them talketh, everything is out-talked.

And that which yesterday was still too hard for time itself and its tooth, hangeth to-day, outchamped and outchewed, from the mouths of the men of to-day.

Everything among them talketh, everything is betrayed.

And what was once called the secret and secrecy of profound souls, belongeth to-day to the street-trumpeters and other butterflies.

O human hubbub, thou wonderful thing!

Thou noise in dark streets!

Now art thou again behind me:--my greatest danger lieth behind me!

In indulging and pitying lay ever my greatest danger; and all human hubbub wisheth to be indulged and tolerated.

With suppressed truths, with fool's hand and befooled heart, and rich in petty lies of pity:--thus have I ever lived among men.

Disguised did I sit amongst them, ready to misjudge MYSELF that I might endure THEM, and willingly saying to myself: "Thou fool, thou dost not know men!"

One unlearneth men when one liveth amongst them: there is too much foreground in all men--what can far-seeing, far-longing eyes do THERE!

And, fool that I was, when they misjudged me, I indulged them on that account more than myself, being habitually hard on myself, and often even taking revenge on myself for the indulgence.

Stung all over by poisonous flies, and hollowed like the stone by many drops of wickedness: thus did I sit among them, and still said to myself: "Innocent is everything petty of its pettiness!"

Especially did I find those who call themselves "the good," the most poisonous flies; they sting in all innocence, they lie in all innocence; how COULD they--be just towards me!
 He who liveth amongst the good--pity teacheth him to lie.
 Pity maketh stifling air for all free souls.
 For the stupidity of the good is unfathomable.
 To conceal myself and my riches--THAT did I learn down there: for every one did I still find poor in spirit.
 It was the lie of my pity, that I knew in every one, --That I saw and scented in every one, what was ENOUGH of spirit for him, and what was TOO MUCH!
 Their stiff wise men: I call them wise, not stiff--thus did I learn to slur over words.
 The grave-diggers dig for themselves diseases.
 Under old rubbish rest bad vapours.
 One should not stir up the marsh.
 One should live on mountains.
 With blessed nostrils do I again breathe mountain-freedom.
 Freed at last is my nose from the smell of all human hubbub!
 With sharp breezes tickled, as with sparkling wine,
 SNEEZETH my soul-- sneezeth, and shouteth self-congratulatingly: "Health to thee!"
 Thus spake Zarathustra.

О, самотност! Ти, моя родино самотност! Твърде дълго живях аз диво на дива чужбина, та да не се върна със сълзи при теб!
 Заканвай ми се с пръст сега, както майки се заканват, усмихни ми се, както майки се усмихват, кажи ми: "А кой беше тоз, който някога като вихър отлетя от мен?"
 — Който на раздяла извика: твърде дълго седях аз при самотността и отучих се от мълчанието! Това ти най-сетне научи?"
 "О, Заратустра, всичко зная аз: и че между тълпата ти се чувстваше по-отчужден, саменичък, отколкото кога да е при мене!"
 "Друго е отчужденост, друго — самотност: Това ти вече научи! И че между хората ти все ще бъдеш див и чужд: див и чужд дори и кога те обичат: че преди всичко те

искат да бъдат щадени!"
 "А тук ти си в своя роден кът и дома; тука можеш всичко да изказваш и да излееш душата си, нищо не се срамува тук от скрити, втвърдени чувства."
 "Тук се стичат галено всички неща при твоята реч и те ласкаят: защото те искат да яздат на твой гръб. На всеки символ яздиш ти към всяка истина."
 "Пряко и искрено смееш ти да говориш тук на всички неща: и наистина, като похвала звучи то в техните уши, че един на всички говори пряко!"
 "Но друго нещо е отчужденост. Че помниш ли, о, Заратустра?
 Тогаз, когато твоята птица викаше над теб, а ти стоеше в гората, незнаещ къде? Близо до един труп: когато ти казваше: нека моите животни ме водят! Намерих, че между хората е по-опасно, отколкото между животните: Това беше отчужденост."
 "И помниш ли още, о, Заратустра? Когато седеше на своя остров, между празни котли един извор на вино, като даваше и раздаваше, между жадните леещ и проливащ: додето най-сетне, сам жаден, сядаше между опиянените и се оплакваше нощем: "Не е ли вземането по-блажено от даване?
 А краденето още по-блажено от вземане?" Това беше отчужденост!"
 "И помниш ли още, о, Заратустра? Когато настана твоят най-тих час и теб от самия тебе прокуди, когато той със зъл шепот каза: "Речи и умри!"
 Когато той оскърби твоето очакване и мълчание и обезсърчи твоя кротък дух — това беше отчужденост!"
 О, самотност! Ти, моя родино самотност! Как блажено и нежно говори твоят глас към мен!
 Ние не се питаме един друг, ние не се оплакваме един другиму, ние двама наедно минаваме през двери.
 Че у теб е отворено и ясно; а също и часовете бягат тук лекостъпно. В мрачината човек пренася времето по-тежко, отколкото на светло.
 Тук ми се разкриват всички думи на битието и съкровищници на думи: всяко битие иска тук да стане

слово, всяко начало иска тук от мен да се научи да говори.
 А там долу — там всяко говорене е всуе! Там забравата и преходността са най-добрата мъдрост. Това научих аз!
 Който иска всичко да проумее у хората, той би трябвало до всичко да се докосне. Но за това моите ръце са твърде чисти.
 Аз не мога вече да дишам техния дъх, ах, защо живях тъй дълго в техния шум и развален дъх!
 О, блажена тишина около ми! О, чисти аромати около ми!
 О, как тази тишина поема издълбоко чисто дихание! О, как тя се вслушва, тая блажена тишина!
 Но там долу — там всичко говори, там нищо не се чува.
 Човек може там с камбани да разгласява своята мъдрост: базиргяните на пазара пак ще я заглушат със своите мангъри013!
 У тях всичко говори, никой не знае вече да разбира.
 Всичко пада във водата, нищо не пада вече в дълбоки извори.
 Всичко у тях говори, но нищо не им се удава вече и не идва до край. Всичко кудкудяка, но кой още иска да седи мирно въз полога и да мъти яйца?
 Всичко у тях говори, всичко се с думи разкъсва. И което вчера още беше много твърдо за самото време и зъба му: днес то виси от устата на днешните сдъвкано, стрито и сгризано.
 Всичко у тях говори, всичко бива вадено наяве. И което някога се е наричало тайна и съкровеност на дълбоките души, днес то принадлежи на уличните викачи и други пеперуди.
 О, ти, странно човешко същество! Ти, шум в тъмните улици! Ти пак лежиш зад мен сега — моята най-голяма опасност лежи зад мен!
 В щадене и състрадание е винаги лежала моята най-голяма опасност; а всяко човешко същество иска да бъде щадено и търпяно.
 С неизказани истини, с ръка на безумец и с обезумяло сърце и богат с дребни лъжи на състрадание — тъй живях аз винаги между хората.

Предрешен седях аз между им, сам готов да се отрицая,
само да мога тях да изгърпя, като си думам често:
"Безумец, ти не познаваш хората!"

Човек се отучва да познава хората, когато живее между
тях: толкова неща има, зад които хората се затулят —
какво значат в такъв случай далекогледни, проникателни
очи!

И когато те не ме зачитаха за нищо, аз, безумец, ги щадях
повече от себе си: привикнал на строгост към себе си и
сам на себе си често отгъщавайки за това щастие.

Изпожилен от толкоз отровни мухи и прояден като камък
от безбройни капки злоба, тъй седях аз посред тях и си
думам: "Невинно е всяко дребно нещо поради своята
дребнавост!"

Особено тези, които наричат себе си "добри", намерих
като най-отровни мухи: те хапят с пълна невинност, те
лъжат с пълна невинност; как биха могли те към мен да
бъдат справедливи!

Който живее между добри, него състраданието учи да
лъже. Състраданието прави задъшен въздух на всички
свободни души. Че глупостта на добрите е неизмерима.
Сам себе си да скривам и своето богатство — това научих
там долу аз: че намерих всякого беден духом. Това беше
измамата на моето състрадание, че за всякого аз знаех,
че у всякого виждах и усещах, колко дух му беше доста и
колко дух беше премного за него!

Техните надути мъдреци — наричах ги мъдри, а не надути
— тъй се научих аз да преглъщам думи. Техните гробари
— наричах ги изследвачи и учени — тъй научих аз
думите да заменям.

Гробарите си изкопават болести. Под стара смет се таи
лоша смрад. Не трябва да бъркаме в тинята. Трябва да
живеем в планините.

С блажени ноздри дишам аз отново планинска свобода!
Избавен е най-сетне носът ми от миризмата на всякакво
човешко същество!

LIV. THE THREE EVIL THINGS.

55 За трите злини

1.

In my dream, in my last morning-dream, I stood to-day on a
promontory--beyond the world; I held a pair of scales, and
WEIGHED the world.

Alas, that the rosy dawn came too early to me: she glowed me
awake, the jealous one!

Jealous is she always of the glows of my morning-dream.

Measurable by him who hath time, weighable by a good
weigher, attainable by strong pinions, divinable by divine
nut-crackers: thus did my dream find the world:-- My
dream, a bold sailor, half-ship, half-hurricane, silent as the
butterfly, impatient as the falcon: how had it the patience
and leisure to-day for world-weighing!

Did my wisdom perhaps speak secretly to it, my laughing,
wide-awake day wisdom, which mocketh at all "infinite
worlds"?

For it saith: "Where force is, there becometh NUMBER the
master: it hath more force."

How confidently did my dream contemplate this finite world,
not new-fangledly, not old-fangledly, not timidly, not
entreatingly:-- --As if a big round apple presented itself to
my hand, a ripe golden apple, with a coolly-soft, velvety
skin:--thus did the world present itself unto me:-- --As if a
tree nodded unto me, a broad-branched, strong-willed tree,
curved as a recline and a foot-stool for weary travellers: thus
did the world stand on my promontory:-- --As if delicate
hands carried a casket towards me--a casket open for the
delectation of modest adoring eyes: thus did the world
present itself before me to-day:-- --Not riddle enough to
scare human love from it, not solution enough to put to
sleep human wisdom:--a humanly good thing was the world
to me to-day, of which such bad things are said!

How I thank my morning-dream that I thus at to-day's dawn,
weighed the world!

As a humanly good thing did it come unto me, this dream and
heart-comforter!

And that I may do the like by day, and imitate and copy its
best, now will I put the three worst things on the scales, and
weigh them humanly well.

-- He who taught to bless taught also to curse: what are the
three best cursed things in the world?

These will I put on the scales.

VOLUPTUOUSNESS, PASSION FOR POWER, and
SELFISHNESS: these three things have hitherto been best
cursed, and have been in worst and falsest repute-- these
three things will I weigh humanly well.

Well!

Here is my promontory, and there is the sea--IT rolleth hither
unto me, shaggily and fawningly, the old, faithful, hundred-
headed dog-monster that I love!

-- Well!

Here will I hold the scales over the weltering sea: and also a
witness do I choose to look on--thee, the anchorite-tree,
thee, the strong odoured, broad-arched tree that I love!

-- On what bridge goeth the now to the hereafter?

By what constraint doth the high stoop to the low?

And what enjoineeth even the highest still--to grow upwards?

-- Now stand the scales poised and at rest: three heavy
questions have I thrown in; three heavy answers carrieth the
other scale.

1.

Насън, в последния утринен сън, стоях аз днес върху една
планинска скала — отвъд света, държах везни и теглех
света.

О, тъй рано дойде зората: тя ме огря и събуди,
завистницата!

Винаги е тя завистлива към утринния ми сън.

Измерим за онзи, който има време, теглим за добър
везнар, постижим за силни криле, лесно отгатваем за
божествени гадатели: тъй намери моят сън света.

Моят сън, смел плавател, полукораб, полувихър,
безмълвен като пеперуда, нетърпелив като сокол: как
има той днес търпение и време да претегля света!

Дали тайно за това го придума моята мъдрост, моята

засмяна добра мъдрост на деня, която се подсмива на всички "безкрайни минове?" Че тя говори: "Дето има сила, там и числото става майстор: то има повече сила." Как уверено гледаше моят сън на този краен свят — ни любопитен, ни боязлив, ни молец: като че една ябълка искаше да се предложи на ръката ми, една зряла златна ябълка, с хладно-мека кадифена кора — тъй ми се предложи светът;

като че едно дърво ми кимаше, ширококлонесто едно, с крепка воля, привито за подпорка и още за отпочивка на уморени от път нозе: тъй стоеше светът пред моята планинска скала;

като че нежни ръце ми поднасяха ковчег — един ковчег, отворен за възторг на свенливи почитателни очи: тъй светът ми се предложи днес;

не толкова гатанка, че да прокуди човешката обич, не толкова отгатка, че да приспи човешката мъдрост — нещо човешки добро беше днес за мен същият свят, за който се тъй лошо говори!

Как съм благодарен на моя утринен сън, че аз тъй на ранина днес теглих света! Като нещо човешки добро дойде при мен тоя сън и утешител на сърцето!

И за да постъпя денем като него, и науча от него това, що е най-добро: аз искам сега да сложа трите най-лоши неща във везните и да ги претегля човешки добре.

Който е учил да благославя, той също е учил и да проклина: кои три неща са най-проклинани? Тях аз ще сложа на везните.

Сладострастие, властолюбие, самолюбие: тая троица досега е бивала най-проклинана и за нея най-зле се е лъгало и клеветило — тая троица искам аз сега да претегля човешки.

Добре! Тук е моята планинска скала — там — морето: то преваля към мен рошаво, лъстиво, ярното старо стоглаво чудовищно псе, което обичам.

Добре! Тук искам аз да държа везните, над валящото се море: и свидетел да гледа избирам аз — теб, самотно дърво, теб, благоуханно, широкоразклонено, което обичам!

През кой мост върви днешното към бъдещото? Коя сила нуди високото към низкото? И какво значи още и най-високото да надраснеш? Ето, везните стоят равновесни и неподвижни: три тежки въпроса хвърлих аз в тях, три тежки отговора носи другото блюдо.

2.

Voluptuousness: unto all hair-shirted despisers of the body, a sting and stake; and, cursed as "the world," by all backworldsmen: for it mocketh and befooleth all erring, misinferring teachers.

Voluptuousness: to the rabble, the slow fire at which it is burnt; to all wormy wood, to all stinking rags, the prepared heat and stew furnace.

Voluptuousness: to free hearts, a thing innocent and free, the garden happiness of the earth, all the future's thanks-overflow to the present.

Voluptuousness: only to the withered a sweet poison; to the lion-willed, however, the great cordial, and the reverently saved wine of wines.

Voluptuousness: the great symbolic happiness of a higher happiness and highest hope.

For to many is marriage promised, and more than marriage, --
--To many that are more unknown to each other than man and woman: --and who hath fully understood HOW UNKNOWN to each other are man and woman!

Voluptuousness: --but I will have hedges around my thoughts, and even around my words, lest swine and libertine should break into my gardens!

-- Passion for power: the glowing scourge of the hardest of the heart-hard; the cruel torture reserved for the cruellest themselves; the gloomy flame of living pyres.

Passion for power: the wicked gadfly which is mounted on the vainest peoples; the scorner of all uncertain virtue; which rideth on every horse and on every pride.

Passion for power: the earthquake which breaketh and upbreaketh all that is rotten and hollow; the rolling, rumbling, punitive demolisher of whited sepulchres; the flashing interrogative-sign beside premature answers.

Passion for power: before whose glance man creepeth and croucheth and drudgeth, and becometh lower than the serpent and the swine: --until at last great contempt crieth out of him-- , Passion for power: the terrible teacher of great contempt, which preacheth to their face to cities and empires: "Away with thee!"

--until a voice crieth out of themselves: "Away with ME!"

Passion for power: which, however, mounteth alluringly even to the pure and lonesome, and up to self-satisfied elevations, glowing like a love that painteth purple felicities alluringly on earthly heavens.

Passion for power: but who would call it PASSION, when the height longeth to stoop for power!

Verily, nothing sick or diseased is there in such longing and descending!

That the lonesome height may not for ever remain lonesome and self-sufficing; that the mountains may come to the valleys and the winds of the heights to the plains: -- Oh, who could find the right prenomens and honouring names for such longing!

"Bestowing virtue" --thus did Zarathustra once name the unnamable.

And then it happened also, --and verily, it happened for the first time!

-- that his word blessed SELFISHNESS, the wholesome, healthy selfishness, that springeth from the powerful soul: --

--From the powerful soul, to which the high body appertaineth, the handsome, triumphing, refreshing body, around which everything becometh a mirror: --The pliant, persuasive body, the dancer, whose symbol and epitome is the self-enjoying soul.

Of such bodies and souls the self-enjoyment calleth itself "virtue."

With its words of good and bad doth such self-enjoyment shelter itself as with sacred groves; with the names of its happiness doth it banish from itself everything contemptible.

Away from itself doth it banish everything cowardly; it saith: "Bad-- THAT IS cowardly!"

Contemptible seem to it the ever-solicitous, the sighing, the complaining, and whoever pick up the most trifling advantage.

It despiseth also all bitter-sweet wisdom: for verily, there is also wisdom that bloometh in the dark, a night-shade wisdom, which ever sigheth: "All is vain!"

Shy distrust is regarded by it as base, and every one who wanteth oaths instead of looks and hands: also all over-distrustful wisdom, --for such is the mode of cowardly souls.

Baser still it regardeth the obsequious, doggish one, who immediately lieth on his back, the submissive one; and there is also wisdom that is submissive, and doggish, and pious, and obsequious.

Hateful to it altogether, and a loathing, is he who will never defend himself, he who swalloweth down poisonous spittle and bad looks, the all-too-patient one, the all-endurer, the all-satisfied one: for that is the mode of slaves.

Whether they be servile before Gods and divine spurnings, or before men and stupid human opinions: at ALL kinds of slaves doth it spit, this blessed selfishness!

Bad: thus doth it call all that is spirit-broken, and sordidly-servile-- constrained, blinking eyes, depressed hearts, and the false submissive style, which kisseth with broad cowardly lips.

And spurious wisdom: so doth it call all the wit that slaves, and hoary headed and weary ones affect; and especially all the cunning, spurious-witted, curious-witted foolishness of priests!

The spurious wise, however, all the priests, the world-weary, and those whose souls are of feminine and servile nature-- oh, how hath their game all along abused selfishness!

And precisely THAT was to be virtue and was to be called virtue--to abuse selfishness!

And "selfless"--so did they wish themselves with good reason, all those world-weary cowards and cross-spiders!

But to all those cometh now the day, the change, the sword of judgment, THE GREAT NOONTIDE: then shall many things be revealed!

And he who proclaimeth the EGO wholesome and holy, and

selfishness blessed, verily, he, the prognosticator, speaketh also what he knoweth: "BEHOLD, IT COMETH, IT IS NIGH, THE GREAT NOONTIDE!"

Thus spake Zarathustra.

2.

Сладострастие — кол и жило за всички презрители на плътта, облечени с власеница, и проклето от всички мечтатели за онзи свят: че то се присмива и гаври над всички лъжеучители.

Сладострастие: за сганта мъждеещ огън, върху който тя бива изгаряна; за всяко червиво дърво, за всички вонещи дрипи, приготвена пламтяща пещ.

Сладострастие: за свободните сърца невинно и свободно, земна градина на щастieto, изблик от благодарност на бъдещото към сегашното.

Сладострастие: само за увехналия сладка отрова, а за ония с лъвска воля — голяма сърдечна подкрепа и благоговейно съхранено вино на вината.

Сладострастие: велик символ на щастие — за по-високо щастие и висша надежда. Че на мнозина е обещан брак и повече от брак; на мнозина, които един другиму са по-чужди от мъж и жена: а кой напълно е разбрал как чужди са един другиму мъжът и жената!

Сладострастие — но аз ще туря преграда около своите мисли и още около своите думи: за да не нахлуват свини и изтупленици⁰¹⁴ в моите градини!

Властолюбие — нажежен бич на най-жестоките жестокосърдечни; ужасното мъчение, което само себе си запазва за най-жестокия; мрачният пламък на живи клади.

Властолюбие: зла юзда, която бива турена на най-суетните народи; подсмиващо се на всяка съмнителна добродетел; което яхва всеки кон и всяка гордост.

Властолюбие: земетресение, което разрушава всичко гнило и троши, и разчупва всичко кухо; въртящ се, негодуващ, наказващ разрушител на измазани гробове; бляскава въпросителна при предивременни отговори.

Властолюбие: пред чийто поглед човек пълзи, сгушва се,

раболепства и става по-низък от змия и свиня — додето най-сетне извика из него великото презрение.

Властолюбие: страшният учител на великото презрение, което на градове и царства в лицето проповядва: "Махни се ти!" — додето из самите тях не извика: "Да се махна аз!"

Властолюбие: което примамливо се възвема нагоре и до чисти и самотни, до самодоволни висини, пламтящо като любов, която примамливо рисува пурпурни блаженства на земното небе.

Властолюбие: но кой би нарекъл това стремеж, щом високото възжелава надолу за власт! Наистина, нищо болезнено и недъгаво няма в такова възжелаване и низхождане!

Че самотната висина вечно да се не усамотява и задоволява сама от себе; че планината да се спусне към долината и планинските ветрове към низините.

О, кой би намерил истинското име, за да кръсти и одоброchести такъв копнеж! "Даряща добродетел" — тъй нарече някога Заратустра неназовимото.

И тогава се случи също — и наистина, това се случи за първи път! — неговата реч да възхвали самолюбието, крепкото и здраво самолюбие, което блика из могъща душа:

из могъща душа, на която е присъщо възвишеното тяло, хубавото, победоносното и ободряващото, около което всяко нещо става огледало;

гъвкаво, убедително тяло, танчарът, чийто символ и израз е самовъзражданата душа. Саморадостта на такива тела и души се нарича сама "добродетел".

Със своите думи за добро и лошо се огражда такава една саморадост като със свещени бранища; с имената на своето щастие пъди тя от себе си всичко за презиране.

От себе си далеч пъди тя всичко малодушно; тя говори: лошо — това е малодушно. За презиране ѝ се струва, който постоянно се грижи, въздиша, оплаква се и който събира и най-малки изгоди.

Тя презира също и всяка скръбноблагена мъдрост: че наистина има и мъдрост, която цъфти в мрак, една

мъдрост на нощни сенки: като такава тя всякога въздиша: "Всичко е суета!"

Боязливото недоверие за нея е нищожно, също всеки, що иска клетва вместо поглед и ръка: тъй и твърде недоверчивата мъдрост, че тя е присъща на страхливите души.

Още по-нищожен ѝ се вижда бързоуслужливият, който като псе веднага ляга на гръб, покорният, а има също и мъдрост, която е покорна, и псешка, и благочестива, и бързоуслужлива.

Омразен и отвратителен е за нея, който никога не иска да се брани, който преглъща отровни храни и зловни погледи, много търпеливият, всичко понасящият, вседоволният: такава е рабската порода.

Раболепства ли някой пред боговете и техните ритници, пред хората и тяхното глупаво обществено мнение — всяка рабска порода то заплува, това блажено самолюбие!

Лошо — тъй нарича то всичко, що е прегънато, рабски спъхнато, несвободните мигащи очи, съкрушени сърца и онази престорена отстъпчива порода, която целува с широки страхливи устни.

Лъжемъдрост: тъй нарича то всичко, над което мъдърстват раби и старци, и уморени; и особено всичката зла, смахната попка лудост!

А лъжемъдреците, всички духовници, уморени от света, и чиито души са от женска и рабска порода — о, как зле са постъпвали от паметивека със самолюбието!

И това тъкмо било и се наричало добродетел, зле да постъпваш със самолюбието! А "несамолюбив" — такива са желали да бъдат с пълно основание всички тия уморени от света страхливци и кръстоносци паяци!

Но за всички тях иде денят, промяната, мечът на отсъдата, великата пладня: тогава ще има много откровения!

А който нарече самото "аз" здраво и свято, и самолюбието — блажено, наистина, и той, прорицател, ще каже, което знае: "Ето, тя иде, приближава великата пладня!"

Тъй рече Заратустра.

LV. THE SPIRIT OF GRAVITY.

56

За духа на тежестта

1.
My mouthpiece--is of the people: too coarsely and cordially do I talk for Angora rabbits.

And still stranger soundeth my word unto all ink-fish and pen-foxes.

My hand--is a fool's hand: woe unto all tables and walls, and whatever hath room for fool's sketching, fool's scrawling!

My foot--is a horse-foot; therewith do I trample and trot over stick and stone, in the fields up and down, and am bedevilled with delight in all fast racing.

My stomach--is surely an eagle's stomach?

For it preferreth lamb's flesh.

Certainly it is a bird's stomach.

Nourished with innocent things, and with few, ready and impatient to fly, to fly away--that is now my nature: why should there not be something of bird-nature therein!

And especially that I am hostile to the spirit of gravity, that is bird nature: --verily, deadly hostile, supremely hostile, originally hostile!

Oh, whither hath my hostility not flown and misflown!

Thereof could I sing a song--and WILL sing it: though I be alone in an empty house, and must sing it to mine own ears.

Other singers are there, to be sure, to whom only the full house maketh the voice soft, the hand eloquent, the eye expressive, the heart wakeful:-- those do I not resemble.

--

1.
Моята уста е уста на народа: твърде грубо и сърдечно говоря аз за изтънчените и още по-странно звучи моето слово за всички риби на масилото и лисици на перото. Моята ръка е ръка на безумец: тежко на всички маси и стени и на всичко, що дава още място на украшенията и

цапанията на безумеца.

Моят крак е конски крак: с него аз препускам през трапища и камъни, през поля и гори и от радост се вдяволявам при всеки бърз бяг.

Моят стомах, стомах на орел ли е? Че най-обича той агнешко месо. Сигурно той е стомах на птица.

Хранен с невинна и оскъдна храна, готов и нетърпелив да летя и отлитам — такъв съм аз: не съм ли аз донейде птица!

А особено задето съм враг на духа на тежестта, съм аз като птица: и наистина, смъртен враг, заклет враг, правраг! О, де ли вече не е летяла и блуждала моята враждебност!

За това аз могъл бих песен да запея, и искам да я пея: макар и сам да съм в пуст дом и да трябва да я пея на своите собствени уши.

Има, разбира се, други певци, чийто глас в пълен дом само става нежен, ръцете им красноречиви, очите изразителни, сърцето бодро: на тях аз не приличам.

2.
He who one day teacheth men to fly will have shifted all landmarks; to him will all landmarks themselves fly into the air; the earth will he christen anew--as "the light body." The ostrich runneth faster than the fastest horse, but it also thrusteth its head heavily into the heavy earth: thus is it with the man who cannot yet fly.

Heavy unto him are earth and life, and so WILLETH the spirit of gravity!

But he who would become light, and be a bird, must love himself:--thus do I teach.

Not, to be sure, with the love of the sick and infected, for with them stinketh even self-love!

One must learn to love oneself--thus do I teach--with a wholesome and healthy love: that one may endure to be with oneself, and not go roving about.

Such roving about christeneth itself "brotherly love"; with these words hath there hitherto been the best lying and dissembling, and especially by those who have been

burdensome to every one.
 And verily, it is no commandment for to-day and to-morrow
 to LEARN to love oneself.
 Rather is it of all arts the finest, subtlest, last and patientest.
 For to its possessor is all possession well concealed, and of all
 treasure pits one's own is last excavated--so causeth the
 spirit of gravity.
 Almost in the cradle are we apportioned with heavy words and
 worths: "good" and "evil"--so calleth itself this dowry.
 For the sake of it we are forgiven for living.
 And therefore suffereth one little children to come unto one,
 to forbid them betimes to love themselves--so causeth the
 spirit of gravity.
 And we--we bear loyally what is apportioned unto us, on hard
 shoulders, over rugged mountains!
 And when we sweat, then do people say to us: "Yea, life is hard
 to bear!"
 But man himself only is hard to bear!
 The reason thereof is that he carrieth too many extraneous
 things on his shoulders.
 Like the camel kneeleth he down, and letteth himself be well
 laden.
 Especially the strong load-bearing man in whom reverence
 resideth.
 Too many EXTRANEIOUS heavy words and worths loadeth he
 upon himself--then seemeth life to him a desert!
 And verily!
 Many a thing also that is OUR OWN is hard to bear!
 And many internal things in man are like the oyster--repulsive
 and slippery and hard to grasp;- So that an elegant shell,
 with elegant adornment, must plead for them.
 But this art also must one learn: to HAVE a shell, and a fine
 appearance, and sagacious blindness!
 Again, it deceiveth about many things in man, that many a
 shell is poor and pitiable, and too much of a shell.
 Much concealed goodness and power is never dreamt of; the
 choicest dainties find no tasters!
 Women know that, the choicest of them: a little fatter a little
 leaner-- oh, how much fate is in so little!

Man is difficult to discover, and unto himself most difficult of
 all; often lieth the spirit concerning the soul.
 So causeth the spirit of gravity.
 He, however, hath discovered himself who saith: This is MY
 good and evil: therewith hath he silenced the mole and the
 dwarf, who say: "Good for all, evil for all."
 Verily, neither do I like those who call everything good, and
 this world the best of all.
 Those do I call the all-satisfied.
 All-satisfiedness, which knoweth how to taste everything,--
 that is not the best taste!
 I honour the refractory, fastidious tongues and stomachs,
 which have learned to say "I" and "Yea" and "Nay."
 To chew and digest everything, however--that is the genuine
 swine-nature!
 Ever to say YE-A--that hath only the ass learnt, and those like
 it!
 -- Deep yellow and hot red--so wanteth MY taste--it mixeth
 blood with all colours.
 He, however, who whitewasheth his house, betrayeth unto me
 a whitewashed soul.
 With mummies, some fall in love; others with phantoms: both
 alike hostile to all flesh and blood--oh, how repugnant are
 both to my taste!
 For I love blood.
 And there will I not reside and abide where every one spitteth
 and speweth: that is now MY taste,--rather would I live
 amongst thieves and perjurers.
 Nobody carrieth gold in his mouth.
 Still more repugnant unto me, however, are all lick-spittles;
 and the most repugnant animal of man that I found, did I
 christen "parasite": it would not love, and would yet live by
 love.
 Unhappy do I call all those who have only one choice: either to
 become evil beasts, or evil beast-tamers.
 Amongst such would I not build my tabernacle.
 Unhappy do I also call those who have ever to WAIT,--they
 are repugnant to my taste--all the toll-gatherers and traders,
 and kings, and other landkeepers and shopkeepers.

Verily, I learned waiting also, and thoroughly so,--but only
 waiting for MYSELF.
 And above all did I learn standing and walking and running
 and leaping and climbing and dancing.
 This however is my teaching: he who wisheth one day to fly,
 must first learn standing and walking and running and
 climbing and dancing:--one doth not fly into flying!
 With rope-ladders learned I to reach many a window, with
 nimble legs did I climb high masts: to sit on high masts of
 perception seemed to me no small bliss;-- --To flicker like
 small flames on high masts: a small light, certainly, but a
 great comfort to cast-away sailors and ship-wrecked ones!
 By divers ways and windings did I arrive at my truth; not by
 one ladder did I mount to the height where mine eye rovet
 into my remoteness.
 And unwillingly only did I ask my way--that was always
 counter to my taste!
 Rather did I question and test the ways themselves.
 A testing and a questioning hath been all my travelling:--and
 verily, one must also LEARN to answer such questioning!
 That, however,--is my taste: --Neither a good nor a bad taste,
 but MY taste, of which I have no longer either shame or
 secrecy.
 "This--is now MY way,--where is yours?"
 Thus did I answer those who asked me "the way."
 For THE way--it doth not exist!
 Thus spake Zarathustra.

2.

Тоз, който някога научи хората да летят, той ще е
 отместил всички синорни камъни; пред него всички
 синорни камъни сами ще литнат във въздуха, земята той
 изново ще кръсти и назове "леката".
 Птицата щраус бяга по-бързо от най-бързия кон, но и тя
 също въввиря глава тежко в тежката земя: тъй и човекът,
 който не знае още да лети.
 Тежки му се виждат земя и живот: а тъй го иска духът на
 тежестта!
 Който иска лек да стане и птица, той трябва да обича сам

себе си — тъй уча аз.
 Не, разбира се, с любовта на болнави и недъгави: че у тях и самолюбието вони!
 Човек трябва да се научи сам себе си да обича — тъй уча аз — с крепка и здрава обич: за да се научи в себе си да се надържа и да не скита всъде.
 Такова скитане всъде наричат “обич към ближния”: с тая дума досега най-много са лъгали и лицемерили и особено ония, които са тежали на цял свят.
 И наистина, това не е заповед за днес и утре да се научиш сам себе да обичаш. Напротив, от всички изкуства това е най-тънко, най-хитро, последно и най-търпение се иска.
 За притежателя именно всяко притежаемо е добре скрито; и от всички зарити съкровища собственото бива най-подир разкопано — тъй заповядва духът на тежестта.
 Почти в люлката още ни дават тежките думи и ценности: “добро” и “зло” — тъй се нарича това наследство. Зарад тях ни се прощава, че живеем.
 И заради това оставяме ние децата да дойдат при нас, за да можем овреме да им запретим да обикнат сами себе си: тъй заповядва духът на тежестта.
 А ние — даденото нам в наследство мъкнем с вяра на твърди плещи и през стръмни планини! И когато се потим, казват ни: “Да, тежко се носи животът!”
 А то е само човекът, който сам себе си тежко носи! То е, защото той мъкне множество неща, чужди нему, на своите плещи.
 Като камила коленичи той и оставя да го натоварят добре. Особено силният, издръжлив човек, комуто е присъщо благоговение: твърде много чужди тежки думи и ценности товари той върху си — и животът му се струва пустиня!
 И наистина! Малко ли наши собствени неща са тежки за носене!
 И много неща в човека са като стрида отвратителни и лигави, и мъчноуловими — тъй че една благородна черупка с благородни украшения трябва да се застъпи за нея. Но и туй изкуство трябва да се усвои: да имаш

черупка и хубав вид, и умна слепота!
 А пък в много неща у човека се лъжем — не една черупка е незначителна и печална, и твърде много черупка. Много скрита добрина и сила никога не биват отгатнати, най-вкусните хапки не намират кой да ги вкуси!
 Жените знаят това, най-изтънчените: малко по-дебела, малко по-суха — о, колко е съдбоносно това малко!
 Човека да откриеш е мъчно, а себе си — най-мъчно; често духът ни мами за душата. Тъй заповядва духът на тежестта.
 Но онзи се е сам открил, който казва: “Това е мое добро и зло.” С това той е накарал да онемеят къртът и джуджето, което казва: “За всички добро, за всички зло.”
 Истина, аз не обичам и ония, за които всяко нещо е добро и тоя свят — най-добър. Тях аз наричам вседоволни. Вседоволство, което умее всичко да вкусва, не показва най-добър вкус! Аз почитам опърничавите възискателни езици и стомаси, които са научили да казват “аз” и “да”, и “не”.
 А всичко да дъвчеш и смилаш — е съвсем по свински! Винаги да викаш И—А — това знае само магарето и който е от неговата пасмина!
 Тъмножълтото и яркочервеното: това е по моя вкус — той смесва кръв във всичките бои. Но който варосва своята къща, той ми показва една варосана душа.
 Едните влюбени в мумии, другите в призраци; и двама еднакво врагове на всяка плът и кръв — о, как и двамата са противни на вкуса ми! Защото аз обичам кръв.
 И не искам аз да живея и пребивавам там, дето всеки плюе и храчи: такъв е моят вкус — предпочел бих да живея между крадци и клетвопрестъпници. Никой не носи злато в уста.
 Но още по-отвратителни ми са всички плюнколизци; и най-отвратителното животно, което намерих между хората, аз го кръстих паразит: то не искаше да обича, а да живее от обич.
 Нещастни наричам аз всички, които имат само един избор: или да станат зли зверове, или зли укротители на зверове: при такива аз не бих си построил хижа.

Нещастни наричам аз също онез, които всякога трябва да чакат — те са противни на вкуса ми: всичките митари и базиргяни, и царе, и всички други пазачи на страни и дюкяни.
 Истина, аз също се учих да чакам, и то изосновно — но само да чакам себе си. И преди всичко аз се научих да стоя, да вървя и тичам, и скачам, и да се катеря, и танцувам.
 А това е моето учение: който някога иска да се научи да хвърка, той трябва изпърво да се научи да стои и върви, и тича, и да се катери, и танцува — до полет се не долита!
 По въжена стълба се научих аз да се изкачвам до много прозорци, с чевръсти крака въздрасвах се по високи мечти: да седя на високите мечти на познанието ми се струваше не малко блаженство; да пламтиш като малки огньове на високите мечти: макар и малка светлина, но все пак голяма утеха за разбити моряци и за претърпели корабокрушение!
 По разни пътища и начини стигнах аз до моята истина: не по една стълба се въззех на висини, отдето погледът ми блуждае в моята долина.
 И неохотно все питах аз за пътища — това беше винаги против вкуса ми! Аз предпочитах да питам и опитвам сам пътищата.
 Опитване и питане беше целият ми ход — и наистина, трябва да се научим също да отговаряме на такива въпроси! А това е моят вкус: ни добър, ни лош, но мой вкус, от който аз се не срамя, нито крия нещо.
 “И ето — това е моят път — де е вашият?” Тъй отвърщах аз на ония, които ме питаха “за пътя”. Един път няма!
 Тъй рече Заратустра.

LVI.
 OLD AND NEW TABLES.

57
 За вехти и нови скрижали

Here do I sit and wait, old broken tables around me and also new half-written tables.

When cometh mine hour?

--The hour of my descent, of my down-going: for once more will I go unto men.

For that hour do I now wait: for first must the signs come unto me that it is MINE hour--namely, the laughing lion with the flock of doves.

Meanwhile do I talk to myself as one who hath time.

No one telleth me anything new, so I tell myself mine own story.

1.

Тук седя и чакам, стари строшени скрижали наоколо ми, а също и нови полунаписани скрижали. Кога ще дойде моят час?

Часът на моето низхождане, на моя заход — че още веднъж искам аз да ида при хората.

Това чакам аз сега: защото изпърво трябва да ми се явят поличби, че това е моят час — смеещият се лъв с рой гълъби.

Между това аз говоря сам на себе си като някой, който има време. Никой нищо ново не ми разказва: тогава аз сам на себе си ще се разкажа.

2.

When I came unto men, then found I them resting on an old infatuation: all of them thought they had long known what was good and bad for men.

An old wearisome business seemed to them all discourse about virtue; and he who wished to sleep well spake of "good" and "bad" ere retiring to rest.

This somnolence did I disturb when I taught that NO ONE YET KNOWETH what is good and bad:--unless it be the creating one!

--It is he, however, who createth man's goal, and giveth to the earth its meaning and its future: he only EFFECTETH it THAT aught is good or bad.

And I bade them upset their old academic chairs, and

wherever that old infatuation had sat; I bade them laugh at their great moralists, their saints, their poets, and their Saviours.

At their gloomy sages did I bid them laugh, and whoever had sat admonishing as a black scarecrow on the tree of life.

On their great grave-highway did I seat myself, and even beside the carrion and vultures--and I laughed at all their bygone and its mellow decaying glory.

Verily, like penitential preachers and fools did I cry wrath and shame on all their greatness and smallness.

Oh, that their best is so very small!

Oh, that their worst is so very small!

Thus did I laugh.

Thus did my wise longing, born in the mountains, cry and laugh in me; a wild wisdom, verily!

--my great pinion-rustling longing.

And oft did it carry me off and up and away and in the midst of laughter; then flew I quivering like an arrow with sun-intoxicated rapture: --Out into distant futures, which no dream hath yet seen, into warmer souths than ever sculptor conceived,--where gods in their dancing are ashamed of all clothes: (That I may speak in parables and halt and stammer like the poets: and verily I am ashamed that I have still to be a poet!

) Where all becoming seemed to me dancing of Gods, and wantoning of Gods, and the world unloosed and unbridled and fleeing back to itself:-- --As an eternal self-fleeing and re-seeking of one another of many Gods, as the blessed self-contradicting, recommuning, and refraternising with one another of many Gods:-- Where all time seemed to me a blessed mockery of moments, where necessity was freedom itself, which played happily with the goad of freedom:-- Where I also found again mine old devil and arch-enemy, the spirit of gravity, and all that it created: constraint, law, necessity and consequence and purpose and will and good and evil:-- For must there not be that which is danced OVER, danced beyond?

Must there not, for the sake of the nimble, the nimblest,--be moles and clumsy dwarfs?

--

2.

Когато дойдох при хората, заварих ги да седят на едно старо предубеждение — на всички се струваше, че отдавна знаят що е добро и зло за човека.

Старо, изморено нещо им се струваше всяко говорене за добродетел; и който искаше леко да спи, той още преди да иде да спи, говореше за “добро” и “зло”.

Тая сънливост смутих, когато учех: що е добро и зло, това никой още не знае — освен твореца!

А то е онзи, който създава цел за човека и на земята дава нейния смисъл и нейното бъдеще: той изпърво създава онова, що прави нещата да са добри и зли.

И аз ги накарах да прекатурят своите стари катедри и всичко, на което е седяло това старо предубеждение; аз ги накарах да се смеят на своите велики учители на добродетелта и светци, и поети, и спасители на света.

На своите мрачни мъдреци ги накарах аз да се смеят и на всеки, който като черно плашило седеше да варди на дървото на живота.

На широката улица сред гробищата им седнах аз сам при мърши и ястреби — и се смях на всичко минало и гнилото му измършавяло величие.

Истина, като проповедниците на покаяние и глумците извиках аз гняв и проклятие над всичко тяхно велико и дребнаво — че и най-доброто им е тъй нищожно! Че и най-лошото им е тъй нищожно! Тъй се смеех аз.

От мен викаше тъй и се смееше моят мъдър копнеж, роден в планините, дива мъдрост наистина! — моят велик биещ криле копнеж.

И често той ме отнасяше далеч на висини отвъд света и сред смеха: тогава летях аз трепетен, една стрела, през опиянения от слънцето възторг:

отвъд в далечни бъднини, които никой сън още не е виждал, в по-знойни югове, отколкото художници някога са сънували: там, дето боговете, танцуващи, се срамуват от всяка одежда;

че аз именно говоря чрез символи и като поетите хромия и

ломотя: и наистина, свян ми е, че все още трябва да бъда поет!

Дето всяко създаване ми се струваше божествен танец и божествено веселие, и света пуснат и оставен на свобода, и бягащ назад към себе си;

като вечно бягство на много богове от себе си и дирене отново на себе си; като блажено себепротиворечие, вслушване в себе си, възвръщане към себе си на много богове.

Дето всяко време ми се струваше блажен присмех над мигновенията, дето необходимостта сама беше свобода, която блажено играеше с жилото на свободата.

Дето аз пак намерих своя стар дявол и правраг, духа на тежестта, и всичко, що създаде той: насилие, закон, нужда и следствие, и цел, и воля, и добро, и зло.

Че не трябва ли да има неща, над които да се танцува и оттанцува? Не трябва ли заради леките и най-леките — да има къртове и тежки джуджета?

3.

There was it also where I picked up from the path the word "Superman," and that man is something that must be surpassed.

--That man is a bridge and not a goal--rejoicing over his noontides and evenings, as advances to new rosy dawns: --The Zarathustra word of the great noontide, and whatever else I have hung up over men like purple evening-afterglows.

Verily, also new stars did I make them see, along with new nights; and over cloud and day and night, did I spread out laughter like a gay-coloured canopy.

I taught them all MY poetisation and aspiration: to compose and collect into unity what is fragment in man, and riddle and fearful chance;-- --As composer, riddle-reader, and redeemer of chance, did I teach them to create the future, and all that HATH BEEN--to redeem by creating.

The past of man to redeem, and every "It was" to transform, until the Will saith: "But so did I will it!

So shall I will it!--" --This did I call redemption; this alone taught I them to call redemption.

-- Now do I await MY redemption--that I may go unto them for the last time.

For once more will I go unto men: AMONGST them will my sun set; in dying will I give them my choicest gift!

From the sun did I learn this, when it goeth down, the exuberant one: gold doth it then pour into the sea, out of inexhaustible riches,-- --So that the poorest fisherman roweth even with GOLDEN oars!

For this did I once see, and did not tire of weeping in beholding it.

-- Like the sun will also Zarathustra go down: now sitteth he here and waiteth, old broken tables around him, and also new tables--half-written.

3.

Там беше също, дето аз подех от пътя думата "сврѣхчовек" и че човекът е нещо, което трябва да бъде превъзмогнато;

че човекът е мост, а не цел: считащ себе си блажен заради своята пладня и вечер, като път към нови зори; думата на Заратустра за великата пладня и всичко друго, което аз обвесих над човеците като пурпурна втора вечерна заря.

Истина, аз им дадох да видят нови звезди наедно с нови нощи; и над облаци и ден, и нощ разперих аз още смеха като пъстра шатра. Аз ги учех всичките мои мисли и стремежи: в едно да претворят и заедно да носят всичко, що е у човека отломка и загадка, и жесток случай; като поет гадател и спасител от случая ги учех аз да творят бъдещето и всичко, що "беше", е — да спасят чрез творчество.

Миналото у човека да спасят и да претворят всичко "беше", докато волята каже: "Но тъй аз го исках! Тъй ще го искам" — това нарекох аз тяхно спасение, това само ги учех аз да наричат спасение.

Сега и аз чакам своето спасение — за последен път да ида при тях. Че още един път искам аз да ида при хората: сред тях искам аз да загина, умиращ искам аз да им дам своя най-обилен дар! Това научих аз от слънцето, когато

залязваше то, обилното: злато разсипваше то там в морето от неизчерпаемото си съкровище; тъй че дори и най-сиромахът рибар гребе със златни весла! Това именно видях аз веднџж и като гледах, не се насицах на сълзи.

Като слънцето иска и Заратустра да залезе: и ето, седи той тук и чака, вехти строшени скрижали около му, а също и нови скрижали — полунаписани.

4.

Behold, here is a new table; but where are my brethren who will carry it with me to the valley and into hearts of flesh?

-- Thus demandeth my great love to the remotest ones: BE NOT CONSIDERATE OF THY NEIGHBOUR!

Man is something that must be surpassed.

There are many divers ways and modes of surpassing: see THOU thereto!

But only a buffoon thinketh: "man can also be OVERLEAPT." Surpass thyself even in thy neighbour: and a right which thou canst seize upon, shalt thou not allow to be given thee!

What thou doest can no one do to thee again.

Lo, there is no requital.

He who cannot command himself shall obey.

And many a one CAN command himself, but still sorely lacketh self-obedience!

4.

Виж, ето един нов скрижал: но де са моите братя да го носят с мен в долината и в месните сърца на хората?

Тъй го изисква моята велика любов към най-далечните: не пади ближния си! Човек е нещо, което трябва да бъде превъзмогнато.

Има много пътища и начини за превъзможване: ти сам внимавай!

Само глумецът мисли: "Човек може да бъде и прескочен." Превъзмогни себе си и в своя ближен: и едно право, което ти можеш да грабнеш, не трябва да чакаш да ти дадат!

Каквото ти струваш, него никой не може ти го стори.

Знай, няма възмездие. Който сам не може да си

заповядва, трябва да се подчинява. И не малцина могат да си заповядват, но много нещо им не стига още, за да могат на себе си да се подчинят!

5.

Thus wisheth the type of noble souls: they desire to have nothing GRATUITOUSLY, least of all, life.

He who is of the populace wisheth to live gratuitously; we others, however, to whom life hath given itself--we are ever considering WHAT we can best give IN RETURN! And verily, it is a noble dictum which saith: "What life promiseth US, that promise will WE keep--to life!"

One should not wish to enjoy where one doth not contribute to the enjoyment.

And one should not WISH to enjoy!

For enjoyment and innocence are the most bashful things. Neither like to be sought for.

One should HAVE them,--but one should rather SEEK for guilt and pain!

--

5.

Тъй го иска присъщото на благородните души; те не искат нищо даром да имат — най-малко живота.

Който е от тълпата, той иска даром да живее; а ние, другите, на които животът се даде — ние всякога мислим какво най-добро бихме могли да дадем в замяна!

И наистина, благородна реч е, която гласи: туй, което животът обещава нам, ние искаме да го изпълним за живота.

Не трябва да искаме да се наслаждаваме, когато не даваме да се наслаждават. И — не трябва да желаем да се наслаждаваме!

Наслада и невинност са именно най-свенливи неща: и двете не искат да бъдат дирени. Трябва да ги имаме — но по-напред трябва да дирим вината и страданията!

6.

O my brethren, he who is a firstling is ever sacrificed.

Now, however, are we firstlings!

We all bleed on secret sacrificial altars, we all burn and broil in honour of ancient idols.

Our best is still young: this exciteth old palates.

Our flesh is tender, our skin is only lambs' skin:--how could we not excite old idol-priests!

IN OURSELVES dwelleth he still, the old idol-priest, who broileth our best for his banquet.

Ah, my brethren, how could firstlings fail to be sacrifices!

But so wisheth our type; and I love those who do not wish to preserve themselves, the down-going ones do I love with mine entire love: for they go beyond.

--

6.

О, братя мои, който е предшественик, той винаги ще бъде пожертван. А ние сме предшественици.

Кръвта ни изтича върху тайни жертвеници, ние всички горим и се печем в чест на стари идоли.

Най-доброто в нас е още младо: то дразни стари гърла.

Нашето месо е крехко, нашата кожа е агнешка кожа — как да не дразним стари жреци на идоли!

В нас самите живее той още, старият жрец на идоли, който най-доброто в нас изпича за своя пир. Ах, братя мои, как да не бъдат предшествениците пожертвани!

А тъй го искат подобните нам; и аз обичам ония, които не искат да се пазят. Гинещите обичам аз с всичката си обич: защото те отиват отвъд.

7.

To be true--that CAN few be!

And he who can, will not!

Least of all, however, can the good be true.

Oh, those good ones!

GOOD MEN NEVER SPEAK THE TRUTH.

For the spirit, thus to be good, is a malady.

They yield, those good ones, they submit themselves; their heart repeateth, their soul obeyeth: HE, however, who obeyeth, DOTH NOT LISTEN TO HIMSELF!

All that is called evil by the good, must come together in order that one truth may be born.

O my brethren, are ye also evil enough for THIS truth?

The daring venture, the prolonged distrust, the cruel Nay, the tedium, the cutting-into-the-quick--how seldom do THESE come together!

Out of such seed, however--is truth produced!

BESIDE the bad conscience hath hitherto grown all KNOWLEDGE!

Break up, break up, ye discerning ones, the old tables!

7.

Правдиви да бъдат — това могат малцина! И който може това, той пък не иска още! А най-малко могат това добрите.

О, тия добри! Добрите хора никога не казват истината: да бъдеш тъй добър, е болест за духа.

Те са отстъпчиви, тия добри, те се отдават, тяхното сърце се съгласява, техният разум се подчинява: но който се подчинява, той не слуша сам себе си.

Всичко, що е зло за добрите, трябва да се съедини, за да се роди една истина: о, братя мои, достатъчно ли сте зли за тази истина?

Наглата дързост, дългото недоверие, жестокото отрицание, пресищането, дълбането в живота — колко рядко се съединява това! Но от такова семе се ражда истината!

При лошата съвест расна досега всяко знание! Строшете, строшете старите скрижали, вие, които дирите познанието.

8.

When the water hath planks, when gangways and railings o'erspan the stream, verily, he is not believed who then saith: "All is in flux."

But even the simpletons contradict him.

"What?"

say the simpletons, "all in flux?"

Planks and railings are still OVER the stream!

"OVER the stream all is stable, all the values of things, the bridges and bearings, all 'good' and 'evil': these are all STABLE!"

-- Cometh, however, the hard winter, the stream-tamer, then learn even the wittiest distrust, and verily, not only the simpletons then say: "Should not everything--STAND STILL?"

"Fundamentally standeth everything still"--that is an appropriate winter doctrine, good cheer for an unproductive period, a great comfort for winter-sleepers and fireside-loungers.

"Fundamentally standeth everything still"--: but CONTRARY thereto, preacheth the thawing wind!

The thawing wind, a bullock, which is no ploughing bullock--a furious bullock, a destroyer, which with angry horns breaketh the ice!

The ice however--BREAKETH GANGWAYS!

O my brethren, is not everything AT PRESENT IN FLUX?

Have not all railings and gangways fallen into the water?

Who would still HOLD ON to "good" and "evil"?

"Woe to us!

Hail to us!

The thawing wind bloweth!"

--Thus preach, my brethren, through all the streets!

8.

Когато има бръви над водата, когато мостове и прегради са метнати над реката: истина, тогава не ще повярват на тоя, който каже: "Всичко тече." Дори и глупците ще му противоречат. "Как? — казват глупците. — Всичко тече? Но бръви и преграда има над реката!"

"Над реката всичко стои твърдо, всички ценности на нещата, мостове, понятия, всяко "добро" и "зло": всичко това стои твърдо!"

Дойде ли даже острата зима, укротителката на реките: тогава и най-шеговитите стават недоверчиви; и наистина, не само глупците говорят тогава: "Не е ли всичко неподвижно?"

"В основата си всичко е неподвижно" — това е едно

истинско учение на зимата, добро нещо за безплодно време, добра утеха за спящите зиме и за ония, които седят край печката.

"В основата си всичко е неподвижно" — но против това проповядва топлият пролетен вятър!

Топлият пролетен вятър, бик, който не е за оран — яростен бик, разрушител, който с гневни рога разбива леда! А ледът — той мостове троши!

О, братя мои, не тече ли сега всичко? Не са ли изпадали във водата всички прегради и мостове? Кой не ще придържа още о "добро" и "зло"?

"Тежко ни! Блазе ни! Топлият пролетен вятър вей!" — Тъй проповядвайте, о, мои братя, по всички улици!

9.

There is an old illusion--it is called good and evil.

Around soothsayers and astrologers hath hitherto revolved the orbit of this illusion.

Once did one BELIEVE in soothsayers and astrologers; and THEREFORE did one believe, "Everything is fate: thou shalt, for thou must!"

Then again did one distrust all soothsayers and astrologers; and THEREFORE did one believe, "Everything is freedom: thou canst, for thou wilt!"

O my brethren, concerning the stars and the future there hath hitherto been only illusion, and not knowledge; and THEREFORE concerning good and evil there hath hitherto been only illusion and not knowledge!

9.

Има едно старо заблуждение, което се нарича добро и зло. Около прорицатели и звездобройци се е въртяло досега колелото на това заблуждение. Някога хората са вярвали в прорицатели и звездобройци: и затова са вярвали те — "Всичко е съдба: длъжен си, защото трябва!"

А после пак изгубиха вяра във всички прорицатели и звездобройци: и затова повярваха те — "Всичко е свобода: ти можеш, защото искаш!"

О, братя мои, за звезди и бъдеще досега се е само бленувало и нищо не се е знаело: и затова досега се е само бленувало за добро и зло, но нищо не се е знаело!

10.

"Thou shalt not rob!

Thou shalt not slay!"

--such precepts were once called holy; before them did one bow the knee and the head, and take off one's shoes.

But I ask you: Where have there ever been better robbers and slayers in the world than such holy precepts?

Is there not even in all life--robbing and slaying?

And for such precepts to be called holy, was not TRUTH itself thereby--slain?

--Or was it a sermon of death that called holy what contradicted and dissuaded from life?

--O my brethren, break up, break up for me the old tables!

10.

"Не кради! Не убивай!" — такива думи някога са били свети; пред тях хората са коленичили и навеждали глави и са изували обувката си.

Но аз ви питам: не е ли имало най-големи разбойници и убийци по света тогава, когато тия думи са били свети?

Не е ли целият живот сам — кражба и убийство? И че такива думи са се считали свети, не се ли е убивала с това самата истина?

Или не бе това проповед за смърт, да се нарича свето, което противоречеше на живота и го отричаше? О, братя мои, строшете, строшете старите скрижали!

11.

It is my sympathy with all the past that I see it is abandoned,--
--Abandoned to the favour, the spirit and the madness of every generation that cometh, and reinterpreteeth all that hath been as its bridge!

A great potentate might arise, an artful prodigy, who with approval and disapproval could strain and constrain all the past, until it became for him a bridge, a harbinger, a herald,

and a cock-crowing.

This however is the other danger, and mine other sympathy:--
he who is of the populace, his thoughts go back to his
grandfather,--with his grandfather, however, doth time
cease.

Thus is all the past abandoned: for it might some day happen
for the populace to become master, and drown all time in
shallow waters.

Therefore, O my brethren, a NEW NOBILITY is needed, which
shall be the adversary of all populace and potentate rule, and
shall inscribe anew the word "noble" on new tables.

For many noble ones are needed, and many kinds of noble
ones, FOR A NEW NOBILITY!

Or, as I once said in parable: "That is just divinity, that there
are Gods, but no God!"

11.

Жал ми е за миналото, че го виждам: то е оставено на
произвола;

— на милостта, на духа, на безумието на всяко поколение,
което иде, и всичко що е било, превръща в свой мост.

Велик деспот може да дойде, един хитър зъл дух, който
със своята милост и немилост би насилвал и е насилвал
миналото, докато му стане то мост и знамение, херолд и
зов на петел.

Но това е другата опасност и моето друго състрадание —
който е от тълпата, паметта му достига най-много за
дядо му — с неговия дядо престава времето.

Тъй е оставено на произвола всяко минало: защото някога
може да се случи тълпата да стане господар и да се удави
всяко време в плитка вода.

Затуй, о, братя мои, е потребна нова аристокрация,
противница на всяка тълпа и всеки деспотизъм, която
върху нови скрижали отново ще напише думата
"благороден".

Потребни са много благородни и различни благородни, за
да се създаде аристокрация. Или, както аз преди казвах
в символ: "Това именно е божественост, че има богове, а
не бог!"

12.

O my brethren, I consecrate you and point you to a new
nobility: ye shall become procreators and cultivators and
sowers of the future;-- --Verily, not to a nobility which ye
could purchase like traders with traders' gold; for little
worth is all that hath its price.

Let it not be your honour henceforth whence ye come, but
whither ye go!

Your Will and your feet which seek to surpass you--let these
be your new honour!

Verily, not that ye have served a prince--of what account are
princes now!

--nor that ye have become a bulwark to that which standeth,
that it may stand more firmly.

Not that your family have become courtly at courts, and that
ye have learned--gay-coloured, like the flamingo--to stand
long hours in shallow pools: (For ABILITY-to-stand is a
merit in courtiers; and all courtiers believe that unto
blessedness after death pertaineth--PERMISSION-to-sit!

) Nor even that a Spirit called Holy, led your forefathers into
promised lands, which I do not praise: for where the worst
of all trees grew--the cross,--in that land there is nothing to
praise!

-- --And verily, wherever this "Holy Spirit" led its knights,
always in such campaigns did--goats and geese, and wry-
heads and guy-heads run FOREMOST!

-- O my brethren, not backward shall your nobility gaze, but
OUTWARD!

Exiles shall ye be from all fatherlands and forefather-lands!
Your CHILDREN'S LAND shall ye love: let this love be your
new nobility,-- the undiscovered in the remotest seas!

For it do I bid your sails search and search!

Unto your children shall ye MAKE AMENDS for being the
children of your fathers: all the past shall ye THUS redeem!
This new table do I place over you!

12.

О, братя мои, аз ви посвещавам и определям за една нова

аристокрация: вий трябва да станете създатели и
възпитатели, и сеячи на бъдещето;

— истина, не за аристокрация, която бихте могли да
купите като базиргяните с базиргянско злато: защото
малка ценност има всичко, що има своя цена.

Не отде идете ще бъде занапред вашата чест, но къде
отивате!

Вашата воля и вашата нога, които отиват по-далеч от вас
— нека те бъдат за вас нова чест!

Наистина не че вий сте служители на един княз — що
значат вече князе! — или че сте станали опора на това,
що стои, за да стои по-твърдо!

Не че вашият род в дворците е станал придворен и вие
научихте пьстри, като фламинго, с часове да стоите в
плитки блата;

— че да можеш прав да стоиш, заслуга е на придворните:
и всички придворни вярват, че едно блаженство след
смъртта е — да смееш да седиш!

И не че един дух, който те наричат свят, е водил вашите
праотци в обетованата земя, която аз не хваля: защото
гдето расна най-лошото от всички дървеса, кръстът — в
тая земя няма нищо за хвалба!

— и наистина, където и да водеше тоя "свети дух" своите
рицари, всякога начело на подобни шествия са вървели
кози и гъски, и смахнати, и луди!

О, братя мои, не надире трябва да гледа аристократизмът
ви, а напред! Прогонени трябва да бъдете вие от всички
земи на вашите бащи и деди!

Земята на вашите деца трябва да обичате вие: тая обич
нека бъде вашето ново благородство — неоткрита земя
през най-далечни морета! Към нея насочвам аз вашите
кораби да я дирят и дирят!

Чрез децата си трябва да изкупите това, че сте деца на
вашите бащи — тъй трябва да изкупите всяко минало!
Този нов скрижал полагам аз над вас!

13.

"Why should one live?

All is vain!

To live--that is to thresh straw; to live--that is to burn oneself and yet not get warm.

-- Such ancient babbling still passeth for "wisdom"; because it is old, however, and smelleth mustily, THEREFORE is it the more honoured.

Even mould ennobleth.

-- Children might thus speak: they SHUN the fire because it hath burnt them!

There is much childishness in the old books of wisdom.

And he who ever "thresheth straw," why should he be allowed to rail at threshing!

Such a fool one would have to muzzle!

Such persons sit down to the table and bring nothing with them, not even good hunger:--and then do they rail: "All is vain!"

But to eat and drink well, my brethren, is verily no vain art!

Break up, break up for me the tables of the never-joyous ones!

13.

“Защо да живеем? Всичко е суета! Да живееш — то е да вършееш слама; да живееш — то е да се изгориш и пак да не се стоплиш.”

Такъв старовременен бѣбреж все още минава за “мъдрост”; но защото е стар и мирише на спарено, затова бива по-уважаван. И плесента облагородява.

Тѣй смеят деца да говорят: те се боят от огъня, защото ги е парил! Много детинщина има в старите книги на мъдростта.

И който все “слама вършее”, как смее той да хули вършитбата!

На такъв глупец да се върже устата!

Такива сядат на трапезата и не донасят нищо със себе си, ни добър апетит дори — и ето, че хулят: “Всичко е суета!”

А добре да ядеш и пиеш, о, братя мои, наистина не е суетно изкуство. Строшете, строшете скрижалите на нивга радостните!

14.

"To the clean are all things clean"--thus say the people.

I, however, say unto you: To the swine all things become swinish!

Therefore preach the visionaries and bowed-heads (whose hearts are also bowed down): "The world itself is a filthy monster."

For these are all unclean spirits; especially those, however, who have no peace or rest, unless they see the world FROM THE BACKSIDE--the backworldsmen!

TO THOSE do I say it to the face, although it sound unpleasantly: the world resembleth man, in that it hath a backside,--SO MUCH is true!

There is in the world much filth: SO MUCH is true!

But the world itself is not therefore a filthy monster!

There is wisdom in the fact that much in the world smelleth badly: loathing itself createth wings, and fountain-divining powers!

In the best there is still something to loathe; and the best is still something that must be surpassed!

-- O my brethren, there is much wisdom in the fact that much filth is in the world!

--

14.

“За чистия всичко е чисто” — тѣй говори народѣт. Аз пък ви казвам: За свинете всичко е свиня!

Затова проповядват мечтателите и клюмналите глава, чието сърце е също клюмнало: “Сам светѣт е едно кално чудовище.”

Затова всички тия са нечисти духом; а особено ония, за които няма ни отдих, ни покой, докато не водят света отзад — гледащи зад света!

Тям в лицето казвам аз, макар и да не им звучи приятно: светѣт по това прилича на човека, че и той има задница — това е право! В света има много кал — това е право! Но затова не може се каза, че светѣт сам е кално чудовище!

Мъдрост има в това, че много неща в света миришат на лошо — отвращението само създава криле и сили, що предчувстват извори.

И у най-добрия има нещо за отвращение; и най-добрият е

нещо, което трябва да бѣде превъзможнато!

О, братя мои, много мъдрост се съдърѣа в това, че в света има много кал!

15.

Such sayings did I hear pious backworldsmen speak to their consciences, and verily without wickedness or guile,-- although there is nothing more guileful in the world, or more wicked.

"Let the world be as it is!

Raise not a finger against it!"

"Let whoever will choke and stab and skin and scrape the people: raise not a finger against it!

Thereby will they learn to renounce the world."

"And thine own reason--this shalt thou thyself stifle and choke; for it is a reason of this world,--thereby wilt thou learn thyself to renounce the world."

-- --Shatter, shatter, O my brethren, those old tables of the pious!

Tatter the maxims of the world-maligners!

--

15.

Такива мъдрословия чувах да говорят на съвестта си гледащите зад света, и наистина, без злоба и преструвка — макар на света да няма нещо по-престорено, нито по-злобно.

“Нека си е светѣт свят! Не вдигай срещу това дори прѣст!”

“Нека, който иска, да души хората, да ги пробожда и да им дере кожата: не вдигай срещу това дори прѣст!” Тѣй се научават те да се отричат от света.

“И своя собствен разум — него трябва ти сам да смажеш и задушиш; защото е разум от тоя свят — тѣй ще се научиш да се отречеш от света.”

— Строшете, строшете, братя мои, тия стари скрижали на благочестивите! Разрушете мъдрословията на светохулители!

16.

"He who learneth much unlearneth all violent cravings" --that
do people now whisper to one another in all the dark lanes.
"Wisdom wearith, nothing is worth while; thou shalt not
crave!"
--this new table found I hanging even in the public markets.
Break up for me, O my brethren, break up also that NEW
table!
The weary-o'-the-world put it up, and the preachers of death
and the jailer: for lo, it is also a sermon for slavery:--
Because they learned badly and not the best, and everything
too early and everything too fast; because they ATE badly:
from thence hath resulted their ruined stomach;-- --For a
ruined stomach, is their spirit: IT persuadeth to death!
For verily, my brethren, the spirit IS a stomach!
Life is a well of delight, but to him in whom the ruined
stomach speaketh, the father of affliction, all fountains are
poisoned.
To discern: that is DELIGHT to the lion-willed!
But he who hath become weary, is himself merely "willed";
with him play all the waves.
And such is always the nature of weak men: they lose
themselves on their way.
And at last asketh their weariness: "Why did we ever go on the
way?"
All is indifferent!"
TO THEM soundeth it pleasant to have preached in their ears:
"Nothing is worth while!"
Ye shall not will!"
That, however, is a sermon for slavery.
O my brethren, a fresh blustering wind cometh Zarathustra
unto all way weary ones; many noses will he yet make
sneeze!
Even through walls bloweth my free breath, and into prisons
and imprisoned spirits!
Willing emancipateth: for willing is creating: so do I teach.
And ONLY for creating shall ye learn!
And also the learning shall ye LEARN only from me, the
learning well!
--He who hath ears let him hear!

16.
"Който много учи, той се отучва от всяко силно желание"
— това си шепнат хората днес по всички тъмни улици.
"Мъдростта уморява, напусто е всичко; не пожелавай!"
Тоя нов скрижал намерих аз окачен дори по откритите
пазари.
Строшете, о, братя мои, строшете също и тоя нов скрижал!
Уморените от света го окачиха там и проповедниците на
смъртта, и тъмничарите също: че вижте, това е проповед
за робство.
Те зле са учили и не най-доброто, и всичко твърде рано, и
всичко твърде бързо — те лошо са яли, затова имат
развален стомах; развален стомах е именно техният дух
— той съветва смърт!
Че наистина, братя мои, духът е стомах!
Животът е извор на радост: но из когото говори лош
стомах — баща на скръбта — за него всички извори са
отровени.
Да познава: това е радостта на човек с лъвска воля. Но
който се е уморил, той зависи от чужда воля, с него
играят всички вълни.
И тъй е винаги със слабите хора — те се губят по своите
пътища. И най-сетне пита още тяхната умора: "Защо сме
вървели някога по пътища! Всичко е все едно!"
Тям звучи приятно в ушите, когато се проповядва:
"Напусто е всичко! Вие не трябва да искате!" А това е
проповед за робство.
О, братя мои, като свеж вихър иде Заратустра за всички
уморени от света; много носове ще накара той да
кихнат!
Дори през стени прониква свободният ми дъх, и вътре в
тъмници и запрени духове!
Да искаш — това освобождава: че да искаш, то е да
твориш — тъй уча аз. И само да творите трябва да се
учите вие!
А дори и ученето трябва да научите вие от мен, доброто
учене!
Който има уши, да чуе!

17.
There standeth the boat--thither goeth it over, perhaps into
vast nothingness--but who willeth to enter into this
"Perhaps"?
None of you want to enter into the death-boat!
How should ye then be WORLD-WEARY ones!
World-weary ones!
And have not even withdrawn from the earth!
Eager did I ever find you for the earth, amorous still of your
own earth-weariness!
Not in vain doth your lip hang down:--a small worldly wish
still sitteth thereon!
And in your eye--floateth there not a cloudlet of unforgotten
earthly bliss?
There are on the earth many good inventions, some useful,
some pleasant: for their sake is the earth to be loved.
And many such good inventions are there, that they are like
woman's breasts: useful at the same time, and pleasant.
Ye world-weary ones, however!
Ye earth-idlers!
You, shall one beat with stripes!
With stripes shall one again make you sprightly limbs.
For if ye be not invalids, or decrepit creatures, of whom the
earth is weary, then are ye sly sloths, or dainty, sneaking
pleasure-cats.
And if ye will not again RUN gaily, then shall ye--pass away!
To the incurable shall one not seek to be a physician: thus
teacheth Zarathustra:--so shall ye pass away!
But more COURAGE is needed to make an end than to make a
new verse: that do all physicians and poets know well.
--
17.
Ето лодката готова — там отвъд се отива може би във
великото нищо.
Но кой би искал да се качи на това "може би"?
Никой от вас не иска да се качи на лодката на смъртта!
Как искате да бъдете тогава вий уморени от света!

Уморени от света! А вие не сте се още дори откъснали от земята! Аз ви намерих все още похотливи за земята, влюбени все още в своята умора от земята!

Не напусто виси устната ви надолу — едно малко земно желание стои още на нея! И в окоито — не плува ли там едно облаче на незабравена земна радост?

Има на земята много добри изобретения, едни полезни, други приятни — заради тях е земята за обичане.

И немалко неща има тук добре изобретени, че те са като женска гръд: полезни, а в също време приятни.

А вий, уморени от света! Вий, земни ленивци! Вас трябва човек с тояга да погали! С тояга трябва човек да ви събуди краката.

Защото — ако не сте болни и вече отживели, от които земята е уморена, то вие сте хитри ленивци или похотливи котараки. И ако не искате весело да тичате — трябва да се махнете!

На неизлечимите не трябва човек да иска да бъде лекар: тъй учи Заратустра — тъй трябва вие да се махнете!

Но трябва повече смелост да се завърши, отколкото да се почне нов стих: това го знаят всички лекари и поети!

18.

O my brethren, there are tables which weariness framed, and tables which slothfulness framed, corrupt slothfulness: although they speak similarly, they want to be heard differently.

-- See this languishing one!

Only a span-breadth is he from his goal; but from weariness hath he lain down obstinately in the dust, this brave one!

From weariness yawneth he at the path, at the earth, at the goal, and at himself: not a step further will he go,--this brave one!

Now gloweth the sun upon him, and the dogs lick at his sweat: but he lieth there in his obstinacy and preferreth to languish:-- --A span-breadth from his goal, to languish!

Verily, ye will have to drag him into his heaven by the hair of his head--this hero!

Better still that ye let him lie where he hath lain down, that

sleep may come unto him, the comforter, with cooling patter-rain.

Let him lie, until of his own accord he awakeneth,--until of his own accord he repudieth all weariness, and what weariness hath taught through him!

Only, my brethren, see that ye scare the dogs away from him, the idle skulkers, and all the swarming vermin:-- --All the swarming vermin of the "cultured," that--feast on the sweat of every hero!

--

18.

О, братя мои, има скрижали, които е създала умората, и скрижали, които е създала леността, гнилата — макар и да говорят еднакво, все пак те искат да бъдат не еднакво чути.

Вижте тоя, що изнемогва! Една педя само е далеч той от своята цел, но от умора упорито легна тук в праха: тоя храбрец!

От умора се прозява той: и от път, и от земя, и от цел, и сам от себе си: нито крачка по-нататък не иска да направи той — тоя храбрец!

И грее го слънце, и псетата лижат потта му: но той лежи там в своята упоритост и предпочита да изнемогва: една педя далеч от своята цел да изнемогва! Истина, вие ще трябва да го издърпате за косата на неговото небе — тоя херой!

Още по-добре, оставете го да лежи, дето си е легнал, за да му дойде сънят утешител с прохладния ромонлив дъжд.

Оставете го да лежи, докато сам се пробуди — докато сам отрече всяка умора и всичко у него, що учеше на умора!

Само, братя мои, отгъдете псетата, ленивите подлизурки, и гъмжащата сган: всичката гъмжаща сган "образовани", и всичко, що се храни с потта на всеки херой!

19.

I form circles around me and holy boundaries; ever fewer ascend with me ever higher mountains: I build a mountain-

range out of ever holier mountains.

-- But wherever ye would ascend with me, O my brethren, take care lest a PARASITE ascend with you!

A parasite: that is a reptile, a creeping, cringing reptile, that trieth to fatten on your infirm and sore places.

And THIS is its art: it divineth where ascending souls are weary, in your trouble and dejection, in your sensitive modesty, doth it build its loathsome nest.

Where the strong are weak, where the noble are all-too-gentle--there buildeth it its loathsome nest; the parasite liveth where the great have small sore-places.

What is the highest of all species of being, and what is the lowest?

The parasite is the lowest species; he, however, who is of the highest species feedeth most parasites.

For the soul which hath the longest ladder, and can go deepest down: how could there fail to be most parasites upon it?

-- --The most comprehensive soul, which can run and stray and rove furthest in itself; the most necessary soul, which out of joy flingeth itself into chance:-- --The soul in Being, which plungeth into Becoming; the possessing soul, which SEEKETH to attain desire and longing:-- --The soul fleeing from itself, which overtaketh itself in the widest circuit; the wisest soul, unto which folly speaketh most sweetly:-- --The soul most self-loving, in which all things have their current and counter-current, their ebb and their flow:--oh, how could THE LOFTIEST SOUL fail to have the worst parasites?

19.

Аз се ограждам с кръгове и свещени граници; все по-малко възлизат с мен на по-високи планини: аз издигам една планинска верига от все по-свещени планини.

Но дето и да възлизате с мен, о, братя мои: гледайте да не се качи с вас някой паразит!

Паразит — това е един червей пълзящ, гъвкав, който иска да се угои от вашите болки и рани.

И това е неговото изкуство, че той отгатва де са уморени душите, които се подежат: във вашата скръб и

недоволство, във вашия нежен свян свива той своето отвратително гнездо.

Дето силният е слаб, благородният — твърде кротък — там вътре свива той своето отвратително гнездо: паразитът живее там, дето великанът има слабост и болестка.

Кой е висшият род на всяко същество и кой — най-нищожният?

Паразитът е най-нищожният род; но който е от висш род, той храни най-много паразити.

Душата именно, която има най-дълга стълба и може най-ниско да се спусне — как да не седнат на нея най-много паразити?

Най-просторната душа, която може в себе си най-да търчи, да блуждае и броди; най-потребната, която от радост се хвърля на случая;

съществуващата душа, която потъва в създаването; имащата, която иска да влезе във волята и желанието; която сама бяга от себе си, която сама се стига в най-далечния кръг; най-мъдрата душа, която най-сладко придумва безумието;

която сама себе си най-обича, в която всички неща имат свое течение и възвръщане, и прилив, и отлив: о, как да не са вгнездени във висшата душа най-лошите паразити?

20.

O my brethren, am I then cruel?

But I say: What falleth, that shall one also push!

Everything of to-day--it falleth, it decayeth; who would preserve it!

But I--I wish also to push it!

Know ye the delight which rolleth stones into precipitous depths?

--Those men of to-day, see just how they roll into my depths!

A prelude am I to better players, O my brethren!

An example!

DO according to mine example!

And him whom ye do not teach to fly, teach I pray you--TO FALL FASTER!

--

20.

O, братя мои, нима съм аз жесток? Но аз казвам: което пада, то трябва още да се блъсне!

Всичко днешно — то пада, то се разлага: кой би желал да го задържи! Но аз — аз искам още да го блъсна!

Знаете ли наслаждението, което търкаля камъни в стръмни глъбини?

Тия хора от днес: вижте ги как се търкалят в моите глъбини!

Аз съм прелюдия на най-добри свирачи, о, братя мои! Един пример!

Вървете по моя пример!

И когото вие не научите да лети, научете го по-скоро да пада!

21.

I love the brave: but it is not enough to be a swordsman,--one must also know WHEREON to use swordsmanship!

And often is it greater bravery to keep quiet and pass by, that THEREBY one may reserve oneself for a worthier foe!

Ye shall only have foes to be hated; but not foes to be despised: ye must be proud of your foes.

Thus have I already taught.

For the worthier foe, O my brethren, shall ye reserve yourselves: therefore must ye pass by many a one,-- --

Especially many of the rabble, who din your ears with noise about people and peoples.

Keep your eye clear of their For and Against!

There is there much right, much wrong: he who looketh on becometh wroth.

Therein viewing, therein hewing--they are the same thing: therefore depart into the forests and lay your sword to sleep!

Go YOUR ways!

and let the people and peoples go theirs!

--gloomy ways, verily, on which not a single hope glinteth any more!

Let there the trader rule, where all that still glittereth is--

traders' gold.

It is the time of kings no longer: that which now calleth itself the people is unworthy of kings.

See how these peoples themselves now do just like the traders: they pick up the smallest advantage out of all kinds of rubbish!

They lay lures for one another, they lure things out of one another,--that they call "good neighbourliness."

O blessed remote period when a people said to itself: "I will be--MASTER over peoples!"

For, my brethren, the best shall rule, the best also WILLETH to rule!

And where the teaching is different, there--the best is LACKING.

21.

Аз обичам храбреците: не стига само да знаеш да въртиш сабя, трябва да знаеш също срещу кого!

И често има повече храброст в това да се въздържаш и отминеш — за да се запазиш за по-достоеен враг!

Вие трябва да имате врагове, които за мразене са, а не врагове за презиране: вие трябва да се гордеете с врага си: тъй ви учих вече аз веднъж.

За по-достоеен враг, о, приятели мои, трябва да се пазите вие: затова трябва много неща да отминете, особено край много стан, която ви тръби в ушите за народ и народи.

Запазете очите си чисти от тяхното “за” и “против”! Там има много правда и неправда; който се взре там, ще възнегодува.

Да гледаш, да удряш — това става изведнъж: затова вървете в горите и оставете си меча да спи!

Вървете свои пътища! И нека народ и народи вървят свои! — тъмни пътища наистина, по които дори една надежда вече не светва!

Нека владее там базиргянът, дето всичко, което още блести, е базиргянско злато! Не е вече време на царете — което днес се нарича народ, не заслужава царе.

Вижте как тия народи сега сами постъпват като

базиргяни: те избират и най-малките предимства от всяка смет!

Те дебнат един друго, те подслушват един друго — това наричат те “добросъседство”. О, блажено далечно време, когато един народ си казваше: “Аз искам да бъда господар на народите!”

Защото, братя мои: най-доброто трябва да господарува, най-доброто иска да господарува! И дето учението гласи инак, там — липсва най-доброто.

22.

If THEY had--bread for nothing, alas!
for what would THEY cry!

Their maintainment--that is their true entertainment; and they shall have it hard!

Beasts of prey, are they: in their "working"--there is even plundering, in their "earning"--there is even over-reaching! Therefore shall they have it hard!

Better beasts of prey shall they thus become, subtler, cleverer, MORE MAN LIKE: for man is the best beast of prey.

All the animals hath man already robbed of their virtues: that is why of all animals it hath been hardest for man.

Only the birds are still beyond him.

And if man should yet learn to fly, alas!

TO WHAT HEIGHT--would his rapacity fly!

22.

Ако те имаха даром хляб, уви! За какво биха викали те! Техният поминък — за това само те говорят; и те трябва да го добиват с мъка!

Хищни зверове са те — в тяхното “работя” има тъй също “грабя”, в тяхното “печеля” има също и “надхитрявам!” Затова трябва те да го добиват с мъка!

И тъй те трябва да станат по-добри хищни животни, но изтънчени, по-умни, по-човекоподобни — човекът именно е най-доброто хищно животно.

На всички животни добродетелите ограби човек вече: ето защо от всички животни човекът най-се е мъчил.

Само птиците са още над него. И ако човек се научеше да

хвърка, уви! Де нагоре би хвъркнала неговата охота за грабеж!

23.

Thus would I have man and woman: fit for war, the one; fit for maternity, the other; both, however, fit for dancing with head and legs.

And lost be the day to us in which a measure hath not been danced.

And false be every truth which hath not had laughter along with it!

23.

Тъй искам аз мъжът и жената: войнствен той, плодна другата, но и двамата способни за танец с глава и нозе. И загубен да бъде за нас денят, в който ни веднъж не се е танцувало! И лъжовна да бъде за нас всяка истина, в която не е имало смях!

24.

Your marriage-arranging: see that it be not a bad ARRANGING!

Ye have arranged too hastily: so there FOLLOWETH therefrom--marriage-breaking!

And better marriage-breaking than marriage-bending, marriage-lying!

--Thus spake a woman unto me: "Indeed, I broke the marriage, but first did the marriage break--me!

The badly paired found I ever the most revengeful: they make every one suffer for it that they no longer run singly.

On that account want I the honest ones to say to one another: "We love each other: let us SEE TO IT that we maintain our love!

Or shall our pledging be blundering?"

--"Give us a set term and a small marriage, that we may see if we are fit for the great marriage!

It is a great matter always to be twain."

Thus do I counsel all honest ones; and what would be my love to the Superman, and to all that is to come, if I should

counsel and speak otherwise!

Not only to propagate yourselves onwards but UPWARDS--thereto, O my brethren, may the garden of marriage help you!

24.

Вашето бракосъчетание — гледайте да не бъде лошо съчетание!

Вие съчитавате твърде бързо; и от това произтича браконарушение!

И все пак по-добре е да нарушиш брака, отколкото да се прегъваш, да лъжеш! Тъй ми рече една жена: “Наистина аз наруших брака, но преди това бракът мен разруши!”

Лошите съпрузи намерих аз най-лоши отмъстителни: те си отплащат на цял свят, задето не вървят вече поотделно.

Заради това искам аз честните да казват един другиму:

“Ние се обичаме — нека гледаме да спазим обичта си!

Или обещанието ни ще да е само грешка?”

“Дайте ни срок и кратък брак, за да видим дали ни бива за дълъг брак! Велико нещо е да бъдат всякога двама ведно!”

Тъй съветвам аз всички честни; и каква би била моята обич към Свръхчовека и към всичко, което ще дойде, ако аз иначе съветвах и говорех?

Не само да се плодите, а да се възвишавате — затова, о, братя мои, нека ви помогне градината на съпружеството!

25.

He who hath grown wise concerning old origins, lo, he will at last seek after the fountains of the future and new origins.

-- O my brethren, not long will it be until NEW PEOPLES shall arise and new fountains shall rush down into new depths.

For the earthquake--it choketh up many wells, it causeth much languishing; but it bringeth also to light inner powers and secrets.

The earthquake discloseth new fountains.

In the earthquake of old peoples new fountains burst forth.

And whoever calleth out: "Lo, here is a well for many thirsty ones, one heart for many longing ones, one will for many instruments":--around him collecteth a PEOPLE, that is to say, many attempting ones.

Who can command, who must obey--THAT IS THERE ATTEMPTED!

Ah, with what long seeking and solving and failing and learning and re-attempting!

Human society: it is an attempt--so I teach--a long seeking: it seeketh however the ruler!

-- --An attempt, my brethren!

And NO "contract"!

Destroy, I pray you, destroy that word of the soft-hearted and half-and-half!

25.

Който е станал мъдър в старите начала, ето, най-сетне той ще дири извори на бъдещето и нови начала.

О, братя мои, не ще мине много, и ще възникнат нови народи и нови извори ще зашумят долу в нови глъбини. Земетресението именно затрупва много кладенци, поражда много жал: и изкарва на свят също вътрешни сили и тайни.

Земетресението открива нови извори. В земетресението на старите народи бликват нови извори.

И който вика: "Ето един кладенец за множество жадни, едно сърце за множество копнеещи, една воля за много оръдия" — около него се събира народ, тоест: мнозина опитващи.

Кой знае да заповядва, кой трябва да се подчинява — това ще се опитва там! Ах, с какво дълго дирене и слука, и неслука, и изучаване, опитване наново!

Човешкото общество: то е един опит, тъй уча аз — дълго дирене: но то дири повелителя! — един опит, о, братя мои! И не договор! Строшете, строшете тази дума на мекосърдечните и на нерешителните!

26.

O my brethren!

With whom lieth the greatest danger to the whole human future?

Is it not with the good and just?

-- --As those who say and feel in their hearts: "We already know what is good and just, we possess it also; woe to those who still seek thereafter!"

And whatever harm the wicked may do, the harm of the good is the harmfulest harm!

And whatever harm the world-maligners may do, the harm of the good is the harmfulest harm!

O my brethren, into the hearts of the good and just looked some one once on a time, who said: "They are the Pharisees."

But people did not understand him.

The good and just themselves were not free to understand him; their spirit was imprisoned in their good conscience.

The stupidity of the good is unfathomably wise.

It is the truth, however, that the good MUST be Pharisees-- they have no choice!

The good MUST crucify him who deviseth his own virtue!

That IS the truth!

The second one, however, who discovered their country--the country, heart and soil of the good and just,--it was he who asked: "Whom do they hate most?"

The CREATOR, hate they most, him who breaketh the tables and old values, the breaker,--him they call the law-breaker.

For the good--they CANNOT create; they are always the beginning of the end:-- --They crucify him who writeth new values on new tables, they sacrifice UNTO THEMSELVES the future--they crucify the whole human future!

The good--they have always been the beginning of the end.

--

26.

О, братя мои! В кого се крие най-голямата опасност за всяко бъдеще на човека? Не е ли в добрите и праведните?

Както в онези, които говорят и усещат в сърце: "Ние знаем вече кое е добро и праведно, ние вече го достигнахме;

тежко на ония, които тука още дирят!"

А каквато вреда и да сторят злите: на добрите вредата е най-вредната вреда.

И каквато вреда да сторят клеветниците на света — вредата на добрите е най-вредната вреда.

О, братя мои, на добрите и праведните погледна веднъж един в сърцето и рече: "Това са фарисеи." Но не го разбраха.

Добрите и праведните сами не смееха да го разберат: духът им е в плен на тяхната добра съвест. Глупостта на добрите е неизмеримо мъдра. Но това е истината — добрите трябва да бъдат фарисеи — за тях няма друг избор!

Добрите трябва да разпънат на кръст оногова, който си изнамира своя собствена добродетел! Това е истината!

А другият, който откри земята им, земя, сърце и царство на добрите и праведните — той беше, който попита:

"Кого мразят те най-вече?"

Твореца мразят те най-вече: онзи, който троши скрижали и стари ценности, разрушителя — него наричат те престъпник.

Добрите именно — те не могат да творят: те всякога са началото на края:

те разпъват на кръст оногова, който пише нови ценности на нови скрижали, те си принасят в жертва бъдещето — те разпъват на кръст всяко бъдеще на човека.

Добрите — те винаги са били началото на края.

27.

O my brethren, have ye also understood this word?

And what I once said of the "last man"?

-- With whom lieth the greatest danger to the whole human future?

Is it not with the good and just?

BREAK UP, BREAK UP, I PRAY YOU, THE GOOD AND JUST!

--O my brethren, have ye understood also this word?

27.

О, братя мои, разбрахте ли и това слово? И какво казвах аз някога за "последния човек"?

В кого се крие най-голямата опасност за всяко бъдеще на човека? Не е ли в добрите и праведните?

Строшете, строшете добрите и праведните! О, братя мои, разбрахте ли също и тия думи?

28.

Ye flee from me?

Ye are frightened?

Ye tremble at this word?

O my brethren, when I enjoined you to break up the good, and the tables of the good, then only did I embark man on his high seas.

And now only cometh unto him the great terror, the great outlook, the great sickness, the great nausea, the great sea-sickness.

False shores and false securities did the good teach you; in the lies of the good were ye born and bred.

Everything hath been radically contorted and distorted by the good.

But he who discovered the country of "man," discovered also the country of "man's future."

Now shall ye be sailors for me, brave, patient!

Keep yourselves up betimes, my brethren, learn to keep yourselves up!

The sea stormeth: many seek to raise themselves again by you.

The sea stormeth: all is in the sea.

Well!

Cheer up!

Ye old seaman hearts!

What of fatherland!

THITHER striveth our helm where our CHILDREN'S LAND is!

Thitherwards, stormier than the sea, stormeth our great longing!

--

28.

Вие бягате от мен? Вие се плашите? Вие треперите от тия думи?

О, братя мои, когато ви казах да строшите добрите и скрижалите на добрите: тогава първен пратих аз човека да плува по своето широко море.

И едва сега го обзема великият страх, великото озъртане около себе си, великата болест, великото отвращение, великата морска болест.

Лъжливи брегове и лъжливи безопасности ви показваха добрите; в лъжите на добрите бяхте вие родени и скътани. Всичко до основата чак е извратено и изкривено от добрите.

Но който е открил страната "човек", открил е също "бъдещето на човека". И сега трябва вие моряци да станете, смели, търпеливи!

Вървете тъкмо навреме, о, братя мои, учете се право да вървите! Морето бушува: мнозина се нуждаят от вас, за да се изправят пак.

Морето бушува: всичко е в морето. Напред! На добър час! Вие, стари моряшки сърца!

Отечество ли! Там се стреми нашият кораб, дето е земята на нашите деца! Там, по-бурен от морето, бушува нашият велик копнеж!

29.

"Why so hard!"

--said to the diamond one day the charcoal; "are we then not near relatives?"

-- Why so soft?

O my brethren; thus do _I_ ask you: are ye then not--my brethren?

Why so soft, so submissive and yielding?

Why is there so much negation and abnegation in your hearts?

Why is there so little fate in your looks?

And if ye will not be fates and inexorable ones, how can ye one day-- conquer with me?

And if your hardness will not glance and cut and chip to pieces, how can ye one day--create with me?

For the creators are hard.

And blessedness must it seem to you to press your hand upon millenniums as upon wax, -- --Blessedness to write upon the will of millenniums as upon brass, --harder than brass, nobler than brass.

Entirely hard is only the noblest.

This new table, O my brethren, put I up over you: BECOME HARD!

--

29.

"Защо тъй твърд! — рече веднъж въгленът на диаманта. — Не сме ли ние близка рода?"

Защо тъй мек? О, братя мои, тъй ви питам аз: не сте ли мои братя?

Защо тъй меки, тъй отстъпчиви и склонливи? Защо има толкова отрицание и отричане във вашето сърце? Тъй малко съдбоносно в погледа ви?

И ако не искате да бъдете съдбоносни и неумолими, как бихте могли вие с мен заедно да побеждавате?

И ако вашата твърдост не иска да святка, реже и разсича: как бихте могли някога с мен заедно да творите?

Творците именно са твърди. И блаженство трябва да е за вас, ръката ви да натиска върху хилядолетия като върху възък — блаженство да пише върху волята на хилядолетия като върху мед — по-твърди от мед, по-благородни от мед. Съвсем твърд е само най-благородният.

Тоя нов скрижал, о, братя мои, полагам аз над вази: Станете твърди!

30.

O thou, my Will!

Thou change of every need, MY needfulness!

Preserve me from all small victories!

Thou fatedness of my soul, which I call fate!

Thou In-me!

Over-me!

Preserve and spare me for one great fate!

And thy last greatness, my Will, spare it for thy last--that thou

mayest be inexorable IN thy victory!
 Ah, who hath not succumbed to his victory!
 Ah, whose eye hath not bedimmed in this intoxicated twilight!
 Ah, whose foot hath not faltered and forgotten in victory--how
 to stand!
 -- --That I may one day be ready and ripe in the great
 noontide: ready and ripe like the glowing ore, the lightning-
 bearing cloud, and the swelling milk-udder:-- --Ready for
 myself and for my most hidden Will: a bow eager for its
 arrow, an arrow eager for its star:-- --A star, ready and ripe
 in its noontide, glowing, pierced, blessed, by annihilating
 sun-arrows:-- --A sun itself, and an inexorable sun-will,
 ready for annihilation in victory!
 O Will, thou change of every need, MY needfulness!
 Spare me for one great victory!
 --- Thus spake Zarathustra.

30.

О, моя воля! Прелом на всяка неволя, ти, моя
 необходимост! Запази ме от всякакви малки победи!
 Ти, орис на моята душа, която аз наричам съдба! Ти, вътре
 в мен! Над мен! Запази и спасри ме за една велика
 съдба!
 И своето последно величие, моя воля, спасри за своя
 край — за да си неумолима в победата си! Ах, кого не
 победи неговата победа!
 Ах, чие око не потъмня в тая опиянена дрезгавина! Ах,
 чий крак не се препъна и не се отучи в победата да стои!
 Да мога някога да бъда готов и зрял във великата пладня:
 готов и зрял като нажежена мед, чреват с мълнии облак
 и издуто от мляко виме; готов сам за себе си и за моята
 най-съкровена воля: един лък, пламтящ за своята
 стрела, една стрела, пламтяща за своята звезда;
 звезда, готова и зряла в своята пладня, горяща,
 пронизваща, блажена пред изстребителните слънчеви
 стрели;
 слънце и неумолима слънчева воля, готова за
 унищожение в победата! О, воля, прелом на всяка
 неволя, ти, моя необходимост! Опази ме за една велика

победа!
 Тъй рече Заратустра.

LVII. THE CONVALESCENT.

58 Оздравяващият

1.
 One morning, not long after his return to his cave, Zarathustra
 sprang up from his couch like a madman, crying with a
 frightful voice, and acting as if some one still lay on the
 couch who did not wish to rise.
 Zarathustra's voice also resounded in such a manner that his
 animals came to him frightened, and out of all the
 neighbouring caves and lurking-places all the creatures
 slipped away--flying, fluttering, creeping or leaping,
 according to their variety of foot or wing.
 Zarathustra, however, spake these words: Up, abysmal
 thought out of my depth!
 I am thy cock and morning dawn, thou overslept reptile: Up!
 Up!
 My voice shall soon crow thee awake!
 Unbind the fetters of thine ears: listen!
 For I wish to hear thee!
 Up!
 Up!
 There is thunder enough to make the very graves listen!
 And rub the sleep and all the dimness and blindness out of
 thine eyes!
 Hear me also with thine eyes: my voice is a medicine even for
 those born blind.
 And once thou art awake, then shalt thou ever remain awake.
 It is not MY custom to awake great-grandmothers out of their
 sleep that I may bid them-- sleep on!
 Thou stirrest, stretchest thyself, wheezest?
 Up!
 Up!
 Not wheeze, shalt thou,--but speak unto me!

Zarathustra calleth thee, Zarathustra the godless!
 I, Zarathustra, the advocate of living, the advocate of
 suffering, the advocate of the circuit--thee do I call, my most
 abysmal thought!
 Joy to me!
 Thou comest,--I hear thee!
 Mine abyss SPEAKETH, my lowest depth have I turned over
 into the light!
 Joy to me!
 Come hither!
 Give me thy hand--ha!
 let be!
 aha!
 --Disgust, disgust, disgust--alas to me!

1.

Една сутрин, наскоро след завръщането си в пещерата,
 скочи Заратустра като луд от леглото си, извика с
 ужасен глас и замаха ръце, като че ли и друг някой да
 имаше в леглото му, който не иска да стане от там; и тъй
 ехтеше гласът на Заратустра, че животните му уплашени
 се притекоха и от всички пещери и пукнатини, що бяха
 близо до пещерата на Заратустра, избяга всяка твар —
 летяща, пърхаща, пълзяща, скачаща, коя както вече
 можеше по крака и с криле. А Заратустра каза следните
 думи:
 — Излизай, бездънна мисъл, из моята глъбина! Аз съм
 твой петел и утринна дрезгавина, успан червей: ставай!
 Моят глас трябва вече да те събуди!
 Развържи възлите на ушите си: слушай! Защото аз искам
 да те чуя! Стани! Стани! Тук има доста гръм, та и
 гробовете ще се научат да слушат!
 И затрий съня и всяко късогледство, и слепота от очите
 си!
 Слушай ме също и с очите си: моят глас е цял дори и за
 слепородените.
 И веднъж събуден, ти ще останеш буден вечно. Не е в моя
 нрав да будя от сън прабабите, за да им кажа да
 продължават да спят! Мърдаш ли се, протягаш ли се,

хъркаш ли? Ставай! Ставай! Не да хъркаш — ти трябва да говориш! Заратустра те зове, безбожникът!

Аз, Заратустра, застъпникът на живота, застъпникът на страданието, застъпникът на кръга — теб зова аз, моята бездънна мисъл!

Блазе ми! Ти идеш — аз те чувам! Моята бездна говори, моята последна глъбина аз превърнах в светлина!

Блазе ми! Насам! Дай ръка — ха! Пусни! Ха, ха!

Отвращение, отвращение, отвращение — тежко ми!

2.

Hardly, however, had Zarathustra spoken these words, when he fell down as one dead, and remained long as one dead.

When however he again came to himself, then was he pale and trembling, and remained lying; and for long he would neither eat nor drink.

This condition continued for seven days; his animals, however, did not leave him day nor night, except that the eagle flew forth to fetch food.

And what it fetched and foraged, it laid on Zarathustra's couch: so that Zarathustra at last lay among yellow and red berries, grapes, rosy apples, sweet-smelling herbage, and pine-cones.

At his feet, however, two lambs were stretched, which the eagle had with difficulty carried off from their shepherds.

At last, after seven days, Zarathustra raised himself upon his couch, took a rosy apple in his hand, smelt it and found its smell pleasant.

Then did his animals think the time had come to speak unto him.

"O Zarathustra," said they, "now hast thou lain thus for seven days with heavy eyes: wilt thou not set thyself again upon thy feet?"

Step out of thy cave: the world waiteth for thee as a garden.

The wind playeth with heavy fragrance which seeketh for thee; and all brooks would like to run after thee.

All things long for thee, since thou hast remained alone for seven days-- step forth out of thy cave!

All things want to be thy physicians!

Did perhaps a new knowledge come to thee, a bitter, grievous knowledge?

Like leavened dough layest thou, thy soul arose and swelled beyond all its bounds.

--" --O mine animals, answered Zarathustra, talk on thus and let me listen!

It refresheth me so to hear your talk: where there is talk, there is the world as a garden unto me.

How charming it is that there are words and tones; are not words and tones rainbows and seeming bridges 'twixt the eternally separated?

To each soul belongeth another world; to each soul is every other soul a back-world.

Among the most alike doth semblance deceive most delightfully: for the smallest gap is most difficult to bridge over.

For me--how could there be an outside-of-me?

There is no outside!

But this we forget on hearing tones; how delightful it is that we forget!

Have not names and tones been given unto things that man may refresh himself with them?

It is a beautiful folly, speaking; therewith danceth man over everything.

How lovely is all speech and all falsehoods of tones!

With tones danceth our love on variegated rainbows.

-- --"O Zarathustra," said then his animals, "to those who think like us, things all dance themselves: they come and hold out the hand and laugh and flee--and return.

Everything goeth, everything returneth; eternally rolleth the wheel of existence.

Everything dieth, everything blossometh forth again; eternally runneth on the year of existence.

Everything breaketh, everything is integrated anew; eternally buildeth itself the same house of existence.

All things separate, all things again greet one another; eternally true to itself remaineth the ring of existence.

Every moment beginneth existence, around every 'Here' rolleth the ball 'There.'

The middle is everywhere.

Crooked is the path of eternity."

-- --O ye wags and barrel-organs!

answered Zarathustra, and smiled once more, how well do ye know what had to be fulfilled in seven days:-- --And how that monster crept into my throat and choked me!

But I bit off its head and spat it away from me.

And ye--ye have made a lyre-lay out of it?

Now, however, do I lie here, still exhausted with that biting and spitting-away, still sick with mine own salvation.

AND YE LOOKED ON AT IT ALL?

O mine animals, are ye also cruel?

Did ye like to look at my great pain as men do?

For man is the cruellest animal.

At tragedies, bull-fights, and crucifixions hath he hitherto been happiest on earth; and when he invented his hell, behold, that was his heaven on earth.

When the great man crieth--: immediately runneth the little man thither, and his tongue hangeth out of his mouth for very lusting.

He, however, calleth it his "pity."

The little man, especially the poet--how passionately doth he accuse life in words!

Hearken to him, but do not fail to hear the delight which is in all accusation!

Such accusers of life--them life overcometh with a glance of the eye.

"Thou lovest me?"

saith the insolent one; "wait a little, as yet have I no time for thee."

Towards himself man is the cruellest animal; and in all who call themselves "sinners" and "bearers of the cross" and "penitents," do not overlook the voluptuousness in their complaints and accusations!

And I myself--do I thereby want to be man's accuser?

Ah, mine animals, this only have I learned hitherto, that for man his baddest is necessary for his best,-- --That all that is baddest is the best POWER, and the hardest stone for the highest creator; and that man must become better AND

badder:-- Not to THIS torture-stake was I tied, that I know
 man is bad,--but I cried, as no one hath yet cried: "Ah, that
 his baddest is so very small!
 Ah, that his best is so very small!"
 The great disgust at man--IT strangled me and had crept into
 my throat: and what the soothsayer had presaged: "All is
 alike, nothing is worth while, knowledge strangleth."
 A long twilight limped on before me, a fatally weary, fatally
 intoxicated sadness, which spake with yawning mouth.
 "Eternally he returneth, the man of whom thou art weary, the
 small man"--so yawned my sadness, and dragged its foot
 and could not go to sleep.
 A cavern, became the human earth to me; its breast caved in;
 everything living became to me human dust and bones and
 mouldering past.
 My sighing sat on all human graves, and could no longer arise:
 my sighing and questioning croaked and choked, and
 gnawed and nagged day and night: --"Ah, man returneth
 eternally!"
 The small man returneth eternally!"
 Naked had I once seen both of them, the greatest man and the
 smallest man: all too like one another--all too human, even
 the greatest man!
 All too small, even the greatest man!
 --that was my disgust at man!
 And the eternal return also of the smallest man!
 --that was my disgust at all existence!
 Ah, Disgust!
 Disgust!
 Disgust!
 --Thus spake Zarathustra, and sighed and shuddered; for he
 remembered his sickness.
 Then did his animals prevent him from speaking further.
 "Do not speak further, thou convalescent!"
 --so answered his animals, "but go out where the world
 waiteth for thee like a garden.
 Go out unto the roses, the bees, and the flocks of doves!
 Especially, however, unto the singing-birds, to learn SINGING
 from them!

For singing is for the convalescent; the sound ones may talk.
 And when the sound also want songs, then want they other
 songs than the convalescent."
 --"O ye wags and barrel-organs, do be silent!"
 answered Zarathustra, and smiled at his animals.
 "How well ye know what consolation I devised for myself in
 seven days!
 That I have to sing once more--THAT consolation did I devise
 for myself, and THIS convalescence: would ye also make
 another lyre-lay thereof?"
 --"Do not talk further," answered his animals once more;
 "rather, thou convalescent, prepare for thyself first a lyre, a
 new lyre!"
 For behold, O Zarathustra!
 For thy new lays there are needed new lyres.
 Sing and bubble over, O Zarathustra, heal thy soul with new
 lays: that thou mayest bear thy great fate, which hath not yet
 been any one's fate!
 For thine animals know it well, O Zarathustra, who thou art
 and must become: behold, THOU ART THE TEACHER OF
 THE ETERNAL RETURN,--that is now THY fate!
 That thou must be the first to teach this teaching--how could
 this great fate not be thy greatest danger and infirmity!
 Behold, we know what thou teachest: that all things eternally
 return, and ourselves with them, and that we have already
 existed times without number, and all things with us.
 Thou teachest that there is a great year of Becoming, a prodigy
 of a great year; it must, like a sand-glass, ever turn up anew,
 that it may anew run down and run out:-- --So that all those
 years are like one another in the greatest and also in the
 smallest, so that we ourselves, in every great year, are like
 ourselves in the greatest and also in the smallest.
 And if thou wouldst now die, O Zarathustra, behold, we know
 also how thou wouldst then speak to thyself:--but thine
 animals beseech thee not to die yet!
 Thou wouldst speak, and without trembling, buoyant rather
 with bliss, for a great weight and worry would be taken from
 thee, thou patientest one!
 -- 'Now do I die and disappear,' wouldst thou say, 'and in a

moment I am nothing.
 Souls are as mortal as bodies.
 But the plexus of causes returneth in which I am intertwined, -
 -it will again create me!
 I myself pertain to the causes of the eternal return.
 I come again with this sun, with this earth, with this eagle,
 with this serpent--NOT to a new life, or a better life, or a
 similar life: --I come again eternally to this identical and
 selfsame life, in its greatest and its smallest, to teach again
 the eternal return of all things,-- --To speak again the word
 of the great noontide of earth and man, to announce again to
 man the Superman.
 I have spoken my word.
 I break down by my word: so willeth mine eternal fate--as
 announcer do I succumb!
 The hour hath now come for the down-goer to bless himself.
 Thus--ENDETH Zarathustra's down-going.'
 "-- When the animals had spoken these words they were silent
 and waited, so that Zarathustra might say something to
 them: but Zarathustra did not hear that they were silent.
 On the contrary, he lay quietly with closed eyes like a person
 sleeping, although he did not sleep; for he communed just
 then with his soul.
 The serpent, however, and the eagle, when they found him
 silent in such wise, respected the great stillness around him,
 and prudently retired.

2.

Но едва Заратустра изрече тия думи, повали се той като
 мъртъв и лежа дълго като мъртвец. Но като дойде пак на
 себе си, той беше блед и трепереше, и продължаваше да
 лежи, и дълго не искаше ни да яде, ни да пие. В такава
 състояние прекара той седем дни; но животните му не го
 оставяха денем и нощем освен когато орелът отлиташе
 за храна. И каквото грабнеше и донесеше, слагаше го
 той на леглото на Заратустра: тъй че Заратустра биваше
 ограден с жълти и червени ягоди, гроздове, розови
 ябълки, благоуханни билки и шушулки от пинии. А до
 нозете му лежаха прострени две агънца, които орелът

беше отвлякъл с мъка от техния овчар.
Най-сетне, след седем дни, Заратустра се изправи на леглото си, взе една розова ябълка в ръка, помириша я и мирисът ѝ му се видя приятен. Тогаз помислиха животните му, че е дошло време да говорят с него.
— О, Заратустра — казаха те, — седем дни лежиш вече с уморени очи: не искаш ли най-сетне пак да се изправиш на крака?
Излез из пещерата си: светът те очаква като градина.
Вятърът си играе с тежки благоухания, които се стремят към тебе; и всички потоци биха желали да тичат подире ти.
Всички неща копнеят за теб, ти стоя сам седем дни — излез из своята пещера! Всички неща искат да станат твои лекари!
Дойде ли при теб ново познание, втасало, тежко? Като подквасено тесто лежеше ти, твоята душа се "издигна и преля навън".
— О, мои животни — отвърна Заратустра, — бърбете все тъй по-нататък и оставете ме да слушам! Приятно ми е, че бърбите: дето се бърби, струва ми се, че там светът се простира пред мен като градина.
Как е приятно, че има думи и звуци: не са ли думите и звуците дълги и призрачни мостове между вечноразединени същества?
Всяка душа има свой свят; за всяка душа всяка друга душа е един друг свят.
Тъкмо между най-подобното едно на друго видът най-хубаво мами — че над най-малката пропаст е най-мъчно да се съзида мост.
За мен — как може да има нещо извън мен? Няма нищо извън нас!
Но ние забравяме това при всеки звук; как е приятно, че забравяме!
Не са ли подарени имена и звукове на нещата, за да ободряват човека? Хубава лудория е говоренето: с него човек танцува над всички неща. Как е приятна всяка реч и всяка лъжа на звуковете! Със звуци танцува нашата любов върху пъстри дъги.

“О, Заратустра — казаха тогава животните, — за такива, които мислят като нас, всички неща сами танцуват: всичко идва и си подава ръка, и се смее, и отлита — и се връща.
Всичко отхожда, всичко се връща; вечно се обръща колелото на битието. Всичко умира, всичко отново разцъфва; вечно е на път годината на битието. Всичко се руши, всичко пак се възстановява; вечно се зида все същият дом на битието. Всичко си взема сбогом, всичко се пак поздравява; вечно остава верен на себе си кръгът на битието.
Всеки миг почва битието; около всяко “тук” се върти топката “там”. Средата е вред. Крива е пътеката на вечността.”
— О, вие, палавници и латерни — отвърна Заратустра и се усмихна пак, — как добре знаете вие какво трябваше да стане в тия седем дни:
и как онова чудовище пропълзя в гърлото ми и ме душеше! Но аз му отхапах главата и я изплюх далеч от себе си.
А вие — вие направихте улична песен от това? Но ето ме, че лежа тук, още уморен от туй хапане и изплюване, още болен от собственото си избавяне.
И вие гледахте всичко това? О, мои животни, нима и вие сте жестоки? Искате ли вие да бъдете зрители на моята велика скръб, както правят хората? Човек именно е най-жестокото животно.
При трагедии, борби с бикове и разпятия той най-добре се е чувствал досега на земята; а когато си измисли ада, ето — това бе за него небе на земята.
Когато вика великият човек — мигом се притичва малкият при него; и езикът му виси из устата от удоволствие. Той нарича това свое “състрадание”.
Малкият човек, особено поетът — как усърдно обвинява той живота с думи! Слушайте, но не си запушвайте ушите за радостта, що се крие в цялото негово обвинение!
Такива обвинители на живота — тях животът надделява всеки миг. “Ти ме обичаш? — казва наглата. — Чакай

още малко, за теб още нямам време.”
Човек е най-жестокото животно спроти себе си; и пред всичко, що се зове “грешник” и “кръстоносец”, и “каещ се”, не си запушвайте ушите за насладата, която звучи в тези жалби и обвинения!
И сам аз — искам ли с това да бъда обвинител на човека? Ах, мои животни, само това научих аз досега, че най-злото у човека му е нужно заради неговото най-добро; — че най-злото у него е най-добрата му сила и най-твърд камък за висшия творец; и че човек трябва да стане по-добър и по-зъл.
Аз не бях прикован на тоя кръст, защото зная: човек е зъл — но защото виках, както никой още не е викал:
“Ах, защо най-злото у него е тъй нищожно! Ах, защо най-доброто у него е тъй нищожно!”
Великото отвращение от човека — то ме душеше и се промъкна в гърлото ми: и онова, което прорицателят предсказа: “Всичко е еднакво, всичко е напусто, знанието души.”
Дълга дрезгавина се влечеше пред мен, до смърт уморена, до смърт упоена скръб, която ми говореше с прозяваща се уста.
“Вечно се той възвръща, човекът, от когото си ти уморен, малкият човек” — тъй говореше с прозявка мойта скръб и влачеше нозе, и не можеше да заспи.
На пещера се обърна човешката земя, нейната гръд хлътна, всичко живо стана за мен човешка плесен и кости, и гнило минало.
Моите въздишки се надвесваха над всички човешки гробове и не можеха вече да се въземат; моите въздишки и въпроси стенеха и се задавяха, и гризяха, и оплакваха денем и нощем.
“Ах, човек се вечно възвръща! Малкият човек се вечно възвръща!” Наги видях аз и двамата някога, най-великия човек и най-малкия: съвсем подобни един на друг — съвсем човешки, и най-великият дори!
Съвсем малък най-великият! — това бе моето отвращение от човека! И вечно възвръщане и на най-нищожното! — това бе моето отвращение от всяко битие!

Ах, отвращение! Отвращение! Отвращение! Тъй рече Заратустра и въздъхна, и трепна; че си спомни своята болест. Но неговите животни не го оставиха да говори по-нататък.

“Стига си говорил, оздравяващи! — тъй му отвърнаха неговите животни, — а излез вън, дето те чака светът, подобен на градина.

Иди вън при розите и пчелите, и при роя гълъби! А най-вече при пойните птици — да се научиш от тях да пееш! Че пеенето е за оздравяващите; нека здравият само говори. И ако здравият също иска песни, други песни иска той, не каквито иска оздравяващият.”

— О, вие, палавници и латерни, млъкнете! — отвърна Заратустра и се усмихна на своите животни. — Как добре знаете вие каква утеха си открих аз сам в тия седем дни! Че ще трябва да запея пак — тая утеха си открих аз и това оздравяване: искате ли да направите от това пак нова улична песен?

“Стига си говорил — повторно му отвърнаха неговите животни, — по-добре направи си първо една лира, една нова лира.

Че виж, о, Заратустра! За твоите нови песни трябва нови лири.

Пей и вилней, о, Заратустра, излечи с нови песни душата си: за да носиш своята велика съдба, която досега не е била съдба на никой човек!

Защото твоите животни знаят много добре, о, Заратустра, кой си ти и какъв трябва да станеш: ето, ти си учителят на вечното възвръщане — и това е твоята съдба!

Че ти трябва пръв да възвестиш това учение — и как да не е тази велика съдба също и твоя велика опасност и болест!

Ето, ние знаем, какво учиш ти: че всички неща вечно се възвръщат и самите ние с тях, и че ние безброй пъти сме били вече тук, и всички неща заедно с нас.

Ти учиш, че има една велика година на създаването, едно чудовище велика година: тя трябва като пясъчен часовник все отново да се обръща, за да се изсипва и отсипва отново: тъй че всички тия години си приличат в

най-голямото и в най-малкото — тъй че сами ние всяка велика година сме прилични на себе си в най-голямото и най-малкото.

И ако сега би искал да умреш, о, Заратустра: виж, ние знаем също как ти би говорил на себе си — но твоите животни те молят да не умираш още!

Ти би говорил и без трепет, дори задъхан от блаженство: че една голяма тежест и угнетение ще се свали от теб, ти, най-търпеливи!

“Ето, аз умирам и изчезвам — би рекъл ти, — и в миг съм нищо.” Душите са тъй смъртни, както плътта.

Но връзката от причини, в която съм вплетен, се възвръща — тя пак ще ме създаде! Сам аз принадлежа към причините на вечното възвръщане.

Аз ще дойда пак с това слънце, с тая земя, с този орел, с тая змия — не за нов живот или по-добър, или подобен живот: аз вечно ще се възвръщам в този еднакъв и същ живот, в най-голямото и най-малкото, за да възвестя пак вечното възвръщане на нещата; за да повтора словото за великата пладня на земята и човека, за да възвестя пак човека и Свърхчовека.

Аз казах словото си, а моето слово ме сломи: тъй го иска моята вечна орис — като предвестник загивам! Ето, часът дойде загиващият сам да се благослови. Тъй свършва захождането на Заратустра.

Когато животните изрекоха тия думи, млъкнаха те и чакаха Заратустра да им каже нещо: но Заратустра не чуваше, че те млъчаха. Той лежеше тихо, със затворени очи, като спящ, макар да не спеше: че той се разговаряше със своята душа. Но змията и орелът, като го видяха тъй млъчалив, почетоха великата тишина около му и предпазливо се отдалечиха.

LVIII. THE GREAT LONGING.

59

За великия копнеж

O my soul, I have taught thee to say "to-day" as "once on a

time" and "formerly," and to dance thy measure over every Here and There and Yonder.

O my soul, I delivered thee from all by-places, I brushed down from thee dust and spiders and twilight.

O my soul, I washed the petty shame and the by-place virtue from thee, and persuaded thee to stand naked before the eyes of the sun.

With the storm that is called "spirit" did I blow over thy surging sea; all clouds did I blow away from it; I strangled even the strangler called "sin."

O my soul, I gave thee the right to say Nay like the storm, and to say Yea as the open heaven saith Yea: calm as the light remainest thou, and now walkest through denying storms.

O my soul, I restored to thee liberty over the created and the uncreated; and who knoweth, as thou knowest, the voluptuousness of the future?

O my soul, I taught thee the contempt which doth not come like worm-eating, the great, the loving contempt, which loveth most where it contemneth most.

O my soul, I taught thee so to persuade that thou persuadest even the grounds themselves to thee: like the sun, which persuadeth even the sea to its height.

O my soul, I have taken from thee all obeying and knee-bending and homage paying; I have myself given thee the names, "Change of need" and "Fate."

O my soul, I have given thee new names and gay-coloured playthings, I have called thee "Fate" and "the Circuit of circuits" and "the Navel-string of time" and "the Azure bell."

O my soul, to thy domain gave I all wisdom to drink, all new wines, and also all immemorially old strong wines of wisdom.

O my soul, every sun shed I upon thee, and every night and every silence and every longing:--then grewest thou up for me as a vine.

O my soul, exuberant and heavy dost thou now stand forth, a vine with swelling udders and full clusters of brown golden grapes:-- --Filled and weighted by thy happiness, waiting from superabundance, and yet ashamed of thy waiting.

O my soul, there is nowhere a soul which could be more loving

and more comprehensive and more extensive!
 Where could future and past be closer together than with thee?
 O my soul, I have given thee everything, and all my hands have become empty by thee:--and now!
 Now sayest thou to me, smiling and full of melancholy:
 "Which of us oweth thanks?
 -- --Doth the giver not owe thanks because the receiver received?
 Is bestowing not a necessity?
 Is receiving not--pitying?"
 -- O my soul, I understand the smiling of thy melancholy: thine over abundance itself now stretcheth out longing hands!
 Thy fulness looketh forth over raging seas, and seeketh and waiteth: the longing of over-fulness looketh forth from the smiling heaven of thine eyes!
 And verily, O my soul!
 Who could see thy smiling and not melt into tears?
 The angels themselves melt into tears through the over-graciousness of thy smiling.
 Thy graciousness and over-graciousness, is it which will not complain and weep: and yet, O my soul, longeth thy smiling for tears, and thy trembling mouth for sobs.
 "Is not all weeping complaining?
 And all complaining, accusing?"
 Thus speakest thou to thyself; and therefore, O my soul, wilt thou rather smile than pour forth thy grief-- --Than in gushing tears pour forth all thy grief concerning thy fulness, and concerning the craving of the vine for the vintager and vintage-knife!
 But wilt thou not weep, wilt thou not weep forth thy purple melancholy, then wilt thou have to SING, O my soul!
 --Behold, I smile myself, who foretell thee this: --Thou wilt have to sing with passionate song, until all seas turn calm to hearken unto thy longing,-- --Until over calm longing seas the bark glideth, the golden marvel, around the gold of which all good, bad, and marvellous things frisk:-- --Also many large and small animals, and everything that hath

light marvellous feet, so that it can run on violet-blue paths, - --Towards the golden marvel, the spontaneous bark, and its master: he, however, is the vintager who waiteth with the diamond vintage-knife,-- --Thy great deliverer, O my soul, the nameless one--for whom future songs only will find names!
 And verily, already hath thy breath the fragrance of future songs,-- --Already glowest thou and dreamest, already drinkest thou thirstily at all deep echoing wells of consolation, already repositeth thy melancholy in the bliss of future songs!
 -- O my soul, now have I given thee all, and even my last possession, and all my hands have become empty by thee:-- THAT I BADE THEE SING, behold, that was my last thing to give!
 That I bade thee sing,--say now, say: WHICH of us now--oweth thanks?
 -- Better still, however: sing unto me, sing, O my soul!
 And let me thank thee!
 -- Thus spake Zarathustra.

О, душа моя, аз те научих да казваш "днес", както "преди" и "отколе", и да водиш своето хоро над всяко "тук" и "там", и "татък".
 О, душа моя, аз те освободих от всички тъмни кътове, аз изчистих от теб праха, паяците и полумрака.
 О, душа моя, аз измих от теб дребнавия срам и дрипавата добродетел и те придумах да застанеш нага пред очите на слънцето.
 С вихъра, който се нарича "дух", духнах аз над твоето развълнувано море; всички облаци пропъдих аз, удуших дори душителя, който се зове "грях".
 О, душа моя, аз ти дадох право да казваш "не" като вихъра и "да" да казваш, както отвореното небе казва "да": тиха като светлина стоиш ти и минаваш сега през вихрите на отрицанието.
 О, душа моя, аз ти възвърнах свободата над всичко създадено и несъздадено: и кой знае, както ти я знаеш, страстната радост на бъдещето?

О, душа моя, аз те научих на презрение, което не идва като червоядие, на великото, любещото презрение, което най-обича, дето най-презира.
 О, душа моя, аз те научих тъй да убеждаваш, че ти склони на своя страна самите доводи — като слънцето, което убеждава дори морето да се издигне до висотата му.
 О, душа моя, аз отнех от теб всяка послушност, коленопреклонност и раболепство; аз сам ти дадох името "прелом на неволята" и "съдба".
 О, душа моя, аз ти дадох нови имена и пъстри играчки, аз те нарекох "съдба" и "простор на просторите", и "пъп на времето", и "лазурна камбана".
 О, душа моя, на твоето земно царство дадох аз да изпие всичката мъдрост, всички нови вина, а също и всички от паметивека стари силни вина на мъдростта.
 О, душа моя, всяко слънце излях аз върху ти и всяка нощ, и всяко мълчание, и всеки копнеж — тогаз ти израсна като лоза.
 О, душа моя, преобилна и тежка стоиш ти сега тук, една лоза с набъбнали зърна и гъсти тъмнозлатни гроздове: — притисната и сподавена от своето щастие, чакаща преливане и още свенлива поради очакването си.
 О, душа моя, няма сега нийде друга душа, която да бъде по-любеца, по-обемаща и по-обемна! Де биха били бъдеще и минало по-близо едно до друго, отколкото у тебе?
 О, душа моя, аз ти дадох всичко и за теб ръцете ми останаха празни — и ето! Сега ми казваш засмяна и прескръбна: "Кой от нас трябва да благодари?
 Не подателят ли трябва да благодари, че вземащият е взел?
 Да даряваш не е ли потребност? Да вземаш не е ли милост?"
 О, душа моя, аз разбирам усмивката на твоята скръб: твоето преобилие само протяга сега копнеещи ръце! Твоето изобилие гледа през кипящи моря отвъд и дири, и чака; копнежът на преизобилието гледа из твоето засмяно око—небе!
 И наистина, о, душа моя! Кой би могъл да гледа твоята

усмивка и да не се топи от сълзи? Самите ангели се топят от сълзи пред свръхдобротата на твоята усмивка. Твоята доброта и свръхдоброта е, която не иска да плаче и се оплаква: и все пак копнее, о, душа моя, твоята усмивка за сълзи и твоята трепетна уста за хълцане. "Всеки плач не е ли оплакване? И всяко оплакване едно обвинение?"

Тъй говориш ти сама на себе си, и затуй предпочиташ ти, о, душа моя, да се усмихваш вместо да изливаш скръбта си;

— в потоци сълзи да изпееш всичката си скръб от цялото изобилие и от порива на лозата за резач и косер!

Но щом не искаш да плачеш, да изплачеш своята пурпурна скръб, то ще трябва да пееш, о, душа моя!

Виж, аз се усмихвам сам, аз, който ти предричам това: да пееш гръмка песен, докато затихнат всички морета, за да се вслушат в твоя копнеж;

докато над тихи копнеещи морета заплува лодката, златното чудо, около чието злато подскачат всички добри, лоши, чудновати неща;

и много големи и малки животни, и всичко, що има леки чудновати нозе, та да може да бяга през теменужномодри пътеки;

там, при златното чудо, при волната лодка и нейния господар: а това е резачът, който чака с диамантен косер;

твоят велик изкупител, о, душа моя, безименният — комуто едва бъдните песнопения ще намерят име! И наистина, дъхът ти вече благоухае от бъдни песнопения; ти гориш вече и сънуваш, ти жадно пиеш вече от всички дълбоки звучащи извори-утешители, вече почива твоята скръб в блаженството на бъдни песнопения!

О, душа моя, всичко ти дадох вече, също и последното си, и моите ръце станаха поради тебе празни — че те накарах да пееш, виж, това е последното ми!

Че те накарах да пееш, кажи сега, кажи: кой от нас трябва сега да благодари? Но още по-добре: пей ми, пей, о, душа моя! И остави мен да ти благодаря!

Тъй рече Заратустра.

LIX.
THE SECOND DANCE-SONG.
60
Другата танцувална песен

1.
"Into thine eyes gazed I lately, O Life: gold saw I gleam in thy night eyes, --my heart stood still with delight: --A golden bark saw I gleam on darkened waters, a sinking, drinking, reblinking, golden swing-bark!

At my dance-frantic foot, dost thou cast a glance, a laughing, questioning, melting, thrown glance: Twice only movedst thou thy rattle with thy little hands--then did my feet swing with dance-fury.

-- My heels reared aloft, my toes they hearkened,--thee they would know: hath not the dancer his ear--in his toe!

Unto thee did I spring: then fledst thou back from my bound; and towards me waved thy fleeing, flying tresses round!

Away from thee did I spring, and from thy snaky tresses: then stoodst thou there half-turned, and in thine eye caresses.

With crooked glances--dost thou teach me crooked courses; on crooked courses learn my feet--crafty fancies!

I fear thee near, I love thee far; thy flight allureth me, thy seeking secureth me:--I suffer, but for thee, what would I not gladly bear!

For thee, whose coldness inflameth, whose hatred misleadeth, whose flight enchaineth, whose mockery--pleadeth: --Who would not hate thee, thou great bindress, inwindress, temptress, seekress, findress!

Who would not love thee, thou innocent, impatient, wind-swift, child-eyed sinner!

Whither pullest thou me now, thou paragon and tomboy?

And now foollest thou me fleeing; thou sweet romp dost annoy!

I dance after thee, I follow even faint traces lonely.

Where art thou?

Give me thy hand!

Or thy finger only!

Here are caves and thickets: we shall go astray!

--Halt!

Stand still!

Seest thou not owls and bats in fluttering fray?

Thou bat!

Thou owl!

Thou wouldst play me foul?

Where are we?

From the dogs hast thou learned thus to bark and howl.

Thou gnashest on me sweetly with little white teeth; thine evil eyes shoot out upon me, thy curly little mane from underneath!

This is a dance over stock and stone: I am the hunter,--wilt thou be my hound, or my chamois anon?

Now beside me!

And quickly, wickedly springing!

Now up!

And over!

--Alas!

I have fallen myself overswinging!

Oh, see me lying, thou arrogant one, and imploring grace!

Gladly would I walk with thee--in some lovelier place!

--In the paths of love, through bushes variegated, quiet, trim!

Or there along the lake, where gold-fishes dance and swim!

Thou art now a-weary?

There above are sheep and sun-set stripes: is it not sweet to sleep--the shepherd pipes?

Thou art so very weary?

I carry thee thither; let just thine arm sink!

And art thou thirsty--I should have something; but thy mouth would not like it to drink!

-- --Oh, that cursed, nimble, supple serpent and lurking-witch!

Where art thou gone?

But in my face do I feel through thy hand, two spots and red blotches itch!

I am verily weary of it, ever thy sheepish shepherd to be.

Thou witch, if I have hitherto sung unto thee, now shalt THOU--cry unto me!

To the rhythm of my whip shalt thou dance and cry!
I forget not my whip?
-- Not I!"
--

1.

В око̀то ти погледнах аз недавна, о, живот: злато видях в твоето нощ-око блести — сърцето ми спря от тая наслада:
златна лодка видях да блести по нощни води, тънеща, пиеща, пак махаща златна люлка-лодка!
Към моята нога, за танец бясна, хвърли поглед ти, смеещ се, питащ, топящ се люлка-поглед.
Два пъти замахна кастанети с малките си ръчички — и ето, залюля се моята нога за танец бясна.
Петите ми настръхнаха и вслушаха се моите пръсти да те разберат: танçarът носи своето ухо в своите пръсти!
Към тебе скокнах аз: но ти се дръпна от моя скок; и лизна към мен езика на твоята бегла хвърчаща коса.
От теб отскокнах аз и от твоите змии: и ето, ти застана, полуобърната, с око, пълно с желаня.
С криви погледи учиш ме ти криви пътища; по криви пътища учи моята нога коварства!
Боя се от теб близка, обичам те далечна; твойт бяг ме увлича, твоето следене ме вледенява — аз страдам, но що не бих изстрадал за теб!
Чийто мраз пали, чийто омраза блазни, чийто бяг привързва, чийто насмешка трогва:
— кой не те е мразил, теб, велика вързателко, обвързнице, изкусителко, изследвателко, изнамерителко! Кой не те е обичал, теб, невинна, нетърпелива, вихрена, детоока грешница!
Къде ме влачиш сега, необуздана? И ето, пак ме отбягваш, ти, сладка немирнице неблагоприятна!
След теб аз танцувам, ходя по твоите следи. Къде си? Дай ми ръка! Или един пръст само!
Тук има ями и непроходими храсти: ние ще се заблудим! Спри!
Стой тихо! Не виждаш ли кукумявки и прилепи да летят?

Ти, кукумявко! Ти, прилеп! Искаш да ми се надсмиваш?
Къде сме? От псетата си научила туй виене и лаене.
Ти хубаво ми се зъбиш с бели зъбки, твоите зли погледи припкат към мен изпод къдравата грива!
Това е танец през дърво и камък: аз съм ловецът — искаш ли да ми бъдеш псе или сърна?
Тук до мен! Скоро, ти, злобна скокло! Гореп! Отвѣд! Уви!
Сам аз паднах в скока!
О, виж ме прострян, ти, дързост, и милост просещ! Охотно бих тръгнал с теб низ по-хубави пътеки!
— пътеки на любовта през тихи пъстри дъбрави! Или край езерото там: дето плуват и играят златни риби!
Ти вече си уморена? Отвѣд има овце и вечерни зари — не се ли спи сладко, когато свирят овчари?
Тъй много ли си уморена? Аз ще те отнеса, отпусни си ръцете! И ако си жадна — бих имал нещо, но твоята уста не иска да пие от него!
О, тая проклета бърза ловка змия и плъзгаща се вещица! Къде си? Но по лицето си аз сецам два белега и червени петна!
И наистина аз вече се преуморих да бъда все твой овчар!
Вещице, ако досега съм ти пял аз, сега ти ще ми крешиш!
Под такта на моя бич ще ми играеш и крешиш! Не съм ли аз бича забравил? Не!

2.

Then did Life answer me thus, and kept thereby her fine ears closed: "O Zarathustra!
Crack not so terribly with thy whip!
Thou knowest surely that noise killeth thought,--and just now there came to me such delicate thoughts.
We are both of us genuine ne'er-do-wells and ne'er-do-ills.
Beyond good and evil found we our island and our green meadow--we two alone!
Therefore must we be friendly to each other!
And even should we not love each other from the bottom of our hearts,--must we then have a grudge against each other if we do not love each other perfectly?

And that I am friendly to thee, and often too friendly, that knowest thou: and the reason is that I am envious of thy Wisdom.

Ah, this mad old fool, Wisdom!

If thy Wisdom should one day run away from thee, ah! then would also my love run away from thee quickly."

-- Thereupon did Life look thoughtfully behind and around, and said softly: "O Zarathustra, thou art not faithful enough to me!

Thou lovest me not nearly so much as thou sayest; I know thou thinkest of soon leaving me.

There is an old heavy, heavy, booming-clock: it boometh by night up to thy cave:-- --When thou hearest this clock strike the hours at midnight, then thinkest thou between one and twelve thereon-- --Thou thinkest thereon, O Zarathustra, I know it--of soon leaving me!"

-- "Yea," answered I, hesitatingly, "but thou knowest it also"-- And I said something into her ear, in amongst her confused, yellow, foolish tresses.

"Thou KNOWEST that, O Zarathustra?

That knoweth no one--" And we gazed at each other, and looked at the green meadow o'er which the cool evening was just passing, and we wept together.

--Then, however, was Life dearer unto me than all my Wisdom had ever been.

-- Thus spake Zarathustra.

2.

И отвърна ми животът тъй и си затуляше нежните уши:

“О, Заратустра! Не пляскай така ужасно с твоя бич! Ти знаеш: шум мислите убива — и ето, сега ме налитат такива нежни мисли.

Ние двама сме същински добронесторници и злонесторници. Отвѣд добро и зло намерихме ние нашия остров и нашата зелена ливада — ние двама сами! И само затова трябва да се обичаме ние!

И ако и да не се обичаме от сърце — трябва ли да се гневим един другиму, като не се обичаме от сърце? А че те обичам и често твърде много, това ти знаеш: и

причината е, че аз те ревнувам от твоята мъдрост. О, тая луда стара глумица мъдрост! Ако някога би избягала твоята мъдрост, ах! Тогава бързо и обичта ми би избягала.”

След туй животът погледна замислено отдира и около си и каза тихо: “О, Заратустра, ти не си ми доста верен! Съвсем не ме обичаш тъй, както говориш; зная, ти вече мислиш, че скоро ще ме напуснеш.

Има една стара тежка, тежка, бумтяща камбана: тя бумти нощем чак до твоята пещера горе;

чуеш ли тая камбана да бие среднощ часа, между един и два, ти мислиш, ти мислиш, аз зная това, о Заратустра, че скоро ще да ме напуснеш!”

— Да — отвърнах аз бавно, — но и ти знаеш също това. И аз ѝ казах нещо в ухото сред нейните чорлави, жълти, безумни коси.

“Ти знаеш това, о, Заратустра? Това никой не знае.”

И ние се спогледахме и изгледахме зелената ливада, по която бягаше вече хладната вечер, и плакахме заедно.

Ала тогава животът ми бе по-мил от всяка моя мъдрост. Тъй рече Заратустра.

3.

One!

O man!

Take heed!

Two!

What saith deep midnight's voice indeed?

Three!

"I slept my sleep-- Four!

"From deepest dream I've woke and plead:-- Five!

"The world is deep, Six!

"And deeper than the day could read.

Seven!

"Deep is its woe-- Eight!

"Joy--deeper still than grief can be: Nine!

"Woe saith: Hence!

Go!

Ten!

"But joys all want eternity-- Eleven!

"Want deep profound eternity!"

Twelve!

3.

ЕДНО!

О, човек! Внимавай!

ДВЕ!

Какво дълбока нощ говори?

ТРИ!

“Аз спях, в нечакан час ме сън обори,”

ЧЕТИРИ!

“И глас от сън дълбок ме сепна: ставай!”

ПЕТ!

“Дълбок е светът,”

ШЕСТ!

“И глъбината му незнайна за деня.”

СЕДЕМ!

“Дълбока мъка го гнети,”

ОСЕМ!

“От мъката е по-дълбока радостта.”

ДЕВЕТ!

“И мъката говори: отлети!”

ДЕСЕТ!

“А радостта, тя иска вечността,”

ЕДИНАДЕСЕТ!

“дълбока и дълбока вечност!”

ДВАНАДЕСЕТ!

LX.

THE SEVEN SEALS. (OR THE YEA AND AMEN LAY)

61

Седемте печата (Или песента за началото и края)

1.

If I be a diviner and full of the divining spirit which wandereth on high mountain-ridges, 'twixt two seas,-- Wandereth 'twixt the past and the future as a heavy cloud--hostile to sultry plains, and to all that is weary and can neither die nor

live: Ready for lightning in its dark bosom, and for the redeeming flash of light, charged with lightnings which say Yea!

which laugh Yea!

ready for divining flashes of lightning:-- --Blessed, however, is he who is thus charged!

And verily, long must he hang like a heavy tempest on the mountain, who shall one day kindle the light of the future!

-- Oh, how could I not be ardent for Eternity and for the marriage-ring of rings--the ring of the return?

Never yet have I found the woman by whom I should like to have children, unless it be this woman whom I love: for I love thee, O Eternity!

FOR I LOVE THEE, O ETERNITY!

1.

Ако аз съм прорицател и изпълнен с онзи прорицателски дух, който витае на висок ярем между две морета, между минало и бъдеще витае като тъмен облак — враг на задушливите падини и на всичко, що е морно и не може ни да мре, ни да живее;

готов за мълния в тъмни гърди и за лъч избавител, чреват с мълнии, които казват “да” и се смеят при това, готов за прорицателски мълниен блясък; но блажен е, който е тъй чреват! И наистина, дълго трябва да виси като тъмен облак над планината, който някога трябва да подпали светлината на бъдещето!

О, как да не се стремя аз страстно към вечността и към сватбения пръстен на пръстените — към пръстена на възвръщането!

Още не съм срещнал аз жената, от която деца бих пожелал, освен тази жена, що обичам — че аз те обичам, о, вечност!

Че аз те обичам, о, вечност!

2.

If ever my wrath hath burst graves, shifted landmarks, or rolled old shattered tables into precipitous depths: If ever my scorn hath scattered mouldered words to the winds, and

if I have come like a besom to cross-spiders, and as a cleansing wind to old charnel houses: If ever I have sat rejoicing where old Gods lie buried, world-blessing, world-loving, beside the monuments of old world-maligners:-- -- For even churches and Gods'-graves do I love, if only heaven looketh through their ruined roofs with pure eyes; gladly do I sit like grass and red poppies on ruined churches-- Oh, how could I not be ardent for Eternity, and for the marriage-ring of rings--the ring of the return?

Never yet have I found the woman by whom I should like to have children, unless it be this woman whom I love: for I love thee, O Eternity!

FOR I LOVE THEE, O ETERNITY!

2.

Ако моят гняв е някога разрушавал гробове, отместял синорни камъни и е тласкал в стръмни глъбини стари строшени скрижали;

ако моят присмех е някога раздухвал плесенияли думи, а аз идвах като метла за паяци-кръстоносци и като вихър чистач на стари задушни склепове;

ако аз радостен съм някога седял, там, дето старите богове лежат погребани; благославящ света, любещ света — при паметниците на старите клеветници световни; че дори храмове и гробници на богове обичам аз, когато небето надникне със своето чисто око през техните разрушени сводове; обичам аз да седя като трева и червен мак върху руини на храмове — о, как да се не стремя аз страстно към вечността и към сватбения пръстен на пръстените — към пръстена на възвръщането?

Още не съм срещнал жената, от която деца бих пожелал, освен тази жена, що обичам — че аз те обичам, о, вечност!

Че аз те обичам, о, вечност!

3.

If ever a breath hath come to me of the creative breath, and of the heavenly necessity which compelleth even chances to

dance star-dances: If ever I have laughed with the laughter of the creative lightning, to which the long thunder of the deed followeth, grumblingly, but obediently: If ever I have played dice with the Gods at the divine table of the earth, so that the earth quaked and ruptured, and snorted forth fire-streams:-- --For a divine table is the earth, and trembling with new creative dictums and dice-casts of the Gods: Oh, how could I not be ardent for Eternity, and for the marriage-ring of rings--the ring of the return?

Never yet have I found the woman by whom I should like to have children, unless it be this woman whom I love: for I love thee, O Eternity!

FOR I LOVE THEE, O ETERNITY!

3.

Ако някога при мен е снизхождало дихание от диханието творческо и от оная небесна необходимост, която принуждава дори и случаите да водят звездни хора;

ако аз някога съм се смял със смеха на творческа мълния, след която гневно, но покорен следва гърмът на делото; ако някога с богове съм играл на божията маса на земята със зарове, та земята се е тресла и разпуквала, и изригвала огнени потоци;

че божия маса е земята, и трепетна от нови творчески думи и божии зарове.

О, как да не се стремя аз страстно към вечността и към сватбения пръстен на пръстените — към пръстена на възвръщането?

Още не съм срещнал аз жената, от която деца бих пожелал, освен тази жена, що обичам — че аз те обичам, о, вечност!

Че аз те обичам, о, вечност!

4.

If ever I have drunk a full draught of the foaming spice and confection bowl in which all things are well mixed: If ever my hand hath mingled the furthest with the nearest, fire with spirit, joy with sorrow, and the harshest with the kindest: If I myself am a grain of the saving salt which

maketh everything in the confection-bowl mix well:-- --For there is a salt which uniteth good with evil; and even the evildest is worthy, as spicing and as final over-foaming:-- Oh, how could I not be ardent for Eternity, and for the marriage-ring of rings--the ring of the return?

Never yet have I found the woman by whom I should like to have children, unless it be this woman whom I love: for I love thee, O Eternity!

FOR I LOVE THEE, O ETERNITY!

4.

Ако понякога съм пил на един дъх от пенливата подсладена чаша, в която всички неща са смесени добре; ако моята ръка някога е превръщала най-далечното в най-близко и огън в дух, и радост в скръб, и най-злото в най-добро;

ако само аз съм зърно от оная сол, която прави всички неща в чашата за смесване добре да се смесят; че има сол, що съединява доброто със злото; а и най-злото е достойно за подправка и за последно прекипяване. О, как да не се стремя аз страстно към вечността и към сватбения пръстен на пръстените — към пръстена на възвръщането?

Още не съм срещнал аз жената, от която деца бих пожелал, освен тази жена, що обичам — че аз те обичам, о, вечност!

Че аз те обичам, о, вечност!

5.

If I be fond of the sea, and all that is sealike, and fondest of it when it angrily contradicteth me: If the exploring delight be in me, which impelleth sails to the undiscovered, if the seafarer's delight be in my delight: If ever my rejoicing hath called out: "The shore hath vanished,--now hath fallen from me the last chain-- The boundless roareth around me, far away sparkle for me space and time,-- well! cheer up! old heart!"

-- Oh, how could I not be ardent for Eternity, and for the

marriage-ring of rings--the ring of the return?

Never yet have I found the woman by whom I should like to
have children, unless it be this woman whom I love: for I
love thee, O Eternity!

FOR I LOVE THEE, O ETERNITY!

5.

Ако аз обичам морето и всичко, що му прилича, а най-
много, когато гневно ми противоречи;
ако в мен има такава диреща радост, която тласка кораба
към неоткритото, ако в моята радост има от радостта на
мореплавателя;

ако някога моят възторг викна: "Брегът изчезна — ето,
падна и последната ми верига — безграничното бушува
около ми, далеч блести пространство и време, напред!
Нагоре! Мое старо сърце!"

О, как да се не стремя аз страстно към вечността и към
сватбения пръстен на пръстените — към пръстена на
възвръщането?

Още не съм срещнал аз жената, от която деца бих
пожелал, освен тази жена, що обичам — че аз те обичам,
о, вечност!

Че аз те обичам, о, вечност!

6.

If my virtue be a dancer's virtue, and if I have often sprung
with both feet into golden-emerald rapture: If my
wickedness be a laughing wickedness, at home among rose-
banks and hedges of lilies: --For in laughter is all evil
present, but it is sanctified and absolved by its own bliss:--
And if it be my Alpha and Omega that everything heavy shall
become light, every body a dancer, and every spirit a bird:
and verily, that is my Alpha and Omega!

-- Oh, how could I not be ardent for Eternity, and for the
marriage-ring of rings--the ring of the return?

Never yet have I found the woman by whom I should like to
have children, unless it be this woman whom I love: for I
love thee, O Eternity!

FOR I LOVE THEE, O ETERNITY!

6.

Ако моята добродетел е добродетел на танчар и аз често
скачах с двата крака в златно-изумруден възторг;
ако моята злоба е смееща се злоба, разположена под
розови клонки и огради от лилии;

в смеха именно всичко зло е ведно сбрано, но свето и
оправдано чрез собственото си блаженство;

и ако това е моята алфа и омега, всичко, що е тежко, да
стане леко, всяко тяло — танчар, всеки дух — птица: и
наистина това е моята алфа и омега!

О, как да се не стремя аз страстно към вечността и към
сватбения пръстен на пръстените — към пръстена на
възвръщането?

Още не съм срещнал аз жената, от която деца бих
пожелал, освен тази жена, що обичам — че аз те обичам,
о, вечност!

Че аз те обичам, о, вечност!

7.

If ever I have spread out a tranquil heaven above me, and have
flown into mine own heaven with mine own pinions: If I
have swum playfully in profound luminous distances, and if
my freedom's avian wisdom hath come to me:-- --Thus
however speaketh avian wisdom:--"Lo, there is no above and
no below!

Throw thyself about,--outward, backward, thou light one!

Sing!

speak no more!

--Are not all words made for the heavy?

Do not all words lie to the light ones?

Sing!

speak no more!"

-- Oh, how could I not be ardent for Eternity, and for the
marriage-ring of rings--the ring of the return?

Never yet have I found the woman by whom I should like to
have children, unless it be this woman whom I love: for I
love thee, O Eternity!

FOR I LOVE THEE, O ETERNITY!

7.

Ако аз някога съм разпростирал тихо небе над себе си и
със свои криле съм летял в свои небеса;
ако аз, играещ, плувах в дълбоки светли далнини и
идваше на моята свобода птицата-мъдрост;
но тъй говори птицата-мъдрост: "Виж, няма ни "горе", ни
"долу"!"

Мятай се наоколо, напред, назад, ти, освободени от
тежестта!

Пей! Недей говори, вече!

Не са ли всички думи направени за тежките? Не лъжат ли
всички думи освобождения от тежестта? Пей! Недей
говори вече!"

О, как да се не стремя аз страстно към вечността и към
сватбения пръстен на пръстените — към пръстена на
възвръщането?

Още не съм срещнал аз жената, от която деца бих
пожелал, освен тази жена, що обичам — че аз те обичам,
о, вечност!

Че аз те обичам, о, вечност!

FOURTH AND LAST PART. ЧЕТВЪРТА И ПОСЛЕДНА ЧАСТ

Ah, where in the world have there been greater follies than
with the pitiful?

And what in the world hath caused more suffering than the
follies of the pitiful?

Woe unto all loving ones who have not an elevation which is
above their pity!

Thus spake the devil unto me, once on a time: "Ever God hath
his hell: it is his love for man."

And lately did I hear him say these words: "God is dead: of his
pity for man hath God died."

--ZARATHUSTRA, II.
, "The Pitiful."

Ах, де по света са ставали по-големи безумства, ако не

между състрадателните?

И кое на света е причинявало повече скръб от безумствата
на състрадателните?

Тежко на всички любещи, не достигнали още висина,
която превъзпасава тяхното състрадание!

Тъй ми рече веднъж дяволът: "Бог също има свой ад: това
е неговата обич към хората."

И недавна го чух да казва тая дума: "Бог умря, от своето
състрадание към хората умря бог."

Заратустра: За състрадателните

LXI.

THE HONEY SACRIFICE.

62

Жертвоприношение с мед

--And again passed moons and years over Zarathustra's soul,
and he heeded it not; his hair, however, became white.

One day when he sat on a stone in front of his cave, and gazed
calmly into the distance--one there gazeth out on the sea,
and away beyond sinuous abysses,--then went his animals
thoughtfully round about him, and at last set themselves in
front of him.

"O Zarathustra," said they, "gazest thou out perhaps for thy
happiness?"

-- "Of what account is my happiness!"

answered he, "I have long ceased to strive any more for
happiness, I strive for my work."

--"O Zarathustra," said the animals once more, "that sayest
thou as one who hath overmuch of good things.

Liest thou not in a sky-blue lake of happiness?"

--"Ye wags," answered Zarathustra, and smiled, "how well did
ye choose the simile!

But ye know also that my happiness is heavy, and not like a
fluid wave of water: it presseth me and will not leave me,
and is like molten pitch."

-- Then went his animals again thoughtfully around him, and
placed themselves once more in front of him.

"O Zarathustra," said they, "it is consequently FOR THAT

REASON that thou thyself always becometh yellower and
darker, although thy hair looketh white and flaxen?

Lo, thou sittest in thy pitch!"

--"What do ye say, mine animals?"

said Zarathustra, laughing; "verily I reviled when I spake of
pitch.

As it happeneth with me, so is it with all fruits that turn ripe.
It is the HONEY in my veins that maketh my blood thicker,
and also my soul stiller."

--"So will it be, O Zarathustra," answered his animals, and
pressed up to him; "but wilt thou not to-day ascend a high
mountain?

The air is pure, and to-day one seeth more of the world than
ever."

--"Yea, mine animals," answered he, "ye counsel admirably
and according to my heart: I will to-day ascend a high
mountain!

But see that honey is there ready to hand, yellow, white, good,
ice-cool, golden-comb-honey.

For know that when aloft I will make the honey-sacrifice."

-- When Zarathustra, however, was aloft on the summit, he
sent his animals home that had accompanied him, and
found that he was now alone:--then he laughed from the
bottom of his heart, looked around him, and spake thus:
That I spake of sacrifices and honey-sacrifices, it was merely
a ruse in talking and verily, a useful folly!

Here aloft can I now speak freer than in front of mountain-
caves and anchorites' domestic animals.

What to sacrifice!

I squander what is given me, a squanderer with a thousand
hands: how could I call that--sacrificing?

And when I desired honey I only desired bait, and sweet
mucus and mucilage, for which even the mouths of growling
bears, and strange, sulky, evil birds, water: --The best bait,
as huntsmen and fishermen require it.

For if the world be as a gloomy forest of animals, and a
pleasure-ground for all wild huntsmen, it seemeth to me
rather--and preferably--a fathomless, rich sea; --A sea full of
many-hued fishes and crabs, for which even the Gods might

long, and might be tempted to become fishers in it, and
casters of nets,-- so rich is the world in wonderful things,
great and small!

Especially the human world, the human sea:--towards IT do I
now throw out my golden angle-rod and say: Open up, thou
human abyss!

Open up, and throw unto me thy fish and shining crabs!
With my best bait shall I allure to myself to-day the strangest
human fish!

--My happiness itself do I throw out into all places far and
wide 'twixt orient, noontide, and occident, to see if many
human fish will not learn to hug and tug at my happiness;--
Until, biting at my sharp hidden hooks, they have to come
up unto MY height, the motleyest abyss-groundlings, to the
wickedest of all fishers of men.

For THIS am I from the heart and from the beginning--
drawing, hither-drawing, upward-drawing, upbringing; a
drawer, a trainer, a training master, who not in vain
counselled himself once on a time: "Become what thou art!"
Thus may men now come UP to me; for as yet do I await the
signs that it is time for my down-going; as yet do I not
myself go down, as I must do, amongst men.

Therefore do I here wait, crafty and scornful upon high
mountains, no impatient one, no patient one; rather one
who hath even unlearned patience, --because he no longer
"suffereth."

For my fate giveth me time: it hath forgotten me perhaps?
Or doth it sit behind a big stone and catch flies?

And verily, I am well-disposed to mine eternal fate, because it
doth not hound and hurry me, but leaveth me time for
merriment and mischief; so that I have to-day ascended this
high mountain to catch fish.

Did ever any one catch fish upon high mountains?

And though it be a folly what I here seek and do, it is better so
than that down below I should become solemn with waiting,
and green and yellow-- --A posturing wrath-snorter with
waiting, a holy howl-storm from the mountains, an
impatient one that shouteth down into the valleys:

"Hearken, else I will scourge you with the scourge of God!"

Not that I would have a grudge against such wrathful ones on that account: they are well enough for laughter to me!
 Impatient must they now be, those big alarm-drums, which find a voice now or never!
 Myself, however, and my fate--we do not talk to the Present, neither do we talk to the Never: for talking we have patience and time and more than time.
 For one day must it yet come, and may not pass by.
 What must one day come and may not pass by?
 Our great Hazar, that is to say, our great, remote human-kingdom, the Zarathustra-kingdom of a thousand years--
 How remote may such "remoteness" be?
 What doth it concern me?
 But on that account it is none the less sure unto me--, with both feet stand I secure on this ground; --On an eternal ground, on hard primary rock, on this highest, hardest, primary mountain-ridge, unto which all winds come, as unto the storm parting, asking Where?
 and Whence?
 and Whither?
 Here laugh, laugh, my hearty, healthy wickedness!
 From high mountains cast down thy glittering scorn-laughter!
 Allure for me with thy glittering the finest human fish!
 And whatever belongeth unto ME in all seas, my in-and-for-me in all things --fish THAT out for me, bring THAT up to me: for that do I wait, the wickedest of all fish-catchers.
 Out!
 out!
 my fishing-hook!
 In and down, thou bait of my happiness!
 Drip thy sweetest dew, thou honey of my heart!
 Bite, my fishing-hook, into the belly of all black affliction!
 Look out, look out, mine eye!
 Oh, how many seas round about me, what dawning human futures!
 And above me--what rosy red stillness!
 What unclouded silence!

И пак минаха месеци и години над душата на Заратустра,

и той не ги забеляза; но косата му побеля. Един ден, като стоеше той на камъка пред своята пещера и гледаше тихо в далнини — а оттам се виждаше морето, далеч през развълнуваните бездни — неговите животни замислено ходеха около него и най-сетне се спряха отпреде му.
 “О, Заратустра — казаха те, — не възчакваш ли своето щастие?”
 — Малко ща да знам за щастие! — отвърна той. — Отдавна вече не се стремя към щастие, аз се стремя към своето дело.
 “О, Заратустра — повторно казаха животните, — това казваш ти като някой, който е преситен. Не лежиш ли ти в едно небесносино езеро от щастие?”
 — Вие, палавници и глумци — отвърна Заратустра и се усмихна, — как добре избрахте сравнението! Но вие знайте също, че моето щастие е тежко и не като подвижна водна вълна: то ме мъчи и не ще да се махне от мен, прилепено като разтопена смола.
 Тогава животните, замислени, го обиколиха пак и повторно застанаха отпреде му. “О, Заратустра — казаха те, — затова ли ставаш ти все по-жълт и по-мрачен, макар твоята коса да се показва бяла и ленена? Виж, ти седиш в своята смола-неволя!”
 — Що думате вие там, мои животни — рече Заратустра и се засмя при това, — наистина, аз злослових, като говорих за смола-неволя. Както с мен, тъй е и с всички плодове, що узряват. Медът в жилите ми е, който прави кръвта ми по-гъста и душата ми по-тиха.
 “Тъй ще бъде, о, Заратустра — отвърнаха животните и се приближиха до него, — но не искаш ли днес да се качиш на някоя висока планина? Въздухът е чист и днес се вижда от света повече от всеки друг път.”
 — Да, животни мои — отговори той, — вие съветвате превъзходно и мен тъкмо по сърце: днес искам аз да се изкача на висока планина! Но погрижете се там да има мед наръки, жълт, бял, добър, пресен, годен златен мед на пити. Защото знайте, че аз там горе искам да принеса мед жертва.

Но когато Заратустра беше горе на върха, изпрати той назад животните, които го придружаваха, и видя, че е вече сам — тогава се смя той от все сърце, огледа се и рече тъй:
 — Че говорих за жертви и жертвоприношение с мед, това беше само хитрост на думи и, наистина, едно полезно безумие! Горе тук аз мога вече по-свободно да говоря, отколкото пред пещерата на пустинника и домашните животни на пустинника.
 Що казвам жертване! Аз прахосвам, каквото ми дарят, аз, прахосник с хиляди ръце: как ще смея да назова това жертвоприношение!
 И когато аз пожелах мед, пожелах само стръв и сладък сок, и мъзга, за което ръмжащи мечки и чудни мрачни зли птици се облизват — най-добрата стръв, необходима за ловци и рибари.
 Че ако светът прилича на тъмна гора, пълна със зверове, и на градината за удоволствие на всички развилнели ловци, то струва ми се той още повече бездънно богато море.
 Море, пълно с пъстри риби и раци, които би се поправили на самите богове, че те сами би почнали да риболовят и да хвърлят мрежи: тъй богат е светът с чудеса, големи и малки!
 Най-вече човешкият свят, човешкото море — в него хвърлям аз сега моята златна въдица и казвам: разтвори се, ти, човешка бездна!
 Разтвори се и изхвърли на мен твоите риби и бляскави раци! С моята най-добра стръв примамам към себе си днес най-чудноватите човеци-риби!
 Своето щастие дори разхвърлям аз далеч на всички страни, между изгрев, пладне и заход, да видя дали по моето щастие много човеци-риби ще се научат да дърпат и пляскаят; докато те, захапващи моите остри скрити куки, ще трябва да се изкачат на моята висина; всички пъстри мренки от гълбините при мен, най-злият от всички човеци-рибари. Такъв именно аз съм от основа и открай, аз тегля, притеглям, изтеглям, издигам, един укротител и наставник, който ненапусто някога си

казваше: "Стани, какъвто си!"
И тъй нека отсега нататък хората възлизат при мен — защото аз още чакам поличба, че е време за моето залязване; сам аз не слизвам още, както трябва, между хората.

Затова чакам аз тука, хитър и с присмех на високите планини, нито нетърпелив, нито търпелив, по-скоро един, който се е отучил дори и от търпение — защото вече не "търпи".

Защото моята съдба ми дава време: да не ме е забравила тя? Или седи тя зад някой голям камък на сянка и лови мухи.

И наистина, аз съм ѝ благодарен за това, на моята вечна съдба, че тя не ме тласка и мъчи и ми оставя време за шегички и злоби: тъй че аз днес се изкачих на тая висока планина да ловя риба.

Ловил ли е някога човек риба на висока планина? И ако и да е безумие това, което искам и върша аз тук горе — по-добре това, отколкото да стана там долу тържествен и зелен, и жълт от очакване; разчекнат, пръхтящ гняв от очакване, един свят вихър, който вие от планините, нетърпеливец, който вика долу към долините: "Слушайте или аз ще ви шиbam с бич божий!"

Не че ще се разгнея на такъв яд! Те възбуждат в мене само смях! Нетърпеливи трябва да са вече те, тия големи плашила-тъпани, на които се пада дума днес или никога!

Но аз и моята съдба — ние не говорим на "днес", ние не говорим и на "никога": за говорене имаме ние доста търпение и време, и повече от време. Че някога той трябва да дойде и не посмее да отmine.

Кой трябва някога да дойде и не посмее да отmine?

Нашият велик Хазар, тоест нашето велико далечно Царство на човека, Царството на Заратустра, хилядогодишното.

Колко далеч ще е това "далечно"? — що ме е грижа мен! Но затова не по-малко сигурно е за мен — с два крака стоя аз твърдо на тая основа, на една вечна основа, на твърда скала предвековна, на тази най-твърда планина

предвековна, при която идват всички ветрове като при ветрораздел, питащи: Къде! И откъде? И накъде?
Смей се, смей се тук, моя ведра, здрава злоба! Хвърли долу от високата планина твоя блестящ презрителен смях! Хвърли блясъка си като стръв за най-хубавите човеци-риби!

И каквото се пада на мен във всички тия морета, моето предречено за мен във всички неща — това ми улови, това изкарай тук при мен: него очаквам аз, най-зъл от всички рибари.

Навън, навън, моя въдицо! Навътре и по-надолу, стръв на моето щастие! Ръми своята сладка роса, мой мед на сърцето! Впивай се, моя въдицо, в недрата на всяка черна скръб!

Навън, навън, мое око! О, колко много моря около ми, какво човешко бъдеще се съзорява! А над мен — каква розова червена тишина! Какво безоблачно мълчание!

LXII.

THE CRY OF DISTRESS.

63

Вик за помощ

The next day sat Zarathustra again on the stone in front of his cave, whilst his animals roved about in the world outside to bring home new food,--also new honey: for Zarathustra had spent and wasted the old honey to the very last particle.

When he thus sat, however, with a stick in his hand, tracing the shadow of his figure on the earth, and reflecting-- verily! not upon himself and his shadow,--all at once he startled and shrank back: for he saw another shadow beside his own. And when he hastily looked around and stood up, behold, there stood the soothsayer beside him, the same whom he had once given to eat and drink at his table, the proclaimer of the great weariness, who taught: "All is alike, nothing is worth while, the world is without meaning, knowledge strangleth."

But his face had changed since then; and when Zarathustra looked into his eyes, his heart was startled once more: so

much evil announcement and ashy-grey lightnings passed over that countenance.

The soothsayer, who had perceived what went on in Zarathustra's soul, wiped his face with his hand, as if he would wipe out the impression; the same did also Zarathustra.

And when both of them had thus silently composed and strengthened themselves, they gave each other the hand, as a token that they wanted once more to recognise each other. "Welcome hither," said Zarathustra, "thou soothsayer of the great weariness, not in vain shalt thou once have been my messmate and guest.

Eat and drink also with me to-day, and forgive it that a cheerful old man sitteth with thee at table!"

--"A cheerful old man?"

answered the soothsayer, shaking his head, "but whoever thou art, or wouldst be, O Zarathustra, thou hast been here aloft the longest time,--in a little while thy bark shall no longer rest on dry land!"

--"Do I then rest on dry land?"

--asked Zarathustra, laughing.

--"The waves around thy mountain," answered the soothsayer, "rise and rise, the waves of great distress and affliction: they will soon raise thy bark also and carry thee away."

--Thereupon was Zarathustra silent and wondered.

--"Dost thou still hear nothing?"

continued the soothsayer: "doth it not rush and roar out of the depth?"

--Zarathustra was silent once more and listened: then heard he a long, long cry, which the abysses threw to one another and passed on; for none of them wished to retain it: so evil did it sound.

"Thou ill announcer," said Zarathustra at last, "that is a cry of distress, and the cry of a man; it may come perhaps out of a black sea.

But what doth human distress matter to me!

My last sin which hath been reserved for me,--knowest thou what it is called?"

--"PITY!"

answered the soothsayer from an overflowing heart, and raised both his hands aloft--"O Zarathustra, I have come that I may seduce thee to thy last sin!"

-- And hardly had those words been uttered when there sounded the cry once more, and longer and more alarming than before--also much nearer.

"Hearest thou?"

Hearest thou, O Zarathustra?"

called out the soothsayer, "the cry concerneth thee, it calleth thee: Come, come, come; it is time, it is the highest time!"

-- Zarathustra was silent thereupon, confused and staggered; at last he asked, like one who hesitateth in himself: "And who is it that there calleth me?"

"But thou knowest it, certainly," answered the soothsayer warmly, "why dost thou conceal thyself?"

It is THE HIGHER MAN that crieth for thee!"

"The higher man?"

cried Zarathustra, horror-stricken: "what wanteth HE? What wanteth HE?"

The higher man!

What wanteth he here?"

--and his skin covered with perspiration.

The soothsayer, however, did not heed Zarathustra's alarm, but listened and listened in the downward direction.

When, however, it had been still there for a long while, he looked behind, and saw Zarathustra standing trembling.

"O Zarathustra," he began, with sorrowful voice, "thou dost not stand there like one whose happiness maketh him giddy: thou wilt have to dance lest thou tumble down!"

But although thou shouldst dance before me, and leap all thy side-leaps, no one may say unto me: 'Behold, here danceth the last joyous man!'

In vain would any one come to this height who sought HIM here: caves would he find, indeed, and back-caves, hiding-places for hidden ones; but not lucky mines, nor treasure-chambers, nor new gold-veins of happiness.

Happiness--how indeed could one find happiness among such buried-alive and solitary ones!

Must I yet seek the last happiness on the Happy Isles, and far

away among forgotten seas?

But all is alike, nothing is worth while, no seeking is of service, there are no longer any Happy Isles!"

-- Thus sighed the soothsayer; with his last sigh, however, Zarathustra again became serene and assured, like one who hath come out of a deep chasm into the light.

"Nay!"

Nay!

Three times Nay!"

exclaimed he with a strong voice, and stroked his beard--

"THAT do I know better!"

There are still Happy Isles!

Silence THEREON, thou sighing sorrow-sack!

Cease to splash THEREON, thou rain-cloud of the forenoon!

Do I not already stand here wet with thy misery, and drenched like a dog?

Now do I shake myself and run away from thee, that I may again become dry: thereat mayest thou not wonder!

Do I seem to thee discourteous?

Here however is MY court.

But as regards the higher man: well!

I shall seek him at once in those forests: FROM THENCE came his cry.

Perhaps he is there hard beset by an evil beast.

He is in MY domain: therein shall he receive no scath!

And verily, there are many evil beasts about me."

-- With those words Zarathustra turned around to depart.

Then said the soothsayer: "O Zarathustra, thou art a rogue! I know it well: thou wouldst fain be rid of me!

Rather wouldst thou run into the forest and lay snares for evil beasts!

But what good will it do thee?

In the evening wilt thou have me again: in thine own cave will I sit, patient and heavy like a block--and wait for thee!"

"So be it!"

shouted back Zarathustra, as he went away: "and what is mine in my cave belongeth also unto thee, my guest!

Shouldst thou however find honey therein, well!

just lick it up, thou growling bear, and sweeten thy soul!

For in the evening we want both to be in good spirits; --In good spirits and joyful, because this day hath come to an end!

And thou thyself shalt dance to my lays, as my dancing-bear. Thou dost not believe this?

Thou shakest thy head?

Well!

Cheer up, old bear!

But I also--am a soothsayer."

Thus spake Zarathustra.

На другия ден седеше Заратустра пак на своя камък пред пещерата, докато неговите животни се скитаха във по-света, за да донесат дома нова храна — също и нов мед: че Заратустра беше прахосал и свършил вече стария мед до последна капка. Но като седеше той така, с тояга в ръка, и чертаеше на земята сянката от снагата си замислен, и истина! — не за себе си и своята сянка — уплаши се изведнъж и се сепна: че той видя до своята сянка и друга една сянка. И както бързо се озърна и стана, ето че до него застана прорицателят, същият, когото той веднъж беше гостил и напоил на трапезата си, провъзвестни—кът на великата умора, който учеше: "Всичко е едно, всичко напусто, светът е без смисъл, знанието души." Но лицето му оттогава се беше изменило; и когато Заратустра погледна в очите му, сърцето му се стресна отведнъж: тъй много лоши предвещания и пепеливосиви мълни минаха по това лице.

Прорицателят, който проумя що стана в душата на Заратустра, изтри с ръка лицето си, като че искаше да изтрие и него; същото стори и Заратустра. И като по тоя начин мълчаливо и двамата се свързеха и подкрепиха, подадоха си ръце в знак, че искат отново да се опознаят. — Добре дошъл — рече Заратустра, — ти, прорицателю на великата умора, ти ненапусто си бил някога гост на моята трапеза. Яж и пий и днес при мен и прости, че един весел старец ще седи наедно с теб на трапезата! — Весел старец? — отговори прорицателят, като поклати с

глава. Какъвто и да си ти или искаш да си, о, Заратустра, ти най-дълго си стоял тук горе — твоята лодка в скоро време няма вече да стои на суша!

— Нима съм аз на сухо? — попита засмяно Заратустра.

— Вълните около твоята планина — отговори прорицателят, — се въззemat и въззemat, вълните на великата неволя и скръб: те скоро ще подешат и твоята лодка, и теб ще отнесат.

Заратустра млъкна тогава и се възчуди.

— Не чуваш ли нищо още? — продължи прорицателят. — Не шуми и не бучи ли насам из дълбината? — Заратустра млъкна пак и се вслуша: и чу той един дълъг, дълъг вик, който бездните си подхвърляха една на друга и предаваха нататък, че никоя не искаше да го задържи — тъй злобно звучеше той.

— Зъл провъзвестител — рече най-сетне Заратустра, — това е вик за помощ и викът на един човек, той навярно иде от някое черно море. Но що ме е грижа за човешка неволя! Последният грях, запазен, за мене, знаеш ли как се зове той?

— “Състрадание”! — отговори прорицателят от преизпълнено сърце и дигна двете си ръце нагоре. — О, Заратустра, аз ида да те съблазня за последния ти грях! И едвам бяха произнесени тия думи, ето, екна викът повторно, и по-дълъг, и по-плах от преди, и вече много по-наблизо.

— Чуваш ли? Чуваш ли, о, Заратустра? — извика прорицателят. — За теб е тоя вик, теб зове той: ела, ела, време е, няма време за губене!

Заратустра млъкна, смутен и покъртен; най-сетне попита той, като някой, що се колебае в себе си:

— А кой е онзи, който ме вика там?

— Ти знаеш това — раздразнен отвърна прорицателят, — защо се криеш? Висшият човек е, който те вика!

— Висшият човек? — извика Заратустра, от ужас обзет. — Що иска той? Що иска той? Висшият човек! Що дири той тук? — и по снагата му изби пот.

Но прорицателят не отвърна на страха на Заратустра, а се вслушваше и вслушваше към дълбината. А като остана

дълго време там все тъй тихо, извърна поглед назад и видя Заратустра да стои и трепери.

— О, Заратустра — почна той с нажален глас, — ти не стоиш като някой, когото щастие то върти: ти ще трябва да танцуваш, за да не паднеш възнак!

Но ако дори би искал да танцуваш пред мен и да отскачаш на страни, никой да не смей да ми каже: “Виж, тук танцува последният весел човек!”

Напусто би дошъл някой на тая висота, който би дирил него: пещери ще намери той и тайни входове, скривалища за скритите, не и шахти на щастие и съкровищници, нито нови златни жили на щастие.

Щастие — намира ли се щастие у такива погребани и пустинници!

Трябва ли да дира аз последното щастие на блажените острови и далеч между забравени хора?

Но всичко е едно, всичко напусто, напразно е всяко дирене, няма вече блажени острови!

Тъй въздъхна прорицателят; но при последната му въздишка върна се на Заратустра предишната яснота и увереност, като някому, който излиза на свят из тъмна пропаст.

— Не! Не! Трижди не! — извика той със силен глас и погладя брадата си. — Това аз знам по-добре! Има още блажени острови! Не говори за това, ти, въздишаща торба за тъги!

Престани да бърбиш за това, ти, дъждовен облак пред пладния! Не съм ли аз вече облян от твоята скръб и мокър като псе?

Ето, отърсвам се и бягам от теб, за да изсъхна пак: не трябва да се чудиш на това? Невежлив ли ти се виждам? Но тука е мое царство. А колкото за твоя висш човек: добре! Аз тутакси ще го подира в ония гори: оттам дойде неговият вик. Може би го преследва някой лют звяр.

Той е в моето царство: в него не трябва да го споleti зло! И наистина, при мен има много люти зверове. — С тия думи Заратустра се изви да тръгне. Тогаз рече прорицателят:

— О, Заратустра, хитрец си ти!

Знам вече: ти искаш да се отървеш от мен! Теб ти е по-драго да побегнеш из горите и да гониш люти зверове! Но помага ли туй? Довечера аз пак ще съм при теб: в твоята собствена пещера ще седя аз, търпелив и тежък като пън — и ще те чакам!

— Тъй да бъде! — извика Заратустра, като отмина. — И което е мое в моята пещера, принадлежи и на теб, моя гост!

А намериш ли и мед там, чуй, изближи го, ти, ръмжаща мечка, и си подслади душата! Довечера ние и двама ще бъдем весели — весели и радостни за това, че тоя ден се свърши! И ти сам трябва да играеш по моите песни като мечка.

Ти не вярваш? Ти клатиш глава? Добре! Нека! Стара мечко! Но и аз съм прорицател.

Тъй рече Заратустра.

LXIII. TALK WITH THE KINGS.

64 Разговор с царете

1.
Ere Zarathustra had been an hour on his way in the mountains and forests, he saw all at once a strange procession.
Right on the path which he was about to descend came two kings walking, bedecked with crowns and purple girdles, and variegated like flamingoes: they drove before them a laden ass.
"What do these kings want in my domain?" said Zarathustra in astonishment to his heart, and hid himself hastily behind a thicket.
When however the kings approached to him, he said half-aloud, like one speaking only to himself: "Strange! Strange!
How doth this harmonise?
Two kings do I see--and only one ass!"
Thereupon the two kings made a halt; they smiled and looked

towards the spot whence the voice proceeded, and afterwards looked into each other's faces.
 "Such things do we also think among ourselves," said the king on the right, "but we do not utter them."
 The king on the left, however, shrugged his shoulders and answered: "That may perhaps be a goat-herd.
 Or an anchorite who hath lived too long among rocks and trees.
 For no society at all spoileth also good manners."
 "Good manners?"
 replied angrily and bitterly the other king: "what then do we run out of the way of?
 Is it not 'good manners'?"
 Our 'good society'?"
 Better, verily, to live among anchorites and goat-herds, than with our gilded, false, over-rouged populace--though it call itself 'good society.'
 --Though it call itself 'nobility.'
 But there all is false and foul, above all the blood--thanks to old evil diseases and worse curers.
 The best and dearest to me at present is still a sound peasant, coarse, artful, obstinate and enduring: that is at present the noblest type.
 The peasant is at present the best; and the peasant type should be master!
 But it is the kingdom of the populace--I no longer allow anything to be imposed upon me.
 The populace, however--that meaneth, hodgepodge.
 Populace-hodgepodge: therein is everything mixed with everything, saint and swindler, gentleman and Jew, and every beast out of Noah's ark.
 Good manners!
 Everything is false and foul with us.
 No one knoweth any longer how to reverence: it is THAT precisely that we run away from.
 They are fulsome obtrusive dogs; they gild palm-leaves.
 This loathing choketh me, that we kings ourselves have become false, draped and disguised with the old faded pomp of our ancestors, show-pieces for the stupidest, the craftiest,

and whosoever at present trafficketh for power.
 We ARE NOT the first men--and have nevertheless to STAND FOR them: of this imposture have we at last become weary and disgusted.
 From the rabble have we gone out of the way, from all those bawlers and scribe-blowflies, from the trader-stench, the ambition-fidgeting, the bad breath--: fie, to live among the rabble; --Fie, to stand for the first men among the rabble!
 Ah, loathing!
 Loathing!
 Loathing!
 What doth it now matter about us kings!"
 -- "Thine old sickness seizeth thee," said here the king on the left, "thy loathing seizeth thee, my poor brother.
 Thou knowest, however, that some one heareth us."
 Immediately thereupon, Zarathustra, who had opened ears and eyes to this talk, rose from his hiding-place, advanced towards the kings, and thus began: "He who hearkeneth unto you, he who gladly hearkeneth unto you, is called Zarathustra.
 I am Zarathustra who once said: 'What doth it now matter about kings!'
 Forgive me; I rejoiced when ye said to each other: 'What doth it matter about us kings!'
 Here, however, is MY domain and jurisdiction: what may ye be seeking in my domain?
 Perhaps, however, ye have FOUND on your way what _I_ seek: namely, the higher man."
 When the kings heard this, they beat upon their breasts and said with one voice: "We are recognised!
 With the sword of thine utterance severest thou the thickest darkness of our hearts.
 Thou hast discovered our distress; for lo!
 we are on our way to find the higher man-- --The man that is higher than we, although we are kings.
 To him do we convey this ass.
 For the highest man shall also be the highest lord on earth.
 There is no sorer misfortune in all human destiny, than when the mighty of the earth are not also the first men.

Then everything becometh false and distorted and monstrous.
 And when they are even the last men, and more beast than man, then riseth and riseth the populace in honour, and at last saith even the populace virtue: 'Lo, I alone am virtue!'
 "-- What have I just heard?
 answered Zarathustra.
 What wisdom in kings!
 I am enchanted, and verily, I have already promptings to make a rhyme thereon:-- --Even if it should happen to be a rhyme not suited for every one's ears.
 I unlearned long ago to have consideration for long ears.
 Well then!
 Well now!
 (Here, however, it happened that the ass also found utterance: it said distinctly and with malevolence, Y-E-A.
) 'Twas once--methinks year one of our blessed Lord,-- Drunk without wine, the Sybil thus deplored:-- "How ill things go!
 Decline!
 Decline!
 Ne'er sank the world so low!
 Rome now hath turned harlot and harlot-stew, Rome's Caesar a beast, and God--hath turned Jew!

1.
 Нямаше още един час откак Заратустра бе на път през своите гори и планини, и ето че видя едно странно шествие. Тъкмо на пътя, по който искаше да се спусне той, идеха двама царе, окичени с корони и пурпурни пояси, и пъстри като фламинго: те подкарваха напред си едно натоварено магаре. "Що ли дирят тия царе в моето царство?" — рече Заратустра възчудено в своето сърце и се затули бързо зад един шубрак. Но когато царете се приближиха до него, полутласно, като някой, който говори на себе си, той рече:
 — Чудно! Чудно! Где се е чуло и видяло това? Двама царе виждам аз — и само едно магаре!
 Тогава двамата царе се спряха, усмихнаха се, погледнаха към онова място нататък, отдето идеше гласът, и се спогледнаха един друг. "Тъй мислят някои и между нас

— каза царят отдясно, — но не го изказват."

А царят отляво сви рамене и отвърна: "Това ще да е някой козар. Или пустинник, който е живял твърде дълго между скали и дървеса. Съвсем без общество — и туй покваря добрите нрави." "Добрите нрави? — отвърна сърдито и горчиво другият цар. — От какво бягаме ние? Дали не от "добрите нрави" на нашето "добро общество"?"

По-добре наистина да живеем между пустинници и козари, отколкото с нашата позлатена калпава белосана стан — макар и да се нарича тя "благородна". Но всичко в нея е лъжовно и гнило, най-напред кръвта, благодарение на лошите болести на още по-лошите лекари.

Най-драг и обичен ми е днес все пак един здрав селянин, груб, хитър, опърничав, износлив — днес това е най-благородната порода.

Селянинът е днес най-добър и селската порода би трябвало да бъде господар! Но днес е царството на станта — аз не се лъжа вече. А стан, това значи сбирщина.

Сбирщина-стан: в нея всичко е разбъркано едно с друго, светец и нехранимайко, и благородник, и евреин, и всякакви говеда от Ноевия ковчег.

Добри нрави! Всичко у нас е престорено и гнило. Никой няма почит пред никого — тъкмо това отбягваме и ние. Те се подмилкват и въвират като псета, те позлатяват палмови листа.

Души ме тая гнусота, че и ние, царете, сами станахме престорени, натруфени и навлечени със стар извехтял накит, хлопки и грошове за глупаци и хитри и за всекиго, които днес търгува с властта.

Ние не сме първи — а трябва да имаме значение на такива — и ние сме сити вече на такова преструване и ни дойде до погнуса.

Ние се отвърнахме от станта, от всички, що дигат врява, и от пишещи цвъкли-мухи, от вонята на базиргяните, от мятанията на себелюбците, от лошия дъх — пфу, да живееш между стан — пфу, между стан да сме първи! Ах,

гнусота! Гнусота! Гнусота! Какво сме вече ний, царете!

"Твоята стара болест те прихвана — каза тук царят отляво, — погнусението те прихвана, бедни братко. Но ти знаеш, че тук някой ни слуша."

Тутакси из своето скривалище се изстъпи Заратустра, който беше разтворил уши и очи за тия речи, дойде при царете и почна:

— Който ви слуша, който ви слуша с удоволствие, о, царе, той се нарича Заратустра.

Аз съм Заратустра, който рече някога: "Що значат още царете!" Простете ми, аз се радвах, когато вие двамата казахте: "Какво сме вече ние, царете!"

Но тук е мое царство и моя власт: какво дирите в моето царство? Но може би вие сте намерили, из пътя, което аз дира — именно висшия човек.

Като чува туй царете, удариха се по гърди и рекоха в един глас:

Познаха ни! С меча на тая дума ти разсичаш най-гъстия мрак на нашето сърце. Ти откри нашата неволя, че видиш ли, ние тръгнахме на път, дано намерим висшия човек — човекът, който стои по-високо от нас — макар ние и да сме царе. При него водим ние това магаре. Висшият човек именно трябва да бъде и висш господар на земята.

Няма по-жестоко щастие за съдбата на хората от това, когато силните на земята не са още и първи човеци. Тогава всичко бива престорено и криво, и чудовищно.

А особено когато те са последни и повече говеда отколкото човеци — тогава се вдига и повдига цената на станта, и най-сетне добродетелта на станта почва дори да говори: "Ето, само аз съм добродетел!"

— Що чух аз ей сега? — отвърна Заратустра — Каква мъдрост у царе! Аз съм възхитен и наистина, ще ми се вече да направя песен за това — че ако ще би и да стане песен, която не е за ушите на всекиго.

Аз вече отдавна се отгучих да зачитам дългоухите. Добре! Добре тогаз. (Но тук се случи и магарето да продума: и то каза ясно и със зла умисъл И—А).

Отколе, в първо лято от Христа,

Сибилата злокоба предвеща,
Без капка вино да пие, пиана:
Тежко ни! Време пъклено настана.
Горко ни! Всичко тръгна на света
наопаки. И Рим, о, гнусота,
на времето по хлъзгавите урви
подхлъзнат, Рим превърна се на бордей за к...
Испадна Цезар до говедо, блей —
дори и Господ стана сам — еврей!

2.

With those rhymes of Zarathustra the kings were delighted; the king on the right, however, said: "O Zarathustra, how well it was that we set out to see thee!

For thine enemies showed us thy likeness in their mirror: there lookedst thou with the grimace of a devil, and sneeringly: so that we were afraid of thee.

But what good did it do!

Always didst thou prick us anew in heart and ear with thy sayings.

Then did we say at last: What doth it matter how he look!

We must HEAR him; him who teacheth: 'Ye shall love peace as a means to new wars, and the short peace more than the long!'

No one ever spake such warlike words: 'What is good?

To be brave is good.

It is the good war that halloweth every cause.'

O Zarathustra, our fathers' blood stirred in our veins at such words: it was like the voice of spring to old wine-casks.

When the swords ran among one another like red-spotted serpents, then did our fathers become fond of life; the sun of every peace seemed to them languid and lukewarm, the long peace, however, made them ashamed.

How they sighed, our fathers, when they saw on the wall brightly furbished, dried-up swords!

Like those they thirsted for war.

For a sword thirsteth to drink blood, and sparkleth with desire."

-- --When the kings thus discoursed and talked eagerly of the

happiness of their fathers, there came upon Zarathustra no little desire to mock at their eagerness: for evidently they were very peaceable kings whom he saw before him, kings with old and refined features.

But he restrained himself.

"Well!"

said he, "thither leadeth the way, there lieth the cave of Zarathustra; and this day is to have a long evening!

At present, however, a cry of distress calleth me hastily away from you.

It will honour my cave if kings want to sit and wait in it: but, to be sure, ye will have to wait long!

Well!

What of that!

Where doth one at present learn better to wait than at courts? And the whole virtue of kings that hath remained unto them-- is it not called to-day: ABILITY to wait?"

Thus spake Zarathustra.

2.

На тая Заратустрова песен се наслаждаваха царете; и царят отдясно рече: "О, Заратустра, как добре направихме, че излязохме да те видим! Твоите врази ни показаха твоя образ в свое огледало — ти изглеждаше там като дявол и с язвителен смях: тъй че ние се бояхме от теб. Но що от това! Ти все пак ни бодеше очите и сърцето със своите мъдрословия. И рекохме си ние най-сетне: що от това, как изглежда той! Ние трябва да го чуем, него, който учи "Вие трябва да обичате мира като средство за нови войни и краткия мир повече от дългия!"

Никой досега не е казвал по-войнствени думи: "Що е добро? Храбър да си е добро. Добра война прави свято всяко дело."

О, Заратустра, кръвта на бащите ни се вълнува в нашето тяло при такива думи: то бе като речта на пролет към старите винени бъчви.

Когато се кръстосаха мечовете като змии с червени петна, тогава нашите бащи се наслаждаваха на живота;

всяко слънце на мира им се виждаше бледо и хладно, а дълговременният мир принасяше срам.

Как въздишаха те, нашите бащи, когато виждаха на стената лъскави притъпени мечове! Като тях жадуваха те за война. Мечът именно иска да пие кръв, мята искри от пожелание."

Когато царете говореха и бърбеха така разпалено за щастието на своите бащи, обхвана Заратустра немалко желание да се подсмее на тяхната разпаленост: че очевидно те бяха твърде миролюбиви царе, които виждаше пред себе си, със стари и изтънчени лица. Но той се въздържа.

— Добре — рече той, — нататък води пътят, там е пещерата на Заратустра и днес денят ще има дълга вечер! Но сега бързо ме зове вик за помощ и аз ви оставям.

Чест е за моята пещера, когато царе седят и пожелаят да чакат: но, то се знае, вие има да чакате дълго време! Та нека! Що от това! Де може днес да се научи човек по-добре да чака, ако не при дворовете? И всичката добродетел на царете, що им остава и сега — не се ли зове тя: да знаеш да чакаш?

Тъй рече Заратустра.

LXIV. THE LEECH. 65

Пиявицата

And Zarathustra went thoughtfully on, further and lower down, through forests and past moory bottoms; as it happeneth, however, to every one who meditateth upon hard matters, he trod thereby unawares upon a man.

And lo, there spurted into his face all at once a cry of pain, and two curses and twenty bad invectives, so that in his fright he raised his stick and also struck the trodden one.

Immediately afterwards, however, he regained his composure, and his heart laughed at the folly he had just committed.

"Pardon me," said he to the trodden one, who had got up

enraged, and had seated himself, "pardon me, and hear first of all a parable.

As a wanderer who dreameth of remote things on a lonesome highway, runneth unawares against a sleeping dog, a dog which lieth in the sun: --As both of them then start up and snap at each other, like deadly enemies, those two beings mortally frightened--so did it happen unto us.

And yet!

And yet--how little was lacking for them to caress each other, that dog and that lonesome one!

Are they not both--lonesome ones!"

--"Whoever thou art," said the trodden one, still enraged, "thou treadest also too nigh me with thy parable, and not only with thy foot!

Lo!

am I then a dog?"

--And thereupon the sitting one got up, and pulled his naked arm out of the swamp.

For at first he had lain outstretched on the ground, hidden and indiscernible, like those who lie in wait for swamp game.

"But whatever art thou about!"

called out Zarathustra in alarm, for he saw a deal of blood streaming over the naked arm,--"what hath hurt thee?

Hath an evil beast bit thee, thou unfortunate one?"

The bleeding one laughed, still angry, "What matter is it to thee!"

said he, and was about to go on.

"Here am I at home and in my province.

Let him question me whoever will: to a dolt, however, I shall hardly answer."

"Thou art mistaken," said Zarathustra sympathetically, and held him fast; "thou art mistaken.

Here thou art not at home, but in my domain, and therein shall no one receive any hurt.

Call me however what thou wilt--I am who I must be.

I call myself Zarathustra.

Well!

Up thither is the way to Zarathustra's cave: it is not far,--wilt

thou not attend to thy wounds at my home?
 It hath gone badly with thee, thou unfortunate one, in this life:
 first a beast bit thee, and then--a man trod upon thee!"
 -- When however the trodden one had heard the name of
 Zarathustra he was transformed.
 "What happeneth unto me!"
 he exclaimed, "WHO preoccupieth me so much in this life as
 this one man, namely Zarathustra, and that one animal that
 liveth on blood, the leech?
 For the sake of the leech did I lie here by this swamp, like a
 fisher, and already had mine outstretched arm been bitten
 ten times, when there biteth a still finer leech at my blood,
 Zarathustra himself!
 O happiness!
 O miracle!
 Praised be this day which enticed me into the swamp!
 Praised be the best, the livest cupping-glass, that at present
 liveth; praised be the great conscience-leech Zarathustra!"
 -- Thus spake the trodden one, and Zarathustra rejoiced at his
 words and their refined reverential style.
 "Who art thou?"
 asked he, and gave him his hand, "there is much to clear up
 and elucidate between us, but already methinketh pure clear
 day is dawning."
 "I am THE SPIRITUALLY CONSCIENTIOUS ONE," answered
 he who was asked, "and in matters of the spirit it is difficult
 for any one to take it more rigorously, more restrictedly, and
 more severely than I, except him from whom I learnt it,
 Zarathustra himself.
 Better know nothing than half-know many things!
 Better be a fool on one's own account, than a sage on other
 people's approbation!
 I--go to the basis: --What matter if it be great or small?
 If it be called swamp or sky?
 A handbreadth of basis is enough for me, if it be actually basis
 and ground!
 --A handbreadth of basis: thereon can one stand.
 In the true knowing knowledge there is nothing great and
 nothing small."

"Then thou art perhaps an expert on the leech?"
 asked Zarathustra; "and thou investigatest the leech to its
 ultimate basis, thou conscientious one?"
 "O Zarathustra," answered the trodden one, "that would be
 something immense; how could I presume to do so!
 That, however, of which I am master and knower, is the
 BRAIN of the leech: --that is MY world!
 And it is also a world!
 Forgive it, however, that my pride here findeth expression, for
 here I have not mine equal.
 Therefore said I: 'here am I at home.'
 How long have I investigated this one thing, the brain of the
 leech, so that here the slippery truth might no longer slip
 from me!
 Here is MY domain!
 --For the sake of this did I cast everything else aside, for the
 sake of this did everything else become indifferent to me;
 and close beside my knowledge lieth my black ignorance.
 My spiritual conscience requireth from me that it should be
 so--that I should know one thing, and not know all else: they
 are a loathing unto me, all the semi-spiritual, all the hazy,
 hovering, and visionary.
 Where mine honesty ceaseth, there am I blind, and want also
 to be blind.
 Where I want to know, however, there want I also to be
 honest--namely, severe, rigorous, restricted, cruel and
 inexorable.
 Because THOU once saidest, O Zarathustra: 'Spirit is life
 which itself cutteth into life';--that led and allured me to thy
 doctrine.
 And verily, with mine own blood have I increased mine own
 knowledge!"
 --"As the evidence indicateth," broke in Zarathustra; for still
 was the blood flowing down on the naked arm of the
 conscientious one.
 For there had ten leeches bitten into it.
 "O thou strange fellow, how much doth this very evidence
 teach me--namely, thou thyself!
 And not all, perhaps, might I pour into thy rigorous ear!"

Well then!
 We part here!
 But I would fain find thee again.
 Up thither is the way to my cave: to-night shalt thou there by
 my welcome guest!
 Fain would I also make amends to thy body for Zarathustra
 treading upon thee with his feet: I think about that.
 Just now, however, a cry of distress calleth me hastily away
 from thee."
 Thus spake Zarathustra.

И Заратустра вървеше замислен по-нататък и по-надолу
 през гори и край блата; но както се случва с всеки, който
 обмисля трудни неща, стъпи той ненадейно върху един
 човек.
 И ето, изведнъж изригнаха в лицето му един вик и две
 проклетия, и двацет мръсни псувни; тъй че в своята
 уплаха той дигна тоягата си и удари настъпания. А
 веднага след това той се съвзе; и сърцето му се изсмя на
 безумието, което току-що стори.
 — Прости — каза той на настъпания, който се повдигна
 намръщен и седна, — прости и чуй преди всичко една
 притча. Както пътник, който мечтае за далечни неща,
 неволно се спъва в усамотена улица о спящо псе, едно
 псе, което лежи на слънце:
 както и двамата тогава се стресват, и налитат като
 смъртни врагове, тези двама до смърт уплашени — тъй
 се случи и с нас.
 И все пак! И все пак — колко малко липсваше, един друг
 да се помилват това псе и тоя самотник! Не са ли те и
 двамата самотни!
 — Който и да си — каза все още намръщен настъпаният, —
 не само с крака си, но и с притчата си ти ме настъпваш
 твърде много!
 Виж, нима аз съм псе? — и седящият се издигна при това
 и измъкна ръката си от блатото. Защото изпърво той бе
 прострян на земята, скрит и неузнаваем като ония,
 които дебнат някой блатен дивеч.
 — Но какво правиш ти! — извика Заратустра уплашен,

защото видя, че от голата му ръка течеше много кръв. — Какво ти се е случило? Нещастнико, да не те е ухапало някое зло животно?

Окървавеният се изсмя, все още сърдит.

— Що ти влиза в работа! — каза той и искаше да отмине.

— Тук съм аз у дома си и в царството си. Да пита, който ще: няма що да отговарям на един тронав.

— Ти се лъжеш — рече Заратустра съжалително и го хвана здраво, — ти се лъжеш: тук ти не си у дома си, а в моето царство, и в него не трябва никой да пострада.

Наричай ме както щеш — аз съм, който трябва да бъда.

Сам аз се наричам Заратустра.

Добре! Там горе пътят води към пещерата на Заратустра: тя не е далеч — не искаш ли у мене да чакаш, докато ти оздравеят раните?

Теб не ти вървя добре в тоя живот, нещастнико: най-напред те ухапа животното и сетне те настъпа човекът! Но когато настъпаният чу името на Заратустра, той се преобрази.

— Какво ми стана! — извика той, — за кого ме е грижа още в тоя живот освен за единия този човек, именно Заратустра, и онова животно, що живее от кръв, пиявицата?

Заради пиявицата лежах аз тук край това благо като рибар и вече моята увиснала ръка бе десет пъти ухапвана, когато едно още по-хубаво животно засмука кръвта ми, Заратустра сам!

О, щастие! О, чудо! Благословен да е денят, който ме примами в това благо! Благословена да е най-добрата най-жива пиявица, що живее днес, благословена да е великата пиявица на съвестта "Заратустра"!

Тъй рече настъпаният; и Заратустра се възрадва от неговите думи и тяхната изгънчена почтителност.

— Кой си ти? — попита той и му подаде ръка. — Между нас има много за изясняване и разведряване: но струва ми се, че днес ще бъде чист ясен ден.

— Аз съм съвестният духом — отвърна питаният, — и по въпросите за духа трудно е да се намери някой по-строг, по-тесен и по-жесток от мен освен онзи, от когото

научих това, Заратустра сам.

По-добре нищо да не знаеш, отколкото много да знаеш наполовина! По-добре безумец на своя сметка, отколкото мъдър според чуждо мнение! Аз отивам до основата: какво от това дали е голяма, или малка? Дали се зове благо, или небе? Една педя основа ми е доста — стига само да бъде наистина основа и почва!

Една педя: на нея може да се стои. В истинската съвестност на знанието няма нищо голямо и малко.

— И тъй, ти може би си оня, що дири да познае пиявицата? — попита Заратустра, — и ти, съвестни, изследващ пиявицата до последна основа?

— О, Заратустра — отвърна настъпаният, — то би било чудовищно, как бих дръзнал това!

Но туй, което добре познавам, то е мозъкът на пиявицата — това е моят свят!

И то е също един свят! Но прости, че тук моята гордост говори, защото аз тука нямам равен на себе. Затова рекох "тук съм у дома." Колко време изследвам вече това единствено нещо, мозъка на пиявицата, за да не ми се изплъзне хлъзгавата истина! Тук е мое царство! — поради това захвърлих аз всичко друго, затова всичко друго ми е все едно; и до самото ми знание лежи моето черно незнание.

Съвестта на моя дух изисква от мен да зная едно, а всичко друго да не зная: противни ми са всички полудушни, всички мъгливи, блуждаещи, мечтателни.

Там, дето престава моята честност, аз съм сляп и дори искам да бъда сляп. Но дето искам да зная, искам и честен да бъда, именно твърд, строг, тесен, жесток, неумолим.

Че ти веднъж рече, о, Заратустра: "Духът е живот, който се врязва в живота" — това ме съблазни и доведе към твоето учение. И наистина, със собствената си кръв умножих аз собственото знание!

— Както го доказва очевидността — прекъсна го Заратустра, — че кръвта все още течеше по голата ръка на съвестния. Десет пиявици се бяха впили в нея.

— О, чудний човекче, колко много ме учи тази очевидност, тоест ти сам! И може би не всичко бих посмял да влея в твоите строги уши!

И тъй! Нека се разделим тук! Но аз бих желал пак да се срещна с теб. Там нагоре пътят води към моята пещера; тази нощ ти ще бъдеш там мой драг гост!

Бих желал да излеча твоето тяло, че Заратустра те настъпи с крак: за това ще помисля. Но сега вик за помощ бързо ме оттегля от теб.

Тъй рече Заратустра.

LXV. THE MAGICIAN. 66 Магьосникът

1.

When however Zarathustra had gone round a rock, then saw he on the same path, not far below him, a man who threw his limbs about like a maniac, and at last tumbled to the ground on his belly.

"Halt!"

said then Zarathustra to his heart, "he there must surely be the higher man, from him came that dreadful cry of distress,--I will see if I can help him."

When, however, he ran to the spot where the man lay on the ground, he found a trembling old man, with fixed eyes; and in spite of all Zarathustra's efforts to lift him and set him again on his feet, it was all in vain.

The unfortunate one, also, did not seem to notice that some one was beside him; on the contrary, he continually looked around with moving gestures, like one forsaken and isolated from all the world.

At last, however, after much trembling, and convulsion, and curling-himself-up, he began to lament thus: Who warm'th me, who lov'th me still?

Give ardent fingers!

Give heartening charcoal-warmers!

Prone, outstretched, trembling, Like him, half dead and cold,

whose feet one warm'th-- And shaken, ah!
 by unfamiliar fevers, Shivering with sharpened, icy-cold frost-
 arrows, By thee pursued, my fancy!
 Ineffable!
 Recondite!
 Sore-frightening!
 Thou huntsman 'hind the cloud-banks!
 Now lightning-struck by thee, Thou mocking eye that me in
 darkness watcheth: --Thus do I lie, Bend myself, twist
 myself, convulsed With all eternal torture, And smitten By
 thee, cruellest huntsman, Thou unfamiliar--GOD.

.
 .
 Smite deeper!
 Smite yet once more!
 Pierce through and rend my heart!
 What mean'th this torture With dull, indented arrows?
 Why look'st thou hither, Of human pain not weary, With
 mischief-loving, godly flash-glances?
 Not murder wilt thou, But torture, torture?
 For why--ME torture, Thou mischief-loving, unfamiliar God?
 -- Ha!
 Ha!
 Thou stealest nigh In midnight's gloomy hour?

.
 .
 .
 What wilt thou?
 Speak!
 Thou crowdst me, pressest-- Ha!
 now far too closely!
 Thou hearst me breathing, Thou o'erhearst my heart, Thou
 ever jealous one!
 --Of what, pray, ever jealous?
 Off!
 Off!
 For why the ladder?
 Wouldst thou GET IN?
 To heart in-clamber?

To mine own secretest Conceptions in-clamber?
 Shameless one!
 Thou unknown one!
 --Thief!
 What seekst thou by thy stealing?
 What seekst thou by thy hearkening?
 What seekst thou by thy torturing?
 Thou torturer!
 Thou--hangman-God!
 Or shall I, as the mastiffs do, Roll me before thee?
 And cringing, enraptured, frantical, My tail friendly--waggle!
 In vain!
 Goad further!
 Cruellest goader!
 No dog--thy game just am I, Cruellest huntsman!
 Thy proudest of captives, Thou robber 'hind the cloud-banks.

.
 .
 Speak finally!
 Thou lightning-veiled one!
 Thou unknown one!
 Speak!
 What wilt thou, highway-ambusher, from--ME?
 What WILT thou, unfamiliar--God?
 What?
 Ransom-gold?
 How much of ransom-gold?
 Solicit much--that bid'th my pride!
 And be concise--that bid'th mine other pride!
 Ha!
 Ha!
 ME--wantst thou?
 me?
 --Entire?
 .
 .
 .
 Ha!
 Ha!

And torturest me, fool that thou art, Dead-torturest quite my
 pride?
 Give LOVE to me--who warm'th me still?
 Who lov'th me still?
 - Give ardent fingers Give heartening charcoal-warmers, Give
 me, the loneliest, The ice (ah!
 seven-fold frozen ice For very enemies, For foes, doth make
 one thirst).
 Give, yield to me, Cruellest foe, --THYSELF!
 -- Away!
 There fled he surely, My final, only comrade, My greatest foe,
 Mine unfamiliar-- My hangman-God!

.
 .
 .
 --Nay!
 Come thou back!
 WITH all of thy great tortures!
 To me the last of lonesome ones, Oh, come thou back!
 All my hot tears in streamlets trickle Their course to thee!
 And all my final hearty fervour-- Up-glow'th to THEE!
 Oh, come thou back, Mine unfamiliar God!
 my PAIN!
 My final bliss!

1.
 Но когато Заратустра възви край една скала, той видя,
 недалеч под себе си, по същия път, един човек, който
 мятане членовете си като бесен и най-сетне се тръшна
 на корема си връз земята. “Стойте! — рече Заратустра в
 сърцето си. — Онзи там трябва да е висшият човек, той
 издаваше оня страшен вик за помощ — да видя не мога
 ли му помогна.” Но когато се завтече на мястото, дето
 човекът лежеше на земята, той намери треперещ старец
 с неподвижни очи; и колкото Заратустра да се мъчеше
 да го дигне и изправи пак на нозе, всичко бе напусто.
 Нещастният сякаш не забелязваше дори, че някой е
 около му; напротив, той все се оглеждаше наоколо
 трогателно, като някой от цял свят оставен и самотен.

Най-сетне след дълго треперене, тресене и превиване,
 той почна да се оплаква:
 Кой ще ме стопли, кой ме люби, още? Дайте горещи ръце!
 Дайте за сърце ми плам на въглени горящи! Прострян аз
 цепенея, като полумъртвец, кому нозете сгряват —
 разтърсен, ах! От треска незнайна, от остри ледени
 стрели аз разтреперан, от тебе, мисъл, гонен! Безимен!
 Забулен! Ужасен! Ти, задоблачен ловец! От мълнията
 твоя поразен, око присмехулно, което ме гледа из мрак!
 Тъй аз лежа, гърча се, бия се аз измъчван от всички вечни
 мъчения, ранен
 От тебе, жестокий ловец, ти, незнаен — бог...
 Удри по-дълбоко!
 Удри пак, още веднъж!
 Разкъсай, разбий това сърце!
 Защо е туй мъчение
 с тъпозъби стрели?
 Какво поглеждаш пак,
 неуморен от мъки човешки;
 със злорад божествен светкавичен поглед?
 Не искаш да убиваш ти,
 да мъчиш и да мъчиш само?
 Защо ли — мен да мъчиш, ти бог незнаен и зложод?
 Ха, Ха! Ти мъкнеш се насам?
 В такава полунощ?...
 Що искаш ти? Кажи!
 Налиташ ме, притискаш ме —
 тъй близо вече!
 Назад! Назад!
 Ти чуваш как аз дишам,
 подслушваш ми сърцето,
 ти, завистливи —
 — Защо си завистлив?
 Назад! Назад? Защо е тая стълба?
 В сърцето ми ли искаш
 ти вътре
 да влезеш, в моите най-съкровени
 помисли да се спуснеш?
 Безсрамнико! Безименник — крадец!

Какво ли искаш ти да похитиш?
 Какво ли искаш да подслушваш?
 Какво ли искаш да измъчиш,
 мъчител ти!
 Ти — бог-палач!
 Или аз трябва като псе
 пред твоите нозе да се умилквам?
 Отдаден, извън себе си възхитен,
 да си изказвам любовта — с опашка?
 Напусто! Още ме пробождай,
 най-жестоко жило! Не,
 не псе — за теб съм само лов,
 жестокости ти, ловецо!
 Твой пленник горд съм аз,
 задоблачни разбойнико!
 Кажи най-сетне!
 Що искаш ти от мен, грабителю?
 Ти, скрит в мълния! Незнаен! Говори,
 що искаш ти, незнаен бог?
 Как? Откуп?
 Колко откуп искаш?
 Поискай много — тъй ме гордостта съветва!
 И кратко говори — съветва другата ми гордост!
 Ха, ха!
 Мен искаш? Мене?
 Мен цял?...
 Ха, ха!
 И мъчиш ме глумец,
 разкъсваш гордостта ми?
 Дай обич мен — кой ще ме сгрее?
 Кой ме люби още? — горещи дай ръце,
 и плам от въглен за сърце ми
 на мен, самотни, дай,
 когото лед — най-твърдий лед
 за своите врагове,
 за врагове се учи да копнее.
 Дай, отдай се,
 най-жестоки враг,
 на мене — ти!

Назад!
 Тогаз той отлетя
 едничкият последен мой другар,
 великият ми враг,
 незнаен мен,
 палачът-бог!
 — Не! Върни се,
 с всичките си мъчения!
 При сетния самотник
 о, върни се!
 И моите сълзи-реки текат
 към тебе в своя бяг!
 И сетен пламък на сърце ми
 пламти за теб!
 О, върни се,
 мой незнаен бог! О, моя скръб! Последна моя радост!...

2.

--Here, however, Zarathustra could no longer restrain
 himself; he took his staff and struck the wailer with all his
 might.
 "Stop this," cried he to him with wrathful laughter, "stop this,
 thou stage-player!
 Thou false coiner!
 Thou liar from the very heart!
 I know thee well!
 I will soon make warm legs to thee, thou evil magician: I know
 well how-- to make it hot for such as thou!"
 --"Leave off," said the old man, and sprang up from the
 ground, "strike me no more, O Zarathustra!
 I did it only for amusement!
 That kind of thing belongeth to mine art.
 Thee thyself, I wanted to put to the proof when I gave this
 performance.
 And verily, thou hast well detected me!
 But thou thyself--hast given me no small proof of thyself: thou
 art HARD, thou wise Zarathustra!
 Hard strikest thou with thy 'truths,' thy cudgel forceth from
 me--THIS truth!"

--"Flatter not," answered Zarathustra, still excited and frowning, "thou stage-player from the heart! Thou art false: why speakest thou--of truth! Thou peacock of peacocks, thou sea of vanity; WHAT didst thou represent before me, thou evil magician; WHOM was I meant to believe in when thou wailedst in such wise?" "THE PENITENT IN SPIRIT," said the old man, "it was him--I represented; thou thyself once devisedst this expression-- -The poet and magician who at last turneth his spirit against himself, the transformed one who freezeth to death by his bad science and conscience. And just acknowledge it: it was long, O Zarathustra, before thou discoveredst my trick and lie! Thou BELIEVEDST in my distress when thou heldest my head with both thy hands,-- --I heard thee lament 'we have loved him too little, loved him too little!' Because I so far deceived thee, my wickedness rejoiced in me." "Thou mayest have deceived subtler ones than I," said Zarathustra sternly. "I am not on my guard against deceivers; I HAVE TO BE without precaution: so willeth my lot. Thou, however,--MUST deceive: so far do I know thee! Thou must ever be equivocal, trivocal, quadrivocal, and quinquivocal! Even what thou hast now confessed, is not nearly true enough nor false enough for me! Thou bad false coiner, how couldst thou do otherwise! Thy very malady wouldst thou whitewash if thou showed thyself naked to thy physician. Thus didst thou whitewash thy lie before me when thou saidst: 'I did so ONLY for amusement!' There was also SERIOUSNESS therein, thou ART something of a penitent-in-spirit! I divine thee well: thou hast become the enchanter of all the world; but for thyself thou hast no lie or artifice left,--thou art disenchanting to thyself! Thou hast reaped disgust as thy one truth. No word in thee is any longer genuine, but thy mouth is so: that is to say, the disgust that cleaveth unto thy mouth."

-- --"Who art thou at all!" cried here the old magician with defiant voice, "who darest to speak thus unto ME, the greatest man now living?" --and a green flash shot from his eye at Zarathustra. But immediately after he changed, and said sadly: "O Zarathustra, I am weary of it, I am disgusted with mine arts, I am not GREAT, why do I dissemble! But thou knowest it well--I sought for greatness! A great man I wanted to appear, and persuaded many; but the lie hath been beyond my power. On it do I collapse. O Zarathustra, everything is a lie in me; but that I collapse-- this my collapsing is GENUINE!" -- "It honoureth thee," said Zarathustra gloomily, looking down with sidelong glance, "it honoureth thee that thou soughtest for greatness, but it betrayeth thee also. Thou art not great. Thou bad old magician, THAT is the best and the honestest thing I honour in thee, that thou hast become weary of thyself, and hast expressed it: 'I am not great.' THEREIN do I honour thee as a penitent-in-spirit, and although only for the twinkling of an eye, in that one moment wast thou--genuine. But tell me, what seekest thou here in MY forests and rocks? And if thou hast put thyself in MY way, what proof of me wouldst thou have? -- --Wherein didst thou put ME to the test?" Thus spake Zarathustra, and his eyes sparkled. But the old magician kept silence for a while; then said he: "Did I put thee to the test? I--seek only. O Zarathustra, I seek a genuine one, a right one, a simple one, an unequivocal one, a man of perfect honesty, a vessel of wisdom, a saint of knowledge, a great man! Knowest thou it not, O Zarathustra? I SEEK ZARATHUSTRA." --And here there arose a long silence between them: Zarathustra, however, became profoundly absorbed in thought, so that he shut his eyes.

But afterwards coming back to the situation, he grasped the hand of the magician, and said, full of politeness and policy: "Well! Up thither leadeth the way, there is the cave of Zarathustra. In it mayest thou seek him whom thou wouldst fain find. And ask counsel of mine animals, mine eagle and my serpent: they shall help thee to seek. My cave however is large. I myself, to be sure--I have as yet seen no great man. That which is great, the acutest eye is at present insensible to it. It is the kingdom of the populace. Many a one have I found who stretched and inflated himself, and the people cried: 'Behold; a great man!' But what good do all bellows do! The wind cometh out at last. At last bursteth the frog which hath inflated itself too long: then cometh out the wind. To prick a swollen one in the belly, I call good pastime. Hear that, ye boys! Our to-day is of the populace: who still KNOWETH what is great and what is small! Who could there seek successfully for greatness! A fool only: it succeedeth with fools. Thou seekest for great men, thou strange fool! Who TAUGHT that to thee? Is to-day the time for it? Oh, thou bad seeker, why dost thou--tempt me?" -- Thus spake Zarathustra, comforted in his heart, and went laughing on his way.

2.

Но тук Заратустра не можа повече да се стърпи, вдигна тоятата и удари с все сила оплакващия се. — Стига! — извика той със злобен смях. — Спри, комедиант! Фалшификатор! Ти, закоренял лъжец! Аз добре те познах! Аз ще ти сгрея кокалите, мрачни магьоснико, аз знам да сгривам такива като теб! — Спри — каза старецът и скочи на нозе, — не удряй вече,

о, Заратустра! Аз правих всичко туй на шега!

Такова е изкуството ми; самия теб исках аз да изпитам, като те подложих на това изпитание! И наистина, ти добре ме прозря!

Но и ти също — от своя страна немало ме подложи на изпитание: ти си жесток, ти, мъдри Заратустра! Жестоко удряш ти със своите "истини", твоята чепата тояга изнуди от мен тази истина!

— Не лъскай — отвърна Заратустра, все още възбуден и с тъмен поглед, — ти, закоренял комедиант! Ти си фалшив — какво говориш за истина!

Ти, паун на пауните, ти, море на суета, какво искаше да играеш пред мен, ти, мрачен магьоснико, в кого трябваше да вярвам аз, като се оплакваше тъй?

"Каещия се духом" — каза старецът, — него исках да играя: сам ти някога измисли тая дума — поета и магьосника, който обръща най-сетне против себе си своя дух, преобразования, който замръзва от своето лошо знание и съвест.

И признай само: много трая, о, Заратустра, докато познаеш моето изкуство и лъжа! Ти вярваше в моята неволя, когато ми държеше с две ръце главата: аз чувах да се оплакваш: "Него твърде малко обичаха, твърде малко обичаха!" Че аз те измавих, дотам, за това се радваше в мен моята злоба.

— Ти си измамвал и по-хитри от мен — рече Заратустра строго. — Аз не се пазя от измамници, аз не трябва да се предпазвам: тъй го иска моята съдба.

Но ти трябва да мамиш, доколкото те познавам аз! Твоите думи трябва да имат всякога две, три, четири и пет смисъла! А и което сега призна, не беше за мен ни достатъчно истина, ни достатъчно лъжа!

Ти, зъл фалшификатор, можеше ли инак? Болестта си дори би белосал, ако би се показал гол пред своя лекар.

Тъй белоса ти одева пред мен своята лъжа, като казваше: "Аз върших това само на шега!" То беше донейде и сериозно, ти си донейде каещ, се духом!

Добре те отгатвам аз: ти си магьосник за всички; но за тебе не ти остана ни една лъжа и хитрост — сам за себе

си ти без магии остана!

Ти пожъна погнуса като едничка твоя истина. Ни една дума вече не е правдива у теб, само твоята уста: а именно погнуса е залепнала на твоята уста.

— Но кой си ти! — извика тук старият магьосник с упорит глас. — Кой смее да говори тъй на мен, на най-великия, който живее днес? — и една зелена светкавица блесна от неговото око към Заратустра. Но изведнъж той се преобрази и каза тъжно: — О, Заратустра, аз съм уморен, опротивяха ми моите изкуства, аз не съм велик, защо се преструвам! Но ти знаеш добре — аз дирех величие!

Велик човек исках да представя аз и мнозина убедих: натай лъжа надвиши силите ми. О нея се разбивам аз.

О, Заратустра, всичко е лъжа в мен; но аз се разбивам — това мое разбиване е истинско!

— За твоя чест е — рече Заратустра мрачно и гледайки настрана, — за твоя чест е, че ти диреше величие, но това те издава. Ти не си велик.

Ти, зъл и стар магьосник, най-доброто и най-честното у тебе, което почитам, е това, че си уморен от себе си и че каза: "Аз не съм велик."

Затова те почитам аз като каещ се духом: и макар да бе то само миг, този миг ти беше правдив.

Но кажи що дириш ти тук в моите гори и скали? И ако ти ми се препречи на пътя, на какво изпитание искаше да ме подложиш? — с какво ме изкушаваше? — Тъй рече Заратустра, и очите му искряха. Старият магьосник помълча малко, после рече:

— Изкушавах ли те аз? Аз дира само.

О, Заратустра, аз дира един истински прав, прост човек, недвусмислен, един съвсем честен, един съсъд на мъдрост, един светец на познание, един велик човек!

Не знаеш ли ти това, о, Заратустра? Аз дира Заратустра.

И тук настана дълго мълчание между двамата; но Заратустра потъна дълбоко в себе си тъй, че затвори очи.

Но сетне, като се обърна към своя събеседник, улови ръката на магьосника и рече най-вежливо и хитро:

— Добре! Там нагоре води пътят, там е пещерата на Заратустра. В нея можеш ти да дириш, когато би искал

да намериш. И питай животните ми за съвет, моя орел и моята змия — те трябва да ти помогнат да дириш. Моята пещера е голяма.

Аз сам наистина — аз не съм виждал още велик човек.

Кое е велико, за него днес е грубо окото и на най-изтънчения. Сега е царството на сганта.

Толкова хора срещнах вече аз, които се ширеха и надуваха, а народът крещеше: "Вижте, ето един велик човек!" Но що значат всички надути мехове! Най-сетне вятърът ще изскочи от тях. Най-сетне се пръсва жабата, която твърде дълго се е надувала: и вятърът изскача навън. Да промушиш един издут в корема, това наричам аз добра забава. Чуйте, момчета!

Сегашното днес е на сганта: кой знае още що е велико, що е малко! Кой е дирил щастливо величието! Само безумецът: на безумеца върви.

Ти дириш велики хора, чудни глумецо? Кой те е учил на това? Време ли е днес за това? О, ти, мрачен в диренето си, защо ме изкушаваш?

Тъй рече Заратустра, утешен в сърцето, и отмина засмян по своя път нататък.

LXVI. OUT OF SERVICE. 67 Извън служба

Not long, however, after Zarathustra had freed himself from the magician, he again saw a person sitting beside the path which he followed, namely a tall, black man, with a haggard, pale countenance: THIS MAN grieved him exceedingly. "Alas," said he to his heart, "there sitteth disguised affliction; methinketh he is of the type of the priests: what do THEY want in my domain?"

What!

Hardly have I escaped from that magician, and must another necromancer again run across my path, -- --Some sorcerer with laying-on-of-hands, some sombre wonder-worker by the grace of God, some anointed world-maligner, whom,

may the devil take!
 But the devil is never at the place which would be his right place: he always cometh too late, that cursed dwarf and club-foot!"
 -- Thus cursed Zarathustra impatiently in his heart, and considered how with averted look he might slip past the black man.
 But behold, it came about otherwise.
 For at the same moment had the sitting one already perceived him; and not unlike one whom an unexpected happiness overtaketh, he sprang to his feet, and went straight towards Zarathustra.
 "Whoever thou art, thou traveller," said he, "help a strayed one, a seeker, an old man, who may here easily come to grief!
 The world here is strange to me, and remote; wild beasts also did I hear howling; and he who could have given me protection--he is himself no more.
 I was seeking the pious man, a saint and an anchorite, who, alone in his forest, had not yet heard of what all the world knoweth at present."
 "WHAT doth all the world know at present?" asked Zarathustra.
 "Perhaps that the old God no longer liveth, in whom all the world once believed?"
 "Thou sayest it," answered the old man sorrowfully.
 "And I served that old God until his last hour.
 Now, however, am I out of service, without master, and yet not free; likewise am I no longer merry even for an hour, except it be in recollections.
 Therefore did I ascend into these mountains, that I might finally have a festival for myself once more, as becometh an old pope and church-father: for know it, that I am the last pope!
 --a festival of pious recollections and divine services.
 Now, however, is he himself dead, the most pious of men, the saint in the forest, who praised his God constantly with singing and mumbling.
 He himself found I no longer when I found his cot--but two

wolves found I therein, which howled on account of his death,--for all animals loved him.
 Then did I haste away.
 Had I thus come in vain into these forests and mountains?
 Then did my heart determine that I should seek another, the most pious of all those who believe not in God-- , my heart determined that I should seek Zarathustra!"
 Thus spake the hoary man, and gazed with keen eyes at him who stood before him.
 Zarathustra however seized the hand of the old pope and regarded it a long while with admiration.
 "Lo!
 thou venerable one," said he then, "what a fine and long hand! That is the hand of one who hath ever dispensed blessings.
 Now, however, doth it hold fast him whom thou seekest, me, Zarathustra.
 It is I, the ungodly Zarathustra, who saith: 'Who is ungodlier than I, that I may enjoy his teaching?'
 "- Thus spake Zarathustra, and penetrated with his glances the thoughts and arrear-thoughts of the old pope.
 At last the latter began: "He who most loved and possessed him hath now also lost him most--: --Lo, I myself am surely the most godless of us at present?
 But who could rejoice at that!"
 -- --"Thou servedst him to the last?"
 asked Zarathustra thoughtfully, after a deep silence, "thou knowest HOW he died?
 Is it true what they say, that sympathy choked him; --That he saw how MAN hung on the cross, and could not endure it;-- that his love to man became his hell, and at last his death?"
 -- The old pope however did not answer, but looked aside timidly, with a painful and gloomy expression.
 "Let him go," said Zarathustra, after prolonged meditation, still looking the old man straight in the eye.
 "Let him go, he is gone.
 And though it honourest thee that thou speakest only in praise of this dead one, yet thou knowest as well as I WHO he was, and that he went curious ways."
 "To speak before three eyes," said the old pope cheerfully (he

was blind of one eye), "in divine matters I am more enlightened than Zarathustra himself--and may well be so.
 My love served him long years, my will followed all his will.
 A good servant, however, knoweth everything, and many a thing even which a master hideth from himself.
 He was a hidden God, full of secrecy.
 Verily, he did not come by his son otherwise than by secret ways.
 At the door of his faith standeth adultery.
 Whoever extollet him as a God of love, doth not think highly enough of love itself.
 Did not that God want also to be judge?
 But the loving one loveth irrespective of reward and requital.
 When he was young, that God out of the Orient, then was he harsh and revengeful, and built himself a hell for the delight of his favourites.
 At last, however, he became old and soft and mellow and pitiful, more like a grandfather than a father, but most like a tottering old grandmother.
 There did he sit shrivelled in his chimney-corner, fretting on account of his weak legs, world-weary, will-weary, and one day he suffocated of his all-too-great pity."
 -- "Thou old pope," said here Zarathustra interposing, "hast thou seen THAT with thine eyes?
 It could well have happened in that way: in that way, AND also otherwise.
 When Gods die they always die many kinds of death.
 Well!
 At all events, one way or other--he is gone!
 He was counter to the taste of mine ears and eyes; worse than that I should not like to say against him.
 I love everything that looketh bright and speaketh honestly.
 But he--thou knowest it, forsooth, thou old priest, there was something of thy type in him, the priest-type--he was equivocal.
 He was also indistinct.
 How he raged at us, this wrath-snorter, because we understood him badly!
 But why did he not speak more clearly?

And if the fault lay in our ears, why did he give us ears that heard him badly?
 If there was dirt in our ears, well!
 who put it in them?
 Too much miscarried with him, this potter who had not learned thoroughly!
 That he took revenge on his pots and creations, however, because they turned out badly--that was a sin against GOOD TASTE.
 There is also good taste in piety: THIS at last said: 'Away with SUCH a God!
 Better to have no God, better to set up destiny on one's own account, better to be a fool, better to be God oneself!' -- "What do I hear!"
 said then the old pope, with intent ears; "O Zarathustra, thou art more pious than thou believest, with such an unbelief! Some God in thee hath converted thee to thine ungodliness. Is it not thy piety itself which no longer letteth thee believe in a God?
 And thine over-great honesty will yet lead thee even beyond good and evil!
 Behold, what hath been reserved for thee?
 Thou hast eyes and hands and mouth, which have been predestined for blessing from eternity.
 One doth not bless with the hand alone.
 Nigh unto thee, though thou professest to be the ungodliest one, I feel a hale and holy odour of long benedictions: I feel glad and grieved thereby.
 Let me be thy guest, O Zarathustra, for a single night! Nowhere on earth shall I now feel better than with thee!" -- "Amen!
 So shall it be!"
 said Zarathustra, with great astonishment; "up thither leadeth the way, there lieth the cave of Zarathustra.
 Gladly, forsooth, would I conduct thee thither myself, thou venerable one; for I love all pious men.
 But now a cry of distress calleth me hastily away from thee. In my domain shall no one come to grief; my cave is a good haven.

And best of all would I like to put every sorrowful one again on firm land and firm legs.
 Who, however, could take THY melancholy off thy shoulders? For that I am too weak.
 Long, verily, should we have to wait until some one re-awoke thy God for thee.
 For that old God liveth no more: he is indeed dead."
 -- Thus spake Zarathustra.

Но наскоро след като Заратустра се отърва от магьосника, той видя, че някой седи пак на пътя, по който вървеше, един чер висок мъж, с изпито и бледно лице; той го ядоса силно. "Тежко — рече той в сърцето си, — ето там седи забулена скръб, струва ми се от пасмината на свещениците — що дирят те в моето царство?
 Как! Едва се отървах от оня магьосник: ето пък и друг чернокнижник трябва да ми мине път, — някакъв магьосник с вдигната за благословия ръка, един тъмен чудотворец по божия милост, един помазан светохульник, дявол да би го взел!
 Но дяволът не е никога там, дето би бил на място; винаги закъснява той, това проклето джудже и козиног пакостник!"
 Тъй проклрнаше Заратустра, нетърпелив в сърцето си и мислеше как би могъл да се промъкне с отвърнат поглед покрай черния човек: но ето че инак се случи. В същия миг човекът го съзря; и подобно на оногова, когото изненадва нечакано щастие, той скочи и се спусна към Заратустра.
 — Който и да си, пътниче — каза той, — помогни на един заблуден, на един, който дири, на един старец, който тук лесно може да си изпати!
 Тоя свят тук ми е чужд и далечен, аз чувах също и дивни зверове да вият; а тоз, който би могъл да ми даде закрила, той изчезна.
 Аз дирих последния благочестив човек, един светец и пустинник, едничкия, който в своята гора не е чул още нищо от онова, що знае цял свят днес.
 — Какво знае цял свят днес? — попита Заратустра. — Да не

би това, че не е жив вече старият бог, в когото цял свят някога вярваше?
 — Ти го каза — отвърна старецът нажален. — И аз служих на тоя стар бог до последния му час.
 Но сега не служа, нямам господар, и при все това не съм свободен, ни един час вече не съм весел, само в спомените. Затова възлязох аз на тия планини, за да отпразнувам най-сетне пак един празник, както прилича на един стар папа и черковен отец: че знай, аз съм последният папа! — един празник на благочестиви възпоминания и богослужения.
 Но ето, вече мъртъв е той сам, най-благочестивият човек, оня светец в гората, който постоянно славеше своя бог с песни и мърморене.
 Самия него не намерих вече, когато намерих хижата му — но два вълка в нея виеха за неговата смърт, че него всички животни обичаха. И аз избягах.
 Напусто ли дойдох аз в тия гори и планини? И сърцето ми реши да подиря някой друг, най-благочестивия от онези, които не вярват в Бога — да подиря Заратустра! Тъй рече старецът и погледна с остър поглед тогова, който стоеше пред него: но Заратустра улови ръката на стария папа и дълго я гледа възхитен.
 — Виж, светейши — каза той след това, — каква хубава и дълга ръка! Това е ръка на такъв, който винаги е благославял само. Но сега тя държи яко оногова, когото ти дириш, мене, Заратустра.
 Аз съм безбожният Заратустра, който казва: "Кой е побезбожен от мен, за да се възрадвам на неговото наставление?" Тъй рече Заратустра и прониза с погледа си мислите и помислите на стария папа. Най-сетне почна тоя:
 Който най-вече го е обичал и имал, той го е изгубил най-вече от всички:
 виж, не съм ли аз от нас двама ни сега по-безбожният? Но кой би се възраждал на това!
 — Докрай ли му служи ти — попита Заратустра замислено след дълбоко мълчание, — ти знаеш как той умря?
 Истина ли е, дето казват, че състраданието го е

задушило.

— Като видя, как човекът виси на кръста, и не можа да понесе любовта към човека да се превърне в негов ад и най-сетне в негова смърт?

Но старият папа не отговори, а погледна плахо настрана с болезнен и мрачен вид.

— Остави го — рече Заратустра след дълъг размисъл, като все още гледаше право в очите стареца.

— Остави го, той изчезна. И макар да е за твоя чест, че говориш само добро за тоя мъртвец, все пак ти знаеш тъй добре, както и аз, кой беше той; и по какви чудни пътища вървеше.

— Казано между три очи — рече весело старият папа (той беше спял с едното око), — в Божиите работи аз съм по-добре посветен от самия Заратустра — и смея да съм.

Моята любов му е служила дълги години, моята воля вървя във всичко по неговата воля. А добрият слуга знае всичко и много неща дори, които господарят му сам от себе си крие.

Той беше един скритен бог, пълен с тайнственост. При сина си дори идваше той не иначе освен по околните пътища. На вратата на неговата вяра стои прелюбодеяние.

Който го славя като бог на любовта, няма доста високо мнение за самата любов. Не искаше ли тоя бог да бъде и съдия? Но любовта на любещия стои над всяка награда и възмездие.

Когато бе млад, тоя бог от възтока, той бе жесток и отмъстителен и си създаде ад, за да развлича своите любимци. Но най-сетне той остаря и омекна, и угни, и стана милостив, по-приличен на дядо, отколкото на баща, а най-приличен на олюляваща се стара баба.

И седеше той, посърнал, в къта зад печката, оплакваше се от своите немощни нозе, уморен от света, с уморена воля и се задуши един ден от своето преголямо състрадание.

— Ти, стари папа — рече тук Заратустра, — видя ли ти това с очи? Може и тъй да е станало: тъй и иначе дори. Когато боговете умират, умират те все по разни начини.

Но добре! Тъй или иначе, тъй и тъй — той изчезна! Той

беше противен и на живите, и на очите ми, по-лошо от това аз не бих желал да кажа за него.

Аз обичам всичко, що гледа ясно и право говори. Но той — ти знаеш това, ти, стари богослужителю, той беше донейде от твоя род, имаше нещо свещеническо — него можеха разنو да тълкуват.

Той беше също и неясен. Как ни се сърдеше, тоя гневоизвержител, задето го разбирахме зле! Но защо не говореше той по-чисто?

И ако за това бяха виновни нашите уши, защо ни даде той уши, които чуват зле? Ако имаше кал в нашите уши — добре! Но кой я тури там?

Много неща не съумя да стори тоя грънчер, който не се е изучил, както трябва! Но че той си отмъщава на своите грънци и създания, задето не съумя да ги направи, както трябва — това беше грях срещу добрия вкус.

И в благочестието има добър вкус: той рече най-сетне: "Поврага такъв бог! По-добре никакъв бог, по-добре със собствен юмрук да си твориш съдбата, по-добре безумец да бъдеш, по-добре сам да бъдеш бог!"

— Що чувам аз! — рече тук старият папа, наострил уши. — О, Заратустра, ти си по-благочестив, отколкото сам мислиш, с една такава невяра! Някой бог в теб те е наставил на това безбожие. Не е ли твое благочестие само, което не те оставя да вярваш в един бог? И твоята преголяма честност ще те отведе още и отвъд всяко добро и зло!

Виж, какво ти остана още спастено? Ти имаш очи и ръка, и уста, те са предопределени отвика за благославяне. Не се благославя само с ръка. Близко до теб, макар ти да искаш да бъдеш най-безбожният, седам аз тайнствено молитвено благовоение от много благославяния: мен ми става приятно и ме боли при това.

Нека бъде твой гост, о, Заратустра, една единствена нощ! Нийде на земята сега не ще ми бъде тъй добре, както при теб!

— Амин! Нека бъде тъй! — рече Заратустра с голямо учудване. — Там нагоре води пътят, там е пещерата на Заратустра.

На драго сърце аз сам бих те завел там, светейши, че аз обичам всички благочестиви хора. Но сега вик за помощ бързо ме оттегля от теб.

В моето царство никого не трябва да сполита пакост; моята пещера е добро пристанище. И най-бих желал да изправя пак на твърда земя и твърди нозе всеки угрижен.

Но кой ще ти отнеме от плещите твоята скръб? За това съм аз твърде слаб. Дълго наистина ще трябва да чакаме ние, докато някой ти събуди пак твоя бог.

Тоя стар бог не е жив вече: той е съвсем мъртъв.

Тъй рече Заратустра.

LXVII.

THE UGLIEST MAN.

68

Най-грозният човек

--And again did Zarathustra's feet run through mountains and forests, and his eyes sought and sought, but nowhere was he to be seen whom they wanted to see--the sorely distressed sufferer and crier.

On the whole way, however, he rejoiced in his heart and was full of gratitude.

"What good things," said he, "hath this day given me, as amends for its bad beginning!

What strange interlocutors have I found!

At their words will I now chew a long while as at good corn; small shall my teeth grind and crush them, until they flow like milk into my soul!"

-- When, however, the path again curved round a rock, all at once the landscape changed, and Zarathustra entered into a realm of death.

Here bristled aloft black and red cliffs, without any grass, tree, or bird's voice.

For it was a valley which all animals avoided, even the beasts of prey, except that a species of ugly, thick, green serpent came here to die when they became old.

Therefore the shepherds called this valley: "Serpent-death."

Zarathustra, however, became absorbed in dark recollections, for it seemed to him as if he had once before stood in this valley.
 And much heaviness settled on his mind, so that he walked slowly and always more slowly, and at last stood still.
 Then, however, when he opened his eyes, he saw something sitting by the wayside shaped like a man, and hardly like a man, something nondescript.
 And all at once there came over Zarathustra a great shame, because he had gazed on such a thing.
 Blushing up to the very roots of his white hair, he turned aside his glance, and raised his foot that he might leave this ill-starred place.
 Then, however, became the dead wilderness vocal: for from the ground a noise welled up, gurgling and rattling, as water gurgleth and rattleth at night through stopped-up water pipes; and at last it turned into human voice and human speech:--it sounded thus: "Zarathustra!
 Zarathustra!
 Read my riddle!
 Say, say!
 WHAT IS THE REVENGE ON THE WITNESS?
 I entice thee back; here is smooth ice!
 See to it, see to it, that thy pride does not here break its legs!
 Thou thinkest thyself wise, thou proud Zarathustra!
 Read then the riddle, thou hard nut-cracker,--the riddle that I am!
 Say then: who am I!"
 --When however Zarathustra had heard these words,--what think ye then took place in his soul?
 PITY OVERCAME HIM; and he sank down all at once, like an oak that hath long withstood many tree-fellers,--heavily, suddenly, to the terror even of those who meant to fell it.
 But immediately he got up again from the ground, and his countenance became stern.
 "I know thee well," said he, with a brazen voice, "THOU ART THE MURDERER OF GOD!
 Let me go.
 Thou couldst not ENDURE him who beheld THEE,--who ever

beheld thee through and through, thou ugliest man.
 Thou tookest revenge on this witness!"
 Thus spake Zarathustra and was about to go; but the nondescript grasped at a corner of his garment and began anew to gurgle and seek for words.
 "Stay," said he at last-- --"Stay!
 Do not pass by!
 I have divined what axe it was that struck thee to the ground: hail to thee, O Zarathustra, that thou art again upon thy feet!
 Thou hast divined, I know it well, how the man feeleth who killed him,--the murderer of God.
 Stay!
 Sit down here beside me; it is not to no purpose.
 To whom would I go but unto thee?
 Stay, sit down!
 Do not however look at me!
 Honour thus--mine ugliness!
 They persecute me: now art THOU my last refuge.
 NOT with their hatred, NOT with their bailiffs;--Oh, such persecution would I mock at, and be proud and cheerful!
 Hath not all success hitherto been with the well-persecuted ones?
 And he who persecuteth well learneth readily to be OBSEQUENT--when once he is--put behind!
 But it is their PITY-- --Their pity is it from which I flee away and flee to thee.
 O Zarathustra, protect me, thou, my last refuge, thou sole one who divinedst me: --Thou hast divined how the man feeleth who killed HIM.
 Stay!
 And if thou wilt go, thou impatient one, go not the way that I came.
 THAT way is bad.
 Art thou angry with me because I have already racked language too long?
 Because I have already counselled thee?
 But know that it is I, the ugliest man, --Who have also the largest, heaviest feet.
 Where I have gone, the way is bad.

I tread all paths to death and destruction.
 But that thou passedst me by in silence, that thou blushedst--I saw it well: thereby did I know thee as Zarathustra.
 Every one else would have thrown to me his alms, his pity, in look and speech.
 But for that--I am not beggar enough: that didst thou divine.
 For that I am too RICH, rich in what is great, frightful, ugliest, most unutterable!
 Thy shame, O Zarathustra, HONOURED me!
 With difficulty did I get out of the crowd of the pitiful,--that I might find the only one who at present teacheth that 'pity is obtrusive'-- thyself, O Zarathustra!
 --Whether it be the pity of a God, or whether it be human pity, it is offensive to modesty.
 And unwillingness to help may be nobler than the virtue that rusheth to do so.
 THAT however--namely, pity--is called virtue itself at present by all petty people:--they have no reverence for great misfortune, great ugliness, great failure.
 Beyond all these do I look, as a dog looketh over the backs of thronging flocks of sheep.
 They are petty, good-wooled, good-willed, grey people.
 As the heron looketh contemptuously at shallow pools, with backward-bent head, so do I look at the throng of grey little waves and wills and souls.
 Too long have we acknowledged them to be right, those petty people: SO we have at last given them power as well;--and now do they teach that 'good is only what petty people call good.'
 And 'truth' is at present what the preacher spake who himself sprang from them, that singular saint and advocate of the petty people, who testified of himself: 'I--am the truth.'
 That immodest one hath long made the petty people greatly puffed up,--he who taught no small error when he taught: 'I--am the truth.'
 Hath an immodest one ever been answered more courteously?
 --Thou, however, O Zarathustra, passedst him by, and saidst: 'Nay!
 Nay!

Three times Nay!

Thou warnedst against his error; thou warnedst--the first to do so--against pity:--not every one, not none, but thyself and thy type.

Thou art ashamed of the shame of the great sufferer; and verily when thou sayest: 'From pity there cometh a heavy cloud; take heed, ye men!'

--When thou teachest: 'All creators are hard, all great love is beyond their pity:' O Zarathustra, how well versed dost thou seem to me in weather-signs!

Thou thyself, however,--warn thyself also against THY pity!

For many are on their way to thee, many suffering, doubting, despairing, drowning, freezing ones-- I warn thee also against myself.

Thou hast read my best, my worst riddle, myself, and what I have done.

I know the axe that felleth thee.

But he--HAD TO die: he looked with eyes which beheld EVERYTHING,--he beheld men's depths and dregs, all his hidden ignominy and ugliness.

His pity knew no modesty: he crept into my dirtiest corners.

This most prying, over-intrusive, over-pitiful one had to die.

He ever beheld ME: on such a witness I would have revenge--or not live myself.

The God who beheld everything, AND ALSO MAN: that God had to die!

Man cannot ENDURE it that such a witness should live."

Thus spake the ugliest man.

Zarathustra however got up, and prepared to go on: for he felt frozen to the very bowels.

"Thou nondescript," said he, "thou warnedst me against thy path.

As thanks for it I praise mine to thee.

Behold, up thither is the cave of Zarathustra.

My cave is large and deep and hath many corners; there findeth he that is most hidden his hiding-place.

And close beside it, there are a hundred lurking-places and by-places for creeping, fluttering, and hopping creatures.

Thou outcast, who hast cast thyself out, thou wilt not live

amongst men and men's pity?

Well then, do like me!

Thus wilt thou learn also from me; only the doer learneth.

And talk first and foremost to mine animals!

The proudest animal and the wisest animal--they might well be the right counsellors for us both!"

-- Thus spake Zarathustra and went his way, more thoughtfully and slowly even than before: for he asked himself many things, and hardly knew what to answer.

"How poor indeed is man," thought he in his heart, "how ugly, how wheezy, how full of hidden shame!

They tell me that man loveth himself.

Ah, how great must that self-love be!

How much contempt is opposed to it!

Even this man hath loved himself, as he hath despised himself,--a great lover methinketh he is, and a great despiser.

No one have I yet found who more thoroughly despised himself: even THAT is elevation.

Alas, was THIS perhaps the higher man whose cry I heard?

I love the great despisers.

Man is something that hath to be surpassed."

--

И пак вървяха нозете на Заратустра през планини и гори и очите му диреха и диреха; ала никъде не се виждаше онзи, когото те искаха да видят, великия неволник, зоващ за помощ. Но през целия път се радваше той в сърцето си и беше благодарен. "Колко хубави неща — рече той, — ми дари този ден за възмездие, че тъй зле почна! Какви странни събеседници намерих аз! Дълго ще преживям техните думи като вкусни зърна; на дребно трябва да ги стрие и смели моят зъб, докато потекат като мляко в душата!"

Но когато пътят изви пак около една скала, промени се из един път изгледът и Заратустра стъпи в царство на смъртта. Тук стърчаха високо черни и червени скали — ни трева, ни дърво, ни глас на птица. Това беше долина, която всички животни отбягваха, дори и хищни

животни; само една порода грозни, дебели, зелени змии, като остаряваха, идеха тук да умрат. Затова овчарите наричаха тази долина змийска смърт.

Но Заратустра потъна в един чер спомен, защото нему се стори, че е бил вече един път в тази долина. И нещо тежко му притисна духа; тъй че той продължи пътя си полека, все по-полека и най-сетне спря. Но тук, като отвори очи, той видя нещо, което седеше на пътя, наглед като човек, и пак нечовек, нещо неизразимо. И в един миг Заратустра бе обзет от велик срам, че видя с очите си такова нещо: зачервен чак до бялата си коса, той отведе поглед и поде крак, за да се махне от това лошо място. Тогава мъртвата пустош се огласи — из земята бликна едно гълголене и хриптене, както вода нощем през запушени водни тръби хрипти и гълголи; и най-сетне всичко това се превърна в един човешки глас и човешка реч: и гласеше тъй:

"Заратустра! Заратустра! Отгатни ми гатанката! Говори, говори! Какво е отмъщението срещу свидетеля?

Върни се назад, тук е гладък лед! Гледай, гледай, да не би твоята гордост да си счупи нозете тук!

Ти се мислиш мъдър, горди Заратустра! Отгатни тогава гатанката, ти, който чушиш и най-твърдите орехи — гатанката, която съм аз сам! Кажи: кой съм аз!"

Но когато Заратустра чу тия думи — какво мислите, че стана в неговата душа? Състраданието го нападна; и той се повали изведнъж като дъб, дълго противостоял на много дървари — тежко, внезапно, като уплаши самите ония, които искаха да го отсекаят. Но ето, че той пак се възправи на земята и лицето му стана строго.

— Аз те познах — рече той с железен глас, — ти си убиецът Божи! Пусни ме!

Ти не можа да изтърпиш оногова, който те видя — който всякога те е прониквал, теб, най-грозни човече! Ти отмъсти на тоя свидетел!

Тъй рече Заратустра и искаше да отmine; но неизразимият хвана едно крайче от неговата дреха и почна отново да гълголи и дири думи. "Стой! — каза той най-сетне, — стой! Не отминавай! Аз отгатнах какъв

топор те повали на земята: блажен си, о, Заратустра, че пак отново стана. Ти отгатна, знам аз добре, какво е на душата на тогова, който го уби — на убиеца Божи. Стой! Седни тук при мен, не ще е напусто.

Кого дирех аз, ако не теб? Стой, седни! Но недей ме гледа!

Тъй почети моята грозота!

Те ме преследват: сега ти си моето последно прибежище.

Не с тяхната омраза, не с тяхното гонение — о, с такова преследване бих се гаврил и гордял, и радвал бих се!

Не е ли бивал успехът досега на страната на преследваните? А който добре преследва, се научава леко да следва: веднъж като е отподире! Но състраданието им е — състраданието им е, от което бягам и прибягвам при теб. О, Заратустра, защити ме, ти мое последно прибежище, ти, единствени, който ме отгатна: ти отгатна, какво е на душата на оногова, който го уби. Стой! И искаш ли да вървиш, нетърпеливи: не минавай пътя, по който дойдох аз. Тоя път е лош.

Сърдиш ли се, че аз тъй дълго време си кълча езика? Че аз вече ти давам съвети? Но знай, това съм аз, най-грозният човек, който има също най-големи, най-тежки крака. Където аз минах, пътят е лош. Аз унищожавам и позоря всички пътища.

Но че ти минаваше край мене мълчалив, че ти се изчерви, аз видях: по това познах, че си Заратустра.

Всеки друг би ми подхвърлил милостиня, състраданието си, с поглед и дума. Но за това аз не съм достатъчно просяк, ти отгатна това — за това аз съм пребогат, богат с величие, с ужас, с най-грозното, с най-неизразимото! Твоят срам, о, Заратустра, ме почете!

С мъка се отървах от навалищата на състрадателните — за да намеря единствения, който днес учи "състраданието днес е безочливо" — тебе, о, Заратустра!

Било Божие, било човешко състрадание: състраданието противоречи на срама. И нежеланието да помогнеш може да е по-благородно от оная добродетел, която се притича.

А това се нарича днес добродетел у всички дребни хора, състраданието — те не почитат великото нещастие,

великата грозота, великата несполука. Аз гледам през всички тях като псе през гърбовете на гъмжащи стада овце. Те са дребни мековълнести доброжелателни безцветни хора.

Като щъркел, който презрително гледа над гладките блата с извърната назад глава — тъй гледам аз над кипежа на безцветните малки вълни и воли, и души. Твърде дълго им е давано право на тия дребни хора: тъй им се даде най-сетне и власт — и ето, те учат: "Добро е само, което дребните считат добро."

И "истина" се нарича днес, що говори проповедникът, който сам бе от техния род, она чуден светец и застъпник на дребните хора, който свидетелстваше за себе си: "Аз съм истината."

Тоя нескромник стана причина вече отдавна да вирят нос дребните хора — той, който немалко заблуждаваше, като казваше: "Аз съм истината."

Бивало ли е някога отговаряно по-вежливо на един нескромник? Но ти, о, Заратустра, го отмина и рече: "Не! Не! Трижди не!"

Ти предпазваше от неговото заблуждение, ти предпазваше пръв от състраданието — не всички, не никого, но себе си и подобните на тебе.

Ти се срамуваш от срама на великия страдалец; и наистина, когато ти казваш: "От състраданието се спуща тежък облак, пазете се, хора!" — когато ти учиш: "Всички творци са безжалостни, всяка велика любов превишава състраданието им": о, Заратустра, как добре ми се струва да си познал поличбата на времето!

Но сам ти предпазвай се сам от своето състрадание! Че мнозина са вече на път към тебе, мнозина страдащи, съмняващи се, отчаяни, даващи се, мръзници.

Аз те предпазвам и от себе си. Ти отгатна моята най-добра, най-зла гатанка, мен самия и това, що сторих.

Познавам топора, който те повали.

Но той трябваше да умре: той гледаше с очи, които всичко виждаха — той виждаше глъбините и бездните у човека, всичкия му прикрит позор и грозота.

Неговото състрадание не знаеше срам: той се промъкна в

моите най-мръсни кътчета. Този най-любопитен, най-безочлив, най-състрадателен, трябваше да умре.

Той виждаше все мен: на такъв един свидетел исках аз да отмъстя — или сам да не живея.

Бог, който всичко виждаше, и човека дори: тоя бог трябваше да умре! Човек не може да търпи, такъв един свидетел да живее."

Тъй рече най-грозният човек. А Заратустра стана и се намери да тръгне: че той трепереше в утробата си дори. — Ти, неизразими — рече той, — ти ме предпазваше от твоя път. От благодарност за това аз ти хваля своя. Ето, там горе е пещерата на Заратустра.

Моята пещера е голяма и дълбока и има много пътища: и най-скритият ще намери там свое скривалище.

И току до нея има стотина пукнатини и убежища за всякакви пълзящи, хвъркати и скокливи животни.

Ти, отвърженик, ти, който сам себе отвъргна, ти не искаш да живееш сред хората и тяхното състрадание? Добре, стори като мене! Тъй ще научиш ти и от мен: само деца се учат. И заговори най-напред и преди всичко с моите животни! Най-гордото животно и най-хитрот животно — нека и на двама ни бъдат те верни съветници!

Тъй рече Заратустра и тръгна по своя път още по-замислен и по-полека отпреди: че той за много неща се питаше и не можеше лесно да си отговори.

"Колко е беден човек! — мислеше той в сърцето си. — Колко грозен, колко хриплив, колко пълен със скрит срам!

Казват ми, че човек сам себе си обича: ах, колко велика трябва да е тая самообич! Колко много презрение крие тя срещу себе си!

Също и този там се обичаше, както се презираше — великан в любовта си е той и един велик в презрението си.

Никого не съм срещал още, който по-дълбоко да се е презирал — и това е висина. Уви, може би тоя беше висшият човек, чийто вик чух аз?

Аз обичам великите в презрението си. Но човек е нещо, което трябва да бъде превъзможнато."

LXVIII.
THE VOLUNTARY BEGGAR.

69

Доброволният просяк

When Zarathustra had left the ugliest man, he was chilled and felt lonesome: for much coldness and lonesomeness came over his spirit, so that even his limbs became colder thereby. When, however, he wandered on and on, uphill and down, at times past green meadows, though also sometimes over wild stony couches where formerly perhaps an impatient brook had made its bed, then he turned all at once warmer and heartier again.

"What hath happened unto me?"

he asked himself, "something warm and living quickeneth me; it must be in the neighbourhood.

Already am I less alone; unconscious companions and brethren rove around me; their warm breath toucheth my soul."

When, however, he spied about and sought for the comforters of his lonesomeness, behold, there were kine there standing together on an eminence, whose proximity and smell had warmed his heart.

The kine, however, seemed to listen eagerly to a speaker, and took no heed of him who approached.

When, however, Zarathustra was quite nigh unto them, then did he hear plainly that a human voice spake in the midst of the kine, and apparently all of them had turned their heads towards the speaker.

Then ran Zarathustra up speedily and drove the animals aside; for he feared that some one had here met with harm, which the pity of the kine would hardly be able to relieve.

But in this he was deceived; for behold, there sat a man on the ground who seemed to be persuading the animals to have no fear of him, a peaceable man and Preacher-on-the-Mount, out of whose eyes kindness itself preached.

"What dost thou seek here?"

called out Zarathustra in astonishment.

"What do I here seek?"

answered he: "the same that thou seekest, thou mischief-maker; that is to say, happiness upon earth.

To that end, however, I would fain learn of these kine.

For I tell thee that I have already talked half a morning unto them, and just now were they about to give me their answer.

Why dost thou disturb them?

Except we be converted and become as kine, we shall in no wise enter into the kingdom of heaven.

For we ought to learn from them one thing: ruminating.

And verily, although a man should gain the whole world, and yet not learn one thing, ruminating, what would it profit him!

He would not be rid of his affliction, --His great affliction: that, however, is at present called DISGUST.

Who hath not at present his heart, his mouth and his eyes full of disgust?

Thou also!

Thou also!

But behold these kine!"

-- Thus spake the Preacher-on-the-Mount, and turned then his own look towards Zarathustra--for hitherto it had rested lovingly on the kine--: then, however, he put on a different expression.

"Who is this with whom I talk?"

he exclaimed frightened, and sprang up from the ground.

"This is the man without disgust, this is Zarathustra himself, the surmounter of the great disgust, this is the eye, this is the mouth, this is the heart of Zarathustra himself."

And whilst he thus spake he kissed with o'erflowing eyes the hands of him with whom he spake, and behaved altogether like one to whom a precious gift and jewel hath fallen unawares from heaven.

The kine, however, gazed at it all and wondered.

"Speak not of me, thou strange one; thou amiable one!"

said Zarathustra, and restrained his affection, "speak to me firstly of thyself!

Art thou not the voluntary beggar who once cast away great riches,-- --Who was ashamed of his riches and of the rich,

and fled to the poorest to bestow upon them his abundance and his heart?

But they received him not."

"But they received me not," said the voluntary beggar, "thou knowest it, forsooth.

So I went at last to the animals and to those kine."

"Then learnedst thou," interrupted Zarathustra, "how much harder it is to give properly than to take properly, and that bestowing well is an ART--the last, subtlest master-art of kindness."

"Especially nowadays," answered the voluntary beggar: "at present, that is to say, when everything low hath become rebellious and exclusive and haughty in its manner--in the manner of the populace.

For the hour hath come, thou knowest it forsooth, for the great, evil, long, slow mob-and-slave-insurrection: it extendeth and extendeth!

Now doth it provoke the lower classes, all benevolence and petty giving; and the overrich may be on their guard!

Whoever at present drip, like bulgy bottles out of all-too-small necks:--of such bottles at present one willingly breaketh the necks.

Wanton avidity, bilious envy, careworn revenge, populace-pride: all these struck mine eye.

It is no longer true that the poor are blessed.

The kingdom of heaven, however, is with the kine."

"And why is it not with the rich?"

asked Zarathustra temptingly, while he kept back the kine which sniffed familiarly at the peaceful one.

"Why dost thou tempt me?"

answered the other.

"Thou knowest it thyself better even than I.

What was it drove me to the poorest, O Zarathustra?

Was it not my disgust at the richest?

--At the culprits of riches, with cold eyes and rank thoughts, who pick up profit out of all kinds of rubbish--at this rabble that stinketh to heaven, --At this gilded, falsified populace, whose fathers were pickpockets, or carrion-crows, or rag-pickers, with wives compliant, lewd and forgetful:-- for they

are all of them not far different from harlots-- Populace above, populace below!
 What are 'poor' and 'rich' at present!
 That distinction did I unlearn,--then did I flee away further and ever further, until I came to those kine."
 Thus spake the peaceful one, and puffed himself and perspired with his words: so that the kine wondered anew. Zarathustra, however, kept looking into his face with a smile, all the time the man talked so severely--and shook silently his head.
 "Thou doest violence to thyself, thou Preacher-on-the-Mount, when thou usest such severe words.
 For such severity neither thy mouth nor thine eye have been given thee.
 Nor, methinketh, hath thy stomach either: unto IT all such rage and hatred and foaming-over is repugnant.
 Thy stomach wanteth softer things: thou art not a butcher. Rather seemest thou to me a plant-eater and a root-man. Perhaps thou grindest corn.
 Certainly, however, thou art averse to fleshly joys, and thou lovest honey."
 "Thou hast divined me well," answered the voluntary beggar, with lightened heart.
 "I love honey, I also grind corn; for I have sought out what tasteth sweetly and maketh pure breath: --Also what requireth a long time, a day's-work and a mouth's-work for gentle idlers and sluggards.
 Furthest, to be sure, have those kine carried it: they have devised ruminating and lying in the sun.
 They also abstain from all heavy thoughts which inflate the heart."
 --"Well!"
 said Zarathustra, "thou shouldst also see MINE animals, mine eagle and my serpent,--their like do not at present exist on earth.
 Behold, thither leadeth the way to my cave: be to-night its guest.
 And talk to mine animals of the happiness of animals,-- --
 Until I myself come home.

For now a cry of distress calleth me hastily away from thee.
 Also, shouldst thou find new honey with me, ice-cold, golden-comb-honey, eat it!
 Now, however, take leave at once of thy kine, thou strange one!
 thou amiable one!
 though it be hard for thee.
 For they are thy warmest friends and preceptors!"
 -- --"One excepted, whom I hold still dearer," answered the voluntary beggar.
 "Thou thyself art good, O Zarathustra, and better even than a cow!"
 "Away, away with thee!
 thou evil flatterer!"
 cried Zarathustra mischievously, "why dost thou spoil me with such praise and flattery-honey?"
 "Away, away from me!"
 cried he once more, and heaved his stick at the fond beggar, who, however, ran nimbly away.

Когато Заратустра остави най-грозния човек, мраз го обзе и той се почувства самотен: през сърцето му мина много студенина и самотност, тъй че дори и членовете му измръзнаха. Но като вървеше нататък все и по-нататък, нагоре, надолу и покрай зелени ливади, също и през диви каменисти русла, дето някога нетърпелив ручей си е настанил легло: веднага му стана пак по-топло и по-мило на сърце.
 "Какво ми се случи? — се попита той. — Нещо топло и живо ме освежава, то трябва да е нейде наблизо.
 Аз вече не съм тъй самичък; незнайни спътници и братя бродят около ми, техният топъл дъх се докосва до моята душа."
 Но кога се огледа наоколо и подири утешителите на своята самотност: виж, то бяха крави, стълпени на една височина; тяхната близост и миризма стопиха сърцето му. Но тия крави сякаш слушаха усърдно някого, който им говореше, и не обърнаха внимание на тоя, що идеше. Ала когато Заратустра дойде съвсем близо до тях, чу той

ясно един човешки глас да говори посред кравите; и виждаше се как те вкупом бяха обърнали глави към говорещия.
 Тогава Заратустра бързо се изкачи и разпъди животните, защото се боеше да не е сполетяло зло някого, комуто състраданието на кравите едва ли би помогнало. Но в това той се мамеше; че ето, там на земята седеше един човек и сякаш убеж—даваше животните да не се плашат от него, един миролюбив човек и планински проповедник, из чиито очи проповядваше самата доброта.
 — Що дириш тук? — извика Заратустра учудено.
 "Що диря аз тук? — отвърна той. — Същото, което дириш ти, размирнико! Щастие на земята.
 Но бих желал аз да го науча от кравите. Че, знаеш ли ти, половин сутрин вече ги придумвам и тъкмо щяха те да ми отговорят. Защо им попречи?
 Ако не се върнем и станем като крави, то не ще влезем в царството небесно. Ние би трябвало едно да научим от тях: преживянето. И наистина, ако човек спечелеше целия свят и не научеше това едно, преживянето: какво от туй! Не би се избавил той от своята скръб — от своята велика скръб: но тя се нарича днес погнуса. Кому днес сърцето, устата и очите не са пълни с погнуса? И твоите! И твоите! Но погледни тия крави!"
 Тъй рече проповедникът и обърна своя поглед към Заратустра — защото досега той гледаше с любов към кравите — но изведнъж се преобрази.
 "Кой е този, с когото говоря? — извика той уплашено и скочи от земята.
 Това е свободният от всяка погнуса човек, това е сам Заратустра, победителят на великото отвращение, това е окото, това е устата, това е сърцето на самия Заратустра."
 И като говореше тъй, той целуна ръцете на оновова, комуто говореше, с насълзени очи, като някой, комуто неочаквано е паднал от небето драгоценен дар и съкровище. А кравите гледаха всичко това и се чудеа.
 — Не говори за мен, ти, чудни! Мили! — рече Заратустра и се бранеше от неговата нежност. — Говори ми по-напред

за себе си! Не си ли ти доброволният просяк, който някога се отказа от голямо богатство, който се срамуваше от своето богатство и от богатите и побягна при най-бедните, за да им дари своето обилие и своето сърце? Но те не го приеха.

— Но те не ме приеха — рече доброволният просяк, — ти знаеш това. Тогава аз дойдох при животните и при тия крави.

— Тогава научи ти — прекъсна Заратустра говорещия, — колко по-мъчно е да даваш, отколкото да вземаш, и че да умееш да даряваш е изкуство и последно най-хитро майсторско изкуство на добротата.

“Особено в наши дни — отвърна доброволният просяк, — днес именно, когато всичко низко се разбунтува и стана боязливо и надменно по своему: както е присъщо на сганта.

Защото, ти знаеш, дойде часът за великия зъл дълг бавен бунт на сганта и робите: той расте и расте.

И възмездяват се принизените от всяко благодеяние и милостиня; нека пребогатите бъдат нащрек!

Който сега е като шише с твърдо тясно гърло, да знае, на такова шише днес охотно строшават гърлото.

Похотлива алчност, злъчна завист, скръбна отмъстителност, гордост на сганта: всичко това ми се хвърли в очи. Вече не е вярно, че бедните са блажени. Царството небесно е у кравите.”

— А защо не е то у богатите? — попита, изпитвайки, Заратустра, като отпъждаше кравите, които душеха доверчиво миролюбивия проповедник.

“Защо ме изпитваш? — отвърна той. — Ти сам знаеш това по-добре от мене. Какво ме накара да ида при най-бедните, о, Заратустра? Не беше ли погнусата от нашите най-богати? От затворниците на богатството, които извличат своята изгода от всяка смет, със студени очи и похотливи мисли, от тая сган, която вони до небето.

От тая позлатена, лъжлива сган, чиито бащи са плячкосници или гарвани, или събирачи на дрипи, женкари, похотливи, късопаметни: те не са далеч от блудницата.

Сган горе, сган долу! Що значи днес “сиромаш” и “богат”! Аз забравих тази разлика — и побягнах далеч, и все по-далеч, докато стигнах при тия крави.”

Тъй рече миролюбивият и пхътеше, и се потеше при тия думи: тъй че кравите отново се чудеха. Но Заратустра го гледаше все с усмивка на лице, като говореше тъй строго и мълчаливо клатеше глава.

— Ти правиш това с усилие, ти, планински проповедник, като изричаш такива строги думи. Ни устата ти, ни очите ти са за такава строгост.

А, както ми се струва, също не е и стомахът ти: нему са противни всеки такъв гняв и омраза, и разпенване.

Твоят стомах иска по-крехка храна: ти не си месар.

Повече ми изглеждаш да обичаш трева и корени. Може би ти дъвчеш зърна. Но навярно месото не ти е приятно, а обичаш меда.

“Ти добре отгатна — отговори доброволният просяк с облекчено сърце. — Аз обичам меда, дъвча също и зърна, че аз дирех, което е вкусно, и прави дъха чист: също и което иска дълго време, и служи за развлечение и за дъвка на кротки безделници и тунеядци.

Най-далеч в това изкуство стигнаха тия крави: те измислиха преживянето и лежането на слънце. И те се въздържат от всяка тежка мисъл, която издува сърцето.”

— Добре! — рече Заратустра. — Ти би трябвало да видиш и моите животни, моя орел и моята змия — тям подобни няма на земята днес.

Виж, там пътят води към моята пещера: бъди й гост тази нощ. И говори с моите животни за щастieto на животните — додето аз се върна. Че сега вик за помощ ме оттегля бързо от тебе. И ти ще намериш у дома нов мед, свежи кехлибарени пити: яж!

А сега сбогувай се бързо с кравите си, ти, чудни! Мили!

Макар и да ти е мъчно. Че те са твои най-горещи другари и учители!

— С изключение на едного, когото аз още повече обичам — отвърна доброволният просяк. — Ти сам си добър и по-добър от крава, о, Заратустра!

— Бягай, махни се! Ти, зъл лъстец! — извика Заратустра

със злоба. — Какво ме квариш с такава похвала и медено ласкателство?

— Бягай, махни се от мен! — извика още веднъж и замахна своята тояга срещу нежния просяк: но той побягна бързо от него.

LXIX. THE SHADOW. 70 Сянката

Scarcely however was the voluntary beggar gone in haste, and Zarathustra again alone, when he heard behind him a new voice which called out: "Stay!

Zarathustra!

Do wait!

It is myself, forsooth, O Zarathustra, myself, thy shadow!"

But Zarathustra did not wait; for a sudden irritation came over him on account of the crowd and the crowding in his mountains.

"Whither hath my lonesomeness gone?"

spake he.

"It is verily becoming too much for me; these mountains swarm; my kingdom is no longer of THIS world; I require new mountains.

My shadow calleth me?

What matter about my shadow!

Let it run after me!

I--run away from it."

Thus spake Zarathustra to his heart and ran away.

But the one behind followed after him, so that immediately there were three runners, one after the other--namely, foremost the voluntary beggar, then Zarathustra, and thirdly, and hindmost, his shadow.

But not long had they run thus when Zarathustra became conscious of his folly, and shook off with one jerk all his irritation and detestation.

"What!"

said he, "have not the most ludicrous things always happened

to us old anchorites and saints?
 Verily, my folly hath grown big in the mountains!
 Now do I hear six old fools' legs rattling behind one another!
 But doth Zarathustra need to be frightened by his shadow?
 Also, methinketh that after all it hath longer legs thin mine."
 Thus spake Zarathustra, and, laughing with eyes and entrails,
 he stood still and turned round quickly--and behold, he
 almost thereby threw his shadow and follower to the
 ground, so closely had the latter followed at his heels, and so
 weak was he.
 For when Zarathustra scrutinised him with his glance he was
 frightened as by a sudden apparition, so slender, swarthy,
 hollow and worn-out did this follower appear.
 "Who art thou?"
 asked Zarathustra vehemently, "what doest thou here?
 And why callest thou thyself my shadow?
 Thou art not pleasing unto me."
 "Forgive me," answered the shadow, "that it is I; and if I
 please thee not --well, O Zarathustra!
 therein do I admire thee and thy good taste.
 A wanderer am I, who have walked long at thy heels; always
 on the way, but without a goal, also without a home: so that
 verily, I lack little of being the eternally Wandering Jew,
 except that I am not eternal and not a Jew.
 What?
 Must I ever be on the way?
 Whirled by every wind, unsettled, driven about?
 O earth, thou hast become too round for me!
 On every surface have I already sat, like tired dust have I
 fallen asleep on mirrors and window-panes: everything
 taketh from me, nothing giveth; I become thin--I am almost
 equal to a shadow.
 After thee, however, O Zarathustra, did I fly and hie longest;
 and though I hid myself from thee, I was nevertheless thy
 best shadow: wherever thou hast sat, there sat I also.
 With thee have I wandered about in the remotest, coldest
 worlds, like a phantom that voluntarily haunteth winter
 roofs and snows.
 With thee have I pushed into all the forbidden, all the worst

and the furthest: and if there be anything of virtue in me, it
 is that I have had no fear of any prohibition.
 With thee have I broken up whatever my heart revered; all
 boundary-stones and statues have I o'erthrown; the most
 dangerous wishes did I pursue,-- verily, beyond every crime
 did I once go.
 With thee did I unlearn the belief in words and worths and in
 great names.
 When the devil casteth his skin, doth not his name also fall
 away?
 It is also skin.
 The devil himself is perhaps--skin.
 'Nothing is true, all is permitted': so said I to myself.
 Into the coldest water did I plunge with head and heart.
 Ah, how oft did I stand there naked on that account, like a red
 crab!
 Ah, where have gone all my goodness and all my shame and
 all my belief in the good!
 Ah, where is the lying innocence which I once possessed, the
 innocence of the good and of their noble lies!
 Too oft, verily, did I follow close to the heels of truth: then did
 it kick me on the face.
 Sometimes I meant to lie, and behold!
 then only did I hit--the truth.
 Too much hath become clear unto me: now it doth not
 concern me any more.
 Nothing liveth any longer that I love,--how should I still love
 myself?
 'To live as I incline, or not to live at all': so do I wish; so
 wisheth also the holiest.
 But alas!
 how have I still--inclination?
 Have I--still a goal?
 A haven towards which MY sail is set?
 A good wind?
 Ah, he only who knoweth WHITHER he saileth, knoweth
 what wind is good, and a fair wind for him.
 What still remaineth to me?
 A heart weary and flippant; an unstable will; fluttering wings;

a broken backbone.
 This seeking for MY home: O Zarathustra, dost thou know
 that this seeking hath been MY home-sickening; it eateth me
 up.
 'WHERE is--MY home?'
 For it do I ask and seek, and have sought, but have not found
 it.
 O eternal everywhere, O eternal nowhere, O eternal--in vain!"
 Thus spake the shadow, and Zarathustra's countenance
 lengthened at his words.
 "Thou art my shadow!"
 said he at last sadly.
 "Thy danger is not small, thou free spirit and wanderer!
 Thou hast had a bad day: see that a still worse evening doth
 not overtake thee!
 To such unsettled ones as thou, seemeth at last even a
 prisoner blessed.
 Didst thou ever see how captured criminals sleep?
 They sleep quietly, they enjoy their new security.
 Beware lest in the end a narrow faith capture thee, a hard,
 rigorous delusion!
 For now everything that is narrow and fixed seduceth and
 tempteth thee.
 Thou hast lost thy goal.
 Alas, how wilt thou forego and forget that loss?
 Thereby--hast thou also lost thy way!
 Thou poor rover and rambler, thou tired butterfly!
 wilt thou have a rest and a home this evening?
 Then go up to my cave!
 Thither leadeth the way to my cave.
 And now will I run quickly away from thee again.
 Already lieth as it were a shadow upon me.
 I will run alone, so that it may again become bright around
 me.
 Therefore must I still be a long time merrily upon my legs.
 In the evening, however, there will be--dancing with me!"
 -- Thus spake Zarathustra.

Но щом побегна доброволният просяк, Заратустра пак

остана сам и чу зад себе си нов глас, който викаше: "Стой! Заратустра! Чакай! Аз съм, о, Заратустра, аз, твоята сянка!" Но Заратустра не чакаше, защото внезапно го обзе досада от навалищата в неговите планини.

— Де се дяна моята самотност! — рече той. — Прекалиха го; тази планина гъмжи, царството ми не е вече от тоя свят, трябват ми нови планини.

Моята сянка ме вика? Що ме е грижа за моята сянка! Нека тича тя след мен! Аз ще избягам от нея.

Тъй рече Заратустра в сърцето си и отмина. Но сянката, която беше зад него, тръгна подире му: тъй че троица тичаха един след друг, напред доброволният просяк, после Заратустра и най-сетне сянката му! Малко тичаха те тъй, защото Заратустра скоро съзна безумието си и отърси от себе си изведнъж всяка досада и отвращение.

— Как! — рече той. — Не са ли се случвали най-смешните неща с нас, стари пустинници и светци?

Наистина, моето безумие високо израсна в планините! И ето, чувам да тичат един подир друг три чифта стари нозе на безумци.

Но бива ли Заратустра да се бои от една сянка? И струва ми се най-сетне, че нейните нозе са по-дълги от моите.

Тъй рече Заратустра, смеещ се с очи и утроба, застана и се обърна по-скоро — и ето, той при това почти повали на земята своята следовница и сянка: тъй близо вече го следваше тя в петите му и тъй слаба беше тя. И когато я измери с очи, той се уплаши като пред внезапен призрак: тъй тънък, черен, кух и изтощен изглеждаше призракът, що го преследваше.

— Кой си ти? — попита грубо Заратустра. — Какво правиш тук? И защо се наричаш ти моя сянка? Ти не ми харесваш.

— Прости — рече сянката, — че съм аз; и ако не ти харесвам, какво, о, Заратустра! Затова аз те хваля и поздравявам с добрия ти вкус. Аз съм пътник, който отдавна вече ходи по твоите пети: винаги на път, но без цел, без дом: тъй че малко ми липсва да съм вечният скитник евреин, то е, че не съм ни вечен, ни евреин.

Как? Нима трябва все на път да бъда? От всеки вятър въртяна, блуждаеща, подгонена? О, земя, ти си за мене твърде кръгла!

На всяка повърхност съм седяла аз вече, като уморен прах спях аз по огледала и прозорци: всяко от мен взема, нищо не дава, аз изтънявам — почти приличам на сянка.

Но теб, о, Заратустра, аз следвах и преследвах най-дълго от всички и макар да се криех от теб, все пак бях твоята най-добра сянка: вред дето сядаше ти, сядах и аз.

С теб обходих аз най-далечните, най-студени светове като призрак, който бяга доброволно по зимни стрехи и сняг.

С теб наедно се стремях аз към всичко забранено, към всичко най-лошо и най-далечно: и ако има нещо в мен да е добродетел, то е, че аз нямам страх от никакво запрещение.

С теб наедно разбих аз всичко, що сърцето ми почиташе, всички синорни камъни и всички идоли повалих аз, тичах подир най-опасни желания — наистина, преминах през всяко престъпление.

С теб се отучих аз да вярвам на думи и ценности, и велики имена. Когато дяволът си мени кожата, не се ли мени и името му? Че и то е кожа. Самият дявол е може би кожа.

"Няма истина, всичко е позволено" — тъй си внушавах аз.

В най-студените води се хвърлях с глава и сърце. Ах, как често излизах аз от тях гола и червена като рак!

Ах, де се дяна всичко добро и всеки срам, и всяка вяра в добрите!

Ах, де се дяна оная лъжовна невинност, която аз имах някога, невинността на добрите и техните благородни лъжи!

Твърде често, наистина, следвах аз истината по стъпките: и тя ме блъскаше. Понякога мислех аз, че лъжа, и ето, че тъкмо тогава улучвах истината.

Твърде много неща се проясниха за мен: сега за нищо не ме е грижа. Не живее нищо, което аз обичам — как бих могла сама себе си да обичам още?

Да живея, както ми е воля, или никак да не живея: тъй искам аз, тъй го иска и най-светият. Но, уви! Има ли за мен още радост?

Имам ли аз още цел? Пристанище, към което да отиде моят кораб? Един добър вятър? Ах, само онзи, който знае де отива, знае също кой вятър е добър и попътен за него.

Какво ми остана още? Едно уморено и нагло сърце; непостоянна воля; пърхащи криле; разбит гръбнак.

Това дирене на свой дом, о, Заратустра, знаеш ли, това дирене бе мое жестоко изпитание, което ме подяжда.

"Де е моят дом? За него разпитвам и диря и дирих, но го не намерих. О, вечно всъде, о вечно никъде, о вечно напусто!"

Тъй рече сянката и лицето на Заратустра се удължи при тия думи.

— Ти си моята сянка! — каза той най-сетне скръбно.

Твоята опасност не е малка, ти, свободен дух и скитник! Ти има лош ден: гледай да те не сполети и по-лоша вечер!

На такива безпокойни като теб дори и тъмницата може да се стори блажена. Виждала ли си ти някога как спят затворени престъпници? Те спят спокойно, те се радват на своята нова безопасност.

Пази се да те не обхване накрай някоя тясна вяра, някоя строга, жестока заблуда! Защото те съблазнява и изкушава всичко, що е тясно и твърдо.

Ти загуби целта: уви, как можеш да забравиш тая загуба и да се утешиш? С това ти пътя загуби!

Бедна, блуждаеща, замечтана, ти, морна пеперудо! Искаш ли тая вечер да намериш отдих и прибежище? Иди там в моята пещера!

Нататък води пътят към моята пещера. А сега аз бързам да побягна от тебе!

Сякаш сянка пада вече върху мен.

Аз искам да вървя сам, за да се проясни около ми. За това трябва дълго да бъда весел и бодър на нозе. А довечера у мен ще има танец!

Тъй рече Заратустра.

71

Пладня

--And Zarathustra ran and ran, but he found no one else, and was alone and ever found himself again; he enjoyed and quaffed his solitude, and thought of good things--for hours. About the hour of noontide, however, when the sun stood exactly over Zarathustra's head, he passed an old, bent and gnarled tree, which was encircled round by the ardent love of a vine, and hidden from itself; from this there hung yellow grapes in abundance, confronting the wanderer.

Then he felt inclined to quench a little thirst, and to break off for himself a cluster of grapes.

When, however, he had already his arm out-stretched for that purpose, he felt still more inclined for something else--namely, to lie down beside the tree at the hour of perfect noontide and sleep.

This Zarathustra did; and no sooner had he laid himself on the ground in the stillness and secrecy of the variegated grass, than he had forgotten his little thirst, and fell asleep. For as the proverb of Zarathustra saith: "One thing is more necessary than the other."

Only that his eyes remained open:--for they never grew weary of viewing and admiring the tree and the love of the vine.

In falling asleep, however, Zarathustra spake thus to his heart: "Hush!

Hush!

Hath not the world now become perfect?

What hath happened unto me?

As a delicate wind danceth invisibly upon parquered seas, light, feather light, so--danceth sleep upon me.

No eye doth it close to me, it leaveth my soul awake.

Light is it, verily, feather-light.

It persuadeth me, I know not how, it toucheth me inwardly with a caressing hand, it constraineth me.

Yea, it constraineth me, so that my soul stretcheth itself out:--
--How long and weary it becometh, my strange soul!

Hath a seventh-day evening come to it precisely at noontide?

Hath it already wandered too long, blissfully, among good and

ripe things?

It stretcheth itself out, long--longer!

it lieth still, my strange soul.

Too many good things hath it already tasted; this golden sadness oppresseth it, it distorteth its mouth.

--As a ship that putteth into the calmest cove:--it now draweth up to the land, weary of long voyages and uncertain seas.

Is not the land more faithful?

As such a ship huggeth the shore, tuggeth the shore:--then it sufficeth for a spider to spin its thread from the ship to the land.

No stronger ropes are required there.

As such a weary ship in the calmest cove, so do I also now repose, nigh to the earth, faithful, trusting, waiting, bound to it with the lightest threads.

O happiness!

O happiness!

Wilt thou perhaps sing, O my soul?

Thou liest in the grass.

But this is the secret, solemn hour, when no shepherd playeth his pipe.

Take care!

Hot noontide sleepeth on the fields.

Do not sing!

Hush!

The world is perfect.

Do not sing, thou prairie-bird, my soul!

Do not even whisper!

Lo--hush!

The old noontide sleepeth, it moveth its mouth: doth it not just now drink a drop of happiness-- --An old brown drop of golden happiness, golden wine?

Something whisketh over it, its happiness laugheth.

Thus--laugheth a God.

Hush!

-- --'For happiness, how little sufficeth for happiness!'

Thus spake I once and thought myself wise.

But it was a blasphemy: THAT have I now learned.

Wise fools speak better.

The least thing precisely, the gentlest thing, the lightest thing, a lizard's rustling, a breath, a whisk, an eye-glance--LITTLE maketh up the BEST happiness.

Hush!

--What hath befallen me: Hark!

Hath time flown away?

Do I not fall?

Have I not fallen--hark!

into the well of eternity?

--What happeneth to me?

Hush!

It stingeth me--alas--to the heart?

To the heart!

Oh, break up, break up, my heart, after such happiness, after such a sting!

--What?

Hath not the world just now become perfect?

Round and ripe?

Oh, for the golden round ring--whither doth it fly?

Let me run after it!

Quick!

Hush--" (and here Zarathustra stretched himself, and felt that he was asleep.

) "Up!"

said he to himself, "thou sleeper!

Thou noontide sleeper!

Well then, up, ye old legs!

It is time and more than time; many a good stretch of road is still awaiting you-- Now have ye slept your fill; for how long a time?

A half-eternity!

Well then, up now, mine old heart!

For how long after such a sleep mayest thou --remain awake?"

(But then did he fall asleep anew, and his soul spake against him and defended itself, and lay down again)-- "Leave me alone!

Hush!

Hath not the world just now become perfect?

Oh, for the golden round ball!

-- "Get up," said Zarathustra, "thou little thief, thou sluggard! What! Still stretching thyself, yawning, sighing, failing into deep wells? Who art thou then, O my soul!" (and here he became frightened, for a sunbeam shot down from heaven upon his face.) "O heaven above me," said he sighing, and sat upright, "thou gazest at me? Thou hearkenest unto my strange soul? When wilt thou drink this drop of dew that fell down upon all earthly things, --when wilt thou drink this strange soul-- -- When, thou well of eternity! thou joyous, awful, noontide abyss! when wilt thou drink my soul back into thee?" Thus spake Zarathustra, and rose from his couch beside the tree, as if awakening from a strange drunkenness: and behold! there stood the sun still exactly above his head. One might, however, rightly infer therefrom that Zarathustra had not then slept long.

И Заратустра бяга и бяга, и не намери никого вече — и той беше сам и намираше все себе си и се наслаждаваше и опиваше от своята самотност и мислеше за добри неща — с часове. Но към часа на пладнята, когато слънцето стоеше тъкмо над главата на Заратустра, мина той край едно старо криво и чепато дърво, което бе прегърнато цяло от обилната любов на една лоза, тъй че то само не се виждаше: жълти гроздове изобилно висяха от него към пътника. Тогава му се дощя да утоли своята малка жажда и да откъсне един грозд, но едва протегна към нея ръка и нему се дощя нещо друго още повече: да легне при дървото в часа на пълната пладня и да спи. Тъй и стори Заратустра; и щом легна на земята в тишината и тайнствеността на пъстрата трева, той забрави вече слабата си жажда и заспа. Че както гласи поговорката на Заратустра: едно е по-необходимо от друго. Само че неговите очи останаха

отворени — че те не можаха да се наситят, да гледат и хвалят дървото и любовта на лозата. Но на заспиване Заратустра рече тъй на сърцето си: "Тихо! Тихо! Не стана ли тъкмо сега светът съвършен? Но какво стана с мен? Както нежен вятър, невиден, танцува по гладкото море, лек, като перо лек: тъй танцува сънят над мене. Той не склопя очите ми, душата ми оставя будна. Лек е той, истина! Лек като перо. Той ми придумва, не зная как? Той ме докосва дълбоко с ласкава ръка, той ме принуждава. Да, той ме принуждава тъй, че душата ми се простира — как става тя дълга и уморена, моята чудна душа! Да не ѝ е дошла вечерта на седмия ден тъкмо на пладня? Дали е тя витала твърде дълго, блажена между добри и зрели неща? Дълго се простира тя, от дълго — по-дълго! Тя лежи тихо, моята чудна душа. Твърде много добри неща е опитвала тя, тая златна скръб я гнети, тя свива уста. Като кораб, влязъл в своето най-тихо пристанище — сега се опира той на земята, уморен от дълги пътувания и от незнайни моря. Не е ли земята по-вярна. Когато такъв един кораб се намести и се прилепи о земята: тогава е доста един паяк от брега да простре своите нишки към него. Никакви по-яки въжа не му трябва. Както такъв един уморен кораб в най-тихото пристанище, тъй си отпочивам и аз сега близо до земята, верен, доверчив, очакващ, привързан о нея с най-тънки нишки. О, щастие! О, щастие! Не искаш ли да пееш, о, душа моя? Ти лежиш в тревата. Но този е тайнственият тържествен час, когато ни един пастир не надува своята цафара. Пази се! Зной в пладня спи над нивите: не пей! Тихо! Светът е съвършен. Не пей, полска птицо, о, душа моя! Нито шепни! Погледни — тихо! Старата пладня спи, тя движи устата си: не пие ли тоя час тя капка щастие — стара тъмна капка златно щастие, златно вино? То литва през него, неговото щастие се смее: тъй — се смее един бог. Тихо!

"За щастие, как малко стига за щастие!" Тъй рекох аз някога и се мислех мъдър. Но това бе похула — това научих аз сега. Мъдрите безумци по-добре говорят. Тъкмо най-малкото, най-тихото, най-лекото, шумът на гущер, един дъх, едно литване, един миг — малкото е присъщо на най-доброто щастие. Тихо! Какво стана с мен: чуй! Времето ли хвъркна? Не падам ли? Не паднах ли аз — чуй! В кладенеца на вечността? Какво става с мен? Тихо! Прободе ме — уви — в сърцето? В сърцето! О, пръсни се, пръсни се, сърце, след такова щастие, след такова пробождане! Как? Не стана ли светът тъкмо сега съвършен? Кръгъл и зрял? О, златен кръгъл диск — де лети той сега? Да бягам и аз подир него! Бързо! Тихо (и тук Заратустра се изтегна и почувства, че спи). "Стани! — рече той на себе си, — сънливце! Ти, спящ на пладня! Хайде ставайте, стари нозе! Време е, и отдавна време, доста път ви чака още. Вие си отспахте вече, дълго ли? Половин вечност! Хайде ставай вече, мое старо сърце! Много ли ти трябва още след такъв сън — да си буден?" (Но тук той заспа отново и душата му се противеше и се защитава и пак легна.) "Остави ме! Тихо. Не стана ли светът съвършен? О, златен кръгъл диск!" "Стани — рече Заратустра, — ти, малка крадло, безделнице! Как? Все още се протягаш, прозяваш, въздишаш и потъваш в дълбоки кладенци? Коя си ти! О, душа моя!" (И тук се стресна той, че един слънчев лъч падна от небето върху лицето му.) "О, небе над мен — въздъхна той и се изправи седнал, — ти ме гледаш? Ти подслушваш моята чудна душа? Кога ще изпиеш тази капка роса, що падна върху всичко земно; кога ще изпиеш ти тази чудна душа; кога, кладенец на вечността! Ти, радостна страшна пладнешка бездна! Кога ще погълнеш ти в себе си моята душа?" Тъй рече Заратустра и се дигна от своето легло при дървото като от странно опиянение: и ето, слънцето все още стоеше тъкмо над главата му. От това можеше да се

убеди човек, че Заратустра не спа дълго тогава.

LXXI.
THE GREETING.

72
Приветствие

It was late in the afternoon only when Zarathustra, after long useless searching and strolling about, again came home to his cave.

When, however, he stood over against it, not more than twenty paces therefrom, the thing happened which he now least of all expected: he heard anew the great CRY OF DISTRESS.

And extraordinary!
this time the cry came out of his own cave.

It was a long, manifold, peculiar cry, and Zarathustra plainly distinguished that it was composed of many voices: although heard at a distance it might sound like the cry out of a single mouth.

Thereupon Zarathustra rushed forward to his cave, and behold!

what a spectacle awaited him after that concert!

For there did they all sit together whom he had passed during the day: the king on the right and the king on the left, the old magician, the pope, the voluntary beggar, the shadow, the intellectually conscientious one, the sorrowful soothsayer, and the ass; the ugliest man, however, had set a crown on his head, and had put round him two purple girdles,--for he liked, like all ugly ones, to disguise himself and play the handsome person.

In the midst, however, of that sorrowful company stood Zarathustra's eagle, ruffled and disquieted, for it had been called upon to answer too much for which its pride had not any answer; the wise serpent however hung round its neck. All this did Zarathustra behold with great astonishment; then however he scrutinised each individual guest with courteous curiosity, read their souls and wondered anew.

In the meantime the assembled ones had risen from their

seats, and waited with reverence for Zarathustra to speak. Zarathustra however spake thus: "Ye despairing ones!

Ye strange ones!

So it was YOUR cry of distress that I heard?

And now do I know also where he is to be sought, whom I have sought for in vain to-day: THE HIGHER MAN--: --In mine own cave sitteth he, the higher man!

But why do I wonder!

Have not I myself allured him to me by honey-offerings and artful lure-calls of my happiness?

But it seemeth to me that ye are badly adapted for company: ye make one another's hearts fretful, ye that cry for help, when ye sit here together?

There is one that must first come, --One who will make you laugh once more, a good jovial buffoon, a dancer, a wind, a wild romp, some old fool:--what think ye?

Forgive me, however, ye despairing ones, for speaking such trivial words before you, unworthy, verily, of such guests!

But ye do not divine WHAT maketh my heart wanton:-- --Ye yourselves do it, and your aspect, forgive it me!

For every one becometh courageous who beholdeth a despairing one.

To encourage a despairing one--every one thinketh himself strong enough to do so.

To myself have ye given this power,--a good gift, mine honourable guests!

An excellent guest's-present!

Well, do not then upbraid when I also offer you something of mine.

This is mine empire and my dominion: that which is mine, however, shall this evening and tonight be yours.

Mine animals shall serve you: let my cave be your resting-place!

At house and home with me shall no one despair: in my purlieus do I protect every one from his wild beasts.

And that is the first thing which I offer you: security!

The second thing, however, is my little finger.

And when ye have THAT, then take the whole hand also, yea, and the heart with it!

Welcome here, welcome to you, my guests!"

Thus spake Zarathustra, and laughed with love and mischief.

After this greeting his guests bowed once more and were reverentially silent; the king on the right, however, answered him in their name.

"O Zarathustra, by the way in which thou hast given us thy hand and thy greeting, we recognise thee as Zarathustra.

Thou hast humbled thyself before us; almost hast thou hurt our reverence--: --Who however could have humbled himself as thou hast done, with such pride?

THAT uplifteth us ourselves; a refreshment is it, to our eyes and hearts.

To behold this, merely, gladly would we ascend higher mountains than this.

For as eager beholders have we come; we wanted to see what brighteneth dim eyes.

And lo!

now is it all over with our cries of distress.

Now are our minds and hearts open and enraptured.

Little is lacking for our spirits to become wanton.

There is nothing, O Zarathustra, that groweth more pleasingly on earth than a lofty, strong will: it is the finest growth.

An entire landscape refresheth itself at one such tree.

To the pine do I compare him, O Zarathustra, which groweth up like thee-- tall, silent, hardy, solitary, of the best, supplest wood, stately,-- --In the end, however, grasping out for ITS dominion with strong, green branches, asking weighty questions of the wind, the storm, and whatever is at home on high places; --Answering more weightily, a commander, a victor!

Oh!

who should not ascend high mountains to behold such growths?

At thy tree, O Zarathustra, the gloomy and ill-constituted also refresh themselves; at thy look even the wavering become steady and heal their hearts.

And verily, towards thy mountain and thy tree do many eyes turn to-day; a great longing hath arisen, and many have learned to ask: 'Who is Zarathustra?'

And those into whose ears thou hast at any time dripped thy song and thy honey: all the hidden ones, the lone-dwellers and the twain-dwellers, have simultaneously said to their hearts: 'Doth Zarathustra still live?

It is no longer worth while to live, everything is indifferent, everything is useless: or else--we must live with Zarathustra!'

'Why doth he not come who hath so long announced himself?' thus do many people ask; 'hath solitude swallowed him up? Or should we perhaps go to him?'

Now doth it come to pass that solitude itself becometh fragile and breaketh open, like a grave that breaketh open and can no longer hold its dead.

Everywhere one seeth resurrected ones.

Now do the waves rise and rise around thy mountain, O Zarathustra.

And however high be thy height, many of them must rise up to thee: thy boat shall not rest much longer on dry ground.

And that we despairing ones have now come into thy cave, and already no longer despair:--it is but a prognostic and a presage that better ones are on the way to thee,-- --For they themselves are on the way to thee, the last remnant of God among men--that is to say, all the men of great longing, of great loathing, of great satiety, --All who do not want to live unless they learn again to HOPE--unless they learn from thee, O Zarathustra, the GREAT hope!"

Thus spake the king on the right, and seized the hand of Zarathustra in order to kiss it; but Zarathustra checked his veneration, and stepped back frightened, fleeing as it were, silently and suddenly into the far distance.

After a little while, however, he was again at home with his guests, looked at them with clear scrutinising eyes, and said: "My guests, ye higher men, I will speak plain language and plainly with you.

It is not for YOU that I have waited here in these mountains." ("Plain language and plainly?"

Good God!"

said here the king on the left to himself; "one seeth he doth not know the good Occidentals, this sage out of the Orient!

But he meaneth 'blunt language and bluntly'--well!

That is not the worst taste in these days!"

) "Ye may, verily, all of you be higher men," continued Zarathustra; "but for me--ye are neither high enough, nor strong enough.

For me, that is to say, for the inexorable which is now silent in me, but will not always be silent.

And if ye appertain to me, still it is not as my right arm.

For he who himself standeth, like you, on sickly and tender legs, wisheth above all to be TREATED INDULGENTLY, whether he be conscious of it or hide it from himself.

My arms and my legs, however, I do not treat indulgently, I DO NOT TREAT MY WARRIORS INDULGENTLY: how then could ye be fit for MY warfare?

With you I should spoil all my victories.

And many of you would tumble over if ye but heard the loud beating of my drums.

Moreover, ye are not sufficiently beautiful and well-born for me.

I require pure, smooth mirrors for my doctrines; on your surface even mine own likeness is distorted.

On your shoulders presseth many a burden, many a recollection; many a mischievous dwarf squatteth in your corners.

There is concealed populace also in you.

And though ye be high and of a higher type, much in you is crooked and misshapen.

There is no smith in the world that could hammer you right and straight for me.

Ye are only bridges: may higher ones pass over upon you!

Ye signify steps: so do not upbraid him who ascendeth beyond you into HIS height!

Out of your seed there may one day arise for me a genuine son and perfect heir: but that time is distant.

Ye yourselves are not those unto whom my heritage and name belong.

Not for you do I wait here in these mountains; not with you may I descend for the last time.

Ye have come unto me only as a presage that higher ones are

on the way to me,-- --NOT the men of great longing, of great loathing, of great satiety, and that which ye call the remnant of God; --Nay!

Nay!

Three times Nay!

For OTHERS do I wait here in these mountains, and will not lift my foot from thence without them; --For higher ones, stronger ones, triumphanter ones, merrier ones, for such as are built squarely in body and soul: LAUGHING LIONS must come!

O my guests, ye strange ones--have ye yet heard nothing of my children?

And that they are on the way to me?

Do speak unto me of my gardens, of my Happy Isles, of my new beautiful race--why do ye not speak unto me thereof?

This guests'-present do I solicit of your love, that ye speak unto me of my children.

For them am I rich, for them I became poor: what have I not surrendered, --What would I not surrender that I might have one thing: THESE children, THIS living plantation, THESE life-trees of my will and of my highest hope!"

Thus spake Zarathustra, and stopped suddenly in his discourse: for his longing came over him, and he closed his eyes and his mouth, because of the agitation of his heart.

And all his guests also were silent, and stood still and confounded: except only that the old soothsayer made signs with his hands and his gestures.

Беше късно след пладня вече, когато Заратустра подир дълго напразно дирене и скитане се върна пак при своята пещера. Но кога застана срещу ѝ, около двадесет крачки далеч от нея, случи се това, което сега той най-малко очакваше — отново чу силния вик за помощ. И чудно! Този път той идеше от неговата пещера. То бе дълъг, многозвучен странен вик и Заратустра ясно различи, че той се състои от много гласове: макар, отдалеч чут, да звучеше като вик от едно-едничко гърло. Тогава Заратустра се завтече към своята пещера и ето какво зрелище го очакваше след тоя вик! Там седяха

сбрани един до друг всички, покрай които бе минал той през деня: царят отядно и царят отляво, старият магьосник, папата, доброволният просяк, сянката, съвестният духом, скръбният гадател и магарето; а най-грозният човек беше наложил корона и опасал два червени пояса — че той обичаше, като всички грозни, да се облича и кичи. А сред това натъжено общество стоеше орелът на Заратустра, настръхнал и неспокоен, че той трябваше да отговаря на много неща, за които гордостта му нямаше отговор; а мъдрата змия висеше около врата му.

Всичко това Заратустра гледаше с голямо учудване; а после той разгледа със снизходително любопитство поотделно всеки от гостите си, четеше в душите им и отново се чудеше. В това време събраните бяха станали от местата си и чакаха с почитание Заратустра да проговори. А Заратустра рече тъй:

— Вие, отчайващи се! Вие, чудни хора! Вашия ли вик за помощ чух аз? И сега знам аз де да диря, когото днес напуста дирих: висшия човек — в самата моя пещера седи той, висшият човек! Но защо ли се чудя! Не го ли примамах аз сам при себе си, с медена жертва и хитрия примамлив зов на своето щастие?

Но, струва ми се, вие не сте за дружно общество, вие, викащи за помощ, се наскърбявате един друг, когато седите заедно тук?! По-напред трябва да дойде някой — някой, който пак да ви накара да се смеете, някой добър весел палячо, някой танчар и вятър, и размирник, някакъв стар глумец — как ви се струва?

Но простете ми, вие, отчаяни, че аз ви говоря с такива нищожни думи, недостойни, истина, за такива гости! Но вие не отгатвате, кое прави бодро сърцето ми:

— това сте вие и видът ви, простете ми! Защото всеки, който гледа някой отчаян, се ободрява. Да утешава отчаяните — всеки се счита доста силен.

Сами вие ми дадохте тая сила — драгоценен дар, високи мои гости! Същински дар от гости! Добре, тогава не ми се сърдете, че аз ви предлагам също и от своето.

Това тук е мое царство и мое владение: но което е мое,

тази вечер и тази нощ да бъде и ваше. Нека ви служат моите животни: пещерата ми нека ви бъде място за отдых!

В моя дом, при моето огнище не трябва никой да се отчайва, в своите владения аз защитавам всякого от неговите диви зверове. И първото, което ви предлагам, е безопасност!

А второто е моят малък пръст. И щом той е у вас, вземете още и цялата ми ръка, добре! И сърцето ми при това! Добре дошли тук, добре дошли, мои желани гости! Тъй рече Заратустра и се засмя от обич и злоба. След тоя привет гостите му се поклониха отново и мълчаха почтително; а царят отядно му отговори от тяхно име:

“По това, о, Заратустра, как ти ни подаде ръка и ни поздрави, ние познахме, че си Заратустра. Ти се унижи пред нас; и почти наскърби почитта ни към теб — но кой би могъл като тебе да се унижи с такава гордост? Това ободрява самите нас, наслажда е то за нашите очи и сърца.

Само това да видим на драго сърце бихме се изкачили ние и на по-високи планини от тая. Като любители на зрелища дойдохме ние, искахме да видим кое разведрява мрачни очи.

И ето, престана вече всеки наш вик за помощ. Дух и сърце вече са разкрити и възхитени. Малко остава и нашето мъжество ще стане бодро.

Нищо, о, Заратустра, не расте на земята по-възрадващо от високата силна воля — тя е нейното най-хубаво растение. Цяла местност се освежава от едно такова дърво.

С кедъра сравнявам аз, о, Заратустра, оня, който израства като теб: висок, мълчалив, твърд, сам, от най-гъвкаво дърво, величав — а най-сетне протягащ своите силни зелени клони към своето владение, с мощни въпроси питащ ветрове и бури, и всичко, което винаги е домът на висини;

още по-силно отговарящ, един повелител, победоносец: о, кой не би се изкачил на високи планини, за да види такива растения?

Под твоето дърво тук, о, Заратустра, намира утеха и мрачният, и нещастният, твой изглед успокоява несретника и изцелява сърцето му.

И наистина, към твоята планина и дърво се обръщат днес много погледи; велик копнеж израсна и мнозина се научиха да питат: “Кой е Заратустра?”

И всеки, комуто си влял някога в ухото своята песен и своя мед: всички, които са се крили, самотни, двамина, казваха изведнъж на сърце си:

“Жив ли е още Заратустра? Не струва вече да се живее, всичко е все едно, всичко напусто: или — ний трябва да живеем със Заратустра!”

“Защо не идва той, който тъй отдавна се предвеща? — тъй питат мнозина; самотността ли го погълна? Или трябва ние да идем при него?”

Но ето, че самата самотност омекна и се пръсна като гроб, който се разтваря и не може вече да държи своите мъртъвци. Вредом се виждат възкръснали.

Ето подемат се и подемат вълните към твоята планина, о, Заратустра. И колкото високо да е твоята висина, мнозина трябва да се издигнат до теб; твоята лодка не трябва повече да стои на сухо.

И че ние отчаяните сега стигнахме в твоята пещера и не се отчайваме вече: то е една поличба и предвестие, че по-добри са на път към тебе — че той сам е на път към теб, който е последната останка от бога между човеците, тоест: всички човеци на великия копнеж, на великото отвращение, на великата пресита;

всички, които не искат да живеят, или ще научат да се надеят — или ще научат от теб, о, Заратустра, великата надежда!”

Тъй рече царят отядно и хвана ръката на Заратустра, за да я целуне, но Заратустра отклони неговото почитание и се отдръпна уплашен, мълчалив и внезапно унесен сякаш в далнини.

Но след малко пристъпи той пак към своите гости, изгледа ги с ясни изпитателни очи и рече:

— Вие, мои гости, висши човеци, аз искам немски и ясно с вас да говоря. Не вас очаквах аз в тия планини.

(— "Немски и ясно"? Пази Боже! — каза тук царят отляво настрана; види се, той не знае немците, този мъдрец от възток!

Но той мисли "немски и грубо" — добре! Това днес още не значи най-лош вкус!)

— Вие може да сте вкупом наистина по-високи човеци — продължи Заратустра, — но за мен вие още не сте достатъчно високи и силни.

За мен, тоест: за неумолимото, което мълчи в мен, но няма всякога да мълчи. Ако сте мои, то не сте колкото дясната ми ръка.

Който стои сам на болни и слаби нозе като вас, той иска преди всичко, дали сам ще го знае, или крие от себе си — да бъде щаден.

Но аз не щадя своите ръце и нозе, аз не щадя своите войници — как ще ви бива тогава за моята война?

С вас бих покварил всяка победа. И не един от вас би паднал вече, щом чуе само гръмкия удар на моя барабан.

Вий не сте и достатъчно красиви и благородни. Мен ми трябват чисти гладки огледала за моите учения; върху вашата повърхност се обезобразява самият мой образ.

Вашите плещи притиска не една тежест, не един спомен. Не едно лошо джудже се сгушва във вашите кътчета.

Дори във вас има скрита сган.

Ако и да сте от висок и по-висок род — много у вас е криво и безобразно. Няма ковач на света, който би ви изковал, както трябва.

Вие сте само мостове: по-високи да минат през вас отвъд! Вие сте стъпала: не се гневете на оногова, който се изкачва по вас към своята висина!

От вашето семе нека израсне един истински син и съвършен наследник: но това е далеч. Вие сами не сте ония, на които се пада моето наследство и име.

Не вас чакам аз тук на тия планини, не с вас ще слеза за сетен път аз долу. Като поличба дойдохте вие при мен, че по-високи са вече на път към мен — не човечите на великия копнеж, на великото отвращение, на великата пресита и онова, което вие назовахте останка божия.

Не! Не! Трижди не! Други чакам аз тук на тия планини и не ще мръдна крака си без тях — висши, по-силни, по-победоносни, по-бодри, такива, които са създадени правилно телом и духом — смеещи се лъвовете трябва да дойдат!

О, мои желани гости, вие, чудни — не сте ли чули още нищо за моите деца? И че са те вече на път към мен? Говорете ми за моите градини, за моите блажени острови, за моя нов хубав род — защо не ми говорите за тях?

Тоя дар искам аз от вашата обич, да ми говорите за моите деца. За тях станах аз богат, за тях обеднях; какво не дадох аз — какво не бих дал, да имам едничкото: тия деца, тоя жив разсад, тези жизнени дървеса на моята воля и висша надежда!

Тъй рече Заратустра и внезапно прекъсна своята реч: че го обзе копнежът му и той затвори очи и уста, тъй силно биеше неговото сърце.

И всичките му гости мълчаха и тихо стояха изненадани: само старият прорицател правеше знаци с ръце и с движения на лицето си.

LXXII.

THE SUPPER.

73

Тайната вечеря

For at this point the soothsayer interrupted the greeting of Zarathustra and his guests: he pressed forward as one who had no time to lose, seized Zarathustra's hand and exclaimed: "But Zarathustra!

One thing is more necessary than the other, so sayest thou thyself: well, one thing is now more necessary UNTO ME than all others.

A word at the right time: didst thou not invite me to TABLE?

And here are many who have made long journeys.

Thou dost not mean to feed us merely with discourses?

Besides, all of you have thought too much about freezing, drowning, suffocating, and other bodily dangers: none of you, however, have thought of MY danger, namely,

perishing of hunger-" (Thus spake the soothsayer.

When Zarathustra's animals, however, heard these words, they ran away in terror.

For they saw that all they had brought home during the day would not be enough to fill the one soothsayer.

) "Likewise perishing of thirst," continued the soothsayer.

"And although I hear water splashing here like words of wisdom--that is to say, plenteously and unweariedly, I--want WINE!

Not every one is a born water-drinker like Zarathustra.

Neither doth water suit weary and withered ones: WE deserve wine--IT alone giveth immediate vigour and improvised health!"

On this occasion, when the soothsayer was longing for wine, it happened that the king on the left, the silent one, also found expression for once.

"WE took care," said he, "about wine, I, along with my brother the king on the right: we have enough of wine,--a whole ass-load of it.

So there is nothing lacking but bread."

"Bread," replied Zarathustra, laughing when he spake, "it is precisely bread that anchorites have not.

But man doth not live by bread alone, but also by the flesh of good lambs, of which I have two: --THESE shall we slaughter quickly, and cook spicily with sage: it is so that I like them.

And there is also no lack of roots and fruits, good enough even for the fastidious and dainty,--nor of nuts and other riddles for cracking.

Thus will we have a good repast in a little while.

But whoever wish to eat with us must also give a hand to the work, even the kings.

For with Zarathustra even a king may be a cook."

This proposal appealed to the hearts of all of them, save that the voluntary beggar objected to the flesh and wine and spices.

"Just hear this glutton Zarathustra!"

said he jokingly: "doth one go into caves and high mountains to make such repasts?

Now indeed do I understand what he once taught us: Blessed be moderate poverty!

And why he wisheth to do away with beggars."

"Be of good cheer," replied Zarathustra, "as I am.

Abide by thy customs, thou excellent one: grind thy corn, drink thy water, praise thy cooking, -- if only it make thee glad!

I am a law only for mine own; I am not a law for all.

He, however, who belongeth unto me must be strong of bone and light of foot, -- -- Joyous in fight and feast, no sulker, no John o' Dreams, ready for the hardest task as for the feast, healthy and hale.

The best belongeth unto mine and me; and if it be not given us, then do we take it: -- the best food, the purest sky, the strongest thoughts, the fairest women!"

-- Thus spake Zarathustra; the king on the right however answered and said: "Strange!

Did one ever hear such sensible things out of the mouth of a wise man?

And verily, it is the strangest thing in a wise man, if over and above, he be still sensible, and not an ass."

Thus spake the king on the right and wondered; the ass however, with ill will, said YE-A to his remark.

This however was the beginning of that long repast which is called "The Supper" in the history-books.

At this there was nothing else spoken of but THE HIGHER MAN.

На това място прорицателят прекъсна приветствието на Заратустра и неговите гости; той се впусна напред като някой, който няма време за губене, улови ръката на Заратустра и извика:

“Но, Заратустра!

Едно е по-необходимо от друго, тъй казваш ти сам: добре, едно ми е сега по-необходимо от всяко друго.

Една дума тъкмо навреме: не ме ли ти покани на вечеря? И мнозина има тук, които са бъртали дългия път. С речи ли искаш да ни гощаваш ти?

Освен туй всички вие говорихте вече доста за измръзване,

за даване, удушаване и други опасности за тялото: но никой не помисли за моята опасност от глад.”

(Тъй рече прорицателят, но когато животните на Заратустра чуа тия думи, избягаха от страх. Защото видяха, че каквото бяха донесли през деня, нямаше да постигне да се насити само прорицателят.)

“А още и опасността да умра от жад — продължи прорицателят. — И макар да чувам тук да тече вода, подобно речите на мъдростта изобилно и непрестанно, аз искам вино!

Не всеки е Заратустра да пие само вода, откак се е родил. Водата не струва за уморени и посърнали: нам трябва вино — само то дава внезапно оздравяване и ненадейно здраве!”

При тоя случай, когато прорицателят искаше вино, случи се и царят отляво, мълчаливият, да продума.

“За вино — рече той, — се погрижихме ние, аз заедно с брата си, царя отдясно: ние имаме доста вино — цяло магаре. Тъй че липсва само хляб.”

— Хляб? — отвърна Заратустра и се изсмя при това. — А тъкмо хляб нямат пустинниците. Ала човек не живее от хляб само, но и от месото на хубави агнета, а аз ги имам две.

Тях нека по-скоро заколят и насолят, и приготвят с ароматни треви: тъй обичам аз. А също и корени, и плодове не ни липсват, доста добри дори за най-лакоми и изтънчени вкусове; има също и орехи, и други загадки за трошене.

И тъй завчас ще приготвим добра вечеря. Но който иска да яде, не трябва да стои със скръстени ръце, и самите царе. При Заратустра и царят може да бъде готвач.

Това предложение беше по сърце на всички; само доброволният просяк беше против всяко месо, вино и подправки.

“Я гледайте тоя чревоугодник Заратустра! — рече той на смях. — За това ли отива човек в пещери и високи планини — за да прави такива гощавки ли!

Сега разбирам аз това, що ни учеше той някога:

“Благословена да е малката бедност!” и защо иска той да

премахне просяците.”

— Бъди весел като мен — отвърна Заратустра. — Пази си привычките, примерни човече, дъвчи си зърната, пий си водата, хвали си кухнята: стига тя да те весели!

Аз съм закон за моите само, не съм закон за всички. Но който е от моите, трябва да има яки кости и леки нозе; весел за война и празненства, не намръщен, не прехласнат, готов за най-мъчното като за свой празник, здрав и читав.

Най-доброто принадлежи на моите и на мен; и ако не ни го дават, ние сами ще го вземем: най-добрата храна, най-ясното небе, най-силните мисли, най-хубавите жени!

Тъй рече Заратустра, но царят отдясно отвърна:

— Чудно! Чува ли е някой такива мъдри неща от устата на мъдрец?

И наистина, най-рядко се среща мъдрец, който да е умен и да не бъде магаре.

Тъй рече царят отдясно и се почуди; а магарето злорадо довърши неговата реч с И—А. И това бе началото на оная дълга вечеря, която в историческите книги наричат “Тайната вечеря”. И по време на която не се говори за нищо друго, освен за висшия човек.

LXXIII.

THE HIGHER MAN.

74

За висшия човек

1.

When I came unto men for the first time, then did I commit the anchorite folly, the great folly: I appeared on the market-place.

And when I spake unto all, I spake unto none.

In the evening, however, rope-dancers were my companions, and corpses; and I myself almost a corpse.

With the new morning, however, there came unto me a new truth: then did I learn to say: "Of what account to me are market-place and populace and populace-noise and long

populace-ears!"
 Ye higher men, learn THIS from me: On the market-place no one believeth in higher men.
 But if ye will speak there, very well!
 The populace, however, blinketh: "We are all equal."
 "Ye higher men,"--so blinketh the populace--"there are no higher men, we are all equal; man is man, before God--we are all equal!"
 Before God!
 --Now, however, this God hath died.
 Before the populace, however, we will not be equal.
 Ye higher men, away from the market-place!

1.
 Когато за пръв път дойдох при хората, безумието на пустинника извърших, великото безумие — явих се на пазарището. И когато аз говорех към всички, към никого не говорех. А вечерта въжеиграчи бяха ми другари и трупове; и сам аз бях почти труп.
 Но с новото утро ми дойде и нова истина: и аз научих да казвам "Що ме е грижа от пазар и сган, и шум от сган, и дългите уши на сганта!"
 Висши човеци, това научете от мен: на пазара никой не вярва във висши човеци. А щом искате да говорите там, добре! Но сганта подмигва: "Ние всички сме равни."
 "Вие, висши човеци — тъй подмигва сганта, — няма никакви висши човеци, ний всички сме равни, човекът е човек, пред Бога всички ние сме равни!"
 Пред Бога! Но сега тоя бог умря. А пред сганта ние не искаме да бъдем равни. Висши човеци, махнете се от пазара!

2.
 Before God!
 --Now however this God hath died!
 Ye higher men, this God was your greatest danger.
 Only since he lay in the grave have ye again arisen.
 Now only cometh the great noontide, now only doth the higher man become--master!

Have ye understood this word, O my brethren?
 Ye are frightened: do your hearts turn giddy?
 Doth the abyss here yawn for you?
 Doth the hell-hound here yelp at you?
 Well!
 Take heart!
 ye higher men!
 Now only travaileth the mountain of the human future.
 God hath died: now do WE desire--the Superman to live.

2.
 "Пред Бога!" — Но сега тоя бог умря! Висши човеци, тоя бог беше вашата най-голяма опасност.
 Откакто е той в гроба, едва оттогава възкръснахте вие отново. Едва сега настъпи великата пладния, едва сега ще стане висшият човек господар!
 Разбрахте ли вие тая дума, о, мои братя? Вие се плашите — вашите сърца се замаяха? Не зее ли тук бездна за вас? Не ви ли лае тук адският пес?
 Тогава напред! Висши човеци! Едва сега ще се замъчи да роди планината на човешкото бъдеше. Бог умря: сега ние искаме да живее Сврѣхчовека.

3.
 The most careful ask to-day: "How is man to be maintained?"
 Zarathustra however asketh, as the first and only one: "How is man to be SURPASSED?"
 The Superman, I have at heart; THAT is the first and only thing to me--and NOT man: not the neighbour, not the poorest, not the sorriest, not the best.
 -- O my brethren, what I can love in man is that he is an over-going and a down-going.
 And also in you there is much that maketh me love and hope.
 In that ye have despised, ye higher men, that maketh me hope.
 For the great despisers are the great reverers.
 In that ye have despaired, there is much to honour.
 For ye have not learned to submit yourselves, ye have not learned petty policy.

For to-day have the petty people become master: they all preach submission and humility and policy and diligence and consideration and the long et cetera of petty virtues.
 Whatever is of the effeminate type, whatever originateth from the servile type, and especially the populace-mishmash:-- THAT wisheth now to be master of all human destiny--O disgust!
 Disgust!
 Disgust!
 THAT asketh and asketh and never tireth: "How is man to maintain himself best, longest, most pleasantly?"
 Thereby--are they the masters of to-day.
 These masters of to-day--surpass them, O my brethren--these petty people: THEY are the Superman's greatest danger!
 Surpass, ye higher men, the petty virtues, the petty policy, the sand-grain considerateness, the ant-hill trumpery, the pitiable comfortableness, the "happiness of the greatest number" --!
 And rather despair than submit yourselves.
 And verily, I love you, because ye know not to-day how to live, ye higher men!
 For thus do YE live--best!

3.
 Най-угрижените питат днес: "Как може да се съхрани човек?" А Заратустра пита единствен и пръв: "Как ще бъде човекът превъзмогнат?"
 Сврѣхчовекът ми лежи присърце, той е моето първо и единствено — а не човекът: не ближният, не най-бедният, не най-страдащият, не най-добрият.
 — О, братя мои, което мога да обичам у човека, то е, че е преход и гибел. А и у вас има много, което ме кара да обичам и да се надявам.
 Че вие презирахте, висши човеци, това ме кара да се надявам. Великите презрителите са именно великите почитатели.
 Че вие се отчайвахте, в това има много за почит. Че вие не се научихте да се отдавате, вие не научихте дребните мъдрости. Че днес дребните хора станаха господари; те

всички проповядват покорност и смирение, и
 благоразумие, и прилежание, и зачитане, и дългото “и
 тъй нататък” на такива дребни добродетели.

Кое то прилича на жена, което произхожда от рабска
 порода, а особено станта — сбирщина: то иска сега да
 бъде господар на всяка човешка съдбина — о, погнуса!
 Погнуса! Погнуса!

То пита и пита, и не се уморява: “Как се съхранява човек
 най-добре, най-дълго, най-приятно?” С това са те
 господари на днешния ден.

Тия господари на днешния ден превъзмогнете, о, братя
 мои — тия дребни хора: за висшия човек те са най-
 голяма опасност!

Превъзмогнете, висши човеци, малките добродетели,
 малките мъдрости, зачитането на пясъчно зърно,
 пъпленето на мравките, жалкото доволство, “щастиято
 на мнозинството”!

И по-добре да се отчаяте, отколкото да се отдадете. И,
 наистина, аз ви обичам за това, че вие днес не знаете да
 живеете, висши човеци! И тъкмо тъй живеете вие най-
 добре!

4.
 Have ye courage, O my brethren?

Are ye stout-hearted?

NOT the courage before witnesses, but anchorite and eagle
 courage, which not even a God any longer beholdeth?

Cold souls, mules, the blind and the drunken, I do not call
 stout-hearted.

He hath heart who knoweth fear, but VANQUISHETH it; who
 seeth the abyss, but with PRIDE.

He who seeth the abyss, but with eagle's eyes,—he who with
 eagle's talons GRASPETH the abyss: he hath courage.

--

4.
 Имате ли мъжество, о, мои братя? Сърдечни ли сте? Не
 мъжественост пред свидетели, а мъжественост на
 пустинника — и орлова мъжественост, която никой бог

дори не вижда?

Студени души, катъри, слепи, пияни — не са сърдечни за
 мен. Сърце има, който знае страх, но надвива страха;
 който вижда бездната, но с гордост.

Който вижда бездната, но с орлови очи — който с орлови
 нокти хваща бездната: той има мъжество.

5.
 "Man is evil"--so said to me for consolation, all the wisest
 ones.

Ah, if only it be still true to-day!

For the evil is man's best force.

"Man must become better and eviler"--so do _I_ teach.

The evilest is necessary for the Superman's best.

It may have been well for the preacher of the petty people to
 suffer and be burdened by men's sin.

I, however, rejoice in great sin as my great CONSOLATION.

-- Such things, however, are not said for long ears.

Every word, also, is not suited for every mouth.

These are fine far-away things: at them sheep's claws shall not
 grasp!

5.
 “Човек е зъл” — тъй за утеха ми казваха всички най-
 мъдри. Ах, да беше това истина и днес! Че злото е най-
 добрата сила на човека.

“Човек трябва да стане по-добър и по-зъл” — тъй уча аз.
 Най-злото е необходимо за най-доброто на Сврххчовека.
 Можеше да бъде добро за оня проповедник на дребните
 хора това, че той страда и носи греха на човека. Но аз се
 радвам на великия грях като на моя най-велика утеха.
 Но такива неща не са казани за дълги уши. Не всяка дума
 е за всяка уста. Това са тънки, далечни неща: тях не
 трябва да тъпчат овчи крака!

6.
 Ye higher men, think ye that I am here to put right what ye
 have put wrong?
 Or that I wished henceforth to make snuggest couches for you

sufferers?

Or show you restless, miswandering, misclimbing ones, new
 and easier footpaths?

Nay!

Nay!

Three times Nay!

Always more, always better ones of your type shall succumb,--
 for ye shall always have it worse and harder.

Thus only-- --Thus only groweth man aloft to the height where
 the lightning striketh and shattereth him: high enough for
 the lightning!

Towards the few, the long, the remote go forth my soul and
 my seeking: of what account to me are your many little,
 short miseries!

Ye do not yet suffer enough for me!

For ye suffer from yourselves, ye have not yet suffered FROM
 MAN.

Ye would lie if ye spake otherwise!

None of you suffereth from what _I_ have suffered.

--

6.
 О, висши човеци, мислите ли вие, че аз съм тук, за да
 поправа, което вие сте направили зле?
 Или че аз искам занаят по-удобно да ви постеля, вам,
 страдащи? Или да ви покажа нови по-лесни пътеки вам,
 залутани, заблудени, катерещи се по криви пътеки?
 Не! Не! Трижди не! Все повече, все по-добри от вашия род
 трябва да загиват — и вашата участ трябва да става все
 по-зла и по-сурова. Само тъй — само тъй пораста
 човекът до висината, дето мълния го трясва и убива —
 достатъчно висок за мълния!

Към малцина, към бъдещето, към далечното се отправя
 моят дух и моят копнеж: що ме е грижа за вашата
 нищожна, обикновена, кратка беда!

Вие не страдате още достатъчно! Че вие страдате заради
 себе си, вие не сте страдали още заради човека. Вие
 бихте излъгали, ако кажехте иначе!

Вие всички не страдате за това, за което страдах аз.

7.

It is not enough for me that the lightning no longer doeth harm.

I do not wish to conduct it away: it shall learn--to work for ME.

-- My wisdom hath accumulated long like a cloud, it becometh stiller and darker.

So doeth all wisdom which shall one day bear LIGHTNINGS.

-- Unto these men of to-day will I not be LIGHT, nor be called light.

THEM-- will I blind: lightning of my wisdom!
put out their eyes!

7.

Не ми е достатъчно, че мълнията вече не вреди. Не да я отвърна искам аз — тя трябва да се научи да работи за мен.

Моята мъдрост се сбира отдавна като облак, тя става все по-тиха и по-тъмна. Тъй е всяка мъдрост, която някога ще роди мълнии.

На тия човеци на днешния ден не искам аз да бъда светлина, нито светлина да се наричам! Тях искам аз да заслепя: Мълния на моята мъдрост! Избоди им очите!

8.

Do not will anything beyond your power: there is a bad falseness in those who will beyond their power.

Especially when they will great things!

For they awaken distrust in great things, these subtle false-coiners and stage-players:-- Until at last they are false towards themselves, squint-eyed, whited cankers, glossed over with strong words, parade virtues and brilliant false deeds.

Take good care there, ye higher men!

For nothing is more precious to me, and rarer, than honesty. Is this to-day not that of the populace?

The populace however knoweth not what is great and what is small, what is straight and what is honest: it is innocently

crooked, it ever lieth.

8.

Не искайте нищо свръх силите си — грозна лъжа е присъща на тия, които искат свръх силите си.

Особено когато искат велики неща! Че те възбуждат недоверие към великите неща, тия изкусни фалшификатори и актьори: докато най-сетне сами пред себе станат фалшиви кривогледа, измазана червоядина, наметнати с мощни думи, с окачени добродетели, с блестящи фалшиви дела.

Бъдете твърде предпазливи, о, висши човеци! Нищо не е за мен днес по-драгоценно и по-рядко от честност.

Не принадлежи ли това днес на сганта? А сган не знае що е велико, що е дребно, що е пряко и честно — тя е невинно крива. Тя лъже всякога.

9.

Have a good distrust to-day ye, higher men, ye enheartened ones!

Ye open-hearted ones!

And keep your reasons secret!

For this to-day is that of the populace.

What the populace once learned to believe without reasons, who could-- refute it to them by means of reasons?

And on the market-place one convinceth with gestures.

But reasons make the populace distrustful.

And when truth hath once triumphed there, then ask yourselves with good distrust: "What strong error hath fought for it?"

Be on your guard also against the learned!

They hate you, because they are unproductive!

They have cold, withered eyes before which every bird is unplumed.

Such persons vaunt about not lying: but inability to lie is still far from being love to truth.

Be on your guard!

Freedom from fever is still far from being knowledge!

Refrigerated spirits I do not believe in.

He who cannot lie, doth not know what truth is.

9.

Бъдете недоверчиви днес, о, висши човеци, вие, сърдечни! Чистосърдечни! И дръжте в тайна основанията си!

Защото това днес е сганта.

Коего сганта някога научи да вярва без основание, кой би могъл да го опровергае пред нея с основания?

На пазара хората убеждават с жестове. А основанията правят сганта недоверчива.

И ако някога истината е достигнала тържество, то питайте се с недоверие: "Кое ли велико заблуждение се е борило за нея?"

Пазете се също от учените! Те ви мразят: защото са безплодни! Те имат студени изсъхнали очи, пред тях всяка птица лежи оскубана.

Те се хвалят с това, че не лъжат: но безсилието да лъжеш не е още любов към истината. Пазете се!

Отсъствие на треска не е още познание! Не вярвам аз на измръзнали умове. Който не може да лъже, не знае що е истина.

10.

If ye would go up high, then use your own legs!

Do not get yourselves CARRIED aloft; do not seat yourselves on other people's backs and heads!

Thou hast mounted, however, on horseback?

Thou now ridest briskly up to thy goal?

Well, my friend!

But thy lame foot is also with thee on horseback!

When thou reachest thy goal, when thou alightest from thy horse: precisely on thy HEIGHT, thou higher man,--then wilt thou stumble!

10.

Искате ли да се подемете високо, вървете на свои нозе! Не се оставяйте да ви носят нагоре, не сядайте на чужди гърбове и глави.

Но ти си се качил на кон? И бързо яздиш нагоре към

своята цел? Добре, приятелю мой! Но и твоята хрома
нога седи също на коня!

Когато ще постигнеш своята цел, когато ще скочиш от
коня си: на своята висина именно, ти, висши човече —
ще се препънеш.

11.

Ye creating ones, ye higher men!

One is only pregnant with one's own child.

Do not let yourselves be imposed upon or put upon!

Who then is YOUR neighbour?

Even if ye act "for your neighbour"--ye still do not create for
him!

Unlearn, I pray you, this "for," ye creating ones: your very
virtue wisheth you to have naught to do with "for" and "on
account of" and "because."

Against these false little words shall ye stop your ears.

"For one's neighbour," is the virtue only of the petty people:
there it is said "like and like," and "hand washeth hand":--
they have neither the right nor the power for YOUR self-
seeking!

In your self-seeking, ye creating ones, there is the foresight
and foreseeing of the pregnant!

What no one's eye hath yet seen, namely, the fruit--this,
sheltereth and saveth and nourisheth your entire love.

Where your entire love is, namely, with your child, there is
also your entire virtue!

Your work, your will is YOUR "neighbour": let no false values
impose upon you!

11.

Вие, творци, вие, висши човечи! Бременен бива човек
само със свое дете. Не се оставяйте да ви заблуждават и
убеждават! Че кой е вашият ближен? И ако да действате
“за ближния” — вие все пак не творите за него!

Отучете се от това “за”, творци: вашата добродетел иска
именно вие да не правите нищо с това “за” и “заради”, и
“защото”. Затъкнете си ушите за всички тия лъжливи
дребни думи.

“За ближния” — то е добродетел само за дребните хора: те
казват “равен и равен” и “ръка ръка мие” — те нямат ни
право, ни сила за вашето себелюбие.

Вашето себелюбие, творци, съдържа предпазливостта и
предвидливостта на бременна жена! Кое то още никой с
очи не е виждал, плода — него закриля и пази, и храни
всичката ви обич.

Дето е всичката ви обич, у детето, там е също и всичката
ви добродетел! Вашето дело, вашата воля е вашият
“ближен” — не се оставяйте да ви заблуждават с
фалшиви ценности!

12.

Ye creating ones, ye higher men!

Whoever hath to give birth is sick; whoever hath given birth,
however, is unclean.

Ask women: one giveth birth, not because it giveth pleasure.

The pain maketh hens and poets cackle.

Ye creating ones, in you there is much uncleanliness.

That is because ye have had to be mothers.

A new child: oh, how much new filth hath also come into the
world!

Go apart!

He who hath given birth shall wash his soul!

12.

Вие, творци, вие, висши човечи! Който трябва роди, е
болен; а който е родил, е нечист.

Питайте жените — не е удоволствие да раждаш. Болката
кара кокошки и поети да кудкудякат.

Вие, творци, у вас има много нечисто. Защото вие
трябваше да станете майки.

Новородено дете: о, колко нова мръсота се появи на свят!
Отстранете се! И който е родил, да си измие добре
душата!

13.

Be not virtuous beyond your powers!

And seek nothing from yourselves opposed to probability!

Walk in the footsteps in which your fathers' virtue hath
already walked!

How would ye rise high, if your fathers' will should not rise
with you?

He, however, who would be a firstling, let him take care lest he
also become a lastling!

And where the vices of your fathers are, there should ye not
set up as saints!

He whose fathers were inclined for women, and for strong
wine and flesh of wildboar swine; what would it be if he
demanded chastity of himself?

A folly would it be!

Much, verily, doth it seem to me for such a one, if he should
be the husband of one or of two or of three women.

And if he founded monasteries, and inscribed over their
portals: "The way to holiness,"--I should still say: What good
is it!

it is a new folly!

He hath founded for himself a penance-house and refuge-
house: much good may it do!

But I do not believe in it.

In solitude there groweth what any one bringeth into it--also
the brute in one's nature.

Thus is solitude inadvisable unto many.

Hath there ever been anything filthier on earth than the saints
of the wilderness?

AROUND THEM was not only the devil loose--but also the
swine.

13.

Не бивайте добродетелни свръх силите си! И не
изисквайте от себе си нищо против вероятността!

Ходете по стъпките, по които вече е ходила добродетелта
на вашите бащи! Как бихте искали да се подемете
високо, ако не се подеме с вас волята на вашите бащи?

Но който иска да бъде първи, да гледа да не стане
последен!

И дето са пороците на вашите бащи, там не трябва вие да
искате да минавате за светци!

Чиито бащи са обичали жени и силни вина; и диви свине — какво би било, ако един от тях изискваше от себе си целомъдрие?

Това би било безумие! Наистина, за такъв един струва ми се е много, ако той е мъж само на една или две, или три жени.

И ако той учредеше манастири и напишеше на вратите им: "Пътят към светеца" — аз пак бих казал — за какво! То е още едно безумие!

Той си е учредил поправителен дом и убежище — на добър час! Но аз не вярвам в това.

В самотността расте, което човек носи в нея, също и вътрешното животно. Затова мнозина не трябва да се напътват към самотност. Имало ли е по-мръсно досега на земята от пустинници светци? Около тях е бесувал не само дяволът — но и свинята.

14.

Shy, ashamed, awkward, like the tiger whose spring hath failed--thus, ye higher men, have I often seen you slink aside.

A CAST which ye made had failed.

But what doth it matter, ye dice-players!

Ye had not learned to play and mock, as one must play and mock!

Do we not ever sit at a great table of mocking and playing?

And if great things have been a failure with you, have ye yourselves therefore--been a failure?

And if ye yourselves have been a failure, hath man therefore--been a failure?

If man, however, hath been a failure: well then! never mind!

14.

Боязливи, свенливи, несръчни, като тигър, комуто някой скок не се е удал: тъй, висши човеци, ви виждах често да се измъквате настрана. Един зар не ви се удаде.

Но що от това, играчи на зарове! Вие не сте учили да играете и осмивате, както трябва да се играе и осмива!

Не седим ли винаги на една маса за осмиване и игране? И ако вие не сте сполучили с великото, значи ли, че вие затова сте несполучени? И ако сами вие не сте сполучени, несполучен ли е затова човекът? Но ако човек не е сполучен: добре! Та какво!

15.

The higher its type, always the seldomer doth a thing succeed.

Ye higher men here, have ye not all--been failures?

Be of good cheer; what doth it matter?

How much is still possible!

Learn to laugh at yourselves, as ye ought to laugh!

What wonder even that ye have failed and only half-succeeded, ye half-shattered ones!

Doth not--man's FUTURE strive and struggle in you?

Man's furthest, profoundest, star-highest issues, his prodigious powers--do not all these foam through one another in your vessel?

What wonder that many a vessel shattereth!

Learn to laugh at yourselves, as ye ought to laugh!

Ye higher men, Oh, how much is still possible!

And verily, how much hath already succeeded!

How rich is this earth in small, good, perfect things, in well-constituted things!

Set around you small, good, perfect things, ye higher men.

Their golden maturity healeth the heart.

The perfect teacheth one to hope.

15.

Колкото едно нещо е по-съвършено, толкова по-рядко се сполучва то.

Висши хора, не сте ли вие всички тук несполучени?

Бъдете бодри, какво от това! Колко неща са още възможни! Научете се на себе си да се смеете, както трябва да се смее човек!

И чудно ли е, че вие сте несполучени и полусполучени, вие, полустрошени!

Не се ли бие и блъска във вас бъдещето на човека?

Най-далечното, най-дълбокото, звездновисокото на

човека, неговата чудовищна сила — всичко това не кипи ли във вашето гърне?

Чудно ли е, че много гърнета се счупват! Научете се да се смеете на себе си, както трябва човек да се смее! Вие, висши човеци, о, колко неща още са възможни! И наистина, колко неща са вече сполучени! Колко богата е тая земя с малки, добри съвършени неща, напълно сполучени! Поставете малки добри съвършени неща около си, вие, висши човеци! Чиято златна зрялост лечи сърцето. Съвършеното учи да се надяваме.

16.

What hath hitherto been the greatest sin here on earth?

Was it not the word of him who said: "Woe unto them that laugh now!"

Did he himself find no cause for laughter on the earth?

Then he sought badly.

A child even findeth cause for it.

He--did not love sufficiently: otherwise would he also have loved us, the laughing ones!

But he hated and hooted us; wailing and teeth-gnashing did he promise us.

Must one then curse immediately, when one doth not love?

That--seemeth to me bad taste.

Thus did he, however, this absolute one.

He sprang from the populace.

And he himself just did not love sufficiently; otherwise would he have raged less because people did not love him.

All great love doth not SEEK love:--it seeketh more.

Go out of the way of all such absolute ones!

They are a poor sickly type, a populace-type: they look at this life with ill-will, they have an evil eye for this earth.

Go out of the way of all such absolute ones!

They have heavy feet and sultry hearts:--they do not know how to dance.

How could the earth be light to such ones!

16.

Що е било досега на земята най-голям грях? Не бе ли

словото на тоя, който рече: “Тежко на ония, които се смеят тук!”

Не намери ли той сам на земята основание за смях?

Тогава той зле е дирил. Дори дете намира тук основания за смях. Той не е обичал достатъчно — инак би обичал и нас, смеещите се! Но той ни мразеше и осмиваше, плач и скърцане на зъби ни предричаше той.

Трябва ли човек изведнъж да прокллина, дето не обича?

Това, струва ми се, е лош вкус. Но тъй правеше той, безусловният. Той произхождаше от сганта.

И сам той не обичаше достатъчно — инак по-малко би се сърдил, че не го обичат. Всяка велика любов не иска любов — иска повече.

Бягайте от пътя на всички такива безусловни! Те имат тежки нозе и задушни сърца — те не знаят да танцуват. Как може да бъде земята лека за такива.

17.

Tortuously do all good things come nigh to their goal.

Like cats they curve their backs, they purr inwardly with their approaching happiness,-- all good things laugh.

His step betrayeth whether a person already walketh on HIS OWN path: just see me walk!

He, however, who cometh nigh to his goal, danceth.

And verily, a statue have I not become, not yet do I stand there stiff, stupid and stony, like a pillar; I love fast racing.

And though there be on earth fens and dense afflictions, he who hath light feet runneth even across the mud, and danceth, as upon well-swept ice.

Lift up your hearts, my brethren, high, higher!

And do not forget your legs!

Lift up also your legs, ye good dancers, and better still, if ye stand upon your heads!

17.

Всички добри неща се приближават към целта си, като криволят. Като котки се гърбят, те мъркат вътрешно пред своето близко щастие — всички добри неща се смеят.

Вървежът издава дали някой върви по своя път — гледайте как вървя аз! Но който се приближава до целта си, той танцува!

И наистина аз се вкамених в статуя, нито стоя тук, неподвижен, тъп, вкаменен като стълб; аз обичам бързия бяг.

И макар да има на земята блата и гъста скръб — който има леки нозе, скача през тинята и танцува като върху пометен лед.

Възвишете сърцата си, братя мои, високо! По-високо! А не забравяйте също и нозете си! И нозете си повишете, вие, добри танчари, и още по-добре — изправете се на глава!

18.

This crown of the laughter, this rose-garland crown: I myself have put on this crown, I myself have consecrated my laughter.

No one else have I found to-day potent enough for this.

Zarathustra the dancer, Zarathustra the light one, who beckoneth with his pinions, one ready for flight, beckoning unto all birds, ready and prepared, a blissfully light-spirited one:-- Zarathustra the soothsayer, Zarathustra the sooth-laughter, no impatient one, no absolute one, one who loveth leaps and side-leaps; I myself have put on this crown!

18.

Тоя венец на засмения, тоя венец от рози: аз само увенчах главата си, с него аз сам осветих моя смях. Никого друго не намерих аз днес достатъчно силен за това. Заратустра танчарят, Заратустра лекият, който маха криле, готов да лети, мамещ всички птици, готов, чевръст, и блажено лек.

Заратустра прорицателят, Заратустра правдосмеещият се, не безпокойният, не безусловният, един, който обича скокове и отклонения от пътя — аз сам увенчах главата си с тоя венец!

19.

Lift up your hearts, my brethren, high, higher!

And do not forget your legs!

Lift up also your legs, ye good dancers, and better still if ye stand upon your heads!

There are also heavy animals in a state of happiness, there are club-footed ones from the beginning.

Curiously do they exert themselves, like an elephant which endeavoureth to stand upon its head.

Better, however, to be foolish with happiness than foolish with misfortune, better to dance awkwardly than walk lamely.

So learn, I pray you, my wisdom, ye higher men: even the worst thing hath two good reverse sides,-- --Even the worst thing hath good dancing-legs: so learn, I pray you, ye higher men, to put yourselves on your proper legs!

So unlearn, I pray you, the sorrow-sighing, and all the populace-sadness!

Oh, how sad the buffoons of the populace seem to me to-day!

This to-day, however, is that of the populace.

19.

Възвишете сърцата си, братя мои, високо! По-високо! И не забравяйте също и нозете си! И нозете си повишете, вие, добри танчари, и още по-добре — изправете се на глава! И в щастieto има тежки животни, има тромави от рождение. Те правят чудновати усилия като слон, който иска да се изправи на глава.

Но по-добре да бъдеш луд от щастие, отколкото луд от нещастие, по-добре тромав да танцуваш, отколкото хром да ходиш. Научете моята мъдрост — дори и най-лошото нещо има две добри обратни страни; дори и най-лошото нещо има добри нозе за танец: тогава научете се сами, висши човеци, да стоите на своите нозе! Отучете се да тръбите за тъга и за всяка скръб на сганта. О, как скръбни ми се виждат днес глумците на сганта! Но това “днес” е на сганта.

20.

Do like unto the wind when it rusheth forth from its mountain-caves: unto its own piping will it dance; the seas tremble and leap under its footsteps.

That which giveth wings to asses, that which milketh the lionesses:-- praised be that good, unruly spirit, which cometh like a hurricane unto all the present and unto all the populace,-- --Which is hostile to thistle-heads and puzzle-heads, and to all withered leaves and weeds:--praised be this wild, good, free spirit of the storm, which danceth upon fens and afflictions, as upon meadows!

Which hateth the consumptive populace-dogs, and all the ill-constituted, sullen brood:--praised be this spirit of all free spirits, the laughing storm, which bloweth dust into the eyes of all the melanopic and melancholic!

Ye higher men, the worst thing in you is that ye have none of you learned to dance as ye ought to dance--to dance beyond yourselves!

What doth it matter that ye have failed!

How many things are still possible!

So LEARN to laugh beyond yourselves!

Lift up your hearts, ye good dancers, high! higher!

And do not forget the good laughter!

This crown of the laughter, this rose-garland crown: to you my brethren do I cast this crown!

Laughing have I consecrated; ye higher men, LEARN, I pray you--to laugh!

20.

Правете като вятъра, когато се хвърля из своите планински пещери — той иска да играе по своя свирка, морята треперят и се мятат под неговите стъпки.

Който дава криле на магарета, който дои лъвици, хвала на тоя добър, неукротим дух, който за всяко "днес" и за всяка стан идва като вихър;

който е враг на всички магарешки тръни и увехнали листи, и буренаци: хвала на тоя див добър свободен бурен дух, който танцува върху блата и тъги като върху поляна!

Който мрази мършавите псета на сганта и всички несполучили мрачни изроди: хвала на тоя дух на всички свободни духове, смеещ се вихър, който сипе прах в

очите на всички, що гледат черно и са покрити с язви. Вие, висши човеци, най-лошото у вас е това: всички вие не сте се научили да танцувате, както трябва да се танцува над самия себе! Що от това, че вие не сте сполучили! Колко неща са още възможни! Научете се тогава да се смеете над самите вас! Възвишете сърцата си, вие, добри танчари, високо! По-високо! И не забравяйте и добрия смях! Тоя венец на засмения, тоя венец от рози — вам, братя мои, хвърлям тоя венец! Аз осветих смеха; висши човеци, научете се да се смеете!

LXXIV. THE SONG OF MELANCHOLY.

75

Песен на тъгата

1.

When Zarathustra spake these sayings, he stood nigh to the entrance of his cave; with the last words, however, he slipped away from his guests, and fled for a little while into the open air.

"O pure odours around me," cried he, "O blessed stillness around me!

But where are mine animals?

Hither, hither, mine eagle and my serpent!

Tell me, mine animals: these higher men, all of them--do they perhaps not SMELL well?

O pure odours around me!

Now only do I know and feel how I love you, mine animals."

--And Zarathustra said once more: "I love you, mine animals!"

The eagle, however, and the serpent pressed close to him when he spake these words, and looked up to him.

In this attitude were they all three silent together, and sniffed and sipped the good air with one another.

For the air here outside was better than with the higher men.

1.

Когато Заратустра говореше тия речи, той стоеше близо до входа на своята пещера; но с последните думи той

напусна гостите си и избяга за малко на открито.

— О, чисти благоухания около мен — извика той, — о, блажена тишина около мен! Но де са моите животни? Елате, елате, орел мой и моя змия!

Кажете ми, мои животни: всички тия висши човеци — не миришат ли те на лошо? О, чисти благоухания около мен! Сега знам и чувствам аз как ви обичам, мои животни.

И Заратустра рече още веднъж:

— Аз ви обичам, мои животни!

А орелът и змията припираха към него, когато той рече тия думи, и гледаха към него нагоре. Така седяха трима заедно и душеха, и дишаха заедно чистия въздух. Че въздухът тук отвън беше по-чист, отколкото при висшите човеци.

2.

Hardly, however, had Zarathustra left the cave when the old magician got up, looked cunningly about him, and said: "He is gone!

And already, ye higher men--let me tickle you with this complimentary and flattering name, as he himself doeth--already doth mine evil spirit of deceit and magic attack me, my melancholy devil, --Which is an adversary to this Zarathustra from the very heart: forgive it for this!

Now doth it wish to conjure before you, it hath just ITS hour; in vain do I struggle with this evil spirit.

Unto all of you, whatever honours ye like to assume in your names, whether ye call yourselves 'the free spirits' or 'the conscientious,' or 'the penitents of the spirit,' or 'the unfettered,' or 'the great longers,'-- --Unto all of you, who like me suffer FROM THE GREAT LOATHING, to whom the old God hath died, and as yet no new God lieth in cradles and swaddling clothes--unto all of you is mine evil spirit and magic-devil favourable.

I know you, ye higher men, I know him,--I know also this fiend whom I love in spite of me, this Zarathustra: he himself often seemeth to me like the beautiful mask of a saint, --Like a new strange mummary in which mine evil

spirit, the melancholy devil, delighteth:--I love Zarathustra,
so doth it often seem to me, for the sake of mine evil spirit.
-- But already doth IT attack me and constrain me, this spirit
of melancholy, this evening-twilight devil: and verily, ye
higher men, it hath a longing-- --Open your eyes!
--it hath a longing to come NAKED, whether male or female, I
do not yet know: but it cometh, it constraineth me, alas!
open your wits!

The day dieth out, unto all things cometh now the evening,
also unto the best things; hear now, and see, ye higher men,
what devil--man or woman-- this spirit of evening-
melancholy is!"

Thus spake the old magician, looked cunningly about him,
and then seized his harp.

2.

Но щом Заратустра напусна своята пещера, ето че старият
магьосник се издигна, погледна лукаво наоколо и рече:
"Той излезе!

И ето, висши човеци — да ви погъделичкам и аз като него
с това лъстиво и ласкаещо име — напада ме моят зъл
измамлив и чародеен дух, моят тъжен дявол, който от
душа е противник на тоя Заратустра: простете му! Сега
той иска да ви омагьоса, неговият час настана; напусто
се боря аз с тоя зъл дух.

Всички вам, каквито почести и да бихте си въздали на
думи, дали вие се зовете "свободни духом", или
"правдиви", или "каещи се духом", или "освободени от
окови", или "алчуци и жаждуци" — всички вам, които
страдате подобно мен от великото отвращение, за които
старият бог умря, а още никой нов бог не лежи в люлка
и пелени — вам всички е благосклонен моят зъл дух и
дявол-магьосник.

Аз ви познавам, висши човеци; аз познавам него —
познавам също този дявол, когото против волята си
обичам, тоя Заратустра: сам той, струва ми се, прилича
на една хубава маска на светец; прилича на нов чуден
маскарад, в който моят зъл дух, тъжният дявол намира
удоволствие — аз обичам Заратустра, тъй ми се струва

често, заради моя зъл дух.

Но вече той ме овладява и ме мъчи тоя дух на тъгата, тоя
дявол на вечерната дрезгавина — и, наистина, висши
човеци, нему се иска — отворете само очи! нему се иска,
да дойде наг, дали жена, или мъж, още не зная: но той
иде, той ме мъчи, уви! Разтворете вашите чувства.
Денят отзвучава; за всички неща иде вечер, и за най-
добрите, чуйте и вижте, висши човеци, какъв дявол,
дали мъж, дали жена, е тоя дух на вечерна тъга!"
Тъй рече старият магьосник, погледна лукаво и хвана
своята арфа:

3.

In evening's limpid air, What time the dew's soothings Unto
the earth downpour, Invisibly and unheard-- For tender
shoe-gear wear The soothing dews, like all that's kind-
gentle--: Bethinkst thou then, bethinkst thou, burning heart,
How once thou thirstedest For heaven's kindly teardrops
and dew's down-droppings, All singed and weary
thirstedest, What time on yellow grass-pathways Wicked,
occidental sunny glances Through sombre trees about thee
sported, Blindingly sunny glow-glances, gladly-hurting?
"Of TRUTH the wooer?

Thou?"

--so taunted they- "Nay!

Merely poet!

A brute insidious, plundering, grovelling, That aye must lie,
That wittingly, wilfully, aye must lie: For booty lusting,
Motley masked, Self-hidden, shrouded, Himself his booty
HE --of truth the wooer?

Nay!

Mere fool!

Mere poet!

Just motley speaking, From mask of fool confusedly shouting,
Circumambulating on fabricated word-bridges, On motley
rainbow-arches, 'Twixt the spurious heavenly, And spurious
earthly, Round us roving, round us soaring,-- MERE FOOL!

MERE POET!

HE--of truth the wooer?

Not still, stiff, smooth and cold, Become an image, A godlike
statue, Set up in front of temples, As a God's own door-
guard: Nay!

hostile to all such truthfulness-statues, In every desert
homelier than at temples, With cattish wantonness, Through
every window leaping Quickly into chances, Every wild
forest a-sniffing, Greedily-longingly, sniffing, That thou, in
wild forests, 'Mong the motley-speckled fierce creatures,
Shouldest rove, sinful-sound and fine-coloured, With
longing lips smacking, Blessedly mocking, blessedly hellish,
blessedly blood-thirsty, Robbing, skulking, lying--roving:--
Or unto eagles like which fixedly, Long adown the precipice
look, Adown THEIR precipice:-- Oh, how they whirl down
now, Thereunder, therein, To ever deeper profoundness
whirling!

-- Then, Sudden, With aim aright, With quivering flight, On
LAMBKINS pouncing, Headlong down, sore-hungry, For
lambkins longing, Fierce 'gainst all lamb-spirits, Furious-
fierce all that look Sheeplike, or lambeyed, or crisp-woolly, -
-Grey, with lambsheep kindliness!

Even thus, Eaglelike, pantherlike, Are the poet's desires, Are
THINE OWN desires 'neath a thousand guises, Thou fool!
Thou poet!

Thou who all mankind viewedst-- So God, as sheep--: The God
TO REND within mankind, As the sheep in mankind, And in
rending LAUGHING-- THAT, THAT is thine own
blessedness!

Of a panther and eagle--blessedness!

Of a poet and fool--the blessedness!

-- In evening's limpid air, What time the moon's sickle, Green,
'twixt the purple-glowings, And jealous, steal'th forth: --Of
day the foe, With every step in secret, The rosy garland-
hammocks Downsickling, till they've sunken Down
nightwards, faded, downsunken:-- Thus had I sunken one
day From mine own truth-insanity, From mine own fervid
day-longings, Of day weary, sick of sunshine, --Sunken
downwards, evenwards, shadowwards: By one sole trueness
All scorched and thirsty: --Bethinkst thou still, bethinkst
thou, burning heart, How then thou thirstedest?

- THAT I SHOULD BANNED BE FROM ALL THE
TRUENESS!
MERE FOOL!
MERE POET!

3.
В изяснения лъх,
Кога се рони на земята
Утехата роса,
Невидима, нечута —
Че леки тя обувки носи,
Утехата роса, кат всички утешителни души —
Ти помниш ли, сърце горещо,
Как някога жадува
За росните сълзи небесни,
Жадува знойно морна,
Кога в обраслите посърнали пътеки
През черни дървеса
Злокобно вечерното слънце
Следеше те с блестящи погледи злоради?
За истина борец — ти? Тъй
Посрещаха ме с присмех те,
Поет — и нищо друго!
Звяр, граблив, лукав, пълзящ,
Който лъже
Съзнателно, по воля лъже,
За плячка алчен,
Зад пъстра маска скрит,
Сам себе маска,
Сам себе плячка
И туй — за истина борец?...
Глумец! Поет!
Заплел език зад маска на глумеца,
И неговата пъстра реч, гъмжаща
По призракен мост от думи
По ослепителна дъга от лъжи
Между фалшиви небеса
И земи фалшиви
Похитена, заскитана —

Глумец! Поет!
И туй — за истина борец?...
Не тих и вкаменен, не гладък и студен,
Превърнат в образ,
В божи стълп,
Не поставен пред храм,
На някой бог придверник:
Не? Злобник той на истината пред лика —
Не в храм — в пустиня у дома си,
И бърз, и смел,
И смятащ се навред,
Сред пъстрокожи зверове живеещ
Греховно здрав, красив, изменлив,
Вървиш ти с похотлив стон
Блаженонасмешлив, блаженопъклен,
Блаженокръвожаден,
Граблив, взиращ се вървиш...
Или подобен на орел, що дълго,
Дълго в пропасти взрял
В своите пропасти...
— О, как се долу там
Все в глъб и все навътре
На глъбини във глъбината вие! —
И пак
Изведнъж,
Вби полет надолу
И стадото налетя.
Горен от глад
И алчущ за овце,
Гневен за всичките овчи души,
Злобогневен към всичко, що гледа
Благочестиво, овче, кърдорунно
И глупаво, към всичко задоено
С млекото на овче благодушие
Такива орлови, тигрови
Са гордите копнежи на поета,
Са твоите копнежи.
Прибулени с хиляда маски,
И твоите, глумец! Поет!

Ти, който виждаш у човека
бог и овца —
в човека бога да разкъсаш,
А също и овцата,
Със смях да ги разкъсаш —
Това, това е твоето блаженство!
На тигър и орел блаженство!
И на поет, и на глумец блаженство! —
В изяснения лъх,
Когато сърпът на луната
Зелен сред пурпурни зари
Промъква се ревниво:
— Враждебно към деня,
При всяка стъпка тайно
Нависналите рози той прерязва,
Додето паднат бледи
Надолу в нощний мрак:
Тъй паднах сам аз нявга
На своята правда от беса,
И на деня си от копнежа,
И морен от деня, от светлината болен,
— аз паднах долу, във вечер, в сянка:
От истина една
Обжегнат и жадуващ:
— ти помниш ли, сърце горещо,
Тогава как жадува? —
Че съм изгнан,
От всяка истина изгнан
Глумец!
Поет!

LXXV.
SCIENCE.
76

За науката

Thus sang the magician; and all who were present went like
birds unawares into the net of his artful and melancholy
voluptuousness.

Only the spiritually conscientious one had not been caught: he at once snatched the harp from the magician and called out: "Air!

Let in good air!

Let in Zarathustra!

Thou makest this cave sultry and poisonous, thou bad old magician!

Thou seducest, thou false one, thou subtle one, to unknown desires and deserts.

And alas, that such as thou should talk and make ado about the TRUTH!

Alas, to all free spirits who are not on their guard against SUCH magicians!

It is all over with their freedom: thou teachest and temptest back into prisons,-- --Thou old melancholy devil, out of thy lament soundeth a lurement: thou resemblest those who with their praise of chastity secretly invite to voluptuousness!"

Thus spake the conscientious one; the old magician, however, looked about him, enjoying his triumph, and on that account put up with the annoyance which the conscientious one caused him.

"Be still!"

said he with modest voice, "good songs want to re-echo well; after good songs one should be long silent.

Thus do all those present, the higher men.

Thou, however, hast perhaps understood but little of my song?

In thee there is little of the magic spirit.

"Thou praisest me," replied the conscientious one, "in that thou separatest me from thyself; very well!

But, ye others, what do I see?

Ye still sit there, all of you, with lusting eyes--: Ye free spirits, whither hath your freedom gone!

Ye almost seem to me to resemble those who have long looked at bad girls dancing naked: your souls themselves dance!

In you, ye higher men, there must be more of that which the magician calleth his evil spirit of magic and deceit:--we must indeed be different.

And verily, we spake and thought long enough together ere. Zarathustra came home to his cave, for me not to be unaware that we ARE different.

We SEEK different things even here aloft, ye and I.

For I seek more SECURITY; on that account have I come to Zarathustra.

For he is still the most steadfast tower and will-- --To-day, when everything tottereth, when all the earth quaketh.

Ye, however, when I see what eyes ye make, it almost seemeth to me that ye seek MORE INSECURITY, --More horror, more danger, more earthquake.

Ye long (it almost seemeth so to me--forgive my presumption, ye higher men)-- --Ye long for the worst and dangerousest life, which frighteneth ME most,-- for the life of wild beasts, for forests, caves, steep mountains and labyrinthine gorges.

And it is not those who lead OUT OF danger that please you best, but those who lead you away from all paths, the misleaders.

But if such longing in you be ACTUAL, it seemeth to me nevertheless to be IMPOSSIBLE.

For fear--that is man's original and fundamental feeling; through fear everything is explained, original sin and original virtue.

Through fear there grew also MY virtue, that is to say: Science.

For fear of wild animals--that hath been longest fostered in man, inclusive of the animal which he concealeth and feareth in himself:--Zarathustra calleth it 'the beast inside.'

Such prolonged ancient fear, at last become subtle, spiritual and intellectual--at present, me thinketh, it is called SCIENCE."

-- Thus spake the conscientious one; but Zarathustra, who had just come back into his cave and had heard and divined the last discourse, threw a handful of roses to the conscientious one, and laughed on account of his "truths."

"Why!"

he exclaimed, "what did I hear just now?

Verily, it seemeth to me, thou art a fool, or else I myself am one: and quietly and quickly will I Put thy 'truth' upside down.

For FEAR--is an exception with us.

Courage, however, and adventure, and delight in the uncertain, in the unattempted--COURAGE seemeth to me the entire primitive history of man.

The wildest and most courageous animals hath he envied and robbed of all their virtues: thus only did he become--man.

THIS courage, at last become subtle, spiritual and intellectual, this human courage, with eagle's pinions and serpent's wisdom: THIS, it seemeth to me, is called at present--"ZARATHUSTRA!"

cried all of them there assembled, as if with one voice, and burst out at the same time into a great laughter; there arose, however, from them as it were a heavy cloud.

Even the magician laughed, and said wisely: "Well!

It is gone, mine evil spirit!

And did I not myself warn you against it when I said that it was a deceiver, a lying and deceiving spirit?

Especially when it showeth itself naked.

But what can I do with regard to its tricks!

Have I created it and the world?

Well!

Let us be good again, and of good cheer!

And although Zarathustra looketh with evil eye--just see him! he disliketh me--: --Ere night cometh will he again learn to love and laud me; he cannot live long without committing such follies.

HE--loveth his enemies: this art knoweth he better than any one I have seen.

But he taketh revenge for it--on his friends!"

Thus spake the old magician, and the higher men applauded him; so that Zarathustra went round, and mischievously and lovingly shook hands with his friends,--like one who hath to make amends and apologise to every one for something.

When however he had thereby come to the door of his cave, lo, then had he again a longing for the good air outside, and for his animals, --and wished to steal out.

Тъй пъх магьосникът и всички, които бяха сбрани, влетяха като птици неусетно в мрежата на неговото хитро и

мрачно сладострастие. Само съвестният духом не бе хванат: той бързо отне арфата от магьосника и викна: "Въздух! Нека чист въздух влезе вътре! Нека Заратустра влезе вътре! Ти правиш тая пещера задушна и отровна, ти, зъл стар магьосник!

Ти съблазняваш, ти, фалшив, изтънчен, към непознати страстни желания и пустини. И тежко, когато такива като тебе говорят за истината и ѝ придават важност!

Тежко на всички свободни духове, които не са нащрек пред такива магьосници! Изгубена е тяхната свобода: ти учиш и мамиш назад в тъмници, ти, стар мрачен дявол, в твоята жалба звучи подмамлива свирка, ти приличаш на ония, които със своята похвала на целомъдрието тайно канят към разврат!"

Тъй рече съвестният, но старият магьосник се оглеждаше наоколо, наслаждаваше се от победата си и затова преглътна досадата, що му причини съвестният.

— Млъкни! — каза той със скромнен глас. — Добри песни трябва добре да отекват; след добри песни трябва да има дълго мълчание.

Тъй правят всички тия, висшите човеци. Но ти сам навярно малко си разбрал от моята песен? В теб има малко от духа на магьосник.

— Ти ме хвалиш — отвърна съвестният, — като ме отделяш от себе си, добре, но вие, другите, що виждам аз? Вие още седите тук с похотливи очи.

Вие, свободни души, де се даяна вашата свобода!

Изглеждате ми да приличате на такива, които дълго са гледали развратни танцуващи голи момичета: сами душите ви танкуват.

Във вас, висши човеци, трябва да има повече от онова, което магьосникът зове свой зъл чародеен и измамлив дух — ние трябва да сме различни.

И наистина, ние доста говорихме и мислихме, преди Заратустра да се е върнал в своята пещера, за да узнае, че ние сме различни.

Ние дири различни неща и тук горе, вие и аз. Аз именно дира повечето сигурност, затова дойдох при Заратустра. Той именно е най-яката кула и воля;

днес, когато всичко се колебае, когато цялата земя трепери. Но вие, когато виждам какви очи правите, струва ми се, че вие дириш повече несигурност; повече трепет, повече опасност, повече земетресение. Вие ламтите, тъй ми се струва, простете моята смелост, вие, висши човеци; вие ламтите за най-лошия, най-опасния живот, който ми внушава най-голям страх, за живота на дивите зверове, за гори, пещери, стръмни планини и заблуждаващи устия.

И не тия водачи ви допадат най-вече, които ви изваждат от опасност, но ония, които ви отстраняват от всички пътища, съблазнителите.

Но ако такова желание у вас е истинско, то при всичко туй ми се вижда невъзможно.

Че страхът — това у човека е наследствено и основно чувство; чрез страх се обяснява всичко, наследственият грях и наследствената добродетел.

От страха израсна и моята добродетел, която се нарича наука.

Страхът именно от дивите зверове — той е най-дълго отглеждан у човека, включително животното, което той крие в себе си и от което се плаши — Заратустра го нарича "вътрешното животно".

Тоя дълъг отдавнашен страх, най-сетне станал тънък духовен, душевен — днес, струва ми се, наричат "наука".

Тъй рече съвестният; но Заратустра, който тъкмо се завърна в своята пещера и чу последните думи, и отгатна смисъла им, хвърли на съвестния пълна шепа рози и се изсмя на неговите "истини".

"Как! — извика той. — Какво чух аз сега? Наистина, струва ми се, че или ти си глумец или аз сам: и твоята "истина" аз в миг ще обърна надолу с главата.

Страх именно — е изключение за нас. А мъжество и премеждия, и радост от неизвестното, от това, което никой още не е дръзвал — мъжество ми се струва е цялата предистория на човека.

На най-дивите смели животни е завидял той и им е ограбил всички добродетели: едва тъй стана той човек. Това мъжество, най-сетне станало изтънчено, духовно и

душевно, това човешко мъжество с орлови криле и змийска мъдрост: то, ми се струва, се зове днес — "Заратустра!" — извикаха всички, които седяха заедно, като из една уста и вдигнаха голям смях при това; но от тях се поде сякаш тежък облак. Също и магьосникът се смя и рече мъдро:

"Та що! Той се махна, моят зъл дух!

И не ви ли предупредих сам аз от него, като казах, че той е лъжец, дух на лъжа и измама?"

Особено когато той се покаже гол. Но що съм крив аз за неговите козни! Аз ли създадох него и света?

Добре! Нека се одобрим пак и бъдем весели! И макар вече Заратустра да гледа сърдито — вижте го! Той ми е сърдит — преди да падне нощ, той пак ще ме обикне и възхвали, той не може да живее дълго, без да прави такива безумства.

Той обича своите врагове: това изкуство разбира той най-добре от всички, които съм виждал аз. Но затова той отмъщава на своите приятели!"

Тъй рече старият магьосник и висшите човеци му ръкопляскаха: тъй че Заратустра обикаляше пещерата и със злоба и обич стискаше ръцете на своите приятели — като някой, който иска да поправи нещо и да се извини пред всички. Но когато дойде при вратата на своята пещера, ето, нему отново се поиска да излезе на чист въздух, там вън и при своите животни — и той искаше да избяга невидян.

LXXVI.

AMONG DAUGHTERS OF THE DESERT.

77

Между дъщерите на пустинята

1.

"Go not away!"

said then the wanderer who called himself Zarathustra's shadow, "abide with us--otherwise the old gloomy affliction might again fall upon us.

Now hath that old magician given us of his worst for our good,

and lo!
 the good, pious pope there hath tears in his eyes, and hath quite embarked again upon the sea of melancholy.
 Those kings may well put on a good air before us still: for that have THEY learned best of us all at present!
 Had they however no one to see them, I wager that with them also the bad game would again commence,-- --The bad game of drifting clouds, of damp melancholy, of curtained heavens, of stolen suns, of howling autumn-winds, --The bad game of our howling and crying for help!
 Abide with us, O Zarathustra!
 Here there is much concealed misery that wisheth to speak, much evening, much cloud, much damp air!
 Thou hast nourished us with strong food for men, and powerful proverbs: do not let the weakly, womanly spirits attack us anew at dessert!
 Thou alone makest the air around thee strong and clear!
 Did I ever find anywhere on earth such good air as with thee in thy cave?
 Many lands have I seen, my nose hath learned to test and estimate many kinds of air: but with thee do my nostrils taste their greatest delight!
 Unless it be,--unless it be--, do forgive an old recollection!
 Forgive me an old after-dinner song, which I once composed amongst daughters of the desert:-- For with them was there equally good, clear, Oriental air; there was I furthest from cloudy, damp, melancholy Old-Europe!
 Then did I love such Oriental maidens and other blue kingdoms of heaven, over which hang no clouds and no thoughts.
 Ye would not believe how charmingly they sat there, when they did not dance, profound, but without thoughts, like little secrets, like beribboned riddles, like dessert-nuts-- Many-hued and foreign, forsooth!
 but without clouds: riddles which can be guessed: to please such maidens I then composed an after-dinner psalm."
 Thus spake the wanderer who called himself Zarathustra's shadow; and before any one answered him, he had seized the harp of the old magician, crossed his legs, and looked

calmly and sagely around him:--with his nostrils, however, he inhaled the air slowly and questioningly, like one who in new countries tasteth new foreign air.
 Afterward he began to sing with a kind of roaring.

1.
 "Недей бяга! — каза тук скитникът, който се наричаше сянката на Заратустра. — Остани при нас — инак старата тежка скръб пак ще ни нападне.
 Оня стар магьосник вече ни дари всичко свое най-лошо и ето, добрият благочестив папа има сълзи на очи и той пак отплува по морето на своята тъга.
 Тия царе пак могат още да се преструват пред нас: това те се научиха днес най-добре от всички ни! Но да нямаха свидетели, обзалагам се че също и у тях би почнала пак лошата игра;
 лошата игра на отминаващи облаци, на влажна скръб, на нависнало небе, на откраднати слънца, на виещи есенни ветрове!
 лошата игра на нашето време и викане за помощ: остани при нас, о, Заратустра. Тук има много скрита неволя, която иска да говори, много здрач, много облаци, много задушлив въздух!
 Ти ни нахрани със здрава мъжка храна и силни мъдростовия: не допускай да ни нападнат след трапезата пак изнежените женски духове!
 Сам ти правиш въздуха около си здрав и ведър! Намирал ли съм аз някога такъв добър въздух на земята, както у тебе в твоята пещера?
 Разни страни видях аз, моят нос се научи да разбира и оценява разен въздух. Но у тебе моите ноздри вкусиха най-голямата си радост!
 Освен, освен — о, прости ми един стар спомен, прости ми една стара следтрапезна песен, която някога съчиних между дъщерите на пустинята, при които имаше такъв пресен ведър източен въздух; там бях аз най-далеч от облачната влажна тъжна стара Европа!
 Тогава обичах аз тия възточни момичета и друго небесно царство, над което не висят ни облаци, ни мисли.

Вие не знаете как чинно седяха те, когато не танцуваха, дълбоки, но без мисли като малки тайни, като окичени загадки; като орехи след ядене — пъстри и чужди, наистина! Но без облаци: загадки, които лесно се отгатват; за угода на такива девойки съчиних аз тогава един следтрапезен псалом."
 Тъй рече скитникът и сянката; и преди някой да му отвърне, той беше вече хванал арфата на стария магьосник, кръстосал нозе, и гледаше около си спокойно и мъдро — а с ноздрите си пое мудро и въпросително въздух, като някой, който в нови страни опитва нов чужд въздух. След това почна той да пее, като да ревеше.

2.
 THE DESERTS GROW: WOE HIM WHO DOTH THEM
 HIDE!
 --Ha!
 Solemnly!
 In effect solemnly!
 A worthy beginning!
 Afric manner, solemnly!
 Of a lion worthy, Or perhaps of a virtuous howl-monkey-- --
 But it's naught to you, Ye friendly damsels dearly loved, At whose own feet to me, The first occasion, To a European under palm-trees, A seat is now granted.
 Selah.
 Wonderful, truly!
 Here do I sit now, The desert nigh, and yet I am So far still from the desert, Even in naught yet deserted: That is, I'm swallowed down By this the smallest oasis--: --It opened up just yawning, Its loveliest mouth agape, Most sweet-odoured of all mouthlets: Then fell I right in, Right down, right through--in 'mong you, Ye friendly damsels dearly loved!
 Selah.
 Hail!
 hail!
 to that whale, fishlike, If it thus for its guest's convenience Made things nice!
 --(ye well know, Surely, my learned allusion?)

) Hail to its belly, If it had e'er A such loveliest oasis-belly As this is: though however I doubt about it, --With this come I out of Old-Europe, That doubt'th more eagerly than doth any Elderly married woman.

May the Lord improve it!

Amen!

Here do I sit now, In this the smallest oasis, Like a date indeed, Brown, quite sweet, gold-suppurating, For rounded mouth of maiden longing, But yet still more for youthful, maidlike, Ice-cold and snow-white and incisory Front teeth: and for such assuredly, Pine the hearts all of ardent date-fruits.

Selah.

To the there-named south-fruits now, Similar, all-too-similar, Do I lie here; by little Flying insects Round-sniffled and round-played, And also by yet littler, Foolisher, and peccabler Wishes and phantasies,-- Environed by you, Ye silent, presentientest Maiden-kittens, Dudu and Suleika, -- ROUNDSPHINXED, that into one word I may crowd much feeling: (Forgive me, O God, All such speech-sinning!

) --Sit I here the best of air sniffing, Paradisal air, truly, Bright and buoyant air, golden-mottled, As goodly air as ever From lunar orb downfell-- Be it by hazard, Or supervened it by arrogance?

As the ancient poets relate it.

But doubter, I'm now calling it In question: with this do I come indeed Out of Europe, That doubt'th more eagerly than doth any Elderly married woman.

May the Lord improve it!

Amen.

This the finest air drinking, With nostrils out-swelled like goblets, Lacking future, lacking remembrances Thus do I sit here, ye Friendly damsels dearly loved, And look at the palm-tree there, How it, to a dance-girl, like, Doth bow and bend and on its haunches bob, --One doth it too, when one view'th it long!

-- To a dance-girl like, who as it seem'th to me, Too long, and dangerously persistent, Always, always, just on SINGLE leg hath stood?

--Then forgot she thereby, as it seem'th to me, The OTHER leg?

For vainly I, at least, Did search for the amissing Fellow-jewel --Namely, the other leg-- In the sanctified precincts, Nigh her very dearest, very tenderest, Flapping and fluttering and flickering skirting.

Yea, if ye should, ye beauteous friendly ones, Quite take my word: She hath, alas!

LOST it!

Hu!

Hu!

Hu!

Hu!

Hu!

It is away!

For ever away!

The other leg!

Oh, pity for that loveliest other leg!

Where may it now tarry, all-forsaken weeping?

The lonest leg?

In fear perhaps before a Furious, yellow, blond and curled Leonine monster?

Or perhaps even Gnawed away, nibbled badly-- Most wretched, woeful!

woeful!

nibbled badly!

Selah.

Oh, weep ye not, Gentle spirits!

Weep ye not, ye Date-fruit spirits!

Milk-bosoms!

Ye sweetwood-heart Purselets!

Weep ye no more, Pallid Dudu!

Be a man, Suleika!

Bold!

Bold!

--Or else should there perhaps Something strengthening, heart-strengthening, Here most proper be?

Some inspiring text?

Some solemn exhortation?

-- Ha!

Up now!

honour!

Moral honour!

European honour!

Blow again, continue, Bellows-box of virtue!

Ha!

Once more thy roaring, Thy moral roaring!

As a virtuous lion Nigh the daughters of deserts roaring!

--For virtue's out-howl, Ye very dearest maidens, Is more than every European fervour, European hot-hunger!

And now do I stand here, As European, I can't be different, God's help to me!

Amen!

THE DESERTS GROW: WOE HIM WHO DOTH THEM HIDE!

2.

ПУСТИНЯТА РАСТЕ:

ТЕЖКО НА ТОЗ, ЩО В СЕБЕ СИ ТАИ ПУСТИНИ

Ха! Как тържествено!

Наистина тържествено!

Достойно начинание!

По африкански, да, тържествено!

За някой лъв достойно,

За някоя маймуна, крещяща за морал —

— за вас нищо,

Приятелки най-драги,

Пред чиито нозе

Честит да седна бях аз пръв европеец

Под тия палми тук. Села016.

Наистина чудесно!

Седя аз тук

В пустинята наблизно

И тъй далеч от нея,

И в нищо още неопустошен:

Погълнат

От тоз, най-малкия оазис —

— раззина той уста широко

Най-хубави
Най-благовонните от вси уста.
И аз попаднах вътре,
Навътре и през тях — при вас.
Приятелки най-драги! Села.
Хвала, хвала на она кит,
Той своя гост така запази! —
Разбрахте ли
Учената ми вий загадка?
Хвала на неговий корем,
Приятния корем — оазис
Не бе ли той кат тоз
В това се аз съмнявам —
Защото ида от Европа
Най-недоверчива от всички
Увехнали съпруги.
Бог да ги вразуми!
Амин!
Седя аз тук
В най-малкия оазис
Като фурма кафявозлатна, сладка,
Като нея аз желая
Устата сочни на девойка,
Но най-вече желая
Студени снежнобели зъбки:
За тях копней сърцето на всички горещи фурми. Села.
Кат тия южни плодове
Лежа аз тук
От малки бръмбари крилати
Мирисан и обиколен,
Тъй също от по-малки
По-глупави, по-грешни
Желания, догадки —
Обиколен от вас,
Вий, неми и наивни котенца — моми,
Дуду и Зулейка,
— осфинксен, не в реч една
Аз тъпча много чувства:
(Бог нека ми прости

Тоз езиковен грях!)
— седя аз тук, най-ведър въздух дишаш,
На рая въздуха тъй светъл,
Тъй лек, пронизан с златни нишки —
Тъй хубав въздух
Струящ се от луната —
Дали случайно,
Или от изблик?
Тъй както казват старите поети.
Но аз, съмнител, се съмнявам,
защото ида от Европа —
Най-недоверчива от всички
Увехнали съпруги.
Бог да ги вразуми!
Амин!
Най-хубавия въздух пиещ,
С издути ноздри като чаши,
Без бъдеще, без спомени,
седя аз тук,
Другарки най-драги;
И палмата аз гледам
Как тя като танчарка,
Огъва се, прегъва, в бедрата се люлей,
— погледнеш ли я, ти ней подражаваш.
И сякаш е танчарка
Тя дълго, дълго и опасно
Все на едно краче стоя?
— дали тя тъй забрави другото краче?
Напусто аз го дирих
Тъй скъпото близначе
— и другото краче —
Там в близостта свещена
На нейните най-нежни
Развеяни в замая, трепнали одежди.
И, ако ли ми вярвате, другарки прекрасни,
Всецяло вярвате:
Тя го изгуби!
Изчезна то!
Навеки то!

Туй другото краче!
Как жал ми е за него!
Къде ли то забравено жалей?
Самотното краче?
И може би в боязън
От някой русокъдрав
Страхотен звяр-лъв?
Изгризано, изхрускано —
Ужасно, уви! Уви! Изхрускано! Села.
О, не плачете!
Изнежени сърца,
О, не плачете,
фурми сърца! Гръд млечна!
Сърца кесийки!
Ти не плачи,
Посърнала Дуду!
Бъди човек, Зулейка! Дързост! Дързост!
— А може би
Тук нещо силно,
Усилващо сърцето, е на място?
Пословица благоуханна?
Тържествен уговор?
Достойнство, нагоре!
На добродетелта достойнство —
И на Европа
Надувай ти, надувай
Меха на добродетелта!
Ха!
И пак ревни,
Морално ти ревни!
Тъй както лъв морален
Реве пред дъщерите на пустинята!
— Че тоя рев на добродетелта
По-силен е от всеки зной и жад, и глад
На европейската душа!
Стоя аз тук,
Като европеец,
Не мога иначе, Боже помогни!
Амин!

Пустинята расте: тежко на тоз, що в себе си таи пустини!

LXXVII.
THE AWAKENING.

78
Пробуждане

1.

After the song of the wanderer and shadow, the cave became all at once full of noise and laughter: and since the assembled guests all spake simultaneously, and even the ass, encouraged thereby, no longer remained silent, a little aversion and scorn for his visitors came over Zarathustra, although he rejoiced at their gladness.

For it seemed to him a sign of convalescence.

So he slipped out into the open air and spake to his animals.

"Whither hath their distress now gone?"

said he, and already did he himself feel relieved of his petty disgust--"with me, it seemeth that they have unlearned their cries of distress!

--Though, alas!

not yet their crying."

And Zarathustra stopped his ears, for just then did the YE-A of the ass mix strangely with the noisy jubilation of those higher men.

"They are merry," he began again, "and who knoweth? perhaps at their host's expense; and if they have learned of me to laugh, still it is not MY laughter they have learned.

But what matter about that!

They are old people: they recover in their own way, they laugh in their own way; mine ears have already endured worse and have not become peevish.

This day is a victory: he already yieldeth, he fleeth, THE SPIRIT OF GRAVITY, mine old arch-enemy!

How well this day is about to end, which began so badly and gloomily!

And it is ABOUT TO end.

Already cometh the evening: over the sea rideth it hither, the good rider!

How it bobbeth, the blessed one, the home-returning one, in its purple saddles!

The sky gazeth brightly thereon, the world lieth deep.

Oh, all ye strange ones who have come to me, it is already worth while to have lived with me!"

Thus spake Zarathustra.

And again came the cries and laughter of the higher men out of the cave: then began he anew: "They bite at it, my bait taketh, there departeth also from them their enemy, the spirit of gravity.

Now do they learn to laugh at themselves: do I hear rightly?

My virile food taketh effect, my strong and savoury sayings: and verily, I did not nourish them with flatulent vegetables!

But with warrior-food, with conqueror-food: new desires did I awaken.

New hopes are in their arms and legs, their hearts expand.

They find new words, soon will their spirits breathe wantonness.

Such food may sure enough not be proper for children, nor even for longing girls old and young.

One persuadeth their bowels otherwise; I am not their physician and teacher.

The DISGUST departeth from these higher men; well! that is my victory.

In my domain they become assured; all stupid shame fleeth away; they empty themselves.

They empty their hearts, good times return unto them, they keep holiday and ruminate,--they become THANKFUL.

THAT do I take as the best sign: they become thankful.

Not long will it be ere they devise festivals, and put up memorials to their old joys.

They are CONVALESCENTS!"

Thus spake Zarathustra joyfully to his heart and gazed outward; his animals, however, pressed up to him, and honoured his happiness and his silence.

1.

След песента на скитника и сянката пещерата изведнъж се изпълни с шум и смях: и тъй като събраните гости

говореха всички наведнъж, и оселът също, при такова едно поощрение не стоя мирно, малко отвращение и чувство за присмех обзе Заратустра към неговите гости: макар и да се радваше на тяхната веселост.

Че тя му се стори една поличба за оздравяване. Тъй се измъкна той навън на свобода и рече на своите животни:

— Къде се дяна тяхната неволя? — рече той и вече сам си отдъхна от своята малка досада. — При мен те се отучиха, както ми се струва, да викат за помощ! Макар, за жалост, да не са се отучили от вика. — И Заратустра запуши ушите си, че тъкмо и магарешкото И—А се вмеси чудно в радостните ликувания на тия висши човеци.

Те са весели — почна отново той, — и кой знай? Може би за сметка на стопанина; и макар да се научиха от мен да се смеят, все пак не моя смях научиха те.

Но що от това! Те са стари хора; и оздравяват по своему, те се смеят по своему; ушите ми са понасяли по-лоши неща и не огрубяха.

Тоя ден е една победа: той се отмахва вече, хвърква духът на тежестта, старият ми смъртен враг! Как хубаво иска да свърши тоя ден, който почна тъй лошо и тежко!

И той иска да свърши. Вече иде вечер: над морето лети той, добрият ездач! Как се люлее, блаженият, който се връща у дома на своите пурпурни седла!

Небето ясно гледа, светът лежи дълбоко: о, всички вие, чудни хора, които дойдохте в моя дом, струва си да се живее при мен!

Тъй рече Заратустра. И пак се чу викът и смехът на висшите човеци от пещерата; тогава той почна отново.

— Те хапят, мойта стръв действа, също и от тях се махва врагът им, духът на тежестта. Учат се вече сами на себе си да се смеят: чувам ли добре?

Моята храна за мъже действа, моите сочни силни мъдрословия: наистина аз не ги нахраних със зеленчук, що издува! А с храна на воин, с храна на завоевател; нови желания събудих аз.

Нови надежди има в техните ръце и нозе, сърцето им се

изпъва. Те намират нови думи, скоро духът им ще диша дързост.

Такава храна, разбира се, не е за деца, нито за копнеещи стари и млади женици. На тях инак трябва да се придумва утробата; техен лекар и учител не съм аз.

Отвращението бяга от тия висши човеци: добре! Това е моя победа.

В моето царство ще бъдат те сигурни, всеки глупав срам избягва, те се отърсват.

Те отърсват сърцето си, добри часове се връщат отново при тях, те отпочиват и преживят — те стават признателни.

Това вземам аз като най-добра поличба — те стават признателни. Още малко и те ще измислят празници, и ще поставят паметници на своите стари радости.

Те са оздравяващи! Тъй рече Заратустра радостен в сърцето си и погледна навън; но неговите животни припираха около му и почитаха неговото щастие и неговото мълчание.

2.

All on a sudden however, Zarathustra's ear was frightened: for the cave which had hitherto been full of noise and laughter, became all at once still as death;--his nose, however, smelt a sweet-scented vapour and incense-odour, as if from burning pine-cones.

"What happeneth?

What are they about?"

he asked himself, and stole up to the entrance, that he might be able unobserved to see his guests.

But wonder upon wonder!

what was he then obliged to behold with his own eyes!

"They have all of them become PIOUS again, they PRAY, they are mad!"

--said he, and was astonished beyond measure.

And forsooth!

all these higher men, the two kings, the pope out of service, the evil magician, the voluntary beggar, the wanderer and shadow, the old soothsayer, the spiritually conscientious

one, and the ugliest man--they all lay on their knees like children and credulous old women, and worshipped the ass. And just then began the ugliest man to gurgle and snort, as if something unutterable in him tried to find expression; when, however, he had actually found words, behold! it was a pious, strange litany in praise of the adored and censured ass.

And the litany sounded thus: Amen!

And glory and honour and wisdom and thanks and praise and strength be to our God, from everlasting to everlasting!

--The ass, however, here brayed YE-A.

He carrieth our burdens, he hath taken upon him the form of a servant, he is patient of heart and never saith Nay; and he who loveth his God chastiseth him.

--The ass, however, here brayed YE-A.

He speaketh not: except that he ever saith Yea to the world which he created: thus doth he extol his world.

It is his artfulness that speaketh not: thus is he rarely found wrong.

--The ass, however, here brayed YE-A.

Uncomely goeth he through the world.

Grey is the favourite colour in which he wrappeth his virtue.

Hath he spirit, then doth he conceal it; every one, however, believeth in his long ears.

--The ass, however, here brayed YE-A.

What hidden wisdom it is to wear long ears, and only to say Yea and never Nay!

Hath he not created the world in his own image, namely, as stupid as possible?

--The ass, however, here brayed YE-A.

Thou goest straight and crooked ways; it concerneth thee little what seemeth straight or crooked unto us men.

Beyond good and evil is thy domain.

It is thine innocence not to know what innocence is.

--The ass, however, here brayed YE-A.

Lo!

how thou spurnest none from thee, neither beggars nor kings.

Thou sufferest little children to come unto thee, and when the bad boys decoy thee, then sayest thou simply, YE-A.

--The ass, however, here brayed YE-A.

Thou lovest she-asses and fresh figs, thou art no food-despiser.

A thistle tickleth thy heart when thou chancest to be hungry.

There is the wisdom of a God therein.

--The ass, however, here brayed YE-A.

2.

Но внезапно се сепна ухото на Заратустра: в пещерата, която досега беше пълна с шум и смях, из един път настана мъртва тишина — а носът му усети благовонен дим и тамян като от запалени кедрови шушулки.

— Що става? Какво правят те? — попита се той и се примъкна към входа, за да може незабелязан да гледа гостите си. Но чудо на чудесата! Какво трябваше той да види със своите очи!

— Те пак станаха набожни, те се молят, те са луди! — рече той и се учуди извън мяра. И действително! Всички тия висши човеци, двамата царе, папата извън служба, злият магьосник, доброволният просяк, скитникът и сянката, старият прорицател, съвестният духом и най-грозният човек: те всички като деца и вярващи стари женици бяха коленичили пред осела и му се кланяха. И тъкмо почна най-грозният човек да гълголи и сумти, като че нещо неизразимо искаше да избие от него; но когато дойде до реч, ето, че почна един набожен чуден молебен за възхваление на обожавания и каден осел. А тоя молебен гласеше тъй:

Амин! И чест и слава, и мъдрост, и благодарение, и хвала, и сила на нашия бог, во веки веков!

— А оселът изрева тук И—А.

Той носи товара ни; той прие образа на раб, той е търпелив от сърце и никога не казва не; и който обича своя бог, той го наказва.

— А оселът изрева тук И—А.

Той не говори: освен когато казва все “да” на света, що сътвори: тъй възхваля той своя свят. От хитрина той не говори. Така той бива рядко несправедлив.

— А оселът изрева тук И—А.

Незабелязан минава той през света. Сив е цветът на
тялото му, в което обвива своята добродетел. Има ли
дух, той го крие; но всеки вярва в неговите дълги уши.
— А оселът изрева тук И—А.
Каква скрита мъдрост има в това, че той носи дълги уши и
само "да" казва, а никога "не"! Не сътвори ли той света
по свой образ, колкото се може по-глупав.
— А оселът изрева тук И—А.
Ти вървиш по прави и криви пътища; малко щеш да
знаеш, какво нам, хората, се струва. Право или криво.
Отвъд добро и зло е твоето царство. Твоята невинност е
да не знаеш какво е невинност.
— А оселът изрева тук И—А.
И ето, ти не отпъждаш никого от себе си, ни просяци, ни
царе.
Ти оставяш децата да дойдат при теб и когато лошите
момчета те закачат, ти наивно викаш И—А.
— А оселът изрева тук И—А.
Ти обичаш ослици и пресни смокини, ти не презираш
нищо, което е за ядене. Трънът гъделичка сърцето ти
тъкмо когато си гладен. В това има божя мъдрост.
— А оселът изрева тук И—А.

LXXVIII. THE ASS-FESTIVAL.

79

Празникът на осела

1.
At this place in the litany, however, Zarathustra could no
longer control himself; he himself cried out YE-A, louder
even than the ass, and sprang into the midst of his
maddened guests.
"Whatever are you about, ye grown-up children?"
he exclaimed, pulling up the praying ones from the ground.
"Alas, if any one else, except Zarathustra, had seen you: Every
one would think you the worst blasphemers, or the very
foolishest old women, with your new belief!
And thou thyself, thou old pope, how is it in accordance with

thee, to adore an ass in such a manner as God?"
-- "O Zarathustra," answered the pope, "forgive me, but in
divine matters I am more enlightened even than thou.
And it is right that it should be so.
Better to adore God so, in this form, than in no form at all!
Think over this saying, mine exalted friend: thou wilt readily
divine that in such a saying there is wisdom.
He who said 'God is a Spirit'--made the greatest stride and
slide hitherto made on earth towards unbelief: such a
dictum is not easily amended again on earth!
Mine old heart leapeth and boundeth because there is still
something to adore on earth.
Forgive it, O Zarathustra, to an old, pious pontiff heart!
--" --"And thou," said Zarathustra to the wanderer and
shadow, "thou callest and thinkest thyself a free spirit?
And thou here practisest such idolatry and hierolatry?
Worse verily, doest thou here than with thy bad brown girls,
thou bad, new believer!"
"It is sad enough," answered the wanderer and shadow, "thou
art right: but how can I help it!
The old God liveth again, O Zarathustra, thou mayst say what
thou wilt.
The ugliest man is to blame for it all: he hath reawakened him.
And if he say that he once killed him, with Gods DEATH is
always just a prejudice."
--"And thou," said Zarathustra, "thou bad old magician, what
didst thou do!
Who ought to believe any longer in thee in this free age, when
THOU believest in such divine donkeyism?
It was a stupid thing that thou didst; how couldst thou, a
shrewd man, do such a stupid thing!"
"O Zarathustra," answered the shrewd magician, "thou art
right, it was a stupid thing,--it was also repugnant to me."
--"And thou even," said Zarathustra to the spiritually
conscientious one, "consider, and put thy finger to thy nose!
Doth nothing go against thy conscience here?
Is thy spirit not too cleanly for this praying and the fumes of
those devotees?"
"There is something therein," said the spiritually

conscientious one, and put his finger to his nose, "there is
something in this spectacle which even doeth good to my
conscience.
Perhaps I dare not believe in God: certain it is however, that
God seemeth to me most worthy of belief in this form.
God is said to be eternal, according to the testimony of the
most pious: he who hath so much time taketh his time.
As slow and as stupid as possible: THEREBY can such a one
nevertheless go very far.
And he who hath too much spirit might well become
infatuated with stupidity and folly.
Think of thyself, O Zarathustra!
Thou thyself--verily!
even thou couldst well become an ass through
superabundance of wisdom.
Doth not the true sage willingly walk on the crookedest paths?
The evidence teacheth it, O Zarathustra,--THINE OWN
evidence!"
--"And thou thyself, finally," said Zarathustra, and turned
towards the ugliest man, who still lay on the ground
stretching up his arm to the ass (for he gave it wine to
drink).
"Say, thou nondescript, what hast thou been about!
Thou seemest to me transformed, thine eyes glow, the mantle
of the sublime covereth thine ugliness: WHAT didst thou
do?
Is it then true what they say, that thou hast again awakened
him?
And why?
Was he not for good reasons killed and made away with?
Thou thyself seemest to me awakened: what didst thou do?
why didst THOU turn round?
Why didst THOU get converted?
Speak, thou nondescript!"
"O Zarathustra," answered the ugliest man, "thou art a rogue!
Whether HE yet liveth, or again liveth, or is thoroughly dead--
which of us both knoweth that best?
I ask thee.
One thing however do I know,--from thyself did I learn it

once, O Zarathustra: he who wanteth to kill most thoroughly, LAUGHETH.

'Not by wrath but by laughter doth one kill'--thus spakest thou once, O Zarathustra, thou hidden one, thou destroyer without wrath, thou dangerous saint,--thou art a rogue!"

1.

Но на това място в молебена Заратустра не можа вече да се съдържи, сам извика И—А, по-високо от осела, и скочи посред своите повилнели гости.

— Но какво правите вие? — извика той, като дърпаше молещите се от земята. — Тежко ви, ако друг някой ви видеше, а не Заратустра.

Всеки би отсякъл, че вие с вашата нова вяра сте най-лошите богохулници или най-безумните стари женици!

И сам ти, стар папа, прилича ли ти на теб да се кланяш тъй на едно магаре като на господ?

— О, Заратустра — отвърна папата, — прости, но от божиите работи аз разбирам повече от тебе. И тъй трябва.

По-добре тъй да се кланяш на господа, в тоя образ, отколкото в никакъв образ! Размисли върху това изречение, мой високи приятелю — ти ще познаеш изведнъж, че в такова изречение се крие мъдрост.

Оня, който рече "Бог е дух" — той направи досега на земята най-голяма стъпка и най-голям скок към безверието: такива думи не се поправят лесно на земята.

Моето старо сърце скача и подскача, че на земята има нещо за почитане. Прости това, о, Заратустра, на едно набожно папско сърце!

— И ти — рече Заратустра на скитника и сянката, — ти се зовеш и мислиш свободен дух? И извършваш тук такава идолопоклонска и папска служба?

Наистина, ти вършиш по-лоши работи, отколкото при твоите лоши мургави момичета, ти, лош нов вероизповеднико!

— Доста лоши — отвърна скитникът и сянката, — ти имаш право: но какво съм крив аз за това? Старият бог се пак съживи, о, Заратустра, ти можеш да говориш, колкото

щеш.

Най-грозният човек е виновен за всичко: той отново го съживи.

И ако той каже, че той го е някога убил — смъртта у боговете е винаги само един предразсъдък.

— А ти — рече Заратустра, — ти, зъл, стар магьоснико, какво направи ти! Кой в това свободно време ще вярва занаят още в тебе, ако ти вярваш в такива божествени магии?

Ти стори една глупост; как можа ти, хитрец, да сториш такава глупост!

— О, Заратустра — отвърна хитрият магьосник, — ти имаш право, то бе една глупост, но и затова ми струва тя много.

— И ти също — рече Заратустра на съвестния духом, — размисли и сложи си пръста на носа! Не се ли върши тук нещо против съвестта ти? Не е ли твоят дух премного чист за това молене и кадене на тия набожници?

— Има нещо в това — отвърна съвестният и сложи пръст на носа си, — има нещо в това представление, което е дори приятно за съвестта ми.

Може би аз не смея да вярвам в Бога: но явно е, че бог в тоя образ ми изглежда най-вероятен.

Бог трябва да бъде вечен според свидетелството на най-благочестивите — който има толкова много време, дава си време. Тъй бавно и тъй глупаво, колкото е възможно, с това такъв един може да иде далеч.

И който има твърде много ум, той би желал сам да се вижда от глупост и безумие. Помисли за себе си, о, Заратустра!

Сам ти — наистина! Също и ти би могъл от изобилие и мъдрост да станеш осел.

Не обича ли съвършеният мъдрец да ходи по най-кривите пътеки?

Това учи и очевидността, о, Заратустра — очевидното в теб!

— Най-сетне и ти сам — рече Заратустра и се обърна към най-грозния човек, който все още лежеше на земята, вдигащ ръка към осела (той му даваше вино да пие). —

Речи, ти, неизречими, какво направи тук!

Ти ми изглеждаш променен, окото ти гори, мантията на възвишеното лежи около твоята грозота; що стори ти?

Истина ли е, що казват ония, че ти отново си го съживил? И защо? Не бе ли той с причина умъртвен и премахнат?

Сам ти ми изглеждаш съживен. Що стори ти? Какво превърна ти?

Защо се тъй преобърна ти? Речи, неизречими!

— О, Заратустра — отговори най-грозният човек, — ти си хитрец!

Дали той още живее, или е оживял, или е съвсем умрял — кой от двама ни знае това най-добре? Тебе питам.

Но едно знам аз — от теб научих аз това някога, о, Заратустра: който иска съвсем да убие, той се смее.

"Не с гняв, а със смях човек убива" — тъй казваше ти някога.

О, Заратустра, ти скритник, ти унищожител без гняв, ти опасен светец — ти си хитрец!

2.

Then, however, did it come to pass that Zarathustra, astonished at such merely roguish answers, jumped back to the door of his cave, and turning towards all his guests, cried out with a strong voice: "O ye wags, all of you, ye buffoons!

Why do ye dissemble and disguise yourselves before me!

How the hearts of all of you convulsed with delight and wickedness, because ye had at last become again like little children--namely, pious,-- --Because ye at last did again as children do--namely, prayed, folded your hands and said 'good God'!

But now leave, I pray you, THIS nursery, mine own cave, where to-day all childishness is carried on.

Cool down, here outside, your hot child wantonness and heart-tumult!

To be sure: except ye become as little children ye shall not enter into THAT kingdom of heaven."

(And Zarathustra pointed aloft with his hands.

) "But we do not at all want to enter into the kingdom of heaven: we have become men,--SO WE WANT THE

KINGDOM OF EARTH."

2.

Но тук се случи, че Заратустра, учуден на тези хитри отговори, отскочи пак назад, към вратата на своята пещера и, обърнат към всички гости, със силен глас извика:

— О, вие всички заедно хитри глумци, вие, шегобийци!

Какво се преструвате и таите пред мен!

А как на всякого от вас сърцето трепкаше от удоволствие и злоба, затова, че най-сетне вие още веднъж станяхте като деца, тоест набожни;

че най-сетне пак правихте, каквото правят децата, именно молихте се, кръстосвахте ръце и казвахте "Дядо Господи"!

Но оставете тая детска стая, моята собствена пещера, дето днес всякаква детинщина е като у дома си. Разхладете навън горещата си детинска смелост и сърдечен шум.

То се знае: докато не станете като деца, няма да влезете в това небесно царство. (И Заратустра показва с ръце нагоре).

Но ние и така не искаме царство небесно: мъже станаме, затова искаме ние земното царство.

3.

And once more began Zarathustra to speak.

"O my new friends," said he,-- "ye strange ones, ye higher men, how well do ye now please me,-- --Since ye have again become joyful!

Ye have, verily, all blossomed forth: it seemeth to me that for such flowers as you, NEW FESTIVALS are required.

--A little valiant nonsense, some divine service and ass-festival, some old joyful Zarathustra fool, some blusterer to blow your souls bright.

Forget not this night and this ass-festival, ye higher men!

THAT did ye devise when with me, that do I take as a good omen,--such things only the convalescents devise!

And should ye celebrate it again, this ass-festival, do it from love to yourselves, do it also from love to me!

And in remembrance of me!"

Thus spake Zarathustra.

3.

И още веднъж почна Заратустра да говори.

— О, мои нови приятели — рече той, — вие, чудни, вие, висши човеци, как ми харесвате вие сега —

откакто станяхте пак радостни! Вие истински се

разцъфтяхте всички: струва ми се, за такива цветя, каквито сте вие, са потребни нови празници;

една малка храбра безсмислица, някакво богослужение и магарешки празник, някакъв стар весел Заратустра глумец, един вихър, който разведрява душата ви.

Не забравяйте тази нощ и тоя празник на осела, вие, висши човеци!

Това измислихте вие при мене, това вземам аз за добра поличба — такива неща измислят само оздравяващите!

И ако го празнувате още веднъж, този празник на осела, празнувайте го от обич към себе си, празнувайте го и от обич към мен! И за мой помен!

Тъй рече Заратустра.

LXXIX.

THE DRUNKEN SONG.

80

Песен на опиянението

1.

Meanwhile one after another had gone out into the open air, and into the cool, thoughtful night; Zarathustra himself, however, led the ugliest man by the hand, that he might show him his night-world, and the great round moon, and the silvery water-falls near his cave.

There they at last stood still beside one another; all of them old people, but with comforted, brave hearts, and astonished in themselves that it was so well with them on earth; the mystery of the night, however, came nigher and nigher to their hearts.

And anew Zarathustra thought to himself: "Oh, how well do

they now please me, these higher men!"

--but he did not say it aloud, for he respected their happiness and their silence.

-- Then, however, there happened that which in this astonishing long day was most astonishing: the ugliest man began once more and for the last time to gurgle and snort, and when he had at length found expression, behold! there sprang a question plump and plain out of his mouth, a good, deep, clear question, which moved the hearts of all who listened to him.

"My friends, all of you," said the ugliest man, "what think ye? For the sake of this day--_I_ am for the first time content to have lived mine entire life.

And that I testify so much is still not enough for me.

It is worth while living on the earth: one day, one festival with Zarathustra, hath taught me to love the earth.

'Was THAT--life?'

will I say unto death.

'Well!

Once more!"

My friends, what think ye?

Will ye not, like me, say unto death: 'Was THAT--life?'

For the sake of Zarathustra, well!

Once more!"

"-- Thus spake the ugliest man; it was not, however, far from midnight.

And what took place then, think ye?

As soon as the higher men heard his question, they became all at once conscious of their transformation and convalescence, and of him who was the cause thereof: then did they rush up to Zarathustra, thanking, honouring, caressing him, and kissing his hands, each in his own peculiar way; so that some laughed and some wept.

The old soothsayer, however, danced with delight; and though he was then, as some narrators suppose, full of sweet wine, he was certainly still fuller of sweet life, and had renounced all weariness.

There are even those who narrate that the ass then danced: for not in vain had the ugliest man previously given it wine to

drink.

That may be the case, or it may be otherwise; and if in truth the ass did not dance that evening, there nevertheless happened then greater and rarer wonders than the dancing of an ass would have been.

In short, as the proverb of Zarathustra saith: "What doth it matter!"

1.

А между това един след друг те бяха излезли на свободен въздух в прохладната унесена нощ; само Заратустра водеше за ръка най-грозния, да му покаже своята света нощ и голямата кръгла луна, и сребристите водопади при пещерата си. Там застанаха те най-сетне мълко един до друг, цял куп стари хора, но с успокоено мъжествено сърце и възчудени в себе си, че им е било тъй добре на земята; а тайнствеността на нощта се приближаваше все повече и повече до сърцето им.

И отново Заратустра помисли в себе си: "О, как ми харесват тия висши човеци!" — но той не каза това, защото уважаваше тяхното щастие и мълчанието им.

Но ето, че се случи онова, което през тоя чуден дълъг ден бе най-чудното — най-грозният човек почна още веднъж и за последен път да гълголи и да сумти, и докато проговори — ето, изведнъж изскочи чист един въпрос из неговите уста, един добър дълбок ясен въпрос, който раздвижи сърцето в плътта на всички, които го слушаха. — Всички вие, приятели мои — каза най-грозният човек, — как ви се струва? Заради тоя ден аз за пръв път съм доволен, че цял живот живях.

И че ви свидетелствам, това още не ми е достатъчно.

Заслужава да се живее на земята: един ден, един празник със Заратустра ме научи да обичам земята.

"Това ли беше животът? — ще кажа аз на смъртта. — Добре тогаз! Още веднъж!"

Приятели мои, как ви се струва? Не искате ли като мене да речете на смъртта: "Това ли беше животът? Добре, за Заратустра тогава! Още веднъж!"

Тъй рече най-грозният човек; но то беше не много преди

полунощ. И какво мислите вие се случи тогава? Щом висшите човеци чува въпроса му, веднага познаха своята промяна и оздравяване; а кой им беше дал това; тогава те наскачаха към Заратустра, благодарящи, почитащи, милващи, целуващи ръката му, тъй както беше навик на всеки един — и тъй едни се смееха, други плачеха. А старият гадател танцуваше от радост; и ако дори тогава той е бил, както някои казват, упоен от сладко вино, то навярно е бил още по-упоен от сладкия живот и се е отрекъл от всяка умора. Има дори и такива, които разказват, че тогава магарето танцувало: не току-тъй отнапред най-грозният човек му бил дал вино да пие. Било тъй или инак; и ако нея вечер наистина магарето не е танцувало, то са станали тогава по-големи и по-чудни работи от танеца на едно магаре. Накъсо, както казва пословицата на Заратустра: "Че какво от това!"

2.

When, however, this took place with the ugliest man, Zarathustra stood there like one drunken: his glance dulled, his tongue faltered and his feet staggered.

And who could divine what thoughts then passed through Zarathustra's soul?

Apparently, however, his spirit retreated and fled in advance and was in remote distances, and as it were "wandering on high mountain-ridges," as it standeth written, "'twixt two seas, --Wandering 'twixt the past and the future as a heavy cloud."

Gradually, however, while the higher men held him in their arms, he came back to himself a little, and resisted with his hands the crowd of the honouring and caring ones; but he did not speak.

All at once, however, he turned his head quickly, for he seemed to hear something: then laid he his finger on his mouth and said: "COME!"

And immediately it became still and mysterious round about; from the depth however there came up slowly the sound of a clock-bell.

Zarathustra listened thereto, like the higher men; then,

however, laid he his finger on his mouth the second time, and said again: "COME!"

COME!

IT IS GETTING ON TO MIDNIGHT!"

--and his voice had changed.

But still he had not moved from the spot.

Then it became yet stiller and more mysterious, and everything hearkened, even the ass, and Zarathustra's noble animals, the eagle and the serpent, --likewise the cave of Zarathustra and the big cool moon, and the night itself.

Zarathustra, however, laid his hand upon his mouth for the third time, and said: COME!

COME!

COME!

LET US NOW WANDER!

IT IS THE HOUR: LET US WANDER INTO THE NIGHT!

2.

А Заратустра, когато се случи това с най-грозният човек, стоеше там като опиянен — погледът му угасна, езикът му се преплете, краката му се люшкаха. И кой би познал какви мисли минаваха тогава през душата на Заратустра? А явно бе, че духът му отстъпи назад и отлетя напред и се намери в далнини и в същото време "на високия ярем", както е писано, "между две морета, между минало и бъдеще зареян като тежък облак". Но полека-лека, докато висшите човеци го държаха на ръце, той дойде малко на себе си и отстраняваше с ръце навалицата почитатели и загрижени; но той не проговори. Изведнъж бързо извърна глава, като че му се счу нещо: той допря пръст на устни и рече: "Елате!"

И тутакси наоколо стана тихо и тайнствено; а из дълбината се възземаше полека звънът на една камбана. Заратустра се вслуша, както и висшите човеци; а сетне допря за втори път пръст на устни и рече пак: — Елате! Елате! Полунощ приближава! — и гласът му се промени. Но той още не се мръдваше от място: тогава стана още по-тихо и тайнствено, и всичко се вслуша,

също и магарето, и почетните животни на Заратустра, орелът и змията, а като тях и пещерата, и големият студен месец, и самата нощ. А Заратустра допря за трети път ръка на устни и рече:
— Елате! Елате! Елате! Да вървим! Настана часът да вървим в нощта!

3.

Ye higher men, it is getting on to midnight: then will I say something into your ears, as that old clock-bell saith it into mine ear,-- --As mysteriously, as frightfully, and as cordially as that midnight clock bell speaketh it to me, which hath experienced more than one man: --Which hath already counted the smarting throbbings of your fathers' hearts--ah!

ah!
how it sigheth!
how it laugheth in its dream!
the old, deep, deep midnight!
Hush!
Hush!

Then is there many a thing heard which may not be heard by day; now however, in the cool air, when even all the tumult of your hearts hath become still,-- --Now doth it speak, now is it heard, now doth it steal into overwakeful, nocturnal souls: ah!

ah!
how the midnight sigheth!
how it laugheth in its dream!
--Hearest thou not how it mysteriously, frightfully, and cordially speaketh unto THEE, the old deep, deep midnight?
O MAN, TAKE HEED!

3.

Полунощ приближава, висши човеци, и аз искам да ви кажа нещо на ухото, както оная стара камбана ми каза на ухо — тъй тайнствено, тъй страшно, тъй сърдечно, както оная полунощна камбана ми говори, която повече е преживяла от всеки човек; която е изброявала ударите на сърцето и болките на вашите бащи: Ах! Ах! Как тя

въздиша! Как се смее насън! Старата дълбока полунощ! Тихо! Тихо! Сега се чува много нещо, което през деня не смее да се обади; но ето, в хладния въздух, когато всеки шум на вашите сърца утихна — ето че говори, ето че сама се слуша, ето че се промъква в нощните будни души: Ах! Ах! Как тя въздиша! Как се смее насън! Нима ти не чуваш как тя тайнствено, страшно, сърдечно на теб говори, старата дълбока, дълбока полунощ? О, човек! Внимавай!

4.

Woe to me!
Whither hath time gone?
Have I not sunk into deep wells?
The world sleepeth-- Ah!
Ah!
The dog howleth, the moon shineth.
Rather will I die, rather will I die, than say unto you what my midnight-heart now thinketh.
Already have I died.
It is all over.
Spider, why spinnest thou around me?
Wilt thou have blood?
Ah!
Ah!
The dew falleth, the hour cometh-- --The hour in which I frost and freeze, which asketh and asketh and asketh: "Who hath sufficient courage for it?
--Who is to be master of the world?
Who is going to say: THUS shall ye flow, ye great and small streams!"
--The hour approacheth: O man, thou higher man, take heed! this talk is for fine ears, for thine ears--WHAT SAITH DEEP MIDNIGHT'S VOICE INDEED?

4.

Тежко ми! Къде се дна времето? Не потънах ли аз в дълбоки кладенци? Светът спи.
Ах! Ах! Псето вие, месецът грее. По-добре умрял бих,

отколкото да ви кажа какво мисли моето полунощно сърце.

Ето, вече аз умрях. Свърши се. Паяк, какво плетеш паяжина около ми? Кръв ли искаш? Ах! Ах! Роса пада, иде часът — часът, в който ме побиват тръпки и треперя, той пита и пита, и пита: "Кой има сърце за това? Кой трябва да бъде властител на земята? Кой иска да каже: тъй трябва вие да се леете, вие, големи и малки реки!"

— Часът приближава: о, човек, ти, висш човек, внимавай! Тая реч е за изтънчени уши, за твоите уши — какво дълбоката полунощ говори?

5.

It carrieth me away, my soul danceth.
Day's-work!
Day's-work!
Who is to be master of the world?
The moon is cool, the wind is still.
Ah!
Ah!
Have ye already flown high enough?
Ye have danced: a leg, nevertheless, is not a wing.
Ye good dancers, now is all delight over: wine hath become lees, every cup hath become brittle, the sepulchres mutter.
Ye have not flown high enough: now do the sepulchres mutter: "Free the dead!
Why is it so long night?
Doth not the moon make us drunken?"
Ye higher men, free the sepulchres, awaken the corpses!
Ah, why doth the worm still burrow?
There approacheth, there approacheth, the hour,-- --There boometh the clock-bell, there thrilleth still the heart, there burroweth still the wood-worm, the heart-worm.
Ah!
Ah!
THE WORLD IS DEEP!

5.

Унася ме, там, душата ми играе. Дневен труд! О, дневен труд! Кой да бъде властител на земята?
 Месецът е хладен, вятърът мълчи. Ах! Ах! Възлитахте ли доста високо? Вие танцувахте: но кракът не е крило.
 Вие, добри танчари, всяка радост се свърши: виното стана тригя⁰¹⁷, всяка чаша стана хрупкава, гробовете зашептяха.
 Вие не възлетяхте доста високо: ето че гробовете шепнат: "Спасете умрелите! Защо е тъй дълго нощ? Не упоява ли ни месецът?"
 Вие, висши човеци, спасете гробовете, събудете труповите!
 Ах, какво още дълбае червеят? Приближава, приближава часът, бумти камбаната, сърцето още хрипти, червеят все още дълбае, червеят на сърцето.
 Ах! Ах! Дълбок е светът!

6.
 Sweet lyre!
 Sweet lyre!
 I love thy tone, thy drunken, ranunculine tone!
 -- how long, how far hath come unto me thy tone, from the distance, from the ponds of love!
 Thou old clock-bell, thou sweet lyre!
 Every pain hath torn thy heart, father-pain, fathers'-pain, forefathers'-pain; thy speech hath become ripe, -- --Ripe like the golden autumn and the afternoon, like mine anchorite heart --now sayest thou: The world itself hath become ripe, the grape turneth brown, --Now doth it wish to die, to die of happiness.
 Ye higher men, do ye not feel it?
 There wellet up mysteriously an odour, --A perfume and odour of eternity, a rosy-blessed, brown, gold-wine-odour of old happiness, --Of drunken midnight-death happiness, which singeth: the world is deep, AND DEEPER THAN THE DAY COULD READ!

6.
 Сладка лиро! Сладка лиро! Аз обичам твоя звук, твоя опиянен звук на слепок!

Откога ли, откъде ли иде твоят звук, отдалеч, от езерата на любовта! Ти, стара камбано, ти, сладка лиро! Всяка скръб ти е разкъсвала сърцето, скръбта на баща, на деди, на прадеди; речта ти узря — узря като златна есен и след-пладня, като моето сърце на пустинник — ето че говориш ти — сам светът узря, гроздът червене, сега иска да умре, от щастие да умре. Вие, висши човеци; не подувате ли? Тайно лъхна мирис, дъхът и мирисът на вечността, един розовоблагатен, кафен златновинен мирис от старо щастие, от опиянено полунощно-смъртно щастие, което пее: Дълбок е светът и глъбината му незнайна за деня!

7.
 Leave me alone!
 Leave me alone!
 I am too pure for thee.
 Touch me not!
 Hath not my world just now become perfect?
 My skin is too pure for thy hands.
 Leave me alone, thou dull, doltish, stupid day!
 Is not the midnight brighter?
 The purest are to be masters of the world, the least known, the strongest, the midnight-souls, who are brighter and deeper than any day.
 O day, thou gropest for me?
 Thou feelest for my happiness?
 For thee am I rich, lonesome, a treasure-pit, a gold chamber?
 O world, thou wantest ME?
 Am I worldly for thee?
 Am I spiritual for thee?
 Am I divine for thee?
 But day and world, ye are too coarse, -- --Have cleverer hands, grasp after deeper happiness, after deeper unhappiness, grasp after some God; grasp not after me: --Mine unhappiness, my happiness is deep, thou strange day, but yet am I no God, no God's-hell: DEEP IS ITS WOE.

7.

Остави ме! Остави ме! Аз съм пречист за тебе. Не ме досягай! Не бе ли моят свят сега свършен?
 Моята кожа е пречиста за твоите ръце. Остави ме, ти, глупав груб душен ден! Полунощта не е ли по-ясна?
 Най-чистите нека бъдат властители на земята, най-незнайните, най-силните, полунощните души, които са по-ясни и по-дълбоки от всеки ден. О, ден, ти ме дебнеш? Ти посягаш да хванеш моето щастие? Аз съм богат, самотен, една златна съкровищница?
 О, свят, ти ме искаш? Световен ли съм аз за теб? Или духовен? Или божествен? Но, ден и свят, вие сте тъй груби — имайте по-умни ръце, посегнете към по-дълбоко щастие, към по-дълбоко нещастие, посегнете към кой да е бог, не посягайте към мен:
 моето нещастие, моето щастие е дълбоко, ти, чуден ден, и все пак не съм аз бог, никакъв бог, никакъв божи ад:
 дълбока мъка го гнети!

8.
 God's woe is deeper, thou strange world!
 Grasp at God's woe, not at me!
 What am I!
 A drunken sweet lyre, -- --A midnight-lyre, a bell-frog, which no one understandeth, but which MUST speak before deaf ones, ye higher men!
 For ye do not understand me!
 Gone!
 Gone!
 O youth!
 O noontide!
 O afternoon!
 Now have come evening and night and midnight, --the dog howleth, the wind: --Is the wind not a dog?
 It whineth, it barketh, it howleth.
 Ah!
 Ah!
 how she sigheth!
 how she laugheth, how she wheezeth and panteth, the midnight!

How she just now speaketh soberly, this drunken poetess!
hath she perhaps overdrunk her drunkenness?

hath she become overawake?

doth she ruminate?

--Her woe doth she ruminate over, in a dream, the old, deep
midnight--and still more her joy.

For joy, although woe be deep, JOY IS DEEPER STILL THAN
GRIEF CAN BE.

8.

Божията мъка е по-дълбока, ти, чуден свят! Посегни към
божията мъка, не към мен! Какво съм аз! Една опиянена
сладка лира,

— една полунощна лира, един камбанен тъмен звън,
който никой не разбира, но който трябва да говори пред
глухи, вие, висши човеци! Защото вие не ме разбирате!

Там! Там! О, младост! О, пладня! О, след-пладня! Ето,
дойде вечер и нощ, и полунощ — псето вие, вятърът: не е
ли вятърът псе? Той скимти, той лае, той вие. Ах! Ах!
Как тя въздиша: как тя се смее, как тя хрипти и стене,
полунощта!

Как трезво тя сега говори, тая опиянена мечтателка! Тя
навярно е надпила своето опиянение? Тя се разведря?
Тя преживя?

Своята мъка, тя преживя на сън, старата дълбока полунощ,
а повече още своята радост. Радост, когато мъката е
дълбока: от мъката е по-дълбока радостта.

9.

Thou grape-vine!

Why dost thou praise me?

Have I not cut thee!

I am cruel, thou bleedest--: what meaneth thy praise of my
drunken cruelty?

"Whatever hath become perfect, everything mature--wanteth
to die!"

so sayest thou.

Blessed, blessed be the vintner's knife!

But everything immature wanteth to live: alas!

Woe saith: "Hence!

Go!

Away, thou woe!"

But everything that suffereth wanteth to live, that it may
become mature and lively and longing, --Longing for the
further, the higher, the brighter.

"I want heirs," so saith everything that suffereth, "I want
children, I do not want MYSELF," -- Joy, however, doth not
want heirs, it doth not want children, --joy wanteth itself, it
wanteth eternity, it wanteth recurrence, it wanteth
everything eternally-like-itself.

Woe saith: "Break, bleed, thou heart!

Wander, thou leg!

Thou wing, fly!

Onward!

upward!

thou pain!"

Well!

Cheer up!

O mine old heart: WOE SAITH: "HENCE!

GO!"

9.

Ти, лоза! Що възхваляш? Нали вече те отрязах! Аз съм
жесток, ти се разкърваши — какво значи, че ти
възхваляш моята опиянена жестокост?

“Кое то стана съвършено, всичко зряло — иска да умре!”
Тъй казваш ти.

Благословен, благословен да е косерът! Но всичко
незряло иска да живее: уви! Мъката говори: “Махни се!
Отлети! О, мъка!” Но всичко, що страда, иска да живее,
за да узрее, да се възрадва и копнее — да копнее за
далечното, виспето, по-ясното. “Искам наследници —
тъй говори всичко, що страда — искам деца, не ща себе
си”,

а радостта не ще наследници, не ще деца — радостта иска
себе си, иска вечност, иска възвръщане; иска всичко
въвеки себеподобно.

Мъката говори: “Разбий се, окървави се, сърце! Върви,

нога! Крило, лети! Нагоре! Към върха! О, мъка!” Тъй!
Напред! О, старо мое сърце: мъката говори: “Отлети!”

10.

Ye higher men, what think ye?

Am I a soothsayer?

Or a dreamer?

Or a drunkard?

Or a dream-reader?

Or a midnight-bell?

Or a drop of dew?

Or a fume and fragrance of eternity?

Hear ye it not?

Smell ye it not?

Just now hath my world become perfect, midnight is also mid-
day, -- Pain is also a joy, curse is also a blessing, night is also
a sun, --go away!

or ye will learn that a sage is also a fool.

Said ye ever Yea to one joy?

O my friends, then said ye Yea also unto ALL woe.

All things are enlinked, enlaced and enamoured, -- --Wanted
ye ever once to come twice; said ye ever: "Thou pleasest me,
happiness!

Instant!

Moment!"

then wanted ye ALL to come back again!

--All anew, all eternal, all enlinked, enlaced and enamoured,
Oh, then did ye LOVE the world, -- --Ye eternal ones, ye love
it eternally and for all time: and also unto woe do ye say:
Hence!

Go!

but come back!

FOR JOYS ALL WANT--ETERNITY!

10.

Вие, висши човеци, как ви се струва? Гадател ли съм?
Мечтател ли? Опиянен? Един сънотълкувател? Една
полунощна камбана? Една капка роса? Лъх и дъх на
вечността? Не чувате ли? Не подушвате ли? Тъкмо бе

светът ми съвършен, полунощта е и пладня — болката е и радост, проклятието е и благословия, нощта е и слънце. Махнете се! Или научете: мъдрецът е и безумец. Казвали ли сте някога "да" за някоя радост? О, приятели мои, тогава сте казвали "да" и за всяка мъка. Всички неща са споени, нанизани влюбени — искали ли сте някога веднъж, дважд, говорили ли сте някога: "Ти ми харесваш, щастие! Мигновение! Миг!" Тогава сте поискували всичко назад!

Всичко изново, всичко вечно, всичко споено, нанизано, влюбено, о, така обичахте вие света — вие, вечни, вие го обичате вечно и винаги: а и на мъката казвате: отлети, но пак се върни. Че радостта, тя иска вечността!

11.

All joy wanteth the eternity of all things, it wanteth honey, it wanteth lees, it wanteth drunken midnight, it wanteth graves, it wanteth grave tears' consolation, it wanteth gilded evening-red-- --WHAT doth not joy want!

it is thirstier, heartier, hungrier, more frightful, more mysterious, than all woe: it wanteth ITSELF, it biteth into ITSELF, the ring's will writheth in it,-- --It wanteth love, it wanteth hate, it is over-rich, it bestoweth, it throweth away, it beggeth for some one to take from it, it thanketh the taker, it would fain be hated,-- --So rich is joy that it thirsteth for woe, for hell, for hate, for shame, for the lame, for the WORLD,--for this world, Oh, ye know it indeed!

Ye higher men, for you doth it long, this joy, this irrepressible, blessed joy--for your woe, ye failures!

For failures, longeth all eternal joy.

For joys all want themselves, therefore do they also want grief!

O happiness, O pain!

Oh break, thou heart!

Ye higher men, do learn it, that joys want eternity.

--Joys want the eternity of ALL things, they WANT DEEP, PROFOUND ETERNITY!

11.

Всяка радост иска вечност за всички неща, иска мед, иска

квас, иска опиянена полунощ, иска гробове, иска гробовни сълзи-утеха, иска позлатени вечерни зари — какво не иска радостта! Тя е по-жадна, по-сърдечна, по-гладна, по-страшна, по-тайна от всяка скръб, тя иска себе си, тя хапе в себе си, волята на вечното се бори в нея —

тя иска любов, тя иска омраза, тя е пребогата, дарява, захвърля, проси да я вземе някой, благодари на оня, що я взема, тя би желала да бъде ненавиждана — тъй богата е радостта, че жаднее за мъка, за ад, за омраза, за позор, за недъг, за света — защото тоя свят, о, вие го знаете!

Вие, висши човеци, за вас чезне тя, радостта, необузданата, блажена — за вашата мъка, вие, несполучени! За несполученото чезне всяка вечна радост.

Защото всяка радост иска сама себе си, затова иска тя и сърдечна мъка!

О, щастие, о, болка! Разбий се, сърце! Вие, висши човеци, научете, радостта иска вечност — радостта иска вечност за всички неща, тя иска дълбока и дълбока вечност!

12.

Have ye now learned my song?

Have ye divined what it would say?

Well!

Cheer up!

Ye higher men, sing now my roundelay!

Sing now yourselves the song, the name of which is "Once more," the signification of which is "Unto all eternity!"

--sing, ye higher men, Zarathustra's roundelay!

O man!

Take heed!

What saith deep midnight's voice indeed?

"I slept my sleep--", "From deepest dream I've woke, and plead:-- "The world is deep, "And deeper than the day could read.

"Deep is its woe--", "Joy--deeper still than grief can be: "Woe saith: Hence!

Go!

"But joys all want eternity-, "-Want deep, profound eternity!"

12.

Научихте ли вече моята песен? Отгатнахте ли какво иска тя? Добре! Напред! Вие, висши човеци, тъй пейте моята песен! Запейте ми сами песента, чието име е "Още веднъж", чийто смисъл е "Во веки веков!" — пейте, вие, висши човеци, на Заратустра песента!

О, човек! Внимавай!

Какво дълбока полунощ говори?

"Аз спях, в нечакан час ме сън обори,

И глас от сън дълбок ме сепна: ставай!

Дълбок е светът,

И глъбината му незнайна за деня.

Дълбока мъка го гнети —

От мъката е по-дълбока радостта.

И мъката говори: Отлети!

А радостта, тя иска вечност —

Дълбока и дълбока вечност!"

LXXX.

THE SIGN.

81

Поличба

In the morning, however, after this night, Zarathustra jumped up from his couch, and, having girded his loins, he came out of his cave glowing and strong, like a morning sun coming out of gloomy mountains.

"Thou great star," spake he, as he had spoken once before,

"thou deep eye of happiness, what would be all thy happiness if thou hadst not THOSE for whom thou shinest!

And if they remained in their chambers whilst thou art already awake, and comest and bestowest and distributest, how

would thy proud modesty upbraid for it!

Well!

they still sleep, these higher men, whilst I am awake: THEY are not my proper companions!

Not for them do I wait here in my mountains.

At my work I want to be, at my day: but they understand not what are the signs of my morning, my step--is not for them the awakening-call.

They still sleep in my cave; their dream still drinketh at my drunken songs.

The audient ear for ME--the OBEDIENT ear, is yet lacking in their limbs."

--This had Zarathustra spoken to his heart when the sun arose: then looked he inquiringly aloft, for he heard above him the sharp call of his eagle.

"Well!"

called he upwards, "thus is it pleasing and proper to me.

Mine animals are awake, for I am awake.

Mine eagle is awake, and like me honoureth the sun.

With eagle-talons doth it grasp at the new light.

Ye are my proper animals; I love you.

But still do I lack my proper men!"

-- Thus spake Zarathustra; then, however, it happened that all on a sudden he became aware that he was flocked around and fluttered around, as if by innumerable birds,--the whizzing of so many wings, however, and the crowding around his head was so great that he shut his eyes.

And verily, there came down upon him as it were a cloud, like a cloud of arrows which poureth upon a new enemy.

But behold, here it was a cloud of love, and showered upon a new friend.

"What happeneth unto me?"

thought Zarathustra in his astonished heart, and slowly seated himself on the big stone which lay close to the exit from his cave.

But while he grasped about with his hands, around him, above him and below him, and repelled the tender birds, behold, there then happened to him something still stranger: for he grasped thereby unawares into a mass of thick, warm, shaggy hair; at the same time, however, there sounded before him a roar,--a long, soft lion-roar.

"THE SIGN COMETH," said Zarathustra, and a change came over his heart.

And in truth, when it turned clear before him, there lay a

yellow, powerful animal at his feet, resting its head on his knee,--unwilling to leave him out of love, and doing like a dog which again findeth its old master.

The doves, however, were no less eager with their love than the lion; and whenever a dove whisked over its nose, the lion shook its head and wondered and laughed.

When all this went on Zarathustra spake only a word: "MY CHILDREN ARE NIGH, MY CHILDREN"--, then he became quite mute.

His heart, however, was loosed, and from his eyes there dropped down tears and fell upon his hands.

And he took no further notice of anything, but sat there motionless, without repelling the animals further.

Then flew the doves to and fro, and perched on his shoulder, and caressed his white hair, and did not tire of their tenderness and joyousness.

The strong lion, however, licked always the tears that fell on Zarathustra's hands, and roared and growled shyly.

Thus did these animals do.

-- All this went on for a long time, or a short time: for properly speaking, there is NO time on earth for such things--.

Meanwhile, however, the higher men had awakened in Zarathustra's cave, and marshalled themselves for a procession to go to meet Zarathustra, and give him their morning greeting: for they had found when they awakened that he no longer tarried with them.

When, however, they reached the door of the cave and the noise of their steps had preceded them, the lion started violently; it turned away all at once from Zarathustra, and roaring wildly, sprang towards the cave.

The higher men, however, when they heard the lion roaring, cried all aloud as with one voice, fled back and vanished in an instant.

Zarathustra himself, however, stunned and strange, rose from his seat, looked around him, stood there astonished, inquired of his heart, bethought himself, and remained alone.

"What did I hear?"

said he at last, slowly, "what happened unto me just now?"

But soon there came to him his recollection, and he took in at a glance all that had taken place between yesterday and to-day.

"Here is indeed the stone," said he, and stroked his beard, "on IT sat I yester-morn; and here came the soothsayer unto me, and here heard I first the cry which I heard just now, the great cry of distress.

O ye higher men, YOUR distress was it that the old soothsayer foretold to me yester-morn,-- --Unto your distress did he want to seduce and tempt me: 'O Zarathustra,' said he to me, 'I come to seduce thee to thy last sin.'

To my last sin?"

cried Zarathustra, and laughed angrily at his own words:

"WHAT hath been reserved for me as my last sin?"

--And once more Zarathustra became absorbed in himself, and sat down again on the big stone and meditated.

Suddenly he sprang up,-- "FELLOW-SUFFERING! FELLOW-SUFFERING WITH THE HIGHER MEN!"

he cried out, and his countenance changed into brass.

"Well!

THAT--hath had its time!

My suffering and my fellow-suffering--what matter about them!

Do I then strive after HAPPINESS?

I strive after my WORK!

Well!

The lion hath come, my children are nigh, Zarathustra hath grown ripe, mine hour hath come:-- This is MY morning, MY day beginneth: ARISE NOW, ARISE, THOU GREAT NOONTIDE!"

-- Thus spake Zarathustra and left his cave, glowing and strong, like a morning sun coming out of gloomy mountains.

Но заранта след тази нощ скочи Заратустра от своето легло, опасява се и излезе из своята пещера, сияен и мощен като утринно слънце, което се възвзема зад тъмни планини.

— Ти, велико светило — рече той, както бе казал някога, — ти, дълбоко око на щастие, какво би било твоето щастие,

да нямаше ония, на които ти светиш!
И ако те останеха въщи, когато ти вече си будно и идваш,
и дариш, и раздаваш: как би възнегодувала затова
твоята свенливост!

Добре! Те още спят, тези висши човеци, когато аз съм вече
станал — това не са мои истински спътници! Не тях
чакам аз тук в моите планини.

Аз искам да почна моето дело, моя ден; но те не разбират
какви са поличбите на моето утро, моят ход — за тях той
не е зов за пробуждане.

Те спят още в моята пещера, техният сън пие още от моите
опиянени песни. Но ухото, което мене слуша —
послушното ухо им липсва.

Това рече Заратустра на сърцето си, когато слънцето
изгряваше; и погледна той въпросително във висините,
че чу отгоре острия вик на своя орел.

— Добре! — извика той нагоре. — Тъй ми допада и тъй
подобавя. Моите животни са будни, защото аз съм
буден.

Моят орел е буден и чества като мен слънцето. С орлови
нокти посяга той към новата светлина. Вие сте мои
истински животни; аз ви обичам.

Но още ми липсват моите истински човеци!

Тъй рече Заратустра; но случи се, че нему изведнъж се
стори да е обиколен от безброй летящи птици — но
шумът на толкова много криле и роят около главата му
бе тъй голям, че той затвори очи. И наистина, като
облак се спусна над него, като облак от стрели, който се
изсипва върху някой нов враг. Но ето, това беше облак
на обич и върху един нов приятел.

“Що става с мен?” — помисли Заратустра в своето
възчудено сърце и полека седна на големия камък,
който лежеше до изхода на неговата пещера. Но докато
с ръце се бранеше около си и над себе си, и под себе си
от нежните птици, ето, случи му се нещо още по-чудно:
той хвана незабелязано една гъста топла космата грива:
но тук екна пред него рев — един кратък дълъг лъвски
рев.

— Поличбата иде! — рече Заратустра и неговото сърце се

преобърна. И наистина, когато стана светло около му,
при неговите нозе лежеше едно жълто мощно животно и
присланияше глава на коленете му и от обич не искаше
да се махне от него, и правеше като псе, което е
намерило своя стар господар. Но гълъбите в любовта си
не бяха по-малко усърдни от лъва; и всеки път, когато
някой гълъб прелиташе край носа на лъва, клатеше
лъвът глава и се чудеше и смееше при това.

Гледайки всичко това, Заратустра рече само:

— Моите деца са близо, моите деца — после той съвсем
онемя. Но на сърцето му олекна и от очите му се ронеха
сълзи и падаха на ръцете му. Той никак не обръщаше
внимание вече и седеше там неподвижен, без да се
брани от животните. А гълъбите подхвъркваха от време
на време и кацах на неговите рамена и милваха бялата
му коса и тяхната нежност и радост нямаше край. Но
мощният лъв ближеше сълзите, които капеха по ръцете
на Заратустра и ревеше, и ръмжеше плахо. Това
вършеха тия животни.

Всичко това трая дълго време или късо — че, право
казано, за подобни неща няма време на земята. Но
между това се събудиха висшите човеци в пещерата на
Заратустра и наредиха се един до друг като за шествие,
за да идат да срещнат Заратустра и да му поднесат
утринния си поздрав: защото те видяха, като се
събудиха, че той вече не е между тях. Но като стигнаха
до вратата на пещерата и шумът от стъпките им ги
изпревари, сепна се лъвът, извърна се изведнъж от
Заратустра и скокна, като ревеше диво, към пещерата. А
висшите човеци, щом го чуха да реве, извикаха всички
като из една уста, и полетяха назад и изчезнаха мигом.

А сам Заратустра, замаян и отчужден, вдигна се от
мястото си и изгледа около си, съвзе се и се видя сам.

— Какво чух? — рече най-сетне той полека, какво стана ей
сега?

И върна се споменът му, и той разбра с един поглед
всичко, що се е случило между вчера и днес.

— Ето камъка — рече той, и погладя брадата си, — на него
седях аз вчера заран: и тук дойде при мене гадателят, и

тук чух аз за пръв път вика, който току-що се разнесе,
великия вик за помощ.

О, вие, висши човеци, за вашата неволя вчера заран ми
предричаше старият гадател, към вашата неволя искаше
той да ме съблазни и изкуси:

— О, Заратустра — ми рече той, — аз ида, за да те въведа в
последния ти грях.

— В последния ми грях? — извика Заратустра и се изсмя
гневно сам на своите думи. — Какво ми остана още
запазено като мой последен грях?

И още веднъж потъна Заратустра в себе си и седна пак на
големия камък и се замисли. Изведнъж скочи той прав.

— Състрадание! Състрадание към висши човеци! —
извика той и лицето му се превърна на бронзово. —
Добре! На това мина времето!

Моята скръб и моето състрадание — що от това! Домогвам
ли се аз към щастие? Аз се домогвам към своето дело!

Добре тогава! Лъвът дойде, моите деца са близо,
Заратустра узря, часът му дойде:

— това е моето утро, моят ден се въззема: ела, ела, ти,
велика пладния!

Тъй рече Заратустра и напусна своята пещера, сияен и
мощен като утринното слънце, което се въззема зад
тъмни планини.

~~~

HOW "ZARATHUSTRA" CAME INTO BEING ЗАРАЖДАНЕТО НА "ТЪЙ РЕЧЕ ЗАРАТУСТРА"

"Zarathustra" is my brother`s most personal work; it is the history of his most individual experiences, of his friendships, ideals, raptures, bitterest disappointments and sorrows. Above it all, however, there soars, transfiguring it, the image of his greatest hopes and remotest aims. My brother had the figure of Zarathustra in his mind from his very earliest youth: he once told me that even as a child he had dreamt of him. At different periods in his life, he would call this haunter of his dreams by different names; "but in the end," he declares in a note on the subject, "I had to do a PERSIAN the honour of identifying him with this creature of my fancy. Persians were the first to take a broad and comprehensive view of history. Every series of evolutions, according to them, was presided over by a prophet; and every prophet had his `Hazar,`--his dynasty of a thousand years."

"Заратустра" е най-личното дело на брат ми, историята на неговите най-съкровени преживявания, приятелства, идеали, възторзи, на най-горчивите му разочарования и скърби, над които се въззема светлият образ на неговата висша надежда и най-далечна цел. Образът на Заратустра се е вестявал пред брат ми в най-ранна младост; той веднъж ми писа, че още като дете го е виждал насън. На тоя сън-видение той е давал в различни времена разни наименования; "Но най-сетне — казва той, — трябваше да направя чест на един персиец. Персите, изобщо, първи са мислили историята като нещо цялостно и велико. Начело на цял ред развития стои един пророк. Всеки пророк има свой Хазар, свое царство от хилядолетия."

All Zarathustra`s views, as also his personality, were early conceptions of my brother`s mind. Whoever reads his posthumously published writings for the years 1869-82 with care, will constantly meet with passages suggestive of Zarathustra`s thoughts and doctrines. For instance, the ideal of the Superman is put forth quite clearly in all his writings during the years 1873-75; and in "We Philologists", the following remarkable observations occur:-

"How can one praise and glorify a nation as a whole?--Even among the Greeks, it was the INDIVIDUALS that counted."

Общите възгледи на Заратустра, както и образът на възвестителя, са от твърде ранен произход. Който изучава внимателно следсмъртната сбирка на автора от 1869—1882 г., ще намери навсякъде в зародиш кръга на мислите на Заратустра. Например идеалът за свръхчовека явно вече личи във всички съчинения на автора от 1873—1875 г.. Обръщам внимание на първи и втори том на това издание и цитирам следните места от "Ние, филолозите": "Как цял един народ може да бъде възвеличен и хвален! Само единични личности — и у гърците също."

"The Greeks are interesting and extremely important because they reared such a vast number of great individuals. How was this possible? The question is one which ought to be studied. I am interested only in the relations of a people to the rearing of the individual man, and among the Greeks the conditions were unusually favourable for the development of the individual; not by any means owing to the goodness of the people, but because of the struggles of their evil instincts."

"Гърците са интересни и особено важни, защото имат такова множество велики единични личности. Как е било възможно това? Трябва да се проучи.

Интересува ме само отношението на народа към възпитанието на единичната личност; а у гърците има немалко благоприятности за развитие на тая личност, и то не от добрината на народа, а от борбата на лошите инстинкти."

"WITH THE HELP OF FAVOURABLE MEASURES GREAT INDIVIDUALS MIGHT BE REARED WHO WOULD BE BOTH DIFFERENT FROM AND HIGHER THAN THOSE WHO HERETOFORE HAVE OWED THEIR EXISTENCE TO MERE CHANCE. Here we may still be hopeful: in the rearing of exceptional men."

"Чрез щастливи изобретения великият индивидуум може да се възпита съвсем инак и по-съвършено, отколкото е бивал възпитаван досега от случаите. Ето още надежди: отглеждане на значителни хора."

The notion of rearing the Superman is only a new form of an ideal Nietzsche already had in his youth, that "THE OBJECT OF MANKIND SHOULD LIE IN ITS HIGHEST INDIVIDUALS" (or, as he writes in "Schopenhauer as Educator": "Mankind ought constantly to be striving to produce great men--this and nothing else is its duty."). But the ideals he most revered in those days are no longer held to be the highest types of men. No, around this future ideal of a coming humanity--the Superman--the poet spread the veil of becoming. Who can tell to what glorious heights man can still ascend? That is why, after having tested the worth of our noblest ideal--that of the Saviour, in the light of the new valuations, the poet cries with passionate emphasis in "Zarathustra":

В мисълта за отглеждане на свръхчовека добива отново израз Ницшевият младежки идеал, че "целта на човечеството е в неговите висши екземпляри" (или както е казано по-ясно в "Шопенхауер като възпитател": "Човечеството трябва непрестанно да се стреми да произвежда единични велики хора —само

това, и нищо друго не е негова задача.”). Но тогавашните най-високи идеали сега не означават вече висшите типове на човечеството. Не, върху тоя бъден идеал на бъдно човечество — свръхчовека, поетът е метнал булото на зараждането. Кой може да знае до каква красота и висина ще се възмogne то! Затова поетът, след като е изпитал, според новата преценка, нашето високо идеално понятие за спасителя, извиква с гласа на Заратустра:

"Never yet hath there been a Superman. Naked have I seen both of them, the greatest and the smallest man:-

All-too-similar are they still to each other. Verily even the greatest found I-all-too-human!"-

The phrase "the rearing of the Superman," has very often been misunderstood. By the word "rearing," in this case, is meant the act of modifying by means of new and higher values--values which, as laws and guides of conduct and opinion, are now to rule over mankind. In general the doctrine of the Superman can only be understood correctly in conjunction with other ideas of the author`s, such as:--the Order of Rank, the Will to Power, and the Transvaluation of all Values. He assumes that Christianity, as a product of the resentment of the botched and the weak, has put in ban all that is beautiful, strong, proud, and powerful, in fact all the qualities resulting from strength, and that, in consequence, all forces which tend to promote or elevate life have been seriously undermined.

“Никога още не е имало свръхчовек. Наги видях аз двамата — най-великия и най-малкия човек — премного те си приличат. Истина, и най-великия намерих аз — твърде човешки!” “Отглеждане на свръхчовека”, този израз е бивал твърде често зле разбиран. Думата “отглеждане” означава промени чрез нови висши преценки, които трябва да господстват над човечеството като водачи и възпитатели на действие и мироглед. Изобщо мисълта за свръхчовека може да се разбира правилно само във връзка с другите учения на автора на “Заратустра”: редуване по степен, воля за власт и преоценка на ценностите. Той е на мнение, че християнството, произлязло от въздигане в цел на пострадалото и слабото, се е отвърнало от всичко хубаво, силно, гордо, мощно, от всички качества, основани на силата, а с това е понизило твърде много всичко, което поощрява и повишава живота.

Now, however, a new table of valuations must be placed over mankind--namely, that of the strong, mighty, and magnificent man, overflowing with life and elevated to his zenith--the Superman, who is now put before us with overpowering passion as the aim of our life, hope, and will. And just as the old system of valuing, which only extolled the qualities favourable to the weak, the suffering, and the oppressed, has succeeded in producing a weak, suffering, and "modern" race, so this new and reversed system of valuing ought to rear a healthy, strong, lively, and courageous type, which would be a glory to life itself. Stated briefly, the leading principle of this new system of valuing would be: "All that proceeds from power is good, all that springs from weakness is bad."

Но сега трябва да бъде окачен нов скрижал на ценности над човечеството — именно силният, могъщият, велелепният, препълнен с живот човек чак до неговия най-висок връх — свръхчовека, който да ни бъде поставен като цел в живота, волята и надеждата ни. И както старият начин на преценка е поставял за висши качества, присъщи на слабите, страдащите, подчинените, и е дал едно слабо, страдащо модерно човечество, така новата, противоположна преценка гласи в сбит вид: всичко, което произхожда от силата — доброто, и което произхожда от слабостта — злото, трябва да произведе здрав, мощен, жизнерадостен, смел тип и обожествяване на живота.

This type must not be regarded as a fanciful figure: it is not a nebulous hope which is to be realised at some indefinitely remote period, thousands of years hence; nor is it a new species (in the Darwinian sense) of which we can know nothing, and which it would therefore be somewhat absurd to strive after. But it is meant to be a possibility which men of the present could realise with all their spiritual and physical energies, provided they adopted the new values.

Ала този тип не е образ, нито надежда за мъглявосиво неопределено бъдеще от хилядолетия, нито нова Дарвинова порода, за която нищо не може да се знае.

За сегашното човечество той трябва да бъде възможност, постижима с всички негови душевни и телесни сили и чрез нови ценности.

The author of "Zarathustra" never lost sight of that egregious example of a transvaluation of all values through Christianity, whereby the whole of the deified mode of life and thought of the Greeks, as well as strong Rome, was almost annihilated or transvalued in a comparatively short time. Could not a rejuvenated Graeco-Roman system of valuing (once it had been refined and made more profound by the schooling which two thousand years of Christianity had provided) effect another such revolution within a calculable period of time, until that glorious type of manhood shall finally appear which is to be our new faith and hope, and in the creation of which Zarathustra exhorts us to participate?

Авторът на "Заратустра" си спомня за онзи чудовищен пример за преоценка на всички ценности: тази на християнството, чрез което целият гръцки боготворен мироглед, и могъщият Рим в сравнително кратко време са били почти унищожени или преоценени. Не би ли могла тази нова гръко-римска преценка, изтънчена и вгълбена чрез двехилядолетна обработка на християнските представи, да предизвика пак преврат, и то в кратко, измеримо за нас

време, докато най-сетне възникне оня дивен човешки тип, който трябва да бъде наша нова вяра и нова надежда и за чието създаване сме призовани от Заратустра?

In his private notes on the subject the author uses the expression "Superman" (always in the singular, by-the-bye), as signifying "the most thoroughly well-constituted type," as opposed to "modern man"; above all, however, he designates Zarathustra himself as an example of the Superman. In "Ecce Homo" he is careful to enlighten us concerning the precursors and prerequisites to the advent of this highest type, in referring to a certain passage in the "Gay Science":-

Авторът употребява в своите частни бележки думата “сврѣхчовек” (винаги в единствено число), за да означа “тип на свършена сполучливост” в противоположност на “модерния човек”, но преди всичко той посочва самия Заратустра като тип на сврѣхчовека. В “Есе Homo” той се мъчи да ни обясни предтечите и предусловията на този най-висок тип, като посочва във “Веселата наука”:

"In order to understand this type, we must first be quite clear in regard to the leading physiological condition on which it depends: this condition is what I call GREAT HEALTHINESS. I know not how to express my meaning more plainly or more personally than I have done already in one of the last chapters (Aphorism 382) of the fifth book of the `Gaya Scienza`."

“За да разберем този тип, преди всичко би трябвало да си обясним неговата физиологична предпоставка: а тя е, което аз наричам велико здраве.”

"We, the new, the nameless, the hard-to-understand,"--it says there,--"we firstlings of a yet untried future--we require for a new end also a new means, namely, a new healthiness, stronger, sharper, tougher, bolder and merrier than all healthiness hitherto. He whose soul longeth to experience the whole range of hitherto recognised values and desirabilities, and to circumnavigate all the coasts of this ideal `Mediterranean Sea`, who, from the adventures of his most personal experience, wants to know how it feels to be a conqueror, and discoverer of the ideal--as likewise how it is with the artist, the saint, the legislator, the sage, the scholar, the devotee, the prophet, and the godly non-conformist of the old style:--requires one thing above all for that purpose, GREAT HEALTHINESS--such healthiness as one not only possesses, but also constantly acquires and must acquire, because one unceasingly sacrifices it again, and must sacrifice it!--And now, after having been long on the way in this fashion, we Argonauts of the ideal, more courageous perhaps than prudent, and often enough shipwrecked and brought to grief, nevertheless dangerously healthy, always healthy again,--it would seem as if, in recompense for it all, that we have a still undiscovered country before us, the boundaries of which no one has yet seen, a beyond to all countries and corners of the ideal known hitherto, a world so over-rich in the beautiful, the strange, the questionable, the frightful, and the divine, that our curiosity as well as our thirst for possession thereof, have got out of hand--alas! that nothing will now any longer satisfy us!"

“Ние, новите, безименни, зле разбрани — се казва в “Gaya Scienza” — ние, недоносчета на едно още недоказано бъдеще, ние се нуждаем от нова цел и от ново средство, именно от ново здраве, по-силно, по-умно, по-яко, по-смело, по-засмяно от това, що е било досега. Чиято душа жадува да преживее всички досегашни оценки и желания и да преброди всички брегове на това идеално “Средиземно море”; който иска да узнае от прежеждията на своя собствен опит какво е в душата на един победител и откривател на идеали, също на един художник, светец, законодател, мъдрец, учен, набожник, на един божествено-усамотен от стар стил: потребно му е преди всичко велико здраве — което не само да има, но и постоянно да придобива, че то все се раздава! И след като сме били дълго на път, ние, аргонавтите на идеала, може би по-смели, отколкото е мъдро, и претърпели доста корабокрушения и загуби, опасно здрави, но все отново здрави — на нас ни се ще, за награда на това, да имаме пред себе си още някоя неоткрита земя, чиито граници никои още не е обгърнал, някое отвъд на всички досегашни земи и кътища на идеала, един свят тъй препълнен с хубост, странност, с неща достойни за въпрос, с ужас и божественост, че нашето любопитство, както и жаждата ни за притежание, да се надмогнат — ах, че ние с нищо вече да не можем се утоли!”

"How could we still be content with THE MAN OF THE PRESENT DAY after such outlooks, and with such a craving in our conscience and consciousness? Sad enough; but it is unavoidable that we should look on the worthiest aims and hopes of the man of the present day with ill-concealed amusement, and perhaps should no longer look at them. Another ideal runs on before us, a strange, tempting ideal full of danger, to which we should not like to persuade any one, because we do not so readily acknowledge any one`s RIGHT THERETO: the ideal of a spirit who plays naively (that is to say involuntarily and from overflowing abundance and power) with everything that has hitherto been called holy, good, intangible, or divine; to whom the loftiest conception which the people have reasonably made their measure of value, would already practically imply danger, ruin, abasement, or at least relaxation, blindness, or temporary self-forgetfulness; the ideal of a humanly superhuman welfare and benevolence, which will often enough appear INHUMAN, for example, when put alongside of all past seriousness on earth, and alongside of all past solemnities in bearing, word, tone, look, morality, and pursuit, as their truest involuntary parody--and WITH which, nevertheless, perhaps THE GREAT

SERIOUSNESS only commences, when the proper interrogative mark is set up, the fate of the soul changes, the hour-hand moves, and tragedy begins..."

“Как бихме могли ние, след такива изгледи и с такава жажда за знание и съвест, да се задоволим със сегашния човек? Доста зле: но неизбежно е да гледаме неговите най-достойни цели и надежди със зле съдържана строгост, а може би и да ги не погледнем нито веднъж вече. Друг идеал бяга пред нас, един чуден, изкустителен, опасен идеал, за който ние никого не би трябвало да придумваме, защото никому не бихме признали тъй лесно правото за това: идеалът на един дух, който наивно, тоест без да иска, и от изблик на мощ играе с всичко, що се е зовяло досега свято, добро, непокътнато, божествено. За този идеал висшето, което един народ евтино преценява, е равно на опасност, упадък, унижение или най-малкото на отдих, слепота, временна самозабрава; идеалът на едно човешко — свръхчовешко благосъстояние и благоволение, което доста често би изглеждало нечовечно, например, ако се съпоставеше на цялата досегашна земна важност, на цялата досегашна празничност с жест, слово, звук, поглед, морал и задача като тяхна най-олицетворена, неволна пародия — и с който, може би, въпреки всичко изпъква голямата важност, същинската въпросителна се поставя, съдбата на душата се навива, стрелката мръдва, трагедията почва...”

Although the figure of Zarathustra and a large number of the leading thoughts in this work had appeared much earlier in the dreams and writings of the author, "Thus Spake Zarathustra" did not actually come into being until the month of August 1881 in Sils Maria; and it was the idea of the Eternal Recurrence of all things which finally induced my brother to set forth his new views in poetic language. In regard to his first conception of this idea, his autobiographical sketch, "Ecce Homo", written in the autumn of 1888, contains the following passage:-

"The fundamental idea of my work--namely, the Eternal Recurrence of all things--this highest of all possible formulae of a Yea-saying philosophy, first occurred to me in August 1881. I made a note of the thought on a sheet of paper, with the postscript: 6,000 feet beyond men and time! That day I happened to be wandering through the woods alongside of the lake of Silvaplana, and I halted beside a huge, pyramidal and towering rock not far from Surlei. It was then that the thought struck me. Looking back now, I find that exactly two months previous to this inspiration, I had had an omen of its coming in the form of a sudden and decisive alteration in my tastes--more particularly in music. It would even be possible to consider all `Zarathustra` as a musical composition. At all events, a very necessary condition in its production was a renaissance in myself of the art of hearing. In a small mountain resort (Recoaro) near Vicenza, where I spent the spring of 1881, I and my friend and Maestro, Peter Gast--also one who had been born again--discovered that the phoenix music that hovered over us, wore lighter and brighter plumes than it had done theretofore."

Ако и образът на Заратустра, и една голяма част от главните мисли на това произведение са се показали много по-рано в сънищата и писанията на автора, при все това родното място на “Тъй рече Заратустра” е Силс-Мария през август 1881 г. И това, което го накара да възвести с поетични слова своя нов идеен кръг, бе мисълта за вечното възвръщане. За нейното първо просветване брат ми пише през есента на 1888 г. в своите автобиографични скици, озаглавени “Ессе Номо”: “Основната концепция на моето дело, мисълта за вечното възвръщане, тази висша формула на утвърждение, която изобщо би могла да бъде постигната — възникна през август 1881 г.: тя е нахвърлена върху един лист с подпис: 6000 стъпки отвъд човек и време! В ония дни аз вървах край езерото на Силваплана през горите; близо до една пирамидална скала, недалеч от Сюрле, спрях. Там ми дойде тая мисъл. Смятам ли от него ден няколко месеца назад, намирам като поличба една внезапна и решителна промяна в моя вкус, преди всичко за музиката. Може би целият “Заратустра” трябва да се приема за музика. Сигурно предисловие за това бе да се слуша за възраждане в изкуството. На една малка планинска баня зад Виченца, Рекоаро, където прекарах пролетта на 1881 г., открих заедно с моя приятел маестро Петер Гаст, един също “възроден”, че феникът музика с по-леки и по-светли криле, отколкото преди, прехвъркна край нас.”

During the month of August 1881 my brother resolved to reveal the teaching of the Eternal Recurrence, in dithyrambic and psalmodic form, through the mouth of Zarathustra. Among the notes of this period, we found a page on which is written the first definite plan of "Thus Spake Zarathustra":-

"MIDDAY AND ETERNITY."

"GUIDE-POSTS TO A NEW WAY OF LIVING."

Между началото и края на август 1881 г. се отнася решението да се възвести науката за вечното възвръщане в химни и дитирамби чрез устата на Заратустра. Ние намерихме в неговите книжа един лист, който той е писал по онова време, и където ясно личи първият план на “Тъй рече Заратустра”:

“Пладня и вечност.”

“Насоки за нов живот.”

Beneath this is written:-

"Zarathustra born on lake Urmi; left his home in his thirtieth year, went into the province of Aria, and, during ten years of solitude in the mountains, composed the Zend-Avesta." "The sun of knowledge stands once more at midday; and the serpent of eternity lies coiled in its light--: It is YOUR time, ye midday brethren."

Под това стои:

“Заратустра, роден на езерото Урми, напусна в тридесетата си година своя роден край, отиде в провинцията Ария и съчини Зенд-Авеста през десетте години на своята самотност в планината.” “Слънцето на познанието стои пак на пладня: и навита лежи змията на вечността в неговата светлина — това е ваше време, вие, братя в пладнята.”

In that summer of 1881, my brother, after many years of steadily declining health, began at last to rally, and it is to this first gush of the recovery of his once splendid bodily condition that we owe not only "The Gay Science", which in its mood may be regarded as a prelude to "Zarathustra", but also "Zarathustra" itself. Just as he was beginning to recuperate his health, however, an unkind destiny brought him a number of most painful personal experiences. His friends caused him many disappointments, which were the more bitter to him, inasmuch as he regarded friendship as such a sacred institution; and for the first time in his life he realised the whole horror of that loneliness to which, perhaps, all greatness is condemned. But to be forsaken is something very different from deliberately choosing blessed loneliness. How he longed, in those days, for the ideal friend who would thoroughly understand him, to whom he would be able to say all, and whom he imagined he had found at various periods in his life from his earliest youth onwards. Now, however, that the way he had chosen grew ever more perilous and steep, he found nobody who could follow him: he therefore created a perfect friend for himself in the ideal form of a majestic philosopher, and made this creation the preacher of his gospel to the world.

През лятото на 1881 г. след неколкогодишно лошо и колебливо здраве, брат ми се почувства оздравял, и в това чувство на пълна сила на предишното си превъзходно здраве възникна не само “Веселата наука”, която по настроението си трябва да бъде считана за прелюдия към “Заратустра”, но и самият “Заратустра”. Жестока участ искаше през времето, когато се възвръщаше неговото здраве, той да преживее твърде горчиви изпитания. Той беше дълбоко разочарован в приятелството, което тъй високо и свято ценеше. Тогава за първи път усети усамотението, на което е осъдено всяко величие, във всички му ужас. Съвсем друго е изоставеността и предпочетената ощастливяваща самотност. Как копнееше той тогава за съвършен приятел, който напълно да го разбере, комуто би могъл всичко да повери и когото той от най-ранна възраст мислеше, че е намирал в разни периоди на живота си. Но сега, когато пътят му стана по-опасен и по-стръмен, той не намери никого, който да може да върви с него; тъй в идеалната фигура на царя-философ той си създаде съвършен приятел и него накара да възвести висшите му и най-свети цели.

Whether my brother would ever have written "Thus Spake Zarathustra" according to the first plan sketched in the summer of 1881, if he had not had the disappointments already referred to, is now an idle question; but perhaps where "Zarathustra" is concerned, we may also say with Master Eckhardt: "The fleetest beast to bear you to perfection is suffering."

Дали без горчивите преживявания в онова време би се изпълнил първият план на “Тъй рече Заратустра” от лятото на 1881 г. и дали в него биха владели ония блажени тонове, които ние познаваме от първите тук поставени бележки, е излишен въпрос. Но, може би и по отношение на “Заратустра” можем да кажем с Майстор Екхарт: “Най-бързото животно, което ви отнася към съвършенство, е страданието.”

My brother writes as follows about the origin of the first part of "Zarathustra":--"In the winter of 1882-83, I was living on the charming little Gulf of Rapallo, not far from Genoa, and between Chiavari and Cape Porto Fino. My health was not very good; the winter was cold and exceptionally rainy; and the small inn in which I lived was so close to the water that at night my sleep would be disturbed if the sea were high. These circumstances were surely the very reverse of favourable; and yet in spite of it all, and as if in demonstration of my belief that everything decisive comes to life in spite of every obstacle, it was precisely during this winter and in the midst of these unfavourable circumstances that my `Zarathustra` originated. In the morning I used to start out in a southerly direction up the glorious road to Zoagli, which rises aloft through a forest of pines and gives one a view far out into the sea. In the afternoon, as often as my health permitted, I walked round the whole bay from Santa Margherita to beyond Porto Fino. This spot was all the more interesting to me, inasmuch as it was so dearly loved by the Emperor Frederick III. In the autumn of 1886 I chanced to be there again when he was revisiting this small, forgotten world of happiness for the last time. It was on these two roads that

all `Zarathustra` came to me, above all Zarathustra himself as a type;--I ought rather to say that it was on these walks that these ideas waylaid me."

Ето какво пише брат ми за зараждането на първата част на "Заратустра": "Зимата 1882/1883 прекарах в красивия тих залив на Рапало недалеч от Генуа, който се врязва между Киавари и предгорията Портофино. Здравето ми не бе най-добро; зимата студена и дъждовита; едно малко albergo999 току до морето, тъй че високите вълни правеха съня ми почти невъзможен, и всичко бе противоположно на желаното. Но при все това и почти за доказателство на моята мисъл, че което е решаващо, "пряко всичко" изниква, тая зима именно се зароди "Заратустра". Преди обед аз се изкачвах на юг по чудния път из височините към Цоали; покрай пиниите виждах недалече морето; следобед, колчем здравето ми позволяваше, обикалях целия залив от Санта Маргерита до Портофино. Тази местност ми беше още по-мила, защото я обичаше кайзер Фридрих III. Бях случайно там през есента на 1886 г., когато той за сетен път посети този малък, щастлив край. По тия два пътища ме налетя целият Заратустра като тип, тоест той ме връхлетя..."

The first part of "Zarathustra" was written in about ten days--that is to say, from the beginning to about the middle of February 1883. "The last lines were written precisely in the hallowed hour when Richard Wagner gave up the ghost in Venice."

Тази първа част на "Заратустра" е написана само за десет дни, от началото до към средата на февруари 1883 г.. "Края довърших тъкмо в свещения час, когато Рихард Вагнер умря във Венеция."

With the exception of the ten days occupied in composing the first part of this book, my brother often referred to this winter as the hardest and sickliest he had ever experienced. He did not, however, mean thereby that his former disorders were troubling him, but that he was suffering from a severe attack of influenza which he had caught in Santa Margherita, and which tormented him for several weeks after his arrival in Genoa. As a matter of fact, however, what he complained of most was his spiritual condition--that indescribable forsakenness--to which he gives such heartrending expression in "Zarathustra". Even the reception which the first part met with at the hands of friends and acquaintances was extremely disheartening: for almost all those to whom he presented copies of the work misunderstood it. "I found no one ripe for many of my thoughts; the case of `Zarathustra` proves that one can speak with the utmost clearness, and yet not be heard by any one."

Брат ми намира времето, с изключение на тези десет дни, през които е писал "Заратустра", за най-тежка и болна зима; но с това той няма предвид своите по-раншни боледувания, а една същинска инфлуенца, която го бе хванала в Санта Маргерита и няколко седмици наред извънредно го измъчваше в Генуа. Но преди всичко той имаше предвид също и душевното си състояние, онази неизказана изоставеност, за която в "Заратустра" той намира сърцераздирателни изрази. Също и приемът, който намери първата част у приятели и познати, беше твърде мъчителен, защото тя остана от всички почти, на които я даде, неразбрана: "За много от онова, което аз мислих, не намерих зрял никого; "Заратустра" е доказателство, че някой може да говори най-ясно, без да бъде чут."

My brother was very much discouraged by the feebleness of the response he was given, and as he was striving just then to give up the practice of taking hydrate of chloral--a drug he had begun to take while ill with influenza,--the following spring, spent in Rome, was a somewhat gloomy one for him. He writes about it as follows:--"I spent a melancholy spring in Rome, where I only just managed to live,--and this was no easy matter. This city, which is absolutely unsuited to the poet-author of `Zarathustra`, and for the choice of which I was not responsible, made me inordinately miserable. I tried to leave it. I wanted to go to Aquila--the opposite of Rome in every respect, and actually founded in a spirit of enmity towards that city (just as I also shall found a city some day), as a memento of an atheist and genuine enemy of the Church--a person very closely related to me,--the great Hohenstaufen, the Emperor Frederick II. But Fate lay behind it all: I had to return again to Rome. In the end I was obliged to be satisfied with the Piazza Barberini, after I had exerted myself in vain to find an anti-Christian quarter. I fear that on one occasion, to avoid bad smells as much as possible, I actually inquired at the Palazzo del Quirinale whether they could not provide a quiet room for a philosopher. In a chamber high above the Piazza just mentioned, from which one obtained a general view of Rome and could hear the fountains plashing far below, the loneliest of all songs was composed--`The Night-Song`. About this time I was obsessed by an unspeakably sad melody, the refrain of which I recognised in the words, `dead through immortality.`"

Брат ми бе твърде обезкуражен от това неразбиране, а тъй като същевременно и с голяма сила на волята се отучваше от успокоителното лекарство хлоралхидрат, което вземаше през време на инфлуенцата, идущата пролет на 1883 г., която прекара в Рим, взе някак тъжен характер. За всичко това той пише: "Тогава последва тъжна пролет в Рим, дето се съвземах — не бе лесно. Всъщност омръзна ми извънмерно това най-неподходящо място на земята за поета на "Заратустра", което не избрах доброволно; опитах се да го оставя, исках да ида в Акила — истинска противоположност на Рим, построена от

вражда към Рим, както аз някога ще си построя дом за спомен на един атеист и враг на църквата *comme il faut*, на един мой близък роднина, великия Хоенщауфен кайзер Фридрих II. Но във всичко имаше някаква съдба — аз трябваше пак да се върна там. Най-сетне се задоволих с пиаца Барберини, след като се уморих да диря някоя антихристка местност. Боя се да не би да съм питал веднъж, за избягване на лоши миризми, в самия Палацо дел Квиринате, няма ли там някоя стая за един философ. В една лоджия, високо над поменатата пиаца, отдето се виждаше целият Рим и се чуваше да шуми долу фонтанът, се изпя най-самотната песен, която някога е пята, песента на нощта; по онова време витаеше около ми една мелодия, чийто напев аз намирах в думите “мъртъв от безсмъртие”.

We remained somewhat too long in Rome that spring, and what with the effect of the increasing heat and the discouraging circumstances already described, my brother resolved not to write any more, or in any case, not to proceed with "Zarathustra", although I offered to relieve him of all trouble in connection with the proofs and the publisher. When, however, we returned to Switzerland towards the end of June, and he found himself once more in the familiar and exhilarating air of the mountains, all his joyous creative powers revived, and in a note to me announcing the dispatch of some manuscript, he wrote as follows: "I have engaged a place here for three months: forsooth, I am the greatest fool to allow my courage to be sapped from me by the climate of Italy. Now and again I am troubled by the thought: WHAT NEXT? My `future` is the darkest thing in the world to me, but as there still remains a great deal for me to do, I suppose I ought rather to think of doing this than of my future, and leave the rest to THEE and the gods."

Ние останахме нея пролет по-дълго в Рим и под влиянието на тежкото време и на поменатото обезкуражаване брат ми реши да не пише вече нищо, във всеки случай да не продължава “Заратустра”, макар и да му предлагаш да поема грижата за печата и издаването. Но когато на 17 юни се върнахме в Швейцария и той пак заживя в чудния планински въздух, пробуди се всичката му творческа сила, и за да ме подготви за нов ръкопис, той ми писа: “Тук се услових за три месеца: и наистина бих бил най-големият глупак, ако оставех да отнема бодростта ми италианският въздух. Сегиз-тогиз ме налита мисълта: какво ще бъде сетне? Бъдещето ми е най-тъмното нещо на света; но понеже имам да довършвам още много, би трябвало да мисля само за това довършване като за мое бъдеще, а другото да оставя на тебе и на боговете.”

The second part of "Zarathustra" was written between the 26th of June and the 6th July. "This summer, finding myself once more in the sacred place where the first thought of `Zarathustra` flashed across my mind, I conceived the second part. Ten days sufficed. Neither for the second, the first, nor the third part, have I required a day longer."

Втората част на “Заратустра” е написана между 26 юни и 6 юли в Силс-Мария: “През лятото, като се върнах пак на светото място, дето ми светна в мисълта първата мълния на “Заратустра”, намерих втория “Заратустра”. Десет дни бяха доста; аз в никой случай нито при първия, нито при третия и последния не съм имал нужда от повече време.”

He often used to speak of the ecstatic mood in which he wrote "Zarathustra"; how in his walks over hill and dale the ideas would crowd into his mind, and how he would note them down hastily in a note-book from which he would transcribe them on his return, sometimes working till midnight. He says in a letter to me: "You can have no idea of the vehemence of such composition," and in "Ecce Homo" (autumn 1888) he describes as follows with passionate enthusiasm the incomparable mood in which he created Zarathustra:-

"--Has any one at the end of the nineteenth century any distinct notion of what poets of a stronger age understood by the word inspiration? If not, I will describe it. If one had the smallest vestige of superstition in one, it would hardly be possible to set aside completely the idea that one is the mere incarnation, mouthpiece or medium of an almighty power. The idea of revelation in the sense that something becomes suddenly visible and audible with indescribable certainty and accuracy, which profoundly convulses and upsets one--describes simply the matter of fact. One hears--one does not seek; one takes--one does not ask who gives: a thought suddenly flashes up like lightning, it comes with necessity, unhesitatingly--I have never had any choice in the matter. There is an ecstasy such that the immense strain of it is sometimes relaxed by a flood of tears, along with which one`s steps either rush or involuntarily lag, alternately. There is the feeling that one is completely out of hand, with the very distinct consciousness of an endless number of fine thrills and quiverings to the very toes;--there is a depth of happiness in which the painfulest and gloomiest do not operate as antitheses, but as conditioned, as demanded in the sense of necessary shades of colour in such an overflow of light. There is an instinct for rhythmic relations which embraces wide areas of forms (length, the need of a wide-embracing rhythm, is almost the measure of the force of an inspiration, a sort of counterpart to its pressure and tension). Everything happens quite involuntarily, as if in a tempestuous outburst of freedom, of

absoluteness, of power and divinity. The involuntariness of the figures and similes is the most remarkable thing; one loses all perception of what constitutes the figure and what constitutes the simile; everything seems to present itself as the readiest, the correctest and the simplest means of expression. It actually seems, to use one of Zarathustra's own phrases, as if all things came unto one, and would fain be similes: `Here do all things come caressingly to thy talk and flatter thee, for they want to ride upon thy back. On every simile dost thou here ride to every truth. Here fly open unto thee all being's words and word-cabinets; here all being wanteth to become words, here all becoming wanteth to learn of thee how to talk.` This is MY experience of inspiration. I do not doubt but that one would have to go back thousands of years in order to find some one who could say to me: It is mine also!--"

Той често говореше за екстазното състояние, в което е писал "Заратустра", как при своите скитания надолу-нагоре е бивал връхлитан от обилие на мисли, които с молив бързо е отбелязвал в тетрадката си, и които сетне, у дома, до късна нощ е преписвал с мастило. В едно писмо той ми казва: "Ти не можеш си представи стихията на подобни зараждания", и със страстно въодушевление той описва в автобиографичната скица "Ессе Homo" (есента на 1888 г.) несравнимото настроение, в което "Заратустра" е бил създаден:

"Има ли някой в края на XIX век ясно понятие за това, което поетите от силните векове са наричали вдъхновение? Ако ли не, аз ще го опиша. При най-малкия остатък от суеверие човек едва ли би отърсил от себе си мисълта, че той е само възплъщение, само уста или медиум на свръхестествени сили. Понятието откровение — в този смисъл, че внезапно, с неизразима сигурност и тънкота, нещо става видимо и достъпно за слуха, нещо, което покъртва до глъбини — изразява същността на тоя факт. Човек слуша — не дири; взема — не пита кой дава; като мълния блесне мисъл, налага формата си — избор аз никога не съм имал и не съм се колебал. Един възторг, чийто напън се излива някога в сълзи, при който стъпката ту бърза, ту се бави; едно свършено излизане извън себе с най-ясно съзнание за безброй тънки тръпки чак до пръстите на нозете; една бездна от щастие, в която най-мъчителното и най-мрачното не действат като противовес, но като необходимо условие, като необходим цвят в един такъв поток от светлина, един инстинкт за ритмически отношения, който обхваща широки пространства от форми (продължителността, потребността от един напрегнат ритъм е почти мяра за силата на вдъхновението, един вид изравнение спрямо неговия натиск и напрегнатост). Всичко става до висша степен недоброволно, ала като буря от чувство за свобода и необходимост, на мощ, на божественост. Непроизволността на образа, на символа е най-чудното; човек няма вече понятие що е образ, що е символ, всичко се представя като най-близък, най-прав, най-прост израз. Като че ли наистина, както казва Заратустра, нещата идат от само себе и искат да бъдат символи: "Тук идат всички неща, умилкващи се при твоята реч и те ласкаят, защото искат да яздят на твоя гръб. На всеки символ яздиш ти към всяка истина. Тук се разтварят словата на всяко битие и вратите на всяко слово; всяко битие иска да бъде слово, всяко създаване иска от теб да се научи да говори." Това е моят опит от вдъхновението; не се съмнявам, че трябва човек да се върне хиляда столетия назад, за да намери някого, който би могъл да ми каже: това също е и моят!"

In the autumn of 1883 my brother left the Engadine for Germany and stayed there a few weeks. In the following winter, after wandering somewhat erratically through Stresa, Genoa, and Spezia, he landed in Nice, where the climate so happily promoted his creative powers that he wrote the third part of "Zarathustra". "In the winter, beneath the halcyon sky of Nice, which then looked down upon me for the first time in my life, I found the third `Zarathustra` --and came to the end of my task; the whole having occupied me scarcely a year. Many hidden corners and heights in the landscapes round about Nice are hallowed to me by unforgettable moments. That decisive chapter entitled `Old and New Tables` was composed in the very difficult ascent from the station to Eza--that wonderful Moorish village in the rocks. My most creative moments were always accompanied by unusual muscular activity. The body is inspired: let us waive the question of the `soul.` I might often have been seen dancing in those days. Without a suggestion of fatigue I could then walk for seven or eight hours on end among the hills. I slept well and laughed well--I was perfectly robust and patient."

През есента на 1883 г. брат ми дойде от Енгадин за няколко седмици в Германия и следната зима спря след скитания през Стреза, Генуа и Специя в Ница, където благотворният климат го ободри и му помогна да създаде третата част на "Заратустра": "През зимата после, под халкионското небе на Ница, което за пръв път тогава ми светна в живота, намерих третия "Заратустра" — и завърших. Една година само бе достатъчна за цялото. Много скрити кътове и височини от местността на Ница са осветени за мен от незабравими моменти: оная решителна част, която е насловена "За вехти и нови скрижали", създадох при трудното изкачване от станцията към дивното мавританско планинско гнездо Едза — мускулната подвижност биваше у мен тъкмо тогава най-голяма, когато творческата сила течеше най-обилно. Плътта е одухотворена — да оставим "душата" настрана. Биха могли тогава да ме видят да

танцувам; без умора можех тогава да вървя седем, осем часа в планините. Спях добре, смеех се много — бях силен и търпелив.”

As we have seen, each of the three parts of "Zarathustra" was written, after a more or less short period of preparation, in about ten days. The composition of the fourth part alone was broken by occasional interruptions. The first notes relating to this part were written while he and I were staying together in Zurich in September 1884. In the following November, while staying at Mentone, he began to elaborate these notes, and after a long pause, finished the manuscript at Nice between the end of January and the middle of February 1885. My brother then called this part the fourth and last; but even before, and shortly after it had been privately printed, he wrote to me saying that he still intended writing a fifth and sixth part, and notes relating to these parts are now in my possession.

Всяка от първите три части на “Заратустра”, както казах, е създадена след една по-кратка или по-продължителна подготовка приблизително за по десет дни. Само четвъртата част е обработвана с няколко прекъсвания. Първите бележки са написани, докато бяхме заедно в Цюрих през септември 1884 г.; после в Мантон, ноември 1884 г. — първата обработка, след една по-дълга пауза ръкописът на тази част бе завършен към средата на февруари 1885 г. в Ница. Брат ми тогава я наричаше четвърта и последна част: но и не много след отпечатването ѝ той ми писа от Венеция (май 1885), че готвел пета и шеста част, които вече бил скицирал.

This fourth part (the original MS. of which contains this note: "Only for my friends, not for the public") is written in a particularly personal spirit, and those few to whom he presented a copy of it, he pledged to the strictest secrecy concerning its contents. He often thought of making this fourth part public also, but doubted whether he would ever be able to do so without considerably altering certain portions of it. At all events he resolved to distribute this manuscript production, of which only forty copies were printed, only among those who had proved themselves worthy of it, and it speaks eloquently of his utter loneliness and need of sympathy in those days, that he had occasion to present only seven copies of his book according to this resolution.

Тази четвърта част (чийто печатан ръкопис съдържа бележката: “Само за приятелите ми, не за публика”) той счита за нещо съвсем лично и помоли малцината, на които подари екземпляр, за най-строга тайна. Той наистина често говори за публикуването и на тази част, но мислеше, че не би могъл да стори това без предварителни изменения на някои места. Във всеки случай той отреди тези отпечатани в ръкопис четиридесет екземпляра от четвъртата част за подарък на “Ония, които се окажат достойни за него”. Само седем екземпляра раздаде — тъй самотен, тъй неразбран бе той тогава.

Already at the beginning of this history I hinted at the reasons which led my brother to select a Persian as the incarnation of his ideal of the majestic philosopher. His reasons, however, for choosing Zarathustra of all others to be his mouthpiece, he gives us in the following words:—"People have never asked me, as they should have done, what the name Zarathustra precisely means in my mouth, in the mouth of the first Immoralist; for what distinguishes that philosopher from all others in the past is the very fact that he was exactly the reverse of an immoralist. Zarathustra was the first to see in the struggle between good and evil the essential wheel in the working of things. The translation of morality into the metaphysical, as force, cause, end in itself, was HIS work. But the very question suggests its own answer. Zarathustra CREATED the most portentous error, MORALITY, consequently he should also be the first to PERCEIVE that error, not only because he has had longer and greater experience of the subject than any other thinker--all history is the experimental refutation of the theory of the so-called moral order of things:--the more important point is that Zarathustra was more truthful than any other thinker. In his teaching alone do we meet with truthfulness upheld as the highest virtue--i.e.: the reverse of the COWARDICE of the `idealist` who flees from reality. Zarathustra had more courage in his body than any other thinker before or after him. To tell the truth and TO AIM STRAIGHT: that is the first Persian virtue. Am I understood?... The overcoming of morality through itself--through truthfulness, the overcoming of the moralist through his opposite--THROUGH ME--: that is what the name Zarathustra means in my mouth."

Още в началото на тази история за зараждането аз обясних причините, които принудиха брат ми да избере един персиец, който да въплъти идеалната фигура на неговия царствен философ; със следните думи той ни обяснява защо именно в устата на Заратустра е трябвало да вложи новото си учение: “Не са ме питали, а трябваше да ме питат, какво значи в моите уста, в устата на първия аморалист, името Заратустра: че което е най-голяма отличителност на оня персиец в историята, то е тъкмо обратното. Заратустра едва в борбата на доброто и злото е видял същинското колело на нещата — тълкуването на морала като нещо метафизично, като сила, причина, цел само по себе, е негово дело. Но този въпрос всъщност би бил и отговор. Заратустра създаде това съдбоносно заблуждение, морала. Следователно трябва той пръв да го познае. Не само затова, че той има тук повече опит от всеки друг мислител — цялата история не е друго, освен едно експериментално оборване на мисълта за тъй наречения морален ред в света — по-важно е, че Заратустра е по-правдив от всеки друг мислител. Неговото учение, и само то, има за висша добродетел правдивостта — тоест обратното на страхливостта на “идеалиста”,

който бяга от реалността; Заратустра е по-смел от всички други мислители, взети вкупом. Да говориш истината и да се прицелваш добре със стрели: ето персийската добродетел. Разбират ли ме?... Самопревъзмогването на морала от правдивост, самопревъзмогването на моралиста в неговата противоположност — в мен — това значи в моите уста името Заратустра.”

ELIZABETH FÖRSTER-NIETZSCHE
Nietzsche Archives, Weimar, December 1905.
Елизабет Фьорстер-Ницше
Архив Ницше, Ваймар, Юли 1910.

Индекс на бележките:

- 001 Танчар (ост.) — танцьор, хороводец — Б. ред.
 002 Злак — тук означава незрял плод — Б. ред.
 003 От наг (стар.) — гол. — Б. ред.
 004 Щап (ост.) — тояжка — Б. ред.
 005 Склеп (ост.) — подземие; гробница — Б. ред.
 006 Разтрога (ост.) — бездна; цепнатина — Б. ред.
 007 От базиргян (ин.) — търгаш, търговец — Б. ред.
 008 Клъв (ост.) — клюн — Б. ред.
 009 Слин (ост.) — мазол — Б. ред.
 010 Потон (ост.) — таван, под — Б. ред.
 011 Мора (ост.) — мъчителен сън, кошмар — Б. ред.
 012 Тръвна (ост.) — плетен кошер — Б. ред.
 013 Мангър (ост.) — стара дребна медна монета — Б. ред.
 014 От изтупален (ост.) — с подут корем — Б. ред.
 015 Бръв (ост.) — мост само от едно дърво — Б. ред.
 016 Села (ст. евр.) — в старозаветните псалми — често употребявана дума, вероятно като знак за музикално изпълнение — Б. ред.
 017 Тригя, тришя, тридя (гр.) — винена утайка, винен камък — Б. ред.
 999 Albergo (итал.) — 1. Хотел; 2. Приют — Б. ред.

Няколко думи от ре-редакторчето:

- Десетки мизерии имаше и в английските(четири) и в българските(две) издания които поправях. Понеже целта ми е да се направи достъпна(безплатна) и високо-качествена(с добър layout, и без грешки) електронна книга, ще съм благодарен за рипортването на всяка евентуално останала грешка на sanmayce@hotmail.com.
- Що за мизерия е да не се счита(както е в английските книги) предговора за първа глава, след като самия автор пише:
'И тук се свърши първата реч на Заратустра, която наричат още и "Предговор"'. Симпатията на Фридрих НИЦШЕ към Лао Дзъ, според мен, е повлияла ако не и определила разделянето на „Заратустра“ на 81 глави, а пък може и да няма такава връзка.
- Толкова тежък е текстът, че няма накъде повече, отделно, по-дълбоко и по-смело „бъркане в раната“ не ми е известно. Да гледаш Горгона в очите не е по силите на човек. Много грозни са оценките(антихрист, луд, ...) за човек дръзнал да сподели с 'приятели мои' своите *„най-съкровени преживявания, приятелства, идеали, възторзи, най-горчиви разочарования и скърби,* – искреността му и превъзможването на страха го прави над-човек, според мен. Мерна ми се по-нов превод на български в който се твърди за фалшификации от страна на сестрата на автора – може би става дума за четвъртата част?! Това обаче не ме интересува понеже канонизирането на даден текст не ми е присъщо: той може да е оригинален и примесен с много не-авторски части. Позната история от Лао Дзъ преводите.
- Изключителна е комбинацията от аудио-книга и страничния ефект(разбирането на думите в контекст) на всички многоезични текстове за траен импринт(отпечатък) за трайна импресия(впечатление).

All English Words with number of encounters:

a_1404	accompanied_1	adjoineth_1	afraid_5	all-forsaken_1	always_88
a-sniffing_1	accomplish_1	admirably_2	afresh_1	all-satisfied_2	am_172
a-weary_1	accomplisheth_1	admiration_1	afric_1	all-satisfiedness_1	amazedly_2
abandoned_5	accord_6	admire_1	after_55	all-too-gentle_1	amazement_1
abash_3	accordance_1	admiring_1	after-dinner_2	all-too-great_1	amazing_1
abashed_1	according_5	admonished_1	after-glow_1	all-too-human_1	ambition-fidgeting_1
abet_1	account_48	admonishing_1	afternoon_10	all-too-patient_1	ambitions_1
abide_4	accredit_1	ado_2	afterward_1	all-too-poor_1	ambitious_2
ability_1	accumulate_1	adoration_1	afterwards_3	all-too-similar_2	amen_8
ability-to-stand_1	accumulated_1	adorations_1	again_132	all-too-small_1	amen-saying_1
able_8	accusation_1	adore_5	against_54	allayed_1	amended_1
abnegation_1	accusations_1	adored_1	agape_1	alleviation_1	amends_6
abode_1	accuse_1	adorers_1	age_3	allotted_1	amiable_4
abodes_1	accuser_1	adoring_1	agency_1	allow_3	amissing_1
about_107	accusers_1	adorn_1	ages_2	allowed_3	among_51
above_42	accusing_1	adornment_1	ageth_1	allure_5	amongst_43
abroad_4	acknowledge_1	adown_2	agitation_1	allured_3	amorous_2
abrupt_1	acknowledged_1	adulterated_1	agitators_1	allureth_1	amuse_1
absent_1	acorns_1	adultery_2	ago_4	alluringly_2	amusement_3
absolute_6	acquire_2	advance_6	agreeable_2	allusion_1	an_163
absolved_1	acquired_1	advanced_2	ah_108	almost_14	ancestors_1
absorbed_4	acquitteth_1	advances_1	aha_1	alms_4	anchor_2
abstain_1	across_7	advantage_4	aim_3	almshouse_1	anchored_1
abundance_7	act_1	adventure_1	air_38	aloft_23	anchorite_12
abuse_1	acted_1	adventurers_2	aired_1	alone_49	anchorite-tree_1
abused_2	acting_1	adversary_2	alarm_4	aloneness_2	anchorites_7
abut_1	action_3	adverse_3	alarm-drums_1	along_24	ancient_6
abysmal_5	actor_1	advise_9	alarmed_2	alongside_1	and_3971
abyss_17	actors_11	advocate_7	alarming_1	aloud_3	anew_19
abyss-groundlings_1	actual_2	advocates_2	alas_45	alpa_3	angel_4
abysses_7	actually_4	afar_2	alien_4	alpha_2	angels_3
academic_5	acutest_1	affair_1	alight_3	already_62	anger_1
accept_3	adapted_1	affect_2	alightest_1	also_313	angle_1
accepting_2	addedst_1	affection_1	alike_10	altars_1	angle-rod_2
access_1	adder_4	afflicted_2	alive_3	altered_2	angle-rods_1
accidents_4	addition_1	affliction_14	all_723	although_17	angora_1
accommodate_1	adequate_1	afflictions_3	all-endurer_1	altogether_6	angrily_5

angry_12	apostates_2	arid_3	askest_1	attack_5	awakening-call_1
anguish_2	apparently_2	aright_1	asketh_11	attacked_1	awaketh_1
animal_22	apparition_1	arise_9	asking_3	attacketh_4	aware_1
animals_68	appeal_1	arisen_3	asleep_13	attain_1	away_116
animosity_2	appealed_1	ariseth_3	aspect_2	attainable_1	awe_1
ankles_1	appealeth_1	ark_1	aspiration_2	attained_2	aweariness_2
annihilated_1	appear_4	arm_13	ass_29	attempt_4	awful_2
annihilating_1	appearance_1	arms_6	ass-festival_4	attempted_2	awhile_1
annihilation_1	appeared_5	arose_11	ass-load_1	attempting_2	awkward_2
announce_2	appearing_1	around_79	assail_1	attend_2	awkwardly_2
announced_2	appertain_1	arranged_1	assailed_1	attentively_2	awoke_5
announcement_1	appertaineth_1	arranging_1	assaults_1	attired_1	awokest_1
announcer_2	appetites_1	arrear-thoughts_3	assembled_4	attitude_2	axe_2
annoy_1	applauded_1	arrive_4	asses_4	attitudes_1	ay_2
annoyance_1	apple_3	arrived_2	assesses_1	attractest_1	aye_4
annoyances_1	apples_3	arrogancy_1	assign_1	audibly_1	azure_3
annoyeth_2	applied_1	arrogant_1	assistants_1	audient_1	babbler_1
anointed_2	appointable_4	arrow_10	associate_2	aught_3	babbling_1
anon_1	appointed_1	arrows_5	association_1	auspices_1	back_41
another_67	apportioned_2	art_103	assuagement_1	authority_3	back-biting_1
another's_1	appreciate_1	artful_5	assume_2	autumn_3	back-caves_1
answer_11	approach_2	artfulness_1	assumption_1	autumn-winds_1	back-world_1
answered_58	approached_4	artifice_2	assurance_1	avenger_3	backbite_1
answering_1	approachedst_1	artifices_1	assured_2	averse_1	backbone_1
answers_4	approacheth_5	artist_1	assuredly_1	aversion_1	background_1
ant-hill_1	approaching_1	arts_4	astonished_5	averted_1	backs_4
anticipate_1	approbation_1	as_370	astonishing_2	avian_2	backside_2
antipathy_1	appropriate_2	ascend_13	astonishment_5	avidity_1	backward_8
antithetical_2	appropriator_1	ascended_7		avoid_3	backward-bent_1
anvil_1	approval_1	ascendeth_1		avoided_2	backwards_6
anxiety_1	approve_2	ascending_2		await_3	backworlds_4
anxiously_1	arbitrariness_1	ascertained_1		awaited_2	backworldsmen_7
any_48	arch_1	ashamed_23		awaiting_1	bad_76
anything_11	arch-enemy_3	ashes_9		awake_21	badder_1
anywhere_1	ardent_14	ashore_2		awaken_6	baddest_3
apart_5	ardently_1	ashy-grey_3		awakened_10	bade_5
ape_4	ardour_1	aside_7		awakeness_1	badly_21
apes_4	are_383	ask_24		awakeneth_1	bailiffs_1
apologise_1	arguments_1	asked_23		awakening_3	bait_5

baked_1	bearers_1	beget_1	belong_4	better_60	blasphemy_4
balance_1	beareth_4	beggar_13	belongeth_9	between_11	bleed_2
ball_6	bearings_1	beggars_5	beloved_1	betwixt_5	bleedest_1
balsam_1	bears_2	beggeth_1	below_7	beware_2	bleeding_2
banish_2	beast_17	begin_4	bend_3	bewitched_1	bless_13
banks_1	beast-tamers_1	beginneth_6	bendeth_1	bewitcheth_1	blessed_33
banned_1	beasts_11	beginning_9	beneath_1	beyond_42	blessedly_4
banquet_1	beat_4	begirt_1	benedictions_1	bid_10	blessedness_6
baptized_1	beating_1	begloom_1	benefactor_1	bid'th_2	blesser_2
bar_1	beauteous_1	begun_2	beneficence_1	big_17	blesseth_1
barefooted_1	beauties_1	behaved_2	beneficent_1	bile_1	blessing_6
bargain_1	beautiful_13	beheld_7	benevolence_1	bilious_1	blessings_2
bargaining_1	beauty_22	behind_22	bent_3	bind_5	blew_2
bark_7	beauty's_2	behold_51	benumbed_1	bindress_1	blind_13
barketh_1	became_50	beholders_1	beribboned_1	bird_12	blindingly_1
barrel-organs_2	because_81	beholdeth_2	berries_1	bird's_2	blindly_2
base_1	beckoneth_2	beholding_2	beseech_1	bird-nature_1	blindness_4
baseness_2	beckoning_1	being_28	beset_1	birds_13	blink_3
baser_1	become_161	being's_1	beside_32	birth_8	blinketh_3
bashful_1	becomer_1	beings_3	besides_6	birth-throes_1	blinking_1
bashfulness_3	becometh_31	belauded_1	besom_1	bit_9	bliss_15
basis_9	becoming_10	belie_1	best_86	bite_13	blissful_6
basketh_1	bed_6	belief_19	best-beloved_1	bitest_1	blissfully_2
bat_1	bedecked_1	beliefs_2	best-concealed_1	biteth_3	bloated_1
bath_1	bedevilled_1	believe_51	best-loved_1	biting_3	block_1
batheth_1	bedimmed_1	believed_8	bestow_7	bitten_3	blockest_1
bats_1	bedwarfing_2	believedst_1	bestower_2	bitter_4	blond_1
batter_1	bee_1	believer_1	bestowers_3	bitter-sweet_1	blood_35
battle_4	beehives_1	believers_9	bestowest_1	bitterly_4	blood-drops_2
battlefield_1	been_110	beliest_3	bestoweth_4	bitterness_6	blood-thirsty_1
bawlers_1	bees_2	believeth_5	bestowing_14	black_14	bloodless_1
be_604	beetles_1	believing_2	bethink_1	blackest_1	bloody_1
beaks_1	befall_3	bell_4	bethinkst_4	blackness_1	bloometh_1
beam_1	befallen_1	bell-frog_1	bethought_1	blamable_1	blooming_1
beameth_1	befooled_1	bellies_1	betimes_3	blame_2	blossomed_1
beaming_2	befooleth_1	bellows_2	betray_3	blameless_1	blossometh_1
bear_20	before_91	bellows-box_1	betrayed_1	blaming_1	blotches_1
bear-skin_1	beg_2	bells_1	betray_1	blaspheme_1	blow_9
beard_3	began_18	belly_5	betrayeth_5	blasphemers_3	bloweth_5

blows_1	bottles_2	breaths_1	brown_7	butcher_1	camp-bed_1
blue_2	bottom_7	bred_1	brushed_1	butcher-ground_1	campaigns_1
blundered_1	bottoms_1	breeze_2	brute_2	butter_1	can_66
blundering_2	boulders_1	breezes_1	bubble_1	butterflies_4	can't_1
blunt_1	bound_3	brethren_81	bubbleth_2	butterfly_2	candidly_1
bluntly_1	boundaries_1	brewedst_1	buckets_1	buyers_1	cankers_1
blush_3	boundary-stones_1	bridge_14	buckler_1	buyeth_1	cannot_23
blushedst_1	boundeth_1	bridged_1	buffalo_1	buzz_2	canopy_2
blushest_1	boundless_1	bridges_6	buffaloes_2	buzzing_2	canst_13
blushing_1	bounds_1	brief_1	buffoon_7	by_184	capable_7
blusterer_3	bow_7	bright_4	buffoons_4	by-gone_1	capacity_1
blusterers_1	bow-wow_1	brightened_1	build_9	by-path_1	caps_1
blustering_1	bowed_5	brighteneth_1	buildeth_2	by-paths_1	capsule_1
boar_1	bowed-heads_1	brighter_4	built_7	by-place_1	captain_2
board_4	bowels_12	brightly_2	bulgy_1	by-places_2	captives_1
boat_6	bowl_1	brightness_1	bull-fights_1	by-way_1	capture_4
bob_1	box_1	brilliant_1	bullock_3	by-ways_2	captured_1
bobbeth_1	boys_2	bring_12	bulrushes_1	bygone_3	care_9
bodies_5	braggarts_1	bringeth_2	bulwark_1	cackle_1	careful_4
bodily_1	brain_3	bringing_1	buoyant_2	cackleth_1	carefully_1
body_63	branches_3	briskly_1	burden_5	caesar_1	caress_3
boil_2	brass_4	bristled_1	burdened_1	calamity_1	caressed_1
boiled_1	brave_7	bristling_2	burdens_1	calculate_1	caresses_1
boisterousness_1	bravery_2	brittle_1	burdensome_3	call_94	caressing_2
bold_3	brawling_1	broad_6	buried_3	called_79	caressingly_1
bondage_1	brayed_8	broad-arched_1	buried-alive_1	calledst_1	careth_2
bone_1	brazen_1	broad-branched_2	burn_4	callest_3	careworn_1
bones_3	brazen-faced_1	broadest_1	burneth_3	calleth_23	caricatures_2
books_1	bread_8	broil_1	burning_5	calling_3	caring_1
boometh_2	break_32	broileth_1	burnt_3	callous_1	carpets_1
booming-clock_1	breaker_3	broke_4	burrow_1	calm_8	carps_1
booty_4	breaketh_14	broken_8	burroweth_1	calmer_1	carried_9
bore_1	breast_5	brood_2	burrowing_2	calmest_2	carriedst_1
born_10	breast-stars_1	brooding_1	burst_7	calmly_2	carrieth_9
borne_1	breasts_5	brook_2	bursteth_2	came_80	carrion_1
borrow_1	breath_19	brooks_2	bury_2	camel_7	carrion-crows_1
borrowed_1	breathe_3	brother_19	bushes_2	camel-drivers_1	carry_18
bosom_3	breatheth_1	brotherly_1	business_1	camest_3	carrying_2
both_21	breathing_1	brought_3	but_633	camp_1	carts_2

cascade_1	certain_3	chastity_9	christeneth_1	cling_3	coffin_3
case_1	certainly_10	chatter_1	church_2	clingeth_1	coffins_4
cask_1	cetera_1	chattering_2	church-father_1	clinging_1	coil_2
casket_2	chain_1	checked_1	churches_4	clinking_1	coiled_1
cast_24	chains_3	cheeks_3	circle_2	cloak_1	coiling_1
cast-away_1	chair_6	cheer_10	circles_2	clock_2	coiner_2
casters_1	chairs_4	cheered_1	circuit_3	clock-bell_4	cold_27
casteth_1	chalk_1	cheerful_4	circuits_1	clocks_2	colder_2
casualties_1	chamber_1	cheerfully_1	circumambling_1	clockworks_1	coldest_3
cat_1	chambers_2	cherish_1	circumscribed_2	close_9	coldly_2
cat-like_1	chamois_1	chew_2	cistern_1	closed_5	coldness_4
cat-repose_1	chance_16	cheweth_1	cities_5	closely_5	collapse_3
catch_6	chanced_1	childblains_2	city_15	closer_1	collapsing_1
cats_5	chances_5	child_40	claimed_2	closest_1	collect_2
cattish_1	chancest_1	child-bearer_2	claimeth_1	closets_1	collecteth_1
caught_2	change_10	child-eyed_1	clamber_4	clothed_1	colour_1
causality_1	changeable_3	child-sized_1	clambereth_1	clothes_3	coloured_2
cause_15	changed_11	childhood_1	clambering_2	clothing_1	colours_4
caused_5	channels_1	childish_1	classes_1	cloud_21	columns_1
causes_2	chanteth_1	childishness_3	clatter_1	cloud-banks_2	comb_1
causeth_7	chaos_2	children_50	clattering_2	cloudlet_1	combined_1
cautiously_1	character_2	children's_6	claws_2	clouds_12	come_131
cave_55	characters_4	chill_1	clean_4	cloudy_1	comest_2
caved_1	charcoal_1	chilled_1	cleanly_3	club-foot_1	cometh_59
cavern_1	charcoal-warmers_2	chimney-corner_1	cleansing_1	club-footed_1	comfort_4
caverns_2	charge_1	chip_1	clear_23	clumsily_1	comfortable_4
caves_7	charged_2	choice_3	clearest_1	clumsy_1	comfortableness_1
cease_6	chariot_1	choicely_1	cleareth_1	cluster_1	comforted_3
ceased_2	charity_2	choicest_3	clearly_2	clusters_1	comforter_2
ceaseth_5	charming_2	choke_4	cleaveth_1	clutch_1	comforters_2
ceiling_1	charmingly_1	choked_4	clench_1	coarse_3	comforting_2
celebrate_2	charnel_1	choketh_3	clever_2	coarsely_1	coming_10
celebrated_1	charnel-houses_1	choking_1	cleverer_2	coast_1	command_9
celebrateth_2	chased_1	choose_5	cliffs_2	cobweb_1	commanded_3
celestial_3	chasm_1	choosest_1	climb_1	cobweb-spinning_1	commander_2
cellar_2	chaste_1	chose_1	climbed_3	cock_2	commandeth_3
cellars_1	chasten_1	chosen_2	climbers_1	cock-crowing_1	commanding_7
censed_1	chasteneth_1	christen_2	climbeth_3	cockcrow_1	commandment_1
century_1	chastiseth_1	christened_1	climbing_2	coercive_1	commence_1

commenced_1	conceit_3	conquerors_1	contempt_21	cool_8	courage_27
commenceth_2	conceivable_2	conscience_19	contemptible_5	cooling_1	courageous_5
commended_1	conceive_1	conscience-leech_1	contemptuously_3	coolly-soft_1	course_11
commiserate_2	conceived_1	consciences_3	content_1	coolness_3	courses_4
commiseration_2	conceiveth_1	conscientious_17	continent_2	copiously_1	court_4
commit_3	conceptions_1	conscientiousness_1	continually_2	copy_1	courteous_2
committed_1	concern_4	conscious_4	continue_1	cord_1	courteously_1
committing_1	concerneth_2	consciousness_1	continued_7	cordial_1	courtiers_2
common_11	concerning_14	consecrate_2	continueth_1	cordially_3	courtly_1
common-place_1	concert_1	consecrated_4	contorted_1	cork_1	courts_2
communed_1	concise_1	consequence_1	contract_1	corn_7	cove_2
communities_1	conclusion_1	consequently_2	contradict_1	corner_3	covered_3
companion_6	condemned_1	conserved_1	contradicted_1	corners_3	covereth_1
companions_14	condescension_1	consider_2	contradicteth_1	cornfields_1	covet_1
company_5	condition_1	considerate_3	contradiction_1	corpse_6	covetous_5
compare_1	conduct_2	considerateness_1	contradiction's_1	corpse-clothes_1	cow_7
compareth_1	conducteth_1	consideration_2	contrary_6	corpse-coloured_1	cowardice_2
comparison_1	confection_1	considered_2	contrast_1	corpses_8	cowardly_11
compatible_1	confection-bowl_1	considering_1	contribute_1	corridors_1	cowards_2
compel_1	confectioners_1	consist_1	contrive_1	corrupt_1	cowed_1
compelleth_1	confess_3	consistently_1	contrived_2	cot_2	cowered_1
complain_2	confessed_1	consolation_10	control_1	couch_11	cows_1
complaining_3	confidently_2	consolations_1	convalescence_3	couches_2	cozeners_1
complete_3	confiding_1	console_1	convalescent_7	cough_1	crab_1
compliant_1	confined_1	constantly_1	convalescents_3	coughing_1	crabs_2
complimentary_1	conflict_2	constrain_3	convenience_1	could_98	crack_2
compose_2	confounded_3	constrained_1	conversation_3	couldst_8	cracked_1
composed_4	confronting_1	constraineth_3	converted_3	counsel_11	cracking_2
composer_2	confused_2	constraint_3	convey_1	counselled_2	cradle_1
composure_1	confusedly_1	consumed_1	convince_3	counselleth_1	cradled_1
comprehendeth_1	confusion_1	consummating_2	convinceth_1	counsellors_1	cradles_2
comprehensive_2	congealed_1	consumptive_2	convulsed_2	counted_2	craft_1
compressed_3	conjecture_5	contagious_2	convulseth_1	countenance_14	craftiest_1
comprised_1	conjecturing_2	contemneth_1	convulsion_2	countenances_1	crafty_4
comrade_1	conjure_5	contemplate_2	convulsions_2	counter_3	crave_3
comradeship_1	conquer_2	contemplated_1	cook_3	counter-current_1	craved_1
conceal_7	conquereth_1	contemplation_3	cooked_1	counterpart_1	cravest_1
concealed_11	conqueror_2	contemplative_1	cooking_1	countries_1	craving_6
concealeth_3	conqueror-food_1	contemporary_1	cookshops_1	country_5	cravings_2

crawl_1	crookedest_1	cup_5	dance-girl_2	day-labourer_1	declare_1
crawled_4	cross_8	cupid_1	dance-song_3	day-longings_1	decline_2
creaking_1	cross-purpose_1	cupping-glass_1	danced_8	daylight_1	declineth_1
creakingly_1	cross-spider_1	cure_1	dancer_8	days_12	declivity_3
create_29	cross-spiders_2	curers_1	dancer's_1	dead_31	decoy_1
created_23	crossed_1	cureth_1	dancers_5	dead-torturest_1	decoyed_1
createth_3	crosses_1	curiosity_5	dances_1	deadly_2	decrepit_1
creating_38	crossing_2	curious_2	danceth_11	deaf_4	deed_14
creation_2	crossroad_1	curious-witted_1	dancing_12	deafen_1	deeds_2
creations_2	croucheth_1	curiously_1	dancing-bear_1	deafened_1	deep_49
creative_6	crow_2	curled_1	dancing-floor_1	deal_1	deeper_16
creator_17	crowd_5	curling-himself-up_1	dancing-legs_1	dear_2	deepest_5
creators_10	crowded_1	curly_1	danger_28	dearer_2	deeply_2
creature_4	crowding_2	current_2	dangerous_13	dearest_14	defame_1
creatures_4	crowdst_1	curse_11	dangerousest_1	dearly_3	defect_1
credulous_1	crown_8	cursed_7	dangerously_1	death_59	defects_1
creep_6	crowns_1	curses_1	dangers_1	death-boat_1	defend_1
creeper_1	crows_1	curseth_1	dangled_1	death-horse_1	defended_1
creepeth_5	crucifixion_1	curtain_1	dare_2	death-leap_1	defiance_2
creeping_3	crucifixions_1	curtained_1	dareth_1	death-rattle_1	defiant_2
crept_5	crucify_4	curve_1	daring_4	debility_1	defileth_1
crew_2	cruel_7	curved_2	daringly_1	decamping_1	degenerating_1
cried_29	cruellest_7	custom_1	dark_18	decay_1	degeneration_3
crier_1	cruelty_3	customs_4	darkened_2	decayed_1	degree_1
cries_3	crumble_1	cut_3	darkening_1	decayeth_1	dehumanised_1
crieth_7	crunch_1	cutteth_2	darker_2	decaying_2	deities_3
crime_1	crunched_1	cutting-into-the-quick_1	darkest_1	deceit_2	deity-end_1
criminal_4	crush_2	cyclone_1	darkness_3	deceitful_1	dejection_3
criminals_1	crusheth_1	cypresses_1	date_1	deceive_4	delay_1
cringing_2	crutch_1	daily_1	date-fruit_1	deceived_7	delectation_1
cripple_3	cry_39	dainties_1	date-fruits_1	deceiver_1	delicacy_1
crippled_1	crying_7	dainty_2	daughters_4	deceivers_2	delicate_4
cripples_5	cudgel_1	dainty-eaters_1	dawn_12	deceiveth_1	delight_30
crisp-woolly_1	culprits_1	damaging_1	dawned_4	deceiving_1	delighted_1
croak_2	cultivators_1	damp_6	dawning_2	deceptive_1	delighteth_1
croaked_1	culture_4	damsels_3	dawns_1	decide_2	delightful_2
croaking_1	cultured_1	dance_30	day_99	decipherers_1	delightfully_1
crocodiles_1	cunning_3	dance-frantic_1	day's-work_3	decked_1	deliver_1
crooked_14	cunningly_2	dance-fury_1	day-journeys_1	decked-up_1	deliverance_2

delivered_1	desired_3	devisedst_1	dingy_1	diseased_1	distilled_1
deliverer_2	desires_6	devisers_2	directed_1	diseases_6	distinction_3
delivereth_1	desirest_1	deviseth_2	direction_2	disenchanted_1	distinctly_2
delusion_5	desireth_7	devote_1	directly_2	disfigured_2	distinguish_1
delusions_1	desiring_3	devoted_2	direst_1	disguise_3	distinguished_1
demanded_1	desirous_1	devotees_3	dirt_1	disguised_8	distinguisheth_1
demandeth_1	desistance_2	devotion_1	dirtiest_1	disgust_23	distorted_5
demolisher_2	despair_3	devour_2	dirty_2	disgusted_5	distorteth_1
demonstrate_1	despaired_3	devoured_1	disappear_3	disharmony_1	distress_21
den_4	despairing_6	devoureth_1	disappeared_1	dishevelled_1	distressed_1
denied_3	despicable_1	dew_6	disapproval_1	dishonest_1	distribute_1
dense_1	despise_9	dew's_2	disavow_1	dishonestly_1	distributest_1
denying_1	despised_7	dews_1	disavowed_1	dislike_5	distributing_1
depart_4	despiser_2	dexterous_1	discern_1	disliked_1	distrust_11
departed_2	despisers_13	diamond_2	discerner_1	disliketh_2	distrusters_1
departeth_2	despisest_1	dice_7	discerners_4	dislocation_1	distrusteth_1
departing_2	despiseth_2	dice-casts_1	discerneth_1	dismay_1	distrustful_5
departure_2	despising_3	dice-players_2	discerning_11	dismayed_1	distrustfully_1
deplored_1	despond_1	diction_2	discernment_1	dismiss_1	disturb_3
deposit_1	dessert_1	dictum_2	disciple_6	disorder_1	divers_4
depressed_1	dessert-nuts_1	dictums_1	disciples_21	disown_1	divers-coloured_3
depth_19	destiny_7	did_376	disclaim_1	disparaged_1	diversion_1
depths_10	destitute_1	didst_23	disclose_1	dispensed_1	divest_1
derided_1	destroy_3	die_32	discloseth_1	dispenseth_1	divinable_1
derision_1	destroyed_1	died_13	disconcerted_1	dispensing_1	divine_35
derisively_1	destroyer_6	dieth_5	discontinue_1	dispersed_1	divined_8
descend_5	destroyers_2	different_9	discord_2	disposed_1	divinedst_1
descendeth_1	destroyeth_1	differently_2	discouraged_1	disposeth_1	divinely_5
descending_1	destruction_2	difficult_15	discourse_9	dispute_3	diviner_2
descent_1	detected_1	difficulty_2	discoursed_1	disquiet_1	divineth_3
desert_10	determine_1	diffused_1	discourses_2	disquieted_1	divining_4
deserted_1	determined_2	dig_1	discourteous_1	dissatisfied_1	divinity_2
deserts_4	detest_2	digest_2	discover_3	dissemble_2	dizzy_2
deserve_1	detestation_1	dignities_1	discovered_9	dissemblers_4	do_482
deserveth_2	devil_36	dignity_1	discoveredst_1	dissembling_3	doctrine_10
designate_1	devil's_1	diligence_3	discreet_1	dissuaded_2	doctrines_3
designated_1	devils_7	dim_1	disdain_2	distance_10	doer_3
desirablest_1	devise_9	dimness_1	disdainfully_1	distances_3	does_1
desire_23	devised_7	din_1	disease_1	distant_8	doest_5

doeth_11	down-going_15	dregs_4	dumb_3	easier_3	emancipateth_4
dog_24	downfell_1	drenched_1	dupe_1	easily_4	emancipation_2
dog-monster_1	downhill_1	drew_3	during_9	easy_2	emancipator_6
doggish_5	downpour_1	dried_1	dusky_1	eat_14	emasculated_1
dogs_10	downsickling_1	dried-up_1	dust_10	eateth_2	embark_2
doing_7	downsunken_1	drifting_1	dust-covered_1	ebb_3	embarked_3
dolls_1	downward_5	drink_26	dusty_1	echo_2	embittered_3
dolt_1	downwards_6	drinkest_2	duty_1	echoed_1	embodied_1
doltish_1	dowry_1	drinketh_3	dwarf_12	echoing_1	embrace_1
domain_11	drag_3	drinking_2	dwarfs_1	ecstasy_1	emerge_1
domains_1	dragged_1	drip_2	dwell_4	eddy_1	eminence_1
domestic_2	draggeth_1	dripped_1	dweller_1	edified_1	emotions_1
dominion_2	dragon_6	drippeth_1	dwelleth_7	effaced_1	empire_1
done_18	dragons_2	dripping_1	dwelt_2	effect_2	empires_1
donkey_1	drama_1	drive_1	dying_13	effecteth_1	emptier_1
donkeyism_1	draped_2	driven_2	e'er_2	effeminate_3	emptiest_1
doom_1	draught_2	droll_1	each_38	efforts_1	empty_10
door_10	draught-beasts_1	drop_6	eager_7	egg_1	enamoured_2
door-guard_1	draughts_1	dropped_1	eagerer_1	egg-shell_1	encaged_1
doors_3	draw_7	drops_5	eagerly_8	eggs_2	enchained_1
doorways_1	drawer_1	dropt_1	eagerness_3	ego_18	enchaineth_1
dost_35	draweth_2	drove_5	eagle_18	ego's_1	enchanted_1
doth_204	drawing_1	drown_2	eagle's_5	eight_1	enchanter_1
double_3	drawn_3	drowned_3	eagle-heights_1	eight-day_1	encircled_1
doubt_8	dreadful_2	drowning_2	eagle-talons_1	either_9	encompasseth_1
doubt'th_2	dreadfulest_1	drowsily_1	eaglelike_1	elderly_2	encourage_1
doubter_2	dream_26	drowsy_1	eagles_4	elegant_2	encouraged_1
doubtfully_1	dream's_1	drudgeth_1	ear_22	elephant_1	end_22
doubting_3	dream-interpreter_1	drum_1	early_12	elevate_1	endeavoureth_2
doubtless_1	dream-reader_1	drummer_1	earnestly_1	elevated_1	ended_1
doubts_2	dreamed_4	drums_1	earning_1	elevation_7	endeth_2
dough_1	dreamer_1	drunk_2	ears_46	elevations_2	endow_1
dove_1	dreamest_1	drunkard_1	earth_114	eleven_1	endure_20
dovecote_1	dreameth_2	drunken_13	earth-idlers_1	eloquence_1	endured_3
doves_5	dreamily_1	drunkenness_2	earth-weariness_1	eloquent_1	enduring_1
down_68	dreams_11	dry_5	earthliest_1	else_22	enemies_30
down-droppings_1	dreamt_4	dudu_2	earthly_13	elucidate_1	enemy_17
down-goer_2	dreariest_1	dull_3	earthquake_5	elude_1	energy_1
down-goers_1	dreary_1	dulled_1	earthward_1	emancipated_1	engulfeth_1

enheartened_1	enviored_1	evening's_2	except_18	expressed_1	fairer_1
enigma_3	envy_17	evening-afterglows_1	excepted_1	expression_9	fairest_1
enigma-enjoyers_1	envying_1	evening-melancholy_1	exception_2	expressive_1	faith_11
enigma-intoxicated_1	epitome_1	evening-red_1	excite_3	extended_1	faithful_7
enigmas_4	equal_11	evening-twilight_1	excited_2	extendeth_2	faithfulness_1
enjoin_2	equality_6	evenings_3	exciteth_1	extensive_1	faithlessness_2
enjoined_1	equally_2	eventide_3	exclaimed_7	exterior_1	falcon_1
enjoineth_2	equals_1	events_4	exclusive_1	extinguishing_1	fall_21
enjoy_9	equivocal_2	evenwards_1	execrable_1	extol_2	fallen_11
enjoyed_4	ere_7	ever_132	execute_1	extolleth_1	falleth_8
enjoyeth_1	errand_1	ever-solicitous_1	executioner_1	extract_1	falling_4
enjoying_1	erred_1	evergreen_1	exempt_1	extraneous_2	false_28
enjoyment_2	erring_1	everlasting_3	exercise_1	extraordinary_1	false-coiners_1
enlaced_2	error_5	evermore_1	exercising_1	exuberance_1	falsehood_2
enlightened_3	errors_2	every_109	exert_1	exuberant_3	falsehoods_2
enlinked_2	escape_4	everybody_1	exerted_1	exulted_1	falseness_1
enmantling_1	escaped_2	everyday_1	exhale_1	exulting_1	falsest_1
enmity_2	escapeth_1	everything_105	exhausted_3	eye_67	falsified_2
ennobleth_1	especially_29	everything's_1	exhibit_1	eye-glance_1	faltered_2
enough_60	establish_1	everywhere_7	exhortation_1	eyes_88	fame_4
enraged_2	estate_1	evidence_4	exiled_1	fabricate_1	familiar_2
enraptured_3	esteem_1	evidently_1	exiles_1	fabricated_1	familiarity_1
enraptureth_1	esteeming_2	evil_103	exist_4	fabulous_2	familiarly_1
enter_6	estimable_1	eviler_1	existed_4	face_21	family_1
entered_2	estimate_1	evilest_2	existence_23	faces_4	famished_2
entertainment_1	estimates_2	evilly_1	exit_1	facets_1	famous_9
entice_1	et_1	evils_1	expand_1	fact_2	fanatical_1
enticed_1	eternal_31	evolved_2	expectation_1	faded_2	fancied_1
enticeth_1	eternally_17	evolving_1	expectations_2	fagot_1	fancies_1
entire_10	eternally-like-itself_1	exactly_2	expected_1	fail_6	fancy_4
entirely_9	eternities_2	exaltation_2	expense_1	failed_7	far_38
entitled_2	eternity_45	exalted_9	experience_4	failing_2	far-away_1
entrails_1	ether_1	exalteth_1	experienced_5	failure_7	far-longing_1
entrance_2	eulogies_2	examined_2	experiences_1	failures_3	far-seeing_1
entreatingly_1	europe_1	example_3	experienceth_2	fain_25	far-too_1
envied_2	european_5	excavated_1	expert_1	faint_1	fare_2
enviers_2	evaluing_1	exceedingly_1	explained_1	faint-hearted_3	farewell_2
envious_2	even_226	excellencies_1	exploring_1	fainting_1	farm-yard_1
enviously_1	evening_29	excellent_2	express_1	fair_4	fast_10

faster_6	feast_3	fetch_1	finer_1	fixedly_1	flights_2
fastest_1	feasted_1	fetches_1	finest_5	flame_7	flingeth_1
fastidious_2	feather_1	fetcheth_1	finger_11	flames_2	flippant_1
fat_1	feather-light_1	fetter_2	finger's-breadth_1	flaming_2	flit_1
fatal_2	features_3	fetters_5	fingers_9	flamingo_1	flitteth_1
fatally_2	feed_2	fever_1	finite_1	flamingoes_1	floated_1
fate_25	feedeth_3	fevers_1	fire_19	flapping_1	floateth_3
fatedness_1	feel_21	few_6	fire-dog_9	flash_2	flock_4
fateful_1	feekest_2	fewer_1	fire-idol_1	flash-glances_1	flocked_1
fates_1	feelet_3	fickly_1	fire-idols_1	flashes_1	flocks_2
father_6	feeling_4	fidelity_3	fire-isle_1	flashing_1	flood_1
father's_1	feelings_3	fie_2	fire-streams_1	flat_1	flour-sacks_1
father-pain_1	feet_33	fields_4	fire-warmed_1	flatter_3	flow_11
fatherland_1	feign_1	fiend_1	fires_2	flattered_2	flowed_1
fatherlands_3	feigneth_1	fierce_3	fireside-loungers_1	flatterer_1	flowers_1
fathers_16	felicities_1	fifth_1	fireworks_1	flatterers_1	floweth_4
fathom_3	fell_12	fifty_2	firm_3	flattereth_2	flowing_1
fathomless_1	felleth_1	fig-tree_1	firmament_1	flatteries_1	flown_7
fatigue_1	fellow_2	fight_7	firmly_1	flattering_1	flown-away_2
fatigued_1	fellow-creator_1	fighter_2	firmness_1	flatteringly_1	fluid_1
fatten_1	fellow-creators_2	fighters_1	first_61	flattery-honey_1	flutes_2
fatter_3	fellow-enjoyer_1	figs_4	firstling_2	flatulent_1	flutter_1
fatuous_2	fellow-jewel_1	figure_2	firstlings_2	flavour_1	fluttered_1
fault_1	fellow-partakers_1	figures_2	firstly_1	flaxen_1	fluttereth_1
faults_1	fellow-reapers_2	filched_1	fish_14	fled_8	fluttering_5
favour_3	fellow-rejoicers_1	fill_4	fish-catchers_1	fledst_1	flux_4
favourable_2	fellow-suffering_6	filled_2	fisher_1	flee_20	fly_29
favourably_1	fellowmen_1	film_1	fisherman_1	fleeing_5	fly-flap_2
favourite_3	felt_5	filth_14	fishermen_1	fleeth_3	fly-happiness_1
favourites_1	female_2	filthier_1	fishers_2	fleeting_3	fly-like_1
fawningly_1	females_1	filthy_7	fishes_1	flesh_9	flying_6
fear_17	feminine_2	final_9	fisheth_1	fleshly_1	foam_1
fear-inspiring_1	fens_2	finally_9	fishing-hook_2	flew_6	foameth_1
feared_1	fervent_1	find_52	fishlike_1	flexible_1	foaming_5
fearest_2	fervid_1	findeth_8	fists_2	flicker_1	foaming-over_1
feareth_1	fervour_6	findress_1	fit_5	flickering_1	foe_6
fearful_4	festereth_1	fine_16	five_4	flies_8	foes_4
fearfully_1	festivals_4	fine-coloured_1	fix_1	flieth_2	fold_2
fearless_1			fixed_4	flight_7	folded_1

fold_1	forceth_1	forsooth_11	fretted_1	fulness_2	gay-coloured_3
follies_7	foreboding_1	forth_27	fretting_1	fulsome_1	gaze_15
follow_10	forefather-lands_1	forthwith_1	friend_49	fume_1	gazed_12
followed_6	forefathers_3	fortress_2	friend's_1	fumes_4	gazest_2
follower_2	forego_2	fortunate_1	friendly_10	fundamental_1	gazeth_4
followeth_2	foreground_2	fortune_2	friends_56	fundamentally_2	gazing_3
following_1	foreign_4	forty_2	friendship_6	furbished_1	geese_1
folly_31	forelock_1	forward_7	fright_1	furious_2	genera_1
fond_10	foremost_6	fostered_1	frighten_3	furious-fierce_1	generally_1
fondest_1	forenoon_1	fought_1	frightened_11	furnace_1	generation_1
font_1	forerunner_1	foul_5	frighteneth_1	further_18	genius_1
food_10	forerunners_1	found_62	frightful_8	furthest_11	gentle_5
food-despiser_1	foreseeing_1	founded_2	frightfully_2	furtively_1	gentleman_1
fool_38	foresight_3	fountain_9	frisk_1	future_39	gentler_1
fool's_4	forest_22	fountain-divining_2	frivolous_1	future's_1	gentlest_2
foolest_1	forests_13	fountains_13	fro_1	futures_4	gently_2
foolish_6	foretaste_1	four_2	frog_3	gadfly_1	genuine_11
foolisher_1	foretell_1	fourth_1	frogs_1	gaily_1	germ_2
foolishest_2	foretold_1	fragile_1	from_360	gain_1	gestures_6
foolishly_2	forget_14	fragment_4	front_10	gainst_1	get_14
foolishness_1	forgetful_1	fragments_4	frost_4	game_10	getting_2
fools_9	forgetfulness_1	fragrance_3	frost-arrows_1	game-spoiler_1	ghastly_2
foot_21	forgetteth_1	frame_1	frotheth_1	games_1	ghost_2
foot's_1	forgetting_1	framed_2	frothily_1	gangways_3	ghost-breathing_1
foot-bridge_2	forgive_19	frantical_1	frothy_1	gap_3	ghost-whisking_1
foot-stool_1	forgiven_1	fray_1	frowning_1	gape_3	ghosts_3
footing_1	forgiveness_1	free_34	frozen_3	garden_7	giant_1
footpath_1	forgot_4	freed_3	fruit_4	garden-wall_2	giddiness_2
footpaths_1	forgotten_6	freedman_1	fruit-tree_1	gardens_2	giddy_5
footstep_1	forgottest_1	freedom_20	fruits_6	gargling_1	gift_4
footsteps_4	form_5	freedom's_2	fuel_2	garland-hammocks_1	gifted_1
for_986	formed_1	freely_1	fugitive_2	garment_1	gifts_8
foraged_1	formerly_5	freer_1	fugitives_1	gate_9	gild_2
forbearing_2	formidable_2	freeze_2	fulfilled_1	gates_3	gilded_3
forbid_1	formula_2	freezeth_1	fulfiller_1	gateway_9	girded_1
forbidden_1	formulae_2	freezing_2	full_29	gathered_1	girdle_1
force_5	forsake_1	frenzy_3	fuller_3	gaudily-dressed_1	girdles_3
forced_1	forsaken_2	fresh_3	fullness_1	gaudy_1	girl_1
forcest_1	forsakenness_5	fretful_1	fully_3	gave_11	girls_6

give_62	gloweth_5	gold-suppurating_1	grasp_10	grievous_1	guest's_1
given_26	glowing_9	gold-veins_1	grasped_5	grim-beard_1	guest's-present_1
giver_2	glows_1	gold-wine-odour_1	graspeth_3	grimace_2	guests_16
givest_1	glued_1	gold-wires_1	grasping_1	grind_4	guide_1
giveth_11	glutton_1	golden_28	grass_9	grindest_1	guide-post_1
giving_7	gnarled_2	golden-comb-honey_2	grass-pathways_1	grinning_2	guile_1
glacial_1	gnashest_1	golden-emerald_1	grate_1	grip_1	guileful_1
glad_3	gnat_1	golden-mottled_1	grateful_2	grips_1	guilt_5
gladiators_1	gnats_1	goldlike_1	gratitude_2	groaneth_1	guises_1
gladly_12	gnawed_3	gone_30	gratuitously_3	grobe_1	gulf_1
gladly-hurting_1	gnaweth_4	good_247	grave_5	groped_1	gurgle_3
gladness_1	gnawing_1	good-will_1	grave-digger_2	gropest_1	gurgleth_1
glance_16	go_113	good-willed_1	grave-diggers_3	groping_1	gurgling_1
glances_6	goad_2	good-wooled_1	grave-guardian_1	ground_27	gusheth_1
glanceth_2	goader_1	goodly_1	grave-guardians_1	ground-flea_1	gushing_6
glass_3	goal_24	goodness_5	grave-highway_1	grounds_1	guy-heads_1
glasses_1	goals_2	goodwill_1	grave-island_1	grovelling_1	ha_11
gleam_4	goat-herd_1	goose_1	grave-song_1	groves_1	habitually_1
gleameth_1	goat-herds_1	gorges_1	graves_9	grow_5	had_202
gleams_3	goatherds_2	gospel_2	gravity_16	groweth_8	hadst_6
glideth_2	goats_1	got_8	great_191	growl-piper_1	haggard_1
glinteth_1	goblet_1	government_2	great-grandmothers_1	growled_1	hail_6
glitter_3	goblets_1	grace_2	greater_14	growling_2	hail-showers_1
glittereth_2	goblins_2	graceful_1	greatest_34	grown_7	hailstorm_1
glittering_2	god_124	gracefulness_1	greatly_3	grown-up_1	hair_8
globe_1	god's_8	gracious_2	greatness_11	growth_3	hair-shirted_1
gloom_2	god's-hell_1	graciousness_1	greed_1	growths_1	hale_2
gloomily_4	god-forsaken_2	gradually_1	greedily-longingly_1	grub_1	half_3
gloomy_15	godless_9	grain_2	greek_1	grubbed_1	half-aloud_1
glories_1	godlike_3	grains_2	green_11	grudge_4	half-and-half_5
glorifieth_1	godly_1	grand_1	green-tinted_1	gruesomeness_1	half-closed_1
glory_4	godly-gay_1	grandest_1	greenest_1	grumbleth_1	half-dwarf_1
glossed_1	gods_33	grandfather_3	greet_1	grumblingly_1	half-eternity_1
gloves_1	goest_12	grandmother_1	greeting_5	grunt_1	half-hurricane_1
glow_3	goeth_18	granted_1	grew_6	grunting_3	half-know_1
glow-glances_1	going_10	granting_2	grewest_1	guard_15	half-mole_1
glow-worms_1	gold_16	grape_1	grey_6	guess_1	half-open_1
glowed_1	gold-fishes_1	grape-vine_1	grief_9	guessed_1	half-shattered_1
glowest_1	gold-lustre_1	grapes_4	grieved_4	guest_11	half-ship_1

half-succeeded_1	hardiness_1	have_545	heartier_2	helping_1	hiding-place_2
half-turned_1	hardly_13	haven_3	heartily_2	hen_1	hiding-places_2
half-willing_1	hardness_2	having_2	heartless_1	hence_7	hie_1
half-written_2	hardy_3	hazar_1	hearts_43	henceforth_4	hierolatry_1
halloweth_3	hark_4	hazard_3	heartly_3	hens_3	high_44
halt_5	harlot_1	hazy_1	heat_2	her_35	higher_100
halt-foot_1	harlot-stew_1	he_805	heated_1	herald_6	higher-born_1
halted_2	harlots_1	head_49	heave_1	herald-calls_1	highest_41
haltfoot_1	harm_8	headed_1	heaved_1	heralds_2	highly_1
halting_1	harmfulest_2	headlong_1	heaven_45	herb_1	highway_1
hammer_4	harmonise_1	heads_10	heaven's_1	herbage_1	highway-ambusher_1
hand_58	harness_1	heal_5	heavenly_8	herbs_1	hill_1
hand-shaking_1	harnessed_2	healed_2	heavens_5	herd_10	hills_3
handbreadth_2	harp_5	healeth_1	heavier_2	herd's_1	him_330
handful_1	harps_1	healing_1	heaviest_5	herds_3	himself_147
handle_2	harsh_2	health_3	heavily_4	herdsman_2	hind_2
handlers_1	harshesht_1	healthy_7	heaviness_2	herdsmen_4	hindmost_1
handmaid_2	harshly_1	hear_56	heavy_35	here_153	hindrance_1
hands_41	harvest_2	heard_52	hebrew_2	hereafter_4	hint_1
handsome_2	harvested_1	hearest_5	hebrews_1	heretic_3	hire_1
hang_6	has_1	heareth_1	hedghogs_1	heretic-burners_1	his_632
hangeth_4	hast_77	hearing_1	hedges_2	heretofore_1	history_3
hanging_3	haste_3	hearken_10	heed_9	heritage_2	history-books_1
hanging-out_1	hasten_1	hearkened_5	heeded_1	hero_8	hit_4
hangman_1	hasteneth_2	hearkenest_1	heel_2	hero-spirit_1	hither_9
hangman-god_2	hastily_7	hearkeneth_5	heels_4	hero-will_1	hither-drawing_1
happen_9	hatch_1	hearkening_1	height_34	heroes_4	hitherto_27
happened_28	hatcheth_1	hearst_1	heights_2	heron_1	hoarse_1
happeneth_7	hate_23	heart_168	heir_6	herself_4	hoarseness_1
happiest_1	hated_10	heart's_1	heirs_3	hesitateth_2	hoary_4
happily_1	hateful_3	heart-breaking_1	held_3	hesitating_2	hobbling_1
happiness_96	hateth_4	heart-comforter_1	heldest_1	hesitatingly_1	hodgepodge_1
happy_19	hath_398	heart-hard_1	hell_11	hewing_1	hold_14
harbinger_1	hatred_13	heart-opening_1	hell-hound_1	hid_5	holdeth_1
harbour_2	haughty_3	heart-strangling_1	hellish_2	hidden_17	holding_1
hard_43	haunches_1	heart-strengthening_1	helm_1	hide_5	holiday_1
harden_1	haunchless_1	heart-tumult_1	helmsman_1	hideous_2	holier_1
harder_4	haunt_2	heart-worm_1	help_14	hidest_2	holiest_5
hardest_14	haunteth_1	heartening_2	helped_1	hideth_4	holiness_1

hollow_8	horror-stricken_1	hullabaloo_1	hymn-poet_1	illumine_1	improve_2
hollowed_1	horse_4	human_48	hymns_2	illuminated_1	improvised_1
hollowest_1	horse-foot_1	human-kingdom_1	hypocrisy_3	illusion_6	impudent_1
holy_23	horseback_2	humaner_1	i_1695	illustrious_1	impulse_2
homage_1	horses_2	humanity_5	i'm_2	image_9	impulses_2
home_36	hose_1	humanly_7	i've_2	imbibe_1	impure_4
home-returning_1	hospitable_1	humble_3	ice_11	imitate_1	in_977
home-sickening_1	hospital_1	humbled_2	ice-cave_1	immaculate_3	in-and-for-me_1
homelier_1	host_1	humiliate_1	ice-cold_3	immature_2	in-clamber_2
homelike_1	host's_1	humiliating_1	ice-cool_1	immaturely_2	in-me_1
homewards_1	hostile_10	humiliation_1	iciness_1	immediate_1	inability_1
honest_6	hostilities_1	humility_4	icy_2	immediately_14	inadequate_1
honestest_1	hostility_2	humours_2	icy-cold_1	immemorially_1	inadvisable_1
honestly_1	hosts_2	hump_1	idea_3	immense_2	inaudibly_1
honesty_4	hot_13	hunchback_6	identical_1	immodest_3	inaugurate_1
honey_20	hot-hunger_1	hunchbacked_1	idle_1	immodestly_1	incendiary's_1
honey-offerings_1	hot-tempered_1	hunchbacks_1	idleness_1	immoral_1	incense-odour_1
honey-sacrifice_1	hotchpotch_1	hundred_12	idlers_2	impatient_12	incisory_1
honey-sacrifices_1	hound_5	hundred-faced_1	idling_1	impatiently_3	inclination_2
honour_31	hour_57	hundred-headed_1	idol_5	impel_1	incline_1
honourable_3	hour-hand_1	hung_11	idol-adoration_1	impelled_1	inclined_4
honourableness_1	hourly_1	hunger_13	idol-priest_1	impelleth_4	inclusive_1
honourably_1	hours_8	hungrier_1	idol-priests_1	imperfect_5	inconceivable_1
honoured_5	house_14	hungrily_1	idolaters_1	imperiously_2	increase_2
honoureth_4	house-mate_1	hungry_10	idolatry_2	imperishable_3	increased_2
honouring_3	houses_4	hunt_6	idols_2	implantedst_1	incurable_1
honours_6	hovering_1	hunter_3	if_186	implieth_1	incurably_1
hooks_1	how_234	hunting_1	ignominy_1	imploring_2	indeed_27
hooted_1	however_346	huntsman_3	ignorance_3	imploringly_1	indented_1
hope_29	howl_7	huntsmen_2	ignorant_3	important_2	indescribable_1
hopeful_1	howl-monkey_1	hurl_3	ii_2	impose_1	indicate_1
hopes_6	howl-storm_1	hurricane_1	iii_1	imposed_2	indicateth_2
hoping_1	howled_1	hurry_2	ill_6	impossibility_1	indifferent_3
hoppeth_1	howleth_3	hurt_5	ill-constituted_2	impossible_4	indignant_3
hopping_1	howling_5	hurteth_1	ill-famed_1	imposture_1	indignantly_2
horizon_2	hu_5	husband_1	ill-humour_2	impotence_2	indiscernible_1
horn_2	hubbub_3	hush_11	ill-natured_1	impotent_2	indispensable_1
horns_3	hug_1	huzza_1	ill-starred_1	impression_1	indistinct_1
horror_7	huggeth_1	hybrid_1	ill-will_1	imprisoned_3	individual_3

individuals_1	injustice_8	intelligence_1	involuntarily_1	jestingly_1	justify_4
indolent_1	ink-fish_1	intelligently_1	involuntary_2	jests_1	keel_1
indulged_3	inmost_1	intending_1	invulnerable_3	jesus_1	keen_1
indulgence_2	inner_1	intent_1	inward_1	jew_4	keep_24
indulgently_4	innermost_3	intercourse_2	inwardly_3	jewel_2	keeping_1
indulging_1	innocence_18	interlocutors_1	inwindress_1	jewels_1	ken_1
ineffable_2	innocent_8	interloper_1	iron_1	jingle_1	kept_9
ineptly_1	innocently_1	internal_1	irrational_1	jingle-jangling_1	kettle_1
inequality_2	innumerable_3	internally_1	irreplaceable_1	jingleth_1	kettledrums_1
ineradicable_1	inoculated_1	interposing_1	irrepressible_1	jingling_1	key_1
inexhaustible_1	inquired_1	interpret_1	irresolute_1	john_1	keyhole_1
inexorable_6	inquiringly_2	interpretation_1	irrespective_1	jokingly_1	keys_3
infatuated_2	insane_1	interpreted_2	irretrievable_1	journey_3	kick_1
infatuation_2	insatiable_1	interpreteth_1	irritate_1	journeys_1	kill_5
infected_1	insatiably_1	interrogateth_1	irritateth_1	jovial_1	killed_5
infection_2	inscribe_1	interrogative-sign_1	irritation_2	joy_28	killeth_1
infer_1	inscribed_3	interrupt_2	is_1454	joy-bringer_2	kind_5
infinite_1	insects_1	interrupted_3	island_1	joyful_6	kind-gentle_1
infirm_1	insecurity_1	intertwined_1	islands_2	joyfully_2	kindest_1
infirmity_1	insensible_1	interval_1	isle_7	joyous_6	kindle_1
inflame_1	inside_1	interview_1	isles_13	joyousness_1	kindliness_1
inflamed_1	insidious_3	into_233	isolated_1	joys_11	kindly_2
inflammeth_1	insight_1	intoxicated_3	isolation_5	jubilation_1	kindness_4
inflate_2	insinuated_1	intoxicating_3	issues_1	jubilators_1	kinds_6
inflated_3	insist_1	invalid_3	it_1301	judge_8	kine_16
inflexible_1	insisted_1	invalids_1	it's_1	judged_1	king_15
inflicteth_1	insolent_1	invectives_1	itch_1	judges_4	kingdom_8
ingenious_1	inspired_1	invent_2	itcheth_1	judgment_1	kingdoms_1
ingratitude_1	inspireth_3	invented_2	its_220	juice_2	kings_28
inhale_1	inspiring_1	inventeth_1	itself_149	jump_2	kiss_1
inhaled_1	instant_2	inventions_2	iv_1	jumped_3	kissed_2
inheritor_1	instead_2	inventors_4	ivy-wreath_1	june_1	kisseth_1
inhuman_1	instincts_2	investigated_1	ix_1	jurisdiction_1	kissing_1
injure_1	instrument_4	investigatest_1	jagged_1	just_91	knack_2
injured_1	instruments_2	investigating_1	jailer_1	justice_19	knaves_2
injurers_2	insult_1	investigator_1	jaws_1	justification_1	knee_3
injureth_1	integrated_1	invisible_4	jealous_12	justified_1	knee-bending_1
injuring_1	intellectual_2	invisibly_3	jealousy_7	justifiers_1	kneeleth_2
injury_3	intellectually_1	invite_2	jerk_1	justifieth_1	kneeling_1

knees_5	lame_6	laughing_22	leaves_5	life-will_1	lion's_2
knew_14	lamely_1	laughing-stock_2	leaveth_2	lift_8	lion-roar_1
knewest_1	lament_5	laughingly_1	leaving_2	lifted_1	lion-wantonness_1
knife_3	lamentations_1	laughter_37	led_5	light_65	lion-will_1
knights_1	land_16	laughters_3	leech_8	light's_1	lion-willed_2
knitting_1	landed_2	launch_1	leeches_1	light-dreading_2	lioness_1
knocked_1	landkeepers_1	lavish_2	lees_2	light-footed_1	lionesses_1
knocketh_1	landmarks_3	law_12	left_16	light-scarers_1	lions_1
knot_1	lands_4	law-breaker_2	leg_9	light-shunning_1	lip_2
know_113	landscape_2	lawbreaker_1	legs_25	light-spirited_1	lips_4
knower_1	lane_7	laws_2	leisure_3	light-surrounded_1	listen_7
knowest_23	lanes_4	lay_29	length_1	light-treading_1	listened_7
knoweth_26	language_15	layest_1	lengthen_1	lighted_1	listening_1
knowing_4	languages_1	layeth_1	lengthened_1	lightened_1	listeth_1
knowledge_34	languid_1	laying-on-of-hands_1	leonine_1	lighter_3	litany_3
known_8	languish_4	lays_3	less_12	lightest_3	little_92
l_1	languishing_2	lazy-bones_1	lesser_1	lighthouse_1	littler_1
labour_3	larcenous_1	lead_13	lest_13	lightly_1	liv_1
laboureth_1	large_3	leadeth_9	let_104	lightning_18	live_58
labyrinthine_2	largest_1	leading-string_1	letteth_3	lightning-bearing_1	lived_12
lace-fan_1	lascivious_1	leaf-falling_1	lever_1	lightning-struck_1	lively_3
lacerated_1	lasciviously_1	lean_2	lewd_1	lightning-veiled_1	livest_3
lack_9	lash_1	leaner_1	li_1	lightnings_4	liveth_21
lack-of-sense_1	lassitude_1	leaning_1	liar_2	lii_1	living_30
lacketh_2	last_130	leap_7	liars_2	liii_1	lix_1
lacking_15	lasted_1	leapeth_1	libertine_1	like_279	lizard's_2
ladder_4	lastling_1	leaping_4	liberty_4	liked_4	lo_42
ladders_1	late_12	leaps_1	lice_1	likeness_5	load_2
laden_4	lately_5	learn_73	lick_3	liketh_3	load-bearing_6
laid_7	latest_2	learned_42	lick-spittles_1	likewise_9	loadeth_1
lain_4	latter_3	learnedst_1	licked_2	lilies_1	loadstone_1
lair_1	laud_3	learners_1	lie_51	limbs_11	loathe_2
lake_4	laudable_1	learneth_6	lied_1	limp_2	loathing_19
lamb's_1	lauding_1	learning_3	lies_7	limped_1	loathsome_4
lamb-spirits_1	laugh_41	learnt_6	liest_2	limpeth_1	locked_1
lambeyed_1	laughable_3	least_15	lieth_25	limpid_2	locks_1
lambkins_2	laughed_35	leave_16	life_140	lineage_2	lodging_2
lambs_3	laugher_1	leaven_1	life's_1	lingering_1	loftier_1
lambsheep_1	laugheth_11	leavened_1	life-trees_1	lion_24	loftiest_4

loftiness_3	lot_7	luring_1	lyre-lay_2	malign_1	masks_1
lofty_3	loud_1	lurketh_1	lyres_1	malignant_1	mass_2
loins_1	louder_3	lurking_1	mad_4	man_306	master_25
loitering_1	loudly_2	lurking-places_2	madcaps_1	man's_11	master-art_1
lone_4	lov'th_2	lurking-witch_1	maddened_1	mane_1	mastered_1
lone-dwellers_2	lovable_1	lust_6	made_37	maniac_1	mastereth_1
loneliest_1	love_269	lustful_3	madhouse_1	manifold_2	mastering_1
lonely_5	love's_1	lustfulness_1	madman_1	mankind_6	masters_4
lonesome_23	love-glances_1	lusting_5	madmen_1	mankind's_1	mastiffs_1
lonesomeness_18	loved_23	lustre_3	madness_19	manly_5	masts_3
lonesomer_1	loveless_1	lustrous_1	maggots_1	manner_5	matched_2
lonesomest_10	lovelier_1	lusts_3	magic_4	manners_4	mate_1
long_155	loveliest_3	lv_1	magic-devil_1	manslaughter_2	maternity_1
long-eared_1	lovely_2	lvi_1	magician_25	mantle_4	matter_30
longed_4	lover_4	lvii_1	magicians_1	many_150	matters_6
longer_75	lovers_1	lviii_1	magnanimous_1	many-hued_7	mature_2
longers_1	lovest_7	lx_1	maiden_1	many-too-many_4	maturity_1
longest_9	loveth_18	lxi_1	maiden-kittens_1	marching_1	mawkish_1
longeth_7	loving_16	lxii_1	maidens_11	market-place_17	maws_1
longing_52	lovingly_3	lxiii_1	maidlike_1	markets_1	maxims_2
look_49	low_6	lxiv_1	maidservant_1	marred_1	may_126
look'st_1	lower_5	lxix_1	maimed_1	marriage_20	may-bugs_1
looked_36	lowereth_1	lxv_1	maintain_6	marriage-arranging_1	mayest_8
lookedst_1	lowest_3	lxvi_1	maintained_1	marriage-bending_1	mayst_2
looketh_16	lowing_2	lxvii_1	maintainment_1	marriage-breaking_2	me_789
looking_4	lowlanders_1	lxviii_1	majority_1	marriage-lying_1	meadow_5
looking-back_1	lowliness_1	lxx_1	make_65	marriage-ring_7	meadows_3
looks_5	loyally_1	lxxi_1	makeshift_1	marriages_2	meagre_2
loose_1	luck_1	lxxii_1	makest_2	married_2	mean_7
loosed_1	lucky_1	lxxiii_1	maketh_35	marsh_1	mean'th_1
loosen_1	ludicrous_1	lxxiv_1	making_2	marshalled_1	meaneth_7
loosened_1	lukewarm_2	lxxix_1	malady_2	marvel_4	meaning_15
lord_11	luminous_7	lxxv_1	male_1	marvelled_1	means_7
lords_1	lunar_1	lxxvi_1	maleficence_2	marvelling_1	meant_10
lordship_1	lure_5	lxxvii_1	malevolence_1	marvellous_3	meantime_2
lose_10	lure-calls_1	lxxviii_1	malice_1	marvels_3	meanwhile_7
losing_1	lured_1	lxxx_1	malices_1	masculinise_1	measurable_1
loss_1	lurement_1	lying_13	malicious_1	mask_4	measure_5
lost_15	lures_1	lyre_6	maliciously_1	masked_1	measureth_1

meat_1	methinks_1	misanthropic_1	mocking_3	morality_1	mountain-ridges_2
mediaries_1	method_2	miscarried_1	mockingly_1	morally_1	mountains_51
mediators_1	mid-day_1	mischief_3	mode_2	more_194	mounted_2
medicine_2	middle_2	mischief-loving_2	moderate_4	moreover_1	mounteth_1
mediocrity_1	midnight_18	mischief-maker_1	moderation_1	morn_1	mourn_1
meditated_3	midnight's_4	mischievous_1	modes_2	morning_22	mournful_1
meditateth_1	midnight-bell_1	mischievously_2	modest_7	morning-dream_3	mouse-traps_1
meditation_1	midnight-death_1	misclimbing_1	modestly_3	morosely_1	mouth_40
meekness_1	midnight-heart_1	miserias_1	modesty_11	morrow_1	mouth's-work_1
meet_6	midnight-lyre_1	misery_4	modicum_1	mortal_3	mouthful_1
meeteth_1	midnight-souls_1	misflown_1	modulation_1	mortally_1	mouthlets_1
meeting_1	midriff_1	misfortune_5	moist_1	mortals_2	mouthpiece_2
melancholic_1	midst_7	misheard_1	mole_1	mortify_1	mouths_5
melancholy_22	midway_1	misinferring_1	moles_1	moss_1	move_2
melanopic_1	mien_1	misjudge_1	molluscs_1	most_98	moved_5
mellow_3	might_38	misjudged_1	mollicoddles_1	mother_5	movedst_1
melody_1	mightest_2	mislead_1	molten_1	motherlands_2	movement_2
melt_2	mightier_1	misleaders_1	moment_11	mothers_3	moveth_3
melting_2	mightiest_1	misleadeth_1	momentary_1	motion_1	moving_1
memorials_1	mighty_2	misled_1	moments_1	motionless_1	much_131
memory_3	miles_1	misshapen_1	monasteries_1	motive_2	mucilage_1
men_166	milk_3	mist_1	money_1	motives_1	mucus_1
men's_4	milk-bosoms_1	mistake_2	mong_2	motley_3	mud_5
mendacious_2	milk-udder_1	mistaken_2	monition_1	motley-coloured_1	muddle_1
mendicant_2	milkedst_1	mistress_2	monk_1	motley-speckled_1	muddy_1
merciful_1	milketh_1	misunderstand_1	monster_10	motleyest_1	mules_1
mere_6	millenniums_3	miswandering_1	monsters_5	mould_2	multiplicity_1
merely_14	millstones_1	mix_2	monstrous_1	mouldered_1	multitude_3
merit_1	mind_2	mixed_6	months_2	mouldering_1	mumble_1
merited_1	minds_1	mixers_2	monuments_2	mount_6	mumblers_1
merrier_1	mine_162	mixeth_1	moon_16	mountain_18	mumbling_2
merrily_1	mines_1	mob-and-slave-	moon's_2	mountain-caves_2	mummery_1
merriment_1	mingled_1	insurrection_1	moon-calves_1	mountain-climber_2	mummies_1
merry_2	minstrel_2	mobile_1	moon-eyes_1	mountain-climbing_2	mummy_1
messmate_1	miracle_1	mock_12	moonlight_4	mountain-fortress_1	munificence_1
met_3	mire_1	mocked_2	moons_1	mountain-freedom_1	murder_2
metamorphoses_3	mirror_11	mockery_1	moory_1	mountain-path_1	murdered_1
metamorphosis_1	mirrors_3	mockery_5	moral_3	mountain-range_1	murderer_4
methinketh_5	mirth_1	mocketh_2	moralists_1	mountain-ridge_2	murderous_2

murmured_1	navel-string_1	never-joyous_1	noblest_3	nut-cracking_1	obstinacy_2
murmuring_1	nay_26	nevertheless_8	nobody_2	nuts_1	obstinate_1
muscles_1	naysayer_1	new_112	nocturnal_4	o_215	obstinately_1
muse_1	ne'er_3	new-born_1	nod_1	o'er_5	obtrusive_4
museth_1	ne'er-do-ills_1	new-fangledly_1	nodded_1	o'erflowing_1	obtrusiveness_1
must_157	ne'er-do-wells_1	newer_1	noise_16	o'erhangeth_1	obvious_1
mustified_1	near_8	newspaper_1	noises_1	o'erhearst_1	occasion_2
mustily_1	nearer_3	newspapers_2	noisiest_1	o'erhung_1	occident_1
musty_1	nearest_4	next_2	noisy_1	o'erleap_1	occidental_1
mute_5	nearly_2	nibbled_2	non_1	o'ershadowed_1	occidentals_1
mutely_2	nearness_1	nice_1	non-adorer_1	o'erspan_1	odious_1
muteness_1	neath_1	nicely_1	nondescript_5	o'erswelled_1	odour_11
mutter_2	necessary_19	niggard_1	none_14	o'erthrowers_1	odoured_1
muzzle_1	necessity_6	nigh_26	nonsense_4	o'erthrowing_1	odours_3
my_918	neck_5	nigher_5	noontide_27	o'erthrown_2	of_1896
myself_92	necks_5	nighest_1	noontides_1	oak_1	off_14
mysterious_4	necromancer_1	nighness_1	nor_32	oars_1	offensive_2
mysteriously_3	need_15	night_50	north_1	oases_1	offer_4
mystery_3	needed_9	night-moth_2	nose_8	oasis_2	offered_3
mystifiers_1	needeth_2	night-reveller_1	noses_2	oasis-belly_1	oft_8
nagged_1	needful_3	night-shade_1	nostrils_4	oaths_2	often_28
nailed_1	needfulness_2	night-song_1	not_855	obedience_4	oftener_1
nailing_1	negation_1	night-walker_1	nothing_54	obedient_3	ofttimes_4
naked_16	neigh_1	night-watches_1	nothingness_1	obediently_1	ogled_1
nakedness_2	neighbour_24	night-watchman_3	notice_2	obey_8	ogling_1
name_22	neighbour's_3	night-watchmen_5	notions_1	obeyers_1	oh_65
named_1	neighbour-flight_1	night-world_1	nourish_1	obeyeth_3	old_155
nameless_2	neighbour-love_4	nightly_4	nourished_2	obeying_4	old-europe_2
namely_19	neighbourhood_2	nights_5	nourisheth_1	object_1	old-fangledly_1
names_14	neighbouring_1	nightwards_1	nourishment_1	objected_1	older_3
narrate_1	neighbourliness_1	nimble_4	now_275	objection_1	oldest_2
narrators_1	neighbours_9	nimblest_1	nowadays_2	obligations_1	olive-mount_4
narrow_3	neither_22	nimbly_1	nowhere_6	obliged_4	omega_2
narrowest_1	nest_5	nine_1	number_3	obscure_1	omen_1
nastiness_1	net_2	no_223	numerous_2	obscurereth_1	omissions_1
nature_13	nether-world_3	noah's_1	nursery_1	obscurity_1	omit_1
naught_7	nether-worldlings_1	nobility_8	nut_2	obsequent_1	on_442
naughty_1	nets_2	noble_19	nut-cracker_1	obsequious_2	on-going_1
nausea_1	never_50	nobler_3	nut-crackers_2	observe_1	once_141

one_636	otherwise_30	overcome_4	paint_1	parting_2	peaks_2
one's_39	ought_7	overcomers_1	painted_1	parts_1	peal_1
ones_215	our_75	overcometh_1	painteth_1	party_1	peals_3
oneself_11	ourselves_12	overcoming_1	paintpots_1	pass_21	pearls_1
only_187	out_215	overcomings_1	paints_1	passed_15	peasant_3
onward_3	out-howl_1	overdrunk_1	pair_1	passedst_2	pebbles_1
onwards_2	out-jingle_1	overflow_2	paired_1	passers-by_1	peccabler_1
open_34	out-stretched_1	overfloweth_4	pairs_1	passeth_2	peck_1
open-hearted_1	out-swelled_1	overflowing_5	palates_1	passing_7	peculiar_2
opened_8	out-talked_1	overfull_1	pale_10	passing-by_2	peer_2
openeth_1	outcast_2	overhead_1	pallid_1	passion_10	peereth_1
openly_2	outchamped_1	overheated_1	palm-leaves_1	passionate_2	peevish_1
opinion_2	outchewed_1	overleap_2	palm-tree_1	passionately_1	pen-demagogues_1
opinions_3	outcry_1	overleapt_1	palm-trees_1	passions_6	pen-foxes_1
opportunity_1	outlook_1	overlook_2	palms_1	past_26	penalties_1
opposed_3	outside_5	overmuch_1	panes_1	pastime_3	penalty_7
oppressed_2	outside-of-me_1	overrich_1	pangs_1	pasture_1	penance-house_1
oppresseth_1	outstretched_4	overslept_1	panteth_2	patches_1	pencilled_1
or_155	outward_5	overspread_1	panther_1	path_26	pencils_1
orb_1	outwit_1	overswinging_1	pantherlike_1	paths_14	penetrate_1
orbit_1	over_112	overtake_2	panting_3	patience_7	penetrated_1
order_14	over-distrustful_1	overtaketh_4	parable_12	patient_8	penitence_1
ordered_1	over-foaming_1	overwakeful_1	parables_1	patientest_2	penitence-stairs_1
ordereth_1	over-fulness_1	owe_2	parade_1	patiently_1	penitent_3
ordinary_1	over-goer_1	oweth_2	paradisal_1	patter-rain_1	penitent-in-spirit_2
ore_1	over-goers_1	owing_1	paradises_1	paused_3	penitential_2
orient_3	over-going_2	owl_1	paragon_1	paw_3	penitents_3
oriental_2	over-graciousness_2	owl-monster_1	paralysed_2	paws_1	pennies_1
origin_7	over-great_1	owls_2	paralysing_1	pay_2	people_118
original_4	over-happy_1	own_103	parasite_5	paying_1	people's_6
originally_1	over-intrusive_1	ox_4	parasites_3	paymaster_1	peoples_19
originate_1	over-me_1	oyster_1	pardon_4	peace_17	perambulating_1
originateth_1	over-mellow_2	paces_1	pardons_1	peaceable_2	perceived_3
origins_2	over-pitiful_1	padded_1	parents_1	peaceful_2	perception_3
orthodox_2	over-reaching_1	paid_3	parqueted_1	peacefully_2	perceptions_1
ostrich_1	over-rich_1	pail_1	part_8	peacock_3	perched_2
other_71	over-rouged_1	pain_31	parted_1	peacock-splendour_1	perfect_18
other's_1	overawake_1	painful_2	participate_1	peacocks_3	perfection_2
others_28	overcame_1	pains_1	particle_1	peak_2	perfectly_1

performance_4	petty_24	pitiable_5	pleasantry_1	poised_1	portion_1
performed_1	phantasies_1	pitiablely_1	please_8	poison_10	possess_3
perfume_1	phantom_7	pitiful_10	pleased_1	poison-drinkers_1	possessed_6
perhaps_48	phantoms_7	pits_1	pleasest_1	poison-flies_1	possessedness_1
period_2	pharisees_3	pity_48	pleaseth_1	poison-spiders_1	possesseth_1
periods_2	philanthropy_1	pitying_2	pleasing_4	poison-worm_2	possessing_2
perish_5	physician_5	place_24	pleasingly_1	poisoned_7	possession_3
perishable_1	physicians_4	placed_2	pleasure_4	poisoners_1	possessor_1
perishableness_2	pick_4	places_4	pleasure-cats_1	poisonous_11	possible_8
perished_1	picked_1	plague_1	pleasure-ground_1	poisons_2	posturing_1
perishest_1	pickpockets_2	plain_3	pleasure-rabble_1	pole_1	pot_1
perisheth_1	pictures_1	plainest_1	pleasures_3	policemen_1	pot-bellied_1
perishing_5	piece_2	plainly_4	pledge_2	policy_4	potent_1
perjurers_1	pieces_2	plains_4	pledging_1	politeness_1	potentate_2
permanent_1	pied_4	plaint_2	plenteously_1	polluted_2	pots_1
permission-to-sit_1	pierce_1	plaints_1	plenum_1	pollution_4	potter_1
permitted_1	pierced_2	planks_2	plexus_1	pomp_2	pouncing_1
permitteth_1	piercing_1	plant_3	pliant_1	pondering_1	pour_4
perniciously_1	piers_1	plant-eater_1	plough-share_1	ponds_1	poueth_1
perplexity_1	piety_4	plantation_2	ploughing_1	pontiff_1	poverty_11
persecute_1	pig_1	plants_1	ploughshare_2	pools_3	power_53
persecuteth_1	pillar_4	platters_1	pluck_2	poor_27	power-rabble_1
persecution_1	pillar-saint_1	play_13	plucketh_1	poorer_3	powerful_10
persistent_2	pillars_1	played_4	plume_2	poorest_4	powerfulest_1
person_10	pillows_1	player_1	plumes_1	pope_13	powers_5
persons_2	pin_1	players_1	plump_1	poppies_4	practise_1
perspiration_1	pinchbeck_1	playeth_2	plundering_2	poppy_1	practisest_1
perspired_2	pine_2	playfully_1	plunge_1	poppy-head_1	prairie_1
persuade_6	pine-cones_2	playfulness_1	plungeth_1	populace_30	prairie-bird_1
persuaded_4	pinion-rustling_1	playing_3	plurality_1	populace-dogs_1	praise_27
persuadest_1	pinions_7	playmates_1	poet_12	populace-ears_1	praised_7
persuadeth_7	pious_18	plays_2	poet's_1	populace-hodgepodge_1	praiser_1
persuading_1	piously_1	plaything_3	poet-sophistications_1	populace-mishmash_1	praises_2
persuasive_1	pipe_1	playthings_5	poet-symbolisations_1	populace-noise_1	praisest_1
pertain_3	pipes_2	plead_3	poetess_1	populace-pride_1	praising_1
pertaineth_1	pipeth_1	pleadeth_1	poetisation_2	populace-sadness_1	prancings_2
pestles_1	piping_1	pleasant_7	poets_22	populace-type_1	prate_1
pettily_1	pit_1	pleasanter_1	point_6	portals_1	prateth_1
pettiness_1	pitch_3	pleasantly_1	pointed_2	portent_1	pratings_1

pray_23	presaging_1	proceed_1	propagate_2	punitive_1	quench_1
prayed_1	presence_6	proceeded_1	proper_8	puny_1	quest_1
prayeth_1	present_43	procession_3	properly_4	pupils_2	question_10
praying_2	present-day_9	proclaimed_1	property_1	puppets_1	questioning_4
preach_13	presented_2	proclaimer_1	prophet_1	purbblind_1	questioningly_1
preached_6	presentientest_1	proclaimest_1	proposal_1	purchase_1	questionings_1
preacher_4	presently_1	proclaimeth_1	proposeth_1	purchaseth_1	questions_4
preacher-on-the-	preserve_5	procreating_2	prostrate_1	pure_30	quick_1
mount_3	press_2	procreation_3	prostrated_1	purely_1	quickeneth_1
preachers_16	pressed_5	procreators_2	protect_3	purest_4	quickly_15
preacheth_4	pressest_1	prodigious_1	protection_1	purify_2	quiet_4
preaching_1	presseth_5	prodigy_3	proud_15	purity_4	quieteth_1
precaution_2	presume_1	produce_1	proudest_3	purlieus_1	quietly_7
precede_1	presumption_1	produced_1	proudly_1	purple_7	quintivocal_1
preceded_1	presumptuousness_1	profess_1	prove_9	purple-glowings_1	quite_7
precept_2	pretend_1	profesest_1	proved_4	purpose_19	quivering_3
preceptors_1	pretty_2	profit_2	proverb_2	purposer_1	rabbits_3
precepts_3	prevent_2	profound_12	proverbs_3	purr_1	rabble_17
precincts_1	preventeth_2	profoundest_1	providence_1	purselets_1	race_3
precious_3	previously_1	profoundly_2	province_1	pursue_3	racing_2
precipice_2	prey_13	profoundness_1	proving_1	pursued_1	racked_1
precipitous_2	preying_2	prognostic_1	provoke_1	push_3	radically_1
precisely_11	price_1	prognosticator_1	prowl_1	pushed_1	rag-pickers_1
predestined_1	prick_2	prohibition_1	prowled_1	pusheth_1	rage_3
prefer_1	pricketh_1	projected_1	proximity_1	pushing_1	raged_2
preferably_3	prickly_2	prologue_1	prudence_9	pusillanimous_1	rageth_1
preferreth_2	pride_24	prolonged_3	prudently_1	put_52	raging_3
pregnancy_3	priest_1	prominent_1	prying_2	putridly_1	rags_3
pregnant_4	priest-type_1	promise_3	psalm_1	putteth_3	rail_2
prejudice_1	priests_7	promised_2	public_2	putting_1	railing_1
prelude_1	primary_2	promiser_1	puffed_2	puzzle-heads_1	railings_3
premature_1	primitive_1	promiseth_2	pull_2	pyres_1	raillery_1
premonitions_1	prince_4	promising_1	pulled_6	quadrivocal_1	raiment_2
prenomen_1	princes_1	promontory_3	pulledst_1	quaffed_1	rain_2
preoccupieth_1	prison_6	promote_2	pullest_1	quail_1	rain-cloud_1
prepare_3	prisoner_4	prompter_1	pulling_1	quaked_1	rain-drops_1
prepared_4	prisoners_2	promptings_1	punish_2	quaketh_1	rainbow_3
presage_2	prisons_2	prone_1	punishing_1	quarrel_1	rainbow-arches_1
presaged_1	probability_1	proof_3	punishment_6	quarrelleth_1	rainbows_2

raise_8	ready_24	reconciled_1	regained_1	remotest_5	requiteth_1
raised_7	real_2	reconcilers_1	regard_5	remove_2	resemble_6
rambler_1	realer_1	reconciliation_3	regarded_3	removed_1	resemblest_1
ran_11	realities_2	reconciliations_1	regardeth_3	removeth_1	resembleth_1
rank_1	reality_2	recondite_1	regards_1	rend_3	resented_1
ransom-gold_2	realm_2	reconnoitre_1	regions_1	rendeth_1	reserve_2
ranunculine_1	reaped_1	recover_2	regulating_1	rending_1	reserved_7
rapacity_1	reapers_2	recovered_1	reins_2	renounce_4	reserveth_1
rapid_1	rear_1	recovering_1	reinterpreteth_1	renounced_2	reside_1
rapidly_1	reared_1	recreation_1	rejoice_6	renounceth_1	resideth_2
rapture_4	reason_20	rectangular_1	rejoiced_8	renunciation_1	resignation_1
rapturous_1	reason-cobweb_1	recurrence_1	rejoicers_2	repast_6	resistance_1
rare_2	reason-spider_1	recurring_1	rejoiceth_1	repasts_3	resisted_1
rarely_1	reasons_7	red_14	rejoicing_3	repay_1	resisteth_1
rarer_2	reawakened_1	red-spotted_1	rejuvenated_1	repeated_1	resolving_1
rate_1	reawakeneth_1	redeem_5	relapse_1	repeateth_1	resound_1
rather_33	rebellious_1	redeemed_2	relate_2	repelled_1	resounded_1
rationality_2	reblinking_1	redeemer_2	related_1	repelling_1	resoundeth_1
rattle_3	receded_1	redeemeth_1	relatives_1	replied_5	respect_1
rattle-boned_1	receive_3	redeeming_3	relax_1	reply_1	respectable_1
rattle-snakes_2	received_4	redemption_5	relaxed_1	repose_4	respected_2
rattleth_3	receiver_2	reel_1	relief_1	reposest_2	respects_1
rattling_2	receiving_3	reeling_1	relieve_1	represent_4	responsible_1
raveth_1	recently_1	refined_2	relieved_1	represented_1	rest_15
raving_1	recheweth_1	reflecting_1	relieveth_1	representers_2	rested_1
ray_1	reckoned_1	reflection_2	remain_13	reproach_1	resteth_1
re-attempting_1	reckoning_1	refractory_1	remained_14	reprobate_1	resting_2
re-awoke_1	recline_1	refraternising_1	remainest_1	reptile_4	resting-place_2
re-echo_1	recluse_1	refresh_2	remaineth_8	repudiateth_1	restless_1
re-echoed_1	recognise_9	refresheth_3	remark_1	repugnant_8	restored_1
re-seeking_1	recognised_4	refreshing_1	remember_3	repulsive_1	restrain_1
reach_7	recognising_1	refreshment_4	remembered_2	reputation_1	restrained_2
reached_4	recognition_2	refrigerated_1	remembrance_1	repute_1	restricted_2
reachest_1	recoil_1	refuge_3	remembrances_1	requests_1	restrictedly_1
read_10	recollection_3	refuge-house_1	remindeth_1	require_5	resulted_2
reader_2	recollections_4	refutations_1	remnant_2	required_2	resurrected_1
readers_1	recommuning_1	refute_1	remote_9	requireth_5	resurrections_1
readily_5	recompense_1	refuted_2	remoteness_3	requital_2	retain_3
reading_3	reconcile_2	refuteth_1	remoter_2	requite_1	retire_1

retired_1	rid_3	rob_6	rough_6	runneth_12	sake_20
retiring_1	riddle_11	robbed_3	round_28	running_3	sallow-face_1
retreated_1	riddle-reader_2	robber_3	round-about_1	ruptured_1	salt_4
retribution_2	riddles_3	robbers_1	round-eyed_2	ruse_1	salubrities_1
return_30	ride_2	robbing_2	round-played_1	rush_4	salvation_3
returned_3	rider_1	rock_5	round-sniffled_1	rushed_2	salvation-bringing_1
returneth_6	ridest_1	rocks_6	rounded_2	rusheth_4	same_30
returning_2	rideth_2	rogue_4	roundelay_2	rustiest_1	sanctified_2
reveal_1	ridge_2	roguish_3	roundsphinxed_1	rustling_2	sanctify_2
revealed_2	ridges_1	roll_7	route_1	ruthlessly_1	sanctuary_1
revelation_1	right_49	rolled_1	rove_3	sack_1	sand_4
revenge_23	righteous_1	rolleth_5	roved_1	sacred_1	sand-glass_1
revenged_2	righteousness_1	rolling_2	rover_1	sacrifice_9	sand-grain_1
vengeful_5	rightly_2	rome_1	roveth_1	sacrificed_1	sands_1
revered_1	rigorous_3	rome's_1	roving_5	sacrificers_1	sang_7
reverence_11	rigorously_1	romp_2	row_1	sacrifices_5	sank_2
reverent_2	ring_10	roof_2	roweth_1	sacrificial_2	sat_27
reverential_1	ring's_2	roofs_5	rub_1	sacrificing_1	satiety_4
reverentially_1	ringeth_1	room_1	rubbeth_2	sad_9	satire_2
reverently_1	rings_8	rooms_4	rubbish_4	saddles_1	satisfied_2
reverers_1	ripe_18	root_1	ruffled_1	sadly_4	sattest_2
reverse_1	ripped_1	root-man_1	rugged_2	sadness_9	save_3
reversed_3	rise_12	roots_6	ruin_2	sagacious_1	saved_5
revile_2	risen_2	rope_4	ruined_9	sagacity_5	saveth_2
reviled_1	risest_1	rope-dancer_4	ruineth_1	sage_6	saving_1
revolve_3	riseth_5	rope-dancers_1	ruins_2	sagely_1	saviour_4
revolved_1	rising_2	rope-ladders_1	rule_9	sages_2	saviours_5
revolveth_5	risk_3	rope-makers_1	ruled_1	said_189	savour_1
reward_5	risketh_1	ropes_1	ruler_3	saidest_1	savoury_2
reward-giver_1	rival_1	rose_4	rulers_2	saidst_4	saw_36
rewarded_1	river_6	rose-banks_1	ruleth_1	sail_6	sawest_3
rhyme_2	road_2	rose-bud_1	ruling_4	saileth_1	say_116
rhymed_1	roads_4	rose-garland_2	rumbling_1	sailor_1	sayest_12
rhymes_1	roadstead_1	roses_3	ruminate_3	sailors_5	saying_6
rhythm_1	roar_5	rosy_14	ruminating_4	sails_5	sayings_5
ribs_2	roared_2	rosy-blessed_1	rumour_1	saint_16	scab_1
rich_21	roareth_3	rot_1	run_46	saints_5	scabby_1
riches_7	roaring_10	rotten_2	runners_1	saintship_1	scale_2
richest_2	roast_1	rottenness_1	runnest_1	saith_49	scale-covered_1

scales_8	scribe-rabble_1	see_104	self-forgetfulness_1	seriousness_3	shakest_1
scanty_1	scrutinised_2	seed_3	self-forgetting_1	sermon_5	shaketh_1
scarcely_2	scrutinising_1	seed-corn_1	self-hidden_1	serpent_24	shaking_1
scare_3	scuffle_1	seeing_4	self-laceration_2	serpent's_3	shall_183
scarecrow_1	sculptor_1	seek_49	self-love_2	serpent-death_1	shallow_8
scared_1	scum_1	seeker_2	self-loving_1	serpents_3	shalt_34
scareth_1	sea_64	seekest_5	self-obedience_1	servant_7	shambles_1
scath_1	sea-sickness_1	seeketh_36	self-rolling_2	servants_3	shame_26
scattered_5	seafarer_2	seeking_13	self-satisfaction_1	serve_9	shameless_3
scattereth_1	seafarer's_1	seekress_1	self-satisfied_1	served_5	shamelessly_1
scenes_1	seal_1	seekst_3	self-seeking_2	servedst_1	shaped_1
scented_1	sealike_1	seem_24	self-sufficing_2	servest_2	share_2
scholar_4	seals_1	seem'th_2	self-surpassing_1	serveth_1	shared_1
scholars_2	seaman_1	seemed_14	selfishness_13	service_9	sharp_7
school_1	search_5	seemest_3	selfless_1	services_1	sharpened_1
schoolboys_1	searcher_1	seemeth_22	selfsame_1	servile_3	sharpest-toothed_1
science_4	searching_1	seeming_1	semblance_1	serving_1	shatter_2
scoffer_1	seas_24	seen_22	semi-madcap_1	servitude_1	shattered_2
scope_1	seat_6	seer_3	semi-spiritual_1	set_22	shattereth_2
scorch_1	seated_2	seest_2	send_1	settled_1	she_46
scorched_2	seats_2	seeth_7	sensation_2	seven_10	she-asses_1
scorn_3	seceding_1	seethed_1	sensations_1	seven-fold_1	shed_1
scorn-laughter_1	second_11	seize_2	sense_14	seventh_1	sheep_7
scorner_1	secondly_1	seized_8	senses_2	seventh-day_1	sheep's_1
scornful_3	secrecy_4	seizeth_2	sensible_3	severe_2	sheepish_1
scornfully_1	secret_17	selah_4	sensitive_1	severely_2	sheeplike_1
scorpion_1	secretest_1	seldom_2	sensualists_1	severest_2	shell_5
scourge_3	secretly_4	seldomer_1	sent_2	severity_2	shells_3
scrape_1	secrets_5	selection_1	sentimental_2	shackles_1	shelter_1
scraps_1	secure_1	self_18	sentiments_2	shade_3	sheltereth_1
scratch_1	secureth_1	self-complacency_6	separate_1	shades_1	shepherd_10
scratcheth_1	securities_1	self-congratulatingly_1	separated_2	shadow_34	shepherds_5
scrawling_1	security_6	self-conqueror_1	separatest_1	shadows_2	shifted_2
scream_1	sedition_1	self-conquest_1	sepulchres_7	shadowwards_1	shine_4
screamed_2	seduce_6	self-contradicting_1	sequestered_1	shady_1	shinest_2
screameth_1	seduced_1	self-engrossed_1	serene_1	shaggily_1	shineth_1
scribbling_1	seducest_1	self-enjoying_1	serenity_1	shaggy_1	shining_5
scribe-blowflies_1	seduceth_1	self-enjoyment_2	serious_1	shake_4	ship_8
scribe-fingers_1	seducing_1	self-fleeing_1	seriously_1	shaken_2	ship's_1

ship-wrecked_1	shrieked_1	silk_2	sitteth_9	sleuth-hound_1	smith_1
ships_2	shrill_1	silly_1	sitting_6	slew_1	smitten_1
shiver_1	shrivelled_2	silver_1	sitting-flesh_1	slide_1	smoke_5
shivering_1	shroud_1	silvery_1	situation_1	slim_1	smoketh_2
shocketh_1	shrouded_2	similar_2	six_2	slime_1	smoking_1
shoe-gear_1	shrub_1	similarly_1	sixth_1	sling-stone_1	smooth_5
shoes_1	shrugged_1	simile_9	skeleton_1	slink_4	smother_1
shone_1	shudder_1	similes_4	sketching_1	slip_4	snake_1
shook_10	shuddered_1	simple_2	skilful_1	slipped_3	snaky_1
shoot_4	shun_1	simpletons_4	skin_20	slippery_2	snap_1
shooteth_2	shut_5	simplicity_2	skins_2	slopes_1	snare_1
shopkeepers_1	shy_3	simply_2	skirting_1	slothfulness_3	snares_2
shopman_2	shyly_1	simultaneously_2	skulkers_1	sloths_1	snatched_1
shopmen_2	sick_17	sin_19	skulking_1	slow_8	sneaking_1
shore_4	sickeneth_1	since_16	sky_8	slowly_10	sneeringly_1
shores_1	sickle_1	sinful_1	sky-blue_1	sluggard_2	sneeze_1
short_11	sickles_2	sinful-sound_1	slain_2	sluggards_1	sneezeth_2
short-sighted_1	sickly_8	sing_27	slammed_1	slum_1	sniffed_2
shortest_1	sickly-yellow_1	singed_2	slate_1	slumber_1	sniffing_1
shot_4	sickness_7	singer_1	slaughter_1	slumbereth_2	sniffing_1
should_109	side_1	singers_1	slaughtered_1	slumbering_2	snort_2
shoulder_2	side-leaps_2	singeth_2	slave_3	slur_1	snorted_1
shoulders_7	sidelong_2	singing_5	slavery_2	sly_1	snortest_1
shouldest_1	sides_1	singing-birds_1	slaves_5	smacked_1	snorting_1
shouldst_6	sigh_3	single_5	slay_10	smacking_1	snout_2
shout_5	sighed_9	singly_1	slayer_3	small_70	snow_3
shouted_2	sigheth_5	singular_1	slayers_1	smaller_7	snow-bearded_2
shouteth_2	sighing_8	sinister_1	slayeth_3	smallest_13	snow-white_1
shouting_2	sight_1	sink_5	slaying_2	smallness_1	snowflakes_2
shouts_1	sights_1	sinketh_1	sleek_1	smarting_1	snows_1
show_13	sign_12	sinking_2	sleep_51	smell_10	snuffing_1
show-pieces_1	significance_4	sinner_2	sleepers_2	smellest_1	snugger_1
showed_2	signification_1	sinners_3	sleepers_1	smelleth_3	so_316
showered_1	signify_1	sinuous_1	sleepeth_5	smelt_2	soap-bubbles_1
showest_1	signs_6	sipped_1	sleeping_4	smile_11	soar_1
showeth_1	silence_24	sister-soul_1	sleepless_1	smiled_7	soareth_1
shrank_1	silenced_1	sit_40	sleepy_1	smiling_7	soaring_1
shrewd_5	silent_47	sites_1	slender_3	smirking_1	soberly_1
shrewder_1	silently_6	sittest_2	slept_8	smite_2	sobs_1

society_4	sooth_1	south-fruits_1	speweth_2	spot_4	stake_2
soft_11	sooth-laughter_1	south-winds_1	spewing_1	spots_2	staketh_1
soft-hearted_1	soothedly_1	southern_1	sphere_1	spouted_1	stalk_5
soft-prayers_1	soothing_1	souths_2	spice_1	spouting_2	stammer_4
soft-treaders_2	soothings_1	sower_1	spices_1	sprang_15	stammerer_1
softer_1	soothsayer_32	sowers_1	spicily_1	spread_8	stammering_1
softly_4	soothsayers_3	space_4	spicing_1	spreadeth_1	stand_46
soil_7	sorcerer_3	spacious_2	spider_5	sprightly_1	standeth_16
sojourn_2	sordidly-servile_1	spake_167	spiders_3	spring_7	standing_6
sojourned_1	sordidness_1	spakest_4	spied_1	spring-times_1	star_17
solar_3	sore_3	span-breadth_2	spin_1	springeth_1	star-carpets_1
solar-glow_1	sore-frightening_1	spare_4	spines_1	springing_2	star-dances_1
sold_1	sore-hungry_1	spared_2	spinnest_1	sprite_1	star-destroyer_1
soldiers_1	sore-places_1	spareth_1	spirit_159	sprites_1	star-highest_1
sole_3	sorely_4	sparing_1	spirit's_3	sprung_1	starless_1
solemn_7	sorer_1	sparingness_1	spirit-broken_1	spur_1	starlets_1
solemnly_3	sorest_3	sparkle_1	spirits_21	spurious_4	starry_1
soles_2	sorriest_1	sparkled_1	spiritual_5	spurious-witted_1	stars_11
solicit_4	sorrow_3	sparkleth_2	spiritually_6	spurnest_1	start_1
solitary_3	sorrow-sack_1	sparkling_3	spit_8	spurnings_1	started_2
solitude_22	sorrow-sighing_1	sparks_1	spite_4	spurbed_1	startle_1
solution_2	sorrowful_5	spat_1	spitteth_2	squander_1	startled_2
solve_2	sorrowfully_4	speak_110	spitting-away_1	squanderer_1	starved_1
solved_1	sorrowfulness_1	speaker_2	spittle_2	square-built_1	state_17
solving_1	sort_1	speakest_7	spittle-backing_1	squarely_1	stately_1
sombre_5	sought_23	speaketh_46	spittle-licking_1	squat_2	states_1
some_53	soughtest_1	speaking_8	splash_1	squatted_1	statue_5
something_57	soul_152	spear_2	splashing_1	squattest_1	statues_3
sometimes_3	soullet_1	special_1	spleen_1	squatteth_1	stay_8
somewhat_1	souls_38	species_8	spoil_5	squint-eyed_1	steadfast_3
somewhere_1	sound_12	speckled_3	spoildest_1	squinting_1	steady_1
somnolence_1	sounded_4	spectacle_2	spoilth_3	stab_2	steal_11
somnolent_1	soundeth_9	spectator_1	spoilt_1	stable_2	steal'th_1
son_4	sounding_1	spectators_3	spoken_30	staff_5	stealest_2
song_18	sounding-lead_1	speech_10	sponge_1	stage-player_2	stealeth_7
songs_14	sounds_1	speech-sinning_1	spongy_1	stage-players_1	stealing_4
songstresses_1	sour_1	speedily_1	spontaneous_1	staggered_2	stealthy_2
soon_16	source_1	speedy_2	spontaneously_1	stair_1	steam_1
sooner_4	south_1	spent_1	sported_1	stairs_3	steameth_1

steaming_1	stomachs_3	stream_9	struggle_8	succumb_16	sun-arrows_1
steamy_1	stone_28	stream-tamer_1	struggled_1	succumbed_2	sun-intoxicated_1
steel_1	stones_6	streaming_1	struggleth_1	succumbeth_1	sun-set_1
steep_2	stoning_1	streamlets_1	stuffed_1	succumbing_1	sun-will_1
step_10	stony_2	streams_2	stumble_1	such_144	sunbeam_1
stepped_1	stood_27	street_1	stumbleth_1	suck_3	sung_1
steps_9	stoodest_1	street-trumpeters_1	stumbling_1	sucked_1	sunk_3
stern_4	stoodst_1	streets_4	stung_3	sudden_6	sunken_2
sternly_2	stoop_5	strength_8	stunned_1	suddenly_10	sunny_5
stew_1	stop_5	strengthened_1	stupid_10	suffer_11	sunrise_4
stewed_1	stop-gap_1	strengthening_1	stupidest_1	suffered_7	suns_4
stick_5	stopped_3	stress_1	stupidity_4	sufferer_6	sunset_1
sticky_1	stopped-up_1	stretch_1	style_3	sufferers_4	sunshine_3
stiff_6	store_1	stretched_5	subdued_1	sufferest_3	super-dragon_1
stiff-necked_1	storm_13	stretcheth_1	subject_1	suffereth_9	super-genera_1
stiffened_1	stormeth_3	stretcheth_4	subjugator_1	suffering_25	super-hero_1
stifle_2	stormier_1	stretching_2	sublime_9	sufficeth_3	superabundance_3
stifleth_1	storms_7	stride_3	sublimeness_1	sufficient_2	superearthly_1
stifling_1	stormy_1	strike_2	sublimity_2	sufficiently_9	superearths_1
stigmatised_1	story_5	strikest_1	submerged_1	suffocate_1	superficial_2
still_238	stout-hearted_2	strikest_1	submission_6	suffocated_3	superfluous_12
stiller_5	straight_9	strikest_1	submissions_1	suffocating_1	superman_44
stillest_9	straightway_1	string_1	submissive_4	suicide_1	superman's_2
stillness_14	strain_1	strip_1	submit_3	suit_1	supermen_2
stilts_1	strained_1	stripes_3	subsided_1	suited_2	superstition_2
stimulus_1	strains_2	strive_11	substance_1	suleika_2	supervened_1
sting_7	strange_35	striveth_3	subterranean_1	sulker_1	supper_2
stingeth_1	strangely_2	striving_1	subtle_6	sulky_1	supple_1
stings_1	stranger_3	stroke_1	subtler_2	sullen_1	supplest_1
stink_1	strangers_1	stroked_3	subtlest_3	sullenly_2	suppliants_1
stinketh_2	strangest_3	strolling_1	subtly_1	sultry_5	supported_1
stinking_2	strangle_2	strong_34	subversive_2	summer_8	suppose_1
stir_1	strangled_2	strong-willed_1	subverters_1	summer-noontide_1	suppressed_3
stirred_1	strangler_1	stronger_5	succeed_2	summit_6	supremacy_1
stirrest_1	strangleth_2	strongest_3	succeeded_1	summits_3	supreme_3
stock_1	straw_3	strongly_2	succeedeth_2	summon_1	supremely_1
stole_2	stray_1	strove_1	success_2	summoned_1	supremest_1
stolen_3	strayed_2	struck_6	successes_2	sumpter_1	sure_24
stomach_11	streak_1	structure_1	successfully_1	sun_50	surely_11

surface_6	swarthy_1	sympathetically_1	tasteth_3	tenderness_1	thereafter_2
surging_1	swathed_1	sympathise_1	tasting_2	tension_1	thereat_2
surmiseth_1	sweat_4	sympathy_6	tatter_1	tepidly_1	thereby_51
surmount_4	sweep_1	tabernacle_1	taught_26	term_1	therefore_63
surmounted_2	sweet_19	tabernacles_2	taunted_1	terrestrial_1	therefrom_5
surmounter_1	sweet-odoured_1	table_18	teach_33	terrible_10	therein_21
surmounting_1	sweet-scented_1	tables_24	teacher_4	terribly_1	thereof_14
surmountings_1	sweet-smelling_2	tail_3	teachers_4	terrified_4	thereon_10
surnamed_1	sweet-tooths_1	tainted_3	teachest_4	terror_8	therethrough_2
surpass_10	sweeten_1	tainteth_2	teacheth_11	test_6	thereto_9
surpassed_11	sweetest_2	take_62	teaching_14	tested_1	thereunder_2
surpasseth_1	sweetly_3	taken_15	tear_2	testified_1	thereupon_17
surpassing_2	sweetmeats_1	taker_1	teardrops_1	testify_2	therewith_7
surprise_2	sweetness_2	takest_1	tears_17	testimony_2	these_97
surprised_1	sweetwood-heart_1	taketh_12	tedium_3	testing_3	they_599
surrender_4	swelled_2	taking_4	teeming_2	text_1	they've_1
surrendered_1	swelling_2	tales_1	teeth_5	than_172	thick_5
surrendereth_1	swept_2	talk_29	teeth-chattering_1	thank_3	thicker_1
surround_1	swill_2	talked_7	teeth-gnashing_3	thanketh_1	thickest_1
surrounded_2	swim_1	talketh_4	tell_34	thankful_2	thicket_2
surrounding_1	swimming_1	talking_3	telleth_2	thanking_1	thickets_1
survival_1	swindler_1	tall_3	tempest_1	thanks_9	thief_7
survive_1	swine_7	talons_1	tempest-blasts_1	thanks-overflow_1	thief's_1
susceptible_1	swine-nature_1	tame_2	temple's_1	that_1075	thieves_3
suspect_2	swing_1	tangled_1	temples_2	that's_2	thin_3
suspected_1	swing-bark_1	tappeth_1	temporary_1	thawing_3	thine_54
suspicious_1	swinish_1	tarantula_4	tempt_4	the_4459	thing_82
sustaining_1	swollen_1	tarantula's_2	tempted_1	the-world_1	thing-in-itself_1
swaddle_1	sword_5	tarantula-dancer_1	tempter_1	thee_344	things_143
swaddling_1	swords_3	tarantula-hearts_1	temptest_1	theft_1	think_43
swallow_2	swordsman_1	tarantulas_5	tempteth_1	their_369	thinkable_2
swallowed_4	swordsmanship_1	tardy_1	temptingly_1	theirs_3	thinkableness_1
swalloweth_2	swum_1	tares_1	temptress_1	them_283	thinkers_1
swamp_11	sybil_1	tarried_1	ten_13	themselves_99	thinkest_7
swamp-blood_1	syllable_2	tarry_3	tend_1	then_341	thinketh_10
swamps_4	symbol_2	task_4	tender_8	thence_5	thinking_2
sward_2	symbolic_1	taste_26	tenderest_1	there_462	third_10
swarm_1	symbolically_1	tasted_1	tenderlings_1	there-named_1	thirdly_1
swarming_2	sympathetic_1	tasters_1	tenderly_2	thereabouts_1	thirst_20

thirsted_2	thrilling_1	times_16	tonight_1	tracing_1	treat_2
thirstedest_3	throat_9	timid_2	too_147	trader_1	treated_2
thirsteth_4	throbbbed_1	timidly_2	too-blindly_1	trader-stench_1	tree_28
thirstier_1	throbbeth_1	timorousness_1	took_15	traders_5	tree-fellers_1
thirstily_2	throbbings_1	tinkle_1	tookest_1	traffic_1	trees_11
thirsty_5	throne_4	tire_3	tooted_2	trafficketh_1	tremble_7
thirty_1	thrones_1	tired_8	tooth_2	trafficking_1	trembled_3
this_449	throng_2	tireth_1	toothless_1	tragedies_3	trembleth_2
thistle_1	thronged_1	tis_6	top_2	tragic_4	trembling_14
thistle-heads_1	thronging_1	titles_1	torch_2	trained_1	tresses_3
thistles_2	through_61	to_1965	torment_1	trainer_1	triangle_1
thither_21	throughout_1	to-day_52	torn_3	training_1	tribulation_3
thitherwards_1	throw_10	to-day's_1	torrent_1	trample_1	trick_1
thorns_1	throweth_1	to-days_2	tortuously_1	trampling_1	trickle_1
thorough_1	thrown_5	to-morrow_1	torture_9	tranquil_4	tricks_1
thoroughly_6	thrust_2	to-night_2	torture-crosses_1	transfigured_1	tried_3
those_157	thrusteth_1	toad_2	torture-stake_1	transform_4	trier_1
thou_867	thunder_4	toads_2	tortured_1	transformation_2	trieth_2
thou-shalt_3	thunder-cloud_1	today_1	torturer_2	transformed_6	trifling_1
though_25	thunders_2	toe_1	tortures_1	transgressor_1	trim_1
thought_44	thus_395	toes_2	torturest_1	transparent_2	trip_1
thoughtful_1	thy_376	together_27	torturing_1	transport_1	triumph_8
thoughtfully_7	thysself_98	toils_1	toss_1	transported_1	triumphanter_1
thoughts_34	tick_1	toilsomely_1	tossed_1	trappings_1	triumphantly_2
thousand_16	ticking_1	token_1	tosseth_1	travaileth_1	triumphed_1
thousandfold_1	tickle_4	told_7	tottereth_1	travel_2	triumphing_1
thread_2	tickled_1	tolerate_1	tottering_1	traveller_1	triumphs_2
threading_1	tickleth_1	tolerated_1	touch_3	travellers_1	trivial_1
threads_1	ticktack_2	toll-gatherers_1	touched_1	travelleth_2	trivocal_1
threaten_2	tide_1	tom-cat_1	toucheth_4	travelling_3	trod_3
three_23	tidings_1	tomb_2	touching_1	traverse_1	trodden_7
thresh_1	tied_1	tomboy_1	toward_1	treacherous_1	trophies_1
thresheth_1	tiger_2	tomorrow_2	towards_40	tread_4	trot_1
threshing_1	tigers_2	tone_4	tower_3	treadest_1	trouble_4
threw_7	tighter_1	tones_8	towered_1	treading_1	troubled_2
threwest_3	till_3	tongue_6	towers_2	treasure_5	troublesome_1
thrice_2	time_136	tongue-demagogues_1	town_7	treasure-chambers_1	troubleth_1
thrill_2	time's_1	tongued_1	toy-box_1	treasure-pit_1	true_25
thrilleth_1	timepiece_1	tongues_4	traces_1	treasures_4	trueness_2

truly_2	tyrant-frenzy_1	unconquered_1	unhomelike_1	unsteady_1	uttered_3
trumpery_2	tyrant-longings_1	unconscious_4	uniform_2	unsummoned_1	v_1
trumpet-notes_1	udder_1	uncreated_1	unique_2	until_27	vain_29
trust_3	udders_2	under_22	uniteth_1	unto_344	vainest_1
trusteth_1	ugliest_20	underneath_1	unity_2	untrustful_1	vainly_1
trusting_4	ugliness_5	understand_22	unjoyously_1	untrustworthy_1	valiant_1
truth_75	ugly_6	understandeth_4	unknowable_1	unutterable_2	valley_6
truth-insanity_1	ulcerations_1	understood_10	unknown_7	unweariedly_1	valleys_7
truthfulness-statues_1	ultimate_6	undiscovered_5	unlearn_6	unwilling_4	valorous_1
truths_10	unabated_1	undone_1	unlearned_8	unwillingly_4	valour_2
tub_1	unafflicted_1	uneasiness_2	unlearneth_2	unwillingness_1	valuation_3
tuft_1	unappeasable_1	unequivocal_1	unlearnt_1	unworthy_3	valuations_1
tug_1	unappeased_1	unexhausted_2	unless_18	up_163	valuator_1
tuggeth_1	unattainable_1	unexpected_1	unlike_1	up-glow'th_1	value_8
tumble_2	unattempted_1	unexplored_1	unloosed_1	upbraid_9	valued_1
tumbled_1	unaware_2	unfair_2	unmoved_3	upbraided_1	valuer_1
tumult_1	unawares_6	unfamiliar_7	unnamable_1	upbreaketh_1	values_25
turbid_1	unbearable_1	unfathomable_5	unobserved_1	upbringing_1	valueth_1
turn_14	unbearded_1	unfathomably_1	unpardonable_1	uphill_1	valuing_4
turned_23	unbelief_3	unfettered_1	unpityingly_1	uplifteth_1	vanished_3
turneth_9	unbelievable_1	unforgotten_1	unpleasantly_1	upon_112	vanity_5
turning_2	unbind_1	unfortunate_4	unplumed_1	upraised_1	vanquished_1
twain_6	unbosom_1	unfrequented_1	unproductive_2	upright_5	vanquisheth_1
twain-dwellers_2	unbounded_1	unfriendly_1	unprofiting_2	uprightly_4	vapour_4
twas_1	unbridled_1	unfruitful_2	unrealised_1	uprightness_2	vapours_3
twelve_3	unburiable_1	unfruitfuller_1	unrealisedness_1	upset_2	variance_1
twenty_2	unceasingly_1	ungodlier_1	unreconciled_1	upside_1	variegated_5
twice_2	uncertain_4	ungodliest_2	unrighteousness_1	upward_5	variety_1
twilight_8	uncertainty_1	ungodliness_1	unrollable_1	upward-drawing_1	vast_2
twilight-enjoyers_1	unchanged_1	ungodly_1	unrolled_1	upwards_11	vault_1
twine_1	unclean_3	ungracious_1	unruly_1	us_113	vaults_2
twined_1	uncleanliness_1	ungraciously_1	unsatisfactory_1	use_3	vaunt_1
twinkle_1	uncleanly_1	ungrateful_1	unselfish_1	used-up_1	vegetables_1
twinkling_2	unclouded_1	unhandy_1	unselfishness_1	useful_4	vehemently_1
twist_1	uncloudedly_2	unhappiness_3	unsettled_3	useless_2	veiled_4
twixt_13	uncomely_1	unhappy_3	unslept_1	usest_1	veileth_1
two_33	uncommon_2	unharnessed_2	unspeakable_1	usually_1	veils_3
type_19	unconcerned_1	unheard_2	unspoken_2	utter_2	veins_4
tyrant_2	unconquerable_1	unholy_1	unstable_1	utterance_5	velvety_1

venerable_2	vigour_1	voyages_2	wantoning_1	wavering_1	weighed_2
venerate_1	vii_1	vulnerable_2	wantonly_1	waves_5	weigher_3
venerating_2	viii_1	vultures_1	wantonness_6	wax_1	weigheth_1
veneration_3	villain_2	wade_1	wantst_1	wax-taper_1	weight_4
venery_1	vindictive_1	wage_3	war_19	waxeth_1	weighted_1
vengeance_13	vine_5	wager_1	warfare_1	way_92	weightily_1
ventriloquist_1	vintage-knife_2	waggish-will_1	warily_1	wayfaring_1	weighty_1
venture_2	vintager_2	waggle_1	warlike_1	waylayest_1	weird_1
ventured_1	vintner's_1	wags_4	warm_13	ways_11	welcome_7
venturers_2	violators_1	wailedst_2	warm'th_3	wayside_1	well_155
verbal_3	violence_5	wailer_1	warmed_1	wayward_1	well-born_1
verdant_1	violent_4	wailing_1	warmer_2	we_183	well-constituted_1
verily_194	violently_6	wait_27	warmest_2	weak_11	well-disposed_1
vermin_2	violet-blue_1	waited_7	warmeth_1	weaker_3	well-foddered_1
verse_1	virgin_1	waiteth_10	warmly_3	weakling_1	well-persecuted_1
versed_1	virile_1	waiting_11	warmth_4	weaklings_1	well-swept_1
vertigo_1	virtue_124	waiting-flesh_1	warn_5	weakly_1	welled_1
very_46	virtue's_2	wakeful_2	warned_1	weakness_2	welleth_2
vesper_1	virtue-words_1	walk_15	warnedst_4	weaknesses_1	wells_7
vessel_3	virtues_41	walked_8	warning_1	wealth_1	weltering_1
vexation_2	virtuous_14	walkest_1	warrior_5	weapons_1	wendings_1
vexed_1	virulent_1	walketh_7	warrior-food_1	wear_6	went_38
vi_1	visible_3	walking_4	warriors_4	wearied_2	wentest_2
vibrated_1	vision_4	wall_3	wars_2	wearier_1	wept_7
vice_2	visionaries_1	walls_7	was_268	wearieth_2	were_68
vices_4	visionary_1	wander_3	wash_3	wearily_1	wert_6
vicinity_1	visions_3	wandered_4	washed_1	weariness_16	wet_1
victim_2	visitors_1	wanderer_14	washeth_1	wearisome_1	whale_2
victims_1	vocal_1	wanderer's_1	wast_1	weary_46	what_381
victor_2	voice_55	wandereth_2	wasted_1	weary-o_1	what's_1
victories_4	voices_4	wandering_8	watchers_1	weather-signs_2	whatever_30
victorious_1	volcano_3	wanderings_2	watches_1	weaveth_1	wheat_1
victoriously_1	voluntarily_2	want_81	watcheth_1	weaving_1	wheel_5
victory_15	voluntary_13	wanted_15	water_22	web_3	wheeze_1
view_1	voluptuous_1	wantest_1	water-drinker_1	weeds_2	wheezest_1
view'th_1	voluptuousness_13	wanteth_49	water-falls_1	weep_9	wheezeth_1
viewedst_1	vomit_2	wanting_2	waters_5	weeping_5	wheezy_1
viewing_2	vomiting_1	wanton_3	wave_4	weigh_2	when_360
vigorously_1	vow_2	wantoneth_1	waved_1	weighable_1	whence_6

whenever_3	whitewasheth_1	willless_1	wisheth_18	woer_3	wounded_4
where_119	whither_18	wills_2	wit_1	word_44	wounding_1
whereby_1	whizz_1	wilt_57	witch_1	word-bridges_1	wounds_3
wherefore_2	whizzing_3	wind_34	with_682	word-cabinets_1	wrappers_1
wherein_3	who_439	wind-swift_1	withal_1	words_66	wrappeth_1
whereof_2	whoever_21	windeth_1	withdraw_2	work_17	wrath_8
whereon_1	whole_15	windings_1	withdrawing_1	worketh_1	wrath-snorter_2
wherever_10	wholesome_4	window_3	withdrawn_2	working_1	wrathful_2
wherewith_1	wholly_2	window-panes_1	withdrew_3	works_2	wrathfully_1
whet_2	whom_86	windows_2	withered_10	world_113	wreath_3
whether_13	whose_34	winds_11	within_6	world's_1	wreaths_1
which_311	whosoever_1	wine_19	without_53	world-blessing_1	wretch_1
whiff_1	why_76	wine-casks_1	withstandest_1	world-loving_1	wretched_6
while_28	wicked_11	wines_3	withstood_1	world-maligner_1	wriggled_1
whilst_5	wickedest_2	wing_4	witness_8	world-maligners_4	write_3
whimper_2	wickedly_1	wings_9	witnesses_1	world-weary_6	writeth_3
whimperers_1	wickedness_19	winked_1	wits_1	world-weighing_1	writhe_1
whineth_1	wide_3	winneth_1	wittiest_1	worldly_2	writheth_1
whining_1	wide-awake_1	winter_11	wittingly_1	worlds_3	writhing_2
whip_5	widest_1	winter-bed_1	wives_1	worm_4	writing_3
whirl_2	wife_2	winter-cold_1	wizard_1	worm-eatenness_1	written_5
whirled_1	wild_28	winter-privations_1	woe_33	worm-eating_1	wrong_10
whirling_1	wild-growing_1	winter-roguishness_1	woeful_2	wormy_1	wroth_1
whirlwind_3	wildboar_1	winter-sky_5	woke_3	worn-out_2	wry-heads_1
whirr_1	wilderness_12	winter-sleepers_1	wolf_2	worry_1	x_1
whisk_1	wildernesses_1	winter-storms_1	wolves_5	worse_10	xi_1
whisked_1	wildest_2	winters_1	woman_66	worsen_1	xii_1
whisketh_1	wildly_2	wipe_2	woman's_5	worship_3	xiii_1
whisper_4	wilfully_1	wiped_1	womanly_1	worshipped_1	xiv_1
whispered_2	will_364	wisdom_81	women_19	worst_23	xix_1
whispereth_1	will's_4	wise_45	wonder_8	worth_11	xl_1
whispering_6	will-weary_1	wiseacres_1	wonder-worker_1	worthier_3	xli_1
whistling_4	willed_2	wisely_1	wondered_9	worthless_2	xlii_1
white_8	willer_1	wiser_1	wonderful_3	worths_3	xliii_1
white-head_1	willers_1	wisest_15	wonders_1	worthy_8	xliv_1
whited_2	willest_2	wish_23	wont_2	would_207	xliv_1
whitehead_1	willeth_15	wished_9	wood_3	would'st_1	xlvi_1
whitewash_2	willing_17	wishes_3	wood-worm_1	wouldst_27	xlvi_1
whitewashed_1	willingly_7	wishest_1	woods_1	wound_3	xlvi_1

xlvi_1	xxvi_1	xxxviii_1	yearningly-long_1	yet_121	youth_23
xv_1	xxvii_1	y-e-a_1	years_11	yield_3	youth's_1
xvi_1	xxviii_1	yawn_1	yell_1	yieldeth_1	youthful_1
xvii_1	xxx_1	yawned_1	yellow_15	yielding_2	youths_3
xviii_1	xxxi_1	yawneth_1	yellower_1	yoke_2	zarathustra_563
xx_1	xxxii_1	yawning_3	yelp_1	yonder_4	zarathustra's_28
xxi_1	xxxiii_1	ye_635	yes_2	you_292	zarathustra-kingdom_1
xxii_1	xxxiv_1	ye-a_13	yester-eve_1	young_18	
xxiii_1	xxxix_1	yea_58	yester-morn_2	youngest_1	
xxiv_1	xxxv_1	yea-sayer_2	yester-night_2	your_349	
xxix_1	xxxvi_1	yea-saying_1	yesterday_6	yours_2	
xxv_1	xxxvii_1	year_5	yesterdays_2	yourselves_59	

<http://www.avesta.org/zfaq.html>

Zoroastrianism and Avesta: Overview and FAQ

Frequently asked questions on Zoroastrianism and the Avesta

- - -

WHAT IS ZOROASTRIANISM?

A brief overview

Zoroastrianism is a religion founded in ancient times by the prophet Zarathushtra, known to the Greeks as Zoroaster.

Zoroastrianism was the dominant world religion during the Persian empires (559 BC to 651 AC), and was thus the most powerful world religion at the time of Jesus. It had a major influence on other religions. It is still practiced world-wide, especially in Iran and India.

To quote Mary Boyce,

"The prophet Zarathushtra, son of Pourushaspa, of the Spitaman family, is known to us primarily from the Gathas, seventeen great hymns which he composed and which have been faithfully preserved by his community. These are not works of instruction, but inspired, passionate utterances, many of them addressed directly to God; and their poetic form is a very ancient one, which has been traced back (through Norse parallels) to Indo-European times. It seems to have been linked with a mantic tradition, that is, to have been cultivated by priestly seers who sought to express in lofty words their personal apprehension of the divine; and it is marked by subtleties of allusion, and great richness and complexity of style. Such poetry can only have been fully understood by the learned; and since Zoroaster believed that he had been entrusted by God with a message for all mankind, he must also have preached again and again in plain words to ordinary people. His teachings were handed down orally in his community from generation to generation, and were at last committed to writing under the Sasanians, rulers of the third Iranian empire. The language then spoken was Middle Persian, also called Pahlavi; and the Pahlavi books provide invaluable keys for interpreting the magnificent obscurities of the Gathas themselves." - *Zoroastrians, Their religious beliefs and practices*, London, 1979, pg 17.

Some of the major tenets of Zoroastrianism include:

God: Ahura Mazda

The supreme being is called Ahura Mazda (Phl. Ohrmazd), meaning "Wise Lord." Ahura Mazda is all good, and created the world and all good things, including people. He is opposed by **Anghra Mainyu (Phl. Ahriman)**, meaning "Destructive Spirit," the embodiment of evil and creator of all evil things. The cosmic battle between good and evil will ultimately lead to the destruction of all evil.

Prophet: Zarathushtra

The religion was founded by Zarathushtra. His date is uncertain, but is probably somewhere around 1200 BC. He lived and preached in the Inner Asian steppes.

Zarathushtra received his revelations directly from Ahura Mazda, and from his Archangels (Amesha Spentas).

Scripture: Avesta

The central scripture is the *Avesta*. The most sacred sections of the Avesta are the *Gathas* or Hymns of Zarathushtra; they are also the most enigmatic. Later sacred literature includes the *Pahlavi Texts*, which contain extensive quotations and paraphrases from lost Avesta texts.

Creed

The creed is summarized in Yasna 12. It is likely to have been composed by Zarathushtra himself, and to have been used as an avowal of faith by early converts (Cf. Boyce, *Zoroastrianism, It's Antiquity and Constant Vigour*, p. 102-4).

Observances

Two sacred garments, the *sudreh* (shirt) and *kusti* (cord) are the emblems of the religion. Zoroastrians perform a short cleansing ritual (Padyab), and retie the *kusti* several times a day with another short ritual (Nirang-i Kusti) as a sign of their faith. Other prayers are recited daily from the Khorda Avesta. Prayer is largely done in the Avestan language. The faithful should also participate in seasonal communal festivals ("Gahambars") during the year.

Fire and "Asha"

Fire, as a symbol of "Asha" and the "original light of God," holds a special place of esteem in the religion. Prayer is often done in front of a fire, and consecrated fires are

kept perpetually burning in the major temples.

- - -

How many Zoroastrians are there currently?

I believe the last figure I saw was around 140,000. The largest populations are in India and Iran. J Hinnells' booklet *Zoroastrianism and the Parsis* (p.8) has 17,000 in Iran and 92,000 in India. North American Zoroastrians are reported to be around 5,000.

- - -

What scriptures are sacred to Zoroastrianism?

The oldest Zoroastrian scripture is the Avesta. It is about a thousand pages long. Some portions, including the Gathas, are in an older dialect called 'Old Avestan' or 'Gathic Avestan'. The major surviving divisions are:

Yasna

Sacred Liturgy and **Gathas**/Hymns of Zarathushtra

Khorda Avesta

(Book of Common Prayer) including Yashts (hymns to the sacred beings), Niyayeshes (litanies to the sun, Mithra, Water, Fire, and the Moon), Gahs (prayers for the five periods of the day), Afrinagans (ceremonies of blessing), and other prayers

Visperad

Extensions to the Liturgy

Vendidad

Primarily purity laws, myths, and some medical texts

Fragments

The original Avesta canon comprised twenty-two books, (liturgical, historical, medical, legal). Its existence into the 9th century CE is well documented. Since then much of the non-liturgical texts have been lost.

In addition to the Avesta, Zoroastrians have numerous scriptures from the Sassanian period which are written in a middle-Persian dialect called Pahlavi. Many are exegetical commentaries (called Zand) which translate, summarize and explain the Avesta. The Pahlavi texts also preserve large summaries and translations of lost Avestan texts. They are considered of lesser authority than the Avesta.

- - -

When did Zarathushtra live?

According to Bruce Lincoln,

"At present, the majority opinion among scholars probably inclines toward the end of the second millennium or the beginning of the first, although there are still those who hold for a date in the seventh century." (*Death, War, and Sacrifice*, 1991, pg 150)

Humbach and Ichaporia seem to favor the Xanthos date of 1080 BC but mention the 630 date also. (*Heritage*, 1994, pg 11).

A commonly given date is the seventh century B.C.E. I think Boyce has convincingly shown the seventh century date to be an error. Humbach also discounts the basis of this calculation in his *Gathas* 1991 (pg 30). Boyce has wavered on an actual date: between 1400 and 1000 BC (1975), between 1700 and 1500 (1979), around 1400 BC (1988), between 1500 BC & 1200 BC "with the latter more likely" (1992).

- - -

What is "Asha"?

Like 'Dao' in Daoism, Asha is a key concept in the Gathas and throughout scripture. Also like 'Dao', it is too complex to be translatable by a single term. I prefer to leave it untranslated, but give a definition somewhere. The more common translations: truth, righteousness, world-order, eternal law, fitness. See also discussion in Dhalla, *History of Zoroastrianism* (1938, chap. 7.)

- - -

WHAT DOES ZOROASTRIAN SCRIPTURE SAY ABOUT ...?**Abortion**

A child is said to be formed, and a soul added to its body, after a woman has been pregnant for four months and ten days (Anquetil II, 563). In ancient times, according to the *Vendidad* (Vd15.9-16), abortion was known to be effected by means of certain plants. It was considered murder.

Action

"A thousand people cannot convince one by words to the extent that one person can convince a thousand by action." (Dk6.e15)

Charity

"This also is revealed in the religion, that Ohrmazd said to Zartosht, 'He who performs charity knowingly and discriminately is like me, I who am Ohrmazd. And he who performs charity ignorantly and without understanding and indiscriminately is like Ahriman'. ... 'Charity is something so worthy, there are 33 ways from Garothman [Paradise] to the Chinwad Bridge, and everyone who is blessed on account of meritorious action is then able to go on one way, and he who is blessed on account of charity is able to go on all those ways'. ... 'Whatever charitable men give, I give them twofold in return, and I store it up'. " (*PhlRiv10*, tr. based on A.V. Williams 1990.)

Education

"It is the desire of Ahura Mazda from people is this: 'Know me', for he knows: 'If they know me, everyone will follow me'. The desire of Angra Mainyu is this: 'Do not know me', for he knows: 'If they know me no one will follow me'." (Dk6.31, tr. Shaked)

Evolution

"How is existence brought about? Just as one substance is evolved out of another according to its own laws and in the finite time (fixed for it)." (Dk4.46)

Hell

Hell is a temporary place of suffering for sinners after death. When evil is finally defeated (at Frashgird), the souls of sinners will be released from hell, and will be purified by the ordeal of molten metal. They will then join the congregation of God and the saints.

Hope

"There is a remedy for everything but death, a hope for everything but wickedness, and everything will lapse except righteousness." (SLS20.17, tr. West)

Joy

Angra Mainyu is best fought by joy; despondency is a symptom of his victory.

Paying attention

"As the soul is thus not all, but is in the world for a period for maintaining the body, it is necessary to walk with such circumspection as if one were without shoes, and the whole of this world were full of snakes, scorpions, noxious reptiles, and thorns, and one's fear were: 'Let not the reptiles bite me, or the thorns penetrate me.'" (Dk6.b47, tr. Shaked) In Zoroastrian theology, paying attention is personified as Sraosha ('Hearkening').

Prophets

"The creator Ahura Mazda spoke to Zarathushtra thus: 'O Zarathushtra! I have created no one better than you in the world, and I shall likewise not create one better after you are gone. You are my chosen one, and I have made this world apparent on account of you. And all these people and monarchs whom I have created have always maintained the hope that I should create you in their days, so that they should accept the religion, and their souls should attain to the supreme heaven.'" (SD81.3)

Reincarnation

The concept of reincarnation is foreign to Zoroastrianism. According to Dastur Firoze M. Kotwal, the current head priest of the Wadia fire temple, "No reincarnation as far as our religion is concerned, because if there is reincarnation, then there cannot be the idea of resurrection, you see. So these doctrines go counter to one another. Of course, there is a tendency for bringing in reincarnation from Hindu philosophies or something, because we are living among the Hindus. But no, this is all a recent development, just to placate the Hindus or something like that. But you must be faithful to our religion, because when you wish to introduce something in our religion that is foreign, then there is danger of all other doctrines going topsy-turvey."

Also, according to J. W. Sanjana,

"Faith in this dogma [i.e. reincarnation] is so incompatible with the letter and spirit of traditional Zoroastrianism that it can be said without exaggeration, and with the most perfect reason and justice, that a man who believes in reincarnation is no true Zoroastrian." (Cited in Boyce, 1984, pg 157.)

Responsibility

"When Ahura Mazda the Lord first created humanity, He gave the following order: "Be diligent to save your souls; I shall then provide for your bodily matters. For it is impossible to save your souls without you." People are deluded in the following manner: they themselves strive after material things, and as regards the things of the soul, they put their trust in the Yazads." (Dk6.291, tr. Shaked)

Suffering

"When a person stands in the religion of the Yazads, the Yazads notice the pain endured by him in the world -- even the fact that he came to pain by foot and that he lives lawfully on the work of his hands; and they carry and keep for him in the Reckoning of the Spirits (Armageddon) the discomfort, hunger, thirst, worry, and disease which affect him." (Dk6.106, tr. Shaked)

Truthfulness

"Zartosht asked Ohrmazd, 'Which is the one virtue that is best for mankind?' Ohrmazd said, 'Truthful speech is best, because in truthful speech there is good repute in the world and good life and salvation in Paradise; as regards your descendants and progeny, by doing good deeds it will be better for their families, and your soul will indeed be blessed'. For him who is condemned as regards (material) wealth for the sake of truth, it is better for him than for one who is condemned as regards the soul for falsehood, because it is possible to amass wealth again, but when people have died, their souls pass on. Then there is no remedy for it." (*PhlRiv10* tr. based on A.V. Williams 1990.)

Word of God

Religion and the Sacred Word are like flesh and skin (Dk6.324, tr. Shaked)

* * *

Friedrich Nietzsche, Buddhism and the Superman.

We will look first at the life and the work of Friedrich Nietzsche (1844-1900) and then to proceed at once to one of the central conceptions of his thought, that is to say the conception of the Superman. Then we'll be comparing Nietzsche's thought, especially the idea of the superman with Buddhism as the embodiment, the exemplification, of the higher evolution of man. Friedrich Nietzsche was born in Germany in 1844. His father was a Lutheran minister. It was, in fact, Nietzsche who said that the Lutheran minister was the father of German philosophy; but that's another story. His father died in 1849, when Nietzsche was only four or five, and Nietzsche spent his whole childhood surrounded by his mother, his sister, his grandmother, and two maiden aunts. And he was sent when he was a little older to boarding school, and from there he proceeded to the universities of Bonn and Leipzig where he studied Classical Philology; this was his subject. But for one reason or another he didn't obtain his doctorate, but in spite of that he received a call, at the age of 24, to Basle University to occupy the Chair of Philology. This came about on account of the strong recommendation of the very great scholar and philologist, Ritschl, who had been very much impressed by Nietzsche's work as a student. So there was Nietzsche at Basle University teaching Classical Philology. But he didn't drop his studies, he studied Philosophy, especially Schopenhauer, and he took an interest in music, especially the music of Wagner. And in 1872, when he was still a very young man, he published his first book which carried the title of *The Birth of Tragedy*. This was a short but very brilliant work of quite exceptional interest. During the next few years he published a number of other important works. But in 1879, when he was only 35, he resigned his University appointment, terminated his academic career, and thereafter he spent most of his active, that is to say his writing, life in Switzerland and in Italy. As one reads the life of Nietzsche, despite his tremendous achievement in the field of philosophy, in the field of thought, quite brilliant, quite exceptional achievements, one cannot help feeling a little sad because Nietzsche's whole life from the time that he left the University was a life of intense, even increasing loneliness. He was completely on his own. There was, apparently, nobody, or at least hardly anybody who understood him or with whom he could be really friends, except in one or two cases just through the medium of correspondence. And he also had to suffer, more and more, very great physical pain. He wasn't a healthy person, and one of the scholars who have written about him has left a very moving, a very touching, portrait of Nietzsche and the way in which he used to live, this very lonely, this very secluded, very isolated life with continual mental and physical suffering. But despite all this, Nietzsche continued to write, and between 1883 and 1885 he wrote *Thus Spake Zarathustra* which was and is his most famous and most popular work. And he continued writing until 1888, but he continued writing amidst increasing isolation and increasing physical suffering, sometimes quite unbearable physical suffering. Not only that, but there came to him, as a result of his work, hardly any recognition. When he published, for instance, the fourth part of *Zarathustra*, I believe only a few dozen copies were sold. Nobody seemed to take any notice at all of his writing, of his ideas, and so on. So he had no recognition, or at best just a very tiny, very faint glimmer of recognition, certainly nothing commensurate with the importance of his work. And then in 1889, Nietzsche became insane and he died, still insane, in 1900 at the age of 55. So such was the life, such was the work of Nietzsche. 'The philosophy of Friedrich Nietzsche' follows.

The philosophy of Friedrich Nietzsche.

Now I have referred already from time to time to Nietzsche's philosophy, but this is really a misnomer. The word 'philosophy' doesn't really apply to Nietzsche's thought, or to his thinking as we perhaps ought to say. Nietzsche elaborated, he excogitated, he struck out as it were a number of ideas, brilliant, illuminating ideas, and these ideas, certainly the leading ideas amongst them, hang together, they belong together. But at the same time, Nietzsche certainly did not aim at elaborating a logically consistent interpretation of the whole of existence, of the whole of experience. He certainly did not aim at building up a system of philosophy. This is, of course, what his great predecessors had done or tried to do. This was what Kant tried to do, what Hegel, Fichte, Schelling and Schopenhauer tried to do, before Nietzsche. But Nietzsche did not attempt to do anything of that sort. He was not a systematic philosopher. He was not a system builder, he did not aspire to erect one gigantic edifice of thought within which everything could be accommodated. That was not his aspiration, that was not his ambition. Indeed Nietzsche was opposed to this sort of approach, to this sort of method. And he went so far as to declare, in one of his works, that 'the will to system is a will to lack of integrity'. This is one of his very iconoclastic thoughts indeed. And this lack or this absence of, or this indifference to, this opposition to system, to system building, is reflected in his works, in his writings, especially in the later ones. With the exception of *Thus Spake Zarathustra*, all of Nietzsche's later writings are simply strings of aphorisms, short sharp sayings; or rather some are longer and others are shorter. And Nietzsche, we may say, is the master of the aphorism. No one else has been able, it seems, to say so much in so few words, to shed so much light within such a short space as Nietzsche. He is absolutely the master of this particular type of composition, this particular type of literary approach. We might even say that Nietzsche in this field, the field of the aphorism, has absolutely no rival at all, with the possible exception

of William Blake, who hasn't left us very many but he has left us a whole series of them in that little work, *The Proverbs of Hell*, a section of the *Marriage of Heaven and Hell*. And the *Proverbs of Hell*, one might say, compares with Nietzsche. They are perhaps even more condensed than Nietzsche himself, but there is only this one work of Blake's in this particular form. As he got older Blake, unlike Nietzsche, tended to become rather more, perhaps we shouldn't use such a disrespectful word, rather more long-winded. He wrote *The Proverbs of Hell* when he was a comparatively young man. But Nietzsche, as he got older, as he wrote more, became more and more aphoristic, more and more brilliant also, more and more pungent, more and more lambent, more and more lightning-like, and more and more devastating and iconoclastic. So that his aphorisms are very often like thunder-claps or like blows. Now this aphoristic approach on the part of Nietzsche is not accidental. This lack of system, this indifference to system, is not accidental. One might even say that the aphoristic approach is of the essence of Nietzsche's method. He is aphoristic not because he can't be systematic but because he chooses to be aphoristic, because he thinks that this is the right approach. We might even go so far as to say that in this respect Nietzsche is a bit Zen-like. Some of Nietzsche's aphorisms are not unlike, at least in spirit if not in actual content, some of the utterances, some of the sayings of the Zen masters of China and Japan. Each aphorism of Nietzsche penetrates, we may say, deeply into existence, into reality, from a particular point of view, from a particular direction; and each stands as it were on its own merits, on its own feet. The truth of one aphorism is not dependent on the truth of some other aphorism. They are not logically connected in this way. You may recollect that Coleridge said of Kean's acting, 'Seeing him was like reading Shakespeare by flashes of lightning'. And one can say much the same thing of Nietzsche. One can say that reading Nietzsche is rather like trying to make out a landscape, the landscape of existence itself, human existence itself, with the help of flashes of lightning; and these flashes of lightning are the aphorisms. We read an aphorism and for an instant, just by means of those few lines, those few dozen words, it is as though everything was brilliantly illuminated, we see everything clearly from that particular point of view, that particular angle. And then after that, absolute darkness. We read another aphorism and then another flash from another quarter, from another direction, and once again everything is clear, everything is lit up, everything is revealed, but after that, again, darkness. And all these flashes, these aphorisms, show us as it were different pictures. We know, in a sense, in a way, that all the pictures that are revealed to us by these flashes, by these aphorisms, refer to the same landscape, but it is difficult if not impossible to piece them all together as a coherent whole, into one complete, embracing picture. And this is very much how it is with Nietzsche. His writings make, we may say, very inspiring reading but they are very difficult indeed to expound systematically. We are now concerned with only one flash, and that one of the brightest of Nietzsche's flashes. Or we might say we are concerned with, at the most, two or three flashes. The 'Superman', the Overman or *Übermensch* follows.

The 'Superman', the Overman or *Übermensch*.

We are now concerned now with the idea, with Nietzsche's idea of 'the Superman' as well as with the idea of self-overcoming and with the will to power. The word 'Superman' is not a literal translation of Nietzsche's original German term. And the inverted commas also remind us, also warn us that we must not attach to the word or to Nietzsche's idea, Nietzsche's concept, connotations which have gathered around this word 'Superman' in recent decades. The original term, the term used by Nietzsche, the German term, is *übermensch*, which literally means not 'Superman' but overman; or we might even translate it, not to say paraphrase, as 'over-and-aboveman'. In other words, the *übermensch*, the overman, is the man who stands over and above Man as he exists at present. The overman is what, or who, transcends Man. In fact, we could even speak of the overman as transcendent man. In other words, the overman, what we have been mis-calling 'Superman', the Nietzschean 'Superman' or overman, is not just present-day man writ large, as it were; not just present-day man, present-day humanity in a superlative degree. The overman represents, rather, a completely different type of man. From now onwards I shall speak not of the superman with all its misleading connotations, but of the overman. The word superman, incidentally, as a rendition of Nietzsche's *übermensch*, was first popularised apparently by George Bernard Shaw. You probably remember there is a play of his called *Man and Superman*. And since then the term, the word, has become hopelessly vulgarised and hopelessly debased, so that it has come to mean something very far indeed from what Nietzsche meant, from what Nietzsche intended by this expression *übermensch* or overman. In fact we may say, and it is a very regrettable fact, we may say that after his death the whole thought, the whole way of thinking of Nietzsche was hopelessly corrupted and debased; first of all, as is very well known, at the hands of his sister, and after that at the hands of various people who wanted to try to make out a sort of case for the Nietzschean philosophy or Nietzschean thinking being in accordance with the thinking of the [Third] German Reich, the Nazi régime. And it is only in comparatively recent years that Nietzsche's thinking has been rescued from all these misinterpretations, these perversions, and been at last correctly interpreted, notably by Walter Kaufmann of Princeton University and a few other scholars and commentators. 'Thus spake Zarathustra' follows.

Thus Spake Zarathustra.

So how did Nietzsche arrive at his concept of the overman? We have to refer to the beginning of Thus Spake Zarathustra, have to refer to the section which is called Zarathustra's Prologue. Zarathustra is, of course, the name of the founder of the ancient Zoroastrian faith. But here, in Nietzsche's work, Zarathustra has very little to do indeed with the historical Spitama Zarathustra. In Thus Spake Zarathustra, the figure of Zarathustra is simply a mouthpiece for Nietzsche's own ideas. There's no connection between those ideas and historical Zoroastrianism. Now Zarathustra's Prologue represents him as coming down from the mountain; and this is of course symbolical and meant to be symbolical. Apparently, we gather, Zarathustra has spent, on the mountain, a period of ten years. He's been thinking, he's been meditating, and now his wisdom has become ripe, is ready to overflow, and he wants to share it with mankind. So he comes down the mountain. And on the way down he meets a saintly hermit, someone who had been living in the forest at the foot of the mountain for years and years together. And the saintly hermit recognises Zarathustra. Apparently he had seen him years earlier on his way up; now he meets him on his way down. And the saintly hermit tries to persuade Zarathustra not to go down amongst men. He says, 'It will be a waste of time, don't trouble yourself. Men are ungrateful. Men are distracted. Don't waste your time going down amongst them'. He says, 'It's much better to be a hermit like me, it's much better to live in the forest with the birds and the beasts. It's much better to live in the forest, ignoring men, forgetting men, simply worshipping God'. But Zarathustra is not to be dissuaded from his mission. He leaves the saintly hermit at his prayers in the forest, and he goes on down the mountain. And as he goes, he says to himself, 'Could it be possible that this old saint in the forest has not yet heard anything of this, that God is dead?' And this, of course, this remark that 'God is dead', represents, constitutes one of Nietzsche's most important insights. 'God is dead'. We've heard a lot about the 'God is dead' or the 'death of God' theology in recent years, in recent decades, but it all started with Nietzsche. He was the first one to see this, to see that God was dead, that he wasn't up there in the heavens any longer. Now this of course means that Nietzsche saw, clearly, what many people don't even seem able to see today, a hundred years afterwards. Nietzsche saw clearly that orthodox Christian teaching, the teaching of the Churches, orthodox Christian theology with its doctrines of a personal God, of a Supreme Being, a Creator, the doctrines of sin and faith, justification and atonement and resurrection, and all the rest, that this whole system is in fact dead, is in fact finished, is in fact irrelevant; and that we are now living not just in the Age of Science and Technology, not just in the Age of Globalisation even, we are living now, though we haven't yet perhaps woken up to the fact, in the Post-Christian Age. The Christian Ages, whether of faith or un-faith, are behind us. So God is dead. And this fact, this statement, gives us also a clue to the sources of Nietzsche's thought regarding the overman. If God is dead, if Christianity is dead, if Christian dogma is dead, if Christian theology is dead, then the Christian view, the Christian conception of Man, is dead as well. The conception of Man as a fallen being, a being who once was disobedient, who sinned, who now needs grace to redeem him, who has to believe, who will be judged, who will be punished perhaps, this sort of concept, this sort of dogma about Man is exploded, is finished, is dead. So one has to get a new conception of Man. Man finds himself, as it were, in a universe without God. He is on his own, he is alone. So Man has to try to understand himself afresh. He can't take ready-made any conception, any idea about himself. He can't simply accept what the Christian tradition tells him about himself. He just finds himself here, here and now, and has to ask himself 'Who am I? What am I?' He finds himself in the midst of the starry universe, he finds himself standing on the Earth, surrounded by other men, with a history behind him, perhaps with a future before him, and he has to ask himself, and ask only himself - nobody else because there's nobody else to tell him - he has to ask himself 'Who am I? What am I?' Now that all the old definitions are gone, Man has to define himself, has to define himself anew, has to discover himself, to know himself. And this in fact is what Zarathustra has already done on the mountain. He has thought, he has meditated perhaps, contemplated perhaps, for ten long years, and now he knows what Man is. And this is the message that he now brings to humanity. This is the insight that he now brings to humanity. So Zarathustra reaches the edge of the forest, he comes to a town on the edge of the forest, he enters the town and there in the town, in the market square, he finds people gathered together. So what are they gathered together for? They certainly haven't gathered together to listen to him. They didn't even know he was coming, they knew nothing about him. They have come to see a travelling tightrope-walker. That's what they are really interested in. But nevertheless, as the tightrope-walker hasn't turned up yet (apparently he's late or something like that), Zarathustra, taking advantage of the opportunity, seizing it with both hands as it were, he speaks to them. And what does he say? Zarathustra says, addressing the people in that market square, addressing if you like all humanity, he says, 'I teach you the 'overman'. Man is something that shall be overcome. What have you done to overcome him?' 'Man is something to be overcome' follows.

Man is something to be overcome.

So this is the great insight with which we are concerned; this is the great lightning flash that Zarathustra teaches 'the overman', teaches that man is something that shall

be overcome, and asks 'What have you done to overcome him?' That means, of course, to overcome yourself. Other, lesser flashes follow, and the other flashes show us how Nietzsche arrived at the concept of the overman. Nietzsche quite clearly, quite explicitly, arrived at the concept of the overman by consideration of the general nature of the evolutionary process. Zarathustra, in this prologue - or rather Nietzsche - points out that so far in history all beings have created something beyond themselves. They never stopped. They never came to a halt. Every being, every kind of being, has created something beyond itself, has given birth as it were to something higher than itself in the evolutionary scale. And Nietzsche, through the mouth of Zarathustra, says that there is no reason to suppose that this process will stop with man. He says, clearly, explicitly: the ape created man. And in the same way, in an even higher way, an even better way, more glorious way, man himself must now create the overman by overcoming himself. And this means that he must learn to look down on himself, to despise himself, to be dissatisfied and discontented and disgruntled with himself; because it is only when he begins to look down on himself that he can begin to rise above himself and be something higher and greater and nobler than he was. But it is very important to make clear, it is very important to point out that Nietzsche was not a Darwinian in the popular sense of the term. For Nietzsche, the overman is not simply, or will not be simply the latest, the last product of the evolutionary process. It's not that the evolutionary process just goes on and on and on and then up comes the overman. In other words, the overman will not be produced automatically, will not be produced as a result of the general blind function of the evolutionary process. In fact, we find in his writings, in his works, that Nietzsche distinguishes quite sharply between what he calls 'the last man' on the one hand, and the overman himself on the other. And the last man is simply the latest product of the general, the collective evolutionary process of humanity. The last man is not a higher 'type' but will be the product of the individual man's effort to overcome himself, to rise, to soar if you like, above himself. And it is on account of this distinction, this distinction which he makes between the last man on the one hand and the overman on the other, that Nietzsche is able to dissociate himself from superficial 19th century ideas of human progress; ideas to the effect that progress continues indefinitely and man becomes better and better, higher and higher. Nietzsche does not accept that. In other words, man is not becoming better automatically simply by virtue of the passage of time. We have to do something about it. Man isn't becoming better automatically by virtue of the passage of time but he can make himself better if he so chooses. We must confess that Nietzsche isn't very clear at times on this point, or at least not always very explicit, but whereas the lower evolution is collective, the higher evolution is individual. Nietzsche in fact has a sort of vision of man, a sort of picture of man, in his mind. Nietzsche says that he sees man as a rope; a rope, he says, stretched out between the beast on one hand and the overman on the other. And Nietzsche, who is nothing if not graphic, nothing if not imaginative, says that this rope which is stretched between the beast and the overman is stretched over an abyss. It's dangerous to be a man, in other words, or at least it should be dangerous. Man, he points out, is something transitional. He is not only just a rope, he is also a bridge. He's a bridge and not an end; and being a rope as it were, being a bridge as it were, being not an end, he must live for something other than himself. And this something other, for the sake of which man, each and every individual man should and must live, is the overman. Nietzsche, in fact, does not only distinguish between beast and overman, he distinguishes too between man and overman. He distinguishes between man as animal and man as human being; and the distinction for Nietzsche is a very sharp one indeed. He says, in fact, that the majority of men are not men; the majority of men are animals. As we pointed out more than once in the course of these lectures, most people have not yet achieved humanity. According to Nietzsche, the turning point, the great watershed of evolution, of the evolutionary process, is not as between animal and man, it is between man who is still an animal and man who is no longer an animal, man who is truly human. Kaufmann, expounding Nietzsche, says of him, he maintains, in effect, that the gulf which separates Plato from the average man is greater than the cleft between the average man and the chimpanzee. This is Nietzsche's thought. And it's not a view which is very flattering to the average man. The average man doesn't really like to hear that he is lifted very little, if at all, above the animal level, that he falls short of true humanity. This is not the sort of picture of himself that he cares to see, and it is not surprising that when Zarathustra, in the Prologue, spoke to the people in the market place about the overman they just laughed at him. They were much more interested in watching the tightrope-walker. Nietzsche also speaks of what he calls 'prefatory men' and, though he is not very clear on the point, these seems to be intermediate between man on the one hand and 'the overman' on the other; and Nietzsche describes these prefatory men as bent on seeking in all things for that aspect which must be overcome. This is the characteristic of the prefatory men; and he exhorts these prefatory men to live dangerously; not safely, not cosily, not comfortably, not securely, but insecurely, even dangerously. And Nietzsche says, among other things, that the true men, those who are no longer animals, are simply the philosophers, the artists and the saints. And the overman, apparently, is something even higher, even superior to the philosophers, the artists and the saints. But at any rate it is also clear, in Nietzsche's thinking, that man becomes overman by the process of self-overcoming; and it is clear too that philosophers, artists, saints, are overcoming themselves, and to that extent are, in a sense, to some extent

overmen. 'Giving style to one's character' follows.

Giving style to one's character.

Now Nietzsche also speaks of self-overcoming in terms of what he calls 'giving style to one's character'. He complains that most people's characters have no particular style and by giving style to one's character he means not accepting oneself readymade, just as you come from the factory. Certainly not accepting yourself as badly-made or half-made, as incomplete. By this sort of attitude he means an attitude of treating one's life and one's character as so much raw material. Usually, we think: well, here we are, with such-and-such character, such-and-such temperament, such-and-such characteristics, qualities, and what can I do about it? We think this is something given, we are landed with it for the rest of our lives. That if we, for instance, have a tendency to get angry quickly, then that's that, we're landed with it for life. If by nature we are very sensitive, we're landed with that for life. If we are shy, we're landed with that for life. Just as we are landed with being tall or short or fat or thin, healthy or unhealthy, and so on. But Nietzsche says, no. As you are now, as you've been handed to yourself by your parents and so on, your education, your general social conditioning, educational conditioning, this is not the finished product, this is just the raw material. This is where you begin, this is where you start. So Nietzsche says in effect that one should work upon oneself, create oneself like a work of art. Just as you can get a great lump of clay - all heavy and sticky and stodgy - and you can get your fingers into it, get your hands into it and start shaping it into something, in the same way you must behave with your own character, with yourself. Just see yourself as this untidy, shapeless, dough-like mass; that's you. And just, as it were, get your fingers, get your hands into yourself and start shaping yourself. Don't think that you're landed with this sort of mass, this sort of stodgy, dough-like stuff or heap for ever, indefinitely. Produce yourself like producing a work of art. Don't be satisfied with yourselves as you are. And in this connection, in connection with this whole idea of giving style to one's character, Nietzsche is very fond of mentioning the great example of Goethe, the great German poet and dramatist and novelist and thinker and scientist and mystic. Nietzsche admired Goethe very much and he admired him most of all for this particular quality. If we read Goethe's life, if we read his conversations, we see that Goethe all the time was trying to make something of himself. He was trying to work upon himself just like he might work upon a poem or a drama or a novel or a scientific treatise, making himself better and clearer and more perfect and more balanced. This is what Goethe was trying to do through the whole of his long life, more than eighty years, and he succeeded. So that when the great Napoleon saw Goethe for the first time, what did he say quite spontaneously, when he was confronted by Goethe? And Goethe after all, politically, was nobody, he was just an ex-minister of a little tiny state in Germany; and there was Napoleon, the conqueror of Europe. But when Napoleon saw Goethe, well, Goethe wasn't impressed by Napoleon particularly, but Napoleon exclaimed of Goethe: 'Look, there's a man'. A very simple exclamation but full of meaning. 'Look, there's a man'. And this is what Goethe made of himself from this sort of bundle of passions and ideas. As a young man he was very turbulent and very wild indeed, quite a rake we are told. But from this rather unpromising raw material, he made of himself a man in the fullest and truest sense. Now we have seen that Nietzsche arrives at the concept of the overman by a consideration of the general nature of the evolutionary process; by realising that all beings have created something beyond themselves and that man is no exception, that man must do likewise, man must do similarly. And the same consideration, we may say, enables Nietzsche to understand the nature of existence itself. Life, he says, is that which must always overcome itself. This is the very nature of life, not just of human existence, but life in general; that it is never satisfied with itself. It always wants to go beyond, always wants to go further. Life is that which must always overcome itself. Life is a process which continually at every stage transcends, goes beyond, goes above itself. 'The will to power' follows.

The will to power.

The innate urge of life to overcome itself, to transcend itself, is what Nietzsche calls 'the will to power'. This term, like the term superman, has been much misunderstood, much misrepresented. It has been interpreted, needless to say, in the grossest of terms as will to power in the political, not to say even the military, sense. But by Power here, power with a capital 'P', Nietzsche does not mean anything material at all. Power in this sense has nothing to do with brute force, with physical power. It has nothing to do with politics, nothing to do with the state. Nietzsche was against the state because it was collective not individual. Power, in Nietzsche's thought, especially in this expression will to power, means simply a higher, a more abundant degree of being, of life. So that the will to power means the will to a higher degree, a higher mode of being, a more abundant, a fuller, a richer, a nobler, a sublimer, a qualitatively different, a dimensionally different life. Especially it means the will to the production from man of the overman. Nietzsche makes it abundantly clear that this higher degree of being, this higher mode of being, is attainable only to the extent that the lower degree, the lower mode of being is left behind. In fact, Nietzsche emphasises that the lower degree of being, the lower degree or mode of life, has to be negated, even destroyed before the higher can be reached, before it can be attained. This brings us to an extremely important

aspect of the will to power, an aspect that is very important, we may say, in Nietzsche's whole thinking. We can call it the iconoclastic aspect. Nietzsche sees, he sees only too well, that man as we know him today, at the present stage of evolutionary process, lives in a certain way, that he thinks in a certain way, that he has certain values, certain notions of good and evil. Nietzsche says, seeing all these things, seeing the way man lives or he thinks, seeing his values, his ideas of good and evil, Nietzsche says quite categorically, quite peremptorily, that they must all be destroyed; otherwise, he says, the overman cannot be created, cannot come, cannot be brought into existence. And Nietzsche, we must be clear, is absolutely ruthless, absolutely uncompromising here. He is for shattering, in his own terms, all the old tablets of the law. In fact he is utterly devastating in the full, the literal sense of that term. He has no time at all, no time whatever for the whole of modern civilisation and culture. No time for it, that is to say, to the extent that it is the product of the average man, sub-human man, and his sub-human requirements. Nietzsche sees quite clearly and he says quite emphatically that it must all go. So this is his ruthless, his uncompromising, his iconoclastic aspect, or the iconoclastic aspect of the will to power. Nietzsche, we may say, is, in fact, the greatest critic of itself that the human race, especially the Western section of the human race, has ever produced. We are accustomed to thinking of the Hebrew prophets, Amos and Jeremiah, and the second Isaiah and so on, as terrible enough; but we may say that the Hebrew prophets are mildness itself compared with Nietzsche. He is absolutely wholesale, absolutely unmitigated in his denunciation of man as we know him, and all his works, all his ways. He says simply of them that they must go, they must be transcended, overcome, otherwise no overman. Because, as we must emphasise, Nietzsche's ultimate aim is not negative at all, it is positive. His ultimate aim is the creation of the overman, and man as we know him at present, have him at present, gets in the way of the overman. So man, if the overman is to come, must go. Also, and this is even more important to grasp, when one speaks of negating external values, or negating existing values, existing ways, modes of thought, there is no question of negating something external to oneself. It is not a question of going on negating other people because you think that they are not sufficiently like the overman. Oh no, says Nietzsche, it's yourself that you must negate, it's yourself that you must overcome. It is with oneself that one must be ruthless, with oneself that one must be uncompromising. And Nietzsche speaks - he's very fond of using this sort of language - speaks in terms of warfare and battle. And this sort of language, this sort of terminology has of course been misunderstood. But it is the inner warfare, the inner battle that he speaks about. One must fight with oneself because, as he says in so many words, Who is one's worst enemy? One's worst enemy is oneself. So that's the enemy you really have to overcome, and he who conquers himself has the more glorious victory. Though one may conquer a thousand men, a thousand times in battle, yet he who conquers himself has the more glorious victory, because it's the self, one's own self, one's lower self, oneself as one is here and now, that is the greatest enemy, the greatest obstacle, to the creation of the overman. That quotation, of course, comes from the Dhammapada. Those were the words of the Buddha and with them we come back to Buddhism, back to the Higher Evolution, because it's time that we started making our comparisons. Nietzsche knew something of Buddhism. In his writings there are several references to Buddhism, but he didn't know enough about Buddhism to be in a position to arrive at a balanced judgement about it. In his day very few Buddhist texts had been translated and, though what Nietzsche says about Buddhism is of great interest, it's to some extent based on misinformation and misunderstanding. So I don't propose to say anything about his views, in any case quite incidental, on Buddhism here. 'The Higher Evolution and the Overman' follows.

The Higher Evolution and the Overman.

Now it's obvious that there is a very great deal of similarity as between the concept of the Higher Evolution and the New Man on the one hand, and Nietzsche's conception of the Overman on the other. Not, of course, that the two are identical. As compared with the ideal, let us say, of Buddhahood, Nietzsche's overman is rather lacking in positive content, and this isn't surprising. After all, Nietzsche's conception of the overman is the product of thought, very brilliant thought, thought of a genius; but still thought, something intellectual, even though intellectual to the point of intuition, even though penetrating to the point of intuition, but still thought - not actual spiritual, not actual transcendental realisation. So for this reason, Nietzsche's conception of the overman is rather lacking in content, especially in positive content. But Nietzsche's main point is that the overman is not man as we know him, that the overman transcends man, goes far beyond man, goes beyond him as man himself transcends the ape. From this it is abundantly clear, starkly clear, we may say, that man is transitional. As we saw in Nietzsche's phrase, man is a rope stretched between the beast and the overman. And this of course brings us back to the subject of the will to power, the will to a higher degree of being achieved through self-overcoming. I am going to suggest that the will to power corresponds in a very general way to The Will to Enlightenment. Both are active. The will to power is a will. The Will to Enlightenment is also a will. And both are concerned with the actual production, not just with thinking about, but with the actual production of the highest realisable ideal. One, of course, is the ideal of the overman. The other, of course, is the ideal of Buddhahood, Enlightenment, Supreme

Enlightenment for the sake, for the benefit, of all living beings. And the achievement of both ideals, that of the overman, that of Buddhahood, both require the overcoming of one's lower self or lower selves, overcoming of all lower values, lower evaluations, lower ideas of every kind. So here there's a similarity, here there's a resemblance. At the same time there are differences. The Will to Enlightenment which constitutes the Bodhisattva is more altruistic, more other-regarding, more cosmic. It is the manifestation in the individual, in the Bodhisattva, in fact, of a universal, a cosmic principle; but the will to power is much more individualistic. It is much more concerned with one's own creation of the overman by overcoming oneself. But at the same time we must add, in fairness, that the altruistic side is not overlooked altogether by Nietzsche. Remember that Zarathustra, this great figure of Zarathustra, exemplifying perhaps the overman, wants to share his wisdom with mankind. He wants each man to realise that Man is something to be overcome. And this brings us again to the most immediately relevant aspect, perhaps, of Nietzsche's whole thinking; that is to say, brings us back to the fact, to the truth, to the realisation, that we should be dissatisfied with ourselves; that we should look down on ourselves and without this dissatisfaction, there's no self-overcoming and no spiritual progress, no higher evolution of man. This also brings out, or this also brings us to the weakest aspect of Nietzsche's thinking. We're exhorted to overcome ourselves and the necessity for this, the necessity for overcoming ourselves so that the overman may be produced, may be created. This is shown by Nietzsche with dazzling, with blinding clarity, he shows us this more clearly than almost any other teacher, certainly more clearly than any other Western philosopher or Western thinker. But Nietzsche does not show us - and this is where he fails, fails miserably though nobly - he does not show us how to do it. He says overcome yourself but he doesn't show us the way, doesn't show us the method. There are no practical instructions. We are left in a sense with the empty exhortation. And here we can see, at once, the immense advantage possessed by a tradition, an ancient spiritual tradition like Buddhism, with its methods, with its exercises, with its definite practices for self-overcoming. After all, it is not so difficult to see that a man is ill if he's groaning in fever, if he's in pain, if he's howling in agony. It's easy to see that he's ill, that there's something wrong with him. But it's only a doctor, only a physician who can prescribe the actual method of treatment so that he may get better. And Nietzsche certainly paints, we may say, a really appalling picture of the disease of modern humanity, the disease of man, the disease which is man, if you like. He even gives us a diagnosis, a very acute diagnosis. And he also goes on to paint a very glowing, a very beautiful, a very inspiring picture of the patient restored in the future to perfect health. But he does not give us an actual, a concrete method of treatment for restoring the patient to health; in other words, for overcoming oneself, for actually creating, producing, the overman. In Nietzsche's thinking, needless to say, there is no practice of mindfulness. There is no method of meditation, and so on. So despite the clear, the vivid picture of the patient and his suffering, and of the patient as restored to health, despite the acute diagnosis, the patient - certainly in the West, on the whole - continues to suffer. But fortunately, in an ancient spiritual tradition like Buddhism we do find those very things which are lacking in Nietzsche. We find not only the abstract ideal - in this case the ideal of Buddhahood - but also practical means, practical methods for realisation. We find in fact a whole way of life prescribed. And what is true of Nietzsche, we may say in this respect, is true of almost the whole of modern Western philosophy. It is all a matter of abstract thought, abstract thinking, academic thought, dry and lifeless. Nietzsche at least does pulse with life, he is alive as a thinker. It all underlines perhaps, this whole question underlines, the need for closer contact, not to say closer co-operation, between Western philosophy on the one hand and Eastern spiritual traditions on the other. And I hope to this contact, to this co-operation, this lecture has made some contribution.

NIETZSCHE AND PERSIA,

Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844-1900), the great German thinker, is best known as a philosopher of culture. His insightful critique of Western civilization in its different stages, classical, medieval, and modern, bears witness to his vast erudition and profound concern regarding the historical development of human culture, particularly in relation to ethical norms. But his spirit of enquiry goes well beyond European borders and in many instances and contexts he refers to the great Asiatic cultures of China, India, and Persia. Nietzsche's curiosity and interest in various cultural developments produced his unique philosophical understanding of the Oriental cultures, their traditional wisdom, and the crucial points of divergence between them and modern European culture. Here and there he puts "Asiatic" wisdom positively in opposition to modern rationalism, by exposing his radical critical attitude toward the latter's unnatural extremism (see *Asien* and *asiatisch* in *Sämtliche Werke*, "Gesamtregister," vol. XV).

Nietzsche was a brilliant student of classical philology and later occupied its chair at the University of Basel. His profound knowledge of Greco-Roman culture and history permeates his writings, appearing in innumerable discussions and references. His studies of classical philology and his deep immersion in Greek and Latin literature also introduced him to the ancient history of Persia and its culture, conceived as an Asiatic culture embodied in an imperial power in contradistinction to the Greek city-states in its neighborhood. In his collected works, including the voluminous fragments left in his notebooks (*Nachgelassene Fragmente*), there are many references to the ancient Persians. Nietzsche's concern with Persia is well reflected in his choice of "Zarathustra" as the prophet of his philosophy and the eponymous hero of his most popular work, *Also Sprach Zarathustra* (*Thus Spoke Zarathustra*). He shows no particular interest in Persian history after the rise of Islam, though he does make occasional allusions to Moslems, including one reference to the Assassins (*Zur Genealogie der Moral* [*On the Genealogy of Morals*], Part III, Fragment 24). Among the prominent figures of Persian history from the Islamic era the name of the poet Sa'di is mentioned once in his notebooks, while there are several references to Hafez (see below).

Nietzsche and Ancient Persia. There are two references to Persia (*Persien*) in his collected writings (*Sämtliche Werke*, I, p. 792; V, p. 353) and several others in the adjectival form *persisch* (and once *vorpersisch*), that are essentially allusions to, and sometimes analyses of, the relationships between ancient Greek city-states and the Achaemenid Empire. In these remarks he is primarily concerned with Greco-Persian wars and their decisive impact on the Greek world that in turn led to the Peloponnesian War among the city-states themselves. In addition, there are 28 general references to the Persians (*die Perser*), including fragments fully reflecting his views on the Persian people of ancient times and their culture (*Sämtliche Werke*, "Gesamtregister," XV). Echoing Herodotus (Bk.I.135-151), he singles out for praise their mastery of archery and horsemanship, their war-like imperiousness, and their emphasis on the virtue of truthfulness (*Sämtliche Werke*, VII, p. 785; *Thus Spoke Zarathustra*, Part I, "On the Thousand and One Goal"). These virtues correspond well with Nietzsche's highly positive appraisal of courageous and warlike characteristics in man.

Nietzsche's deepest interest and admiration for the Persians manifest themselves where he discusses their notion of history and cyclical time. This Persian concept of time resembles to some degree his own concept of the circle of the Eternal Recurrence, expressed in a highly poetic and dramatic manner in his *Zarathustra*. Through this concept Nietzsche emphasizes the cyclical nature of cosmic time and the recurrence of all beings in every "circle": "I must pay tribute to Zarathustra, a Persian (*einem Perser*): Persians were the first to have conceived of History in its full extent" (*Sämtliche Werke*, XI, p. 53). In this fragment Nietzsche uses the Persian word *hazār* referring to the millennial cycles (*hazāra*) in ancient Persian religious beliefs, "each one presided by a prophet; every prophet having his own *hazar*, his millennial kingdom." In *Also Sprach Zarathustra*, he speaks of the great millennial ("grosser *Hazar*") kingdom of his own Zarathustra, as "our great distant human kingdom, the Zarathustra kingdom of a thousand year," ("Das Honigopfer" [The Honey Sacrifice,] Part IV).

In another posthumously published fragment, he deplores a lost historical opportunity: "It would have been much more fortunate had the Persians become masters (*Herr*) of the Greeks, rather than have the Romans of all people [*gerade die Römer*] assume that role" (*Sämtliche Werke*, VIII, p. 65). In this note, Nietzsche implicitly expresses once more his radical opposition to Greek metaphysical thought, as developed by Socrates and Plato, and its later prevalence in Western world through the supremacy of Greek culture within the Roman Empire. This process ultimately led, at the hands of the Church Fathers, to the integration of the Platonic metaphysics, as developed in Rome by the Neoplatonists, within the theological doctrines of Christianity. Nietzsche considered this whole historical development as constituting an ascetic and nihilistic worldview that denied and reviled the reality of this-worldly existence in the name of an illusory, eternal, and other-worldly life. Therefore, he thought that if the Persians rather than the Romans had been successful in gaining dominance over Greece, the predominance of their positive outlook

towards worldly life and time would have prevented such a lamentable event in human history.

Nietzsche's Zarathustra and the Persian Zarathustra. Nietzsche's proficiency in classical philology, and the insertion of "Zarathustra" as the title of his most popular work, have misled some scholars of Zoroastrian studies to search laboriously for a direct reflection and representation of the ideas of the Persian prophet, or Mazdean texts, in his work (Rose, p. 174ff). Moreover, uncritical admirers of pre-Islamic Iranian history and culture, particularly among Iranians themselves, insist on seeing in Nietzsche's Zarathustra an exact replica of the original Persian prophet and his teachings. Nietzsche's sister, Elizabeth, has related that many Persian visitors used to come to her weekly open house in Weimar to express "their gratitude that Nietzsche had chosen a Persian sage to be the prophet of a new and superior race of man" (Rose, p. 186).

It is true that Nietzsche, as a student of philology, lived at the time of great advancement in the study of the Avesta and Indo-Iranian philology, and he was certainly not oblivious of the achievements in this field. But it is by no means certain that he had ever read Anquetil-Duperron's (q.v.) translation of Zend Avesta. It could be said that his selection of the name of Zarathustra and allusions to his solitude in the mountains for ten years, and a concept like *hazār* (see above), testify to a broad acquaintance with Zoroastrian traditions and doctrines. However, by considering the trajectory of his intellectual interests from early youth, it becomes apparent that his historical and philological studies, including his thought-provoking studies on history of Eastern and Western religions and their sacred books, was not a matter of investigative scientific concern, but aimed at a hermeneutical reading from a novel revolutionary philosophical point of view. Moreover, he had a disdainful attitude toward supposedly "objective" scholarship restricted solely to painstaking research in specialized fields in the absence of a broad philosophical view (see, "On Scholars" and "The Leech" in *Zarathustra* Parts II and IV). Thus, he never intended to merely copy or adopt Zoroaster's words and ideas uncritically.

Nietzsche's *Zarathustra* can only be understood in the context of his other works and their underlying philosophical assumptions. He conceived himself as a philosopher who was destined to change the entire vision of humanity about the meaning of being and life through "revaluation of all values." To this end, Zarathustra, the protagonist of his philosophy, is an iconic figure rather than a mere replica of the proto-historical Prophet. In the entire text of Nietzsche's *Zarathustra* one finds only one indirect allusion to the Persians and their beliefs (*Zarathustra* I, "On the Thousand and One Goal"), while there is an abundance of references and allusions to the Bible, reflecting his perennial struggle and obsessive concern with Judeo-Christian beliefs and their impact on human history.

However, at least in one place, he has reminded us emphatically how to understand the teachings of his Zarathustra in contradistinction to the teachings of the original Prophet (see below). Zarathustra is a central figure in Nietzsche's poetical representation of his philosophy because the opposition to morality and moralism stands at the heart of his critical historical thought.

Nietzsche made several references to "Zoroaster" in his early writings. This familiar name in European languages, of Greek origin, was used in his notebooks of 1870-71, about a decade before writing *Also Sprach Zarathustra*. There he speaks with great admiration of Zoroaster and his religion and, in a short note, as elsewhere (see above), implicitly expresses his sympathy for the historically not improbable possibility that Zoroastrianism could have well triumphed in ancient Greece:

"Zoroaster's religion would have prevailed in Greece, if Darius had not been defeated." (*Sämtliche Werke*, VII, p. 106). Also in his posthumously published work of the same period, *Die Philosophie im tragischen Zeitalter der Griechen* (*Philosophy in the Tragic Age of the Greeks*), he refers to the probable influence of Zoroaster on Heraclitus (*Sämtliche Werke*, I, p. 806; English tr. P. 29). The name of "Zarathustra," as such, first appears in *Die fröhliche Wissenschaft* (*The Gay Science*, fragment 342), published in 1882. Nietzsche inserts here the first fragment of the prologue to *Also Sprach Zarathustra*, i.e. Zarathustra's prayer before the sun. This fragment appears in the following year in the published text of the first part of *Zarathustra*.

One may wonder why Nietzsche abandoned the familiar name of Zoroaster for the original Old Persian form of it, Zarathustra, at a time when only specialists in Indo-Iranian philology were familiar with the original form. As Nietzsche admits himself, by choosing the name of Zarathustra as the prophet of his philosophy in a poetical idiom, he wanted to pay homage to the original Aryan prophet as a prominent founding figure of the spiritual-moral phase in human history, and reverse his teachings at the same time, according to his fundamental critical views on morality. The original Zoroastrian world-view interpreted being on the basis of the universality of the moral values and saw the whole world as an arena of the struggle between two fundamental moral elements, Good and Evil, depicted in two antagonistic divine figures. Nietzsche's Zarathustra, in contrast, puts forward his ontological immoralism and tries to prove and reestablish the primordial innocence of beings by destroying philosophically all moralistic interpretations and evaluations of being. In this way, the ontological immoralism of the Nietzsche's Zarathustra stands, philosophically and historically, antipodal to the ontological moralism of the archaic prophet and thinker. In the intellectual outline of his life and works,

Ecce Homo, Nietzsche describes his reasons for choosing Zarathustra as harbinger of his philosophy: What the name of Zarathustra means in my mouth, the mouth of the first immoralist: for what constitutes the tremendous historical uniqueness of that Persian is just the opposite of this. Zarathustra was the first to consider the fight of good and evil the very wheel in the machinery of things: the transposition of morality into the metaphysical realms as a force, cause, and end in itself... Zarathustra created this most calamitous error, morality, consequently, he must also be the first to recognize it.... To speak the truth and to shoot well with arrows, that is, Persian virtue ----Am I understood? ---The self-overcoming of morality, out of truthfulness; the self-overcoming of the moralist, into his opposite---into me-- -that is what the name of Zarathustra means in my mouth (trans. Kaufmann, pp. 327-28).

Nietzsche's Zarathustra, like the original Zarathustra according to Zoroastrian tradition, goes to the mountain for meditation when he is thirty years old, and, like him, descends ten years later to convey his message to humanity. The early Zarathustra, at the dawn of the metaphysical history of humanity, after having long dialogues with his God of goodness, descends from the mountain to proclaim the heavenly message that interprets being in moralistic terms of Good and Evil; while the "second" Zarathustra, at the end of this history, descends to announce, first of all, the dreadful news which has immense consequences for human life and thought: the death of God. The essential logical implication of this most tremendous ontological event is the impossibility of the moralistic interpretation of being, evermore. This formidable redemptive revelation is the beginning of the emancipation of humanity from all bonds of illusions and superstitions imposed on it by religious and philosophical metaphysics throughout history. The second Zarathustra, by proclaiming this new fundamental knowledge about the death of God, removes all eschatological prospects from the horizon of the human life. He refutes all theological teachings in all disguises as enemies of Life, and replaces them with a thoroughly new and absolutely positive, this-worldly, life-affirming philosophy. This philosophy of the "laughing lions" looks sarcastically at all otherworldly metaphysical notions which, by looking for eternal life instigated by a sense of fear from mortality, necessarily interprets being and human life in moralistic, and, therefore, eschatological terms.

Nietzsche, Sa'di, and Hafez. Sa'di and Hafez are the only Persian names of the Islamic era mentioned in Nietzsche's writings. In his notebooks there is an anecdote from Sa'di which originally belongs to the preface of his *Rose Garden* (*Golestān*, q.v.). Nietzsche's immediate source for this quotation has not been traced (*Sämtliche Werke*, XIV, p. 650). The anecdote, according to his citation, says: "from whom did you learn that much?" asks Sa'di from a wise man. And receives the reply: 'from the blind who never put a foot forward without first examining the ground with their sticks.'" (*Sämtliche Werke*, IX, p. 606) Nietzsche provides no comments on this story. But, in the context of his philosophy, one can say that he certainly sees in this maxim the typical example of the miserably cautious rational attitude toward life, the rationality of the "blind," which stands in stark contrast to his favorite way of life: the courageous, ecstatic, and reckless way of the insightful man of wisdom. (The "wise man," in the preface to the *Rose Garden*, is Loqmān, a legendary figure and purveyor of wise aphorisms in Arabic and Persian literature.)

Hafez, however, provides him with a prime example of "Dionysian" ecstatic wisdom, which he extols so extensively in his writings. There are several references to the poet in Nietzsche's works. Obviously, Goethe's admiration for Hafez and his "Oriental" wisdom, as expressed in *West-östliches Divan*, has been the main source of attracting Nietzsche to the Persian poet. The name of Hafez, usually in association with Goethe, appears about ten times in his writings. He admires both poets for reaching the zenith of joyful human wisdom. For him Hafez exemplifies the Oriental free spirit who gratefully receives both the pleasures and sufferings of life. Nietzsche commends such an attitude as sign of a positive and courageous valuation of life.

There is even a short poem in Nietzsche's collected works, entitled *An Hafis. Frage eines Wassertrinkers* (To Hafez: Questions from a Water Drinker). The poem celebrates the insightfulness of Hafez and his poetical achievements. At the end, he asks Hafez, as a "water drinker," why he demands wine while he himself has the power of making everybody intoxicated (*Sämtliche Werke*, XI, p. 316). It must be remembered that, for health reasons, Nietzsche himself was apparently a lifelong abstainer. He considered "alcohol and Christianity" as the two harmful narcotics for the European soul, and particularly pernicious in regards to the German Geist (see "Was den Deutschen abgeht," fragment 2, in *Götzen-Dämmerung* [*Twilight of the Idols*]).

Bibliography: Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke*, kritische Studienausgabe, ed. Giorgio Colli and Mazzino Montinari, 15 vols., Munich, 1999. Idem, *Also sprach Zarathustra*, tr. Walter Kaufmann as *Thus Spoke Zarathustra*, New York, 1966. Idem, *Die Philosophie im tragischen Zeitalter der Griechen* tr. Marianne Cowan as *Philosophy in the Tragic Age of the Greeks*, Chicago, 1962. Idem, *Ecce Homo*, tr. W. Kaufmann in *Basic Writings of Nietzsche*, New York, 1968. Idem, *Die fröhliche Wissenschaft*, tr. W. Kaufmann as *The Gay Science*, New York, 1974. Idem, *Zur Genealogie der Moral*, tr. W. Kaufmann as *On the Genealogy of Morals*, in *Basic*

Writings. Jenny Rose, The Image of Zoroaster. The Persian Mage Through European Eyes, New York, 2000.

(DARYOUSH ASHOURI)

* * *

Daryoush Ashouri

Zarathustra's Homecoming. Nietzsche in Iran

And verily, toward your mountain and tree
many eyes are directed today; a great longing
has arisen, and many have learned to ask,
"Who is Zarathustra?"
Zarathustra IV, "The Welcome"i

I. Nietzsche's Zarathustra versus the Iranian Zarathustra

Zarathustra is the Old Persian name for the prophet of the official religion of pre-Islamic Iran as recorded in the Avesta, the holy book of Zoroastrianism. He is believed to have lived between c. 628 BC and c. 551 BC. In classical antiquity, he was known in Greek literature as Zoroástrēs which is the origin of Zoroaster or Zoroastre in modern European languages. In Modern Persian, his name is pronounced Zartosht, or in more literary usage, Zartosht.

In Nietzsche's writings, the name of Zoroaster appears for the first time in his unpublished notes (*Nachgelassene Fragmente*) of 1870-71, about a decade before he wrote the first part of *Also Sprach Zarathustra*. In these notes he speaks of Zoroaster and his religion with great admiration to the point of showing a belated implicit sympathy for the dominance of Zoroastrianism in Greece, had Dariush the Great, the Persian emperor, succeeded in conquering it.ⁱⁱ And again, in his posthumously published work of the same period, *Die Philosophie im tragischen Zeitalter der Griechen*, he refers to the story of Heraclitus's studies under Zoroaster (KSA 1/806). The name "Zarathustra" first appeared in *Die fröhliche Wissenschaft* (fragment 342), published in 1882. In this work, Nietzsche included the first section of the prologue from *Also Sprach Zarathustra*, that is, Zarathustra's prayer before the sun, which appeared in the published text of the first part of the book the following year.

It is reasonable to ask why Nietzsche used the original Old Persian form "Zarathustra" instead of the more familiar name of Zoroaster. "Zarathustra" was only known to experts of the ancient Indo-Iranian languages, and Nietzsche, with his philological expertise, was also well acquainted with the name. In general, Nietzsche admired ancient Persians (*Persien*), their warlike passions and imperial institutions. Moreover, he regarded the Zoroastrian cyclical conception of eternity positively which somehow resembled his own conception of eternally recurring time. In a note dated 1884, he wrote: "I must pay tribute to Zarathustra, a *Persian* (*einem Perser*): Persians were the first who *thought* history in its full entirety." (KSA 11/53) On this basis, by adopting the name of Zarathustra to communicate his philosophy, Nietzsche pays homage to the original Zarathustra. But he does it, paradoxically, by setting his own ontological immoralism against the ontological moralism of the ancient Aryan prophet. The second Zarathustra radically challenges the proto-historic ontological stance of the original. In *Ecce Homo*, Nietzsche himself explains why he chose the name of Zarathustra as the principal figure for his prophetic work: I have not been asked, as I should have been, what the name of Zarathustra means in my mouth, the mouth of the first immoralist: for what constitutes the tremendous historical uniqueness of that Persian is just the opposite of this. Zarathustra was the first to consider the fight of good and evil the very wheel in the machinery of things: the transposition of morality into the metaphysical realm, as a force, cause, and end in itself, is *his* work. But this question itself is at bottom its own answer. Zarathustra created this most calamitous error, morality, consequently, he must also be the first to recognize it. [...] To speak the truth and to *shoot well with arrows*, that is Persian virtue.---Am I understood?--- The self-overcoming of morality, out of truthfulness; the self-overcoming of the moralist, into his opposite—into me—that is what the name of Zarathustra means in my mouth.ⁱⁱⁱ

The original Zarathustra stands at the dawn of human spiritual history as one of its founding figures and great thinkers. He initiated this history with his teachings which interpreted the history of Being in moralistic terms. According to Zarathustra, the history of Being first began and was continually dominated by the struggle between two fundamental elements, good and evil, represented in two divine figures, Ahuramazda, god of Good, and Ahriman, his adversary, representing Evil. This primordial interpretation of Being with its promise of final victory of Good over Evil, gave meaning, direction, and *telos* to the world, and, therefore, to human life. Moralistic interpretation of being, according to Nietzsche, has been the core of all metaphysical philosophies and religious beliefs until recent history. The onset of

modernity and new human attitudes towards being have thrown this historically persistent interpretation into deep crisis, and, consequently, human life and its meaning.

Like the original Zarathustra, as related by Zoroastrian tradition, Nietzsche's Zarathustra goes to the mountains to meditate when he is thirty years old and descends ten years later to convey his message to humanity. However, contrary to the moralistic interpretation of being taught by the original Zarathustra, Nietzsche's Zarathustra appears at the end of the spiritual history of humanity and teaches his ontological immoralism. He begins his prophetic mission by announcing the most dreadful news for humanity: the death of God. The crucial, fundamental and logical implication of this event, the death of God, is the impossibility of the moralistic interpretation of being and the denial of the historical and eschatological expectations based on it, i.e., the final victory of Good over Evil. Without the eternally stable foundation of being as determined by the supernatural destiny, Being and human life also lose direction and meaning; humanity is in danger of being lost in the turmoil of nihilistic attitudes toward itself and the world. As a result, Nietzsche's view of the coming history is full of apprehension, because he witnesses the appearance of nihilism on its horizon. With great anxiety and disgust, he regards the descent of man from his historically and ontologically privileged position in being, as a being in the presence of God, addressed by His words, degenerating and becoming somehow subhuman, sinking to the position of the "last man". A life drowned in commonplace absurdities of everyday life and pleasures, bereft of any sublime horizon.

Therefore, in order to overcome the terrible darkness of nihilistic prospects caused by the absence of God and the extinguishing of His light, Nietzsche's Zarathustra teaches transcendence from "man" to "overman" (*Übermensch*) through force of will and a consciously chosen objective. For this purpose, he teaches humans how to replace God and give meaning to the world and their own lives by voluntarily and courageously accepting responsibility for being as it is, in its full temporality and natural presence, devoid of any metaphysical, i.e., timeless or eternal element. To this end, he must discard the old, false conceptions of "Being" which entail the belief in the metaphysical, changeless or eternal idealities, essentialities, or godliness. The concept of being must be replaced with the concept of "becoming", i.e., the incessant changeability of everything as the most basic, natural and empirical reality of the world and life.

As a European "prophet", the second Zarathustra appears at a time when modern civilization is faced with a moral crisis caused by the burgeoning nihilism of modern times. Therefore, he bids (Western) Europeans to abandon their Christian morality and Greco-Judaic world views, as they are historically responsible for this doomed process. He invites them to partake in a post-metaphysical history founded on self-sustaining free human will. In order to do this, man must overcome his past history as a "metaphysical animal" – as Schopenhauer puts it – and become an *Übermensch*, that is, a human being "redeemed" of his illusory, metaphysically-afflicted history; a history full of superstition, ignorance, falseness, and human miseries, all of which are embodied in Christianity.

Nietzsche's *Zarathustra* is obviously a book like no other. It is both a uniquely poetical and philosophical work, imbued with a grand prophetic intonation which imitates in part the aphoristic and parabolic style of the Bible. Nietzsche himself looked at his *Zarathustra* as an "evangelistic" book, as an antidote for Christian Evangelism to "redeem" humanity from its false and sinister effects. It is also worth noting that this work exhibits a sustained, explicit and implicit disagreement with the Bible, and particularly the New Testament. Nonetheless, despite its prophetic tone, Nietzsche's *Zarathustra* is a work by a modern European poet-philosopher. It attempts to overcome the unwise, obsessive rationalism of the classical and modern Western tradition of thought, and, likewise, Christian irrationalism by replacing them both with a more courageous, and, therefore, deeply founded wisdom based on a more realistic and critical ontology. With its poetical-philosophical insights, this wisdom attempts to undermine all superstitions and illusions of antique, medieval or modern fabrication. It begins by reminding us of the original Zarathustra, the prominent pioneer of spiritual history, and his "most calamitous error", the heightening of a necessary element of human life – morality – to the level of the ontological foundation of Being.

II. Zarathustra in His Motherland

It is certainly questionable whether a work like *Also Sprach Zarathustra*, when translated into a foreign linguistic and cultural setting, can actually mean or communicate something of relevance to other people? That is, a cultural setting which is totally foreign to Greco-Judaic or Christian institutions in European civilization and its subsequent developments in modernity. Moreover, we must consider the additional problem of non-translatable linguistic structures which are major barriers for transferring the poetical idiom and intonation of such a work; one that masterfully employs the linguistic potentialities and cultural memory of its native tongue with its embedded figures of speech, metaphors, allusions, and symbols.

Despite all of these hurdles, there is one non-Western, semi-modern country which boasts a considerable number of intellectuals who exhibit a meaningful, enthusiastic

curiosity regarding Nietzsche's *Zarathustra* – Iran, the birthplace of Zarathustra, or Persia, as it was formally called in many European languages until recent times.^{iv} Iran has had a very long and complicated relationship with Zoroaster throughout its history which spans more than 2,500 years. The curiosity surrounding Nietzsche's *Zarathustra* in Iran was initially sparked by the title of the work which led one to expect a book about the ancient Iranian prophet and his message from the perspective of a great European philosopher. However, this first approach and expectation prevalent among earlier generations of modern Iranian intellectuals because of the availability of his work in Persian, has long been replaced by a more authentic curiosity to understand and absorb the real philosophical message of Nietzsche's *Zarathustra*.

Three Features of Zarathustra in Iranian History

Iran's relationship with Zoroaster and Zoroastrianism has passed through several fundamentally different and contradictory historical phases. A synopsis of this history allows one to better appreciate this relationship and understand the meaningful presence of Nietzsche's *Zarathustra* in contemporary Iran.

For the greatest part of Iran's pre-Islamic history, the name of Zoroaster (Zartosht) dominated Iranian spiritual and religious life. In the Sassanid era (from the early 3rd century AD to the Arab Moslem conquest of 651 AD), Zoroastrianism was the official religion of the Persian Empire, during which its high priests shared in supreme state power. But the invasion of the Arabs and the dominance of Islam caused radical changes in the political and cultural fabric of the Iranian world. Zoroastrianism suffered the most from these fateful changes. As the majority of Iranians converted to Islam, Iran's ancient history and its dominant religion gradually sank into oblivion. As the centuries passed, the fanatic believers of the country's new "bona fide" monotheistic religion only equated the name of Zoroaster and his religion with the pagan past of Iranian history. In later centuries, despite the heavy pressure of Islamic militancy and fanaticism, a few small minorities of Zoroastrians were able to survive in low profile in certain regions of Iran.

In the midst of the dominant Muslim community, with various links to one another, the survival of these Zoroastrian minorities had one crucial result – they preserved the name and memory of Zoroaster and Zoroastrianism, often used metaphorically and symbolically in Persian mystical poetry which developed in the middle centuries of Islamic history. Apparently, the Zoroastrian custom of winemaking and operating wineries created some longstanding relationships with some unorthodox Muslims, including liberal-minded Sufis. Growing and serving wine was forbidden to Muslims and, at times, was punished severely by religious authorities. But in Zoroastrian tradition, not only was wine served at parties and festivities, but also as part of religious rites.

In Persian poetry and especially in ecstatic mystical lyricism, frequent references are made to "Zoroastrians" (*moqān*) as wine sellers, as well as their wine-cellars (*mey-khāhnē*), often with symbolic mystical connotations. Although the name of Zoroaster lost its historical reference to a large extent, in certain mystical literature it became equated with a primordial spiritual teacher, like Hermes. In this literature, the symbolic usage of the name *mogh* (a Zoroastrian priest or believer), *pir-e moghān* (the spiritual master of the *moghs*), and *deyr-e moghān* (cloister of *moghs*, where "wine" was served), accompanied the metaphorical-mystical usage of terms such as "wine", "winery" and "drunkenness" which referred to the ecstatic experience of the union with God.

Until recent history, the name of Zartosht (Zoroaster) and its related terms, like *mog* and *mogān*, generally appeared metaphorically whenever there was an allusion to fire worship (an age-old custom in Zoroastrianism) or wine service in bacchanal and Dionysiac mystical poetry. Therefore, the name of "Zartosht" symbolized and recalled something of ancient Persian history with a pleasant poetical ring for unorthodox Muslim Iranians who retained only a dim legendary memory of ancient Persia. The historical figure who played a determining role in keeping this legendary memory alive was the great epic poet Ferdowsi, whose magnificent work, the *Book of Kings* (*Shāhnāmē*), compiled at 10th Century A.D., in modern times became a key text for defining Iranian national identity. This *magnum opus* was also highly effective in preserving the Persian language under the incessant, heavy pressure of Arabic as the holy language of the Koran as well as the official language of scholarship and administration in the Islamic empire.

In the following centuries, under the sovereignty of the Turk and Mongol emperors, and particularly as a result of the supremacy of fanatic Shiism, the name of Zartosht grew more obscure as the Islamic spirit and culture completely dominated all aspects of life. Ancient Persian history, even in its legendary narrative by Ferdowsi, became more remote and foreign to Iranians who increasingly identified themselves with their sectarian Islamic denomination and integrated an unlimited influx of Arabic words and phrases into the Persian language.

The third phase of Iran's relationship with Zoroaster and Zoroastrianism which is also the most relevant to our subject matter, began as medieval Islamic history came to an end, brought about by the exposure of the Iranian world to modern Europe. The already worn-out empires and their despotic power structures were shattered

within decades as the European colonial powers entered the arena of the Asiatic world in the 19th century. The modern concepts of “nation” and “nationalism”, introduced by the newly-developed Westernized cultural elite, resulted in a new historical consciousness with a new sense of ethnic or racial identity. In Iran, the Westernized cultural elite were always anxious to link their historical origin to the country’s pre-Islamic history.

Some acquaintance with the thriving philological studies in 19th-century Europe, which had established the Indo-European affinity with the Iranian languages, was an effective stimulus in this regard. Moreover, philological findings concerning the Indo-European languages and their historical monogeny assumed the existence of a certain tribe as primeval speakers of the hypothetical proto- Indo-European language. Not only did intellectuals suppose this tribe to be the ethnic origin of contemporary Indo-European languages, but they also ascribed certain “Aryan” racial characteristics to it, certainly influenced by the racist atmosphere which prevailed in Europe in 19th and early 20th centuries. This assumption formed a relationship between Iranians and Europeans both linguistically and racially. The new sense of racial and national identity was reinforced by archeological discoveries and historical studies by European scholars on the ancient history of the Persian Empire. Studies of Zoroastrianism and its extant texts were, of course, another important element which led to the reappearance of Zoroaster as a historical figure. The belief in a pure, Iranian (“Aryan”) origin and identity among modern ultra-nationalists, coupled with their hatred of everything stemming from the Arabic race and culture, gave a new, colorful and extremely attractive feature to everything belonging to the pre-Islamic history of Iran. The glowing name of Zoroaster, the most spiritual figure in pre-Islamic Iran, obviously stood at the top of the list of names, legendary and historical, belonging to that history. This time, Zoroaster was depicted as a pureblooded Persian prophet, which in his high-minded moralistic and humanistic doctrines reflected the sublime Aryan virtues -- in contrast to the base “Semitic” or Arab virtues. It was possible to trace these doctrines back to the oldest part of the Avesta, the Gathas, which, according to modern scholarship, directly originates from the prophet himself.

The period between the First and Second World War – which largely coincides with the reign of the first king of the Pahlavi dynasty – marked the culmination of Iranian nationalism among modern Iranian intellectuals and its establishment as a state ideology. The modern state-run system of national education and other means of political propaganda, monopolistically implemented by the dictatorial government, indoctrinated younger generations with the racist tendencies found in the ultranationalistic beliefs. The fascination with Zoroaster and his religion during these decades naturally made some ultra-nationalists curious about Nietzsche’s *Also Sprach Zarathustra*, which they believed was a book based on the original Zoroaster and his teachings.

III. Nietzsche’s *Zarathustra* in Persian

The first Persian translation of Nietzsche’s *Zarathustra* appeared in 1948. It was a prosaic, rough translation, full of mistakes, which barely reflected the lofty poetical idiom and spirit of the original work.

Less than a decade later, I was introduced to the translation by a friend who was my age and who, through his affiliation to the Pan-Iranist party, was a strong sympathizer of Nazi Germany. At that time, I was a sixteen-year-old youngster, extremely interested in learning about Iran’s history and literature, including Zoroaster and Zoroastrianism. Without any introduction to its subject matter, the translation was unable to satisfy my curiosity, but it did acquaint me with the name of Nietzsche and gave me an initial taste of his strange words in its aphoristic style. In a small, friendly literary circle to which my Pan-Iranist friend and poet, another poet of my age, and I belonged, we read this book, understood it as a poetical work that celebrated power and masculinity, and together, recited some of its lines by heart. However, this first encounter was brief.

My second encounter with Nietzsche’s *Zarathustra* occurred in my early twenties – this time in its English translation – and was motivated by my strong fascination with literature and philosophy. This new encounter with Nietzsche’s major work with its fascinating and challenging name of Zarathustra and remarkable poetic language and imagery left me thoroughly puzzled yet intrigued. I understood that I could not penetrate this work through a foreign language which I had learned mainly through self-instruction. This is how my odyssey of translation commenced. At the time, I could barely anticipate the significance of my decision and its fateful impact on my entire intellectual and literary career, nor, most importantly, its possible impact on future generations in my country.

The first phase of my endeavors, which culminated in its first publication, took a number of years and I continued working for two more decades on several revisions. I was not interested in simply producing a translated text. Rather, I was committed to recreating it in a style comparable to the original – a task which turned out to be a great intellectual and literary enterprise and demanded a daringly long attempt. In spite of all its difficulties and, at times, disappointments, it was a great challenge that subsequently proved to be highly rewarding in several ways.

During the first phase of translation, I became more and more conscious of the handicaps involved with translating from a second language. Therefore, I began learning German so that I could follow the original text and gain a direct sense of it. During the following two decades, I checked the whole translation three times against the original German text and three English translations; revised, readjusted, and refined its Persian prose by rereading my translation innumerable times.

My very ambitious aim was to employ the highest potentialities of the Persian language in order to produce the most faithful translation and, at the same time, achieve the highest poetical eloquence. Obviously, it is impossible to produce a literal translation with corresponding poetic elements like rhymes, cadences, alliterations, puns, and play of words at every place where they occur. Therefore, wherever it was linguistically possible, I attempted to compensate for this deficiency through similar Persian language constructions. It is interesting to note that the poetical ring of words, images, metaphors, allusions, ideas and concepts in Nietzsche's *Zarathustra*, with all their strangeness to the Iranian ear, has given the Persian translation an exotic flavor. Another indispensable part of my task was to research the Biblical and other allusions and citations contained in the text.

An extremely difficult, but joyfully engaging aspect of my work was restructuring and refining the Persian prose. The historical maladies of Persian prose had turned it into a clumsy, obscure, and inefficient language, lacking all precision with its traditional, extravagantly ornate and lengthy style, full of nonsensical usage of unfamiliar words, and heavily burdened with a boundless influx of Arabic words and phrases. Despite the endeavors of two generations of modernist writers and their considerable achievements in renewing the Persian language along modern lines, the high-handedness of traditional scholarship and forces of habit had allowed this undesirable heritage to persist. Therefore, to achieve my goal, I had to reevaluate and revise this heritage in minute detail in order to reconstruct a language worthy of a translation of *Zarathustra*. This long and continuous experimental linguistic venture proved extremely helpful to my work as a translator, essayist, and lexicologist. In addition to *Zarathustra*, I have translated three other major works by Nietzsche: *Jenseits von Gut und Böse*; *Zur Genealogie der Moral*; and *Götzen-Dämmerung*.

IV. Nietzsche's Presence in Contemporary Iran

I have entitled this article "Zarathustra's 'Homecoming'" in reference to the relationship of the original Zoroaster with his homeland and, of course, in allusion to the "Heimkehr" chapter in Nietzsche's *Zarathustra*. In reality, however, the translation of Nietzsche's *Zarathustra* into Persian is never a "homecoming" as such, but rather a visit from a stranger with a familiar name to a new land with an intention to settle there if the conditions were favorable enough. Keeping this fact in mind, I can claim that my translation of *Zarathustra* is an established popular work at present. Its seventeenth edition was published in 2001. The fourth revised edition is currently published once or twice each year. It is especially popular among the intellectual elite of the younger generations who are interested in modern Western literature and philosophy, or are simply curious about the two Zarathustras.

When I started working on *Zarathustra* in the 1960s, the country was under the unrestrained dictatorship of the Shah's regime; the general political atmosphere was extremely unfavorable for such a work. At that time, the intellectual milieu was generally influenced by leftist revolutionarism and partially influenced by radical Islamist movements. In such an atmosphere, earlier nationalistic sentiments had all but vanished and curiosity about Zoroaster, or Nietzsche's *Zarathustra* for that matter, was at its lowest level. Under the influence of leftist propaganda, many considered Nietzsche to be a theoretician of Nazism.

However, the aftermath of the Revolution and the disillusionment with all extremist ideologies, coupled with radical changes in the post-revolutionary atmosphere of the country, has produced a new generation of intellectuals, both men and women, with a strong desire to understand and absorb modernity in philosophical and scientific terms. The never-ending discussions about topics of modernity and post-modernity in journals, periodicals, and even newspapers clearly support this claim. Correspondingly, this trend has sparked substantial efforts in the translation of philosophical works, although the majority of these are not up to scholarly standards.

In addition to the incomparable attraction of Nietzsche's *Zarathustra* for younger generations, the interest in Nietzsche has continued to increase as a result of the importance of his ideas as a pioneer of post-modern philosophy and the innumerable references to him in related philosophical works. Consequently, a new generation of translators are endeavoring to translate his works. One publisher has even projected publication of Nietzsche's complete works in Persian. Nowadays, one can even find two different translations of some of his works. These are mostly translated from the English or, in some cases, French translations of his works. Direct translations from the original German remain rare.

In general, one could say that Nietzsche holds almost a central position in this new approach to Western modern thought in Iran. The dynamic, poetical, polemical, and

stylistic characteristics of Nietzsche's writings, especially his *Zarathustra*, are more suitable to translation in a language like Persian, which possesses a grand classical heritage of poetic idiom, than other philosophical works which are burdened with professional jargon and a solemn, erudite style.

However, there are many ways in which Nietzsche can bring us in contact with European philosophy. In addition to the superb stylistic character of his writings, what might make him attractive to Iranian taste is an "Oriental" ingredient in his thought and style. At times, the words he chooses are closely similar to the sayings of the great mystic poets in Persian literary tradition. His great admiration for Asia and its wisdom, in contrast to his radical criticism of the Judeo-Greek intellectual and religious tradition of the West, probably tells of some affinity to classical Oriental thought. Like Goethe, Nietzsche's admiration for Hafiz, the great Persian classical mystic poet, and his repeated references to him demonstrate his interest and relationship with the Orient (See KSA, Gesamtregister: Hafis). He even has a poem in praise of Hafiz addressed to him. There are certain Iranians who wrongly interpret Nietzsche along these lines and claim that his ideas completely correspond to those of the Persian mystic poets like Rumi and Hafiz.

There is no need to reiterate the fact that every work which enters another language through translation actually enters another human "life-world" (*Lebenswelt*) or, using Martin Heidegger's term, a new "destiny". The translation of a work often means a displacement from its native linguistic and cultural homeland to a foreign land. This process forces it to readapt itself to the soil of a new linguistic and cultural environment and, moreover, exposes it to the new hermeneutical approaches which reinterpret it according to the spiritual demands of the new environment. As many historical cases testify, even "misunderstandings" are, at times, fertile ground for new understandings and provide a new destiny for a translated work. "Misunderstood" works, in some cases, have even created their own magnificent cultural traditions.vi

As a forerunner of modern hermeneutics, Nietzsche himself has sophisticatedly taught us about the disputability of "original meanings". Even the most successfully translated works, while they seem to express the words and messages of the original works faithfully, enter the arena of current discourse in their new environment. This is why many translated works experience an early death, especially in completely strange and unfavorable environments. Many times, they remain mute or vanish even before "opening their mouths".

Now planted in the soil of the Persian language and post-revolutionary Iranian culture, Nietzsche is passing through this crucial trial phase of understanding – and that indispensable phase of misunderstanding. The constraints of this article do not allow me to go into detail about the difficulties and handicaps of translating a work like Nietzsche's *Zarathustra* into a language like Persian. However, the indispensable linguistic and cultural grounds for misrepresentations and the resulting misunderstandings need not be mentioned in a gathering of Nietzsche's translators. But I can say with certainty that Nietzsche's *Zarathustra* with its attractively sounding name for Iranians and its poetical appeal to Iranian linguistic taste, crowns all translations of his works in Persian. But what it communicates to our Iranian ears is a question which still requires more time to be addressed with some precision. The only thing I can say is that it is not mute: although it is vague at times, it tells us something. The "dynamite" is working!vii

Certainly, Nietzsche's extreme individualism, his rebellious stance against all establishments, and his anarchistic gestures expressed with the most forceful of words, is an essential part of his appeal to readers who belong to the rebellious younger generation in Iran. Finally, we should not forget that his most remembered prophetic words, "God is dead", most likely echoes strongly in the ears of a people who find themselves in a period of great transition, progressing from a theocentric culture and theocratic political system to a secular one.

i *The Portable Nietzsche*, translated by Walter Kaufmann, New York, 1970.

ii KSA = Friedrich Nietzsche: Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe in 15 Bänden, hrsg. von Giorgio Colli und Mazzino Montinari. München 1980ff. (7/106).

iii *The Portable Nietzsche* (s. Anm. 1), S. 327-28.

iv Persia, of Latin origin and based on the Greek word Persis, was the name ancient Greeks gave to their neighbor, the first Iranian empire. The whole empire was named after Parsa, the southern Iranian province and centre of the Achaemenid Empire (c. 550-330 BC), now the state of Pars or Fars. In 1925, at the persistent request of the Iranian government, "Persia" was replaced in all diplomatic and official documents with "Iran", the native name of the country. Though no longer used in European languages, "Persia" is still preserved in its adjectival form, e.g., the Persian language, which has recently been replaced by Farsi, named after its place of origin.

v Iran was the name given to the country in its early history and etymologically means "the land of Aryans".

vi Notable examples are translations of Greek texts into Arabic and Buddhist texts into Chinese. In spite of their "misunderstandings", both have made great contributions in creating a new cultural environment by implanting foreign ideas into the existing native context of "pre-understandings".

vii "Ich bin kein Mensch, Ich bin Dynamit." (I am no man, I am dynamite.) Nietzsche, *Ecce Homo*.

* * *